Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

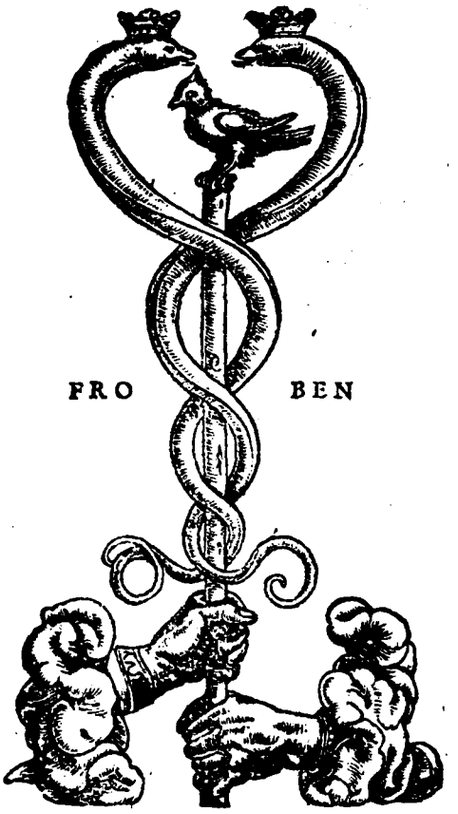
FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBRI XX. ad uetera exemplaria diligenter recogniti

DE BELLO IVDAICO libri VII ex collatione Græcorum codicum castigatiores quàm unquam ante redditi.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptiss. antea, iam ex Græco itidem non solum emendati, sed etiam suppleti.

DE IMPERIO RATIONIS siue DE MACHABAEIS liber unus à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice copiosissimo.

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA
ANNO M. D. XL.

REVERENDO PATRI AC DOMINO

D. AEGIDIO REMO, EPISCOPO CHIEMENSI, SIGISmundus Gelenius S. P. D.

AMDVDVM anxius fui ornatiſſime pater, ne forte diuturnum hoc meum ſilentium ſuſpectum eſſet, tuaq; perbenigna erga me beneficentia ob ingratitudinis opinionē indignus fuiſſe iudicarer. Sed ut hic ſcrupulus eximeretur, quærenti nulla ad hoc temporis ſeſe obtulit occaſio: partim quod nudis tantummodo literis ac uulgari ſalutatiōe optime meritū patronū compellare, leuius q̄ pro mea erga te deuotione officiū ducerē: partim etiā, quod ex quo primum te hanc dignitatem, cuius ipſe mutuum es ornamentum, recens adeptum intellexi, adeo nihil per locorum diſtantiā mihi de rebus tuis cognoſcere contigit, ut iam de incolumitate quoq; tua ſolicitus eſſe inciperem. At poſtq̄ nunc tandem ſumma cum animi uoluptate fauſta tibi ac ſecunda, ita ut optabam, accepi omnia: quum commodum literarij laboris nonnihil exantlaſſem, uiſum eſt oportunum tempus ut grati animi ſignificationem ſaltem aliquam darem: quandoquidem ne in ſolidum referendæ gratiæ par ſim, meritorū tuorum magnitudo effecit. Nam cū præſens FLAVII IOSEPHI inſtrueretur editio, cōferendi ac recognoſcēdi onus impoſitum eo facilius paſſus ſum, quod ſemper cum autoris fidem eximiam atq; eruditionem, tum operis ipſius utilitatem, plurimi fecerim. Homo enim, ſi quis alter, in aliena lingua diſertus priſcas quidem illas gentis ſuæ res, quæ tum ſola in terris unius ueri dei cultum retinebat, ex diuinis Hebræorum prophetarū literis Græce tranſcripſit: quæ uero deinceps uſq; ad ſuā ætatē non ita uetuſta memoria celebrata ſunt, accurate conquiſita prodidit, ac poſtremum bello Iudaico geſta, quum illis nō interfuiſſet ſolum, ſed bona quoq; ex parte præfuiſſet, hac parte uel ipſi Thucydidi præferendus. Vicerit ille ſane noſtrum hunc eloquentia, nimirum in patria lingua, certe non pari felicitate res geſſit ac geſtas ſcripſit. At IOSEPHVS ut Atticiſſimo ſcriptori concedat, nemini tamen Aſiaticorum ſtili elegantia ſecundus eſt: quod uero ad belli decora attinet, nullius eius temporis Iudæorum tot extant ſtratagemata, tam fortia facinora, tam multa deniq; præclara conſilia: quibus Romanos uictores primo quidem pro ſua in patriā pietate diu remoratus eſt, mox ineluctabilem fatorum ordinem præſagiens, eoſdem iam captus ad iuuit etiā, ne parum gratus erga ſpectatiſſimæ uirtutis ſuæ, diuiniq; cuiuſdā animi, admiratores haberetur. & quod inter præcipua ducendum eſt, quàm præclare de IESV domino ac ſeruatore noſtro eiusq; diſcipulis ſenſerit, monumentis ſuis ſatis teſtatum reliquit: unde in Chriſtianorum ſcriptorū catalogum à D. Hieronymo cooptari meruit. Aliud agentem me admiratio uiri incomparabilis in laudes eius tranſuerſum arripuit, alioqui notiores q̄ ut præconis opus habeāt, maiores quàm ut hic pro dignitate referri queant. Igitur Antiquitatum interpretationem ad uetera exemplaria Latina duntaxat, ob Græcorum inopiam contulimus: cōperimuſq; ut minus mēdarum (fortaſſis ob argumentū uulgatius) q̄ in belli Iudaici hiſtoria: ita ſtilum interpretis tanto inelegantiorē, ut haudquaquā credā ab eodē utrunq; opus latinitate donatum: uel hac coniectura, quod in concionibus, quum Ioſephus ubiq; ſui ſimilis ſit, quoties in opere Antiquitatum incidunt, miram balbutiem ui

debis: contrà in ſequẽtis operis orationibus interpres, Rufinus opinor, propius Ioſephum adſequitur, eiuſq; declamatoriam quandam facultatẽ longe magis quàm ille alter, quiſquis eſt, exprimit: id quod euidentius apparet in duabus: altera libro tertio, ubi diſſuadet mortem ſibi conſciſcendã: altera ſeptimo, ubi eandem rem uerſo ſtilo ſuadet: hoc ex Eleazari cuiuſdam perſona, illud uero ex ſua. Hos autem VII libros ad duos Græcos codices, unum ab Ornatiſs. præſule Georgio Arminiaco, Rutenorũ epiſcopo, alterũ ab eximie docto uiro Ioanne Croto, exhibitos, contulimus: hiſq; adiuti tot mendas ſuſtulimus, ut facilius ſit lectori ex unius cuiuſuis paginæ collatione de ea re exiſtimationem facere, quàm mihi omnia loca reſtituta annumerare: quorum plurima à librarijs corrupta, quædam etiam interpretis hallucinatione non ſatis feliciter reddita: eſt ubi exemplar quoq; deprauatius eum ſequutum, deprehendimus. Tantundem, aut aliquanto plus præſtitum eſt in depraua-tiſs. antea contra Apionem libris: atq; hi nunc primum, ni fallor, inoffenſe percurri poterunt. Sermonis uero de Machabæis caſtigationem, unico illi non ſolum Germaniæ totius, ſed etiã ſui tẽporis ornamẽto DES. ERASMO ROTERODAMO debemus. Cęterum hoc quicquid eſt operę, tibi potiſſimũ præſul ampliſs. dedico: uel quod ipſe plurimis (ut dixi) ac maximis tuæ benignitati beneficijs deuinctus ſim: uel quod te hiſtoriarum cognitione in primis delectari, atq; hanc nec fide narrationis, nec rerum cognitu dignarũ copia ulli cedere, certo ſciam: denicq; multum operi commendationis acceſſurum uidebam, ſi doctiſs. præſulis calculo approbatum fuerit, cuius & autoritas magna, & nomẽ apud omnes Muſarum ac bonarum literarũ myſtas merito ſit perquàm gratioſum. Quis enim de quo tu modo aliquã eruditionis opinionem concepiſſes, in te amici officium deſiderauit? quam tu unq; hoc genus homines demerendi occaſionem prætermiſiſti? Et eius ſanè peculiaris tuæ laudis, ſicut aliarum quoq; multarum exempla proferrẽ nonnulla, ni uererer ne in faciem hæc cõmemorãs, adulationis ſpecie pudorẽ tuum offenderem. Nec mirum ſi doctis & uirtute prędítis apud te præmiũ eſt, quũ tãtopere inter utroſq; præemineas. ἀεὶ γὰρ γὴν ὅμοιον, ut eſt in ueteri prouerbio. Itaq; eccleſiæ quidem tuæ, quod talis epiſcopus contigit, gratulor hanc felicitatẽ: tibi uero Antiſtes Optime dignã tuis uirtutibus opto precorq;, quandoquidẽ præſens inferior tuis meritis meo erga te affectui uidetur. Vale patrone unice, & noſtros conatus æq ui bonicq; conſule: meq; inter clientulos locum aliquem, ita ut cœpi, obtinere patere. Baſiliæ Calendis Ianuarijs,

Anno domini M. D. XXXIIII.

INDEX EORVM QVAE TOTO HOC opere continentur.

Aaron constituitur sacerdos 70
Aaronis uirga frondes 86
Aaron moritur 87
Abias filius Roboam succedit patri in regno 221. uincit Hieroboam 223
Abdias pastor Achabis regis 227
Abdon sit princeps in Israel 126
Abelis interitus 5
Abiatar sacerdotio priuatus moritur in exilio 200
Abiezer praeficitur Israhelitis 132
Abigail uxor Dauidis 159
Abimelech excusat se apud Abraham 118
Abimelech quomodo occisis 50. fratribus suis ad regnum peruenerit, sichimitasq; & Thebes occuparit 124
Abimen filius Hieroboam moritur 222
Abisai Dauidi calefaciendo adiungitur 195
Abner praelium cum Ioab & interitus 166
Absalō propter occisum fratrē fugiēs reuocatur à patre Dauide 181
Absalon appetit regnum paternum 182. uiolat patris concubinas 183
Absalomis pugna contra patrem, & interitus 185.186
Absalom fratrem suum Amon occidit propter uim sorori illatam 180
Absaoris principatum Iudeorum adeptus 116
Abrahae genealogia & migratio 13
Abrahae sapientia & eruditio 13.14
Abraham partitur terram cum Loth 14.15
Abraham dat decimas Melchizedech regi Solymorum 15.16
Abrahae quid deus promiserit 16
Abrahā suscipit angelos hospitio 17
Abrahae mors & sepultura 22
Abrahae migratio in Gerara & quid ibidem ei acciderit ab abimelech 18
Abraham filium suum immolare deo non detrectat 19
Abrahae secundae nuptiae cū Cetura 20
Achabis regnum quale 226.227. usq; 234.237
Achabis lxx. filiorum excidium 245
Achamonius Esdrae auxiliatur in reformādis Iudaeis praeuaricatoribus 290
Achar furatur chlamydem regiam, eiusq; sceleris luit poenā 108.109
Achaz filij Ioathan impia regni administratio, & dignus finis 254
Achiae prophetae uaticinium de regno Salomonis diuidendo 216
Achimelech suscepit Dauidem fugientem 153. constanterq; Sauli fatetur 154
Achimelech cum suis interficitur 155
Achis rex Dauidi donat Sicelech ciuitatem 160
Achitophel sceleratus consultor Absolomis, laqueo se suspēdit 184.185
Acmes, famulae Iuliae Augusti coniugis epistola 454.599
Acra, collis Hierosolimae 714
Adad quomodo rex effectus sit, & quomodo infestauerit Solomonem 216
Adadi bellum cum Dauide 173
Adadi bellum cum Achab 230.231
Adadi bellum cum Ioram 240
Adam quid significet 4
Adam et Eua qua poena mulctati sunt propter transgressionem 5
Adonias propter nimiam insolentiam interficitur 200
Adonias Dauidis filius regnum paternum affectat 145. rogat patrem ut sibi ignoscat 196
Adonibezecho regi manus & pedes praeciduntur 115
Adrazari bellum cum Dauide 175
Aegypti descriptio 704
Aegyptum inuadit magna fames 36.43
Aegyptiorum incontinentia 14
Aegyptiorum Israelitas persequentium clades 51.54
Aegyptiorum reges dicti Pharaones 212
Agag regis interitus 146
Agar ancilla contemnit heram suam Saram 16
Agar quomodo dimissa cum suo filio ab Abrahamo 18.19
Aggei & Zachariae uaticinia de reſtituenda Hierosolyma 286
Agrippae gesta cum Iudaeis 421.424. 423
Agrippa Alexandri, quomodo apud Tiberiū uixerit, quàm prodigus fuerit ac miser 485. suscipit curam nepotis Tiberij 486. comprenditur 489. Germanus aliquis letum augurium ei interpretatur 489
Agrippa accusat Herodem 493. hortatur Claudium ad capessendum imperium 519. 520. recepto regno nauigat in Iudaeam, & suspendit aureā cathenam in templo 523
Agrippae gesta circa Solam, Beritios & Hierosolymitas 524. 525. eius clemētia in suum obtrectatorē ibidem. magnificētia & mors 526
Agrippa alius Felicis & Drusillae filius 556
Agrippa iunior quā gratus Claudio Cesi. 527
Agrippa Iunior donatur tetrarchia Philippi à Claudio Cesare 536. donatur à Nerone 537. edificat murum circa templum 539
Agrippae maioris regnū, opes, mors & liberi 617
Agrippa iunior constituitur rex 618
Agrippae oratio ad Iudaeos, ne Romanis sint rebelles hortans 626. usq; 631. fidelis consultor pellitur Hierosolymis 631
Agrippa patriae amicus, mittit Hierosolymitanis ciuib. subsidium ad supprimēdos seditiosos 632. palatium eius incenditur ibidem
Agrippae legati ad Hierosolymam missi, male accipiuntur 639
Agrippa funda iactu laesus 675
Ai obsidetur & capitur 108.109
Alanorū in Mediā excursiones 772
Albinus praeficitur Iudaeae 540.621
Alcimus cōstituitur sacerdos 327. qui & scelerate agit, & misere moritur 330.331
Alcion medicus 514
Alexandri magni imperium, & gesta prò Iudeis apd Hierosolymā 300 301.303
Alexādro Magno demortuo ad quos regna ipsius peruenerint 304
Alexander Balas ambit amicitiā Ionathae 335. struit insidias socero

Ptolemæo 339
Alexãder Balais ambit & assequitur filiã Ptolemæi Philometoris in coniugem 338. occiditur 340
Alexãder Iannæus quõ ad regnũ puenerit, et quõ Ptolemaitas oppugnauerit 354. pugnã conserit cũ Ptolemæo Lathyro 355. inita amicitia cũ Cleopatra capit Gadara 356. 553
Alexander Iannæus à suis iniuria afficitur 357. ulciscitur eos, & feliciter bella gerit ibi. patitur magnas insidias à suo populo: & uaria fortuna pugnat 358 moritur 360
Alexãder Zebenna suscepto Syriæ regno occiditur ab Antiocho Cizicẽo
Alexandri filij Aristobuli gesta (350 368. mors 371. 558. 560
Alexander quidam fingens se Herodis esse filium deprehẽditur 470. 471. 609
Alexandra Hyrcani filia uxor Alexandri pulchrorum liberorum parẽs accusatur 396. cõspirat cũ Cleopatra cõtra Herodẽ 397. occiditur
Alexãdra qualiter regnũ ad (400 ministrarit 360. moritur 362. &
Alexandrinus portus 704. (554
Alicarnassæorum pro Iudæis decre-
Amalechitæ bello uincuntur (tũ 379 ab Israelitis 59
Amalechitas iubet deus deleri 144
Amalechitas quõ deuicerit Gedæon
Aman quanto in honore habitus (122 apud Artaxerxem 294
Aman malus consultor, hostis Mardochæi & Iudæorum, in cruce cum suis cognatis suspenditur 297. 299.
Amarei filij Ioannẽ Iudæ fratrẽ occidunt 333
Amarei filij à Ionatha perempti 334
Amasa missus à Dauid ut seditiosum Sabee interimat, ipse interficitur
Amasæ Ioæ fil. fit rex 249 (187. 189
Amasiæ prælia et impietas interitusq; 250. 251
Ammaus à Vespasiano capitur 696
Ammonius minister insidiarum Alexandri in Ptolemæum Philometorem 339. occiditur 340
Amnon sororem suã Thamarui comprimit, quapropter à suo fratre in-
Ammonitæ legatos (terficitur 170 Dauidis contumelia afficiunt 176
Ammonitarũ strages 185. 229. 232. 235
Amõ Manassis fil. rex ĩterficitur 262
Ananclus fit sacerdos 396. priuatur rursum sacerdotio 397. recipit 398
Ananias Cleopatræ exercitus dux, honestũ cõsiliũ dat suæ reginæ 356
Ananiæ põtificis domus icẽditur 632 ipse cum fratre occiditur 633. 735
Ananus Anani filius cõstituitur põtifex 540. sub hoc sit cõtentio propter pontificatum 541
Anani põtificis ad Hierosolymitanos oratio 682. mors & laus 690
Anileus & Asineus quõ sibi principatum parauerint 499
Anileus Mithridati bellũ infert 502. 503. occiditur ibid.
Annus magnus 9
Anni septimi lex & Iubilei 77
Annonæ maxima caritas circa Hierusalem 364
Antigonus Asiæ imperium occupat
Antigonus Hircani fil. à fratre (304 Aristobulo interficitur 353. 551
Antigonus Iudæe regnũ capit 386. deditus Sosio 393. occiditur 394. 395. 575. Hircano præciduntur aures 386. remittitur ad Herodẽ 395. occiditur ab Herode 405. 581
Antigonus Aristobuli fit põtifex 561
Antiochiæ Syriæ metropoleos præstãtia 649
Antiochi Lencuolẽtia erga Iudæos 313
Antiochi cũ Cleopatra nuptiæ 314
Antiochus deuastat Hierosolymã, & diripit tẽplũ 320. multis bellis uincitur à Iuda Machabæo 323. 324.
Antiochi mors, & quæ eius cau (325 sa 327.
Antiochi Eupatoris bellum cum Iuda & perfidia 328. 329
Antiochus Eupator iunior ĩterficitur
Antiochus Theos adhuc adole (330 scens coronatur rex à tutore suo Tryphone 342. init amicitiam cum Ionatha ibid. perimitur à Tryphone 347
Antiochus Soter acquirit Cleopatrã Demetrij mortui uiduã in uxorem 347. bellũ gerit cõtra Simonẽ 348 Hircanũ obsidet, occiditur ab Ar-
Antiochus Cyzicenus cũ fra (face ibitre Antiochophilometore, q et Grypus belligeratur 351. occiditur 357
Antiochus Demetrij Grypi fil. pellit Alexãdrũ regno 358. belligeratur cõtra Iudæos, & interficitur 358
Antiochi Grypi interitus 575
Antiochus Comagenæ rex moritur
Antiochus Comagenæ rex ac (477 cusatur & obruitur à Cestennio, & uinctus ab eo Romã mittitur 771.
Antipas primus Hierosolymæ (772 occiditur 681
Antipater, qui prius Antipas, partes Hyrcani fouet contra Aristobulum 362. 363. Cæsari auxiliatur 371. tutor Iudææ fit 572
Antipater Hierosolymæ muros reficit, seditionem componit, & filios suos Iudææ præficit 373. uenenõ interimitur 380.
Antipatri Herodis filij insidiæ in patrẽ 442. 444. 447. 448. 591. 592. 596. accusatio & excusatio 449. 450. 451. 452. 598. 599. necatur 458
Antipater procurator Iudææ constituit
Antipater Samaritanus pro (tur 562 curator Antipatri 595
Antipatri uersutiæ erga Archelaũ et Philippum 596
Antonia, arx Hierosolymæ 719. dir-
Antonia ab seditiosis ca (ruitur 742 pta incenditur 633
Antonij præsidio in Syriã & Aegyptũ 371. cõfert Hircano sacerdotiũ ibi-
Antonius quando à Cæsare fuerit superatus bello Actiaco 475.
Antonij & Cleopatræ ardoris amor
Aoth Israelitas à seruitute Moa (575 bitarum liberat 120
Aphrica unde dicta 28
Apio Alexandrinus Iudæos accusat apud C. Caligulam 494.
Apion arguitur mendaciorũ 810. 811
Apollodorus Gazæ dux uir fortis 356. interficitur à fratre 357
Apollonius uincitur à Iuda Machab.
Apronius senator uulneratus (323 aufugit 528
Arabarches. i. princeps sacerdotũ 67
Arbores fructiferas nõ ineidẽdas 103
Arcæ Noæ ubi sint reliquiæ 8
Arcæ in qua tabulæ legis sunt recondite descriptio 64
Arca domini quantorũ malorũ causa fuerit Palestinis, & quomodo Israelitis reddita 133. 134.
Arca deducitur Hierosolymam 172.
Arcades 784

Archelaus Cappadociæ rex Pherorã Herodi fratri recõciliat 434.587
Archelaus Herodis filius paterno regno adoptatur 458. ad Cæsarem nauigat 461. cum fratre disceptat pregno apd Cæs. 462.602.603
Archelaus accusatur à Iudæis apud Cæs. 469. dimidio regni priuatur 470. accusatus relegatur Viennã Galliæ 472.609. somniũ iubet sibi interpretari ibi.
Aretas rex Arabum belligeratur cũ Alexandro Iamneo 357. & 553
Aretas rex Arabũ obsidet Aristobulũ 363. cogitur soluere obsidionẽ 364
Aretas Petræus Arabiæ rex Iudæã op
Aretas cũ Herode ge (pugnat 467 nero suo bello cõgreditur, & uincit eũ 482. qd auguriũ cognouerit 483
Arietis instrumenti bellici quanta uis
Aristæi studium pro libertate (660 Iudæorum 305
Aristobulus Hircani filius. quõ paternum principatũ administrarit, & q̃ impius erga matrẽ et fratres fuerit, tum quõ. mortuus 353. 354. & 551
Aristobuli crudelitas in suos consanguineos 550
Aristobulus Alexandri Iamnæi fil. regnũ maternũ inuadit 361. & 555. quõ de regno cõuẽit cũ fratre Hircano 362. obsessus liberatur à Scauro 354. qd gesserit cũ Pompeio 365
Aristobuli iunioris pulchritudo 396. consequitur sacerdotium, & submergitur ab Herode 397
Aristobulus captus elabitur redintegratq; bellum & iterũ cap. 559
Aristobuli et Hircani disceptatio de regno corã Pompeio 365
Aristobulus pfide agens capitur, & uinctus ducitur Romã 366. 367. liberatur captiuitate, & occiditur à Pompeianis 560
Arius Lacedæmoniorum rex Iudæis amicus 319
Artabanus Parthorum regnũ capit
Artabanus Parthorũ rex cedit (477 regno propter odium satraparum suorũ 550. implorat auxilium Izatis & in regnum restituitur 531
Artemon dux Cleopatræ Iudæã inua
Artium inuentiones 6 (dit 401
Artorius quõ euaserit ex incendio Iu
Asa cõstituitur rex 223 (dæorũ 747
Asæ regis gesta 224
Asamonæorum principatus quàm diu durauerit 394
Asahelis prælia & gesta 247. 248
Asahel interficitur 166
Asariæ uaticinium 284
Asphaltitis lacus 15. 697. 698
Ascalonis situs, & descriptio 648
Asinei et Anilei fratrũ cõspiratio quõ sibi principatũ parauerint 499. hostes impuisos iuadũt et obtrũcãt 500. amice excipitur ab Artabano ibi. potẽtia elati impie agũt 501
Asineus ueneno interficitur 502
Assueri conuiuium 293
Assyrijs excidium prædicitur 254
Astrologiæ & Geometriæ quãta olim
Athenienses 627 (difficultas 9
Atrongeus pastor regnum Iudæorũ affectat 600. 466
Augusti edictum prõ Iudæis 428
Augusti astutia in explorando ficto Alexandro 471. 609
Augustus moritur 476
Aula regis Hierosolymæ 716
Aurea aquila super portam templi ab Herode collocata seditionem concitat 460. 600

B

Baal deus Tyriorum 246
Baalis sacerdotes interficiũtur 228
Baasæ regis Israel gesta 214
Babylon capitur à Cyro & Dario
Babyloniæ turris ædificatio 10 (277
Babylonij obsidẽt Hierosolymã 265. 267. Babyloniorũ regũ successio 275
Babylonij L. millia Iudæorũ interfici
Bachidis perfidi gesta con (unt 304 tra Iudam 330. 332
Bacchidis gesta contra Ionathan & eius fratres 333
Bachides obsidens Ionathã ab obsesso circunuentus pacẽ cum eo facit 334
Bagatheus et Theodest. regi Assuero insidiantes cruci affiguntur 294
Balaam malus conatus, cuius asina humana uerba loquitur 89. 90. 91
Balach cũ Balaam cõsultatio quõ impediret Israelitas 88. 89. 90. 91
Banaias præficitur uniuersæ militiæ Salomonis 200
Barachus auxilio Deboræ Siserã uincit 121
Barachiæ consilium Israelitis 254
Barzafarnes Parthorum dux inuadit Iudæam 383. 395. 565
Bassus Cæcilius Sextũ Cæsarẽ occidit
Belli Iudaici historiã ante Anti (379 quitatum conscriptam 1. 17
Bellicæ leges 103
Beniamin furti accusatur, ficte tamen
Bethel quid sonet 24 (39. 40
Bethleptos toparchia igne uastatur à Vespasiano 697
Bethsamis quæ aliàs Scythopolis 327
Bethsuritæ dedunt se Antiocho 319
Biblia sacra quõ à LXX. interpreti bus traducta sint 307. & inde
Bobo arandã terrã, neq; diuerso genere seminandam 98
Bonis corruptæ pœna 102
Boos ducit uxorem Ruth 130

C

Caecinna deficit cũ suo exercitu à Vitellio, & transit ad Vespasianum 706
Cæsares, imperatores Ro. uocati 212
Cæsarienses Iudæos qui illic habitabant occidunt 634. 635
Caij Cæsaris superbia 615
Caligula fit imperator Ro. 401. uult haberi deus 494. mittit Petroniũ ut inuadat Iudæam ibi. minatur Petronio dira 498
C. Caligulæ crudelitas et arrogantia 504. 505. 506 mollities eius 506. auguria obtingunt 511
C. Caligula gladio fritur, & confodi tur 511. 512. uxor & liberi eius etiã occiduntur 517. eius cruditio 518
C. Fannij cos. decretum p Iudæis 377
Cain fratricida quomodo punitus 5
Cælones Romanorum quales 651
Caleph exploratũ mittitur terrã Chanaæam cum Iesu Naue 79
Calistus insidias struit Caligulæ 509
Cassander Macedoniã occupat 304
Cassius Iulij Cæs. interfector grauibus exactionibus affligit Iudæam 380
Castellum Dauid 714
Castoris Iudæi dolus in Titum Vespa
Catullus Iudæos ad Cyre (sianũ 714 nen trucidat 782
Cenez Israelitas liberat 219
Ceredis deuincit Samaritas 663. exstrit Chebron 706
Cestennius Petus Syriæ administrator, accusat Antiochum Comoge nes regem apud Vespasianum 771

Ceſtius Gallus oppugnat Hieroſolymam, neq; tamẽ feliciter 640.641
Ceſtius Gallus Syriæ præfectus 622. audita Hieroſolymorum clade per Florum facta, mittit ad Iudæos Politianum 626. Iudæorũ ciuitates deuaſtat 638. confligit cum ſeditioſis 639
Chereas cur infenſus Caligulæ 506. 507. inſidias parat ei 508. gladio eum impetit 511
Chereas odit & Claudium 520. morte mulctatur ibidem
Cham filij & gentes ex eis 11.12
Chananæi 12
Chananæi denuo debellantur 116
Chuſi conſiliarius Dauidis 184
Circunciſio Iudæorum & Arabum diuerſa 18 (184
Circunciſio, eſt apud multas gentes
Ciuitas prima quæ 6 (221
Ciuitates fugitiuorum 94
Claudius quomodo ſuſceperit imperium 515.518.616. edictũ promulgat pro Iudæis 522. moritur 537.619
Cleopatra Demetrij uxor demortui, Antiocho Soteri nubit 347
Cleopatra expulſo filio Aegypti regnũ ipſa occupat 354. Ptolemaida obſidet 356. pugnat cõtra filiũ ibi.
Cleopatræ & Antonij furioſus amor 575. eius inſidiæ in Herodem 575
Core ſeditio, & pœna 82.83
Coitus cum quibus uetitus 76.77
Cornel. Fauſtus primus murũ conſcẽdit in capienda Hieroſolyma 367.
Coponius dux equeſtris phalan (557 gis 473. redit Romam 475
Cremona depredatur 706
Cumani prefectura et exiliũ 534.536.
Cuſpius Fadus præficitur (618.619 Iudææ tutandæ. 527. occidit Theo/
Cuſardi Aſſyriorum regis (dam 533 prælium cum Iſraelitis 119
Cuſtoborus occiditur 409.410
Cuthæi unde dicti & eorum tranſmi
Cuthæi leges Iudæorũ (gratio 257 & dei cultũ recipiũt 258
Cuthæi quomodo inſidiati ſunt Iudæis 286
Cyrenius Syriã & Iudeã cenſet 473
Cyri beneficentia in Iudæos 280
Cyri quæſtiones ad cubicularios 282

D

Dagon ſubuerſus 135
Dagonis templũ exurit Ionathas 339
Dan fons Iordanis 14
Dan ciuitas conditur 119
Danielis hiſtoria 272. uſq; 279
Darij munificentia in Iudæos 284.
Darij exempla ad præfectos 287
Dauid opilio inungitur rex 147
Dauidis monomachia cũ Goliath ibi.
Dauidis clementia erga Saulem 157
Dauidis cum Ionatha fœdus 153
Dauidis reliqua geſta inde uſq; 198
Dauid unicæ tantum tribus imperio ſibi adſcripto, reliquum principatum cedit filijs Saulis 165. conſcribit epitaphium Sauli ibid.
Dauidis filij 167
Dauid totum Iſraelis regnum occupat
Dauid Hieruſalem expu (169.170 gnat, primuſq; eam reſtauratã uocat Hieroſolyman 171
Dauidis cum Hira rege amicitia 171
Dauidis adulterium cum Bethſabee
Dauid famis tempore exorat à (176 deo pluuiã 190. offendit deũ numerando populũ 192. preparat neceſſaria tẽplo extruẽdo, Solomonẽq; filium hortatur ut id abſoluat 194.
Dauidẽ ſeniculũ fouet iuuẽcula Abiſac 195
Dauid moriturus quõ filiũ inſtruxerit et mortuus quã fuerit ſepultus 198.
Debora auxiliãte Baracho redi (199 mit Iſraelitas 121
Decalogi præcepta 65
Decimarum inſtitutio 15.16.86
Dei pactum cum Noe 9
Deliorum decretum pro Iudæis 377
Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptole. Philadelphi præfectus 305.306
Demetrius Seleuci capto Tyri regno quõ bellũ geſſerit cũ Iuda 329.330
Demetrij interitus 336
Demetrius Grypus aſſequitur filiam Ptolemæi Philometoris Cleopatrã in uxorẽ, & cõſtituitur rex Antiochiæ 340. cũ Ionatha cõſentit 341. exoſus ſit ſuis militibus ibid.
Demetrius Antiochenos rebelles pugna uicit 342. pellitur Antiochia 342. capitur 345. moritur 350
Demetrius Eucerus Damaſci rex conſtituitur 357. belligeratur tamẽ cũ Philippo & captus tranſmittitur Mithridati 358
Dilunij deſcriptio 6.7.8
Dina uiolatur à Sichemitis 28
Direæ regnum Arabiæ capit 436
Diodotus, q & Tryphon uide Tryphon
Diophantus pſeudographus 437
Diuortij modus 100
Doech ſeruus Saulis ſceleſtus 155.155
Domitianus Veſpaſiani filius quõ cuſerit, & quõ fatus populi Rom. rector donec ueniret ipſius pater 706.707. quid geſſerit cõtra Germanos & Gallos 765
Doritarum in Iudæos iniuria, & quo modo ulta à Petronio 525
Draconis leges 784
Droma Gedeonis concubina 123

E

Ebutius decadarchus cadit 676
Edom quid Hebræis 29
Eglon rex moabitarum cõfoditur 120
Eleazarus pontifex 1
Eleazarus pontifex moritur 115
Eleazari pont. epiſtola ad regẽ Ptolemæum Philadelphum 307
Eleazarus frater Machabæi interimi/
Eleazarus Dinæi, princeps (tur 328 latronum 535.619
Eleazarus quidam Hircanũ calumnia afficit 352
Eleazarus fil. Ananiæ, ſcriba capitur
Eleazarus Ananiæ, autor nouæ (540 rebellionis Hieroſolymitanis 631
Eleazarus Iairi Maſſadæ tyrãnus 634.
Eleazarus Sanei, Romanum arietem ſaxo conterit 659
Eleazarus princeps ſicariorum 772
Eliachim ſuccedit in regnum fratris uincti & uocatur Ioachim 264.
Eliaſib. capit prĩcipatũ ſacerdotũ 291
Eli ſacerdos preficitur Iſraelitis 129
Eli filiorũ malitia & interitus 131.132
Elon cõſtituitur princeps Iſraeli 126
Epaphroditus Ioſephum ad hiſtoriæ antiquitatũ deſcriptionẽ inuitauit 1
Epheſiorũ decretũ pro Iudæis 379
Eſaias propheta orat deum pro Ezechia & populo ipſius 259.260
Eſau, fratris dolo præripitur benedi/
ctio paterna 23
Eſau cur dictus Edom, & quam uili regnum patris uendiderit 29
Eſau liberi ibid.
Eſchon puteus 22
Eſdræ aduẽtus Hieroſolymã 289. & quõ Iudæos ſecerit diuertere ab alienigenis

migenis uxoribus quõq; rempub. ipſorũ inſtituerit 290
Eſſenorũ ſecta qualis 344.474
Eua qd ſignificet 4. et quomodo à ſerpente ſeducta ibidem
Euaretus delator 436.590
Euilei 12
Eurycles delator 436.588
Eutychus fur cõprehenſus. defert Agrippã apud Tiberiũ 487.488
Exercitus inſtruendi ratio 77.78
Exhortatione quando ſit opus 739
Ezechias fil. Achaz, quàm pie regnũ ſuum adminiſtrarit 255.256. quõ à Sennacherib obſidione liberatus
Ezechias moriturus uitæ dilationem impetrat (259 260
Ezechias prædonũ princeps interfi-
Ezechiel prophetans in Chaldæa cõtemnitur (citur 375 226
Ezricas cõſtituitur tutor Achaz 254

F

FAmes iuadit regnũ Dauid 190
Felix conſtituitur præſes Iudææ & ducit Druſillã uxorẽ 536.619
occidit Aegyptiũ prophetã 538
Felice Iudææ præſidente qui tumultus
Feſtum luminariũ 315 (exorti 620
Filij pro parentibus nõ puniãtur 102
Flauius Silua præficitur Iudææ 772
Fratris ſemẽ excitandũ 100
Fortiũ Dauidis deſcriptio 190
Fortiſſimũ quid, quæſtio Cyri 282
Fugitiuorum ciuitates 94
Furti pœna 191

G

GAbaonitæ in amicitiã recepti à Ieſu 100
Gabaonitarum ſcelus in peregrinam mulierem, propter quod ipſorum ciuitas punitur 116
Gabinij geſta contra Alexandrũ Ariſtobuli filium, & ipſum Ariſtobulum 368
Gadarenſes dedunt ſe Veſpaſiano, et occidũtur tredecim millia 695.696
Galbæ defectio, imperiũ & interitus
Galilææ deſcriptio 649.650 (699
Galilæa capitur ab Herode 389 deſicit ab eo 391
Galileam Veſpaſianus inuadit 654 tota ſubigitur 680
Galli cẽturionis ſtrategema 676
Gamalæ ſitus 974. obſidio 675
Gedeonis clara facinora 122
Gellius turpidinis miniſter Antonio
Genaſar lacus & terræ (Imper. 396 deſcriptio 672.675
Gentium diſperſio & nomina 10.11
Geraſenorũ cædes et captiuitas 699
Germani ſtipatores Caligulæ quomõ prĩcipis ſui mortẽ ſint ulti. 512.513
Germani deficiunt à Romanis 764
Germanicus à Piſone ueneno perimitur 477
Geſſius Florus ſectæ quartæ Iudæorũ 475. ſuccedit Albino 541. fit Iudæis bellum contra Romanos gerendi cauſa 544
Geſſius Florus Iudææ quõ præfuerit 621. quõ Iudæis cauſa fuerit belli cõtra Ro. 622.623. dolo ipſius Hieroſolyma opprimitur 624. falſo deGetuli 12 (fert Iudæos 626
Gimon propheta narrat Baaſæ regi excidium 224
Giſcala capitur 679
Glaphyræ ſomnium & mors 473
Glaphyræ ſuperbia 585
Godolias fugitiuos Iudæos benigne ſuſcipit, terrãq; eis patriã colendã concedit 270. interficitur ab Iſ-
Gorion occiditur 692 (mael 271
Gotholiæ reginæ conatus & interitus 246.247
Græcorũ omnia eſſe noua 783
Græcorum erroris quæ cauſæ 784
Grapte cognata Izatæ regis Adiabenorum 702
Grati militis facinus in Claudiũ 510

H

HEbræi unde dicti 13
Hebræi. uide Iſraelitæ
Helchana pater Samuelis 131
Helena Adiabenorũ regina quomodo facta fuerit Iudæa 529
Helias à coruis paſcitur & reliqua eius geſta 226.236.237
Heliſæus efficitur propheta 229
Heliſæi geſta 236.239.243
Heliſæi ſepulchrum, cadauer exceptũ reſtituit uitæ 249
Henoch & Heliæ mortem nemo uidit
Herodis Antipatri filij prudẽtia, et quõ prĩcipib. factus amicus et accuſatus euadit 273.374.564
Syriæ præficitur ibidem
Herodes cõſtituitur tetrarcha Iudææ
Herodes effugit Parthorũ inſidias et pugnit Ro. 384.385.386.538 decernitur rex Iudææ à Senatu Ro. 387.583. obſidet Antigonũ et capit Galilæã totã 388.389. belligeratur cõtra latrões 390.570. uulneratur et duxit uxorẽ filiã Ariſtobuli 392 Hieroſ. et Antigonũ capit 393. repetit et necat Hyrcanũ 396. mergit Ariſtobulũ 397. Cleopatræ inſidias ſtruit 400
Herodes belligeratur cũ Arabib. 401 402.403.576. occidit Hircanum 405. liberaliſſimus eſt in Cæſarem 406. præcipit ſuam uxorem occidendam 407
Herodis ſæuitia in uxorẽ et amicos ſuos 408.409. ſpectacula inſtituit 411 cõſpirãtes ĩ ipſum tollit et ciuitates extruit 412.579 liberalitate fauorẽ populi allicit 413.581. ædificat oppĩda 414. filios mittit Ro. erudiẽdos
Herodes amicitiã reparat ſibi (415 cũ Agrippa et Cæſare 415. noui tẽpli ædificationẽ aggreditur 417. legem nouã promulgat ĩ fures 420. Agrippã liberaliter excipit 421. odium exercet in ſuos filios 423.424 425.436. recõciliatur eis 426.582
Herodes filios et amicos perſequitur odio et tormẽtis 436.437. filij iterũ accuſati damnantur 440. iugulantur 441.590.591
Herodes uxores quot, itẽ liberi & nepotes 443.592. occidit Phariſæos
Herodes aquilã aureã ſupra tẽpli portã collocat 455.600. morte imminẽte ſibi luctũ inſtituit 457. ſe ipſum iugulare conatur 458. teſtatur & moritur ibidem
Herodis ſepultura & ſucceſſor 459
Herodes F. accepta tetrarchia ciuitates extruit 476. Artabanũ & Vitelliũ cõuiuio excipit 481
Herodiadis cauſa belli gerantur inter ſe Herodes & Aretas 482
Herodis exercitus cũ Areta pugnãs uincitur 483
Herodis generis uniuerſi catalogus
Herodes iunior accuſatur ab Agrippa & damnatur exilio (484 493
Herodes frater Agrippæ maioris præficitur templo Hieroſolymitano
Herodes ab Antonio conſtituitur rex (529 578. tum procurator Syriæ ibidem
Heſter hiſtoria 292. uſq; 300

Hieremias uaticinãs Hieroſolymæ captiuitatẽ ſpernitur, & uitæ periculum incurrit 265.266
Hiericho obſidetur & expugnatur 107.108
Hiericuntis ſitus & fons 697
Hieroboam quomodo expugnauerit Salomonem 216
Hieroboã quomodo ad regnum peruenerit, & quæ mala perpetrauerit aduerſus deũ 217. et deinceps. Vincitur & moritur 223
Hieroſolyma quando & à quo primũ ita nuncupari cœpta 171
Hieroſolyma tributaria fit Bẽiamitis
Hira rex Tyri gratulatur Salomoni ob patrium regnũ (115 205
Hira donat Salomonẽ munerib. 211
Hieus inũgitur rex, et eius geſta 245
Hieroſolyma capitur à Babylõijs 265
obſidetur rurſum à Babylõijs 267
deſtruitur à Chaldæis 266
Hieroſolymorũ reges et q̃diu regnarint, itẽ quot põtifices fuerũt 269
Hieroſolyma quæ mala ſub Antiocho ſit perpeſſa 319.320.321
Hieroſ. deuaſtatio ab Antiocho 548
Hieroſolyma capitur à Põpeio 556
Hieroſolyma opprimitur dolo Geſſij Flori 624. iſtruit ſe ad bellũ cõtra Ro. 647. exagitatur ſeditiõe inteſtina, et occidit primores ciuitatis 681. 693. triplici intus ſeditiõe exagitatur 7c7. 708. 709. 720. qualis urbs fuerit deſcribitur 714. 715 716. 717. 718. 719. 720. primus murus capitur, & oppugnatur ſecũdus 723. fames qualis, & prædatio à ſeditioſis 730. 734. 735. 736. 737. 747. tẽpli expugnatio. et cædes maxima 749. 750. 751. ciuitatis totius expugnatio 757. captiuorũ iſthic et occiſorũ numerus 759 ſunditus ſubuertitur 760. Hieroſolymæ excidiũ quæ pdigia præceſſerint 752. 753. quoties fuerit capta
Hieroſolymitani populi legationes ad Fabiũ et Agrippã, p auxilio aduerſus ſeditioſos 632. irruũt in Ro. et caſtris eos pellũt 711. 712 dolo circũueniũt Ro. milites 713. ac currũt in Ro. 722. Ro. urbe depelluũt 725. aurũ qdã deglutiũt, et trãsfugiũt ad Ro. 730. ĩtra et extra urbem occidũtur 735. profugiũt quidam ad Romanos 743. 757
Hippicos, turris Hieroſol. 716
Hominis creatio 3. 4
Homicidij ætas 13
Homicidij incerti expiatio 97
Hyrcanus Ioſephi Tobiæ fil. quõ natus et ſapiẽs fuerit 316. 317. 318
Hyrcanus centũ pueros et totidẽ puellas emit regi donandos 318
Hyrcani ædificia & mors 319
Hyrcanus Simonis Matathiæ fil. accipit patris principatum 348. oppugnatur ab Antiocho Sotere, & aperit ſepulchrum Dauidis 349
Hyrcani uictoria & amicitia cũ Ro. 350. obſidet Samariã, eamq; captã deleuit totã 351. deus ei dicitur locutus ibid. calũniatur ei Eleazarus quidam 351. moritur 352
Hyrcanus declaratur põtif. 368. 557
Hyrcanus Alexãdri lãnei fil. (561 cũ fratre Ariſtobulo prælia gerit. 363. 555. diſceptat cũ fratre pro regno apud Pompeium 365
Hyrcani bellum cum Arabibus 555
Hiſtoriarũ ſcriptoribus nõ idẽ eſſe ſtudiũ & finẽ 1. quid ipſis in primis curandum 392

I

Iacob quõ præripuerit benedictionem paternam Eſau 23
Iacob fugiẽtis et quieſcẽtis ſomniũ 24.
Iacob quõ circũuẽtus à Laban ſocero
Iacob filij, et fuga cũ ipſis 26 (26
Iacob uiſiones & luctæ 27. 28
Iacob quãta felicitas 29
Iacob ubi cognouiſſet filiũ ſuũ Ioſeph uiuere, accedit cũ cũ omni ſua domo
Iacob filij & poſteri ibid. (41. 42
Iacob mors & ſepultura 43. 44
Iacobus frater domini lapidatur 540
Iadon prophetæ increpat Hieroboam 218. diſcerpitur à leone 219
Iaddus princeps ſacerdotũ conſtituitur 300
Iaer Galaadites Iſraelitarũ principatum obtinet 125
Iãneus, q et Alexãder, cõſtituitur rex præter uoluntatem patris ſui 354 quæ geſſerit ibi. uide Alex. Iãneus
Iamnia capitur à Veſpaſiano 696
Iapha expugnatur 662
Iapheth filij quot, & quæ gẽtes ex eis ortæ 10. 11
Ibidum natura 47
Ida, Midi libertæ ſtupri ipſius quod Paulinæ intulit miniſtra 479
Idumæa unde dicta 29
Idumæa deficit à Ioram 242
Idumæi ſeditioſi 773
Idumæorũ auxiliũ cõtra Ananũ 688
Idumæi clàm intromittuntur à Zelotis in urbem 689
Iephthe Hebræos ex Ammonitarũ ſeruitute eripit 115
Iephthe uotum temerariũ ibidem
Ieſu Chriſti hiſtoria 478
Ieſus Naue explorat Chananæã 79
Ieſus Naue præficitur Iſraelitis 60
Ieſus Naue ſucceſſor Moſiſeõſtituitur
Ieſus uaticinatur 104 (95
Ieſus Naue explorat Hiericho 106. obſidet eam & expugnat 107. 108
Ieſu reliqua geſta uſq; 115
Ieſus terram captã ſorte partitur 111
Ieſu mors 115 (112. 113
Ieſu põtificis oratio ad Idumæos 686
Ieſus Sapphæ, hoſtis Ioſephi Matathiæ 644
Ieſus Thebuthi Tito profert donaria ſacra 757
Ieſus Tobiæ latronũ princeps 766
Iezabelis malitia 226. maritus 244.
Immunda quæ ſint 75 (245.
Ioab bellum cum Abner 166
Ioab fortitudo cõtra Ammonitas 176
Ioab interficit Amaſam, obſidetSabeæ autorẽ ſeditionis, & conſtituitur totius militiæ princeps 189. 196
Ioab occiditur in templo 200
Ioacha fil. Ioſiæ ſuccedit in regnũ patris & captus à rege Syriæ priuatur imperio 364
Ioachazas fil. Hiei, ſuccedit in paternum principatum 248
Ioachas fil. Hieh[illegible]ſit rex, cuius regnũ cõteritur ab Aſahele 249
Ioachim rex impius quomodo regnũ aſſequutus ſit & quomodo adminiſtrarit 264. 265
Ioachim dedit ſe hoſti 265
Ioachim ſacerdos. uide Alcimus
Ioannis Baptiſtæ hiſtoria 483
Ioannes frater Iudæ Machabæi occiditur 333
Ioannes fil. Iudæ ob principatũ ſacerdotij à fratre Ieſu interficitur 300
Ioannis Giſcalei, Leuiæ filij, malitia in Ioſephum Matathiæ 643. 644
Ioannes Leuiæ ſeditioſorum apud Giſcalã

ſcalas princeps 678. aufugit Hie-
roſolymam 680
Ioannes Leuiæ conſilia Anani prodit
285. monarchiam Hieroſolymo-
rũ affectat 684. quõ ſe bellicis in-
ſtrumẽtis inſtruxerit 709. quõ i-
pſe et Simõ prædati ſint populum
731. donaria tẽpli rapit 737. ca-
pitur 760
Ioannes Idumæorũ dux ſagitta inter-
ficitur 722
Ioathan ſuccedit Oziæ patri 235
Ioas quõ enutritus et rex factus 246.
Ioas quõ ſe geſſerit, & eius (247
interitus 248.249
Ioiadæ põtificis beneficia in Ioã 246
Ionæ prophetæ hiſtoriæ 251
Ionas Annæ ſit pontifex 524
Ionathæ oratio ad patrem ſuum Saul
pro Dauide 150
Ionathæ cũ Dauide amicitia 152.153
Ionathas in fratris Iudæ locũ ſubſti-
tuitur 335
Ionathas fratris mortẽ ulciſcitur 234
Bacchidẽ circũuenit, & amicitiã
cũ eo facit 334. redit in gratiã cũ
Demetrio 335. iũgit amicitiã cum
Alexandro 338
Ionathæ bellũ cũ Ioppenſibus 338
Ionathas templũ Hieroſolymitanũ à
Macedonibus occupatum obſidet
340. ſuccurrit Demetrio 342. Na
batheos expugnat 344
Ionathas dolo circũuentus à Tripho-
ne capitur 345 occiditur 346
Ionathas textor ſeducit Iudæos Cyre
nẽſes et uiuus cõburitur 781.782
Ioră qualis rex, & eius præliũ 237.
Ioră rex Hieruſalẽ quibus (240
malis afflictus ſit 242.243
Ioră regis Iſrael geſta et iteritus 243
Ioſaphat fit rex 226 (244
Ioſaphat præliũ aduerſus Ammoni-
tas & Moabitas 232.235
Ioſaphat pij regis geſta 235
Ioſeph ſomnium, & quõ in ipſum cõ-
ſpirarint fratres 30
Ioſeph uẽditus à fratrib. puenit in Ae
gyptũ, ubi falſo ſtupri accuſatur 31.
Ioſeph incarceratus ſomnia (32.33
interpretatur 33.34.35
Ioſeph præficitur Aegypto 34.45
Ioſeph quõ ſe geſſerit erga fratres
male meritos 36.37.38
Ioſeph inſimulat fratrẽ ſuũ Beniamin
furti tandemq; ſe fratribus cogno-
ſcendum præbet 38.39.40.41
Ioſeph moritur 44
Ioſephi huius hiſtorici eruditio et qua
ætate Antiqtatũ hiſtoriã cõſcripſerit
Ioſephi patria et parẽtes 545 (544
Ioſephus quot annorũ hiſtoriam con-
ſcripſerit 2
Ioſephus Matathiæ huius hiſtoriæ ſcri
ptor, quõ ſuã toparchiã adminiſtra
rit tẽporc ſeditionis Hieroſol. quõ
ſuos militarẽ diſciplinam docuerit
642. quæ pericula & quas inſidias
fuerit paſſus à Ioanne Giſcaleo &
alijs 643.644.645
Ioſephus Matathiæ proditor patriæ
accuſatur et deficiunt ab eo ſubditi
644.645. cognita ueritate redeũt
ad eũ 645.646. Tiberiadẽ defectri
cẽ recupat 646. affligitur à Rom.
præſidio 651. qualẽ ſe geſſerit in Io
tapatenorũ obſidio cõtra Veſpaſia
nũ 657.658. aſtutiſſimũ eius conſi
liũ 661. quõ capta ciuitate ſe abſcõ
dit 664. dedit ſe 667
Ioſeph. Matathiæ credidit μετεμψύ
χωσιν 666. prædicit Veſpaſiano im
perij euentũ 667. captiuitate libe-
ratur 705. Hieroſol. ſuadet dedi-
tionẽ 726.727.728.729. eius pa-
ter detinetur captus 735. ipſe uul-
neratur 736. hortatur iterum Iu-
dæos ad deditionem 742
Ioſephus Tobiæ fil. Oniã ſacerdotẽ et
Ptolemæũ regẽ hoſtes recõciliat et
quomõ ad ſummas opes peruenerit
314.315. eius mors 319
Ioſephus Zachariæ & Azarias ino-
bedientes Iudæ monitis prælio ſuc-
cumbunt 327
Ioſiæ filij Amõ regnũ quale 262.265
Ioſippus Herodis frater occiditur 391
Ioſue. uide Ieſus Naue (572
Iotapata obſidetur à Veſpaſiano 655
ſitus eius 656. deuincitur 664
Iotapateni Placidũ oppugnantem re-
pellũt 653. obſidẽtur à Veſpaſiano
Iſaac natiuitas 16.18.21 (657
Iſaac quõ errore benedixerit Iacob
pro Eſau 23
Iſaac quadragenarius ducit uxorem
Rebeccam 31
Iſaac peregrinatio tpe famis, et quid
profectione ei acciderit 22.23
Iſboſeth nutritur 169
Iſcha quid ſignificet 4
Iſcaboth natiuitas 132
Iſmaelis natiuitas 18
Iſmael alius ſceleratus homo quæ mala
perpetrauerit 270 271
Iſidis templũ deſtruitur 480
Iſraelitarũ infantes quõ oppreſſi fue
rint in Aegypto 44.45
Iſraelitæ ducuntur ad montẽ Sina &
quomodo iſthic tractati 56
Iſraelitarũ de Amalechitis uictoria 59
Iſraelitæ ꝓpter inediã Moſen obloquẽ
tes puniũtur, et deinde coturnicib.
aluntur 78 (81
Iſraelitarũ pugna cũ Chananæis ſiſilix
Iſraelitarũ pugna cũ Og & Seon 87
Iſraelitæ à Chananæis et Cuſardo Aſ
ſyriorũ rege oppreſſi, in libertatẽ
reſtituũtur 119.121. eoſdẽ à ſeruitu-
te liberat Aoth 120. ide Gedeõ 122
deinde Iephthe 125. poſtea Samſon
Iſraelitarũ clades 132 (127.128
Iſraelitæ poſtulant regem 136
Iſraelitarũ reliquiæ in Hieroſolymis
quomodo tractatæ 270
Itaburius mons occupatur à placido
Iubilei anni lex 77 (677
Iudas Eliaſibi fil. principatum ſacer-
dotum accipit 30 (115
Iuda trib. principatu obtinet in Iſrael
Iudæ Galilæi filij defectionis autores
Iudas Matathiæ fil. et Macha- (533
bæus dictus quæ bella geſſerit, &
quõ cultu dei reſtituerit 323.324
Iudas Eſſæus propheta prædicit mor
tem Antigoni 3535. 51
Iudææ deſcriptio, et undecim eius ſor
tes 650
Iudæis reditus in Hieroſolymam con
ceditur à Cyro 280
Iudæorũ reſp. qualis ante captiuitatẽ
& itẽ qualis poſt captiuitatẽ Ba-
bylonicam 287
Iudæorũ quis ſtatus poſt mortẽ Ale-
xandri Magni 304
Iudæis qui beneficia quiq; honores à
regib. multis exhibiti fuerint 312
Iudæi q̃ male tractati ab Antiocho
Iudas fœdus facit cũ Ro. 331 (320.321
Iudas occiditur 332
Iudæorũ et Samaritarum diſceptatio
corã Ptolemæo Philometore 337
Iud. ſectæ quot 344.352.474.610
Iudæorũ quæ fuerit potẽtia cum peri
ret Antiochus Demet. Grypi fil. 359
Iudei ĩ Aſia et Libya affligũtur 428
Iudæis mos fuit habere multas uxores
443

Iudæorum circiter 3000. occiduntur 461. rursus alia eorũ strages 465. itẽ alia 478. 605. 462
Iudæorũ tumultus pro libertate 466
ꝓpositio Ro. cõtra Archelaũ 468
Iudæ Gaulonitis seditio contra Cyrenium 474
Iudæorũ gẽs omnis pellitur Ro. 480
Iudæorũ L. millia cæsa 504
Iudæorũ cũ Philadelphis dissidiũ propter stolam sacerdotalem 528
Iudæorũ seditio & strages in die azymorum 534
Iudæorũ alia seditio cõtra Samaritas 535
Iudæorũ latrocinia inter seipsos 537
Iudæi et Syrij cõtendũt inter se, tũ Iudæorũ põtificum et sacerdotum dissidium fit 538. 539
Iudæorũ uarij tumultus in Iudæa & Samaria 618
Iudæorũ magnæ strages per Cæsariã et Syriã 635. in regno Agrippæ 636. Alexandriæ 637. Damasci 641
Iudæorũ fortissimi qui fuerint in obsidione Hierosolymitana 742
Iudæorũ strages iuxta Ascalonẽ 648
Iaphæ 663. alia Hierosolymis ab Idumæis 689. alia 691. uide Hierosolymitani
Iudæos quæ calamitas reperit apud Antiochenses 762
Iudæorũ apd Cyrenen interitus 781
Iudæorũ gẽtis antiquitas & mores describuntur 787. et deinceps usq;
Iuliani cẽturionis fortitudo 824
& interitus 741. 742
Iulij Cæsaris decreta pro Iudæis 375
eius interitus 379
Iusiurandum Iudaicum 21
Iuuenum XL. comprehensorum constantia 455
Izatis Adiabenorum regis circuncisio, gesta, mors & sepultura 529. 530. 531. 532. 533

L

LAban quàm iniq; egerit cũ suo genero Iacob 25. 26. 27
Laodicensiũ decretũ pro Iudæis 378
Lapidum præciosorũ ueste põtificali insutorũ mira uirtus 72
Leuce 775
Leuitarũ officium & sors à Mose distributa 86
Liberi nõ ducant ancillas 99
Libya 12
Longæui primi homines 7
Lõgini militis Ro. facinus audax 724
Longus miles, seipsum occidit 747
Lorica templi, populũ à sacerdotibus dirimens 719
Lot ab Assyrijs captus liberatur 15
Lot hospitatur angelos 17
Loti uxor transformatur 17
Lucilius Bassus Herodiũ & Machæruntem capit 768. Iudæos interficit & Iudæam diuendit 770
L. Annius mittitur à Vespasiano expugnatum Genasam. 698
L. Antonij decretũ pro Iudæis 377
L. Lẽtuli COS. decretũ ꝓ Iudæis 377
Lupus occiditur à Claudio 521
Luctus tempus, quale 100
Lydda capitur à Vespasiano 696
Lysias deuincitur à Machabæo 324.
interficitur à Demetrio 530
Lysimachus Hellespõtũ occupat 304.
Lysimachus fratrem suum Apollodorum obtruncat 357

M

MAchabæorũ martyrũ agones describũtur 825 usq; ad finem
Macherus capitur à seditiosis 636
Madianroũ strages ꝓ Gedeonẽ 122
Magnus campus 697
Malchus Arabs Antiochi Thei tutor 341
Malachi uel Malichi scelera, perfidia & interitus 380. 381. 564
Malchus Arabiæ rex mittit Vespasiano auxilium 651
Manachemus diuinator Herodi adhuc puero regnũ uenturũ prædicit 417. 418. 419
Manachemus Iudæ Galilæi fil. constituit se principẽ seditiosorũ 633. tyrannidem exercet in suos 634. interficitur ibidem
Manahen regis sui interfectorẽ permit ipsq; fit rex malus 253
Manasses filij Ioãnis ad Sanabalath discessio 300
Manasses Ezechiæ fil. succedit patri, qui dum suæ malitiæ pœnas luisset resipiscit 261
Manethon Aegyptius refellitur 797
Manna quid 58
Manue pater Samsonis 126
M. Agrippæ beneuolentia in Iud. 382
M. Antonij exemplũ ad Hyrcanũ & beneuolentia in Iudæos 382
M. Antonij beneficia et studium erga Herodem 383
M. Publij decretũ pro Iudæis 378
Mardocheus auũculus Hester 293
Mardochæi luctus & oratio 295
Maria soror Mosis moritur 86
Maria Eleazari, filiũ suũ coxit 648
Mariammes pulchritudo 396. accusatur & occiditur à marito 408
Mariamme ueneficij fratrũ quod patri struxerãt Herodi, cõscia 595
Mariammes turris Hierosol. 716
Marsus præses Syriæ 514. 526
Marion Galilæam inuadit 381
Massada capitur & Rom præsidium occiditur à Iudæis seditiosis 631
Massadæ situs & expugnatio 774. 775. 776. 777. 778. 779
Matathiæ eiusq; filiorũ Zelus pro legis patriæ cõsecutione 321. 322
Mathias sacerdos unius diei 456
Mathias à Simone occiditur 734
Mausoleũ à Daniele constructũ 278
Melchisedech excipit Abraamũ 15
Memnonis sepulchrum 615
Mensæ propositionis descriptio 66
Mensis septimi ratio 74
Meretricis merces non cedat in usum sacrificiorum 96
Mesopotamia quàm difficilis sit itera gentibus 21
Metilius Ro. præsidij dux, paciscitur cum seditiosis ut ipsi cum suis militibus detur abire 632
Michææ prophetia contra falsos prophetas 232. 233
Michol astutia 151
Michol cõuicigtur Dauidi 175
Miles Romanus captus qui aufugerat quomodo punitus à Tito 756
Milesius ciuitatem Damascum à se proditam Philippo, recipit 359
Miphiboseth filius Ionathæ impetrat gratiam à Dauide, & bona auita recuperat 175
Miphiboseth curator insidiatur regno Dauidis 182
Misa Moabitarum rex immolat suum filium 218
Mithridatis bellum cum Anileo 506. 503
Monobazus rex Adiabenorum 529
profitetur

profitetur Iudaiſmum 532
Mons ferreus 697
Mopſueſtia igni cõcrematur ibid.
Mortuos omnes, etiam hoſtes, ſepeliendos 101
Mortuus reuiuiſcit in ſepulchro Heliſæi 249
Moſes 2
Moſis ætas 13
De Moſe uaticinium 44.47
Moſis natiuitas 45
Moſes trimeſtris expoſitus quomodo ſeruatus fuerit 46
Moſes puer calcat diadema regis Aegypti pedibus 47
Moſes cũ rege Aethiopũ pugnat & filiam eius ducit uxorẽ 47.48
Moſes uidet rubum ardentem ex quo ei deus loquebatur 49
Moſes edit miracula in Aegypto & filios Iſrael illinc educit 50.51 52.53.54.55
Moſis fiducia in deum 54.55
Moſes ſocerũ ſuum in caſtris excipit, eiuſq; obſequitur conſilio 61
Moſes leges dei promulgat 62
Moſes purificat tabernaculum 70
Moſes bello idoneos recenſet 77
Moſes decimas ſacerdotibus aſcribit 86
Moſes quomodo locutus populo ante mortem & quæ ei præſcripſerit politica 94.& deinceps 95
Moſes rurſum concionẽ cõuocat 104
Moſis prophetia 104
Moſis ætas & mors 105
Moſes propter inſidias regis Aegypti aufugit in Madiã, & Rahuelis ſacerdotis filiam ducit uxorem 48.49
Mulieris fortitudo 285
Mundi creatio 3
Mundus Paulinam in templo ſtuprat 479. relegatur in exilium 480
Mutianus conſpirat cum Chærea contra Caligulam 508
Mutianus rector prouinciæ ſub Veſpaſiano 704.705. ducit exercitum contra Vitellium 706

N

Nabal uir ſtultus 158.159
Nabathei à Ionatha expugnantur 344
Naboth arrogans ſtultus interficitur 229
Nabuchodonoſor quomodo Nechaonem deuicerit 264
Nabuchodonoſor ſecundus 275
Nachor poſteritas 13
Nadab & Abiu interitus 71
Naum prophetia de Syris & Niniue 254
Nazaræorum inſtitutum 86
Nechaon quomodo deuictus à Nabuchodonoſore 264
Neemias Hieroſolymæ et tẽpli reſtauratione impetrat à Xerxe 291
Neemiæ ſedulitas & mors 292
Neerdæ ciuitatis deſcriptio 494
Nemrod filij Chum geſta 10
Neronis regnũ et crudelitas 537.619
Nero turbatus infelici Romanorum præſidiorũ ſucceſſu, dubitat quẽ præficere poſſit Oricnti tumultuanti 647
Neruis cur Iudei nõ ueſcantur 28
Nicanoris bellum cum Iuda & mors 330.331
Nicanor perſuadet Ioſepho ut ſe dedat Veſpaſiano 665
Nicanor Hieroſolymitanis pacẽ ſuadens uulneratur 721
Niger dux Iudæorum 648.649
Niniuitis excidium prædicitur 254
Niſibis oppidi deſcriptio 498
Nochri ſententia contra Vaſthim reginam 293
Noe quõ ſeruatus cum ſua familia tempore diluuij 7
Noe preces ad deũ, filij & mors 8.9
Noe quid propter ebrietatẽ commiſerit 12
Noemis Elimelech uxoris reditus ad patriam cum Ruth 129.130
Numidius Quadratus præſes Syriæ 535.619

O

OBed natiuitas 130.131
Ochoziæ ſceleraſti regis quale imperium 236
Odidæ propheta 254
Og rex cum exercitu ſuo deletus 88
Oniæ ſacerdotis diſſidiũ cum Ptolemæo et quomodo recõciliatũ 314
Onias qui & Menelaus, princeps ſacerdotum occiditur 329
Onias Oniæ fil. templũ in Aegypto conſtruit 337
Onias uir iuſtus occiditur 364
Oniæ templũ Alexandriæ diripitur & claudituꝛ 781
Ophni filius Eli 131
Ophni interitus 132
Otho imperator trimeſtris moritur 690
Ozias filius Amaſiæ regnum acquirit 251
Ozeæ peruerſa ſtudia 252

P

PAcorus Parthus Syriam tenet 383. inſidias ſtruit Hyrcano Herodi et Phaſelo 384 & 566
Pacorus Mediæ præſes ab Alanis inopinato obruitur 772
Palæſtini ſubigunt Iſraelitas 126
Palæſtinorum clades 134.171.172
Palæſtinorũ prælia cum Dauid 191
Panes propoſitionis XII. 67
Pappi profectio & interitus 575
Paradiſi plantatio & flumina 4
Parentũ contemptores quomodo coripiendi 100
Parthi Iudæã affligũt 385.565.588
Paſchæ ſacrificia 74
Paulina in templo ſtuprata 479
Pedanij equitis Ro. robur & audacia 745
Pentecoſtes ſacrificium 75
Peraita Niger dux Iudæorum 648 occiditur 692
Peræe deſcriptio 650
Percuſſorum lex 101
Pergamenorum pro Iudæis decretũ 378
Petronij Iudæã debellandũ miſſi modeſtia 495.496. ſeruat eũ deus à malis quæ ei minatus fuerat Caligula 498.618
Petronij uindicta in Dorienſes propter Iudæos 523
Phaceias patri Manahen ſuccedit 253
Phanes ruſticus fit pontifex 682
Phara Gedeonis famulus 122
Pharaonis iniquitas 14
Pharaones cur dicti omnes Aegyptiorum reges uſq; ad ſocerum Salomonis 212
Phari deſcriptio 704
Phariſæorum ſecta qualis 344.352. 443.474.613
Phariſæi ſub Alexandra regnum Iudaicum adminiſtrant 360.
Pheroras fit exoſus Herodi fratri 450. recõciliatur ei 434. accuſa-

tur à fratre 446. moritur 447 594
Phaſelus Antipatri filius Hieroſolymæ præfectus cum fratre Herode inimicitiã exercet 373. Felicẽ bellõ ſuperat 381, 564. capitur 385. occidit ſeipſum 387
Phaſelus, turris Hieroſol. 716
Philadelphorũ cum Iudæis diſſidium propter ſtolam pontificalem 528
Philippus Demetriũ Eucerũ fratrẽ captum trãſmittit Mithridati 558
Philippus Herodis fil. tetrarchiam Iudææ acquirit 430. reſtaurat oppida diruta 475. moritur 482. qualis fuerit uir ibidem
Philippi Macedonis interitus 300
Philo Iudæus, uir qualis fuerit 494
Philoſtephanus dux Ptolemæi Lathyri 355
Phineas cuſtos ſacræ pecuniæ cõprehenſus 757
Phineés mittitur legatus ad Rubenitas 113
Phineés ſuccedit ſuo patri in pontificatu 115
Phineés filius Ele. 131
Phineés interitus 132
Phiolaus Aſſyriorum rex 253
Phraates Parthorum imperator quomodo à filio occiſus 476. 477
Pitholaus ſeditioſorũ Ariſtobuli dux occiditur 560
Placidus tribunus præſidij Ro. apud Sepphoritas præfectus 650. Iotapatam capere conatus repellitur. 653. occupat Itaburium 677
Placidi pugna cũ Gadareniſibus 695
Politianus tribunus exhortatur Iudæos rebelles ut pareant Rom. 626
Pompeius arbiter inter Ariſtobulum & Hyrcanum 365. capit Hieroſolymam & Ariſtobulum uinctum ducit Romam 366. 367, & 556
Pompei reuerentia in templum Hieroſolymitanum 367. 557
Pompidius accuſatus apud Caligulam abſoluitur 507
Pontificatus Hieroſolymæ confertur homini ruſtico 682
Pontificum Iudæorum ab Aaron uſq; ad templi deſtructionem catalogus 542
Pontius Pilatus præficitur Iudææ 476. Iudæos cedit 478. 514
Portius Feſtus præficitur Iudææ 539. Iudæos deficientes cum magoſeductore occidit ibidem
Primi Antonij expeditio cõtra Vitellium 706
Primitiæ frugum quomodo offerẽdæ 75
Principum Iudæorum ſucceſſio à Ionatha uſq; ad Ariſtobulum 549
Pſephina, turris Hieroſolymæ 715
Pſeudoprepheta Aegyptius occiditur à Felice 538. 620
Ptolemaidos ſitus 615
Ptolemais obſidetur à Tigrane 360
Ptolemæi Alexãdriæ reges dicti ſunt 212
Ptolemæus Philadelphi Iudaicas leges in linguam Græcam trãſfundi curauit 1
Ptolemæi Philadelphi ſtudium circa leges Iudaicas, cõuertendas in linguã Græcam quãq; beneficus fuerit in Iudæos 304. 305. 306. 307
Ptolemæus Lagi occupat Aegyptum 304
Ptolemæi Philometoris geſta & quomodo inſidijs à ſuo genero impetitus 339
Ptolemæus Philometor dat filiã ſuam Cleopatram Alexãdro Balai Syriæregi cõiugem 338. recipit eam et dat Demetrio 340. uulneratur grauiter & moritur 340
Ptolemæus gener Simonis Matathiæ quàm ſceleratus uir fuerit in omnes ſuos affines 348. & 549. 550
Ptolemæus Lathyrus Aegyptiorum rex à matre pulſus regno Cyprũ habitat 554. uenit auxilio Ptolemaitis 355. obſidet eos 356
Ptolemæus Lath. Iudæorum ciuitates debellat, et ſeuit in eos crudeliter 355. 356
Ptolemæus Minæi, Chalcidis tyrannus Alexandram ducit 371. 560
Ptolemæus Agrippæ procurator ſpoliatur 644
P. Dolobellæ & M. Antonij COSS. decreta pro Iudæis 377
P. Seruilij decretum pro Iudæis 378
Pudens eques Rom. à Ionatha interficitur 746
Puellis quando cedat paterna hæreditas 94
Pueri primum diſcant legem 97
Puerperæ leges & purgationes 76
Purgationum leges 75
Putipharis uxor adultera Ioſeph ad adulterium inuitat, renuentemq; accuſat 33. 32

Q

Quintilia mima mulier fortis 507
Q. Pompeius COS. militum ſuſtinet impetum 518

R

Raab meretrix benefica in exploratores Ioſue 106
Raab ſeruatur in expugnatione Hierichuntis 108
Racematio interdicitur 98
Rachelis pulchritudo 25
Rachelis aſtutia 27
Rachelis interitus ex partu 29
Rahuelis, qui et Ietro, gratitudo erga Moſen 49
Rahuel conſulit genero ſuo Moſi 61
Rapſaces Ezechiæ deditionẽ perſuadere conatur 258
Raſin Syriæ rex bellũ gerit cũ Achaz 254
Raſin interficitur 255
Rebecca parit gemellos 22
Regina Aegypti & Aethiopiæ accedit Salomonem deſiderio audiendi eius ſapientiam 213
Repudiſius quale Iudæis 410
Rex quomodo eligendus 97. 98
Regis fortitudo 283
Rhoboth puteus 22
Roboam quomodo exciderit ſua ipſius culpa regno 217
Roboam quomodo ſuum regnum adminiſtrarit, & quales extruxerit urbes 220
Romanorũ fœdus cum Iuda Machabæo 338
Romanorum decreta pro Iudæis, & amicitiæ cum ipſis 375
Ro. imperij potentia tempore Veſpaſiani 627. uſq; 630
Romanorum calones aut ſerui quales 651
Romanorum diſciplina militaris qualis 651. 652
Romani perfunduntur fruẽti oleo 652
Romani ignibus circunſepti & occiſi 746
Ruben fratres ſuos homicidium molientes dehortatur 30. 31

Ruben oratio pro fratribus ad Ioſephum 36
Rubenitæ altare conſtruunt 113
Rubri maris diuiſio 55
Rubus ardens uiſus Moſi 69
Rufus & Gracchus duces 465.467 605
Ruta ingentis magnitudinis 769
Ruth geſta 130

S

Sabbathum quid 3
Sabbatho pugnare quando Iudæi primum ceperint 322
Sabei 12
Sabee autor ſeditionis contra Dauid, occiditur 189.190
Sabinus aulam regiam Hieroſolymis occupat 461. agit cauſam Antipatri 462.605
Sabinum reprimere conantur Iudæi 464. liberat eũ Varus 467. ſua ipſius manu moritur 522
Sabinus Capitolium occupat 706. occiditur ibidem
Sabinus murum Hieroſolymæ cõſcendit, & occumbit 740.741
Sacerdotes, eorumq; ueſtes Hieroſol. 719
Sacerdotum uxores 77
Sacerdotales ſtolæ in tẽplo Sal. 207
Sacerdotalium ueſtiũ deſcriptio 67 68
Sacrificãdi genera ritus & inſtitutio 71.73
Sadoch conſtituitur ſacerdos 200
Sadducæorum ſecta qualis 344.352 474.613
Salmanaſſar quomodo Iſraelitarũ regnum ceperit 257
Salomes Herodis ſororis perfidia in maritum ſuum Cuſtobarum 410 odit filios fratris 410. uenit in ſuſpitionem adulterij 431. nubit Alexæ 442. Stratonis turris olim, nunc Cæſarea 412
Salomonis natiuitas 179
Salomon rex declaratur & committitur ei ſtructura templi 195
Salomon plectit ſeditioſos 199
Salomonis regiæ deſcriptio 210
Salomon ænigma Hiræ ſoluit 211
Salomon quas urbes condiderit, & quas gentes ſubegerit 212.213
Salomonis diuitiæ & cõcubinæ, item regni eius diuiſio 214.215
Salomon quomodo in extraneas mulieres exarſerit, legesq; Moſaicas præuaricatus ſit, unde dei grauem offenſam incurrit 215
Salomonis mors & ſepultura 217
Salomonis uxor, prudentia, regni potentia, principes, poteſtas in dæmones, et amicitia cum Hira 201. 202.203.204
Salomon templi extructionem aggreditur 204
Salomonis precationes & hoſtiæ 207.209
Samariæ deſcriptio 650
Samaria unde dicta 225
Samaria à Syris obſeſſa quomodo diuinitus ſeruata 240.241
Samaria deletur ab Hyrcano 351
Samaria quondam, nũc Sebaſta 412
Samaritanorum cum Iudæis diſceptatio apud Ptolemæum Philometorem 357
Samaritarũ inſidiæ aduerſus Iudæos 286
Samaritæ accuſantur apud Darium 288
Samaritarum origo 257.300
Samaritæ deuincuntur à Cercali 663
Sameus accuſat Herodẽ 374. ab Herode honoratur 394
Samoſata ciuitas qualis 771
Samuelis natiuitas 151
Samuel propheta moritur 157
Samuelis umbra Sauli loquitur 161
Samuelis geſta 134.135.136.137.138
Samuelis oratio ad populũ 134.140
Samuel orat deum pro Saule 145
Samuelem iniuria afficit Saul 146
Samuel inũgit Dauidem in regẽ 148
Samſonis natiuitas, geſta, & mors 126.127.128.129
Sanabalath genero ſuo Manaſſi promittit proprium principatum ſacerdotij 301
Sanctum ſanctorum 719
Sardianorum decretum pro Iudæis 379
Sarę mors & ſepultura 20
Saul inungitur rex à Samuele 138
Sauli prædicitur acceſſio regni 145
Saulis geſta 139.uſq; 164
Saul dæmonio corripitur 147
Saulis filij 144
Saulis mors 164
Saulis ſcelus in Gabaonitas admiſſũ expiat Dauid 190
Satum quid ſit 241
Scaurus Ariſtobulum ab Areta obſeſſum liberat 364. & 555. belligeratur contra Petram 367
Sedechias pſeudopropheta incarceratur 233
Sedechiæ conſtitutus rex, male perſuaſus non credit Hieremiæ & Ezechieli 266
Sedechias capitur 268
Seditioſi depredantur regiam 756
Seditionis apud Hieroſolymam principes qui fuerint 772.773
Seiani inſidiæ 488
Seleucia qualis ciuitas 503
Seleucus Babylonicum regnum occupat 504
Seleucus Nicanor quàm Iudæis amicus & beneficus fuerit 512
Seleucus Antiochi Grypi fil. nactus paternum imperium, Antiochum Cyzicenum auunculum ſuum captum occidit 357
Sellum Zachariæ interfector quomodo interemptus 258
Sem filij & poſteri 12
Semei conuitia in Dauidem 183
Semei interficitur 200
Senatuſcõſultum Ro. pro Iudæis 372
Sennacherib contra Ezechiam prælium, & quõ à filijs ſuis interemptus 258.259.260
Sennaar campus 9.10
Sentij oratio ad Senatum 515
Seon regis interitus 88
Sepphoritæ cum Romanis pacem faciunt, & præſidium ab eis recipiunt 649.650
Septem principes conſtituuntur in unaquaq; ciuitate 97
Septuaginta interpretes ad translationem Bibliorum ſacrorum mittuntur ab Eleazaro ad Ptolemæũ Philadelphum 307
Seron uictus à Iuda Machabæo 523
Serpentis ſeductoris pœna 5
Serui non teſtentur 97
Serui Romanorum quales 651
Sextus Cæſar Syriam gubernat 373 Syriæ principatum Herodi uẽdit 374. interficitur à Baſſo Cæcilio 379
Sextus Cæſar quàm dilexerit Hyrcanum 562

Sextus Cæſar necatur dolo 563
Sicarij qui ſint 632
Sicariorum ex Hieroſolymis in Alexandriam ac Thebas profugorũ interitus 780
Sichimitæ luunt pœnas Dinæ ſtupratæ 28
Siclus quid contineat 70
Sileus auxilio eſt hoſtibus Herodis 434. accuſatus dãnatur 438.439
Siloa, fons dulcis Hieroſolymis 714
Simonis fratris Machabæi victoria 326
Simõ Matathiæ, fratris Ionathæ capti partes obit 345.346. uincit Cendebeum 348. perit ex inſidijs generi ſui 348
Simon ſeruus Herodis, regnum affectat 466
Simon Eſſenus Archelao ſomnium interpretatur 472.610
Simon Cantharа pontificatu priuatur 524.529
Simon Sauli homo ſceleratus, ſed maxime excelſi animi 635.636
Simonis Caiblæ Idumæorum ducis oratio ad Hieroſolymitanos 688
Simon Geraſenus nouæ cõſpirationis contra Romanos autor 699. pugnat cum Zelotis 700. 702. capitur eius uxor 701. recipit eam 702
Simon Gioræ occidit Matthiam 735 capitur 760.761. reſeruatur triũpho 762. occiditur 768
Siſara uincitur 121
Siteuna putcus 22
Sodomitæ ab Aſſyrijs uicti et abducti ac rurſum liberati 15
Sodomitæ telluris deſcriptio 698
Sodomorum excidium 16
Socmus Herodis cuſtos, regis mandata prodit 407. interficitur 408
Sol ſiſtit curſum ſuum 110
Sol retrogradituꝛ 260
Solomon uide Salomon
Sopha Raguelis interfectus 681
Sophaci quur Barbari dicantur 21
Spicilegium prohibetur 98
Spoliorum diuidendorum lex 164
Stola pontificalis à quibus ſolita cuſtodiri 418
Stratopedon incenditur à ſeditioſis 633
Suiipſius interfectores quomodo deus puniat 666
Suſſachus capit Hieruſalem et ſpoliat templum 221
Syri Samariam obſidentes quomodo diuinitus terrentur 240.241
Sylas præfectus in uincula conijcitur 525

T

Tabernaculi ſtructura 64.65
Tabernaculi inſtructura 69
Tabernaculorum ſolennitas 74
Tabulæ duæ legum dei 64
Tarichææ obſidẽtur & capiuntur 670.671.672.673
Teglatphalaſſar quomodo Iſraelitas deuicerit, captoſq; abduxerit 253
Templi Salomonis eiuſq; uaſorũ ſtructura 204.205
Templũ à Ioram & Gotholia deſtructum, reparat Ioas 248
Templum Hieroſolymitanum reſtituere permittit Cyrus Iudæis 280.281
Tẽpli ædificatio impeditur 281.286
Templi Hieroſolymæ deſcriptio 717
Templum quomodo expugnatum eſt 749.750.751
Terentius Rufus Simonem Gioræ capit 762
Terra promiſſa negatur obuentura Iſraelitis ex Aegypto abductis, ſed eorum filijs 80
Teſtis falſi pœna 97
Thamar à ſuo fratre compreſſa 179
Tharbis filia regis Aethiopum petit Moſem pro coniuge 48
Thaumaſti officium erga Agrippam 489
Theatri deſcriptio, in quo occiſus fuit Caligula 510
Theodas magus & pſeudopropheta à Cuſpio Fado occiditur 533
Theodectus tragicus cur uiſu priuatus 311
Theodorus Zenonis Iudæos trucidat & Alexandri ſarcinas diripit 356.552
Theopompus quur factus inſanus 311
Thermuſæ Phraatis concubinæ malitia 476
Thermut filia Pharaonis educat Moſen 46
Thou rex init fœdus cum Dauide 174
Tiberias ab Herode iuniore ædificata 476
Tiberiadis oppugnatio & deditio 669.670
Tiberius ſuccedit Auguſto 478
Tiberius cur uoluerit magiſtratus eſſe perpetuos 487. corripitur ægritudine 490. diſſimulat ſuum animum erga Caiũ, & moritur 491 mors eius nunciatur 483.492
Tiberius Alexandri Galabarchis filius ſuccedit Cuſpio Fado 535
Tiberius Alexander Aegypti & Alexandriæ præfect Veſpaſiano ſe uolens ſubdit 709
Tiberius Alexander ducit exercitũ contra Hieroſolymam cum Romanis 710
Tiberienſis lacus 697
Tigranis Ptolemaidem obſidet 360
Timotheus à Iuda uincitur 326
Tiridates Armeniæ rex pugnans cũ Alanis uix euadit 772
Titus Veſpaſianus, Veſpaſiani filius mittitur à patre Alexandriam, ut duas legiones inde ſibi adducat 648. peruenit cum eis legionibus Ptolemaidem 651. Iapham expugnat 662. Iotapatam capit 664. tangitur miſericordia erga Ioſeph. 667. Taricheas cœpit 761 capit Giſcalã 678.679.680. mittitur à patre ad Galbã imp. 699 mittitur rurſus in Iudæam ut Hieroſolymã excindat 707. explorat um Hieroſolymã profectus periculа incurrit 710. admouet exercitum urbi 711. propius accedit 715 iraſcitur militum temeritati 714 admouet ciuitati machinas bellicas 721. Iudæum captũ crucifigit 722. capit primũ & ſecundũ murum 723.725.726. cõuitia audit ab obſeſſis 732. urbem triduo circundat muro, necui detur effugium 734. alloquitur milites 739. infeliciter pugnat 741. iterum aggreditur pugnã & extruit aggeres 744.745 ſacerdotes occidit, & ſeditioſos alloquitur 754. capit ſeditioſorũ principes 760. milites collaudat & præmijs honorat 760.761 triumphum inſtruit & agit unà cum patre 766.767
Trachonitæ latrones Iudæam & Syriam

riã depopulãtur auxilio Silæi 434
Traianus Iapham expugnat 662
Triphonis ſcurræ conuicium in Hircanum 318
Tryphon dux Alexandri Balais, regis ſui filium cupit ſuæ tutelæ committendum 341. belligeratur cõtra Antiochiam 342. circumuenit Ionatam 345
Tryphon Hieroſolymam oppugnare aggreditur 345. ſcelerate occidit Antiochum 347. perimitur & ipſe ibid.
Tryphon delator occiditur 441. 591
Tyri obſidio 301
Tyrij uincuntur à Machabæo 326
Tyro cum filio occiditur 441. 591
Tyro pœon, uallis Hieroſolymæ 714

V

VAgoſis ducis odium in Iudæos 300
Valerianus Tiberiadem oppugnat 669
Valerius Aſiaticus 514
Varus Romanos obſeſſos liberat, & ſeditioſos trucidat 467. 607
Vaſthis regina uxor Aſſueri regno priuatur 293
Ventidius dux Romæ. ab Antigono corrumpitur pecunijs 387. 569
Veritate nihil fortius 282
Veſpaſiani & Titi beneuolentia in Iudæos 312
Veſpaſianus præficitur à Nerone exercitibus in Syria regendis 648. collocat præſidium in Sepphorim 649. exercitum adornat 653. Galilæam inuadit 654. Iotapatam obſidet 655. uſq; 664. uulneratur 659. mittit ad Ioſephum in puteo delitescentem ut ad ſe ueniat 665. audit à Ioſepho, ſe futurum imperatorem 667. in Cæſariã proficiſcitur 668. Ioppem capit ibid. Tiberiadem recipit 670. Tarycheos excindit 673. obſidet Gamalam 675. uſq; 678. prudenter conſulit ſuis militibus 693. capit multas ciuitates 696. reliquas Iudææ toparchias ſubigit 701. prudenter & continenter agit quum Vitellius inuaſiſſet imperium Rom. 703. declaratur imperator à militibus 704. Ioſephũ captiuitate liberat 705. proclamatur imperator à populo Ro. 707. quõ Romæ exceptus fuerit 763. triumphum agit unà cum filio Tito 767. templũ Pacis ædificat 768. clementer agit cum Antiocho Comagenorum rege 772
Vincula incidi, & uincula ſolui, diuerſæ ſignificationis Romanis 705
Vinea quomodo plantanda 98
Vini fortitudo 282
Vitellius Iudæis ſtolam pontificalem reddit 480. parat bellã contra Aretam 483. redit Antiochiam ibi.
Vitellij interitus 699
Vitellius quomodo Romam inuaſerit ingenti Germanorum agmine comitatus 703. militũ ipſius inſolentia Romæ 703. oppugnatur & occiditur 706
Vitis aurea quingentorum talentorum 64
Vniuerſi creatio 3
Vonones à Parthis ſubditis regno pellitur 477. dehinc capitur ibi.
Vrias doloſe perit inſidijs Dauidis 177
Vxores quomodo ducendæ 99. 100

X

XErxis beneficentia in Iudæos
Xerxes rex Neemiæ (288
concedit & auxiliatur reſtituere Hieroſolymam 292
Xylophoriæ feſtiuitas & mos 632

Z

ZAbilus Arabs interfecti Alexandri Balais caput mittit Ptolemæo Philometori 340
Zacharias Ioiadæ fil. lapidatur 248
Zacharias filius Heroboam dolo occiditur à Sellum 253
Zachariæ filij Achaz regis interitus 254
Zacharias accuſatur & occiditur à Zelotis 691
Zamaris Iudæus Babylonius 444
Zelotæ qui, & quur ſibi hoc nomen impoſuerint 682. 773. inſurgunt & pugnant contra Ananum 684. clam intromittunt Idumæos in urbem 689. occidunt Zachariã 79
Zelotarum crudelitas 692. pugna cũ Simone Geraſeno 700. capiunt uxorem Simonis 710
Zelotarum geſta contra Ioannem Geraſenũ 720
Zelotypiæ probatio 76
Zibæ donantur à Dauide omnia bona Miphiboſeth curatoris regij 183
Ziphæi produnt Dauidem Sauli 156
Zoilus Stratonis turris tyrannus ſubigitur 355
Zorobabel pergit ad reſtituendum templum 284.

FINIS.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PAR
tim comprobato, partim confutato, Ioſephus hi
ſtoriæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phaleræus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecateus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion

IOsephus Mathathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriam ſtatuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mũdi, uſq; ad decimumquartum annum Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητ῀ aduerſum Apionem grammaticum Alexandrinũ: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius, qui inſcribitur πρὶ αὐτοκράτορ῀ λογισμ῀, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatũ libro manifeſtiſſime confitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Ioannem Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens, ſi tamen uirũ eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libẽter uera ſuſcipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principũ cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuens, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

FLAVII IOSEPHI RE
LIGIONE IVDAEI HISTORIOGRAPHI
GRAECI, VIRI CLARISS. IN XX LIBROS ANTIQVI/ tatum Iudaicarum, è Græco in Latinum traductos Ruffi/ no Aquileiensi interprete, præfatio.

ISTORIAM conscribere disponentibus, nõ unam nec eandem uideo eiusdem studij causam, sed multas existere, & ab alterutro plurimũ differentes. Nam quidam eorum sui sermonis pandere uolentes ornatum, & ex hoc gloriam aucupãtes, ad partẽ huius disciplinæ accedunt: Alij uero illis gratiam referẽtes, de quibus ipsam descriptionẽ esse cõtigerit, in eodem opere ultra uirtutẽ coacti sunt laborare. Quidam autẽ ipsa rerum necessitate uim passi sunt, ut ea, quibus interfuerunt cum agerentur, scripturæ declaratione colligerent. Multos autem magnitudo rerum utilium, in occulto iacentium, inuitauit, ut historiam ex his ad utilitatem deberent proferre communem. Harum itaq; , quas prædixi, causarũ duæ nouissimæ mihi etiam prouenerũt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos Iudæos fuit, & qui actus ei, quic̃; finis accesserit, experimento ipse cognoscens, narrare coactus sum, propter eos qui ueritatem in ipsa conscriptione corrumpunt. Præsens autem opus assumpsi, credens dignum studium etiam Græcis omnibus apparere. Cõtinebit itaq; omnem antiquitatem nostram, & conuersationis ordinem, ex Hebraicis libris interpretatum. Dudum siquidem, cum bella conscriberẽ, proposuerã declarare, qui fuerint in initio Iudæi, & quibus sint usi fortunis, & per quem legislatorem sint eruditi, hoc quod ad pietatem aliamq; uirtutis continentiã noscitur attinere: & quàm longis pugnantes temporibus, inuiti nouissime uenerint ad certamina Romanorũ. Sed quoniã ingẽs erat operis eius ordo, & ualde perplexus, in ipso libro diuidens disponensq; principia atq; finem, conscriptionẽ ipsam abbreuiare tentaui. Tempore nanq; proceden te, secundum illud, quod solet accidere grandia cogitantibus, mihi quoq; segnities tarditasq; successit tantam arripiẽdi materiam, in usu extraneæ linguæ, & à nostra consuetudine peregrinæ. Erant autem qui me historiæ desiderio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omniũ Epaphroditus, uir qui uniuersas quidem diligeret disciplinas, maxime autem rerum gestarum cognitione gauderet, utic̃; cum & ipse magnis rebus & multimodis causis interfuisset: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinẽ, & immutabilem suæ uirtutis uoluntatem ostẽderet. Huic enim uiro semper fui obediens, qui utiliter & bene agentiũ cooperator existeret: & ne uiderer desidia potius quàm optimo labore gaudere, ad hoc me protinus armaui: illud quoq; super ea quæ iam dicta sunt, non transitorie cogitans: quia per hæc, & de nostra prosapia aliquid tradere nostris uolui, & Græcis, si qui eorum scire quę sunt nostra uoluerint. Comperi siquidẽ, quomodo Ptolemęorũ secundus rex, maxime circa disciplinam & librorũ collectionẽ studium habens, in nostra pręcipue lege opus suæ largitatis ostendit, & constituta eius festinauit Græca uoce transferri. Pontifex uero noster Eleazarus, nulli uirtute secundus, non inuidit ut prędictum regem hac

Ratio conscr ptæ historiæ

Epaphro/ ditus

Eleazarus

a utilitate

utilitate priuaret: cui omnino forsitan restitisset, nisi patriæ nostræ cõgrueret, ut nihil bonorum eius remaneret occultum. Ideoq; mihi scilicet ipsi cõuenire putaui, ut magnanimitatẽ pontificis imitarer, & ut regiæ largitati similiter responderetur ab eis, qui doctrinæ amatores esse noscũtur. Neq; enim ille omnem descriptionẽ à translatoribus accepit: quãdo ea tantummodo quæ legis sunt, hi qui ad explanationem missi fuerant Alexandriam, tradiderunt: cum sint alia innumera, quæ per sacras literas indicantur, utpote quinq; milium annorum historia in istis expositа: & diuersæ quidem in his continẽtiæ sunt, multæ uero ciuitatum fortunæ, & fortia facta dũcum, & mutabilitates conuersationum. Quod totum ex ipsa præcipue historia poterit quilibet agnoscere, si eam uoluerit lectitare. In qua etiam reperitur, quomodo eis qui propriam uoluntatem non sequuntur, & ea quæ bene sancita sunt, transcendere non præsumunt, omnia ad terminum fidei tendentia prospere peraguntur, & honoris felicitas præbetur à deo. Quando uero recesserunt aliqui ab huius diligentiæ ueritate, fiunt eis omnia sub inopia, quæ uidebantur in abundantia cõstituta: & in calamitatẽ importabilem eis uertitur, quicquid quasi bonum agere festinabant. Iam itaq; eos qui lecturi sunt hos libros, exoro, ut uoluntatẽ suam deo submittant, & legislatorem nostrum probent, si naturam eius digne cõsiderauit, & semper decentes actus uirtutis eius exposuit: puram rationem de illo custodiẽs ab omni, quæ refertur ab alijs, turpitudine fabularum: licet ex lõgitudine temporum, & ætate uetustiore potuisset multam figmentorum fallacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia: in qua longitudine sæculi, neq; ipsorum deorum generationes poetæ, nisi forte hominum actus aut leges dicere præsumpserunt. Integritatem uidelicet eorum quæ à me conscripta sunt, procedens sermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturum in isto negotio proposui, ut nihil adijciam, nec iterum prætermittam. Quia uero penè omnia ex Moseos legislatoris sapientia apud nos pendêre noscuntur, necesse mihi est pauca de illo prædicere, ne qui legentium quærant, cur noster sermo, studiũ descriptionis habens de dictis & factis, in tantam naturæ rationem processerit. Sciẽdum itaq; quomodo legislator ille omnium rerum, necessariũ iudicauit, ut quisquis suam uitam bene gubernaturus, & legem esset alijs positurus, dei primitus deberet considerare naturã, operaq; eius mente contemplaretur, & eius exemplum imitaretur, & quãtum uirtus esset, hunc sequi tentaret. Neque enim uel ipsi legislatori fuit sufficiens mens, dum in ipsius contemplatione deficeret: nec eis qui conscripturi sunt, pro causa uirtutis aliquis prosper euentus erit, nisi præ omnibus doceantur, quia pater omnium & dominus deus existens, & uniuersa respiciens, sequentibus se, uitam felicissimam prębet: à uirtute uero digredientes, maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo docere desiderãs Moses suos ciues ac populos, legis constitutionẽ non à iure communi, nec à proprijs placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam eorum erigens mentes, & persuadens, quoniam creaturarum terrenarum opus dei præcipuum homines sumus: dum habuisset eos iam ad pietatem obedientes, de rebus reliquis eis facillime persuasit. Alij namque legislatores, fabulas sequẽtes, humanorum delictorũ confusionem potius in deos suos sacrilego sermone uerterunt, & multam malignis peccandi licentiam præbuerunt: noster uero legislator summam uirtutem deum habere pronũcians, infudit hominibus eam participari, & eos qui taliter non saperent neq; crederent, iussit ineuitabiliter castigari. Secundum hoc ergo argumẽtum facere examinationem lecturos

Quot annorũ historiam Iosephus conscripserit

exoro

exoro. Sic enim conſiderãtibus, nihil irrationabile dictum, nihil ad maieſtatem dei atque clementiam uidetur incongruũ. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem conſonam habere noſcuntur, alia quidem aperto uel ſimplici modo legislatore tangente, alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferẽte. Quæcunq; autem clare dici proderat, hæc manifeſte declarauit. Volentibus autẽ etiam cauſas rerũ ſingulas conſiderare, contẽplatio multa nimis, & ualde philoſopha reperitur. Quod ego nunc quidẽ dicere ſuperpono: ſed deo nobis tempus præbente, poſt hoc opus tentabo conſcribere. Conuertar autẽ ad rerũ narrationẽ, reminiſcens primitus eorum, quæ de mundi fabrica Moſes dixit. Hæc autem in ſacris libris comperi ita ſcripta.

FLAVII IOSEPHI IV
DAEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLA
RISS. ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER I

De creatione cœli & terræ, operibus ſex dierũ, & requie diei ſeptimæ. Cap. I

IN Principio creauit deus cælum & terram. Sed dum terra ad aſpectum non ueniret, & profunditate ac tenebris celaretur, & ſpiritus dei deſuper portaretur, deus lumen fieri iuſsit: quo facto, conſiderans omnem materiam, ſeparauit lumen & tenebras: Et alij quidem rei nomen impoſuit noctem: aliud uero uocauit diem: ueſpere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidẽ eſt primus dies: Moſes autẽ eum unum dixit. Et licet ſufficiam cauſam huius rei etiam nunc dicere, tamẽ quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularum ſeorſum tradere, ad illud tempus & huius rei interpretationem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cælum ſuper omnia collocauit, illudq; ab alijs diſtinguẽs, in ſemetipſo conſtitutum eſſe præcepit: & ei cryſtallum circunfigens, humidum eum & pluuialem, ad utilitatem quæ fit ex imbribus terræ, congrue fabricatus eſt. Tertia uero die ſtatuit terram, circa eam mare diffundens. Ipſa uero die repẽte uirens herba, & ſemina de terra ſunt orta. Quarta autem die ornauit cælum ſole & luna, alijſq; ſideribus: motus eis tribuens & curſus, quibus horarum diſtinctiones aperte deſignarentur. Quinta uero die animalia natatilia & uolatilia, alia quidem in profundo, alia uero in aere eſſe cõſtituit: copulans ea ad communionem atque permixtionem cauſa ſobolis profuturæ, & ut eorum natura multiplicari poſſet & creſcere. Sexta uero die creauit quadrupedum genus, maſculum faciens atque fœminam: in qua etiam hominẽ finxit. Ita ergo mundum cũctum ſex diebus, & omnia quæ in eo ſunt, facta Moſes ait: ſeptima die deũ ab operibus manuum ſuarum requieuiſſe dicens. Vnde etiam nos ea die laboribus proprijs uacare dinoſcimur, eum ſabbatum appellãtes: quod nomen requiem Hebraica lingua ſignificat.

Gene. 1 *Dies primus* *Dies ſecũdus* *Dies tertius* *Dies IIII* *Dies V* *Dies VI* *Dies VII*

De condito homine: & plantatione paradiſi: deq; introductione Adam & Euæ in ipſum. Caput II

POſt ſeptimam uero diem cœpit de hominis natura Moſes reddere rationem, ita dicens: Finxit deus hominem, puluerem de terra ſumẽs, & in eum ſpiritum

Gene. 2

Adam rubeus interpretatur

inſpirauit & animam. Hic autem homo Adam uocatus eſt: quod nomẽ Hebraica lingua ſignificat rubeus: quoniã conſperſa rubea terra factus eſt. Talis eſt enim uirgo tellus & uera. Præſentauit autem deus animalia Adæ ſecundũ genus, fœminam maſculumq; demonſtrans: & his nomina impoſuit, quibus etiam nunc uocantur. Videns autem deus Adam non habentem ſocietatem ad fœminam, neq; cohabitationem, cum utiq; non eſſet delectatus ut in alijs animalibus quæ copulata uidebantur: una die eo dormiente auferens coſtam eius, finxit ei mulierem: & Adam ſibi cõiunctam cognouit de ſe fuiſſe plaſmatam. Iſcha uero Hebraica lingua mulier

Eua mater omniũ dicitur

appellatur. Nomen uero mulieris illius erat Eua: quod ſignificat omniũ uiuentium matrem. Dicit autẽ etiam deum plantaſſe ad orientẽ paradiſum omni germinatione florentem. In hoc enim eſſe & uitæ plantationẽ, aliamq; prudentiæ, qua cognoſceretur quid eſſet bonum, quidue malum: & in hunc hortum introduxiſſe Adam & eius uxorem, præcipientem plantationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur au

De quatuor fluminibus paradiſi

tem hic hortus ab uno flumine, circa omnem terram undiq; profluẽte. Hic in quatuor diuiditur partes: & uni quidem nomen eſt Phiſon, quod inundationem ſignificat: eductus in Indiam, pelago late diffunditur: qui Getha nuncupatur à Græcis. Euphrates autem & Tigris in mare rubrum feruntur. Vocatur autem Euphrates quidem Foras, quod ſignificat diſperſionem ſeu flos. Tigris autem Diglath, quod indicat acutum aliquid & anguſtum. Gyon autem per Aegyptum fluens, oſtendit eum qui nobis ab oriente redditur, quem Græci appellant Nilum.

De tranſgreſsione protoplaſtorum: & eiectione eorum è paradiſo. Cap. III

Gene. 2. & 3.

DEus igitur Adam & mulierem ex alijs quidem plantationibus guſtare præcepit, de prudentiæ uero plantatione uoluit abſtinere: prędicens, cõtingentibus ex ea perditionem eſſe uenturam. Et dum illo tempore cuncta animalia concordarent, ſerpens cohabitans cum Adam atq; muliere, inuidiam habuit, in quibus eos arbirabatur eſſe felices, obedientes utiq; præceptis dei: quos putans per inobedientiam calamitati ſuccumbere perſuaſit mala uoluntate mulieri, ut de prudentiæ plantatione guſtaret, dicens in ea boni maliq; eſſe cognitionem. Quo facto, beatam eis

Seductio mulieris

uitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deeſſet, dicebat accedere. Et ſeduxit quidem mulierem, ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione guſtaſſet, & tali epulatione gauderet, etiam Adæ ut ueſceretur exinde perſuaſit. Quo facto cognouerunt ſemetipſos eſſe nudos: confuſionemq; manifeſtam habentes, tegumentum ſibimet requirebant. Illa nanq; plantatio, cauſa acuminis erat & intellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos operuerunt: & hæc genitalibus opponentes, uidebantur ſibi magis eſſe felices in his, quæ prius putabant ſe difficilius inuenire. Deo autem in hortum ueniente, Adam quidem prius, ne ad eius ueniret alloquium, conſcius iniquitatis ſuæ, diſceſsit. Deus itaque intendens quod egerat, cauſam inquirebat, propter quam prius eius delectaretur alloquio, poſtea uero refugeret & confunderetur. Illo uero nihil loquente, eo quod ſe cognouerat dei tranſgreſſum fuiſſe mandatum, deus ait: Mihi quidem de uobis notum eſt, quemadmodum felicem uitam, & extra malorum omnium paſsionem habueritis, nulla ſolicitudine ueſtrum animum conturbante: cum uobis ſponte ad fruẽdum, & ad uoluptatis abundantiam

Diuina ſuper hominem ſententia

orirentur uniuerſa, me prouidente, uirentia ſine ueſtro labore atq; miſeria: ſed nunc malis præſentibus ſenectus uelox uobis adueniet, & non longa uita ſuccedet, quoniam mihi contumeliam tali uoluntate feciſtis, mea mandata præuaricando. Neq;

enim

enim uirtutis cauſa taciturnitate conſtringeris, ſed mala conſciẽtia retineris. Adam uero peccati ueniam poſtulabat: rogabatq; deum ne eum nimis affligeret: & de facto coniugem accuſabat, dicẽs ſe ab ea ſeductum deliquiſſe: quæ rurſum de ſerpente, qui eam ſeduxerat, querebatur. Deus autẽ Adam uictum conſilio mulieris, pœnæ ſubiecit: præcipiens terræ, ne quicquam eis ſponte proferret, ſed laborãtibus & operatione contritis, alia quidem fructum redderet, alia negaret. Euam uero partu & conceptionum doloribus caſtigauit: quoniam Adam, in quibus ipſa fuerat à ſerpente decepta, ſeducens, calamitatibus implicauit. Abſtulit autem ſerpenti uocem, iratus eius malignitati, quam geſſerat in Adam: & uenenum ei ſub lingua ponens, quod eſſet hominibus inimicum, præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret: ille uero iacens, hominibus eſſet aduerſus, & interitũ facilem eis pro uindicta portaret. Quem etiam pedibus priuauit, ut uolutatus in puluere traheretur. Et deus quidem hæc eos pati præcipiens tranſmigrauit Adam & Euam ex horto in aliã regionem.

Adam et Eua mulctati

Serpentis pœna

De interfectione Abel per Cain: & pœna qua mulctatus eſt Cain: decq; duabus columnis, lateritia & lapidea. Caput IIII

NAti ſunt autem eis filij duo maſculi, quorum unus quidem prior, appellabatur Cain: quod nomẽ interpretatum ſignificat poſſeſsionẽ. Abel uero ſecundus, quod ſignificat nihil hoc. Quibus natæ ſunt etiã filiæ. Germani ſiquidẽ diuerſis ſtudijs lætabãtur: Abel quidem iunior iuſtitiã colebat: & in omnibus quęcunq; gerebat, deum putabat eſſe præſentem, uirtutemq; proſpiciebat, cuius conuerſatio erat paſtoralis. Cain autẽ erat circa alia maligniſsimus, & ad lucra tantũmodo ſemper intentus. Terram uero primus arare comperit, & fratrẽ huiuſmodi cauſa peremit. Nam cum eis placuiſſet ſacrificare deo, Cain quidẽ de culturæ generationibus obtulerat fructum: Abel autẽ lac, & primogenita gregũ. Deus enim hoc potius ſacrificio delectatus eſt, quod ſpõtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & non in illis, quæ ex inuentione hominis auari nata uidebantur. Quapropter Cain indignatus, eo quod Abel fuiſſet à deo præpoſitus, fratrem interemit. Quem cum necaſſet, & mortuũ occultaſſet, credidit latere cõmiſſum. Deus autẽ ſciẽs quod erat factum, uenit ad Cain, de fratre requirens ubi eſſet, quod eum diebus plurimis non uideret, cum cætero tempore illum cum eo cõuerſari reſpiceret. Cain autẽ hæſitans, nec habens quod deo poſſet dicere, ipſe quoque ſe prius quod fratrem non uideret, cogitare dicebat. Et cum deus uehemẽter inſtaret atq; perſcueraret, indignatus ille, non ſe eſſe pædagogum atq; cuſtodem eius, nec actorẽ fratris ſui effectum effatus eſt. Deus uero repente Cain increpauit, interemptorem fratris effectum, & ait: Admiror ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem ipſe peremiſti. Cui tamen ſacrificium celebranti, atq; poſcenti, ne ob hoc iram ſuſciperet, ſæuiorem pœnam homicidij relaxauit, maledictumq; eſſe conſtituit, & eius ſobolem uſq; ad generationem ſeptimã interminatus eſt eſſe puniendã: & ex illa terra eum cum uxore proiecit. Quo formidante, ne beſtijs capiendus incideret, & eo modo periret, iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatione metueret, neque ei propterea mali quicq; per beſtias eueniret: ac per omnem terram eum ſine formidine, ſigno ei impoſito quo notus fieret, abire præcepit. Multam uero peragrans terram cum ſua uxore Cain, collocatus in loco qui Naida nũcupatur, ibiq; moratus eſt, quo ei etiam filij nati ſunt. At uero pœnam illam non habuit pro emendatione, ſed crementum ad libidinem ſuo potius nutriuit in corpore: licet cum iniuria ſecum commorantiũ hanc haberet,

Gene. 4 Cain. Abel

Abel à fratre occiſus

augens domum multitudine pecuniarum,ex rapinis & uiolentia congeſtarũ:ad luxuriã quoq; & latrociniũ ſuos familiares inuitans, quorũ doctor in ſceleſtis ſtudijs erat.Et ſimplicitatẽ quidem,cum qua prius uiuebãt homines,adinuentione menſurarũ & ponderũ permutauit:integramq; eorũ uitã ex carũ rerum ignorãtia magnanimẽ ad calliditatẽ corruptionemq; perduxit. Terminos terræ primus po... t, muriſq; muniuit,illicq; coegit ſuos conuenire domeſticos. Hanc uero ciuitatẽ, ab Henoch ſeniore filio ſuo, Henochiã appellauit. Henoch uero Iared filius fuit, ex quo Mahuiael:cuius fuit filius Mathuſacl,qui habuit filium Lamech:cui fuerunt filij ſeptem & ſeptuaginta,qui ex duabus uxoribus ei ſunt nati, Sella & Ada. Horũ quidem Iabel,qui fuit de Ada,tabernacula fixit,& greges amauit: Iubal cõſanguineus eius exiſtẽs,muſicã coluit,& pſalteriũ citharamq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt,fortitudine cunctos excellens,res bellicas decẽter exercuit:ex his etiã quæ ad libidinẽ pertinent corporis enutriuit:ferrariã artem primus inuenit, habuitq; filiã nomine Naema.Et quoniã res diuinas ſapiẽter ſciẽs,uidebat ſe ſubiacere pœnę Cain ob necẽ fratris,hoc ſuis uxoribus indicauit.Adhuc aũt uiuẽte Adam, cõtigit Cain ſobolẽ per ſucceſsionẽ eſſe nequiſsimã,& alium alio peiorẽ exiſtere, qui uticq; ad bella incõtinentes erant,& ad latrocinia properabãt.Si quis aũt eorũ ſegnis eſſet ad fundendũ ſanguinẽ,alijs rebus peſsimis imminebat,cõtumeliã faciẽs, & auarus exiſtens. Adam uero(qui primus de terra factus eſt, & de quo nos exigit narratio adhuc habere ſermonẽ)Abel quidẽ extincto,Cain autẽ propter necẽ illius effugato,de filiorũ procreatione cogitabat: & uehementer eũ generationis amor habebat agentẽ annos ducẽtos & triginta: ſuper quos alteros uiuẽs ſeptingẽtos,defunctus eſt.Fuerũt ergo ei & alij filij plurimi,inter quos etiã Seth. Sed de alijs quidẽ longũ eſt dicere,conabor autem de Seth narrare tantũmodo. Is nanq; nutritus,& perueniens ad ætatẽ,quæ iam poſſet ea quæ ſunt bona diſcernere,uirtuti ſtuduit, Et cum fuiſſet uir egregius,imitatores ſui filios dereliquit: Illi aũt omnes cũ boni fuiſſent orti,in eadẽ terra ſine uexatione uiuentes,feliciſsime cõmorati ſunt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminũ crudele prouenit. Diſciplinã uero rerum cæleſtiũ & ornatũ earum primitus inuenerunt.Et ne dilaberentur ab hominibus quæ ab eis inuenta uidebãtur, aut antequam ad notitiam uenirent,deperirent,cum prædixiſſet Adam exterminationem rerum omnium,unam ignis uirtute,alteram uero aquarum ui ac multitudine fore uenturam:duas facientes columnas,aliam quidem ex lateribus, aliam uero ex lapidibus,in ambabus quæ inuenerant conſcripſerunt: ut & ſi conſtructa lateribus exterminaretur ab imbribus, lapidea permanens præberet hominibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliam poſuiſſent: quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra Syria.Et iſti quidem ſeptem generationibus permanſerũt, deum iudicantes eſſe dominum omnium,& ad uirtutem ſemper inſpicientes.

Menſurarũ et ponderum inuentor

Prima ciuitas

Iubal primus muſicã coluit

Artis ferrariæ inuentor

Seth

Inuentores rerum cæleſtiũ

De inundatione diluuij:& quomodo Noe ſaluatus fuerit cum generatione ſua. Caput v

Gene.6

DEinde tempore procedente de paternis ſolẽnitatibus ad mala progreſsi ſunt, neq; legitimos honores ulterius præbentes deo,neque circa homines iuſtitiæ uerba facientes:ſed zelum quem prius habuerant pro uirtute,in duplam malitiam, per ea quæ gerebant,poſtea demonſtrabant. Ob hoc itaq; deum contra ſe irritauerunt,Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes,uitioſos filios genuerũt: qui omne bonum deſpicientes propter confidentiam fortitudinis, ſimilia his qui dicti ſunt à

Græcis

Græcis gigantes, perpetraſſe traduntur. Noe uero grauiter ferens eorum actus, & habens eorum conſilia nimis ingrata, agebat ut ad meliora mẽtem eorum actusq; transferret. Cum autem uideret non acquieſcẽtes ad talia, ſed uehementer eos malorum libidine detineri: metuẽs ne ipſum quoque cum uxore & filijs & ſuis omnibus interficerent, diſceſsit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iuſtitiam dilexit: condemnauit autem non ſolum illorum malitiam, ſed & omne genus humanũ. Quod dum ei diſperdere placuiſſet, & aliud cõſtituere genus malignitate priuatum, & minuere hominum uitam, annisq; non quantis prius uixerant, ſed uſq; ad centum uiginti eſſe menſuram, tunc aridam conuertit in maria, & ſic uniuerſi inundatione perierunt. Noe uero liberatus eſt ſolus, dicente ei domino, ut ſibi fabricam ad ſalutem huiuſmodi faceret, id eſt, arcam, quatuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum trecentorum, quinquaginta uero latitudinem, & triginta altitudinem: in qua cum matre filiorum, & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi proſolatio uitæ forent neceſſaria poſuit, cunctorumq; animalium ad ſeruãdum genus eorum, maſculos ſimul & fœminas pariter introduxit, aliorum uero animalium numerum ſeptuplum. Erat autem arca parietibus atque cameris fortis, ut ex nulla parte fluctuaret, nec aquæ uiolentia uinceretur. Et Noe quidem cum ſuis ita ſaluatus eſt. Erat autem & ipſe quidem ab Adam decimus, Lamech uero filius, cuius pater fuit Matuſalael. Hic autem fuit Henoch, qui fuit Iared: Iared autem Mahalaleel, qui de Cainan natus eſt, qui fuit Enos cũ ſororibus plurimis. Enos uero Seth filius fuit, qui natus eſt ex Adam. Contigit autem hæc paſsio ſexcenteſimo anno natiuitatis Noe, menſe ſecundo, qui à Macedonibus Dios nũcupatur, ab Hebræis autem Marachat. Sic enim in Aegypto annum conſtituerunt. Moſes autem Niſan menſem, qui eſt Xanticus, primum in feſtiuitatibus definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Hic autem apud eum in cũctis muneribus diuinis ualde pollebat. in uenditionibus autem & emptionibus, & alia gubernatione, prioris ſeculi decreta ſeruauit. Pluuiã uero inchoaſſe dicit, ſeptima & uiceſima die præſentis menſis. Et uſque ad hoc tempus ab Adam, qui primus creatus eſt, anni fuerunt duo milia, ſexcenti quinquaginta ſex Quod tempus in ſacris libris conſcriptum, multa integritate ſignatum eſt, unà cum natiuitatibus inſignium uirorum, qui tunc fuerunt, ſimul & terminis. Adæ ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Seth filius natus eſt, qui nongentos & triginta uixit annos. Seth autem centeſimo & quinto anno genuit Enos. Qui dum quinque & nongentis uixiſſet annis, Cainæ filio ſuo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonageſimo. Hic uixit annis decem & nongentis. Caina cum uixiſſet decem & nongentis annis, Mahelaleel filium dereliquit, quem genuit cum eſſet annorum ſeptuaginta. Iſte Mahelaleel cum uixiſſet quinque ac nonaginta & octingẽtis annis, defunctus eſt: Iared filium derelinquens, quem genuit cum ſexagintaduorum & centum eſſet annorum. Cui nouem & ſexaginta ſuper hæc & nongentis annis uiuenti, Henoch filius ſucceſsit, natus cum ſexaginta duorum & cẽtum annorum pater eius exiſteret. Qui uiuens trecentis ſexagintaquinq; annis diſceſsit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſalael autem Henoch filius, quinto ei & centeſimo natus anno, Lamech filium habuit, cum eſſet annorum octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamech autem cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptem,

Noe

Diluuij tẽpus

Non ignoret lector hãc ſupputationẽ diuerſam eſſe nõ ſolũ à ueritate Hebraica, ſed etiã ab editione LXX uerũ conſentientibus uetuſtis exemplaribus nos quicquam immutare minime eſſe auſos

Noe filium ſuum rerum præceptorem oſtẽdit:qui de Lamech natus eſt agente annum ætatis ſecũdum & octogeſimum & centeſimum, quicꝫ quinquaginta & nongentis annis rerum extitit præſul. Iſti uero anni qui collecti ſunt, tempus quod conſcriptum eſt prius,compleuerũt. Nullus itaque perſcrutetur priſcorum fines,quando cum ſuis filijs,eorumcꝫ auis aut atauis ſuam quis extendebat ætatẽ: ſed tantum ortum eorum generationis intendat. Igitur decernẽte deo & incipiẽte pluere, aqua cunctis diebus quadraginta ferebatur,ita ut uſque ad quindecim cubitos tranſcenderet terram:quod propterea factum eſt,ne plurimos fugæ occaſio liberaret. Quiſcente autem pluuia,aquæ uix diebus cẽtum & quinquaginta defecere,quaſi menſe ſeptimo:quo inſtante paulatim inchoauit latens herba parêre. Deinceps dum arca circa ſummitatem cuiuſdam montis in Armenia cõſtituti ſediſſet, intelligens Noe aperuit eam: & reſpiciens modicum circa eam,in ſpe meliori conſtitutus, tunc quidem ſiluit. Poſt paucos uero dies aqua amplius recedente miſit coruũ, uolens agnoſcere,ſi quid etiam terræ fuiſſet ab aqua derelictum,& ad egrediendum iam tutum eſſe uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia,non regreſſus eſt ad Noe. Poſt ſeptem uero dies columba,quam miſerat ut aliquid de terra cognoſceret, lutulenta remeante,ſimul & ramum oliuæ portante,cognoſcens terram diluuio liberatam:manẽsꝫ adhuc alijs ſeptem diebus,& animalia ex arca dimiſit,& ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus,ſacrificãsꝫ deo cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egreſſorium uocant: Illic enim arcæ ſolutæ reliquias nunc uſque prouinciales oſtendunt. Huius uero diluuij & arcæ memoriam faciunt omnes,qui hiſtorias barbaricas conſcripſerunt:quorum eſt unus Beroſus Chaldæus: narrans enim de diluuio, taliter eſt effatus: Dicitur autem & nauis eius quæ in Armeniam uenit, circa montẽ Cordieum adhuc aliqua pars eſſe,& quoſdam bitumen exinde tollere,quo maxime homines ad expiationes utũtur. Meminit autem horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitatem Phœniciæ noſcitur conſcripſiſſe. Sed & Mnaſeas Damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarũ libro ita de eis dicit: Eſt & ſuper Miniadam excelſus mons in Armenia,qui Baris appellatur:in quo multos confugientes,ſermo eſt,diluuij tempore liberatos:& quendam ſimul in arca deuectũ,in montis ueniſſe ſummitatem,lignorumcꝫ reliquias multo tempore conſeruatas. Fuit autem iſte quem etiam Moſes legislator Iudæorum ſcripſit.

Gene.7. & 8. Diluuiũ fit ſuper terram xl diebus

In Armenia arcæ ſolutæ reliquias oſtendi

Mnaſeas Damaſcenus

Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtijs,orat nullam aquarum inundationem in poſterum induci ſuper terram. Caput VI

Gene.8

NOe uero metuens ne per annos ſingulos diluuium deus terræ induceret: humanum genus decernens omnino deleri,fana incendens omnia ſupplicabat de cætero deo pro ſtatu priori:ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationem ſuperinduceret,quo periret omne animalium genus:ſed punitis malis parceret eis,qui propter bonitatem fuerãt derelicti,& decreuerunt mala uitare: nam infeliciores ſcilicet eſſent illis,& peiori afflictione damnati,ſi non ſaluarentur ad integrum, ſed magis alteri diluuio ſeruarentur:cum prioris quidem terrorem experimẽtumcꝫ uidiſſent, poſteri uero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent: rogabatcꝫ ut eius hoſtias ſuſcipere propitius dignaretur,& nullam iracundiã ſimilem ulterius terra ſuſciperet: ut eius operibus impinguati,& ciuitates conſtituẽtes,de cætero uitam poſſent habere felicem,& nullo bonorum quibus ante imbrem adaucti fuerant fraudarentur, ad longam uticꝫ ſenectutem,& uitæ longitudinem peruenturi.

Deus

Deus annuit præcibus Noe, arcum pluuialem designans ei in testi/
monium fœderis.

Caput VII

NOe uero has effundente preces, Deus pro iustitia uirum diligens, annuit, ut eius uota ad finem usque perduceret: neq; defunctos dicens ipse perdidisse, sed pœnam pro malitia propria pertulisse: neq; tales homines, qui ita perderentur fuisse factos, cum utique castum nosset eis esse principiũ: neque donasse uitam, quæ corruptione delectaretur: sed per quæ contumeliã, inquit, pietati uirtutiq; fecerunt, per ea quoq; compulerunt me ut pœnam eis hanc inferrem. Cessabo nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere, & multo potius te rogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerint, iam non opus erit imbrium magnitudine, neq; enim ulterius ita terras aqua rigabit. Moneo tamẽ ut ab humana nece omnes abstineant, & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale aliquid, puniturus sum. Vtimini uero cunctis animalibus ut uultis, & desideriũ quisquis habuerit: dominos enim feci uos esse omnium terrenorum, & natatilium, & quæcũq; uolatilem habent motum, & in aere uegetantur, abstinentes à sanguine, in quo est omnium anima. Designo autem uobis futurã requiem arcu meo. Arcus autem dei apud illos iris esse putatur. Et deus quidem hæc dicens atque promittens, siluit.

Gene. 8. 9

Pactum dei cum Noe

Arcus dei, Iris dicitur

De morte Noe, & de filijs eius.

Caput VIII

NOe uero cum uixisset post diluuium trecentis & quinquaginta annis, omne tempus feliciter agẽs, mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinquagesimo. Nullus autẽ ad uitam modernã, & annorũ breuitatem, quibus nũc uiuimus, uitam comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta: & eo quod nunc uita tanto non ducatur tempore, credat nequaquã illos ad uitæ illius longitudinem peruenisse. Illi nãque cum essent religiosi, & ab ipso deo facti, cumq; eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent præparata, tantorum annorum circulis rite uiuebant. Deinde propter uirtutes, & gloriosas utilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, astrologiam, & geometriam, deus eis ampliora uiuendi spatia condonauit: quæ non edisce potuissent, nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Græcos & barbaros conscribere maluerunt. Nam & Manethon, qui descriptionẽ fecit Aegyptiorum: & Berosus, qui Chaldaica deflorauit: & Mochus & Estius, ad hæc & Hieronymus Aegyptius, qui Phœniciam dispositionem, concordãt cum meis dictis. Isiodorus quoque & Hecatæus, & Hellanicus, & Acusilaus, & inter hos Ephorus, & Nicolaus, in historijs suis memoriam faciunt antiquorum, annis mille uiuentium. De his itaque sicut singulis gratum est, ita considerent. Filij autem Noe tres erant, Sem, Cham, & Iaphet, qui ante cẽtum diluuij annos fuerant generati. Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut illic haberent habitaculum: & alios. ualde metuentes propter diluuium ad campos descendere, & segniter habentes, ab excelsis locis ad inferiora uenire coegerunt: quippe ut eorum fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidẽ in quo prius habitauerunt, Sennaar appellatur. Deo autem iubente eos ad crementũ hominũ peruenire, dispersi sunt, ne inter se dissentiones efficerẽt: sed ut multa colentes spatia terrarum, abundantia fructuum potirentur. Qui cum essent ineruditi, & deo inobedientes existerent, in calamitatibus incidentes, sua grauiter peccata senserunt. Et quia iuuentutis multitudine feruebãt, rursus eos deus à semetipsis migrare fecit: quoniam

Astrologiam & geometriã nullus primũ edisce potuit, nisi qui sexcentis uixisset annis

Gene. 10 Noe filij tres

Sennaar campus

non in illius propitiatione putabant ſe habere bona, ſed propriam fortitudinem ſibi credebant cauſam eſſe diuitiarum. Vnde appoſuerũt, ut uoluntati dei inobedientes exiſterent: putantes quod per inuidiã eius ab alterutris migraretur, ut diuiſi poſſent deo facilius ſubiugari.

De Nemrod filio Cham, & de ædificatione turris Babylonicæ Cap. IX

Gene.11 FEcit autem eos eſſe elatos ad iniuriam dei atque contemptum, Nemrod filius Cham, filij Noe. Qui cum eſſet audacior & manu fortiſsimus, ſuadebat eis ut non deo aſcriberent, quia hominibus per illũ felicitas eueniret, ſed quia hęc eis propria uirtute præberetur: & cognatos ſui generis ad cauſam tyrannidis adduxit: ſolus ipſe præſumens homines à dei timore reuocare, & ſpem ſuam in propria uirtute reponere: ulciſciq; ſeſe timentes deum putabant, interminãtem inferre diluuium terræ. Ob quam rem turrim ædificandam altiorem ſuadebat, ubi aqua non poſſet aſcendere. Multitudo autem prona erat, ut Nemrod præceptionibus obedirent: graue putantes ſeruitium, obſequi deo: & turrim ædificabãt, in nullo ſua ſtudia deſerentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, & plus quàm ſperare quis poſſet, mul-

Deſcriptio turris Babylonicæ

tis manibus utique fabricata creſcebat. Latitudo tamen ita erat fortiſsima, ut propeeam reſpicientibus longitudo uideretur imminui. Aedificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne forte penetraretur, ac diſſolueretur aquis. Sic illos inſanientes deus intẽdens, exterminare omnes pariter non decreuit, quoniam nec alijs dudum perditis formidabant: ſed diſcordiam immiſit illis diuerſarum linguarum, ut per multas abſonasq; uoces intellectu carere poſſent. Locus autẽ in quo turrim ædificabant, nunc Babylon uocatur: dicta propter confuſionem, quam circa elocutionem ſuam tunc habuerũt. Hebræi namq; confuſionẽ Babel appellant. De hac

Teſtimonium Sibyllæ

uero turri, diuerſisq; uocibus hominũ hoc meminit Sibylla, dicẽs: Cum omnes homines unius uocis exiſterent, quidam turrim ædificauerunt excelſam, tanquã aſcenſuri per eam in cælum. Dij uero immittẽtes uentos, euerterunt turrim, & uocẽ propriã unicuiq; partiti ſunt: & propterea Babyloniã uocari contigit ciuitatẽ. De cãpo uero qui uocatur Sennaar in regione Babylonis, meminit Eſtius, ita dicẽs: Qui uero de ſacerdotibus ſunt erepti, Iouis ſacra ſumẽtes, in Sennaar Babylonis uenerũt.

De diſperſione gentium in uniuerſas terras poſt ædificationem turris. Cap. X

Gene.11 DIuiſi ſunt itaq; poſt hæc diuerſitate linguarum, migrationes agentes ubique, & terram apprehendentes unuſquiſq; felicem, & ad quam eos deus adduceret: ita ut omnis terra per eos compleretur, mediterranea ſimul atq; maritima. Quidam autem etiam nauibus tranſeuntes, inſulas habitauerunt: unde aliquæ gentes ab inſtitutoribus poſitas appellationes hactenus ſeruant. Quidam uero placita ſibi nomina mutauerunt: alij autem, ut inhabitatoribus clarius eſſe uiſum eſt, conuerſionem nominum fecerunt. Græci tamẽ ſunt huius rei autores, qui poſteris temporibus confortati, etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt, & gentes nominibus exornarunt, ut eis ſapiens eſſe uidebatur: ornatũ utique ponentes eorum reipub. uelut à ſe conſtitutæ.

De filijs Iaphet filij Noe, & de gentibus per eos inſtitutis. Cap. XI

Gene.10 FVerunt autem filijs Noe filij, quorũ nomina propter honorem gentibus, quas condiderunt, impoſuerunt homines, & terris quas apprehẽdere potuerunt. Iaphet autem filius Noe habuit filios ſeptem, & habitauerunt iſti regionem à Tauro

& Amano

& Amano montibus incipientem,& pertingentem in Aſiam uſque ad flumen Tanaim. In Europa uero uſque terram Gazirorum, cum nullus eorum qui ſupradicti ſunt,ibidem habitator exiſteret,gentes eius diuerſis ſe nominibus appellabāt. Qui enim nunc à Græcis Galatæ nuncupātur,olim dicti ſunt Gomeritæ, quos Gomer inſtituit. Magog uero Magogas à ſe nominatos inſtituit:iſti à Gręcis Scythæ ſunt appellati. Item filiorū Iaphet Madeus & Ianus fuerunt:& ex Madeo quidem ſunt gentes,quæ à Græcis Medi uocātur:de Iano uero omnes Ionij & Helladici deſcēdunt,qui & Græci,unde & mare Ionicum appellatur. Condidit autem Iobel Iobelos,qui noſtris tēporibus Iberes appellantur,qui & Hiſpani,à quibus poſtea Celtiberi nuncupati ſunt. Moga uero primū dicebatur,quę poſtea Cappadocia,nunc autem Cæſarea,à Romanis hoc ſortito uocabulo,id eſt,à Cęſare. Moſchini uero à Moſochim plantati ſunt,qui nunc Cappadoces nuncupātur,quorum antiquæ appellationis ſignum oſtēditur. Nam ciuitas eſt apud eos,quæ adhuc Moha dicitur, oſtendens intelligere uolenti, quòd aliquando omnes gentes regionis ipſius ita uocatæ ſunt. Tiras autem Tirēſes appellauit ſuos,quorū princeps fuit:à quibus Græci Thracum nomen commutauerunt. Tantæ ſiquidem gentes per Iaphet filios inſtitutæ ſunt. Gomer autem habēte tres filios, Aſchenaz quidem Aſchenezæos inſtituit:qui nunc Rhegini uocantur à Græcis. Riphat autem Riphæos, qui dicuntur Paphlagones. Tygran uero Tygraneos,qui Phryges à Græcis ſunt nuncupati. Iano autem Iaphet filio,& ipſo tres habente filios,Eliſas quidem Eliſeos uocauit eos, quorum princeps fuit,qui nūc ſunt Aeolij. Tharſis uero Tharſos, ſic enim antiquus Cilicia uocabatur. Tarſos enim apud eos maxima ciuitatum metropolis appellatur, T litera pro Θ mutata. Cethim autem Cethimam inſulam habuit, quæ nūc dicitur Cyprus: & ab ea omnes inſulæ,& maritima loca Cethim Hebraice nominantur. Teſtis enim ſermonis mei eſt una in Cypro ciuitatum,quæ antiquā appellationem ualuit retinere. Cythis enim ab his,qui ei Græcum nomen impoſuerunt, uocatur:neq; ſic fugiens Cethi nomen. Iaphet itaque filij ſeu nepotes habuere has gentes,quæ forſan nunc ignorantur à Græcis. Hoc ergo prædicens,ad narrationē reuertar eorum,unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidē propter ſcripturæ decorem, Græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſmodi formis uti:ſed licet unum quidem ſchema, & finis nominū ſit unus,ultimas tamen nominum ſyllabas aliter illi declinant. Noe namq; apud eos Nochus appellatur:& Abram Abramus:& ſic hæc forma in omni ſchemate cuſtoditur.

Filij Iaphet, gentesq; ex illis ortæ

Nochus

Abramus

De filijs Cham filij Noe,& de gentibus per eos inſtitutis. Cap. XII

FIlij uero Cham à prouincia Syria,& Amano & Libano mōtibus cunctas terras obtinuerunt,quæcunque ad mare ſunt poſitæ: apprehendentes etiam eas quæ uſque ad oceanum ſunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt,aliarum uero in alias tranſmutatæ & transformatæ, nimis ignotæ ſunt. Quatuor enim filijs exiſtentibus Cham, Chuſo quidem nihil noctuit tempus. Nam Aethiopes quorū princeps fuit, hactenus & à ſemetipſis, & ab omnibus Aſianis Chuſæi uocitantur. Seruata uero eſt etiam Meſreis ſecundum appellationem priſca memoria. Aegyptum nāq; Meſrim,& Meſræos omnes uocamus Aegyptios. Inſtituit autem & Phut Libyam, Phutos à ſe uocans prouincias. Eſt autem & fluuius in Mauritania prouincia,qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos Græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam

Gene.10

Chuſei

riam facientes:& ex adiacenti prouincia,quæ Phuti uocatur, ei nomen impoſitum. Mutatum eſt autem nomen quod ei nunc eſt,ab uno filiorum Meſraim,qui Lahabim dictus eſt.Poſt paululum uero dicemus & cauſam,pro qua contigit eam Africam nominari.Chananæus uero, quartus exiſtens filius Cham, quæ nunc Iudæa uocatur inhabitans regionem,à ſe Chananæam appellauit.Fuerunt autem & iſtis filij:Chuſo quidem Saba,ex quo Sabæi:Euila,à quo Euilæi,qui nũc Getuli uocantur:Sabatha uero ex quo Sabatheni,qui nominantur à Græcis Aſtabari. Condidit autem etiã Sabatacha Sabathachenos.Rama uero Ramæos inſtituit: & duos filios habuit: quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Heſperiorum inhabitans,Iudæis cognomen ſuum reliquit:Saba autem Sabathæos. Nemrod autem filius Chuſi permanens apud Babylonios,tyrãnidem exercuit,ſicut à me etiam primitus declaratum eſt.Porro Nemrod cum eſſent octo filij,omnem terram à Chaza Aegyptum uſq; tenuerunt.Solius autem Philiſtijm cognomẽ prouincia cuſtodit,cuius partem Græci Palæſtinã appellant.Ex alijs autem,id eſt,Ludim,& Anamim,& Lahabim,ſolus Lahabim à ſe prouinciã Libiam nominauit. Nephtuhim, autem & Phetruſim, Chaſlohim, Caphthorim, ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim Aethiopico, de quo poſtea declarabimus, eorum ciuitates euerſæ ſunt. Fuerunt autem & Chanaan filij:Sidon, qui & ciuitatẽ ſui nominis ædificauit in Phœnice.Sidon autem à Græcis appellata eſt. Amath autem Amatheos inſtituit, quæ etiam nũc eſt,& à prouincialibus Amathi uocatur: Macedones uero eam Epiphaniam ab uno priſcorum uocauerunt. Aradius autem Aradiam inſulam habuit: Aracæus autem Arcen,quę in Libano poſita eſt. De alijs uero ſeptem,id eſt,Ethæo, Cethæo,Iebuſæo,Amorræo,Gergeſæo,Euæo,Cinæo,præter nomina in ſacris literis nihil habuimus. Hebræi namq; eorum deſtruxere ciuitates.

Chananei Sabæi Euilæi,Getuli

Noe inebriatus,nudatus,irriſus,irriſorem filium maledictioni ſubdidit. Caput XIII

NOe itaq;,poſt inundationem terra ad propriam reuertẽte naturam, uenit ad operam:& dum uineam in ea plantaſſet,uidẽs fructum in ea perfectum,uindemiauit:& deducto ad uſum uino ſacrificãs erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus,nudatusq; inhoneſte iacebat. Quem cum uidiſſet iunior filiorũ, fratribus irridendum oſtendit. Illi uero operuerũt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet, alijs quidem filijs felicitatem optauit, Cham uero propter cognationẽ ſui non quidem maledixit,ſed eius proli:& alijs effugiẽtibus maledictionem,deus Chananæi filios emigrauit:& de his quidem dicemus in reliquis.

Gene.9 Noe plãtator uineæ

De filijs ac poſteris Sem filij Noe,& de ortu Abrahæ. Cap. XIIII

SEm uero tertio Noe filio quinq; fuerunt nati, qui uſq; ad oceanum ſeorſum habitant Aſiam,ab Euphrate facientes initium.Elam ſiquidem Elamitas,qui Perſarum ſunt principes dereliquit.Aſſur autem Ninum inſtituit ciuitatẽ, & ſubiectos ſibi Aſſyrios nominauit,qui fuerunt ualde felices.Arphaxad autẽ, Arphaxadæos nominauit,qui nunc Chaldæi uocãtur,cum princeps eorum eſſet.Aram uero Aramenos inſtituit,quos Græci Syros appellant.Quos autẽ nunc Lydos uocant,Lud tunc Ludas nominauit.Aram uero quatuor exiſtentibus filijs,Huz quidem inſtituit Traconitidem,& Damaſcum,quæ eſt media Paleſtinæ Syriæq; cõiuncta: Armeniam uero Vl, Getther Bactrianos, Mes autem Meſanæos, quæ nunc Arax uocatur ab omnibus. Arphaxad autem filius fuit Sala, de quo natus eſt Heber, à

Gene.11

quo

quo Iudæos Hebræos initio uocauerunt. Heber aũt Iectan genuit & Phaleg, Di- *Ab Heber Hebrei dicuntur*
ctus autem Phaleg, quoniam ſecundum diuiſionem habitationum natus eſt. Pha-
leg autem diuiſionem Hebræi uocant. Iectam uero qui filius fuit Heber, habuit fi-
lios, Helmodad, Saleph, Aſarmoth, Iarach, Aduram, Vzal, Decla, Obal, Abima-
hel, Saba, Ophir, Euila, Iobab. Iſti à flumine Cophino Indiæ, & poſitæ circa eam
Syriæ loca quædam inhabitant, Hæc itaque de filijs Sem dicta ſufficiant. Faciam
quoq; de Hebræis ſermonem. Phaleg enim filio Heber, fuit filius Reu: huius autẽ
Sarug, de quo Nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit Thare, qui fuit pater A-
braham. Hic autem decimus quidem eſt à Noe. Secundo uero & nonageſimo an-
no ſuper ducẽtos poſt diluuium natus eſt. Thare enim ſeptuageſimo anno genuit
Abraham. Nachor cum eſſet uiginti & octo annorũ genuit Thare, De Sarug au-
tem Nachor naſcitur circa annum trigeſimum ſecũdum. Reu autem Sarug habuit
cum eſſet annorũ trigintaduorum. Iiſdem uero annis habuit Phaleg Reu. Heber
autem quarto & triceſimo anno genuit Phaleg: natus ipſe de Sala annum haben-
te triceſimum: quem Arphaxad genuit quinto & triceſimo anno natus. Sem filius
Arphaxad natus eſt poſt annos duos facti diluuij. Abraham autẽ habuit fratres *Genealogia Abrahæ*
Nachor & Aram. Quorum Aram quidem filio derelicto Lot, & Sara & Melcha
filiabus inter Chaldæos, mortuus eſt in ciuitate Chaldæorum, quę dicitur Hur: &
hactenus ſepultura eius oſtenditur. Duxerunt autem uxores filias fratris ſui: Mel-
cham quidem Nachor, Saram uero Abraham. Porrò Thare dum odio habuiſſet
terram Chaldæorũ propter luctum Aram, migrauerunt omnes in Charran Me-
ſopotamiæ ciuitatem: ubi etiam Thare morientem ſepelierunt, cum uixiſſet annis
ducentis quinque. Recidebatur enim iam uita hominũ, fiebatq; paulatim breuior,
uſque ad generationem Moſi, poſtquam terminus uitæ cẽtum & uiginti annorum
poſitus eſt: hos annos ſtatuente deo, quantos & Moſen quoque uixiſſe prouenit.
Nachor autẽ de Melcha octo fuerunt filij, Huz, Buz, Camuel, Caſed, Azo, Phel- *Genealogia Nachor fratris Abrahæ Gene. 22.*
das, Iedlaph, Bathuel. Iſti ergo Nachor filij fuerunt legitimi. Tabach enim & Ga-
ham, & Thahas & Maacha de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio Na-
chor, nata eſt Rebecca filia, & filius Laban.

Abraham, de Chaldæa migrat in Chananæam. Cap. xv

ABraham uero Loth filiũ fratris ſui Aram, uxoris uero ſuæ Saræ germanum *Gene. 8. 12 Abrahã adoptauit Lot filiũ fratris ſui in filium*
adoptauit, filium legitimum non habens: dimiſitq; Chaldæam cum ſeptua-
ginta & quinq; annorũ eſſet, deo iubente ut migraret in Chanaan, in qua etiam ha
bitauit, prolicq; ſuæ eam reliquit, prudens exiſtens, & nimis intelligens in omnibus
rebus, & ſapiens in his quæ audierat, & de quibuslibet aliquid cogitaret. Propterea
& uirtute prudentiæ maior alijs fuit: & opinionem, quam de deo tunc cuncti habe-
bant, innouare & immutare præualuit. Primus itaq; prę ſumpſit pronũciare, deum *De ſapientia Abrahæ*
creatorem unum eſſe cunctorum. Reliqua uero ad felicitatem tendentia, per præce
ptum præbentis ſingula quæque dari, & non propria uirtute ſubſiſtere confeſſus
eſt. Hæc uero conijciebat per terræ paſsionem & maris, & ea quæ contingunt circa
ſolem & lunam, & ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniũt. Virtute enim eius
præſente, & prouidentia ordinationis, eorum cuncta diſponi docebat: quibus qui-
cunq; priuarentur, manifeſti fierent, quia neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſa-
ria ſunt, ſua poteſtate potuerunt poſsidere, quæ ſcilicet ſecundum iuuentutis forti-
tudinem miniſtrãtur, cui bonum eſt ſolummodo, honorem & gratiarum tribuere

actionem. Propter quæ Chaldæis & alijs Meſopotamitis in eum conſurgentibus, migrationem eligens ſequi, per uoluntatem & adiutoriũ dei, terram Chananæam late poſſedit, ubi collocatus, altare deo ædificauit, & hoſtias ei immolauit. Meminit autem patris noſtri Abraham Beroſus, non quidem nominans eum, ſed ita dicẽs: Poſt diluuium decima generatione apud Chaldæos fuit quidam uir iuſtus & magnus, in cæleſtibus rebus expertus. Hecatæus autem etiã memoriam eius plus aliquid fecit. Librum enim de illo conficiens dereliquit. Nicolaus uero Damaſcenus in quarto hiſtoriarum libro ſic ait: Abrahamus regnauit in Damaſco, ueniens aduena cum exercitu de terra Chaldæorum, quæ ſuper Babylonẽ dicitur. Igitur poſt non multum tempus exurgens etiam de hac regione cum populo ſuo, terram, quæ tunc Chananæa, nunc uero Iudæa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraham uero uſque nunc in Damaſcena ciuitate nomen habetur in gloria: & uicus oſtẽditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Hecatæus

Nicolaus Damaſcenus

Abraham fame opprimente Chananæam, Aegyptum ingreditur, ubi diſciplinam arithmeticæ & aſtrologiæ tradit: inde regreſſus in Chananæam, partitur terram cum Loth cognato ſuo. Cap. XVI

Gene.12.et.13.

FAme uero poſteris temporibus apprehẽdente Chananæã, Abraham Aegyptios uiuere feliciter audiens, ad eos proficiſci tendebat: ut eorum abundantia participaretur, & ſacerdotum ſimul auditor eſſet, & agnoſceret quæ de diſs exponerent: ut aut meliores inueniens ſequeretur, aut eos ſua prudentia in ornatum meliorem tranſponeret: deducens pariter Saram. Metuens autem ueſaniam Aegyptiorum circa mulieres, ne rex eum propter uxoris ſpeciem trucidaret, hanc exquiſiuit artem, ut ſe fratrẽ eius aſſimularet: ſed & illam hoc reſpondere docens, eo quod ſibi proderſe confideret, Qui cum ueniſſet in Aegyptũ, pertulit quod ipſe præuiderat. Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao rex Aegyptiorũ nõ cõtentus his quę de ipſa dicebantur, etiam ipſam inſpicere feſtinauit, arbitratus ſibi Saram poſſe contingere. Sed Deus impediuit deſiderium eius iniuſtum, ægritudine ſcilicet, & tumultu cauſarũ. Cumq; pro liberatione ſacrificarent, per iram dei peſtem ſacerdotes aduenisſe ſignificabant, eo quod uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcẽs, interrogauit Saram, ut diceret quæ eſſet, & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet, excuſabat ſe apud Abraham dicens putaſſe ſororem, & non uxorem eius: & feſtinaſſe circa eam cognationem ſibi facere, & nõ iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit, & ut eſſet inter ſapientiſsimos Aegyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc eſſe cõtigit clariorem. Nam cum eſſent Aegyptij diuerſis moribus complacentes, & adinuicem leges proprias reprobantes, & à ſe etiã propterea diſſidentes: ſibimet eos comparans, & unumquenque deſpiciens, uerba eorum inania, nihilq; uerum habentia demonſtrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tanquam uir ſapiens: atq; paratus nõ ſolum ad intelligendum, ſed ad ſatisfaciendum, & ad loquendum quodcunq; docere niteretur. Arithmeticam quoq; eis cõtulit: & quæ de aſtrologia ſunt, ipſe contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Aegyptum, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plantata noſcuntur in Aegypto, unde etiam peruenisſe noſcũtur ad Græcos. Et cũ ueniſſet in Chananæam, partitus eſt terram cum Lot, dum paſtores eorum inter ſe iurgia facerent

Aegyptiorũ incõtinentia

Abraham Arithmeticã & aſtrologiã cõtulit Aegyptijs

Separatio Abrahã à Loth

propter

propter loca paſturæ:electionem tamen atq; conditionem conceſſit Lot. Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam,habitauit in ciuitate Ebron: quæ eſt antiquior annis ſeptem,ciuitate Aegyptia Prothaníde. Lot igitur terram,quę poſita eſt in campo circa Iordanem fluuium,habitauit non longe à ciuitate Sodomorum, quæ tũc etiam erat bona,nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam cauſam loco proprio deſignabo. *Separatio Abrahã à Lot*

Sodomitæ congreſſi cum Aſſyrijs prælio uincũtur & abducuntur,cũ quibus Lot quoq; captus fuit. Caput XVII

ILlo nanq; tempore Aſſyrijs Aſiam obtinentibus,reges Sodomitarũ ualde florebant in diuitijs,& multa uirtute:quibus erant reges quinq;,eorũ prouinciam gubernantes,Ballas,Balleas,Sinnabaris,Simoborus,& Baliorum rex.Singuli nanque eorũ habebant proprium principatum. Aduerſum quos congreſſi Aſſyrij, & quatuor partes ſui exercitus facientes,obſidebant eos,Dux autem erat unuſquiſq; ſuis ordinatus.Commiſſo autem prælio uincentes Aſſyrij, tributum impoſuerunt regibus Sodomorum.Duodecim ſiquidem annis iſti ſeruientes,tributum ſibimet impoſitum ſoluere paſſi ſunt:tertiodecimo autem abſtinuerunt. Quapropter exercitus Aſſyriorum ſuper eos aduenit:ducentibus ſimul exercitũ,Amraphelo,Ariocho,Chodolochomorro,Thadallo. Iſti nanq; & uniuerſam diripuerũt Aſiam,& Gigantum ſobolem ſubuerterunt.Qui cum ueniſſent Sodomis, caſtra poſuerunt in ualle quæ dicitur putei bituminis. Illo nanq; tempore putei erant in eo loco:nũc autem exterminata ciuitate Sodomorum,uallis illa palus effecta eſt, quæ dicitur Aſphaltitis,id eſt,bituminalis. De hac itaq; palude rurſus nõ poſt multa dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyrijs congreſſis,& forti prælio cõmiſſo, multi quidem eorũ mortui,reliqui uero captiui ſunt ducti: cum quibus & Lot ducebatur, qui uenerat ad auxilium Sodomorum. *Gen.14* *De quinque regibus Sodomitarum* *Palus Aſphaltitis*

Abraham Aſſyrijs eripit Lot & captiuos Sodomitas, quẽ reuertentem amice excipit Melchizedech,cui decimas ſpoliorum dedit,deinde Iſmaelem genuit. Caput XVIII

ABraham autem cum audiſſet calamitatem eius,timor ſimul de Lot cognato eius,& miſericordia in eum ingreſſa eſt,propter Sodomitas, amicos atq; uicinos.Et cum feſtinaret eis ferre ſuppetias,nõ tardauit ſed acceſſit: & quinta nocte irruens ſuper Aſſyrios circa Dan(ſic enim alter Iordanis fons appellatur) & inueniens eos antequam armarentur,alios quidem in lectulis conſtitutos occidit, qui neque ſuſpectionem cladis haberent:alij uero nondum in ſoporem conuerſi,tamen præ ebrietate pugnare non ualentes,effugerunt. Abraham autem perſequens eos expulit eos uſq; ad terram Damaſcenorum:oſtendens uictoriam non in multitudine, nec in plurimis manibus eſſe:ſed confidentiam pugnatorum,& fortitudinem præualere contra totius numeri quantitatem. cum trecentis nanq; decem & octo & tribus amicis,tantum exercitum ſuperauit,quicunq; autem hoſtium effugerunt, inglorij ſunt reuerſi. Abraham aũt captiuos eripiens Sodomitarum, qui capti fuerant ab Aſſyrijs,cũ pace reuerſus eſt. Occurrit aũt ei rex Sodomorũ ad colloquendum,in loco qui uocatur uallis regia, in uia Solymæ ciuitatis. Suſcepitq; eum rex Melchizedec, quod ſignificat rex iuſtus, & erat utiq; & ſine dubio talis:ita ut propter hanc cauſam etiam dei ſacerdos eſſet Solymorũ,quã ciuitatẽ poſtea Hieroſolymam uocauerunt,Miniſtrauit autem iſte Melchizedec Abraham exercitui xe- *Gen. 14 & 15* *Melchizedec rex iuſtus*

Hieron. ad Euagrium, in hac parte Ioſephũ refellit

nia,& multam abũdantiam rerum opportunarum ſimul exhibuit: & ſuper epulas eum collaudare cœpit, & benedicere deum, qui ei ſubdiderat inimicos. Abraham uero dante ei etiam decimas ſpoliorum, munus accepit. Rex autem Sodomorum prædam quidem de Abraham non poſcebat:homines uero qui eius eſſent,recipere precabatur, quos ab Aſſyrijs eripuerat. Abraham uero ait,non hoc ſolum facere:ſed nec aliam utilitatem ex illa ſe habiturum præda,niſi quæcunq; pro cibo ſeruorum eius uidebantur impenſa: partem uero quandam amicis ſuis fore præbendam,qui cum eo pugnaſſent:quorum primus Eſchol uocabatur & Aner & Mambre. Laudans autem deus uirtutem eius,ait: Non perdes mercedes tuas,dignum eſt pro talibus actibus te habere gratiam. Et quæ putas fuit retributio mercedis, cum nondum eſſet qui ei ſuccederet? erat enim adhuc ſine filio. Deus & filium ei generandum eſſe promiſit,& multam ex illo ſobolem proximamq; ſtellarum numero profuturam. Et ille quidẽ hæc audiens, deo ſacrificium obtulit,ab eo iuſſus hoc facere. Erat autem huiuſmodi ſacrificium:uitula triẽnis, & capra triennis,& aries ſimiliter triennis,& turtur & columba,quæ diuidi iuſſerat,auium uero nihil diuiſum eſt. Et antequam cõſtitueretur ara alitibus ſuperuolantibus,pro cõcupiſcentia ſanguinis,uox affuit diuina,ſignificãs malignos proli eius uicinos fore annis quadringentis in Aegypto,in quibus afflicti ſupereſſent inimicis:& uincẽtes bello Chananæos,habituri eſſent eorũ terras & ciuitates. Abraham autem habitauit circa Luzam,quæ uocatur Ogys. Eſt autem regio Chananæorum, non longe ab ciuitate Hebron. Et cum grauiter haberet ſuper nõ pariente muliere,deprecatus eſt dominum,ut ei ſobolem maſculi filij condonaret. Domino autem iubente, uti confideret & pro alijs omnibus bonis, in quibus a Meſopotamia eductus fuerat,etiam filios ei promiſit futuros. Tunc Sara præcipiente deo,unam ancillarum cui nomen erat Agar,Aegyptiam genere,collocauit ei,tanquam ex ea filios habitura. Et dum concepiſſet ancilla, iniuriã facere Saræ præſumpſit, quaſi rex foret filius,qui ex ea fuerat procreatus,Hanc dum Saræ Abraham pro uindicta tradidiſſet,fugam meditata eſt:& afflictiones nõ ſuſtinẽs,deprecata eſt deum,ut eius miſereretur:occurritq; per deſertũ eunti diuinus angelus,iubens eam ad dominos remeare,& uitam habituram potiorem caſte uiuentem. Tunc nanque eo quod in dominam ſuperba ingrataq; fuerat,mala talia pertuliſſe:quæ ſi inobediẽs eſſet deo, & longius abſcederet,eam perire dicebat:ſi uero reuerteretur,fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa,ueniam reuerſa à dominis ſuis impetrauit:& poſt nõ multum peperit Iſmael:ac ſi quis dicat,deo nobilitatam:eo quod exaudierat dominus preces eius. Abraham itaque cum ſex eſſet annorum & octoginta,natus eſt ei quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus,promittens quod filius ei de Sara naſceretur,iuſſitq; uocari Iſaac: ſignificans gentes magnas ex eo futuras, & reges,& qui oppugnantes omnem Chananæam à Sidone uſque ad Aegypti terminos obtinerent. Præcepit autem,ut genus quod naſceretur ei,alijs non miſceretur, & ſua genitalia circumcideret,& hoc faciendum octaua die poſt partum. Cauſam uero circunciſionis noſtræ in alijs indicabo. Cõſulenti aũt Abraham de Iſmaele utrum multo tempore uiueret,longæuum ſignificauit deus,& patrem gentium fore magnarũ. Et Abraham quidem in his gratias agens deo,repente circunciſus eſt,& omnes qui apud eũ erant,& puer Iſmael pariter,qui die illa tredecim erat annorũ, ipſe uero nouem & nonaginta annos agebat.

Verba dei ad Abraham

Gene.16

Contemptus Agar ancillæ Aegyptiæ in Saram

Etymologia nominis Iſmael

Repromiſſio Iſaac

Gene.16

De

De Abraham quomodo tres angelos ſuſcepit: & de Lot, qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpitio: & de euerſione Sodomorum: & de uxore Lot conuerſa in ſtatuam ſalis: deque commixtione filiarum cum patre. Caput XIX

EOdem ſcilicet tempore, Sodomitæ diuitijs & abundantia pecuniarũ elati, hominibus cõtumelias faciebant: & erant impij circa deum, ut nequaquam recordarentur beneficiorũ eius: auerſiq; ſunt à ſuſceptiõe peregrinorum, & circa eos affectum habere deſtiterunt. Exaſperatus igitur in his deus, diſpoſuit eorũ punire ſuperbiam, & ciuitatem eorum ſubuertere, cunctamq; regionẽ ſimul exterminare: ita ut neq; plantatio, neq; fructus ex ea ultra conſurgeret. Cumq; hæc deus de Sodomitis decreuiſſet explere, Abraham reſpiciens tres angelos, dum ſederet ad ilicem Mambre circa ianuam domus ſuæ, putaretq; eſſe peregrinos, cõſurgens amplexatus eſt: & ibidem eos retinens, rogabat quatenus xenia eis impartiretur. Quibus annuentibus, panes repente de ſimila præcepit fieri: & occidens uitulum & aſſans, obtulit eis ſub quercu iacentibus. At illi ei gratias retulerũt. Et cum adhuc comederẽt, de muliere quærebãt ubi eſſet Sara. Quo dicente eam intus eſſe, uenturos ſe in futurum eſſe dixerunt, & inuenturos eam matrẽ exiſtere. In hoc ergo ſubridente muliere, & impoſſibile ſibi eſſe filiũ habere dicẽte, cũ ipſa quidẽ nonaginta eſſet annorum, uir autẽ eius centum: tunc illi iam non ſe celare continuerunt, ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe: & quia miſſi ſunt, ut unus ſignificaret de filio, duo uero Sodomitas euerterent. Hæc audiens Abraham doluit ſuper Sodomitis, exurgensq; deũ deprecatus eſt, rogans ne iuſtos & bonos perderet cũ malignis. Deo uero dicẽte, nullũ Sodomitarũ eſſe bonũ: nam ſi inter eos eſſent decem iuſti, omnibus remitteret peccati ſuppliciũ: Abraham quidem ceſſauit, angeli uero in ciuitatẽ Sodomam peruenerunt, quos Lot pro ſuſceptione rogabat (cũ eſſet ualde circa peregrinos humanus, & Abraham benignitate diſcipulus) ut cũ illo manerent. Sodomitæ uero reſpiciẽtes iuuenculos, nimio uultus decore præcipuos, & apud Lot eos ſucceſſiſſe cognoſcentes, ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis ſunt cõuerſi. Lot uero monente ut caſti eſſent, & ad peregrinorum confuſionem nequaquam accederent, ſed reuerentiam in eorũ ſucceſſione haberent: quod ſi ita intemperantes eſſent, filias ſuas pro illis concupiſcentiæ eorum ſe dicente præbiturum: neq; ſic quieuerunt. Deus autem eorum præſumptionibus indignatus, ipſos quidem excæcauit, ita ut nõ poſſent ad ingreſſum domus accedere: Sodomitarum uero omnẽ populum peſtifera morte damnauit. Lot autem deo dicente futuram Sodomitarum perditionem, ereptus eſt cũ coniuge, duas filias aſſumẽs, quæ adhuc uirgines erãt. Sponſi autem egredi contempſerunt, conſuetudinem hanc uerborum Lot eſſe dicentes. Deus igitur immiſit gladiũ in ciuitatem, eamq; cum habitatoribus cõcremauit, terramq; ſimili exterminauit incendio: ſicut dudum à me dictũ eſt, cum bellum Iudaicum deſcripſiſſem. Vxor autem Lot decedẽs, cũ reſpiceret ſæpius ciuitatem, & eius curam haberet, interdicente deo ne faceret, in ſtatuam ſalis conuerſa dignoſcitur. Vidi ſiquidem eam: hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus, in paruulo quodam agro ſe retinens ab igne liberato, qui locus Segor hactenus appellatur: ſic enim Hebræi modicum uocant. Illic autem deſolatione hominum, & inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum exiſtimantes, cuicunque miſceri uoluerint, licere credebant: hoc uero

Gen. 18 & 19

De ſuſceptiõe angelorum in domo Lot.

faciebant,ne deficeret genus humanum.Fuerunt autē filij,de seniore quidem Moab,ac si quis dicat ex patre:iunior autem genuit Ammon, quod nomen significat filius generis. Et instituerunt,alter quidem, Moabitas quorum hactenus magna gens est:alter uero Ammonitas:utraq; enim gens est in ualle Syriæ. Et Lot quidē huiusmodi esse contigit de Sodomis egressum.

Quomodo Abraham migrauit in Gerara: & Abimelech adamauit Saram uxorem Abrahæ:& de natiuitate Isaac. Cap. xx

Gen.20 ABraham uero migrauit in Gerara Palestinæ,in loco sororis Saram habēs,similia prioribus simulans præ timore.Metuebat enim Abimelech locorū regem:qui etiam cū adamasset Saram,credens eam se posse corrūpere, propter cōscientiam in ægritudinē incidit dei uoluntate:medicisq; desperantibus consoporatus somnio,ne cōtumeliā faceret uxori peregrini,& aliquantulū leuiatus,amicis exposuit, quod deus ei hanc ægritudinem intulerat pro ultione peregrini, ut eius uxorem sine iniuria conseruaret:quia nō sororē eam haberet,sed lege iunctā uxorem:& promisisset se ei præbiturū sospitatē,si pro uxore ille sine timore cōsisteret. Et cum hæc dixisset,Abraham amicis suadentibus euocauit: nihilq; eum ulterius de coniuge quasi aliquid turpe passura,formidare præcepit: deum eius habere curam dicēs,cuius auxilio uxorē suam permanentē sine iniuria reputaret. Deo enim protestante,cōscientiaq; mulieris,dicebat neq; eam ab initio se appetisse,si esse eā sciisset uxorem,sed tanq; pro sorore seductū: rogabatq; ut mitis circa eum esset,& deum ei propitiū faceret:& si apud eum manere uellet,omnem ei ubertatem cōferret:uolenti uero discedere,danda munera rerum omniū, quibus ad eum indigens adueniisset.Hæc illo dicente,Abraham non de cognatione mulieris mentitū se esse dicebat,fratris eam filiam esse referens,& eo quod præter hoc figmentū aduētum suum non fuisse securum arbitraretur: nec esse suam culpā in illius ægritudine prædicabat:& debere regem habere de salute fiduciam,paratumq; se manere apud eū esse dicebat.Abimelech itaq; & terram ei distribuit & pecunias:constituerunteq; inter se,ut sine dolo cōuersarentur,facientes ad quendā puteum fœdus,quem Bersabeæ uocant,quod fœdus putei poterit dici:sic enim hactenus à prouincialibus nominatur.Post non multū uero tēporis natus est Abraham filius de Sara,sicut fuerat ei à deo prædictū,quem nominauit Isaac:hoc aūt significat risum.Nā eo quod Sara riserat,dicente deo quod pareret,nec iam speraret præ senectute partū,ideo filius ita uocatur.Hęc itaq; annos tunc agebat nonaginta,Abraham uero centum. Natus est ergo filius utroq; sene,quē repente post octo dies circunciderūt,Et ex illo post totidē dies mos est Iudæorū,circunciſiones efficere: Arabum autē post annos tredecim,eo quod Ismael,qui gentem eorū instituit,filius Abrahæ de concubina,hoc fuerit tempore circunciſus:De quo certissime omne tempus exponam.

Excusatio Abimelech pro Sara

Fœdus putei

Gen.21

Post octo dies fit circunciſio Iudæorū, Arabum post tredecim annos

Quomodo Abraham dimisit à se Agar cum filio Ismaele. Cap. xxi

Gene.21 SAra natum Ismaelem de Agar ancilla primitus diligebat,nihil fauoris in eo imminuēs: quem utiq; quasi proprium filium,& principatus nutriebat hæredem. Isaac aūt filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Ismaele,cū senior esset, eumq; posset opprimere patre moriente. Suadebat ergo Abrahę,ut eum in aliam regionem cum matre transmitteret.Ille uero initio quidem non apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat:crudele nimis arbitratus,paruulū filium & mulierem necessarijs egentem abijcere.Postea uero cū deo placuisset,ad ea quæ præcipiebat

cipiebat Sara consentiens, matri tradidit Ismaelem, qui nõdum à se poterat gubernari: & aquã in utre & panem ferentẽ, iussit abire quò itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeunti necessaria defecissent, erat in malis, cũ esset aquatio difficilis: & exponens puerum sub quadã arbore animã protrahentẽ, ne ea præsente deficeret, procul abscessit. Ad quã ueniens diuinus angelus, dixit ei adesse fontẽ: & monuit, ut prouideret ac infantulũ recrearet, dicens grandia ei esse cõferenda de pueri sospitate. Illa cõfidens de promissionibus, & studens alere puerum adhibendo curã, declinauit ærumnas. Cum uero ad uirilẽ puer peruenisset ætatẽ, uxor ei cõiuncta est Aegyptia genere, unde etiã ipsa antiqtus fuerat oriũda, de qua filij Ismaeli nati sunt duodecim, Nabaioth, Cedarus, Abdielus, Mabsamus, Masmaus, Dumaus, Masaus, Adadus, Themaus, Ieturus, Naphisus, Cedmas. Isti nanq; omnẽ tetrã ab Euphrate usq; ad mare rubrũ positã tenuerunt, Nabathæam prouinciã nominãtes. Sunt autẽ isti, qui gentẽ Arabicam secundũ tribus ab eis uocãt, & propter uirtutẽ eorũ, & propter Abrahæ dignitatẽ. Isaac aũt filium suũ pater Abraham nimiũ diligebat, cũ esset unigenitus, eiq; à deo pro munere & in senectute cõcessus. Prouocabat enim ad fauorẽ amoremq; suum potius parẽtes & ipse puer, eo quod omni uirtuti studeret, & parentũ haberet solicitudinẽ, & affectum circa dei religionem *Gene. 25*

Abraham accepit à domino de immolatione Isaac. Cap. XXII

ABraham autem cum felicitatem suam filio legitimo relicturus esset, morti uicinus hoc uoluntate dei promeruit. Qui tentare uolens religionem eius apparuit ei: & cuncta quæ præstitisset ei dinumerans, & quomodo hostibus superior fuisset effectus, & præsentem felicitatem eius studio percepisset, & Isaac filium habuisset, eundem filium eius sibi sacra immolatione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum, ara ibidem collocata: sic enim appariturã eius religionem, si etiam saluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham autem in nullo iustum esse decernens nõ obediri deo, sed cunctos ei ministrare debere, tanquam eius prouidentia omnes uiuant quibus ipse est propitius, celans coniugem dei præceptum, & quam ipse habuisset de cæde uoluntatem: sed neque seruorum cuiquam hoc pãlàm faciens, ne forte deo parere prohiberetur: sumens Isaac cum duobus seruis, & quæ erant ad sacrificium necessaria imponẽs asino, iuit ad montem. & duobus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt. tertia uero, cum iam circa locum montis essent, relinquẽs in campo reliquos qui cum eo erant, cum solo filio uenit ad mõtem: in quo templum postea rex Dauid collocauit. Portabant autẽ secum cætera, quæ erant sacrificio necessaria prẽter uictimam. Isaac uero cum esset quinque & uiginti annorum, altari constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater cum uictima non adesset. Ille autem dicebat, deum ad præbendum hoc idoneum: qui etiam ea quæ non sunt, abundanter hominibus condonaret: & ea quæ sunt, ab his qui in semetipsis cõfiderent, posset auferre: daturum ergo & illi uictimam, si propitius ad sacrificium suum dignaretur accedere. Dum ergo altare fuisset constructum, & ligna superposita, & omnia parata, dicit ad filium: O puer, quem innumeris uotis optaui à deo mihi conferri: & dum peruenisses ad uitam, nihil est quod pro alimento tuo non feci: neq; me feliciorem magis arbitrabar, nisi cum te uiderem ad uirilem ætatem peruenisse, & moriens successorẽ mei principatus relinquere cõgaudebã, quia dei uoluntate tuus pater sum factus, denuo secundum eius placitum te reparo, hanc fortiter portã dicationem. Deo nanq; te cæso, qui hunc honorem à no- *Gene. 22* *Obedientia Abrahæ* *Allocutio Abrahæ ad filiũ Isaac*

bis dignatur accipere,eo quod placidus mihi fuit, & per omnia ſuffragator. Natus ergo feliciter morere,non communi modo hanc uitam egrediens: ſed à patre proprio oblatus deo patri cunctorũ,ob legitimũ ſacrificium. Reor enim quia te iudicauerit dignũ nec ægritudine,nec bello,nec alia qualibet paſſione,quæ ſolent hominibus accidere,ex hac uita liberare:ſed cũ oblationibus & ſacrificijs animam tuam ſuſcipere,& apud ſe nihilominus obtinere: eritq; mei de cætero curam habens,ſenectutemq; regens,qua gratia te maxime nutriebã: hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Iſaac aũt habens patrem ualde fortiſſimũ, ſapientiaq; delectatus,& libentiſſime ſermones eius accipiens,ait: Quia neq; iuſtum eſſet,ut initio naſceretur,ſi & dei & patris iudiciũ eſſet refutaturus,aut non ſe monſtraret amborũ uoluntatibus præparatum,quando licet ſolo patri hæc uolenti facere,ſi non obediret eſſet iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad altare,pariter & ad cædem. Sed opus infirmatum eſt, deo offerente impedimentũ. Inclamauit enim Abraham nominatim deus,ſuſpendens eum à filij nece: Non enim quaſi ſanguinẽ deſideraret humanũ,cędem filij ſe ei imperaſſe dicebat:neq; cuius patrẽ eum fecerat, hunc ei auferre cũ tanta impietate poſcebat:ſed eius mentẽ ſe probare uelle,ſi etiã talia iuſſus facere obaudiret. Cognoſcens uero eius obedientiam,& excellẽtiam religionis intendens,delectari quidem ſe in his quæ præbuerat ei,nec unq; fraudandũ eum omni cura dicebat,& genus eius honorandũ,futurumq; filiũ eius longæuũ, feliciterq; uicturũ in omnibus bonis,præbiturumq; ſe eius ſoboli magnũ principatũ,prædicebatq; genus eorũ & multis gẽtibus & diuitijs eſſe conſtituendũ, & memoriã ſempiternam generis eius principibus affuturam: Chananæamq; terrã armis eſſe poſſeſſuros,& exemplum boni futuros cunctis hominibus. Hæc cũ dixiſſet deus,arietẽ ex improuiſo produxit eis ad ſacrificiũ. Illi uero præter ſpem ſemetipſos amplexãtes,quippe qui bonorum talium promiſſiones audirent,oſculabantur alterutrũ:& ſacrificio celebrato,reuerſi ſunt ad Saram:feliciterq; degebant,cuncta quæ uellent eis præbente deo.

Conſtantia Iſaac

De morte & ſepultura Saræ & ſecundis nuptijs Abrahæ cum Cetura. Caput XXIII

Gene.23 ET Sara quidem nõ multo poſt tempore defuncta eſt,cum uixiſſet annis centum uiginti & ſeptem:ſepultaq; eſt in Hebron permittentibus Chananæis,ſe

Sara moritur pulchrumq; eius duplex factum eſt, Abraham emente agrum ſiclis quadringẽtis à quodam Ephron de Hebron: & ſepulchra ſibi Abraham & eius ſoboles conſtituerunt. Poſt hęc aũt Abraham duxit uxorem nomine Ceturam,ex qua ei ſex filij

Gene.25 nati ſunt,& ad labores ualidi,& ad ſapientiam cauti,Zamran,Iexan,Madan,Madian,Iesboc,& Sue. nati ſunt autem etiam his filij, & Iexan quidem Saba fuit & Dadan,Huic uero fuerunt Aſſurim & Laſurim,& Laumim. Madian autẽ habuit Epha,& Apher,& Henoch,& Abida,& Eldaa. His omnibus filijs filiorumq; natis Abraham ex proprijs dona præbuit:qui & Troglodyticam apprehenderũt,& Felicem Arabiam,in quantum ad mare rubrum pertingit. Dicitur autẽ quod dum Apher caſtra fixiſſet in Libya,& filiorũ eius filij habitaſſent in ea,terram illam ex illius nomine Aphricam uocauerũt. Teſtatur autem meo ſermoni Alexander, qui dicitur Polyhiſtor,ſic dicens:Cleodemus autẽ propheta,qui & Malchus,ſcribens hiſtoriam Iudæorum,ſicut etiam Moſes legiſlator eorum retulit,ait,quia de Cetura Abrahæ multi filij fuerunt. Dicit autem eorum etiam nomina tria,Apheran Surim & Iaphran, & de Surim quidem Aſſyriam nuncupatam:ex duobus autem reliquis

Alexander dictus polyhiſtor

liquis Iaphran & Apheran,ciuitatẽ Abran & prouinciam Aphricam nominatam: his etiam auxiliũ præbuiſſe Herculem in Libya,& duxiſſe uxorem filiam Iaphran nomine Hecæam,& genuiſſe ex ea Dodorim filium,cuius fuit filius Sophon,ex quo barbari Sophaci nominantur.

Quomodo Iſaac quadragenarius duxit uxorẽ Rebeccam. Cap. XXIIII

ISaac autem circa quadraginta annos iam conſtituto, pater Abraham ut uxor duceretur ei Rebecca,quę fuit fratris eius Nachor neptis,filia Bathuelis,ſeniorẽ ſeruorum ſuorũ miſit ad deſponſandam eam,magnis fidei ſacramentis obſtrictũ, quæ hoc modo faciebant: Sub femore manũ mittentes:deinde inuocantes deum teſtem omnium futurorũ.Miſit autẽ & munera ibidem cõmanentibus,quæ apud illos eſſent rariora,aut nec omnino in illa regione reperirentur. Qui multo tempore uadens, eo quod ſit iter agentibus dira Meſopotamia,hyeme quidem propter luti profunditatem,æſtate autem propter aquæ defectionem,inſuper etiã latronibus ibidem cõmorantibus,quos defugere non eſſet facile,niſi prouidentia uiatoribus inhæreret:uenit in ciuitatem. Carrenorum, Cum ergo eſſet in ſuburbanis,uirgines uidit plures euntes ad aquã: orauitq; deum ut Rebecca, ob quã deſponſandam filio eum miſerat Abraham,ſi ſecundũ uoluntatẽ eius eſſent nuptiæ celebrãdæ,inter illas inueniretur:& ita cognoſceretur,ut alijs aquã poſcenti negãtibus,illa præberet.Et ille quidem hanc habens uoluntatẽ,uenit ad puteum:rogauitq; uirgines ut potum ei præberent.Illis aũt auertẽtibus ſe, dicentibusq; aquam domũ portare,& non præbere illi,quæ utiq; difficile poſſet hauriri:una ex illis omnibus increpans eas pro peregrino,quaſi non eſſet hominibus ad illas aliquando communio, quæ neq; aquam participarent egeno,ſola ei præbuit abundanter.Ille aũt in ſpem rerum omniũ ueniens,inſuper uolens cognoſcere ueritatẽ,laudabat eius benignitatem atq; nobilitatem,quia etiam cũ ſuo labore egentibus ſufficiẽtiam præbere minime declinaſſet.Interrogabat aũt de quibus parentibus eſſet,optauitq; quod illi foret gratiſſimum, ut in domum uiri boni ueniret,filios ei paritura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolẽti cognoſcere,ſed & genus indicauit:& Rebecca,inquit, ego dicor:pater autem Bathuel fuit,ſed ille quidem iam defunctus eſt:Laban uero frater noſter eſt,qui & domui proſpicit ſimul & matri, & ille meæ uirginitatis ſolicitudinem gerit.Ille igitur gaudebat in his quæ facta fuerant atq; dicta.Deum ita uidens ſuo itineri clare proſpicere:& proferens redimiculum,& alia pariter ornamenta,quibus uirgines decet uti,dedit puellæ,ut ei cauſa poculi hæc retributio foret & honor:iuſtum eſſe dicens,ut talia mereretur,quæ fuerit bona præter uirgines uniuerſas.Poſcebat aũt apud eos ſuccedere,quando ad eam integrius aliter peruenire nequiret,cum iam nox utiq; ſupereſſet.Portabatq; ornamẽta muliebria ualde pretioſa:æſtimans nihil ſibi eſſe cautius,quàm quibus iam uidebatur expertus,& concipere ex ea & matris & fratris eius clementiã: & quia nihil in eorũ eſſet uirtute difficile.neq; ſe eos grauaturũ,ſed mercedẽ peregrinationis prębiturũ,& proprijs impẽſis uſurum eſſe dicebat.Illa uero de parentũ quidẽ ſuorũ clementia recte eum aſſeruit arbitratum:culpauit autem pro mercedis uerbo, cũ eſſet utiq; omnia ſine mercedibus habiturus.Sed ut nunciaret prius Laban fratri,quo permittente accerſendum eſſe dicebat. Cũ ergo factũ hoc fuiſſet, peregrinus adductus eſt: & camelos quidem ſumentes Laban famuli eis diligẽtiam adhibebãt:ipſe uero cœnaturus ingrediebatur cum eo,& poſt cœnam ad eum matremq; puellæ locutus eſt,dicens: Gene.24

Abraham

Abraham Thare quidem eſt filius, ueſter autem cognatus, Nachor enim horum
Oratio ſerui Abrahæ pro Rebeccâ
o mulier puerorum auus, frater Abrahæ fuit ex eodem patre uel matre. is ergo mi
ſit ad uos, petens hanc puellam uxorem filio ſuo eſſe iungendam: qui legitimus eſt
ei ſolus in omnibus bonis enutritus, cui poſſibile quidem fuit, feliciſſimam exinde
mulierem ei copulare, ſed noluit. Honorans autem genus, nuptias poſtulat, cuius
ſtudium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei enim uoluntate & alia quidem pa
riter mihi proſpera cõtigerunt, & puellam citius & ueſtram inueni domum. Dum
enim eſſem proximus ciuitati, uirgines uidens plurimas uenientes ad puteum, ora
ui, ut in iſtam inciderem, quod ſcilicet factum eſt. Nuptias ergo diuina prouidentia
diſpoſitas uos quoq; firmate. Illi uero per ea quę eis fuerant ſecunde collata, diſpo
ſitionem diuinæ uoluntatis intellexerunt: miſeruntq;, ſicut petebat, uirginem, quã
duxit Iſaac potitus omnium rerum Abrahæ. Nam qui nati fuerant de Cetura, ex
inde migrauerunt.

Abraham moritur, & ſepelitur in Hebron cum Sara uxo
re ſua. xxv

Gene. 15 POſt paululum uero temporis mortuus eſt etiam Abraham, uir quidem omni
uirtute ſummus, & digne à deo pro ſtudio, quod circa eum habuerat, honora
tus. Vixit autem omne tempus ſuũ annis centum ſeptuagintaquinq;, & in Hebron
cum Sara coniuge ac filijs ſuis Iſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De partu Rebeccæ, & Iſaac peregrinatione in Geraris tẽpore famis: & quo
modo Iacob interceperit bene dictionẽ paternam. Cap. xxvi

Gene. 25 POrrò poſt mortem Abraham concepit uxor Iſaac: cuius uentre nimis intume
ſcente, hæſitans conſuluit dominum, reſponditq; geminos parituram fore Re
beccam, & in omnibus eos gentibus eſſe nominandos, maioris autem primatũ eſſe
minuendum. Peperit ergo paulatim ſecundũ diuinum eloquium geminos filios,
quorum ſenior quidem (ut credimus) à capite uſq; ad pedes erat hirſutus uehemen
ter, quem iunior præcedentem tenebat à planta. Diligebat autem pater quidem ſe
niorem qui uocabatur Eſau, ſecundum etymologiam pilorum. Hebræi nanq; ca
pillaturam Seiron dicunt. Iacob autem iunior charus erat genitrici. Fame uero ſu
peruenientẽ, dum Iſaac placuiſſet ut iret in Aegyptũ, ubertuoſam ualde prouinciã,
pergebat in Geraris deo præcipiẽte. Hunc ſuſcepit rex Abimelech pro muneribus
Gene. 26 & amicitijs Abraham. Et cũ multo circa eum fauore fuiſſet uſus initio, in hoc per
Abimelech rex, Iſaac per inuidiã expulit
manere ſemper inuidia faciente prohibitus eſt. Videns nanq; deum Iſaac eſſe præ
ſentem, & tanto eum ſtudio fouentẽ, expulit eum. Ille uero huiuſmodi inuidia teri
tatus per Abimelech, tunc quidem diſceſſit in agrum qui dicitur Pharan, id eſt, cõ
uallis, non longe à Geraris: ubi cum foderet puteum, irruentes paſtores in lite con
greſſi ſunt, prohibentes illud opus impleri: quo nolente contendere, præualuiſſe ui
debantur. Diſcedens autẽ alium fodiebat. Et uim facientibus alijs quibuſdam Abi
melech paſtoribus, etiam hunc relinquẽs abſceſſit, expectans bonæ uoluntatis gra
tiorem licentiam. Quod dum ſponte ei fuiſſet conceſſum, ut puteum ſine prohibi
tione foderet, Rhoboth puteũ appellauit, quod nomẽ ſignificat ſpacioſum. Prio
Rhoboth Eſchon Sitenna
rum uero alium quidẽ Eſchon appellauit, quod poteſt dici litigium: alium uero Si
tennã, quod nomẽ ſignificat inimicitias. Iſaac itaq; rerũ magnitudine fortitudineq;
pullulabat. Abimelech aũt contra ſe creſcere putans Iſaac, propter hoc quod cum
eo degẽs ex incertis inimicitijs egerat: metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet,

conuerſo

cõuerſo Iſaac ad ultionem eorũ quæ uidebatur eſſe perpeſſus, amicitias rurſus cum eo firmauit: & unum ducum ſuorũ nomine Phicholum ob hoc deſtinauit. Et cum omnia quæ popoſcerat Abimelech meruiſſet propter Iſaac bonitatẽ, qui recẽti iracundiæ priſcam gratiam in ſe inq; patrem ſuum habitam prępoſuerat, tulit eum in propria. Iſaac uero filius Eſau, circa quem maximũ pater habebat affectum, cũ eſſet annorũ quadraginta, duxit uxores, Ada Elomis filiam, & Olibema Sebegonis, uirorum inter Chananæos ualde potentium, ſemetipſum faciens dominum in poteſtate nuptiarũ, neq; patris conſilium ſumens, quia nec permiſiſſet Iſaac, ſi in eius uoluntate iaceret. Non enim libenter habebat, ad prouinciales ſuam copulare cognationem. Nolens autem moleſtus eſſe filio, ut iuberet eum abſtinere à mulieribus, tacere decreuit. Cum ſenex autẽ eſſet, & aſpectũ penitus non haberet, euocans Eſau, & ſenectutẽ indicans, quia & propter cæcitatẽ & paſsionem uiſus, impedimentũ ei iam eſſet deo ſeruire, iuſsit cum egredi ad uenãdum: ut dum caperet quodcunq; potuiſſet, præpararet ei ad cœnam, poſtq; domino ſupplicaret, ut auxiliator ei in omni uita & cooperator exiſteret: incertum eſſe dicens, quãdo etiam moreretur: & ante hoc ſe ei præbiturũ, ut deum propitiũ eius orationibus habere mereretur. Et Eſau quidem ad uenationem egreſſus eſt. Rebecca uero deum pro fauore Iacob rogabat, & præter Iſaac uoluntatem, iuſsit eum hœdos occidere, cœnamq; præparare. Iacob autem miniſtrabat matri, ei ſemper obediens. Cum uero fuiſſet cœna parata, hœdi pelle brachia conuoluit Iacob, ut pater propter pilos eſſe crederet Eſau. Nam cum in omnibus alijs aſsimilarentur, eo quod eſſent gemini, in hoc tantũmodo differebãt: trepiduſq; Iacob, ne antequam fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem ut contraria faceret irritaret, proferebat patri cœnam. Iſaac uero ſentiens uocem Iacob, proprio eum nomine uocitabat. Illo autem brachiũ porrigente, cui pellem circundederat hœdi, contingens eum Iſaac ait: Voce quidem Iacob proximus, ſecundum pilorum uero profunditatem Eſau mihi eſſe uideris. Nihilq; ſuſpicans mali, cum cœnaſſet, conuerſus eſt ad orationem & dei preces. Domine, inquit, omnium ſeculorũ, & creator uniuerſæ ſubſtantiæ, tu patri meo magnificã fortitudinem cõceſsiſti bonorum, & me dignum præſentibus effeciſti rebus, & ex me procedentibus promiſiſti adiutorem, & propitium, & datorem ſemper eſſe meliorum. Hæc ergo confirma, & me noli deſpicere propter præſentem neceſsitatẽ, propter quam & præcipue te depoſco: & hunc filium propitius ſerua mihi, & ab omni malo ſemper ſine paſsione cuſtodi: dans ei felicem uitam, poſſeſsionemq; bonorũ, quorũcunq; tibi præbere poteſtas eſt. Fac autẽ eum metuendũ inimicis, amicis honorabilem atq; gratiſsimũ. Et ille quidem arbitratus pro Eſau ſe orationes facere, rogabat deum. Mox enim ut ceſſauit, à uenatione affuit Eſau. Iſaac autem ſentiens quod egerat, quieſcebat. Eſau uero petebat ſimilia, quæ fratri fuerãt iam collata. Patre uero negante, eo quod omnes in Iacob fuiſſent orationes expenſæ, luctum agebat, quod eſſet oratione fruſtratus: eiusq; lachrymis afflictus pater, eo quod circa uenationem & fortitudinẽ corporis eſſet aptus, in armis & omnibus operibus Eſau probabilem fore dicebat: eumq; fructum carum rerum, & gloriam ſempiternam, etiam genus quod ab eo deſcenderet, habiturum: fratri uero eſſe ſeruiturum.

De uxoribus Eſau

De uenatione Eſau

Iacob & Eſau

Oratio Iſaac ſuper Iacob

Iacob timens fratrẽ fugit ad Laban, cuius filias duas duxit uxores, cũ ancillis earũ: ex quibus filios XII genuit, & unã filiam: quam uiolatam à Sichem indignati fratres eius ulciſcuntur, & perit Rachel ex partu. Cap. XXVII

Iacob

Gene.28. IAcob autem metuẽtem fratrem, ulciſci ſe in eo uolentem, pro eo quod in illo de/liquerat, mater eripuit. Marito autem hæc perſuaſit, ut Iacob de Meſopotamia cognatam ſuam daret uxorem: cum iam Iſmaelis patrui filiam Baſemath Eſau con iugem accepiſſet. Non enim erãt deuoti Cananæi circa Iſaac, in prioribus eius bel/lis ualde grauati, cum Barematim cepiſſet, circa quam præcipue laborauerat. Iacob autem in Meſopotamiã miſſus à matre propter nuptias filiæ Laban eius germani, permittẽte Iſaac nuptias celebrari, eo quod ei fuiſſet uxoris conſilio perſuaſum, per

Iacob ſub dio quieſcit Chananæam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum ſuccede/re uoluit: ſed ſub diuo iacebat, caput ſuum lapidibus ſubditis ſuperponens: ibiq;

Scala Iacob per ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionem. Aſtitiſſe ſcilicet ſibi ſcalam, à terra per/tingentem ad cælum, & per eam deſcendentes figuras, honeſtiorem naturam ha/bentes quàm homines, & ad ultimum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparẽ/

Verba dei ad Iacob tem, nominatimq́ue uocantem, & huiuſmodi uerba facientem: Iacob cum patris boni ſis filius, & aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit, fatigari te in præſentibus non oportet, ſed ſperare meliora: etenim opulẽtiſsima tibi maximorum bonorum meo ſolatio erit ubique præſentia. Abraham itaque ex Meſopotamia huc ego de/duxi à cognatis expulſum, & patrem tuum cunctis felicem oſtendi, quorum non minorem partem in te quoque reponam. Confidens ergo & hoc itinere tuo profi/ciſcere, me dirigẽte ſecurus. Impetrabis enim nuptias, ad quas ualde feſtinas: erunt/q́ue tibi filij boni, quorum multitudo numero maior erit, & potiores filios derelin/quent, quibus ego huius terræ potentiam condonabo, eorumq; filijs, qui replebũt omnem quam ſol reſpicit terrã, ſimul & maria. Sed neque ullum periculum timeas, nec laborum multitudinem metuas, me prouidente omnia, quæ tibi conferenda ſunt & in præſentibus, & multo magis in poſteris. Hæc itaque deus Iacob prædi/xit: ille uero lætus effectus in his quæ uiderat, fuerantq; promiſſa, clarificauit illos la pides: quippe cum tantorum bonorum factum ei fuiſſet illic alloquium: uotumq; fecit, immolaturum ſe ſuper eos, ſi acquirens uitam impaſsibilem remearet: deoq;

Gene.29 promiſſum exoluit denuo remeans. Nam & ipſum agrum honorandum eſſe de/

Bethel diuinas hoſtias ſignificat creuit: eiq; Bethel nomen impoſuit, quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens autem ad Meſopotamiam, longo tempore peruenit in Carran: paſto/resq; in ſuburbanis inueniens, & pueros aduleſcentulos & uirgines, ad quendam putcum aquam haurituros, morabatur cum eis potum quærens, & uerba cum eis habens, percontabaturq; ab eis, ſi noſſent quendam Laban adhuc ſupereſſe apud ſe. Illi uero omnes ſe noſſe dixerunt, talemq; eſſe uirũ qui ignorari nõ poſsit: eiusq; filiam unam cum eis paſcere gregem, quam mirabantur non eſſe præſentem, dicen tes ei: Ab ipſa integrius poteris agnoſcere, quæcunq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus, aſtitit puella cum paſtoribus qui unà deſcenderãt: eiq; Iacob oſtenderunt, dicentes: Peregrinus iſte uenit de patre tuo conſulens. Illa uero per in/fantiam læta facta propter Iacob præſentiã, requirebat cum, & quis eſſet, & ad eos unde ueniſſet, & qua cauſa fuiſſet adductus: orabatq; ſimul, ut eſſet poſsibile præ/ſtandi ei, quibus ueniſſet egens. Iacob autem nõ propter cognationis cauſam, neq;

Pulchritudo Rachelis propter fauorem præſentem, ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat, pulchritudi/nem eius talem eſſe conſpiciens, ut paucæ mulierum ita florerent: & ait. Ad te mihi

Oratio Iacob ad Rachel patremq; tuum (ſi tamen filia es Laban) familiaritas eſt, ex antiqua mea tuaq; gene ratione cõſiſtens. de Thare enim Abrahã & Aram & Nachor filij ſunt progreſsi.

Bathuel

Bathuel autem tuus auus,filius eſt Nachor.De Abraam autem & Sara, quæ nata eſt de Aram,Iſaac eſt,meus pater.Vicinũ autẽ & nouum cognationis pignus inuicem poſſidemus.Rebecca enim mater mea, Laban patris tui ſoror eſt,ex eodem ſimul patre & matre progenita.Conſobrini ſiquidẽ ſumus ego & tu.Nunc aũt ſaluſtaturus uos,& antiquã cognationem renouaturus ueni.Illa uero recordata (ſicut iuuenibus ſolet accidere) quæ audiſſet à patre de Rebecca,& parentes ſciens eius nomen deſideranter audire,propter paternũ fauorẽ ad lachrymas deducta eſt,& amplexa eſt Iacob.Quem cũ oſculata fuiſſet,perducere maxima delectatiõe optabat ad patrem:omnibuſq; domeſticis memoriã matris eius eſſe dicebat: impenditq; ei totius boni retributionẽ,eumq; ad patrẽ iam uenire iubebat, & ſequi ſe præcedentem:nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.Hæc dicens,ducebat eum ad Laban.Cognitusq; ab auunculo,& ipſe ſine formidine inter amicos erat:& illis maximam delectationẽ conferebat,inopinabiliter eis oſtenſus.Poſt non multos itaq; dies,Laban ſe gaudere quidẽ in eius maxime præſentia,& ultra quàm poſſet indicari ſermone,dicebat:cauſam uero pro qua ueniſſet, patrẽ matremq; ſenes derelinquẽs,& eius præſentiæ ſolatijs indigentes,ab eo quærebat,præbiturũq; ſe ei omnia quibus opus haberet. Iacob aũt omnẽ ei cauſam narrabat,dicẽs, Iſaac fuiſſe geminos filios,ſe & Eſau:quem dum pro paternis orationibus matris ſapientia fefelliſſet,illum ſe interficere uoluiſſe dicebat,tanq; ablato ſibi à deo regno,& bonis quæ pater optaſſet:& hãc fuiſſe cauſam ſuæ præſentiæ,mãdato materno factę. Omnibus enim nobis,inquit,ſunt fratres: ſed mater amplius illius cognationẽ memens, ita mihi proſpexit,quod utiq; ſolum munimen meæ pueritiæ indicauit. Vnde deum reſpiciẽs,in præſentibus ſum ſecutus. Laban aũt & propter parentes promiſit omnem ſe ei participare clementiã:& propter matrẽ,cuius fauore licet abſentis,ſtudium ſuum circa eum ſe dicebat oſtẽdere:gregis ſcilicet curã eum habiturum conſtituere ſe dicebat,& præponendũ his exoptabat: uolentemq; ad proprios remeare parentes,cũ talibus donis & honoribus dimittendũ, qualibus talis cognatus iuſte promeriturus eſſet.Iacob aũt libenter hæc audiens,donec eſſet quidem apud eos,hunc laborẽ ferre ſe gratiſſime reſpondit:mercedẽ uero pro tali labore,Rachel nuptias poſtulauit: cũ etiam propter alia honore digna apud eum haberetur, tum maxime quod miniſtra eius fuiſſet aduẽtus.Amor nanq; puellæ eũ huiuſmodi uerba facere cõpellebat.Laban aũt gauiſus in his,annuit ei puellæ nuptias:nec aliũ generum meliorẽ ſibi optaſſe uenturũ,ſi tamen aliquantũ tempus apud eũ maneret: ad Chananæos enim ſe non miſſurũ filiam: quia de ſororis cura etiam pœnitentiã agere ſe dicebat,quod eam ibidẽ direxiſſet. Cum uero Iacob hoc fieri conſentiret, ſeptem promiſit annos:tantũ enim iudicauit ſocero miniſtrandũ, uirtutis ſuæ præbens experimentũ, ut quis eſſet, magis cognoſceretur. Laban uero ſuſcipiens ſermonem,tranſacto tẽpore propoſuit epulas nuptiarum. Noctẽ uero ſuperueniẽte, ignorante Iacob,collocauit ei alteram filiarũ Liam, ſeniorem & non decoram aſpectu.Ille uero per ebrietatẽ & noctẽ ei permixtus,die facto apud Laban de iniuſtitia querebatur.Qui dandam ueniã neceſſitati poſcebat,ob quã talia geſſerat.nõ enim per malignitatẽ ei Liam dediſſe,ſed alia maiori cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat, quæ tamen impedire non poſſet:ſed amãti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios annos promittebat. Conſenſit ergo Iacob,nihil ſcilicet aliud ei amor puellę facere permittebat.Et præteritis alijs ſeptem annis,Rachel accepit uxorem.Erant autẽ ambabus

Iacob nuptias Rachelis pro mercede laboris poſtulat

Iacob per ebrietatem & noctem neſciens Liæ miſcetur

c miniſtræ

miniſtrę,quas dederat pater,Zelpha quidem Liæ,Rachel uero Bala:non quidem
Nomina filiorum Iacob,& nominum etymologia
ancillæ,ſed ſubditæ.Et Liæ magna erat ſolicitudo de amore uiri, quem habebat circa ſororem,ſperabatq; ſe exiſtentibus filijs honorandã,& exorabat cõtinue deũ. Natoq; filio maſculo,& propter hoc cõuerſo ad eam marito,Ruben filium nominauit,eo quod dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus:hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit autem poſt tempora etiam alios tres filios:Symeon, quod nomen ſignificat,exaudibilem ei fuiſſe deum:deinde Leui,quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc Iudam,quod ſignificat gratiarũactionem.Rachel aũt metuens ne propter copiã partus ſororis,minorem apud uirum partem haberet,collocauit cum Iacob ſuã famulam Balam:ex qua naſcitur Dan,quod à deo iudicatum lingua Latina ſignificat:& poſt hunc Neptalim,tanquam ex machinationibus: eo quod cõtra partus ſororis copiam,arte fuerit uſa.Hoc aũt & Lia fecit contra ſororis opus denuo machinatã collocauit ei & ipſa ſuam famulã:& natus eſt de Zelpha filius Gad,quod quis poterit appellare fortuitum: & poſt hunc Aſer,quod beatificum poteſt dici, qui Liæ gloriam cumulauit. Cum autem Ruben ſenior filiorum Liæ matri mandragoræ mala portaret,Rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat,quem cupiuerat cibum.illa uero non cõſentiente, ſed ſufficere ei dicente,quia eam uiri honore priuaſſet: Rachel mitigans ſororis iram,cõceſſuram ſe ei dicebat,ut cum ea uir illa nocte dormiret.Qua hoc percipiente munus,Iacob cum Lia dormiuit. Rurſus ergo nati ſunt ei filij: Iſachar quidem,quod ſignificat ex mercede factum: Zabulon, quod ſignificat fauoris pignus ad eam.Nata eſt autẽ & filia Dina. Poſt hæc uero tempora natus eſt & Rachel filius Ioſeph,quod indicat augmentum alicuius faciendum. Hoc ergo omne tempus, quod ſunt anni uiginti, paſcebat ſoceri greges. Poſt quod rogabat,ut
Fuga Iacob cum uxoribus & filijs
ſumptis uxoribus ab eo diſcederet. Socero aũt non permittẽte, latenter hoc facere cogitabat:uxoresq; requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem diſcedere libenter habentibus,Rachel & ſimulacra deorum quos colere patria lex erat,pariter furata, cum Lia ſorore fugiebat: & utriuſq; pueri, & puellæ cum filijs, & quæcunq; poſſeſſio eis erat. Ducebat aũt Iacob etiam gregum medietatẽ,nõ reſpiciente Laban.Rachel ergo deorũ ſimulacra portabat,licet docuiſſet eam Iacob huiuſmodi honorem ſpernendum: ut ſi comprehenderetur patre ſequente, ueniam illa
Gen.31
ad hæc confugiens impetraret. Laban autem poſt primum diem cognoſcens Iacob diſceſſum ſimul & filiarum,multa animo perpeſſus mala, perſequebatur maxima uirtute circundatus:& ſeptima die in quodam colle procul eos collocatos inuenit.& tunc quidem quia erat ueſpera requieuit. uiſio autẽ ei apparuit,monens, quatenus ſumens generum atq; filias conquieſceret: & nihil in eos per furorem præſumeret,ſed ut pactum faceret cũ Iacob. Quod ſi eius paucitatem cõtemnens,aggrederetur cum eo pugnare,ei ſe auxilium dicebat illa uiſio præbituram.Laban autem dum huiuſcemodi ei factum à deo fuiſſet alloquiũ, orto die Iacob euocans, & manifeſtans ei uiſionẽ,cui credens ad talia declinaſſet,cœpit eum culpare,dicens: quoniam eum & pauperem uenientẽ ad ſe,& omniũ indigentẽ ſuſceperit, eiq; cũctam ſuæ poſſeſſionis tribuerit ubertatem. Nam & filias meas,inquit,coniunxi tibi,fauorem tuum circa nos per hæc augendum eſſe confidens:tu uero neq; matris tuæ,aut cõmunionis,quam circa me per cognationẽ habes, neq; uxorum quas duxiſti pudorem gerens,neq; filiorum quorũ ſum auus,lege belli apud me uſus es,poſſeſſionem quidem meam auferẽs,filiabus aũt genitorem ſuum fugere perſuadens, & ſa-

cra

cra quoq; paterna diripiens,domũ utiq; portaturus, quæ & à meis parentibus honorata ſunt, & à me religione ipſa coluntur. & hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos ſuos faciũt,tu perpetraſti cognatus,& ſororis quidem meæ filius,filiarum uero maritus, hoſpesq; & coepulator meus, domui meæ nequaquam talia ingerere dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban,Iacob ita ſatisfaciebat,dicens:Ego non ſolum deum patriæ deſideraui,ſed etiam omnes unà cognatos: & poſt tantum tempus dignum eſt me ad propria remeare.Pro præda uero quod dicis,alio iudicante, tu potius inuenieris iniuſtus: cũ te deceret gratias nobis ſoluere pro his, quæ à me cuſtodita & facta maiora ſunt:quomodo in hoc iuſtitia non priuaris,cum mihi ingratus exiſtis? cur partem eius paruam ſumentes abſceſsimus? Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt, ſed iuſta deuotione,quam ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cõpetere.Sequũtur itaq; non tantũ me, quantũ filios.Et hæc quidem ipſe dicebat,ne aliquid gereretur incongruũ.Querebatur aũt,accuſationemq; faciebat:quia cũ matris eius uideretur eſſe germanus, & filias ei iunxiſſet, imperijs eum uulneraſſet aſperrimis,uiginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet,quæ licet fuiſſent crudelia,leuiter ſuſtinuiſſet:peiora tamen facta poſt nuptias, quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera enim ualde crudeliter Laban uſus eſt Iacob. Videns enim deum ei ad quodcunq; uoluiſſet præſtabilem, promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet,interdum quicquid procederet album, aliquando uero quæq; nigra naſcerentur. Creſcente aũt ſub nomine Iacob gregũ partu, aliquando quidẽ fidem de præſenti non cuſtodiebat, aliquando aũt in altero anno præbiturũ ſe eſſe dicebat: eo quod multitudinẽ gregũ uideret abundare,cum in futuro tantã fore potius deſperaret: fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret.De ſacris aũt furatis inquiſitionẽ fieri iuſsit.Cum aũt accepiſſet Laban perſcrutandi poteſtatem, Rachel hoc audiens, poſuit idola in ſtratorio cameli qui portabat eam:& ſedens dicebat naturalem purgationem ſibimet imminere. Et Laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari, non credens filiã cum tali paſsione poſſe ad idola accedere:fecitq; cum Iacob fœdus,in nullo eorum ſe memoriã quæ geſta fuerant habiturũ:ſed & ille ſe dilecturũ filias eius.Et has pollicitationes fecerunt ſuper montes quoſdam,in quibus columnã ſtatuerunt ſub ſchemate arę:unde mons ipſe dicitur Galaad, ex quo hactenus Galaaditin terram appellant. Et cum factis pactionibus immolaſſent, Laban quidem reuerſus eſt:Iacob aũt in Chananæam procedenti ſubinde uiſiones apparebant, de futuro ei ſpem optimã pollicentes. Et locum quidem illum appellauit dei caſtrum. Volens aũt noſſe quid eius cogitaret frater,ſingula cognituru cum integritate præmiſit:metuensq; propter priſcam ſuſpicionem,prȩcepit his quos mittebat,ut dicerẽt Eſau:quia Iacob putans iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente cõuiueret,de prouincia ſponte diſceſsit:& nunc ſufficiẽs tempus eſſe putans reconciliationis, reuerſus eſt, uxores & filios ducẽs cum diuitijs ac quiſitis,& cum precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus:quia maximũ bonum fore iudicat,ut cum fratre fruatur his,quæ ei ſunt à diuinitate collata.Et illi quidẽ hæc ei indicauerunt.Eſau uero lætus effectus, fratri cum quadringẽtis occurrit armatis. Iacob aũt audiens uenire ſibi in occurſum cum tantis armatis,expauit: deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cõmiſit,& prouidentiam rerum præſentium fecit,quatenus & ipſe ſuos ſine paſsione ſeruaret,inimicisq; præualeret,ſi aliquid iniuſtum facere uoluiſſent.Diſtribuens ergo eos qui cum ipſo erant,alios quidem præmittebat, alios aũt poſt tergum proxime ſequi iubebat,ut ſi uim paterentur qui præmiſsi fuerant inſi-

Excuſatio Iacob

Defraudatio Laban in Iacob

Inquiſitio idolorum

Gene.23

Iacob reuertenti in Chananæam, uiſiones apparent

ſtente fratre,refugiũ ſequentes haberẽt:& omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens,miſit quoſdam,fratri munera deportãtes. Erant enim iumenta quæ mittebantur & multitudo quadrupedũ uariorũ:quę grata ſuſcipientibus forẽt,eo quod illi rarius hæc haberent. Mittebantur aũt diuerſis uicibus, ut frequenter aduenientes multi eſſe putarentur. Placabat aũt per dona iram eius,uel ſi adhuc aliqua indignatio remanſiſſet: ſed etiã ſermonibus blandis iubebat uti, quos mittebat ad eũ. Hæc diſponens per totũ diem, nocte ueniente mouebat ſuos. Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch tranſirent,Iacob ibi remanenti uiſio quædam apparuit, cum qua luctabatur, illa utiq; uiſione certaminis faciente initiũ: quæ etiã uoce uſa eſt,ſimul & uerbis: lætariq; monens eũ in his quę facta uidebantur:nec modico ſe præualuiſſe crederet,ſed grandem angelũ dei uiciſſe,& hoc ſignũ arbitrari magnum ſibi fore bonorũ,& quia nunq; eius deficeret genus,nec fortiorem hominum quenquã illius eſſe uirtutis: præcepitq; eum uocari Iſrael,quod Hebraica lingua ſignificat reluctantẽ angelo ſacro. Hæc igitur Iacob poſcenti illa uiſio prædicebat. Qui ſentiens angelum dei eſſe,rogabat,ut quam partẽ habiturus eſſet, ei ſignificaret.Et uiſio quidem cũ dixiſſet iſta,diſparuit.Lætatus aũt in his Iacob,Phanuel locum denominauit.Cumq; ei propter certamen dolor fuiſſet exortus circa neruũ latum, & ipſe abſtinuit eo cibo,& propter illũ neq; nobis eſt comeſtibilis. Proximũ uero iam audiẽs fratrẽ eſſe,iuſsit præcedere utranq; coniugem ſeorſum cũ ancillis, ut delonge cõſpicerent opera uirorũ pugnantiũ, ſi hoc uoluiſſet Eſau.Fratrem aũt ſibi proximũ uenientem ipſe ſalutauit, nihil doloſe de eo cogitantẽ.Et Eſau amplexus eum, requirebat de multitudine filiorũ & mulierum. Et cum cognouiſſet,ipſe quidẽ uenire eos rogabat ad patrẽ.Iacob aũt excuſante de iumentorũ labore,Eſau diſceſsit in Seiran: illic enim cõmorabatur, appellauitq; uillã de ſua ſcilicet hirſuta capillatura. Iacob aũt uenit ad Scenas,id eſt,ad tabernacula,quæ hactenus ſic uocantur. Vnde in Sichimã quoq; profectus eſt,quæ ciuitas eſt Chananæorum. Sichimitis autẽ feſtiuitatem habentibus,Dina quæ fuit filia Iacob,ſola tranſiuit ad ciuitatem,emptura ornamentũ prouincialium mulierum. Videns autẽ eam Sichem regis Hemor filius, eam corrupit abreptã: & amore cõfectus deprecabatur patrẽ, ut ei puellam acciperet in uxorem.Ille uero cõſentiens uenit ad Iacob, ſupplicãs ut filio ſuo Sichem, Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; contradicere ualens propter dignitatem ſupplicantis,neq; legitimum iudicans alienigenæ filiam copulare,petit concedendum ſibi ſpaciũ, ut deliberaret de quibus ille poſcebat. Abſceſſit ergo rex, ſperans Iacob nuptias filio ſuo conceſſurum. Iacob autẽ indicans filijs & corruptionem ſororis & ſupplicationem Hemor,petebat cogitandum eſſe quid fieret.& plurimi quidẽ tacebant,conſiliũ non inuenientes.Simeon aũt & Leui puellæ fratres,ex eadem matre nati,huiuſmodi ſibi cõſtituerunt adinuicem actionẽ: ut cum eſſet feſtiuitas,& Sichimitæ epulis & requie uterentur,incunctanter primis cuſtodijs aſsiſtentes,dormientes occiderent:& uenientes in ciuitatem,interficerent omnem maſculum,& regem cum eis,& filiũ eius, ſoliſq; parcerent mulieribus.Hæc autem efficientes præter conſcientiã patris reuocauerunt Dinam. Iacob aũt factorum magnitudinem admiranti,& filijs iraſcenti, deus aſsiſtens iuſsit eum cõfidere: & purificantem tabernacula, ſacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Meſopotamiam,pro ſomnij apparitiõe deo uouerat. Cum igitur purgaret ſuos, Laban deos inuenit:neq; enim ſciebat à Rachel furatos,& quod eos celaſſet in terra ſub arbore quadam.Hos igitur exinde tollens,ſacrificabat in Bethel:ubi ſomniũ uiderat,cum

Iacob cũ uiſione luctabatur

Iſrael

Gene.33

De Dina filia Iacob

Gene.34

Pro Dina ultio facta

Gene.35

in Meſopo

in Meſopotamiã prius iret:hinc enim proficiſcens uenit in Ephrata, ubi Rachel ex partu mortuã ſepeliuit, quæ ſola inter cognatos in Hebron honorẽ ſepulturæ habere non meruit.Et cũ ualde fleuiſſet,filiũ ex ea natũ Beniamin appellauit,propter doloré qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo omnes filij Iacob, maſculi quidem duodecim,fœmina uero una.Horũ octo legitimi,de Lia quidẽ ſex, duo uero de Rachel,quatuor de famulabus,bini ex utraq;,quorũ nomina dixi ſuperius. *Rachel ex partu perit*

Iſaac Moritur in Hebron & ſepelitur,Rebecca prius defuncta. Cap. XXXVIII

VEnit ergo hinc in Hebron ciuitatem poſitam inter Chananæos.Illic autem Iſaac cõmorabatur.& paululum quidem pariter uixerunt,Rebeccam autem Iacob uiuam non reperit. Moritur autem & Iſaac, non poſt multum quàm filius eius aduenerat:& ſepultus eſt à filijs cum uxore in Hebron: ubi erat eius ſepultura parentum. Fuit autem Iſaac deo uir charus,& multa eius prouidentia dignus poſt patrem ſuum Abraham,& ualde longæuus. Cumq; uixiſſet centum & octoginta quinque annis cum uirtute,defunctus eſt. *Gen.35*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SECVNDVS

POST mortem uero Iſaac, filij eius inuicem diuiſerunt tabernacula,non ea quæ acceperant & tenuerant,ſed Eſau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Seir, & in Idumæa regnabat,quam regionẽ ita à ſemetipſo uocauit.Edom enim nominatus eſt, quam nuncupationem huiuſmodi uenatiõis cauſa ſortitus eſt.Aliquando labore uenationis eſuriens redibat,dum adhuc puer eſſet ætate, inuenitq; fratrem lentem ſibi præparantem ad prandium, rubeum colorem nimis habentem:& propterea potius incitatus rogabat ut ei præberet ad cibum. Qui uendere ſibi primatũ propter cibum per eius eſuriem cõpulit fratrem.Ille uero fame cõpulſus,ceſsit cum ſacramẽto primatũ.Quamobrem propter ruborem cibi,à coetaneis infantiæ tempore Edom uocatus eſt.Hebræi nanq; Edom rubeum dicunt.Et ideo regionẽ ſic appellauit, quam Græci honeſtius Idumæam denominauerunt. Fuit autem pater filiorum numero quinq;:quorũ Iehus quidẽ,& Iaelom,& Core,ex una muliere ſunt geniti,Oholibema nomine:reliquorum uero Eliphas quidem ex Ada, Rahuel aũt de Baſemathæa ſunt nati. Iehus quidem filij non fuerunt:Eliphas uero fuerũt legitimi quinq;, Theman,Omar,Sophar,Gatham, Cenez. Amalech enim naturalis erat,de cõcubina Thamna nomine procreatus. Iſti ſiquidem habitauerunt in Idumæa, quæ Gobolitis eſt dicta,& ab Amalech Amalechitis eſt appellata. Cum enim aliquando magna fuiſſet Idumæa,& in tota regione nomen integrum retinebat,& in partibus appellationes ab habitatoribus conſeruabat.Contigit aũt Iacob,ut ad tantam felicitatis magnitudinem perueniret,quæ facile ab alijs comprehendi non poſſet.Diuitijs enim cunctis prouincialibus eminebat,& filiorum uirtutibus inimitabilis & conſpicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat, quando illi ad opus manuum & laborum tolerantiam erant prompti,& ad intelligentiam præparati.In tantũ uero habuit eius prouidentiam diuinitas & felicitatis curam,ut etiam ex his quæ uidebantur eſſe triſtia,bonorum ei præberetur ſublimitas:faceretq; eum,& qui ex eo procreati ſunt,autores reuerſionis ex Aegypto, quo patres noſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt. *Gen.35* *Eſau cur uocatus Edom Gen.36* *Hebræi Edom rubeũ dicũt* *Quãta fuerit felicitas Iacob*

De ſomnijs Ioſeph, ob quæ fratribus factus eſt exoſus. Cap. II

IOſeph ex Rachel filium ſuſcipiens Iacob, & propter corporis honeſtatem & animi uirtutem, cum utique alios ſapientia præcelleret, eum amplius alijs filijs diligebat. Huic ſiue paterna dilectio odium fratrum cõcitauit, ſiue ſomnia: quæ cum uidiſſet, patri & eis protinus indicauit, eo quod profectum eius annunciarent: cum ſæpius zelentur homines etiam ſuorum felicitates. Viſiones autem quæ apparuerunt Ioſeph erant huiuſmodi: Miſſus à patre cum fratribus ut colligerent meſſem, cum maturæ fruges eſſent, uidit nimis præcipuam uiſionem, & ultra ea quæ ſolent per ſomnia prouenire. Quam uiſionẽ dum ſurrexiſſet, fratribus ſuis tanquam ſomnium ſibi diſcernentibus enarrauit: dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco: illorum uero concurrentes, adorare eum, ſicut dominum ſerui. Illi uero intelligentes, ei uirtutem & rerum magnitudinem prædicere uiſionem, & contra ſe eius poteſtatem futuram, Ioſeph quidem tanquam ignorantes ſomnium nihil explanauerunt: conſilium uero fecerũt, ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent, & circa eum graues amplius exiſtebant. Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam, ſecundam Ioſeph præſtitit uiſionem multo mirabiliorem quàm primam. Vidit enim ſolem ſimiliter & lunam & undecim ſtellas in terram deſcendere, & ſe adorare: quam uiſionem patri, nihil de fratribus mali formidans, etiam his præſentibus, indicauit: & interpretari ſibi, quid uellet hoc ſignificari, poſcebat. Ille uero ſomnio gaudens, cum expoſitionem eius mente conſpiceret, & cum ſapientia non ſine cõſideratione conijceret, lætabatur, magnisq; ſignificationibus felicitatem filio nunciabat: temposq; largiente deo futurum, quo à parentibus & fratribus eſſet honorandus, & adorari dignus: ſolem quidem & lunam patri matriq; comparans, eo quod illa augeat & nutriat uniuerſa, ille uero formet, & aliam fortitudinem præſtet: ſtellas uero fratribus, cum & ipſi undecim eſſent, ſicut ſtellæ uigorem à ſole lunaq; percipiẽtes. Et Iacob quidem non inſipienter huiuſmodi diſcretionem protulit uiſionis: fratres uero Ioſeph uehementer ea quæ prædicta ſunt cõtriſtauerunt. & incitati aduerſus eum, uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomnijs habiturum, & non quaſi de fratre gaudentes, dum etiam cum eo potuiſſent his frui bonis: nempe qui cum cognatione communicarent, & felicitatis ſocij forent: interimere aduleſcentulum ſunt aggreſſi. Dumq; hoc conſilium ſtatuiſſent, ad perfectionem eius tendebant, in Sichimis abeuntes. Hæc autem prouincia paſturis eſt ouium optima, & gregum nutrimentis ualde copioſa. Quo dum curam gregum haberent, nec patrem ſcire fecerunt, quod ibidem morarentur. Ille uero ignorans hæc, eo quod nullus ad eum à gregibus aduenirẽt, qui quod eſſet uerum de filijs nunciaret: triſtemq; animum pro illis gerens, & in formidine conſtitutus, miſit Ioſeph ad greges, ut de fratribus cognoſceret, & quid agerent indicaret. Illi autem fratrem uidentes ad ſe uenire, gauiſi quidem ſunt, ſed non uelut familiaris ſui præſentia, & à patre directi: ſed quaſi ſuper inimico, & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internicionem uero eius, nolentes differre præſens tempus, protinus acceſſerunt. Quos dum Ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare, & ad actum iam uideret unanimes, eos retinere tentabat, magnitudinem præſumptionis & ſcelus eis oſtendens: quod malignum quidem deo, & hominibus eſſet abominabile, etiam non conſanguineum perimere: multo autem ſceleſtius cædem fratris ita perficere, quo ſcilicet interfecto pater unà perimeretur, & mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta conſumere

Somnia Ioſeph

Expoſitio ſomnij Ioſeph

Rubẽ pro ereptione Ioſeph fratres alloquitur

consumeretur. Etiam eis hoc dicebat, ut uno animo perciperent, quid ipsi paterentur mortuo sibi bono filio & iuuenculo: & ut recederēt à tali præsumptione, deum timentes, qui inspector simul & testis esset, & ut ab huiusmodi actione recedentes, pœnitentiam diligerent, & potius temperantiæ deseruirent. Nam accedentes ad hoc opus, omnem pœnam pro fratris nece persoluerent, uiolantes utique dei prouidentiam ubique præsentem: cui neque quod in deserto, neq; quod in ciuitatibus agitur, potest esse absconsum. Vbicunq; enim est homo, oportet eum scire illic esse deum. Sed etiam conscientiam suam eos habituros inimicam in his præsumptionibus edicebat: quam neq; bonam habentes aliqui, neq; talem qualis in eis tunc habitaret, post mortem fratris effugerent. Adiiciebat autem dictis suis hæc: quod fratrem neq; iniustum aliquid facientem sanctum esset occidere: bonum uero esse etiam inimicis obliuisci, si quid forte peccauerint. Ioseph autem in nullo malignum circa eos extitisse, unde eum occiderent: cuius ætatis infirmitatem mensurare deberent, quando ipse eorum tutelam potius expectaret. Causam uero huius interitus multo peiorem eorum facere actionem, eo quod propter inuidiam futurorum ei bonorum, eum uita priuare conarentur: quibus bonis similiter cum eo fruerentur, eius cōmunioni pariter participantes, cum non extraneus sed domesticus eorū existeret: unde deberent sua putare, quæcunq; Ioseph largitas diuina conferret. Sed & supernam iracundiam propterea sæuiorem sibimet affuturam, si eum qui à deo iudicatus fuerat dignus, occiderent, & auferrent deo eum, cui esset talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens, & his potiora supplicans, eos à fratricidio conabatur auertere. Cum uero in nullo eos mitiores uideret, sed festinātes ad necem, suadebat ut malum sceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulcisci se uolentes prius credebat flectere. cum uero præualuissent ut fratrem occiderent, dicebat non esse ualde futuros malos, si his quæ nunc hortaretur obedirent: in his enim esse & opus quod festinarent, non tamen huiusmodi, sed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem non mittere, sed proiectum in lacum uicinum, cum illic finere mori, & contra scelus manuum suarum uel ita luctari. Illis uero consentientibus, sumens Ruben adulescentulum, & caute ligans eum, in lacum cum quiete deposuit: erat enim sine aqua. Et ille quidem cum hoc fecisset, abscessit, quærēs loca opportuna pasturæ.

Ioseph uenundatus à fratribus defertur in Aegyptum: ibiq; à Putipharis uxore falso accusatus stupri, conijcitur in carcerem. Cap. III

IVdas autem, qui & ipse filius erat Iacob, uidens negotiatores Arabes ex Ismaelitarum genere, aromata & onera Syra portantes Ægyptijs de Galaad, post discessum Ruben fratribus persuasit, ut extrahentes Ioseph uenderent Arabis: quo longius cōstituto, uel si moreretur apud peregrinos, ipsi forent à scelere liberi. Hoc dum placuisset, Ioseph extractum de lacu negotiatoribus uendiderunt precio minarum uiginti, cum decem & septem esset annorum. Ruben autem nocte ad lacum ueniens, latens fratres, ut liberaret Ioseph, dum clamanti ei non responderet, metuens ne post eius abscessum interemissent eū, culpabat fratres. Illis uero quod gestum fuerat edicentibus, cessauit à luctu Ruben. Cumq; hæc circa Ioseph gesta uiderentur à fratribus, quid agerent postea, ut extra suspicionem patris fierent, exquirebant: tunicamq;, qua uenerat indutus ad eos Ioseph, quam abstulerant dum eum in lacum deponerent, placuit discerpere, & hirci sanguine maculatā portare, patriq; monstrare, ut ei uideretur quasi à bestijs deuoratus. Quod facientes

Gen. 37. et 39

Ruben nocte ad lacū uenit

uenerunt ad ſenem. Et cum ab eis de filij cognitione requireret, dicebãt ſe quidem Ioſeph neq; uidiſſe, neq; ſi qua calamitas accidiſſet ei, nouiſſe: illam uero tunicam inueniſſe ſe, ſanguine maculatam atq; diruptã: arbitrari ſe, quod incidens in beſtias interiſſet: ſi tamen ea tunica fuiſſet indutus, de domo proficiſcens. Iacob autẽ cum prius in leuiori eſſet ſpe, tanquam forte prædato ſuo filio, hanc ſpem deſeruit, cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enim eum ipſa ue ſtitum, cum properaret ad fratres: & uelut ſuper mortuo de cætero uidebatur af flictus, aduleſcentem lugens: & tanquam ſi unius filij pater eſſet, & aliorum conſo latione priuaretur, ſic erat apud ſemetipſum: male prius fratribus eum æſtimans comparatum, qui à beſtijs credebatur eſſe conſumptus. Sacco autem ſedebat ue ſtitus, & ex triſtitia grauiſsimus, ut neque à filijs conſolationem ſumens leuior fie ret, neque laborando doloribus interdicere præualeret. Ioſeph autem uenditum, à negotiatoribus comparans Putiphates uir Aegyptius, qui erat ſuper coquos Pha raonis regis, habebat in omni honore, doctrinamq; liberalium artium edocebat: & eum uti meliori cibo, quàm conueniret ſeruili perſonæ iubebat: cõmiſitq; ei do meſticam curam. Ille uero cum his frueretur, uirtutem humilitatis, quæ circa eum erat, neque hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit, prudentiam (cum certiſsime af fuerit) præualere poſſe rebus in uita difficillimis, nec felicitatibus ſolummodo tem poralibus inhærere. Itaq; cum uxor eius dñi, propter pulchritudinẽ & opportuni tatem actuũ eius, eſſet illius amore cõfecta: & putaret quia ſi hoc ei faceret manife ſtum, facile ſuaderet eum uenire ad ſuum concubitũ: quaſi ille iudicaret felicitatem, eo quod ei domina ſupplicaret: & ad figuram illius tunc ſeruitij, & non ad modum reſpiceret caſtitatis: deſideriũ ſuum ei prodidit, & uerba de permixtiõe fecit. Cuius reſpuebat ille preces, dicendo, non eſſe iuſtũ huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium, un de emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus, iniquitatis contingeret iniu riam ſuſtinere: ſed rogabat eam cõprimere paſsionem, deſperationem quippe hu ius ei deſiderij proponens: quia ſi non eſſet ſpes, hoc ei facile poſsit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat, q̃ in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruum, inquit, dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum, contra hæc præcepta maxime conuenit reſultare. Illius autẽ amor potius augebatur, eo quod non ſperaret omni no deuiare Ioſeph. Et cum uehementer obſideretur à paſsione, ſecundum rurſus fe cit experimentũ. Igitur dum feſtiuitas publicę celebrationis inſtaret, in qua ad cere monias etiam mulieres intereſſent, ægritudinem marito ſimulauit: captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium, ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſsiſſet, uberiores prioribus obtulit ei ſermones: quia bonũ quidem fuiſſet, ut priſcis precibus flecte retur, nec in aliquo contradiceret, propter reuerentiam dominæ depoſcentis, & ex cellentiam paſsionis, qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere: ſed nunc melius ageret, ſi quæ pridem contempſerat emendaret, quàm quod ſecundas pre ces expectaret. Hoc illa etiam maiore ſtudio ſe feciſſe referebat, & ægritudinem ſi mulaſſe, & feſtiuitati uel ceremonijs præpoſuiſſe eius amplexum. ſibi autem quod primis ſermonibus nõ credendo reſultauerat, nulla factum fuiſſe malitia iudicaret: ſignumq; crederet utilitatis bonorum præſentium, quod ipſa in ea uoluntate perſi ſteret: quæ bona quaſi iam poſsideret, ſi eius amore flecteretur, & maioribus frue retur obediens: uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturũ, ſi eius contem neret dignitatem: ſed etiam dominæ caſtitatem cõferre uideretur. Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat, ſi ipſa ad accuſationem accederet illius, & tentatã ſe ab

Iacob filium ſuum Ioſeph quaſi mortuũ plangit

Gene. 39

Ioſeph uendi tus

Mulier adul tera Ioſeph appetit

illo

illo proprio marito mentiretur: magiſq; crediturum uxoris ſermonibus Putipha/rem quàm illius, licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicẽte muliere ſimul & flente, nec miſericordia eum recedere à caſtitate ſuaſit, nec metus coegit: ſed & preces re/ſpuit, miniſq; nõ ceſsit, metuens iniuſtitiã ſuſtinere, & pati magis quodlibet ſæuius elegit, q̃ læticiis frui præſentibus, in quibus etiã conſcius eſſet perditionis ſuæ. Cõ/memorabat aũt ei nuptias, & uiri ſocietatem, & his potiora tribuenda q̃ tempora/lis ardoris libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis, quæ pœnitentiã magis au/gerent, dolorem ſumeret, & nequaquam quæ deliquerat emendaret, & timorem ni/mium eſſet habitura, quando cauſa huius mali nullatenus poſsit abſcondi: uiri aũt ſuæ ſocietatis adoptionẽ habitura ſine periculo: inſuper magnã conſcientiæ apud deum fiducia ſimul & apud homines, tanquam in eius manẽs amplexibus mun/da: & apud eum dominæ poteſtatem, & non pro peccato habitura confuſionem: multoq; melius eſſe habere fiducia in bonis quæ cognoſcuntur, q̃ in malis quæ timore celantur. Et hæc dicens, & his multo maiora, ardorẽ mulieris retinere, eiusq; paſsionem ratione conuertere nitebatur. Illa uero ſuo ſtudio uehementius incita/ta, immittens manum, cum uerbis deſperaſſet ſuadere, eum cogere pertentabat. Cumq; fugiſſet iratus Ioſeph, illa eius ueſtem tenente qua ſe exuerat, exiliuit è do/mo. Quæ in formidine conſtituta, ne uiro ſuo hoc diceret, iniuriam uolens præue/nire, quatenus aduerſum Ioſeph mentiretur excogitauit, ut hoc modo ulciſceretur iniuriam, quæ ita ſuperbe fuerat contempta, præcedere in accuſatione fore ſapien/tiſsimum ſimul & muliebre credens: Et ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob tri/ſtitiam, quæ fuerat ſua cupiditate decepta, tentamentum corruptionis ſuæ cum ira fingens. Veniente autem uiro, uultu conturbato, cauſamq; conſulente, fecit Ioſeph accuſationis initium: & uelut mortua dixit: Marite, ſeruũ nequam cubile tuum uio/lare uolentem caſtiga: qui neque qualis in domum noſtram uenerit recordatus ti/muit, neq; quantũ ex tua bonitate promeruit, mente percepit: ſed pro his cum re/bus omnibus bonũ ſe præbere debuiſſet, inſidiatus nobis eſt, ut lectũ tuum contu/melijs afficeret, & hæc in feſtiuitate, captans abſentiã tuam. Qui licet humilis prius uideretur, propter tuũ metum quieſcebat, nõ quod eſſet natura benignus. Hoc aũt factum eſt, eo quod indigne & præter ſpem ad honorẽ acceſſerit. Qui dum fidem totius poſſeſsiõis tuæ, & diſpenſationẽ obtinere præualuiſſet, & ſenioribus famulis præpoſitus eſſet, tuã quoq; uiolare tentauit uxorẽ. Dum uero quieuiſſet in uerbis, oſtendebat ueſtem, quaſi dum tentaſſet ei uim facere, reliquiſſet eam. Putifares aũt neq; lachrymis uxoris neq; his quæ dicebat illa uel uidebat ipſe diſcredens, & eius amori cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permiſit, uxori tribuens caſtitatem, Ioſeph uero nequam eſſe decernens: & illum quidem miſit in maligno/rum carcerem, uxori uero potius ornamenta caſtitatis ineſſe teſtatus eſt.

Verba domi/næ contra Io/ſeph

Ioſeph carce/ri mãcipatur

Ioſeph ſomnia interpretatur pincernæ ac piſtoris: mox regis ſomniũ in/terpretatus maximis afficitur honoribus. Cap. IIII

IOſeph itaq; omnia ſua deo cõmittens, neq; ad ſatisfactionẽ, neq; ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt, ſed uinculis & neceſsitati tacitus man ſuetusq; ſuccubuit: meliorem eſſe cõfidens deum, calamitatis cauſam & ueritatem ſcientem, quàm illos, qui eum iniuſtæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentiæ ex/perimentum repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris, diligentiã eius fidemq; con/ſiderans, & uidens dignitatem formæ, ſubtraxit uincula: & quod erat peſsimũ, le/uius ei fecit: ciboq; eum uti, q̃ uinctis conueniebat, meliore præcepit. Eis uero qui

Gene. 39

Carcerarius cum Ioſeph leuius agit

Gene. 40

in eiſdem

in eiſdem calamitatibus erant, dum ab ærumnarũ onere ceſſarent, ad colloquium (ut aſſolet) cõmunionis & ſimilis calamitatis uenientibus, & ad inuicem cauſas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus, pincerna regis ab eo uehementer honoratus, eiuſq; affectu deuinctus, & cum Ioſeph habens cõpedes, familiarior ei magis effectus eſt. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere. Quumq; ſomniũ uidiſſet, expoſuit: petens, ut quid ſignificaret, inſinuaret: cauſans, quia ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſolicitudinẽ apponeret ſomniorũ. Dicebat ergo uidiſſe ſe triũ palmitum natos botros ex unoquoq; pendere, grandes iam & ad uindemiandum ſpecioſos: eosq; ſe cõprimere in poculo regis, muſtumq; ei offerre bibituro: & illũ grauanter ſuſcipere. Quod ergo uiderat, hoc eſſe dicebat: poſcebatq;, ut quemcunq; Ioſeph ſortiretur in his intellectũ, ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere, & ſperare ſe in tribus diebus à uinculis abſoluendum, rege deſiderante miniſterium eius, & rurſus in eo eſſe conſtituendum. Fructũ enim uineæ ſignificabat in bono deum hominibus præbuiſſe, quod etiã ipſi libatur, & fidem hominibus amicitiãq; paciſcitur. Soluit ergo lites paſſionesq;, & triſtitias aufert his quibus offertur, & ad delectationẽ ſæpe conuertit. Hoc ergo dicis, inquit, ex tribus compreſſum botris manibus tuis ſuſcepiſſe regem: bonã igitur uiſionẽ tibi ſcito futuram, & præſentis neceſsitatis indulgentiam in tot diebus prænunciantẽ, de quot palmitibus fructum uiſus es uindemiaſſe per ſomniũ. Sed memor eſto mei, dum fueris expertus quæ tibi prænunciaui bona: & in poteſtate cõſtitutus, nõ obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, ſed pro cauſa uirtutis & caſtitatis, ea quæ reorũ ſunt, ſuſtinere damnati ſumus: quando nec in propria delatione eum, qui nobis hæc intulit, iniuriã ſuſtinere uoluimus. Et pincernæ quidẽ (ut aſſolet) audiẽti huiuſmodi expoſitionẽ, gaudiũ erat, expectabatq; interpretationis finem. Seruus aũt quidam ſupra piſtores conſtitutus regis, cum pincerna uinctus in carcere, dũ talem Ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſententiã, in ſpe bona conſtitutus, quũ & ipſe ſomniũ uidiſſet, petijt Ioſeph, ut & illi quę præterita nocte uiderat, quid uellent ſignificare, depromeret. Erat eĩ huiuſmodi: Tria inquit, caniſtra ferre me uidi, ſuper caput, duo quidẽ panibus plena, tertiũ uero obſonio uarijſq; cibis, quales ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolãtes aũt alites, omnia conſumpſiſſe. Et ille quidẽ ſimilem expoſitionem futurã ſibi, quæ fuerat pincernæ dicta, credebat. Ioſeph aũt animo concipiens ſomnium, dixit ad eum: Velle ſe quidem interpretem ei fore bonorũ, & non talium, qualia uiſio demonſtraret: Duas, inquit, ei uitæ ſupereſſe dies: hoc enim ſignificare caniſtra, tertia uero eum crucifigendum, & cibum uolatilibus eſſe futurum: nihilq; fore, quod ferre poſsit auxilium. Hæc ergo ſimilem terminum in ambobus, ſicut Ioſeph prædixerat, ſuſcepe-
runt. Prædicto nanq; die quum natalis eſſet regis, non ſicut rex agens, piſtorẽ quidem crucifixit: pincernam uero uinculis abſoluens, in proprium miniſteriũ reuocauit. Ioſeph uero quum duobus annis uinculorum mala ſuſtinuiſſet, nihilq; à pincerna prædictorum memoria iuuaretur: deus eum eripere uolens è carcere, huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem: Rex Pharao nocte uiſiones ſomniorũ uidens duas, & cum his utriuſq; expoſitionem, interpretationem quidem oblitus eſt, uiſiones uero recoluit: afflictuſq; in his quæ uiderat, nempe quum triſtia uiderentur, facto die conuocauit ſapientes Aegyptiorum, uolens agnoſcere ſomniorũ diſcretionem. Hæſitantibus aũt illis, rex potius turbabatur. Pincernæ uero regis uidẽti confuſionẽ, memoria reddita eſt Ioſephi, eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ, & accedens ad

Pincerna ſomnij ſolutionem quærit

Solutio ſomnij

Piſtor ſomnij coniecturam audit

Pincerna regi de Ioſeph ſuggerit

regem

regem,indicauit ei de Ioſeph,& uiſionē quam ipſe uidiſſet in carcere pariter & euen tum:& quod ipſe dixerit crucifigendū ea die piſtorem: & ſibi omnia ſecundū inter pretationem ſomnij contigiſſe,prædicente Ioſeph,uinctumq; eum aſſerens à Pu tiphare principe coquorū ut ſeruum,quū diceret ſemetipſum Hebræorū nō humi lis eſſe generis,nec gloriæ paruæ. Hunc,inquit,euocās,nec propter modernā eum calumniam culpans,quæ tuis ſomnijs indicantur agnoſces.Iubente ſiquidē rege Io ſeph ad ſuum uultum adduci, obediunt famuli,diligentia ei præcepto regis adhi bita. Rex uero eius dextram comprehendens: o iuuenis,inquit,tu enim mihi nūc optimus, & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es: his ergo bonis,quibus iſte participatus eſt,etiam me fac eſſe conſortē, pādens quæcunq; ſo mniorum prænunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum,blandiri ſermone fallaci,& delectabile facere,ſi re uera ſit triſte quod uidi. Putabam enim circa fluuium ambulans,uidere me boues pinguiſſimas, ſimul & magnitudine præ cipuas,numero ſeptem,gradiri de paſcuis ad paludē,alias uero tantas numero pro *Somnium* xima de palude currere, ualde tenuiſſimas & ad uidendū deformes.Quæ dum de *Pharaonis* uoraſſent pingues & magnas,nihil adiutæ ſunt,crudeli fame detentæ.Poſt hanc ui ſionem de ſomno ſurgens,& turbatus, quidq; eſſet uiſio hæc apud me cōſiderans, rurſus in ſoporem ſolutus ſum, & uidi ſecundū ſomnium multo mirabilius priori, quod me etiam potius terret atq; cōturbat.Spicas ſeptem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas,& reclinatas ex fructu, & aptas ad meſſem: & ad hæc alias ſe ptem ſpicas inanes,& infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ,ut conſumerent ſpe cioſas ſpicas,ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpōdens,ait: Viſio quidē iſta rex,licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemq; ſignifi cat futurorum, Quot enim boues uidiſti,animal in aratro fortiſſimū, à peioribus *Solutio ſo* deuoratas, & ſpicas à minoribus fuiſſe cōſumptas,famem Aegypto & ſterilitatem *mnij* æquis totidem annis prænunciat,æquis ſcilicet primo temporibus felicitatem feren tibus,quorum ubertas poſterorum totidem annorum ſterilitate conſumetur. Erit ergo difficultas rerum neceſſariarum, quæ inemendabilis uehementer exiſtat. Si gnum autem hoc eſt,quoniam exhauſtæ boues quæ conſumpſerant meliores, ſa tiari minime ualuerunt. Deus tamen non ut triſtificet,futura prædicit hominibus: ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu ſiqui dem congregans bona tempore primo futura,facias, ut calamitatem uēturam Ae gyptiorum terra non ſentiat.Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiamq; Ioſeph, & conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſarentur, ut poſterior ſte rilitas leuior eſſe uideretur,huiuſmodi conſilium dedit,ut frugum parcitas habere tur,& non affluenter Aegyptios his uti permitteret, ſed quantum ſufficeret ad pa bulum erogaret:quæ uero ſupereſſent, ſterilitatis ſeruarentur in tempora:recōdiq; monebat triticum ab agricolis perceptum, ut ad ſata tantummodo & expenſas mi niſtraretur alimentorum. Pharao utrunq; admiratus in Ioſeph,& interpretationē *Ioſeph Aegy* ſomnij pariter & conſilium, diſpenſationem eius rei ipſi commiſit: quatenus age *pto præfici* ret ea,quę populo Aegyptiorum & regi æſtimaret utilia:inuentorem ſcilicet huiuſ *tur* modi uiæ,etiam diſpenſatorem optimum fore cōfidens. Ille uero poteſtate ſibi à re ge collata,ita ut eius uteretur ſignaculo, & purpura ueſtiretur, per uniuerſam terrā ductus uehebatur in curru:frumentumq; agricolis ſufficiens ad ſemen,& pabulum ſingulis metiens,nulli cauſam ſignificabat,pro qua talia peragebat.

Quomodo

Quomodo Ioſeph totius Aegypti adminiſtratione accepta geſſerit ſe erga ſuos fratres. Caput V

Gene.4. TRiginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat,& omni honore collato ſibimet à rege fruebatur:quem appellauit Pſonphtonfanicon, uidens eius intellectũ inopinabilem.Significat autem hoc nomen inuentorẽ abſconditorũ.Duxit autem

Ioſeph uxor & filij Manaſſes Ephraim

uxorem ualde digniſſimã filiam Putipharis,qui unus fuit Heliopolitanorum ſacerdos,adhuc uirginẽ,nomine Aſſeneth , cooperante ſibimet rege.Ex hac fuerunt ei filij duo,ante ſterilitatis tẽpus:Manaſſes quidem ſenior,quod nomen ſignificat obliuionẽ,eo quod per felicitatẽ obliuio ei infelicitatis acceſſerit:iunior uero Ephraim, quod reſtitutionẽ ſignificat,eo quod redditus eſſet libertati maiorum.Aegypto ſiquidem,ſecundũ expoſitionẽ ſomniorum Ioſeph,ſeptem annis beatiſſime tranſi-

Fames exoritur in Aegypto

gente,fames iam annum tangebat octauum:& eo quod nõ præſenſiſſent caſurũ ſua per ſe malum,laborantes in eo crudeliter omnes,ad regis ianuas cõfluebant.Ille uero Ioſeph uocauit, qui eis frumentũ uendidit,factus multitudinis ſine dubio ſaluator:& mercimoniũ non cũ prouincialibus tantũmodo faciens,ſed etiã paratus uendere peregrinis: omnesq; homines ſecundũ cognationes ſuas Ioſeph ſolatia mere-

Gene.24. bantur,eius felicitate utentes. His ita geſtis, dum Chananæa fame crudeliter uexaretur,omnẽ namq; terram hæc peſtis inuaſerat, miſit etiam Iacob filios uniuerſos in Aegyptũ cõparaturos frumentum,confidens licere tritici cõmercium fieri peregrinis:Beniamin tantũmodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus: & erat Ioſeph cõſanguineus.Illi ſiquidẽ in Aegyptum uenientes,adierunt Ioſeph,frumẽtum emere ſupplicantes.Nihil enim erat,quod non illius cõſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus, quando Ioſeph honor exhiberetur.Qui dum cognouiſſet fratres,nihil de ſe cogitãtes,eo quod adoleſcens quidẽ ab eis abſceſſerat:ad hanc uero ætatem ita peruenerat,ut figura etiã eis ignotus eſſe uideretur:quum magnitudine quoq; dignitatis neq; ſuſpectio proueniret,tentabat eos ut diceret,quã haberẽt de rebus omnibus uolũtatẽ. Quibus frumẽta quidẽ nõ uenũdabat,exploratores uero rerũ principis eſſe dicebat:&ex multis quidẽ locis eos eſſe congregatos,excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſerere:impoſſibile dicẽs eſſe uiro priuato tales filios,& forma ita clariſſimos enutrire,quum regibus tot filiorũ copia eſſet ualde difficilis:ut per hæc etiam de patre quæ prouenirent latenter agnoſceret,ſimiliter & ut de fratre ſuo Beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illũ,ut in ſe quoq; peccauerãt,aliquid deliquiſſent. Illi aũt erant in tumultu pariter & timore maximo cõſtituti, periculum putantes ſibimet immimere,nihilq; de fratre mente ſua percipientes:& aſtantes reddebant pro cauſis ſingulis rationẽ,Ru-

Oratio Rubẽ pro fratribus ad Ioſeph

ben ita concionante primitus,qui eorũ ſenior exiſtebat : Nos,inquit,non pro leſione uenimus huc,neq; regis negocijs aliqua mala facturi, ſed egentes ſalute,& refugio malorũ,quæ regionẽ noſtram obtinere noſcũtur,ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolũ ſubuenire ciuibus propriis,ſed etiã peregrinis mercimoniũ propoſuiſſe frumenti audiuimus,ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtaretis.Quia uero ſumus fratres,& cõmunis nobis eſt ſanguis, clarum quidem hoc facit familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem nobis eſt Iacob uir Hebræus,cuius exiſtimus filij duodecim,ex matribus quatuor:quibus omnibus uiuẽtibus felices eramus:uno uero mortuo Ioſeph,res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt. Nam & pater immenſum in eo protrahit luctum:& nos ex calamitate defuncti,& ærumna ſenis

ha ſenis afflígimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curámq; patris & noſtrorum prouidentiam Beniamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum noſtram agnoſcere, ſi quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſuadere Ioſeph, ut eis meliora decerneret. Ille uero Iacob cognoſcens uiuere, fratrémq; Beniamin minime interiſſe, tunc quidem in carcerem eos quaſi per otium diſcutiendos iniecit. Tertia uero die educens eos: quando, inquit, aſſeritis, neque pro malignitate rerum principis huc ueniſſe, & eſſe fratres & unius patris filios, de quo dicitis, hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis, ſi relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile paſſurum, portantesq; pabula genitori, denuo reuerſi fueritis ad me, fratrem quem reliquiſſe uos dicitis domi, uobiſcum pariter adducentes: hoc enim erit ſignum credibile ueritatis. Illi uero in maioribus malis conſtituti flebant, & inter alterutros de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcebant: tanquam propter id quod in illum cogitauerant, in eis deo ulciſcente, talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat, & eos in huius pœnitentiæ ſermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioſeph generaretur utilitas: illos uero quicquid mali ſuſtinerẽt, pro uindicta illius faciente deo, fortiter tolerare poſcebat. Hæc autem dicebant ad inuicem, non credentes ſuam linguam Ioſeph intelligere. Omnes autem, Ruben increpante, habebat deiectio, & pœnitentia ducebantur rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum eſſe iuſtiſsimum. Videns autem eos Ioſeph ſic æſtuantes, per cõpaſsionẽ ceſsit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere, diſceſsit. Et poſtquam reliquit eos, iterum uenit ad eos. Et retinens obſidem Simeon pro reuerſione fratrum, illos ſumentes mercimonium tritici, abire præcepit: iubens miniſtro, ut pecuniã quã pro frumenti emptione detulerãt, oneribus eorũ latenter immittens, dimitteret eos, illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananęam, nunciauerunt patri quid eis apud Aegyptum contigiſſet: & quod quaſi exploratores regis illuc ueniſſe ſint creditι: dicentibusq; ſe fratres, & undecimum apud patrem reliquiſſe, creditum eis non ſit: & quomodo Simeon reliquerint apud principem militiæ, donec Beniamin ueniret, & fidem de his quæ à ſe apud eum dicta fuerant, perficeret: rogabãtq; patrẽ, ut nihil metuens, cum eis iuuenculum deſtinaret. Iacob autem nihil omnino placebat ex his quæ à ſuis filijs erant geſta: & dum de Simeon detentione grauiter ferret, ſtultiſsimum iudicabat, Beniamin quoq; his malis adijcere. Et ille quidẽ neq; ſupplicantis Ruben ſermonibus flexus eſt, licet filios ſuos traderet: ut ſi quid Beniamin in itinere paterετur, occideret eos auus. Illi uero hæſitabant in his malis, quos potius conturbabat argentum, quod in ſaccis miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatũ fuerat iam deficiente, & fame magis inualeſcente, coactus neceſſitate Iacob, Beniamin deliberauit deſtinare cum fratribus. Nõ enim poterant in Aegyptum uenire, niſi pergerent cum ſua promiſsione. Quumq; famem augeri quotidie conſpiceret, filijs ſupplicantibus, quid aliud de præſenti faceret, non habebat. Iudas autẽ quum & in alijs eſſet uir audax, & in his apud eum fiducialiter auſus eſt: dicẽs: nõ eum debere de fratre metuere, neq; aliquid aduerſi ſuſpitione concipere: quoniam nihil circa eum agendum, ubi deus prouiſor eſſet: & quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manẽte omnino contingeret: eos autem ſic palàm in perditione pueri adijcere non debere, nec alimentum ex ubertate Pharaonis promiſſum, propter

Retẽto Simeone fratres ſinit abire

Geneſis 54

d puerum

puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum autem & de ſalute Simeon: ne
Beniamin cum alijs dimittitur dum parceretur profectui Beniamin, ille perimeretur: deo autē de illo eſſe credendum. Quo exhortante atq; dicēte, aut ſaluum reuocari filium, aut ſe cum eo remāſurum atq; uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Beniamin & duplex tritici precium: ſimul & quæ apud Chananæos naſcuntur, unguenta balſami, & ſtacten, & terebinthum, & mel, munera Ioſeph direxit portanda. Multæ uero in egreſſione filiorum à patre lachrymæ fundebantur, pariter & ab illis. Ille nanque ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet, cogitabat: illi uero ſi fratrem incolumē reperirēt, nihil pro eorum triſtitia perpeſſum mali. quotidieq; eis mœror ingerebatur. Et ſenior quidē feſſus tolerabat: illi uero ibant in Aegyptum, ſpe meliori triſtitiam curaturi rebus præſentibus. Quum uero in Aegyptum peruenisſent, ſucceſſerunt apud Ioſeph. Timor aūt eos non fortuitus perturbabat, ne propter tritici pretiū crimini ſubiacerēt, uelut ipſi furtum ſub calliditate geſsiſſent: & apud præpoſitum Ioſeph multis ſatiſfactionibus utebantur, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis inueniſſe pecuniā: eamq; nūc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente, ſe etiam quod dicerent nō ignorare, releuati ſunt à timore: ſoluensq; repente Simeon, cum fratribus eum eſſe permiſit. Veniente uero Ioſeph à miniſterio regis, ei munera proferebant, & ſciſcitanti de patre dicebāt, quod eum incolumem reliquiſſent. Ille uero cognoſcens ſupereſſe Beniamin, ſi is eſſet iunior frater interrogabat, quē utiq; in præſenti cernebat. Quibus reſpōdētibus ipſum eſſe, ait, deum ſemper omnium eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſsione motus ad lachrymas, diſcedebat, nolens ſemetipſum fratribus demōſtrare: ſumpſitq; eos ad cibū fecitq; diſcumbere, ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dū circa recumbētes benignus exiſteret, Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Ioſeph fratrem Beniamin ut furē retinet: tandemq; ſe fratribus manifeſtans, patrem cum tota domo ad ſe accerſit. Caput VI

Geneſis 44 DVm uero poſt cœnam in ſoporem fuiſſent conuerſi, iuſſit præpoſito ut & triticum eis menſuratum daret, preciumq; rurſus in eorum ſaccis abſcōderet: in onere uero Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum ſumere uolens: utrum aliquando auxilium ferrent Beniamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eū, tanquam nihil mali ipſi gerentes, ad paterna limina remeatēt. Quum uero famulus mandata feciſſet, die facto, nihil horum ſcientes Iacob filij, diſcedebant, recipientes etiam Simeon, & duplici gaudio cōgaudentes, tam propter eum, quàm etiam Beniamin reuocantes, ſicut promiſerant, patri. Qui dum abirent, inſequebantur eos equites, ducentes famulum à quo in ſacco Beniamin poculum uidebatur immiſsum: & inopinabili equeſtrium inuaſione turbatos, cauſamq; ſciſcitantes, pro qua ſic ueniſſent: illi maliuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuiſſent, neq; munera neque hoſpitalitatem Ioſeph memoria retinentes, præſumpſerint iniqua in eum committere: & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniuſta ſecum lucra portarent: amiciamq; Ioſeph, ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude, ſecundo loco ponentes: minabanturq; eis ſupplicium futurum: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterij famulum latuiſſent. Cognoſcetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo paſsi fuerimus, ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eos dicēs famulus increpabat. Illi uero neſcientes hoc factum

ctum,eius uerba deridebāt,leuitatemq; uerborum illius famuli mirabantur: quod talē cauſam uiris præſumeret inferre:qui dum precium in ſuis ſaccis inuentum nequaquam retinuiſſent, ſed quod geſtum fuerat nullo ſciente reuocaſſent,multo potius ab huius maleficij uoluntate recederent:& quia rei perſcrutationem negatione iudicabant eſſe fideliorem,famulum requirere imperabant: & ſi quiſquam rapuiſſe comperiretur,omnes eſſe puniendos. Nihil enim ſibi conſcij habebāt fiduciam, ut putabant,omni periculo carituram. Illi uero inquiſitionem fieri exigebant, unius uero fore ſupplicium,qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quærerent,omnesq; iam cæteros pertranſiſſent,ſecundū inquiſitionis modum ad Beniamin nouiſsime peruenerunt:non ignorantes, quomodo in illius ſacculo poculum abſcondiſſent: ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes. alij ſiquidem de ſuo timore liberati, de Beniamin uidebantur eſſe ſoliciti:confidebant tamen,quia nec in illo poſſet maleficium inueniri: increpabantq; eos qui fuerant perſecuti, uelut eis multum proceſſuris,impedimentum itineris attuliſſent. Quum uero ſcrutantes onus de ſacculo Beniamin inuentum poculum protuliſſent,in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt:& indumenta rumpentes, flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum, ſeq; mentitos patri de ſalute Beniamin. Creſcebat autem eis hoc malum, ex eo quod iam credentes ſe triſtitiam deuitaſſe, rurſus in fratris ſui malis inciderent:& paternæ ſuper illum triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes,qui uim patri feciſſent, ut eum cum eis unà dirigeret. Equites ergo ſumentes Beniamin, ad Ioſeph ducebant:fratresq; pariter ſequebantur. Ille autem dum illum quidem cerneret in cuſtodia poſitum, illos autē luctuoſo ſchemate laceratos:quid,ait,ô maligni aut de mea clementia,aut de prouidentia dei cogitantes,talia in hoſpitem & benefactorem facere præſumpſiſtis? Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute Beniamin: & rurſum recordantibus dicentibusq; beatiorem eſſe Ioſeph, qui ſi quidem mortuus eſſet, à uitæ triſticia liber eſſet:ſi uero uiueret,quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret:aſſerentibus autem ſe eſſe amaritudinem patris, quia triſtitiam quā pro illo hactenus haberet, etiam de Beniamin ipſi ei rurſus adijcerent: Ruben etiam eos inter hæc uehementius increpabat. Ioſeph ergo dicente, illos quidem à ſe abſolui, à quibus in nullo fuerat læſus:ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris: neque enim iuſtum eſſe illum dimitti propter eos qui in nullo deliquerant,neque eos cum fure puniendos, ſed etiam abeuntibus ſe præbere ſecuritatem: omnes quidem tenuit ſtupor,& dolore huiuſmodi paſsionis obmutuerunt. Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat,ut aduleſcentulum dirigeret,& in alijs erat uir efficax, pro fratris ſalute ſe decreuit opponere: Licet crudelia,inquit,opera commiſerimus in te, & ſupplicio digna,iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento,licet non ſit iniquitas omnium,ſed unius iunioris:tamen deſperantibus de eius ſalute, ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate,& euadendi nobis,te pollicente,periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens,nec malefacta conſiderans, ſed ad tuam naturam conuerſus, uirtutem potius exerce non iram,qua alij cum fortitudine parui ſint,non in maximis ſolummodo,ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimus,neque uincatis ab ira,ut eos perimas,qui neq; ſuam potuerūt tueri ſalutē,ſed à te eā ſumere poposcerunt. Nō enim modo eam primitus nobis donas,ſed dum frumentorum uenijſſemus ad emptionem,uelociter & opulentiam donaſti ciborum,& noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti, quæ periculum ſuſtinētes à peſte famis erid 2 perent

Inquiſitio fit per ſingulos filios Iacob

Beniamin quaſi reuscapitur

perẽt. Nec deſpicias pereũtes egeſtate rerum neceſſariarũ, nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quòd à te nobis ſplendidiſsime collatum eſt, inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua gratia, alio tamen modo data. Saluabis enim, quos ob hoc etiã nutriſti: animasq; quas fame laborare non paſſus es, à morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnum, ut & animas nobis dones, & præbeas indigentibus unde poſſint permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe, uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtẽdere: nosq; in hac ærumna conſtituiſſe, ut iniquitatibus in te peccantium uidereris ignoſcere, & nõ ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ adminicula condonares: quanquã & hoc magnũ eſt, ſi beneſiat inopibus: principale tamen exiſtit ſaluare quenquam eorum, qui pro delicto in ſe cõmiſſo debeant pœnas exoluere. Nam ſi paruas læſiones delinquentibus dimittere, laudem attulit multis, iracũdiam cohibere in his, pro quibus uita peccantium ſit obnoxia, diuinæ cognoſcitur eſſe naturę. Et ego quidem niſi patrem ſcirem quemadmodũ in amiſsione filiorum affligitur propter Ioſeph mortem, nequaquam quãtum ad nos attinet, ſalutis uerba proferrem, niſi forſitan hoc tuis moribus donarem: quorum eſt proprium etiam hos ſaluare, qui tribulantur in huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quęcũq; uelles: Nũc autem non noſtri miſerentes, licet iuuenes ſimus, & nondum fruentes uitæ bonis, moriamur: ſed de patre cogitantes, & ſenectutis illius miſerentes has tibi preces offerimus, & cõmendamus animas noſtras, quas tibi noſtra malignitas tradidit ad ſupplicia perferẽda. Nam neq; ille malignus eſt, neq; nos tales futuros genuit: ſed quũ ſit benignus, & ut experiatur talia, non ſit iuſtum, etiam nũc abſentibus nobis, pro nobis ſuſpectus affligitur. Quũ autem audierit perditos, etiam cauſam mortis amariſsimæ ſuſtinebit, & ob hoc uitã ſuã multo citius derelinquet: ita ut eũ conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat, peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum: & dum ad alios ſtudeat noſtra bona pandere, ut noſtri actus neq; ſentiantur, efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus, licet mala te noſtra commoueant, tuam iuſticiã do na patri: ut propter illius miſericordiam maiora dicaris facere, quàm cogaris pro noſtra malitia: nec ſenectus eius in deſolatione defecta conſiſtat, aut noſtra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc ei condonans. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem, & tibi honorem pręſtabis, quum iam hac appellatione potiaris: & in ea ſine paſſione ſeruaberis à deo patre cunctorum: in quo per cõmunionẽ huius nominis pie agere cõprobaberis, noſtri patris habendo miſericordiã, ne fraudatus filius aliquid patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus, habentis utiq; poteſtatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gratia differentis. Nam dum quilibet in utrunq; habuerit poteſtatem, optimũ eſt ut hac in bonis utatur: & poteſtatem quæ in malo eſt, tãquam ſi nõ ſit, obliuiſcatur: quaſi hoc ſolum cõceſſum ſit, ut de ſalute ſit cogitandum. Tu uero omnes nos ſaluabis ignoſcẽdo fratri, in quibus infeliciter egit: neq; enim uita nobis eſt hoc punito, quo non licebit ad patrem remeare iam quaſi defuncto. Supplicamus ergo domine, ut ſi decreueris fratrem noſtrũ occidi, nos cũ eo punias, tãquã delicti participes. Non enim patimur noſipſos, quaſi propter mortui tribulationẽ afficere: ſed tanquã ſimiles eius malitiæ exiſtentes, ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit, nec dum prudentia roboratus, & humanum eſt talibus ueniam tribui, hoc tibi relinquo, & ulterius uerba proferre ceſſabo: & ſi quidem nos condemnare uolueris, ea quæ dicta non ſunt, non uidebuntur

nos

nos ad triſticiam deducere: ſi uero abſolueris, etiam illa in tuæ benignitatis conſcientia reuolue, quia non ſolummodo nos ſaluabis, ſed etiam uitam redonabis: propter quod potius iuſtior apparebis, quando plus nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſolicitus. Si autem culpam caſtigare mauis, me magis pro iſto caſtigãs, hunc patri remitte: ſi uero aliquem tibi retinendum iudicas ſeruum, ego utilitatibus tuis miniſter potior, quanto aptior, ſicut uides, ad utraſque paſſiones exiſto. Iudas itaq; omnia ſuſtinere pro fratris ſalute libenter habens, proſtrauit ſemetipſum ante pedes Ioſeph, ſi quo modo eius iram flectere potuiſſet. Proſtrati ſunt etiam fratres uniuerſi flentes, & ſemetipſos pro anima Beniamin neci tradentes. Ioſeph autem animi ſui paſſionibus uictus, & nequaquam ualens iræ tolerare figmentum, iuſſit quidem abire præſentes, ut fratribus ſe tantummodo demonſtraret. Diſcedentibus autem omnibus, ſemetipſum fratribus indicauit, dicens: Virtutem quidem ueſtram atq; fauorem circa fratrem ueſtrũ ualde collaudo, & meliores quàm ſperarem ex his quæ in me cogitaſtis inuenio. Hæc autem omnia feci, experiri uolens amorem ueſtræ fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe, ſed dei uoluntate factum eſt: quo & nunc bonorum adeptio, & in futuro, ſi propitius deus nobis fuerit, conferenda ſit. Patris ergo ſalutem inopinatã cognoſcens, talesq; uos circa fratrem inueniens, neque illorum quę in me commiſiſſe putamini, ulterius recordabor. Ceſſabo autem & ab odio malignitatis, quod ſuper his habebam: & tanquam fuerint uolũtate dei completa, & ſtatus præſentis mihi uos ſitis occaſio, gratiam me habere profiteor: uosq; ipſos uolo illorum obliuionem ſumentes, magis delectari in illo, quod tunc inconſiderate feciſtis, dum ad huius termini qualitatem cauſa peruenerit, quàm confuſionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquiſſe. Non ergo uideatur uos contriſtari, quod aduerſum me malignam protuliſtis ſententiam: nec pœnitentia uos eius afficiat, quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ à deo facta ſunt, ite hæc nunciantes patri: ne etiam pro ueſtra conſumptus ſolitudine, ſplendorem meæ felicitatis obſcuret: ſi ante quàm ad meum ueniens uultum, præſentium q; rerum potitus, hac luce priuetur. Ipſum ergo, ueſtrasq; coniuges, liberos quoque, & cognationem ſumentes, huc migrate. Non enim abſentes oportet eſſe bonorum meorũ mihi chariſſimos, inſuper & fame annis adhuc quinq; pet mãſura. Hæc quũ dixiſſet Ioſeph, amplexus eſt fratres. Illis uero in lachrymis & in triſtitia conſtitutis, ſuper eo quod cogitauerant contra illum, potius uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres, lętatus eſt eximie: & tanquam in proprijs bonis affectus, præbenda eis & uehicula tritici plena, aurumq; ſimul & argentum patri portandum decreuit: ſumentesq; illi dona regis & ampliora fratris, alia quidem patri ferenda, alia ſibi ſingulis habenda, gaudebant: maioribusq; muneribus donato Beniamin, exultantes abibant. *Geneſis 45*

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in Aegypto, & clarus haberetur, deſcendit ad eum cum tota domo ſua Caput VII

QVum ergo reuertentibus filijs, Iacob de Ioſeph cognouiſſet, quia non ſolum euaſiſſet mortem, pro qua degebat in luctu, ſed etiam uiueret clara felicitate, & cum rege totam Aegyptum ſua prouidẽtia gubernaret, nihil quidem horum quæ ei fuerant nunciata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei,

Geneſis 64 & ipſius æquitate. Et licet medio tempore afflictione defeciſſet, repente tamen profectus eſt ad Ioſeph. Et quum peruenisſet ad puteum iuramenti, ſacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatem Aegypti, filijs amantibus habitationem prouinciæ, nequaquam ad Chananæam ſoboles eorum reuerſa teneret eam, ſicut deus promiſerat: aut ne præter dei uoluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: ſuper hæc autem formidans ne prius à uita recederet, quàm ad Ioſeph faciem perueniret. Dumq́ has haberet cogitationes, in ſoporem reſolutus eſt: aſtitítque ei deus, & ſecundo nomine uocans, reſpondentiq́ quis eſſet, ait: Non eſt iuſtum ignorare te deum, qui ſemper præſidio tuis maioribus fuit, & poſt eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuaſſet, hunc ego tibi reſtitui: & meo fauore ſolus in Meſopotamiam miſſus, & bonas nuptias adeptus es, & filiorum multitudinem, pecuniarumq́ plenus ad propria remeaſti: permanſitq́ tibi omne genus prouidentia mea ſaluum, & Ioſeph filium tuum, quem te perdidiſſe putabas, ad maiorem bonorũ adeptionem culmenq́ perduxi: & Aegypto dominũ, ut paululum à rege uideatur differre conſtitui. Aſſum uero nunc dux tibi futurus in hac uia, uitamq́ tuam in manibus Ioſeph finiendam eſſe nunciaturus, longumq́ per ſeculum tuam ſobolem in principatu & gloria manſuram prænuncians, eamque in terra quã promiſi conſtituendam. In hac ergo uiſione confidens, promptior in Aegyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes ſeptuaginta. Nomina uero eorum ſignificare mihi nõ uidetur & præcipue propter difficultatem eorum: ut tamen oſtendam eis, qui non arbitrantur nos de Meſopotamia eſſe, ſed ex Aegypto: neceſſarium iudicaui nominum quoq́ facere mentionem. Iacob quidem filij erant duodecim, quorum Ioſeph iam prius abierat. Eos uero qui poſt eum profecti ſunt, & eorum ſobolem demonſtrabo. Rubẽ itaq́ fuerũt quatuor filij, Henoch, Phalech, Ezrom, Carmi. Simeon autem ſex habuit: Iemuel Iamin, Ohad, Iachin, Zohar, Saul. Leui quoq́ filij tres fuerunt: Gerſon, Caath, Merari. Iudæ autem filij fuerunt tres: Sela, Pharez, Zara. Duo autem nati de Pharez: Hezron, & Hamul. Iſachar quatuor habuit: Tholas, Phuua, Iob, Simeõ. Tres autẽ Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iaheleel. Hoc ergo genus de Lia deſcendit, cum qua etiam aſcenderat & filia eius Dina. Sunt ergo iſti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorum Ioſeph quidem fuerunt filij: Manaſſes, & Ephraim. Beniamin autem decẽ: Bela, Becher, Asbel, Gera, Noeman, Echi, Mupim, Hupim, Ared, Iaros: iſti quatuordecim ſuperioribus additi, fiunt numero ſeptem & quadraginta: & legitimum quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala uero famula Rachel fuerunt Dan, & Nephtalim: quem ſequebantur filij quatuor: Iahzeel, Guni, Iezer & Silan. Dan autem unigenitum habuit filium Aſom. His itaque additis ſuper illos quos prædiximus, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aſer nati ſunt ex Zelpha, quæ fuit famula Liæ: fueruntq́ filij Gad, ſeptem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aſer fuit filia Sara, & maſculi numero ſex, quorum nomina ſunt: Iemna, Ieſua, Ieſui, Beria, Heber, Melchiel. Iſti quum ſint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus completur, reputato cum eis Iacob. Cognoſcens autem Ioſeph aduenire patrem (nam Iudas præcedens eius aduentum nunciauerat) occurſurus egreſſus eſt: eiq́ in ciuitate, quæ Heroum uocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq́ lętitia penè ad defectum mortis uſque peruenit, ſed eum recreauit Ioſeph

Genealogia filiorũ Iacob

lice

licet nec ſeipſum retinere potuerit, ut propter nimiam lęticiam talia minime ſuſtine ret, non tamen qua pater paſſione deuictus eſt. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens, & ipſe quenque fratrum ſuorum ſumens pergebat ad regem, dicturus ei aduenire Iacob cum genere ſuo. Ille uero hoc lætus audiuit, iuſſit'que Ioſeph, ut diceret eis, quam uitam ſe habere delectarentur: ut eos degere ita decerneret. Ille uero optimos paſtores eos eſſe reſpondit, nihilq; aliud præter hoc ſolummodo uelle: & ut non ſeperatim, ſed ut omnes pariter habitarent, atq; pro uidentiam facerent patris, quatenus & Aegyptijs gratus eſſet, & nihil quod illorũ eſſet, iſtis imponeret. Aegyptijs enim abominabilis erat conuerſatio paſtoralis. Veniente uero Iacob ad regem, & ſalutante pariter, & pro eo orante, Pharao ſciſcitabatur, quanto tempore iam uixiſſet. Illo uero centum & triginta anorum ſe eſſe dicente, longinquitatem uitæ Iacob miratus eſt. Cum uero dixiſſet, quod pauciores annos uixerit quàm eius maiores, conceſſit ei ut cum filijs ſuis in Heliopolitana urbe conuerſaretur. Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & peſtis eos potius inopes faciebat, quum neque fluuius terram irrigaret. non enim creſcebat (ut mos erat) neq; pluerat deus, quum utique per ignorantiam futura prouideri nequiuerint. Ioſeph autem ad pecunias dante frumenta, quum eis etiam hæ deficerent, de ſuis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuscunque pars eſſet terrę aliqua, hanc pro precio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium poſſeſſionum domino facto, alij alibi migrauerunt, quatenus regiones eorum fierent regi firma poſſeſſio, præter ſolummodo ſacerdotum. His enim regio ſua ſeruata eſt. Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutem peſtis adduxit, ſed etiam mentes, ita ut de cætero ad turpem egeſtatem alimẽtorum uenire cogerentur. Imminuente uero fame, & fluuio terram inundante, & fructus ea abundanter referente, Ioſeph ad unam quanq; ciuitatem ueniens, eiusq; multitudine congregata, eandem terram quam ipſis cedentibus rex habere poterat ſolusq; frui, in toto redonabat, & uelut poſſeſſionis propriæ laborem eos amare poſcebat, quintam ſolummodo partem frugum regi ſoluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos conſtitutos lætitia comprehendit, ob quam rem præcepta quoque ſunt conſtituta. Hoc ergo modo dignitas Ioſeph apud Aegyptios prior habebatur, maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt: & ut quintam frugum partem regi perſoluere deberent, apud reges etiam poſteros lex iſta permanſit.

Geneſis 47

Fames inualeſcit et Ioſeph frumenta uendit

De morte, & ſepultura Iacob & de morte Ioſeph & fratrũ eius Cap. VIII

IAcob autem ſeptem & decem annos in Aegypto commoratus eſt: & languore confectus pręſentibus ſibi filijs, quum optaſſet alijs quidem poſſeſſionem bonorum: & prædixiſſet eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri eſſent poſteri Chananæam, quod etiam multis poſt temporibus eſt effectum: & quum Ioſeph magnis præconijs prætuliſſet, quia malorum memoriam circa fratres non habuerit, ſed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari, præcepit quoq; ſuis filijs, ut Ioſeph natos, Ephraim & Manaſſen in numerum ſuum acciperent, diuiſuri cum eis Chananęam, de quibus poſt hæc loquemur: popoſcitq; ſimul, ut ei ſepultura fieret in Hebron: & moritur quum uixiſſet annos ſeptem & quadraginta ſimul & centum in nullo maiorum ſuorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; pro meruit

Geneſis 47 48. 49

Iacob languet ſcit

Iacob moritur

meruit, quam iuſtum erat ita benignum accipere. Ioſeph itaq; concedente ſibimet rege, patris corpus in Hebron reducens, multa largitate ſepeliuit. Fratribus autem reuerti cum eo nolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo caſtigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ulterius circa eos mitis exiſteret, ſatisfecit eis, ut nihil metuerent, neq; talium haberent ſuſpicionem: multáq; bona quæ ſecum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet impendere, de-

Ioſeph moritur reliquit. Mortuus eſt autem & ipſe, cum uixiſſet annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione diſponens, poteſtatémq; ſuam humiliter agens: quod utique huiuſmodi felicitatis cauſa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde ſcilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus paſſo calumniam. Mortui ſunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora poſt uitam illorum reportãtes

Oſſa Ioſeph poſteri eorum, in Hebron ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime, quando Hebræi egreſſi ſunt ex Aegypto, in Chananeã reportauerunt: ſic enim eos coniurauerat Ioſeph. Horum ergo unuſquiſq; qualiter ſe habuerit, quibuſq; laboribus obtinuerint Chananęam, ſignificabo: cauſamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deſeruiſſe uideantur.

De oppreſſione filiorũ Iſrael in Aegypto: & de natiuitate Moſi educatione q; & de ſacrorum ſcriba, qui uoluit interficere puerum. Cap. IX

Exodi 2 AEgyptijs ſiquidem delicatis & deſidioſis in laboribus exiſtentibus, & alijs libidinibus ualde ſubiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut peſſime circa Hebræos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Iſraelitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atq; diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra ſe eos augeri ſuſpicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum, quæ meruerant per Ioſeph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Iſraelitas, ſtudebãt uarias illis inferre miſerias. Fluuiũ nanq; per multas deriuationes eos diuidere, muroſq; ciuitatibus ædificare, & foſſata circũducere, ut eas inũdare fluuius non ualuiſſet, & pyramidas ædificare præcipiebãt, ut noſtrũ hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus aſſueti, quadringentorum annorum tempus in his miſerijs extiterunt: erátq; hæc inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Iſraelitas conſumere, illi uero meliores ſemper eorum ſe præceptionibus exhiberẽt. Dũ uero in his eſſent utriq; rebus, cauſa qua magis ſtuderẽt in exterminationem generis noſtri ſemper Ægyptij, hu-

Præſagium de Moſe iuſmodi fuit: Quidam ſacrorum ſcriba (cum ſint experti de futuris prædicere uerita tem) enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Iſraelitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autẽ ſuo cremento Iſraelitarum genus, uirtuteq; tranſcẽderet uniuerſos, & gloriam in perpetuũ memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit rex, ut omne maſculinum quod ex Iſraelitis naſceretur, iactantes in fluuio conſumerent: cuſtodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earum obſeruare præcipiens Aegyptijs obſtetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationem credebat regis non tranſcendere iuſſionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & ſaluare partus eorum occulte præſumerent, perimi cum ſua generatione præcepit. Hanc ergo illi ſuſtinebant crudeliter paſſionem, & nõ tantum dolentes quod filijs priuarentur, aut quia dum parentes eſſent, ad perditionem filiorum ſibi naſcentium miniſtrarẽt: ſed etiam ex illa cogitatione qua eorum deletur genus, quando nati quidem eorum necabãtur,

ipſi

ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo poſiti, contra uero dei uoluntatem nemo poterat prævalere, nec ſi innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille ſacrorum ſcriba, latenter regia cautela nutritus eſt, & uerax in his quæ per eum facta ſunt, ille qui prædixit, inuentus eſt, quod hoc modo geſtum eſt: Ammiramis unus Hebræorum nobilis, cum meueret pro cuncta gente, ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret: & grauiter hoc ferret, ne uxor eius pareret: dumq; in hæſitatione conſiſteret, ad dei ſupplicationem conuerſus eſt, rogans, ut aliquam miſerationem hominũ haberet, qui in nullo eius religionem contemnere uiderentur: daretq; eis rerum libertatem, pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem miſericordiam eius habens, & ad ſupplicationem eius aures inclinans, aſtitit ei per ſomniũ, & nequaquã cum deſperare de futuris exhortabatur, pietatisq; eorũ ſe dicebat habere memoriam. Et propterea retributionẽ eſſe præbiturũ: & dudum quidẽ eorum maioribus hoc donaſſe, ut ex paucis magna eorum fieret multitudo: Et Abraham quidem ſolum de Meſopotamia in Chanaan ueniſſe, factumq; locupletẽ & inter alia dum uxor eius ad genus fuiſſet primitus ſterilis, deinde eius uolũtate ad hoc habilis facta, genuiſſet filium: & reliquiſſet Iſmaeli quidem & qui ex eo fuerũt, Arabiam regionem: Cheturæ aũt filijs Troglodyticen: Iſaac uero Chananæam. Qui dum meo, inquit, pugnaſſet auxilio fortiter, ſemper uicit. Iacob autem etiam contribulibus ſuis fuit ignotus, qui deinceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam ſuis poſteris dereliquit. Qui cum ſeptuaginta in Aegyptum uenit, & ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti. Nunc autem me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam communiter habiturum. is enim puer, cuius generationem Aegyptij metuentes, cuncta perdere decreuerunt quæ ex Iſraelitico ſemine generantur, tuus erit. & diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebræorum quidem genus ab Aegyptiorum neceſſitate liberabit: eritq; eius memoria quantiſcunq; temporibus permanſerint uniuerſa apud homines, non ſolum Hebræos, ſed etiam alienigenas gentes, me uticq; & alia præbente tibi, & his qui de te naſcituri ſunt. Erit autem etiam ei frater huiuſmodi, qui meum habeat ſacerdotium, & ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati. Dum ergo hæc illi uiſio fuiſſet oſtenſa, ſurgens Ammiramis indicauit hoc Iochobel uxori ſuæ, maiorq; timor eis alloquio huius uiſionis inſtabat. Non enim de filio ſolummodo eis eſſe uidebatur formido, ſed etiam pro magnitudine futuræ felicitatis. His tamen quæ prænunciata fuerant à deo, fidem partus præbuit mulieris. qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium, ex eo quod non uehementer ei dolores inſiſterent. Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutrierunt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne captus regię iræ ſuccumberet, & ipſe cum puero deperiret, & dei prouidentiam excluderet, deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti, prouidentiamq; latendi hanc eſſe iudicauit. Nam illud erat incertum, cum periculum immineret non ſolum puero, qui occulte nutriebatur, ſed etiam nutrienti: deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in nullo quæ promiſerat eſſet mendax. Hæc cogitantes, uas rotundum ex uimine complicitum, uelut alueoli magnitudine præparatunt, quod ſufficeret ut infans ibi ſpatioſe iaceret. Deinde unxerunt illud bitumine. Natura nanq; bituminis eſt, ut in uiminalibus uaſculis acceſſum aquæ poſſit coercere. Illic ergo mittentes infantem & circa fluuium ponentes, eius ſalutem domino reliquerunt

Exodi.

Triũ mẽſium Moſes exponitur

reliquerunt, et fluuius quidem eum ſuſcipiens deportabat. Maria uero pueri ſororis matris iuſſione cuſtodiebat, quò illud uaſculum portaretur intendens. Tunc itaque deus oſtendit humanam prouidentiã nihil eſſe: ſed omnia quæcunq; uult ipſe fieri, effectum optimum protinus adipiſci: nec prævalere quidem eos, qui pro ſua cautela alios quocunq; condemnare nituntur interitu, multóq; ſtudio hoc implere conantur, cum inopinabiliter illi ſaluentur, & penitus ex medio periculorum inueniãt ereptionem, dei ſolius uoluntate. Tale ergo aliquid circa hunc infantem geſtum, aperta uirtute dei probatum eſt. Thermut igitur erat filia regis. hæc dum luderet circa litus fluminis, portari à fluuio illud uas cõſpiciens, præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueolo, uidens infantem ualde gauiſa eſt, propter pulchritudinem & ſpeciem eius. Tanto enim ſtudio deus circa Moſen uſus eſt, ut ab ipſis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento & cura dignus haberetur. Iuſsitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quę daret infanti mamillã. Quo non accedente ad illius ubera, ſed euitante, & hoc in multis mulieribus faciente: Maria his aſſiſtens quæ fiebant, non ut quaſi de induſtria uideretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra ô regina has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habẽt. Si uero aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſuæ, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe, iuſſit hanc abire, ut aliquam quæ lactare eum poſſet adduceret. Illa uero accepta huiuſmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceſſit ubera, & ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitũ eſt, eo quod de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uocant, Eſis uero ſaluatus. Cõponentes itaq; hoc ex ambobus, Moyſes ei nomen impoſuerũt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium, prudentiæ magnitudine & laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Caath, qui natus eſt de Leui: Leui uero de Iacob, qui fuit ex Iſac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multo ſuperior, & ſeniorem huius rei facultatem in infantiã demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cum trimus fuiſſet effectus, deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpatium. Nam quantum ad ſpeciem, nullus erat ita ſeuerus, ut Moſen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multisq; contingebat, dũ eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidem ad aſpectũ pueri, & ea in quibus uidebantur ſtudium habere, deſererent delectati potius eius uiſione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, & excellenter circa eum ac decenter exiſtens, retinebat inſpicientes. Hunc ergo cum talis eſſet, Thermut ſibi filium adoptauit, cum ſobolem legitimã non haberet. Et cum aliquando portaſſet Moſen ad patrem oſtendebat eum, quaſi de ſucceſſione cogitaret, ſi uoluntate dei proprium filium non haberet, dicebatq;, Nutriui infantem forma diuinum, & prudentia ualde fortiſſimum, mirabiliterq; de fluminis gratia condonatum, quem meum quidẽ decreui filium eſſe, tui uero imperij ſucceſſorem. Hæc dicens, poſuit in manibus patris infantem: ille uero ſumens eum, & ad pectus applicans per amorem, pro filiæ gratia impoſuit ei diadema: Moſes aũt conuoluens illud proiecit in terram, quaſi per

De Thermut filia Pharaõis

Moſes ſeptimus ab Abraham

Pulchritudo Moſi

infantiam

infantiam, calcauitq; ſuis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille ſacrorum ſcriba, qui eius natiuitatem prædixerat, ita futurum ad humiliationē principatus Aegyptij: impetum fecit ut eum occideret. & terribiliter clamans ait: Hic eſt ille puer ô rex, quem nobis deus occidendum oſtendit, ut de cætero timore careamus. Teſtimonijs enim oſtenditur quod tuum inuaſurus eſt principatum. Iſto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tolletur: Hebræis autem ſpes confidentiæ, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quæ cum dixiſſet, uix prævaluit eum abripere Thermut, cum etiam rex ſegnior eſſet ad eius necem, deo eum huiuſmodi propter prouidentiam ſalutis Moſaicæ faciente. Alebatur itaq; multa ſolicitudine: & Hebræis quidem ſpes in eo erat optima circa cuncta, ſuſpicionem uero eius crementum generabat Aegyptijs. Et cum nullus eſſet certus, uel ſi rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uerſutiæ uel utilitati prodeſſet, ex quo iam non metuerunt de præſcientia futurorum, abſtinebant omnes ab eius nece. *De diademate Pharaonis*

Moſes feliciter pugnat cū Aethiopū rege, cuius filiā matrimonio ſibi iūgit Ca. x

MOſes itaq; prædicto modo natus atq; nutritus eſt, & tranſiens ad ætatem perfectam, Aegyptijs formam ſuæ uirtutis oſtendit, & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uero hebręorū factum eſt, ut huiuſmodi occaſio proueniret. Aethiopes cum ſint proximi Aegyptijs, negotia ſua in eorum regionē portabant, & referebant Aegyptiorum. Illi uero irati caſtrametati ſunt, uindicaturi contemptum: prælioq; commiſſo deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uero turpiter domum reuertentes euaſerunt. Secuti ſunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defeciſſe, præſumptione ſua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtantésq; eorum bona, ab eis ſe non abſtinebāt. Cumq; uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare, acceſſerūt uſq; ad Memphim ad mare, nulla ſcilicet ciuitate reſiſtere prævalente. His ergo malis obſtricti ad reſponſa & diuinationes Aegyptij ſunt conuerſi: & deo eis prębente conſilium, ut auxiliatore uterentur Hebræo, iuſſit rex filiæ, ut daret Moſen ducem à ſe conſtituendum. Illa uero ſacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Moſen: pro magno quidem beneficio iudicans eius auxilium, & annihilans ſacerdotes, qui eum uelut hoſtem prædixerant occidendum, quaſi neſcientes quod aliquando utile foret eius auxilium. Moſes uero à Thermut exoratus, ſimul & à rege, libenter ſuſcepit hoc opus. Gaudebant ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribę: Aegyptiorum quidem, tanquam & hoſtes ſuos illius uirtute deuincerent, & ipſum Moſen dolo comprimerent: Hebręorum autem, tanquam hæc eis occaſio foret, Aegyptios omnino diffugere, quod Moſes eorū dux eſſet. Ille uero antequam hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem, ſumens ducebat exercitum, non per fluuium iter faciens, ſed per terram: ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cum terra iter agentibus ualde ſit ſeua, propter reptilium multitudinem, quia illic omnia hæc naſcuntur: ita, ut etiam quæ apud alios nō ſunt, illa ſola nutriat terra, uirtute atq; malitia & aſpectu ſolito differentia: quorum ſunt aliqua etiam uolatilia, ut cum de terra nocere nequeant, ſuperuolando non prouidentes occidant: Moſes itaq; pro cautela exercitus, & itinerę eorū innoxio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit in modum arcarū, easq; complēs de ibidibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt, fugiunt enim *Exodi 2.* *De natura ibidum*

enim eas aduenientes:& cum se celare uoluerint,flatu uelut ceruorũ arreptæ deuorantur.Ibides autem sunt ualde mansuetæ,& generi tantum serpentino feroces. Et de his quidem prætereo nunc scribere,non ignorantibus Græcis quale sit genus ibidis.Dum uero ad terram nutricem bestiarum uenissent,per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant,eisq; uelut aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens,antequam Aethiopes agnoscerent superuenit,& congressus cum eis, pugnæ deuicit,spemq; quam habebant contra Aegyptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertens omnia,& terram Aethiopũ maxima uirtute uastabat. Tunc per felicitatem Moseos,cum de labore suo gustasset Aegyptiorum exercitus,fatigationem minime sentiebat:tanquam præter eum,seruitutem & nouissimum subuersionis periculum potuissent Aegyptij sustinere. Postea autem insequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes,in Saba ciuitate regia Aethiopiæ, quam postea Cambises Meroen denominauit à ororis suæ nomine, obsidebantur.Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille,cum & Nilus circundaret eũ & circuncluderet: & alia flumina Astabus & Astaburas,fluctus difficiles obijcerent eis,qui illic trãsire tẽtarent. Ciuitas enim interior existens habitabatur, ut insula muro circundata ualde fortissimo. Et contra hostes quidẽ obiectos habet fluuios:fossata uero grandia inter muros et flumina sunt quatenus inũdari nõ posset ciuitas,aquæ illic uiolẽtia deportata.Hæc ergo res etiã illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionẽ.Cum ergo grauiter ferret Moses segnitiem exercitus,quando hostis nequaquam ad manus uenire præsumeret,tunc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit.Et dum hæc Mosen circa muros exercitum applicãtem,fortiterq; pugnantem uideret,eius efficaciam experientiamq; mirata,& desperantibus iampridem Aegyptijs,libertatis autorem eum fore bono suæ felicitatis existimãs,Aethiopibus scilicet exultantibus in his quæ contra eos gesserant, eumq; tunc in periculis existentem conspiciens,in amorem eius est lapsa crudeliter:et cum passio prævaleret,misit ad eum fidelissimum seruulorum,ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uero eius sermonem suscipiente,ut traderet ciuitatem,præbitisq; fœderibus,ut & uxorem eam duceret,et ciuitatem obtinens nequaquam pacta transcenderet:effectus uerba præuenit:& post necem Aethiopum gratias agens deo Moses nuptias celebrauit, & Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus saluabantur à Mose,ex his odium aduersus eum habebant, & feruentioribus aduersus eum consilijs utebantur;arbitrantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuisse,innotuerunt q; regi,quid de facta cæde prouenerit.Ille siquidem apud se industriã uiri continuit:inuidia uero ductus Moseos, & oppressionis suæ formidine tractus, cõpulsusq; à sacris scribis, nitebatur Moseos nece grassari.

Moses cognitis insidijs regis Aegypti,latenter effugit:& ueniens in Madian, habitauit cum Rahuele sacerdote,cuius filiam accepit uxorem. Caput xi.

Exodi 2

QVi dum cognouisset eius insidias, latenter effugit: & itineribus obsessis, per desertum fugam suam expleuit. Dumq; ei ciborum esset inopia, uiribus tolerantiæ prævalebat:ueniensq; ad ciuitatem Madian,circa mare rubrum positam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, sedens super quendam puteum, ex labore & miseria quiescebat existente meridie, non procul à ciuitate.Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu prouincialium,qui cumulum eius uirtutis ostendit,occasionem ad meliora præbens.Nam cum sint loca

inaquo-

in aquosa,præcedebãt pastores,ne forte è puteis aqua exhauriretur ab alijs,& oues potu necessario priuarentur. Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem uirgines sorores,Rahuelis filiæ sacerdotis, qui multo honore apud prouinciales habebat. Quę gregum patris curam agentes,eo quod hoc ministeriũ etiam mulieribus regionum sit Troglodytarum,sufficientem aquam de puteo leuauerunt, expectantes ut greges suos abundanti irrigatione satiarent. Superuenientibus uero pastoribus,& uirgines expellentibus,ut aquam ipsi occuparent,Moses crudele iudicans puellas despicere,iniustitiam patientes,uiolentiamq; uirorum sinere potiorem quàm iustitiã uirginum:illos quidem prohibuit uiolẽtos esse, uirginibus autem opportunũ præbuit adiutorium. Quo beneficio impetrato,uenerunt ad patrem,iniuriamq; pastorum narrantes,& solatium sibi exhibitum peregrini,rogabant ne eius benefactum illi esset uacuum,ne retributione debita priuaretur. Ille autem & filias approbauit, circa benefactorem ita studentes,& Mosen iussit ad uultum suum adduci, iustissimæ gratiæ recompensans præmia meritorum. Cumq; uenisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declarabat:eiusq; uirtutẽ admiratus, non fore eius auxilium bona sine recompensatione dicebat,sed idoneum se ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompensationis, mensuram possit transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filium,& unam filiarum dedit ei uxorem, gregumq; suorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio)eum uoluit habere curam atq; dominium. Et Moses quidem dum hæc impetrasset à Gechegleth(hoc enim cognomen erat Rahueli)degebat ibi eius pascendo greges. *De filiabus Rahuelis*

De rubo qui uidebatur Mosi quasi arderet,qui tamen non comburebatur: Caput XII

POst hæc autem tempora,dum pasceret gregem,in montem qui uocatur Sina ducebat oues,qui mons est excelsus,& ad pasturas egregius, optimas herbas habens. Hic enim dum esset opinio habitare deum, primitus nemo pascebat: quia pastores minime illuc ambulare præsumebant: quo tamen prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis namq; depascens rubi uiriditatem,eiusq; florem, trãsijt innoxius,fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit, cum utiq; flamma uehemens & uelocissima nimis esset. ille autem & iam ipsam uisionem inopinabilem formidãs obstupuit,& potius dum uocem ignis emitteret,& nomine eum uocaret, uerbaq; facere uideretur:quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primitus ambulasset,eo quod diuina essent,redarguit: eiq; suasit, ut procul ab igne recederet,& ut sufficerent ei quæ uiderat: cum esset bonus uir, magnorumq; uirorum proles,nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futurã ei gloriam & honorẽ apud homines,deo præsente: iussitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum,dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum,& cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram,inquit,habitabunt hanc ualde felicẽ, quam habitauerat pater uester Abraham:omnibusq; adepturi sunt bonis,ad hæc utiq; eos te tuaq; sapientia deducente. iussitq; ut educens Hebræos ex Aegypto,sacrificium gratiarum actionis ueniẽs ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moses autem obstupescens in his quę uiderat,& multo potius quæ audierat: Virtuti inquit, tuæ non credere domine,quã & ipse colo, & maioribus meis apparuisse non dubito,uesaniissimum secundum meam sapientiam esse puto. Veruntamen hæsito, quemadmodum uir ignarus,& nullius uirtutis idoneus *Exodi 5* *Rubum ardentẽ Moses uidet* *Verba mosi ad deum*

e

neus aut ſuadeam uerbis,quatenus cognati relinquentes terram quam nunc inhabitant, me ſequãtur,ad quam ipſe eos deducam:aut uel ſi ipſis ſatisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur.Deus autem eum in omnibus confidere,ſeq; ei adeſſe promittens:& ubi quidem opus eſſet ſuaſione,uerba præbiturum:ubi autem operibus,uirtutem miniſtraturum:iuſſit ut baculo in terram proiecto fieret ſerpẽs, quo
Exodi 4 ſigno crederet promiſſa ſe percepturum.Hoc dum feciſſet,draco repebat conuolutus ſpiris ingentibus:& tanquam contra perſequentes,ſuum caput ſæuiſſimum inſurgebat,qui deinceps factus eſt uirga.Poſt hoc uero mitere cum dextram in ſinũ præcepit:obediẽsq;,candidam & uelut niuei coloris eam protulit:poſt quod tamẽ ad ſolitum eſt reuerſa.Iuſſusq; iterum aquam de proximo ſumere, eamq; in terrã proiicere,uidit eam colore ſanguineo factam:mirantemq; in his confidere præcipiebat deus,& adiutorem ſibimet eum noſſe maximum,& ſignis his ad credendũ apud omnes uſurum:dicebatq;:Miſſus à me,ſecundum mea mãdata facies uniuerſa.Iubeo ergo te in nullo tardãtem ad Aegyptum feſtinare, die noctuq; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in ſeruitute conſiſtere. Moſes autem non diffidens in his quæ promittebat diuinitas,inſpector utiq; talium iudiciorum, & auditor factus orabat,ut hac uirtute eodem modo experiretur in Aegypto:ſupplicabatq; ne nominis ſui deus notitiam ei celaret,ut dũ uoce eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu,inſuper agnoſceret & uocabulum ,quatenus ſacrificans nominatim eum adeſſe hoſtijs ſupplicaret. Et deus quidem ei ſuam ſignificauit appellationem,quam primitus homines nequaquam uidebantur audiſſe,de qua mihi dicere non eſt fas.Moſes itaq; illa ſigna non tunc ſolummodo, ſed ſemper & ubicunq; contigerat faciebat.Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem ſignis diſtribuẽs, deumq; propicium & ſuffragatorem habiturum ſe credens,& domeſticos ſe ſaluare ſperabat,& Aegyptios malis afficere.

Moſes regreſſus in Aegyptum, ubi faciens ſigna & prodigia maxima, eduxit filios Iſrael de Aegypto in manu ualida. Cap. XIII

Exodi 4 AVdiensq; Aegyptiorum regem Pharaonem eſſe defunctũ ſub quo ipſe diſfugerat,petijt Rahuel,ut eius permiſſu pro utilitate cognatorũ iret in Aegyptum:ſumẽsq; Sephoram quam habebat uxorẽ,filiã Rahuelis,& filios quos habebat ex ea, Gerſum & Eleazarũ,tetendit ad Ægyptũ . Nominũ uero horũ eſt ſignificatio, Gerſus quippe Hebræa lingua ſignificat,in terra peregrina . Eleazarus aũt, qui adiutore patrio deo uſus,Aegyptios effugiſſet. Cum uero ueniſſet iuxta montem,frater Aaron occurrit ei,deo iubente.Cui Moſes ſignificauit,quæ in monte cõtigerũt,pariter & diuina mandata.Procedentibus autẽ eis occurrerunt nobiles Hebræorum,eius præſentiam cognoſcẽtes.Quibus Moſes,quoniã uerbis ſuadere nõ poterat,ſigna ſibimet oſtenſa mõſtrabat.Illi uero ſtupore corũ quæ inopinabiliter inſpiciebant,omnino credebant,& ex omnibus erant in ſpe maxima cõſtituti, deo ſcilicet eorum prouidente ſecuritatem.Dum uero iam obediẽtes haberet Hebræos
Exodi 5 Moſes,promittentes ſecuturos ſe quæ iuberet,libertatemq; reſpicere,uenit ad regẽ illũ qui nuper ſuſceperat principatũ.& in quocunq; iuuerat olim Ægyptios ab Æthiopibus compreſſos,cum fuiſſet eorum direpta prouincia,declarauit:& quia militia & laboribus magnis uſus tanquam pro ſuis poſt diuerſa pericula non dignam retributionem acceperit,intimauit:pariter etiam quæ illi in monte Sina contigerãt,

Moſes cum uxore et filijs tendit ad Aegyptum

deiq;

deiq; uoces,& ſigna ſingula ab eo monſtrata propter fidem rerum,decenter expo
ſuit,rogauitq; ne diſcredẽs in his, impedimentũ dei faceret uoluntati.Deridente ue Exodi 7
ro rege,Moſes opere fecit,ut cõſpiceret ſigna,quę fuerant in monte Sina monſtra/
ta.Ille ergo dedignatus,illum quidẽ maligniſsimum appellauit, & prius Aegyptio/
rũ fugiſſe ſeruitiũ,& nunc pro ſeductione remeaſſe:& prodigiorũ opus, ſtuporẽq;
factũ,magicarũ artiũ appetiſſe remedio.Cumq; hæc dixiſſet,iuſſit ſacerdotes eaſ/
dem quas ille,facere uiſiones:tanquã Aegyptij etiam in hac diſciplina ſapientes exi
ſterẽt,& quaſi non ſolus Moſes peritus eſſet rerum,quas ipſe per deũ poſſet exple/
re:ut quod erat ualde mirabile,ſi etiam ab alio fieret, oſtenderetur, quomodo hu/
mana doctrina conſtaret.Et ponentibus illis uirgas,dracones ſunt facti.Moſes aũt
non expauit,ſed ait:Nec ego quidem ô rex,Aegyptiorum deſpicio ſapientiã: ſed
tanto melius à me hęc quàm horum magica arte ſunt facta,quanto conſtat huma
nis diuina eſſe meliora.Oſtẽdam uero,non artibus magicis,nec errore,ſed ſubſiſte/
re ueritate,quæ mihi ſunt dei prouidẽtia & uirtute patefacta. Cumq; hæc dixiſſet,
proiecit uirgam in terram, iuſsitq; eam ut in colubrum uerteretur. Illáque obediẽs,
etiam Aegyptiorũ uirgas,quæ uidebantur eſſe dracones,deuorauit inſiliens donec
conſumeret uniuerſas.Quam in ſuo ſchemate redeuntem, denuo ſumpſit Moſes.
Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit,ſed iratus,& in nullo eum di
cens præferri Aegyptiorum ſapientiæ atq; integritati,iuſſit ei, qui ſuper Hebræos
uidebat eſſe cõſtitutus ut nullã eis præberet requiẽ,ſed maioribus q; prius eos ma/
lis affligeret.Ille uero cũ prius eis paleas prębere ad lateres,nihil dedit ulterius:ſed
die quidem operibus eos faciebat affligi,nocte uero paleas congregare. Et cum eis
duplex hoc malum exiſteret,& ærumna per illum crudelior inſtitiſſet, ille neq; mi/
nis regis fatigatus eſt,neq; increpationibus ceſsit Hebræorum: ſed animã ſuam cõ/
ſtituit ad utraq;,ut & laboraret,& libertatem cognatis acquireret: ueniẽsq; rurſum
ad regem,ſuadebat ei,ut dimitteret Hebræos ad montem Sina,ſacrificaturos deo.
Hoc enim deum præcepiſſe dicebat, & in nullo contradicendum iuſsionibus illius
exorabat:deumq; propitium fore cunctis,ſi eos dimitteret egredi:ne prohibendo
illos ſibimet reputaret patiendum,quæcunq; patiunt,qui dei præceptionibus con/
tradicunt:quando eis qui iram in ſe commouerint diuinam, ex omnibus oboriunt
aduerſa.Ex quibus utiq; neq; terra neq; aer ſuauis exiſtit,nec ſoboles eorum natu/
rali modo progreditur,ſed inimica omnia & aduerſa ſentire Ægyptios edicebat,&
Hebręorum populum abire ex eorũ prouincia etiam illis nolẽtibus affirmabat.Re/
ge uero Moſeos deſpiciẽte ſermones,nullamq; cõuerſionẽ ſui ad talia faciẽte,paſ/
ſiones peſſimæ,quas ſingulas explanabo, Aegyptios inuaſerũt:nec prius flectebã/
tur quàm eorum experimẽta perciperent:ſimul & quia uellet deus Moſen in nullo
eorum quæ prædixerat monſtrare fallacem:& quia prodeſſet hominibus, ut diſce/
rẽt obſeruare & facere ea,in quibus nõ poſſet offẽdi diuinitas:ne ad iracũdiã cõuer
ſus,in eorum iniquitatibus ulciſcatur.Fluuius enim eis ſanguineus dei uolũtate pro/
fluxit, & qui bibi nõ poſſet,cum fontem aquarum alium non haberẽt.Et non colo
re ſolummodo talis erat, ſed etiam ſe contingẽtibus dolores & amarum gemitum
inferebat.Eratq; talis Aegyptijs,Hebræis autem dulcis & potabilis exiſtebat, licet
naturaliter uideretur eſſe mutatus.In hoc miraculo rex timens atq; hæſitans prop/
ter Aegyptios, abire permiſit Hebręos. Cũq; malũ aliquo modo fuiſſet releuatũ, Exodi 8
rurſus ſententiã permutauit,nec eos permiſit abire. Deus aũt,illo contẽnente poſt

Plaga ranarũ

calamitatis ablationem,& nolente à ſua malitia ſe temperare,aliam Aegyptijs intu lit plagam.Ranarum nãq; infinita multitudo eorũ terras late depaſta eſt,plenúsq; erat his etiam fluuius:& polluebatur eorũ potus, & animalibus ibi putreſcentibus fœtor cunctis noxius exhalabat ex aqua:eratq; cuncta regio huiuſmodi malo ple na,ebullientibus ranis & morientibus:quæ etiam domeſtica eorum habitacula ual de uexabant:dum in cibis eorum & poculis ſæpius inuenirẽtur,& in cubilibus eorũ inhabitantes,fœtorq; crudelis erat & abominabilis,morientibus ranis ac putreſcen tibus. Dum his ergo malis Aegyptij premerentur,iuſſit rex Moſen tollentem He/ bræos abſcedere. Cumq; dixiſſet hoc,repente ranarum exterminata eſt multitu/ do, & terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturã. Pharao uero mox ut paſ/ ſionibus terra priuata eſt:oblitus calamitatis illius,rurſus retinuit Hebræos: & tan/ quam ſi plurimas paſsiones experiri uellet, nequaquã dimiſit Moſen populumq; diſcedere,quando prius timore potius quàm prudentia eos abire decreuerat. Rur/

Plaga uermiũ

ſus ergo alterius mali percuſſione,eius fallaciã diuinitas uulnerauit.Pediculorum nã que innumera multitudo Aegyptijs pullulauit,ex interioribus ebulliens, ex quibus mali male conſumebantur:neq; lauacris,neq; medicamentorũ unguentis genus eo rũ exterminare prẽualentes.Ob hãc ergo peſtẽ rex Aegypti turbatus,metuens q; ſimul peſtem ſui populi,licet fatue uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturum, cogebatur tamen à malo temperare,& Hebræis cõceſſit egreſsionem, Cumq; hoc iterum leuigaretur filios & uxores obſides reuerſionis ſuę eos relinquere ſanciebat.

Beſtiarum paſſio

Vnde irritauit potius deum,credens ſe eius quoq; prouidentiam fallere,ſicut etiam Moſen.Sed ipſum latere nõ potuit Aegyptum punientem propter Hebræos.Be/ ſtijs namq; multigenis & multimodis,quarum aſpectibus nullus occurrit, eorum primum impleuit regionem, quibus & ipſi conſumebãtur, & terra agricolarum cul tura nudabatur. Siquis enim primarum paſsionum malis euaderet, hoc languo/

Exodi 9

re & interitu hominum talia ſuſtinẽtium ſuccumbebat.Cumq; Pharao neq; ſic dei iuſsionibus obediret,ſed uxores quidem abire cum uiris diceret, relinquẽdos uero filios poſtularet:non defuit deo,unde calliditatem eius diuerſis malis & maioribus ſuperucnientibus caſtigaret.Crudeliter namq; eorum corpora uulnerabantur inte

Grandinis op preſſio

rius corrupta,& ita paſsim Aegyptiorũ multitudo conſumebatur.Rege uero neq; hac plaga temperante, grando uehemens (cum neq; prius in Aegypto aer aliquid tale protulerit, neq; ſimilis apud eos hyemis tempore deſcenderit) maiorq; quàm apud habitatores boreæ partis & ſeptentrionalis aeris rigore defertur, effluxit, &

Locuſtarũ ua ſtatio

fructus eorum uſquaq; contriuit.Deinde genus locuſtarum,germen quod nõ fue rat cõſumptum grãdine,deuorauit ut eius generaliter ſpes terrenorum fructuũ de/

Exodi 10

periret.Sufficiebant namq; quemlibet ſine calliditate fatuum etiam ea quæ prædi/ cta ſunt mala ad intellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharao uero nõ tantum imprudens,quantum malignus,ſentiens cauſam,deo tamẽ contradicebat: iuſſitq; Moſen cum uxoribus ſuis Hebræos abducere, facultates uero eis deſerere, eorumq; depopulandas domos.Moſe uero non acquieſcente ita dimitti eos, quos oporteret deo ſacrificium de ſuis rebus offerre,cum propter hanc cauſam muko tẽ

Tenebrarum caligo

pore moraretur,tenebræ profundiſsimæ & partem luminis non habentes, Aegy/ ptijs ſunt diffuſæ;pro quibus & uiſus eorũ aeris craſſitudine clauſi ſunt,eósq; mori miſerabiliter compulerunt.Metuebant enim ne caligine ſimul abſorberentur.Dein de his excuſſis,poſt tres dies totidemq; noctes dum nullatenus pœnitentiã ageret

Pharao

Pharao,propter egreſſum Hebræorum accedens ad eum Moſes:ait:Quouſq; ino
bediens eris uoluntati dei? Iube dimitti Hebræos. Nō poteris enim aliter ab his ma
lis eripi,niſi hæc uolueris implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta,mina/
tus eſt eius ſe caput auferre, ſi ad eum ob hāc importunitatē denuo remearet. Tūc
Moſes,nequaquā ſe de his uerba facturū dixit,ſed illum ipſum cū proceribus. Ae/
gyptiorū deprecaturum fore, ut Hebræi diſcederent. Et ille quidem cū hæc dixiſ/ Exo. 11. et 12
ſet,abſceſſit. Deus autē oſtēdēs adhuc una plaga feriendos Aegyptios,ut dimitte
rent Hebræos,iuſſit Moſen præcipere populo,ut ſacrificiū paratū haberēt:eſſentq;
preſtructi decima die Xantici menſis ad quartamdecimā (qui menſis apud Aegy/ Denominatio
ptios quidē Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan uocatur, Macedones uero primi menſis
Xanticum eū appellant) & egreſſuros Hebræos,omniaq; portaturos aſſeruit. Et il
le quidem prēparatos iam habens ad egreſſionem Hebræos, & cōſtitutos per tri/
bus, ibidem retinebat: Cum autem inſtaret quartadecima dies,omnes ad egreſſio/
nem tendentes,& immolantes ſanguinē,domus proprias hyſopi frondibus emun/
dabāt. Cūq; cœnaſſent,reliquias carniū egreſſuri concremabāt. Vnde hactenus ſe
cundum hunc morē ita ſacrificamus. Illamq; feſtiuitatē paſcha uocauerūt, quod ſi Paſcha
gnificat tranſcenſionem:eo quod illa die deus tranſcendere eos peſtem uoluit; quæ
ſcilicet Aegyptios uiſitauit. Mors enim primogenitorum ita Aegyptijs facta eſt,ut
plurimi procerum congregati circa regalia, Pharaoni perſuaderent, quatenus He/
bræos ſub uelocitate dimitteret. Qui uocatū Moſen abire præcepit: arbitratus fore
ut ſi de prouincia recederent, Aegyptus ab imminēti caſtigatione ceſſaret:muneri
bus ſq; Hebræos honorabant,alij quidem ut citius egrederentur, alij uero propter
uicinitatis eorum conſuetudinem. Et illi quidem egrediebantur, flētibus Aegyptijs
& pœnitentiam agentibus,eo quod eis fuerint ſic crudeles:tendebantq; ad ciuitatē
nomine Lithus,quæ tunc erat deſerta,ubi Babylon poſtea fabricata eſt;dum Cam
biſes Aegyptum deuaſtaſſet:celeriterq; iter agentes ad locū Beelſephon, tertia die
ad mare rubrum uenerunt. Et cū propter deſertum nihil de terra poſſent habere ci/
borum fermentata farina,azymis panibus,& modico tantummodo tēpore coagu
latis ueſcebantur:hiſq; triginta ſunt uſi diebus:longiori enim tempore eis non ſuffe
cerunt quę tulerant ex Aegypto,cū iam is cibus ſub neceſſitate cuſtodiretur,nec ad
ſatietatem eodem uterentur. Vnde & in memoriam illius inopię,feſtiuitatem octo
dierum agimus, quæ dicitur Azymorum. Omnis itaq; multitudo,mulierum pari/
ter & infantum egreſſorum, conſiderantibus innumerabilis erat. Qui uero ætatem
habebant aptam ad expeditionem,ſexcenta milia erant:reliqueruntq; Aegyptum
menſe Xantico,luna decimaquinta,poſt annos triginta & quadringētos, quàm pa
ter noſter Abraham ueniſſet in Chanaan:poſt Iacob autem aduentū in Aegyptū
anno ducenteſimo & quinto. Moſes autē erat quidem anno iam octogeſimo, fra/
ter autem eius Aaron tribus annis maior extabat. Portabantq; etiam oſſa Ioſeph,
dum hæc ille filios ſuos facere præcepiſſet.

Aegyptiorum Iſraelitas perſequentiū,in mari rubro pernicies Cap. XIIII

Exodi 14.

PORRO cū Aegyptios Hebræorum pœniteret egreſſus, dumq; rex grauiter fer/
ret,tanquam ueneficijs Moſeos ſigna facta fuiſſent, deliberauerunt ſuper eos
irruere. Et ſumentes arma perſequebantur eos tanquam reuocaturi, ubicunq; com
prehendiſſent,nec eos ulterius deo committerent:ſeq; contra eos facillime præua/ Exodi 5
lere iudicabant,cum & inermes eſſent illi,& itinere fatigati. Et à ſingulis occurrenti

bus requirentes quò abirent, perſequi cum ſtudio feſtinabant, licet moleſta ſit illã terra iter agentibus, non ſolum expeditis, ſed etiam ſingulariter ambulantibus. Moſes autem per ea loca prouide ducebat Hebræos, ut ſiquidẽ pœniteret Aegyptios, & perſequi uellent Hebræos, ſupplicium malitiæ ſuæ, & tranſgreſſionis indubitanter exoluerẽt. Per Palæſtinam uero grauiter ferebat trãſire, propter antiquam moleſtiam, uolebatq; quolibet modo latere pergens. Cõfinis enim eſt hæc Aegyptiorum prouinciæ, & propterea uia quidem ducente ad Paleſtinam populum nõ eduxit, per deſertum uero multum agens iter, malaq; perpeſſus innumera, ad Chanaæam ſtuduit peruenire: inſuper & propter mandata dei, iubentis adduci populũ ad mõtẽ Sina, illic ſacrificiũ oblaturos. Apprehẽſis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabãtur: & multa uirtute perſecuti, cõcluſerant eos in paruulo quodam loco. Sexcẽti enim currus perſequebãtur eos, & equites quinquaginta milia, & cc milia pariter armatorum. Et itinera quidem clauſerunt quibus Hebræos fugere iudicabant, inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes, ubi terminatur mons ex aſperitate uiarũ nimis immenſus, & fugam eis penitus amputãtes: à maritima namque & montis congreſſione Hebræos militibus obſederunt, os ipſius fugæ claudẽtes, ut egreſſum illis ad campeſtria denegarent. Ita toleratẽs obſeſſionis modũ erãt Hebræi propter neceſſariorum egeſtatem, neq; fugæ facultatem habentes, armisque priuati: qui licet ſi pugnare uellent, eis ſpes rerum omnium uideretur amiſſa, ſi ſemetipſos traderent uoluntati Aegyptiorum. His ita factis, Moſen culpabant in omnibus: oblitiq; ſignorum, quæ eis fuerant à deo pro ſua libertate monſtrata, uſq; ad hoc uenerũt, ut etiam prophetam qui eis ſalutem promiſerat, ſua pro incredulitate lapidibus niterent obruere, ſeq; tradere cogitarẽt: eratq; luctus & gemitus mulierũ & infantum, ante oculos habentium mortem: montibusq; ſe & mari claudentibus ſimul & hoſtibus, fugam nullatenus ex iſtis inuenientibus. Moſes autem, licet eſſet in eum exaſperata multitudo, ipſe tamen nõ ceſſabat circa prouidentiam eorum: ſed hæc omnia iactabat in deum, qui eis etiam iam alia quę prædixerat, pro eorum libertate contulerat, neq; in hoc eos relinquendos eſſe inimicis dicebat, neq;

Confidentia Moſi

ſeruituros, neq; perituros, ſtansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuerſantibus circa nos iuſtum erat non credere: de dei uero prouidentia nos deſperare opus non eſt, à quo uobis omnia prouenerunt, quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ, neq; ſperantibus compromiſit: cum in hæſitationẽ ſicut putatis ueniẽtes, oporteret nos dei adiutorium ſuſtinere: cuius opus erit, etiam nunc in tali nos difficultate cõcluſos, ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem, & ex hoſtibus libertatem, qui fortitudinem utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus, & prouidentiam facturus. Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare, ſed potius in quibus humanam ſpem meliora non uidet accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes, cui uirtus eſt etiam parua grãdia facere, & tantarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare, nolite Aegyptiorũ arma metuere: nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent, propterea ſalutis ſpatia deſperare. Fient uobis & hæc quaſi cãpi dei prouidentia, & pelagus conuertetur in terrã. Cũq; hæc dixiſſet, ducebat eos ad mare, Aegyptijs intuentibus. Erant enim è diuerſo poſiti, & labore perſecutionis affecti. Ideoq; in craſtinũ differre præ

Oratio Moſi ad deum

liũ utile fore credebãt. Dũ uero Moſes ueniſſet ad litus, ſumẽs uirgã rogabat deũ, & auxiliatorem atq; adiutorẽ inuocabat, dicens: Neq; tu quidem ignoras, quia ef-

fugere

gere nobis mala præſentia nec fortitudine,nec auxilio licet humano: ſed tu præbe aliquod ſalutare exercitui, tua uolũtate Aegyptum relinquẽti. Tuũ eſt enim nos eripere: Quia nunc omni ſpe & auxilio deſolati,ad tua ſolius ſubſidia cõuolamus: & quicquid ex tua prouidentia nobis acceſſerit,quod nos ab Aegyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpicimus:uelociterq; tuam nobis oſtende uirtutem: & populum deſperatione tuentẽ in peius,ad ſecuritatẽ dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nõ enim in extraneis ſumus,ſed tuum quidem eſt mare, tuus & mons eſt qui nos circundat:ita ut hic aperiri te præcipiente,& pelagus conuerti poſſit in terram. Valebimus enim effugere,etiam per deſertum:ſi tuæ placeat uirtuti, hac etiã nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet,percuſſit uirga mare. Quod repente percuſſione inciſum,& in ſe diuiſum,terram reliquit nudam,ut Hebræis uia eſſet & fuga. *Diuiſio maris rubri*

Moſes autẽ uidens ad deſtinationem dei & pelagus eis ceſſiſſe propriam terram, primus illic intrauit,& Hebræos,diuino itinere facto, periculum præſentiũ hoſtiũ euadere,& ſe ſequi præcepit. Qui delectabantur in hoc,agebantq; deo gratias propter ſalutem,quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat:quos iam nequaquam tardantes,ſed cum feſtinatione pergentes,uelut ſibi præſente deo,ueſanos quidem primitus Aegyptij iudicabant,& tanquam ad internitionem manifeſtæ mortis intentos. Cum uero uiderẽt eos illæſos abire,nullumq; impedimẽtum eis nec difficultates aliquas obuiare,perſequi eos aggreſſi ſunt,tanquam & illis pelagus ita quietũ exiſteret. Præordinantes ergo equos,ingrediebantur in mare. Hebræi uero, illis ſe armantibus atq; tardantibus, ad terram contra poſitam peruenerunt, ſine aliqua paſſione illos effugiẽtes. Quapropter illi audaciores effecti,perſequebãtur tanquã nec ipſi aliquid eſſent paſſuri:cum neſcirent Hebræis proprie factam, & non eſſe cõmunẽ uiã:quæ utiq; pro ſalute periculũ patientiũ fuiſſet oſtenſa,& non propter eos qui ad perditionem illorum accedere feſtinabant. Cum uero Aegyptiorum exercitus omnis intraſſet mare, rurſus effuſum eſt:& deſcendens uentorum procella, imbresq; ſimul è cœlo pariter deſcendentes,& tonitrua ualde grauiſſima, coruſcationesq; labentes & flumina,omnes comprehenderunt Aegyptios, nihilq; fuit uindictæ rerum euenientium per iram dei ad perditionem hominum, quod eis minime tunc acceſſit:noxiosq; caliginoſe & fluctuoſe mare apprehendit. Et iſti quidem ita ſunt perditi,ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi uero neq; ſe retinere poterant gaudio inopinabili ſuæ ſalutis,& hoſtium perditione firmiſſime liberatis quando defecerant qui eos ſeruire coegerunt, deumq; adiutorem ſuum inſpiciebant. Et illi quidem periculum ita effugientes, inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes,ut nulli unquam priorum hominum potuerint reminiſci, hymnum tota nocte dixerunt. Moſes autem in domini laudem & gratiarum actionem, canticum propitiationis eius hexametro compoſuit. Ego ſiquidem ut inueni in ſacris libris, ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbo miraculi: ſi antiquis hominibus & malitia priuatis,uia ſalutis liquet per mare facta, ſiue uoluntate dei,ſiue ſponte reuelata:dum & eis qui cum Alexandro rege Macedoniæ fuerunt, olim & antiquitus à reſiſtentibus Pamphylicum mare diuiſum ſit:& cum aliud iter non eſſet,tranſitum præbuit eis, uolente deo per eum Perſarum deſtruere principatum:& hoc confitentur omnes qui actus Alexandri conſcripſerunt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet exiſtimet. Poſtea uero armis Aegyptiorum per fluctus uiolentiũ uentorum allatis exercitui Hebræorum,Moſes & hoc arbitratus dei permiſ- *Exodi 15*

ſione factum,ut neq; armis egerẽt,hęc exĳt colligens:Hebręosq; his muniens du-
xit eos per deſertum ad montem Sina,illic immolaturus deo, & pro ſalute multitu-
dinis Hebræorum,ut dictum erat,munera redditurus in pace.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITA
TIS IVDAICAE LIBER TERTIVS

Moſes populum ex Aegypto ducit ad montẽ Sina Caput I

IGITVR inopinabiliter Hebręi tali ſalute donati,grauiter iterum contriſtabãtur,dum Sina ducerentur ad mõtem, eſſetq; regio ualde deſerta, & neceſſarĳs alimentis ualde egena,& aqua difficilis: quæ non ſolum ut præberet ho-minibus aliquid indigebat, ſed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea.Eſt enim ſterilis, nullusq; nouus fru ctus ex ea ualet oriri.Per huiuſmodi ſiquidem regionem neceſſario properabant:quando unde irent ad aliam non habebãt.Portabatur autem aqua ex locis iam tranſactis duce iubente,& ea expen-ſa,ad effodiendos puteos cum labore propter terræ durĭtiam accedebant: & cum
Exodi 15 inueniretur,erat impotabilis:ſed amara ſimul & praua. Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana,ueſpere uenerunt ad locum, quẽ propter aquæ malitiam Mar nominauerunt:Amaritudo enim hebraica lingua ſic dicitur. Ibiq; fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum,qui eis defecerant,omnino manſerunt. Erat enim illic puteus ualde durus, qui nec ſufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamen eis cõſolationẽ præbuerat,quod in illis locis fuiſſet inuentus. Audierãt enim ab exploratoribus,quod nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa ſiquidem aqua amara grauiter non ſolum hominibus,ſed etiã ſubiugalibus exiſtebat. Vidẽs itaq; Moſes populum in anguſtia conſtitutum,& ſimul cauſam cui conſultari non pote rat:neq; enim inimicus erat hoſtis,quatenus uim inferenti neceſſitate, potuiſſet ſua fortitudine reſiſtere:ſed dum iſto modo eorum deficeret uirtus, infantumq; & mu lierum multitudo debilior,nihilq; prodeſſet doctrina uerborum,calamitatem om-nium ſuam Moſes propriam faciebat.In unum denicq; concurrebant eiq; cũcti in-ſtabãt:mulieres quidem pro paruulis,uiri aũt pro ſemetipſis,ne eorũ utilitatẽ ſper-neret,ſed eorum ſaluti quocunque ordine prouideret.Ad hoc ergo conuerſus eſt, ut deo ſolũmodo ſupplicaret,ut aquam ex malitia præſenti conuerteret,eámq; illis potabilem condonaret.Et concedente deo tantam gratiam,ſumens ſummitatẽ uir gæ,quam in præſenti gerebat,diuiſit per medium:& in longitudine ipſam inciſionẽ faciens,deinceps iactauit in puteum:ſatisfaciens Hebræis,eo quod deus eius oratio nes audiſſet,& promiſiſſet aquam ſe eis qualem concupiſcerent præbiturum, ſi ta-men iuſſis eius nõ ſegniter ſed promptiſſime miniſtrarẽt. Illis uero dicẽtibus quod uellet ſe facturos,ſi aqua conuerteretur in melius: iuſſit eos qui iuuentute ualebant haurire aquam, dicens quod prius effuſa prima, quæ ad ultimum remaneret a-qua,eis eſſet potabilis.& illi quidem laudauerunt dictum, aqua uero frequentibus cõtuſionibus exercitata & purgata,facta eſt potabilis.Hinc itaque caſtris motis,ue nerũt in Helim,quæ procul quidẽ bona uidebatur aſpectu.Habebat enim palma-rum arbores.De proximo aũt maligna cõprobabatur.Nã palmæ illic ſeptuaginta nõ amplius erant,increſcibiles,nec multũ eminentes à terra, propter aquæ inopiã:

quia

quia dum eſſet locus omnis areno ſus, neq; eis ex duodecim fontibus humectatio quędam, aut ad rigandū ſpes utilis habebatur, ſed dum germinare nō poſſent, ſteriles erant indubitanter & paucæ. Cūq; per arenas diſcurrerēt, nihil eis penitus occurrebat uel ſi manibus paucum aquæ ſumerēt, inueniebāt inutile atq; cœnoſum. Fructum uero ferre erant illæ arbores nimis inualidæ, propter aquæ ut dixi ſterilitatem. Pro hac ergo cauſa culpabant Moſen ducem clamabantq; ei ſuam miſeriā, experimentumq; malorum per eum ſe pati dicebant, triginta dierum ambulantes uiam. Quæcunq; enim portabant penitus conſumpſerant, & nihil inuenientes, erāt in deſperatione rerum cunctarū. In præſenti namq; malo habentes animum, & nō recordantes quanta eis fuiſſent à deo & Moſeos uirtute ſapientiaq; collata, iraſcebātur aduerſus ducem, & lapidare eum ſimul aggreſſi ſunt, quaſi ipſe cauſa tantæ calamitatis exiſteret. Ille uero ita multitudine prouocante, & contra eum amare cōmota, de deo confidens, & conſcientia pura prouidentiæ ſuæ, quam gerebat cōtra cōtribules ſuos, ſemetipſum dedit in medium: & conclamantibus, atq; ad lapides manus habentibus, cum eſſet ille aſpectu gratiſſimus, & ad alloquendum multitudinem ſuaſibilis, mitigare cœpit iras eorum. Neq; eos malorum præſentium recordantes, obliuionem priorum beneficiorum habere poſcebat, nec quia tunc laborarent, ideo debere perpetua dei munera donaq; proiſcere, quorum iam magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius, etiam de præſenti anxietate ſe dei prouidentia liberandos, qui eorum uirtutem probare uellet, ſi haberent tolerantiā, & animo bona præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona propter præſentia mala reſpicerent, exercerētur in malis, & arguerentur non eſſe boni, neq; circa patiētiam, neq; circa beneficiorum priſcorum memoriam, cū ita deum eiusq; uoluntatē contemnerent, per quā Aegyptum reliquiſſent, & ita circa eundē miniſtrū eius affecti eſſe uiderentur, cum eis utiq; in nullo fuiſſet mentitus, de quibus dicendum aut faciendum dei mādato haberet. Enumerabat igitur omnia, quemadmodū peremptī fuiſſent Aegyptij, qui eos contra domini compreſſerant uoluntatem: & quēadmodum idem fluuius illis quidem ſanguineus eſſet, ipſis uero potabilis atq; dulcis: & quomodo per mare nec longius fugientes, nouam uiam aggreſſi, ipſi quidem exilio ſaluati ſint, inimici autem eorum protſus abſorpti, & quia dum arma non haberent, etiam hoc eis deus abunde prębuerit: & alia quæcūq; ad perdēdos inimicos, & iſtos ſaluādos neceſſaria fuiſſent, eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Nō ergo debetis, inquit, etiam in præſenti de eius prouidentia deſperare, ſed ſine iracūdia ſuſtinere: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum eſſe, ſed ideo nūc differri, ut uos hac difficultate probet, utrum credatis deum non per defectum eſſe ſegnem, ſed pro experimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis: ut cognoſcat utrum & ciborum inopiam, & ſterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis, an ſeruire potius eligatis, ſicut iumenta dominantibus ſibi, & eis qui propter miniſterium ſuum hæc pinguiſſime nutrire cōſueuerunt. Adiciens ſuper hæc dicebat, non ſe tātū de ſua ſalute metuere, quādo utiq; nihil mali pateret, ſi moreretur iniuſte: ſed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterēt ſuper eū, deū cōdemnare iudicarētur. Sic itaq; mitigauit illos, & ab impetu quidē lapidationis abſterruit, ad pœnitētiā uero ab ſceleris actiōe cōuertit, dicēs eos nō hoc rationabiliter, ſed neceſſitate feciſſe: cogitauitq; ꝙd oporteret, ut ad diuinā ſupplicationē preces q; ueniret. Et aſcēdēs in quendā ſcopulū, depoſcebat, ut quæſtū aliquē deus populo tribueret, & eos

ab

ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suam, & in alio nullo: utq; cōcederet ueniam his, quæ in præsenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominū tes importune prouenientes, & difficile placeant, & eis accusatio sit amica. Deus aūt & prouisurum se compromisit, & occasionem eorum desiderijs præbiturū. Moses uero à deo hæc audiens, descendit ad plebem. Illi uero cum uiderēt eum promissionibus lætum, à mœstitia ad hilaritatē conuersi sunt: stetitq; ille in medio, uenisse se dicens à deo, portans eis pro hæsitationibus præsentibus libertatem. Et post paululum coturnicū multitudo, quas præcipue nutrit sinus Arabicus, trascēso medio mari peruolauit: & post laborem uolatus, quasi ad terrenā requiem, descendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimētum sibi à deo collatum, cōprehenderunt eas. Tunc Moses ad orationes dei repēte cōuersus est, qui promissionis suæ cōpleuit auxiliū. Mox autem post occasionem cibi prioris, etiam secūdū eis deus emisit. Extēdente namq; Mose manus ad orationē, ros descendit ex aere. Cumq; fuisset eis manibus illinitus, Moses arbitratus est etiā hoc ad cibū eorum à deo fuisse collatum, gustauitq;, & lætus effectus est ignorante multitudine: & imbrē esse credente, & tēporis esse pluuiarū q̄d agebatur, ille docebat eos, quia non secundum opinionē illorū ros è cælo descenderet: sed ad salutem eorum cibumq; uenisset. Et cum gustaret, fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitātes ducē, delectabātur in cibo: mellis enim dulcedinem, & delectationē habebat ualde suauem. Simile aūt erat aromatibus pręciuis: & magnitudo eius seminis coriādri, festinabātq; singuli colligere uehemēter. Quibus præcipiebatur ut oēs ex æquo per dies singulos assarij mensuram colligerēt, nec esset relinquēdus ille cibus in crastinum: hocq; fiebat, ne debilibus colligēdi difficultas existeret, uirtute ualentium, & ex hoc ad neces accederēt. Qui tamē plus præcepta mensura collegissent, nihil amplius nisi labores habebant, cum maius nihil illic quàm assarium inuenirēt, & quod remaneret in crastinum, nulli utilitati proficeret, quādo uermes illud & amaritudo cōsumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis, & huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruantibus. Hactenus autem sic rigatur imbribus locus ille, sicut etiā tunc à Mose pręstandum

Quid sit manna diuinitus misit hunc cibum. Vocāt autē Hebræi hunc cibum manna. Manna itaq; interrogatio est in nostra lingua, dicentis quid est hoc? Illi siquidē gaudium in his,

Exodi 17 quæ illis fuerant cœlitus missa, celebrabant: Quo cibo quadraginta annis usi sunt, quanto tempore in deserto fuerunt. Cum uero inde migrassent, uenerunt in Raphidim, passi nouissimas pro intolerabili siti miserias. Nam cum præcedentibus diebus paucā aquæ difficultatē habuissent, tunc omnino cōperientes terrā inaquosam, in malis erant: rursusq; itascebantur in ducem. Ille uero paululum multitudinis impetum deuitans, ad dei preces conuertebatur, rogans ut sicut cibum eis indigentibus præbuit, sic etiam potum daret: cum periret apud eos etiam cibi gratia, non existente potu. Qui donum non diu distulit: sed præbiturum se Mosi tantam aquæ multitudinem, unde non possit sperare, promisit: iussitq; ut uirga percuteret petrā, quæ ibidem erat appositа, & ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cū labore potus eis adesset. Hæc ergo Moses à deo sumēs, ueniebat ad populum sustinentem, & in eum conspicientem: uiderāt nāq; iā eum de monte descendere. Cū uero uenisset, liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum, donatamq; salutem non speratam, & de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc auditū, si eis siti & itinere fatigatis

necessitas

neceſſitas ad hæc fieret,ut petram inciderent,Moſes uirga percuſſit petram eáque ſciſſa, aqua manauit copioſa & ualde perſpicua. Illi uero inopinabile factũ mirati ſunt. Quod cum uiderent,iam eis etiam ſitis ipſa cupiditas ablata eſt: bibentibúsq; cũctis dulcis & ſuauiſſimus erat potus,& quale donum eſſe donãte deo uideretur. Tunc ergo Moſen mirati ſunt,qui à deo ſic fuerat honoratus: et ſacrificia pro dei prouidẽtia collata ſibimet impendebant. Declarat aũt ſcriptura in templo repoſita quod deus prædixerit Moſi,aquam hoc modo de petra manaturam.

Hebræorum de Amalechitis uictoria Caput II

CVum uero Hebræorum nomen iam ualde ubiq; diuulgareť, & de his ſermo creſceret,in timore non paruo prouinciales erant,& mittentes legatos,adinuicẽ ſolatia depoſcebant,ut ſimul uiros illos interimere niterentur. Erant autẽ in hoc inſtantes quicunq; Goboth & Petrã inhabitãt,qui uocãtur quidem Amalechitæ, pugnatores aũt maximi illarũ gentium tunc exiſtebãt. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos,& circumhabitantes ad bellũ cõtra Hebræos rogabãt: dicẽtes exercitum alienigenarum & Ægyptiorũ ſeruitia fugiẽtem,ſibi inuaſiones inferre: nec bonum ſibi fore,ſi factũ tale deſpicerent: ſed antequã eorum fortitudo ad maiorẽ tenderet poteſtatem,& ipſi pugnare magis inciperent,cõfidentes eo quod illis nullus reſiſteret,deſtruendos eos eſſe,cautiſſimũ atq; ſapientiſſimum edicebãt. Et pœnas etiam de deſerto,& actibus quos illic geſſerãt exigendas: quod non ita poſſet euenire,cum ciuitatibus atq; bonis eorũ manus inijcerent. Illi autem inchoantẽ inimicorum uirtutẽ mollire & deijcere optimum eſſe,magis quàm iam proficientem prohibere credebãt. alij uero hoc ſuperfluum putabãt. Alij nullã eis occaſionẽ aduerſum ſe fieri permittebãt. Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitãtes,deliberauerũt aduerſum Hebræos bella ſuſcipere. Moſes itaq; cũ nihil belli ſperaret,hæſitationem & turbam habuit repente prouincialiũ,& ad congreſſionem iam præparatam,ſubitaq; pericula Hebræorum multitudinem perturbabãt: quia licet omniũ rerum haberent inopiã,potiorem tamen neceſſitatem pugnãdi cũ hominibus, qui eſſent rebus omnibus bene inſtructi putabãt. Moſes aũt conſolari cœpit,eosq; confidere poſcebat,decretoq; dei credere,quo ſæpe fuerant liberati. Et quod debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterent: arbitrari autẽ exercitum quidem multũ,& omnibus armis inſtructum,pecunias,alimẽta, aliasq; res in quibus ſolent homines confiſi pugnare, in auxilio diuino conſiſtere, & ſibi per deum omnia hæc adeſſe, Inimicorum uero manum paruam, inermem, debilem: tanquam non frueretur eis quæ iſtos habere conſtaret,deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere, dicebat, qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborem aduerſus homines: cum uero fuerit eis ſitis & famis inopia, & in montibus atque mari periculum, ubi fugam inuenire non poterant,hæc omnia diuino ſolatio deuiciſſent. Ergo rogabat eos promptiores eſſe, tanquam omnium rerum facultas eis eſſet, ita ut hoſtibus præualerent. Et Moſes quidem populum huiuſmodi uerbis exacuebat ad prælium,conuocans tribuum principes: & poſtea ſingulos adinuicem, iuuenes quidem exorabat ſenioribus obedire, illos uero ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in periculo conſtitutæ, & ad præſentia præparatæ, ſperabantq; aliquando à malis huiuſmodi liberari: Iubebantq; Moſen, ut ad bella præiret, neque tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impediret. Ille uero ex

Exodi 17

Amalechitas dicit pugnatores fortiſſimos

Bellum cõtra Iſraelitas

multitudine

cata multitudine,ipſe quidem ad montem Sina iturum ſe eſſe dicebat,tanquã cum deo manſurus,& aliquid ab eo utile percipiẽs,ad eos ſit remeaturus:illos uero præcepit iuxta montem tabernacula ſua ponere, & uicinitatem dei tenere.

Moſes in Sina acceptas à deo leges Hebræis dat. Cap. VI

Exod. 19 HAec cum dixiſſet, aſcendit in montem Sina,qui excellentiſsimus eſt in illis regionibus: & propter altitudinem magnitudinis ſuæ & ſcopulorum proceritatem,non ſolum hominibus inacceſsibilis, ſed etiam qui uideri ſine aſpectus labore non poſsit.Et cum ſermo eſſet circa eum deum habitare, terribilis omnibus,& inadibilis erat uniuerſis Hebræis.Siquidem ſecundũ Moſi mandata tabernacula mutauerunt,& radicem montis apprehenderunt:eleuantes manus ſuas ad deum,tanquam cum promiſsione bonorũ, quam eis promiſerat, Moſes reuerteretur à deo: & feſtiuitatem celebrantes feſtinabant ducem,purgantes ſemetipſos alia purgatione:nec nõ & à coitu mulierum tribus diebus, ſicut eis ipſe prædixerat,abſtinentes: rogantesq; deum ut placide ſuſciperet Moſen:& dona præpararet,quibus bene uiuendo de cætero uti poſſent. Vtebantur ergo conuiuijs opulenter, & ornamentis decenter cum cõiugibus & filijs abſtinebant. duobus quidem diebus erant in epulis conſtituti. tertia uero die antequam ſol oriretur,nubes operuit cunctũ Hebræorum exercitum,& locum ubi tabernacula fixerant omnem circumdedit: & fulgura facta ſunt,uentiq; uehementes pluuiam nimiam concitantes undiq; ferebantur:& coruſcationes erant uidentibus ualde terribiles:& fulmina crebro demiſſa,dei præſentiam omnibus indicabant. Et de his quidem unuſquiſq; legentium ſapiat ut uoluerit,mihi uero neceſsitas eſt hæc referre,ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt.Hebræos itaque ea quæ uiſa fuerant, & clangor auribus redditus ualde terrebat,& etiam ſermo ferebatur,quod deus habitaret in monte: retinebantq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti.Sed & Moſen ita dei periſſe putabant, & de ſeipſis ſimilia ſuſtinebant. Cum uero ita cõſiſterent,apparuit Moſes lætus & nimis exultans,qui & formidinẽ eis abſtulit,& de futuro meliora promiſit: ſerenusq; repente & purus aer, qui ante paululum fuerat conturbatus, Moſe adueniente reuerſus eſt. Igitur inter hæc cõuocabat populum in eccleſia,ut audirent quæ illis dixiſſet deus. Quibus collectis,ſtans in excelſiori loco, unde cũ omnes audirent,ait ad Hebræos: Deus equidem ſicut & prius propitius me ſuſcepit:uitamq; uobis felicem promittens,& conuerſationis ornatum, etiam ipſe nunc aſsiſtet in exercitu, Eum ſiquidem, & opera quæ per illum nobis facta ſunt conſiderantes, non deſpiciatis ea quæ nunc dicuntur,in me qui hæc dico reſpiciẽtes:nec quod per me lingua humana deus uobis loquitur attendatis, ſed uirtutem eius conſiderate & magnitudinem quoq; illius excellentiæ cognoſcite,& quomodo pro utilitate cunctorũ ad me loqui dignatus eſt. Non enim me reſpiciatis Moſen filium Ammiramis & Iochabel, ſed eum qui Nilum pro uobis conuerti fecit in ſanguinem, uarijsq; plagis domuit Aegyptiorum aſtutiam,qui per mare iter nobis oſtendit, quiq; cibum de cœlo fecit hæſitantibus aduenire, qui potum de petra æſtuantibus manare conceſsit,per quem Adam de fructibus terræ marisq; comedit, per quẽ Noe ex imbribus ereptus eſt,per quem Abraham progenitor noſter obtinuit terram Chananæam, per quem Iſaac de ſenioribus parentibus eſt æditus, per quem Iacob duodecim filiorum uirtutibus eſt exornatus, per quem Ioſeph poteſtatis Aegyptiorũ dominus eſt effectus,ille uobis me interprete hæc dignatur uerba proferre. Fiant itaq; uobis amabiliora,quàm

filij

filij ueluxores. Felicem nanque uitam habebitis ista seruantes, terraq; eritis potituri fructifera & sine fluctibus maris, & prole filiorum naturaliter nascitu-rorum, eritis etiam hostibus ualde terribiles. Ad dei nanque ego ueniens uultum, incorruptæ uocis auditor effectus sum: ille enim pro uestro genere semper eius est æternitate solicitus. Cumq; hæc dixisset, eduxit populum cum mulieribus & infantibus, ut deum ipsum sibi loquentem de rebus agendis audirent, ne ulior uideretur dictorum uirtus, ad aures eorum humana lingua perueniens. Omnesq; uocem audiebant ex alto uenientem ad uniuersos, ita ut nullum effugeret. Et uerba quidem quæ Moses in duabus tabulis dereliquit, fas nobis non est secundum unumquenque sermonem aperte depromere: uirtutes aũt eorum insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo, quod deus est unus, & hic solum modo est colendus. Secundus autem iubet, nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius uero, ut per deum in nulla re aliquis debeat frustra iurare. Quartus, seruandas septimanas, cum ab omni forent opere cessaturi. Quintus uero, parentes honorandos. Sextus, abstinendum à cæde. Septimus uero, non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus, falsum testimonium non dicendum. Decimus autem, nullius alienæ rei habendam esse concupiscentiam. Et plebs quidem cum audisset præcipientem ipsum de rebus, quibus Moses fuerat locutus, gaudens in his quæ prædicta sunt, à congregatione discessit. Succedentibus uero diebus aduenientes ad tabernaculum, poscebant ab eo etiam leges sibi à deo deberi proferri. Ille uero & istas posuit, & de omnibus quocunq; modo gerenda forent, reliquis temporibus designauit: quarum memoriam oportuno tempore facturus sum. Plurimas autem leges in alia scriptura disponam, seorsum de ipsis expositurus. Igitur dum circa eos ita res agerentur, Moses iterum in montem Sina conscendit, prædicens Hebræis, eisq; uidentibus ascendebat. Cumq; illic tardaret (quoniam quadraginta diebus ab eis abfuerat) timor inuasit Hebræos, ne Moses aliquid pertulisset: & inter mala diuersa nihil eos sic affligebat, quàm quod putarẽt se perdidisse ducem. Erat enim tumultus inter homines: alijs quidem dicentibus eum periisse in bestias incidentẽ: & maxime illi hæc dicebant, qui circa eum odium habere uidebantur: alij uero ad deum eum recessisse narrabant. Prudentes autem nihil horum quæ dicebantur à populo, pro sua delectatione suscipientes: sed & bestijs incidentem perisse humanum putantes, aut certe à deo translatũ propter uirtutem propriam uerisimile iudicantes, mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: sed præsule se desolatos arbitrati atq; tutore, qualem alium habere non possent, uehementer affligebantur: & neque opinari poterant in tanta mora illius, quod uiro boni quid accidisset: neq; sine tristitia aut deiectione degere prævalebant: exercitum uero nequaquam promouere confidebant, cum Moses prædixisset eos ibidem sustinere. Cumq; iam quadraginta transissent dies, totidemq; noctes, Moses astitit, nullo cibo hominibus consueto participatus: & gaudio apparens totum compleuit exercitum: prouidentiamq; dei quam circa eos haberet exposuit, simul & ordinem, secundum quem uiuentes essent habituri felicitatem: dicens ostensum sibi per hos dies & tabernaculum, quale sibi deus uellet fieri, in quo descendens ad eos ipse ueniret: ut etiam migrantes exinde, id portarent, & nequaquã ad montem Sina egerent ascendere: quando ad eos ipse descenderet deus, ut eorum adesset orationibus. Fiat, inquit, tabernaculum, mensuris & operibus quæ ipse monstrauit, uobis

X. præcepta Exod. 20

utiq; ad hoc opus inſegniter accedẽtibus. Et cũ hoc dixiſſet, duas tabulas oſtendit
Duæ tabulæ eis, habẽtes ſcripta illa decem uerba, in utraq; quina. Erat ea inſcriptio manus dei.
Moſi Illi ergo gaudentes in his, quæ uidebant & audiebant à principe, quo poſſent eum
Exod.35 laudare ſtudij ſui munificentia non ceſſabant, ſed & deferebant argentum ſimul & aurum: & æs, lignaq;, & magnam ualde materiam, quæ nequaquam potuiſſet putredine uiolari: caprarumq; pilos, & ouium pelles, alias quidem hyacintho, alias uero coccino, alias purpureo flore tinctas, alias uero alium colorem præbentes: lanasq; prædictis fucatas coloribus, & linum byſsinum, lapidesq; inſertos auro, quibus homines ornamenti gratia ſolent uti, pecudumq; multitudinem pariter offerebant. Ex tali nanque materia tabernaculum fabricatum eſt, quod migratum, &
Tabernaculũ quomodo ſit fabricatum per loca diuerſa deuectum, nihil à templo differebat. His itaque à ſingulis cum magno ſtudio oblatis, ſupra modum uniuſcuiuſque uirtutis, atque donatis, architecti mandato dei in his conſtituuntur operibus, quos populus elegerat ſibi poteſtate collata: quorum nomina hæc ſunt, quæ in ſacris libris conſcripta inueniuntur: Beſeleel Vri filius de tribu Iuda, & Mariæ ſororis Moſeos, & Ooliab Achiſamach
Exodi 31 filius de tribu Dan. Et populus ſiquidem tanto ſtudio in cunctis rebus obediebat,
Exodi 36 ut etiam Moſes eos ſuſpenderet, dicens ſufficere ea quæ data fuiſſent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: & Moſes eos ſingulam quamq; menſuram ſecundum oſtenſionẽ dei, ſimul & magnitudinem, quantaq; oporteret fieri uaſa, ſacrificijs miniſtratura diuinis, edocebat. Mulieres autem largitatem ſuam circa ſacra uelamina, & circa alia quæcunque huiuſmodi operibus erant neceſſaria, propter deum in ornamento & precioſis lapidibus offerebant. Omnibus itaque in præparatione iam conſtitutis, auro, & argento, & ære, & textilibus rebus, prædicens feſtinitatem Moſes, & ſacrificia pro uniuſcuiuſque uirtute facienda, ad inſtituendum opus tabernaculi acceſsit, & atrium prius menſus eſt ita.

De tabernaculo quod fecit Moſes, ut templum eſſe uideretur. Cap. VII

Exo.38.et 36 LAtitudinem quidem quinquaginta cubitorum, centũ uero longitudinem. Tabulasq; inſtar columnarũ ſtatuit æreas, quinq; cubitorum habentes altitudinem: in utroq; latere tabernaculi uiginti per longum, per latum uero decem. Anuli
De anulis & baſibus autem ſingulis tabulis inerant, & capita columnarum argentea. Baſes autem deauratæ, & cælatæ per circuitum & in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauorum æneorũ, qui erant magnitudine cubiti unius: & per ſingulas tabulas in terram ualide poſiti, ut ex uiolentia uentorũ tabernaculum im-
De cortinis mobile cuſtodirent. Cortina uero molliſsima ex byſſo per omnes undiq; pendebat, à capite tabularum deſcendens, baſim uſq; diffuſa: & concludens omnem per circuitum locũ, ut nihil à pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum uero latus fuit quinquaginta cubitorum, quod frons erat totius operis: ubi uiginti quidem cubiti erant aperti, quatuor habentes tabulas in modum portarum: omnes opere argenti factas, præter baſes: erant enim æneæ. Ex utroq; enim latere portarũ, ternæ erant tabulæ cõſtitutæ: & propter portarum
De portis fortitudinẽ incaſtratæ, & per eas cortina byſsina circumibat. Et cum eſſent portæ uiginti cubitorũ longitudine, altitudine uero quinq;, uelum in eis erat ex purpura, cocco, hyacintho, & byſſo factũ, ex multis floribus, & uarijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aſperſorium erat æneum, ſimilem habens baſim

ſim,ex quo ſacerdotibus manus diluere,& pedes perfundere moris erat. Et ambitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autem ſtatuit in medio eius loco, conuerſum ad orientem:ut mox cum ſol oriretur,in id radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat,latitudo uero decem cubitorum habebat ſpatium. Et alter quidem paries erat auſtralis, alter uero cõuerſus ad aquilonem,poſt tergum uero eius relinquebatur occaſus: cuius altitudinem tantam oportebat aſcendere, quantam latitudinem eſſe cõſtabat. Erantq; tabulæ de ligno,ex utroq; latere uiginti,ſchemate quadrangulo factæ: latitudine quidem unius & dimidij cubiti:altitudine uero quatuor digitorum.laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem & exteriorem partem, quibus ſingulis tabulis erant cardines bini immiſsi per duas baſes,quæ erant argenteæ,& in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ quidem ſex erant,alterutrim omnes perfectiſsime copulatæ, ut aptiſsime his compaginatis, unus paries eſſe uideretur, intrinſecus & extrinſecus deauratæ. Ex lateribus autem tabulæ erant numero uiginti, quarum latitudo habebat menſuram unius & dimidij cubiti, altitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubitos adimplebant. Poſterioris uero parietis nouem cubitos ſex tabulæ faciebant, quibus cõiunctæ ſunt aliæ duæ tabulæ,ex medio cubito ſectæ,quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorum tabularum. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibuſdam radicibus cõfixos per ordinem, adinuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati uectes immiſsi, unoquoque habente magnitudinem cubitorum quinque, erantq; ad coniunctiones tabularũ:intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſque in alio uectis capite, ueluti in modum conchæ: & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriuſque parietis latera continebantur, incaſtrationibus factis & immiſsis adinuicem. Quod propterea ſic exquiſitum eſt, ut neque à uentis moueretur,neque alia cauſa tabernaculum conturbaretur,ſed immobile ſecura quiete ſeruaretur. Intrinſecus autem longitudinem eius tripartite diuiſit, id eſt,decem cubitos ad interiorem partem profuturos diſtribuit.Quibus dimenſis,in medio quatuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit,paululum abinuicem diſiunctas alterutrim, quæ ſepararent decem cubitos à reliquis uiginti: & quod interius erat eorum adytum uocabatur,reliquum uero tabernaculum ſacerdotum erat.Hanc itaque tabernaculi dimenſionem ad inſtar rerum naturæ conſtituit. Tertia ſiquidem pars eius, quæ erat intra quatuor tabulas, quæ ſacerdotibus intranſgreſsibilis uidebatur, uelut cœlum dei erat:reliqui uero uiginti cubiti,ſicut mare & terra greſsibilis eſt hominibus, ita ſolis ſacerdotibus adiacebant. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus,columnæ ex auro factæ erant,& æneis baſibus ſuperpoſitæ, numero quinq;. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex byſsino & purpureo, & hyacinthino, & coccineo colore facta. Et prima cortina quidem cubitorum erat decem,& undique eas tabulas obtegebat, quæ diuidentes templum adytum habebant interius, & hoc erat quod faciebat ut à nullo uideretur.Et omne quidem templum ſanctum uocabatur. Quod uero erat interius & inacceſsibile ultra quatuor tabulas, ſanctũ ſanctorum. Cortina autem erat ſpecioſa, quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata:alijſq; omnibus intexta, & quæcunque præter animalium formas poterant exornare pictores. Alia uero huic & magnitudine & textu & colo-

De laminis aureis

Sanctum ſanctorum

Exod.36

re uicina, quinque columnas in ingreſſu poſitas obtegebat: ab angulo ſummitatis uniuſcuiuſque columnæ cortinam anulis continentibus, uſque ad medietatem columnæ depoſitam, reliquum uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus. ſuper quam linea erat alia cortina eiuſdem magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia, & impediret aſpectum ſacrificia contuendi, & maxime in diebus feſtis. Nam & in reliquis diebus, præcipue quando uideretur nubilum, textus eius tegminis fortis erat, & laborem facile ſuſtinebat. Vnde permanebat iſta conſuetudo etiam nobis ædificantibus templum: quatenus uelum huiuſmodi in ingreſsibus appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitorum quatuor, longitudine uero octo: & uiginti aureos habentes uncinos, ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ ſimul, unam uiderentur efficere. Quæ extenſæ, templum & quod erat deſuper obtegebãt, & parietes à lateribus & à tergo ſtantes, à terra uno pede ſuſpenſæ. Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero: id eſt, undecim erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iſtæ triginta pedum: textæ uero de pellibus, ſicut illæ de lana: ſimiles omnes ſigillata uarietate cõtextæ: erantq; uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ, ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes, una cortina ante frontem pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta: aliæ uero ſuper has ex pellibus factæ, pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ, propter æſtũ, aut imbrium certe diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat aſpicientes à longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cœlo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant, ſicut illud uelum portarum, & æſtuum pariter & imbrium iniurijs repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutum eſt.

De arca, in qua tabulas legis collocauit Moſes. Cap. VIII

Exod. 37

FActa eſt autem & arca deo ex lignis natura fortiſsimis, & quæ nequaquam putredinem ſuſtinerent, quæ Hebraica lingua uocantur heron. Cuius cõſtructio erat huiuſmodi: Longitudinis quidem quinq; palmorũ: latitudinis trium, ex auro puriſsimo. Intrinſecus autem & extrinſecus ſic tegebatur, ut eius ligna celarentur: & aureis cardinibus tegmen compaginatum habuit ualde mirabile, & undiq; ſimul æquale, nullaq; pars eius compaginationem potuit uiolare. Per utrunq; uero latus longitudinis eius, anuli erant aurei bini, totum lignũ penetrantes, & per eos uectes deaurati, immiſsibiles per utrunq; latus, ut quoties opus eſſet, per eos arca moueretur. Non enim in uehiculo, ſed à ſacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erant figurationes duæ, quas Hebræi Cherubim appellant. Sunt enim animalia uolatilem habentia figuram: quæ à nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit Moſes in dei ſe conſpexiſſe ſede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recondidit, in quibus fuerant decem uerba conſcripta: quina quidem per ſingulas tabulas, bina ſemis autem per unam quanq; paginulam: & has in adyto collocauit.

De menſa propoſitionis. Cap. IX

IN templo uero menſam poſuit proxime uelut Delphicã: longitudine quidem habente duos cubitos: latitudine uero unum: & altitudine trium palmorũ. Erant autem pedes eius ex medietate inferioris partis, facti per circuitum rotundi & tornatiles, quod uero ad ſuperiora tendebat, quadranguli operis erat: habebatq; per circuitum uniuſcuiuſque lateris labium exornatũ, uelut quatuor digitis, alto ligno circumeunte ſuperiorem & inferiorem eius corporis partem, & per ſingulos eius

pedes

pedes ſuperius labio erãt anuli,per quos uectes deaurati mittebãtur in ligno quod eminebat.Sinum enim habebat,ubi anuli erant commiſsi,& his per uiam portabatur.Ponebatur enim in templo ad aquilonem cõuerſa,non longe ab adyto: & duodecim panes azymos in ea ponebant, ſenos per partem mundos ualde, ex farina duorum aſſariorum: quæ menſura Hebraica ſeptem cotylas Atticas habet.ſuper panes autem ponebantur duę phialæ aureæ thure plenæ.Poſt dies autem ſeptem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis ſabbatum appellatur.Septimanam ſiquidem noſtri ſabbata uocant.Cauſam uero huius rei in alijs edicemus. *De panibus duodecim*

De candelabro aureo, & altari interiori & exteriori. Cap. x

CONtra faciem uero menſæ reſpicientis ad parietem meridianum, cõſtitutum erat candelabrum ex auro factũ fuſile, pondus habens minas centum, quod Hebræi dicunt Cinthares: Græca lingua interpretatum,talentum nuncupatur. Fecit autem & ſphærulas,& lilia,cum calamis,& ſcyphis:erantq; omnia ſeptuaginta, ex quibus in una baſe compoſitum erat omne candelabrum in altitudine:& in tantas conſtitutum partes, in quantas diſtribuũt planetas & ſolem.Conſumabaturq; in ſeptem capita alterutra per ordinem conſtituta, in quibus lucernæ imponuntur ſeptem, imitantes ſingulas planetarum, quæ reſpiciunt ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito. Inter quod candelabrũ & menſam interiorem,ut dixi, thuribulum erat & altare, de ligno quidem unde & priora ſunt fabricata, imputribili & forti: ex unoquoque autem latere cubitum latitudinis habens, altitudinem uero duplicem,eratq; craticula aurea in ea facta, habebatq; per ſingulos angulos coronas ex auro puriſsimo ſex,& anuli & uectes inerant,quibus per itinera à ſacerdotibus portabatur. Erat autem & altare ante tabernaculum cõſtitutum,& ipſum quoq; de ligno, menſura uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitorũ, altitudine uero triũ: ſimiliter exornatũ, & ex laminis æris adopertum: cui ſuberat craticula in modum retium facta. Suſcipiebat enim terra ignem, qui de craticula ferebatur, quia baſes non erant ei ſubiectę. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ,& phialæ,forcipes & ſcyphi, & quæcunq; alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta,omnia erant ænea.Et tabernaculum quidem erat huiuſmodi, nec non & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. Cap. xi

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibusq; alijs, quos Chanæos uocãt, pariter & principi ſacerdotum,quem Arabarchen uocãt,quod ſignificat principem ſacerdotum, ut quoties ſacrificia ſacerdos adiret,purificaretur. Lex enim purificationem fieri iuſsit: Et aliorum quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi: Primum quidem induebatur manachaſim, quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa femora ſubtile, ex byſſo contorta contextum,ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur autem ultra medietatem deorſum,& ſuper lumbos aſtringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindonis byſsino ueſtitur:quod chetomene quidem uocatur Hebraica lingua:ſignificat aũt lineũ:nos enim linum cheton appellamus.Eſt aũt hæc ueſtis,tunica uſq; ad talos,corpus omne complectens, & manicis brachia ualde conſtringens. accingun tur circa pectus modice,ſuper illud zonam circũducentes latam, quaſi digitis quatuor, uarie ita contextam, ut uideatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei & purpurei,cum hyacintho & byſſo commixti.Stamen autem eius zonæ eſt ſolũmodo byſſus, & ſumens initium cinctureą à pectore,& circundãs reducitur *Exod.39 Arabarches* *De zona*

iterum ante pectus,& uſq; ad crura dimittitur, donec ſacerdos nihil operatur. Pro decore namq; uidentium eſt ita cõpoſita. Cum uero ad ſtudia ſacrificiorũ & miniſteriorũ præparatur,ne impediatur opus,in læuo humero eam portat. Quod Moſes quidem Arabanech uocauit:nos aũt à Babylonijs diſcentes,Hemſaneam uocamus:ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinũ uero nuſquã habet hęc ueſtis ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtalæ ex utraq; parte oram eiuſdẽ ueſtimenti à parte pectoris & ſcapularũ aſtringunt:hoc etiã Meſſabazan uocatur. Super caput aũt geſtat pileũ,in modũ paruuli calamaci, aut caſsidis,quod extenditur ſupra ſummitatẽ capitis, & modice uerticis medietatẽ excedit: uocatq; Maſnaem phthis:& tale eſt ut uideatur ex lini textura confectũ: habens uittas quæ inuolutæ ſæpius cõnectuntur,ne facile dilabatur. Deinde aliud unũ uelamen deſuper circumdatur,deſcendens uſq; ad inferiora barbæ, celans pilei illius ligaturas, & totam capitis ſuperficiem:aptaturq; perfecte,ne laborãte ſacerdote circa ſacrificia,corruat. Quales itaq; ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarauimus. Princeps uero ſacerdotum ornatur quidem & iſtis, nihil ex prædictis ueſtibus relinquens:ſuperinduitur autẽ tunica de hyacintho facta,quæ & ipſa talaris eſt: uocaturq; Methir ſecundum linguam noſtram:quæ zona cõſtringitur, coloribus prædictis & floribus exornata,auroq; contexto uariata: ornatusq; in fimbrijs eius ineſt,uelut malagranatorum,& tintinnabulorum aureorum multo decore factorum:ita ut inter duo tintinnabula malum granatũ habeatur, item inter duo malogranata tintinnabulum. Eſt autem hæc tunica non ex duabus inciſionibus,ut ſuta ſit ſuper humeros,& per latera:ſed uno uelo in longum undiq; circumtexta, ad collum habens tantummodo ſectionem,non è latere: ſed in longũ fiſſam à pectore ad medias ſcapulas. Vitta autem ei conſuta eſt, ne poſsit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediuntur,apertum eſt. Ad hæc autem tertio induitur ueſtimento, quod dicitur Ephot,ſimile eſt autem ſuperhumerali Græcorum. Fit enim hoc modo, ut ſit textus eius magnitudine cubiti,de cunctis coloribus,auroq; uariatus,amplectẽs omnem pectoris locum: & ad manus eſciendas apertum eſt,& omni ſchemate tunicæ ſimile eſt. Huic ueſtimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, ubi inſeritur Eſsin, quod Græca lingua Logion,Latina rationale ſignificat:& cõplet totum Ephot: hoc eſt,illum locum quem texentes propterea reliquerant uacuum: uniturq; Ephot cum rationali anulis aureis per circulos ſingulos ſub æqualitate cõmiſsis per uittam hyacinthinã,quæ immittitur per ligaturam, & conſertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua eſſet medietas anulorum,& rationalis,filis hyacinthinis adinuentum eſt ut ea loca conſuerent. Superhumerale uero duo Sardonychi lapides infibulant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitates circellos aureos,in quibus ſuſcipiũt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum Iacob, prouincialibus literis lingua noſtra, ſena per lapidem:ſeniores autem in humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autẽ in Eſsin, id eſt in rationali duodecim lapides, magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab omnibus poſsideri non poteſt. Siquidem lapides per quatuor ordines,terni per ſingulos ordines conſtituti ſunt, habentes aureas per circuitũ coronas,quibus incluſi cõſertiq; ſunt,ne poſsit quocũq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides,ſardonychem,topaziũ,ſmaragdum habet:in ſecundo autem carbunculũ,iaſpidem,& ſapphirum

De mitra

De malogranatis & titinnabulis

De Ephot

De rationali

De ſuperbumerali

Duodecim lapides

phirũ. In tertio inchoat ligurius, deinde amethiſtus, achates eſt tertius, qui & poſt alios eſt nonus. In quarto ordine tenet chryſolithus principatũ, poſt quem onyx, deinde berillus, qui eſt ultimus omnium. Literæ autẽ in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominum filiorum Iacob, quos tribuum principes arbitramur, ſingulis utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinẽ, quo nati eſſe noſcũtur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi, nec poſsint pondus lapidum ſuſtinere, alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ reſpicit ad collum, eminentes ipſam texturam faciunt, qui ſuſcipiant catenas aureas opere plectili, uenientes per fiſtulas quaſdam ad extremitates humerorum: quarum catenarũ ſummitas aſcendens adducitur poſt tergum, & in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximiũ, ne poſsit aliqua parte diſrumpi. Zona uero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta: quæ ex utroq; latere circumducta, & iterũ reuoluta, ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur, & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore cõpoſitas, in utraq; zonæ ſummitate pendentes. Pileum autem priori ſimilitudine operatum habet pontifex, ſicut reliqui ſacerdotes, & alium conſutũ ex hyacintho uariatum. *De corona pontificis* Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: ſupra quam ſurgit in media fronte quaſi calyculus quidam aureus, ſimilis herbæ, quæ apud nos achoro nuncupatur, quam Græci hyoſcyamon dicunt. Ne quis autem, cum non uiderit hanc herbam, per ignorantiam naturam eius ignoret, aut uocabulum ſciẽs ipſam ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum: Hæc herba frequẽter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet, & quaſi rapæ ſimilem: folia uero mentæ propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, unde fructus egreditur. Calycem uero quẽ diximus ſupra coronam aureã poſitum, habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotunda eſt, quaſi crateris, quẽ tamen latius cõdiſcipulis explanabo. Eſt enim quaſi ſphæra diuiſa, & circa fundum aliam habet inciſionem à radice rotundatã. Deinde paulatim cauatura colligitur, & ad ſuperiora decenter denuo aperitur, & in labio ita colligitur, ut proprie uideatur hemiſphæriũ mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones, quaſi extremitates malagranatorum ſpinoſæ, & in acutiſsimum deficientes cacumen: ſemperq; ſeruat fructũ huius calyculi ſuperpoſitio feminis ſideritis uicinum. Habet aũt flores ſimiles plantagini, & per circuitũ tota corona his floribus eſt cælata, ab occipitio uſq; ad utrunq; tempus. A fronte uero hoc quidem non habet, ſed lamina eſt aurea, quæ ſacris literis dei nomen habet inſcriptum. Hoc ergo eſt pontificis ornamẽtum. Mirari ſiquidem quilibet poterit odium hominũ, quod circa nos habere non deſiſtũt: quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus, quam ipſi colere non quieſcunt. Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret, & ſacerdotalem inſpiciat ueſtem, & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda, & legislatorem uirum ſacrum agnoſcet, & fruſtra nos ab alijs blaſphemari percipiet. Nam ſingula quæq; eorum, ad ſimilitudinẽ & formam rerum facta reperiet, ſi abſque inuidia uelit hæc conſiderare. Tabernaculum nanque triginta cubitorum trine diuiſum, in quo duas partes ſacerdotibus cunctis diſtribuit, *Tabernaculi inſtrumenta* quaſi profanum quendam communemq; locum, terram & mare ſignificat. Hæc utiq; greſsibilia cunctis ſunt. Tertiã uero partem ſoli dicauit deo, eo quod cœlum ingreſsibile ſit hominibus. Super menſam uero duodecim panes poſiti, ſignificant

annum

annũ,menſium quantitate tanta diuiſum.Per candelabrũ uero, per partes ſeptuaginta compoſitũ,ſeptem planetarum memoriã tetigit. Et ſuper id ſeptem lucernis planetarũ curſum oſtendit. Tot namq; ſunt numero. Cortinæ ex quatuor coloribus contextæ,elementorũ deſignant naturam.Byſſus enim terrã declarat,eo quod linum oriatur ex ea:purpura uero mare,eo quod piſciũ ſanguine coloretur.Aerem uoluit ſignificari per hyacinthũ. Coccus uero eſt ignis indicium. Significat aũt & pontificis linea tunica totam terrã: hyacinthina uero ueſtis polum: quæ per malo granata coruſcationes,per tintinnabulorũ ſonitũ tonitrua indicare dignoſcitur.Superhumerale etiã ad ſimilitudinem totius naturæ eſt, quando deo placuit ut quatuor coloribus fieret auro contextis, propter ſplendoẽ eor, qui mundo diffunditur.Rationale uero in medio ſuperhumerali,in modum terræ cõſtituit.Hæc namq; undiq; medium tenet locum. Zonæ circulus ſignificat oceanum, qui utiq; cuncta ſuo limbo circũdat.Indicat autem ſolem & lunam uterq; ſardonyx,quos pontifex portat in humeris. Duodecim uero lapides ſeu menſes quis intelligere poterit,ſeu numerum ſtellarum,quem zodiacum circulum Græci uocãt.Pileum uero uidetur mihi cœlum imitari,cum ſit ex hyacintho:non enim aliter poterat ſuperponi ei homen dei: & in corona ſcilicet deſignatum, & in lamina aurea,propter ſplendorem quo diuinitas præcipue gaudet.Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant, cum ſæpius & in multis uirtus legislatoris opportune poſsit exponi.

Aaron ſit ſacerdos:Moſes purificat tabernaculũ:& de feſtiuitatibus. Cap. xii

Exod.28 29.30.40 IGitur dum prædictarũ rerum terminus euenisſet, nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis, aſtitit deus Moſi, & ſacerdotium Aaron fratri eius eum dare præcepit,qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur.Tũ ille colligens in eccleſiã multitudinem, uirtutẽ eius & ſtudiũ edicebat,& propter eos paſſurum eſſe pericula.Cumq; in omnibus ei populus teſtaretur,& eius ſtudium uallde laudaret,Moſes ait: Viri Iſraelitæ, fabrica quidẽ iam perfecta eſt, ſicut ipſi deo gratũ fuit,nobisq; poſsibile.Quia uero oportet tabernaculũ iam dicare,decet primum futurũ ſacerdotẽ miniſtraturumq; ſacrificijs, & facturũ pro nobis orationes agnoſcere.Et ego quidem hac deliberatione mihi cõceſſa,meipſum dignũ hoc honore iudicabã,eo quod natura omnes ſui generis potius amatores exiſtant: & maxime,quia multũ mihi ſum cõſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc aũt ipſe deus Aaron dignum hoc eſſe honore decreuit,& hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem,ſciens quod dignus induetur ſtola deo deuota,& curam habebit altaris ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libenter auditurus,qui curam habet generis noſtri,uirum quem ipſe magis elegiſſe cognoſcitur. Hebræis itaq; placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere cõſenſum.Erat enim Aaron propter genus & prophetiã & uirtutem,fratribus honore hoc dignior uniuerſis: habebatq; filios illo in tẽpore quatuor:Nadab,Abiud,Eleazar,& Ithamar. Quæcunq; uero ad fabricã tabernaculi præparata ſuperauerãt, hæc iuſsit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi,& lucernæ, & turibuli,aliorumq; uaſorũ expendi:quatenus hæc pariter neque pluuia neque puluere uexarentur: & populum denuo colligens, ſingulos ad oblationem iuſsit offerre dimidium ſicli. Siclus autem Hebræorum mu-

Oblationum deuotio

Siclus

miſma quatuor drachmas Atticas habet. Illi uero libenter implebant quæ iuſſerat Moſes (eratq; offerentium multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta) offerebantq; argenti libram à uiginti annorum ætate uſq; ad

quinqua

quinquaginta conſtituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Purifi-
cauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrhæ electæ ſiclos quin-
gentos & totidem cinnamomi, & calami (eſt autẽ & hæc ſpecies ſuauis odoris, prio
ris menſuræ tenens medietatem) hæc iuſsit contuſa miſceri: oleiq; oliuarũ pondus
menſuræ prouinciæ quæ dicitur hin, duas choas Atticas capiẽs. Quibus permixtis
& coctis, facta eſt arte unguentariorũ unctio ſuauiſsima. Deinde ſumẽs hos ipſos
ſacerdotes & omne tabernaculum unguens purificauit, offerens hoſtias multas &
uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum, quod magni erat precij: & reli-
qua quorum prætermittimus enarrare naturam, ne multiloquium fiat legentibus.
Secundo aũt in die, id eſt, ante ſolis ortum & ad occaſum, incenſum fieri oportebat
omnino: oleumq; purgantes, ad luminaria conſeruabant. Quorum tres quidem
lucernæ ſuper ſacrum candelabrũ deo tota die lucebant, reliquæ uero accendeban
tur ad ueſperam. Omnium uero quę facta ſunt, optimi opifices Beſeleel & Heliab
fuerunt. Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti erant, ad meliorem operatio-
nem iugiter exercendam, & ad intelligentiam rerum, quarum inſtructionem primi
tus ignorabant. Horum itaq; Beſeleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tem
pus ad opus faciendum tranſijt in menſem ſeptimum: & poſt hoc, ex quo Aegy-
ptum reliquerant, primus eis annus impletus eſt. Inchoante autem anno ſecun- *Exodi 40*
do, menſe Xantico ſecundum Macedonas, Niſan uero ſecundum Hebræos, in no
uo menſe tabernaculum conſecrarunt, & omnia uaſa eius, quæ iam declarata ſunt.
Oſtendit autem ſe deus gauiſum in operibus Hebræorum, & nõ fruſtra eos labo-
raſſe in pulchritudine illius ædificij, ſed acceſsit & habitauit in eo templo. Præſen-
tiam namq; ſuam hoc modo fecit: Cœlum ſiquidem mundum erat, ſuper taberna-
culum uero ſolummodo caligo facta eſt, non alta nube, ſatis aũt denſa circundans
illud, ut putaretur tẽpeſtas eſſe: neq; rurſus ita ſubtilis fuit, ut ualeret per eam aſpe-
ctus aliquid contueri: gratusq; ros exinde defluebat: pandebatq; præſentiam dei
his qui hoc uolebant pariter & credebant. Moſes autẽ cum artifices, qui talia fue- *Leui. 8*
rant operati, dignis muneribus honoraſſet, ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſe- *De oratione*
cundum mandatum dei taurũ, & arietem, & hœdum pro peccatis. Dicturus enim *ſacrificiorũ*
de his quæ ad ſacrificia pertinent, de his etiam quæ circa ſacrificia celebrantur indi-
caturus ſum, ſimul & de quibus iuſsit holocauſta fieri, & quæ comedenda tanquã
cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi, ex eorum ſanguine ueſtem
Aaron ipſumq; cum filijs aſpergebat: purgans eos fontium aquis & unguento, ut
dei fierent ſacerdotes. Septem itaque diebus hoc modo ipſos & eorum ueſtes cu-
rabat, tabernaculum ſimul & eius uaſa, ex oleo prælibato, ſicut iam dixi, & ſangui-
ne hircorum & taurorum immolatorum per ſingulos dies, id eſt, unoquoq; ſecun-
dum genus. Octauam uero feſtiuitatẽ denunciauit populo, & quenq; ſecundum
uirtutem immolare præcepit. Illi uero alterutros æmulati, & ſuperantes ſacrificijs
ſemetipſos, ſinguli feſtinantes dictis obediebant. Impoſitis autem hoſtijs ſuper al- *Leuit. 9*
tare, repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt, & ſimilis flamma fulgori coruſca
tionis emicuit, & omnia quæ erant ſuper altare conſumpſit. Contigit aũt poſt hæc
& Aaron calamitas quædam, ut tanquam homo ſimul & pater de ea cogitaret:
quam tamen fortiter tolerauit, quoniam & circa caſus animo fortis erat, & hoc dei
uoluntate proueniſſe iudicabat. Ex quatuor namq; eius filijs, quos iam dixi, duo ſe- *Interitus Na-*
niores, Nadab & Abiu, portantes ſuper aram hoſtias, nõ quas prædixerat Moſes, *dab & Abiu*

ſed

ſed quibus primitus utebantur, ſubito concremati ſunt, igne ſuper eos magno impetu ueniente, & pectora, faciesq; eorum inflammante, ita ut nullus eorum ualuiſſet extinguere: & illi quidem ita defuncti ſunt. Moſes autē iuſsit patrem eorum & fratres portantes corpora, extra caſtra deducentes, honore cōgruo ſepelire: luxitq; eos plebs nimis amare, propter mortem quæ ſic eis inopinabiliter accidiſſet. Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione Moſes exorauit: cum deberent dei honorem præponere ſuæ triſtitiæ. Iam enim Aaron & ſacerdotij ſtola uidebatur indutus. Itaq; Moſes omnem honorem reſpuens, quem ſibi omnem multitudinem uidebat offerre, ſolum deo miniſterium celebrabat: & aliquando quidem ad montem Sina ibat, aliquando uero in tabernaculum ingrediens reſponſa poſcebat, de quibus ſeorſum rogabat deum: & ſtola priuatus, alijs cunctis ſe publicum demonſtrabat, & in nullo ab alijs differre ſtudebat: niſi tantum ut eorum ſaluti prouidere uideretur. Inſuper & conuerſationem eorū ſcribebat in leges ſecundum quas deo grati uiuerent, & in nullo alterutros accuſarent, quas tamē dei præcepto conſtituit. Nunc igitur de conuerſatione & legibus exponam. Quod aūt de ueſte pontificis prætermiſi, uolo proferre. Nullo modo em̄ malignitatibus profanorum reliqui occaſionem. Si qui tamen tales ſunt, ut dignitatē dei uelint cognoſcere, omnipotentem deum negligentes ſcire, delinquunt, ſiue ad ſacra ueniant, ſiue adeſſe nolint, & hoc non ſolum Hebræis uoluit deus eſſe manifeſtum, ſed etiam peregrinis iſta legentibus. Lapides autem, quos ferre ſuper humerum prædixi pontificem, erant ſardonyces. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiam uenientium effulgere. Deus ergo ſacrificijs dum adeſſet, alter qui in dextro humero portabatur micabat: & ex eo ſplendor ita exiliebat, ut etiam procul poſitis appareret, cum prius hoc lapidi non ineſſet. Et hoc utique mirabile eſt, his tamen qui ſapientiam non abiectionem diuinorum operum nanciſcuntur.

Nota rem mirandam

Quod uero mirabilius eſt dicam. Per duodecim enim lapides, quos ſupra pectus pontifex in Eſsin ſutos, id eſt, rationali portat, uictoriā pugnaturis deus prænunciabat. Tantus enim ſplendor fulgebat in eis, cum nondum exercitus moueretur, ut omni fieret multitudini manifeſtum, eorum auxilijs adeſſe deū. Vnde Græci qui noſtras ſolennitates honorant, eo quod nihil in his contradicere ualent, Eſsin rationale uocant. Ceſſauit itaq; & Eſsin & ſardonyx ſplendeſcere annis ducentis antequā hæc ego cōſcriberem, cum deus moleſte ferret tranſgreſsiones legum, de quibus ſub oportunitate dicemus. Nunc autem ad conſequentia uerba conuertar. Tabernaculo ſcilicet iam dicato & ornatis ſacerdotum rebus, populus deum apud ſe eſſe cum tabernaculo iudicauit, & ad ſacrificia ſimul & requiem eſt conuerſus, quaſi omnem iam moleſtiam reſpuiſſet: & de futuris meliora deſiderantes, munera deo alia quidem communiter, alia uero ſeorſum de ſingulis tribubus offerebant. Principes enim tribuum bini & bini conuenientes, uehiculum & duos boues offerebant: erantq; uehicula ſex: & ita tabernaculū in itinere deuehebant. Ad hæc autem unuſquiſq; eorum phialam thuribulumq; portabat, & capſam capientem claricos decem, plenam thymiamatibus. Thuribula uero & phiala argentea erant: utraq; ſiclos ducentos appendētia. In phiala tamen ſeptuaginta ſolummodo ſunt expenſi. Hæc erāt plena farina, oleo conſperſa, quibus utuntur ad ſacrificia. Super illas autem oblationes uitulum & arietem cum agno anniculo ad holocauſtum, id eſt, totum incendendum: & cum his hircū pro oblatione peccatorum offerebant

ſinguli

ſinguli principũ. Sed & alia ſacrificia quæ ſalutares appellabãtur, per ſingulos dies boues duos, & arietes quinq;, cum agnis anniculis & hœdis. Iſti enim ſacrificabant per duodecim dies, unus in tota die. Moſes autem nequaquam aſcendebat in montem Sina, ſed ingrediens tabernaculum conſulebat deum de actuum legumq; diſpoſitione, quas humanã ſapientiam præcellentes, oporteret firmiſsime omni tempore cuſtodire, & donum dei eſſe cunctis oſtendi: talesq; fore, ut eas Hebræi nec in pace per epulas, nec in bellica neceſsitate tranſcenderet, Sed de his quidem legibus dicere ſuperpono, aliam conſcriptionem facturus.

De generibus & legibus ſacrificiorum & purgationum, & ritu immolandi, deq; his quæ immunda ſunt. Cap. XIII

NVnc tamen quarundam paucarũ memorabo, de purgatione & ſacrificijs poſitarum. Etenim ſermo mihi de ſacrificijs faciendus eſt. Duo enim ſunt ſacrificia, quorum aliud quidem ab unoquoq; proprie, aliud uero celebratur à plebe: & hæc quidem duobus modis efficiuntur, aliud quidem quando totum quod immolatur incenditur, & propterea etiam nomen holocautomatis habet, id eſt, totum incenſum: aliud uero quod pro gratiarum actione perſoluitur, & ad epulas immolationum exhibetur. De priori nanque narrabo. Vir priuatus holocauſtũ faciens, immolat quidem bouem, & agnum, & hœdum: hæc quidem annicula. Boues aũt permittuntur immolari etiam iam maiores. Sed hæc omnia maſculini generis holocauſta fiunt. His autem cæſis, limbum altaris ſanguine perfundunt ſacerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt, & omnia ſuper altare imponunt, lignis inſtructum, & ſubiecto igne inflammatum. Pedes autem cum iecore purgantes, & inter pinguedinem unà cum alijs offerunt: pelles autem ſacerdotes accipiunt. Et holocautomatis quidem modus eſt iſte. Pro gratiarum uero actione hoſtias celebrantes, hæc animalia ſacrificant, matura quidem & anniculis grandiora, maſcula tamen fœminis combinata: immolantesq; hæc, fundunt quidem ſanguinem ſuper aram: renes autem & adipes, & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum, & cum his caudam agni ſuperponunt aræ. Pectora autẽ & crura dextra ſacerdotibus præbent, & duobus diebus de reliquis carnibus epulantur. Quæcunque uero remanſerint, concremantur. Similiter autem prædicto modo ſacrificij etiam pro peccatis hoſtia celebratur. Qui uero ſacrificia maiora nõ habent, offerunt columbas aut turtures duas: quarum alia quidem ſit in holocauſtum deo, alia ſacerdotibus datur ad cibum. Certius autem de ſacrificijs horum animalium in ſacrificiorum ſermone dicemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit, agnam & hœdum fœminam eorundem annorum offert, & ſanguinem quidem fundit ſacerdos in aram non ſicut prius, ſed angulorũ tangit extremitates, & renes aliamq; adipem cũ reticulo iecoris ſuper altare imponũt. Sacerdotes aũt tollũt & pelles, & carnes ea die conſummendas in templo: lex enim in craſtinum relinqui non ſinit. Qui uero peccat quidem, ſibiq; conſcius eſt, ſed nullum habet qui eum poſsit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cuius carnes in templo ſacerdotes ſimiliter comedunt ea die. Principes autem in quibus peccant ſacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autem deum offerendo ad ſacrificia taurum & hœdum maſculos. Lex autem præcipit in publicis priuatisq; ſacrificijs etiam farinam mundiſsimam adhiberi: in agno quidem aſſarij menſuram, in ariete uero duorum, in tauro trium, & hoc ſanctificant ſuper altare oleo mixtum. Nam & oleum offertur

Leuit.1 *Duo genera ſacrificiorum*

Leuit.5

Leuit.6

Leuit.49

Leuit.2

ab immolantibus: in boue quidem Hin medietatem, in ariete autē huius mensuræ tertiam partem, & quartā in agno. Hin aūt mensura Hebræorū antiqua choas Atticos recipit duos: secundum quam mensuram oleum offerebant. Si quis aūt sacrificium non celebrans, pro uoto similæ primitias offerat, unam drachmā mittit super aram: reliquam uero ad uescendum sacerdotes accipiunt aut ad coquendum, nam & oleo fermentatur, aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollenti quodcunque ex ea ad holocaustum necessariū est. Prohibet aūt lex immolari alia die natū unà cum genitrice, sed nec aliter immolari permittit, nisi cū octaua dies nati transierit. Fiūt aūt & alia sacrificia pro languoribus euadendis, aut pro alijs causis, & æqualia libamina cum hostijs expenduntur: quorū in crastinum aliquid remanere lex prohibet, sacerdotibus scilicet propriam sumentibus partem. Ex publico autem sumptu lex agnum anniculum singulis diebus iubet occidi, inchoante die & terminante. Septima uero die quæ sabbatum nuncupatur, duos occidunt, eodem sacrificantes modo. In initio mensis & quotidiana sacrificia, & duos boues cū agnis anniculis septem, & arietem mactant: hœdum uero pro declinatione peccatorū, si forte per casum obliuionis eueniant. Septimo uero mense quem Macedones Hyperueretæum uocant, adijcientes his quæ prædicta sunt taurum & arietem, & septem agnas immolant, & hœdum pro peccatis. Offerunt autē super hæc duos hœdos, quorū alter quidem uiuus ultra terminos deserti dimittitur, futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorū: alterū uero in suburbanis in locum purissimum deducentes, cum ipsa pelle totum incendunt, nihil omnino purgantes. Concrematur aūt simul & taurus nō oblatus à populo, sed ex proprio sumptu pontificis præparatus. Quo interfecto & oblato in templū, eius sanguine simul & hirci aspergit digito contra mensam septies: eodem aūt numero & pauimentū, totiesq; templum & auream aram, & reliquū quod est circa maius uestibulū purgans. Super hæc extremitates & renes, & adipem cum reticulo iecoris superimponunt altari. Præbet autem & arietē deo pontifex ad holocaustū. Quinta uero eiusdem mensis & decima, tempore ad hyemem uergente, tabernacula figere iussit singulos per familias, metuentes frigus, pro anni custodia. Dumq; in patriam peruenirent, in illa ciuitate quam propter templum metropolim haberent, festiuitatē eos octo diebus agere, & holocausta facere, & sacrificare deo, & pacificas hostias offerre præcepit: utq; in manibus portarent ramos myrti & salicis, summitatesq; palmarum, & uirgulas mali persici. Prima itaque dierum fit holocaustum hostiarum, ex tribus & decem bobus, & agno uno aut pluribus, & arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatione peccatorū. Sex autē diebus ipse quidem numerus agnorum & arietum cum hirco sacrificatur: subtrahitur autem singulis diebus unus bos, donec ad septimum ueniatur, & ab omni opere die octauo requiescunt, & deo (sicut prædiximus) uitulum immolant & arietem, & agnas septem, & hircū pro declinatione peccatorum. Hæc quidem Hebræis tabernacula figentibus celebrare patrij moris est. Mense uero Xantico, qui apud nos Nisan appellatur, id est anni principium, quartadecima luna, sole opposito in ariete, quo mense liberati sumus à seruitute Aegyptiorum, sacrificium quod tunc egredientes ex Aegypto fecerunt, immolare nos annis singulis (quod pascha dicitur) celebrareq; sanciuit. Et utiq; celebramus illud per tribus nostras, nihil immolatorum in crastinum reseruantes. Quintadecima autem succedit festiuitas azymorū, quæ septem diebus celebratur, in qua azymis uescuntur,

Ratio septimi mensis

Leuit. 23

De solennitate tabernaculorum

De sacrificijs Paschæ

& singulis

& ſingulis diebus tauri occiduntur duo, & aries quidem unus, agnæ uero ſeptem: & hæc holocauſta fiunt, & hircus quoq; pro peccato adijcitur per dies ſingulos ad epulas ſacerdotum. Secunda uero azymorum die, quæ eſt decimaſexta, frugum primitias, quas metunt, antequã ex eis ueſcantur, deum iudicantes iuſtum eſſe primitijs honorari, quo ſint hac ubertate completi, offerunt iſto modo: Siccantes ſpicarum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ dei aſſarium offerunt, & unam dragmam ex eo mittentes, reliquũ ſacerdotum uſui derelinquũt, et tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate. Immolant autem in principijs frugum agnum in holocauſtum deo. Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium, quarum ſeptem hebdomadarum dies ſunt quadraginta & nouem, pentecoſte celebratur: quam Hebræi Aſarcha uocant, quod ſignificat pentecoſten, id eſt, quinquageſimam. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos, cum fermento aſſariorum duorum, & ad mactandũ agnas duas. Hæc quidem duo offeruntur ſolummodo. Nam cœna ſacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres, & arietes duos, & agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos.

De primitijs frugum Leuit. 2

Leuit. 23

De ſacrificio pentecoſtes

Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum nõ faciant, aut in qua ex operibus laborum requiem non habeant: ſed in omnibus & legitimæ immolationis ſpecies, & uacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandũ immolantur: ex cõmuni tamen ſimila cocta fermento carens datur aſſariorum uigintiquatuor; & ad panes faciendos expenduntur. Coquuntur enim duo, & duo diuiſi ante ſabbatum, & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur, ſibi ad alterutros conuerſi, duabus pateris aureis ſuperpoſitis, thure plenis, quæ permanent uſq; ad aliud ſabbatum, & tunc pro illis alij deportãtur: Illi uero ſacerdotibus exhibentur, & thure incenſo in igne ſacro, in quo omnia holocauſta fiunt, aliud thus ſupra alios panes adijcitur. Immolat autẽ ſacerdos de proprijs expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam, & modica coctione duratã, quo ſit menſura unius aſſarij: cuius medietatem quidem mane, aliã uero medietatem meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo declarabo ſermonem, ſufficienter autem mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moſes autem tribũ Leui, à cõmunione populi ſegregans, ſacram uticq; futuram ſanctificauit fontium aquis ualde puriſsimis, & ſacrificia pro talibus legitima præbẽs deo, tabernaculum eis ſacrataq; uaſa & reliqua quæcunq; ad tegmen tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit: quatenus præſidentibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent. Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederẽt, et à quibus ſe penitus abſtinerent. De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit, dicemus, adijcientes & cauſas, quibus motus, alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit, ab alijs autem abſtinere imperauit. Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit, animam illum & ſpiritum eſſe putans. Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit, & ab ádipe & reticulo caprino & ouino, & bubulo abſtinendum eſſe prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproſo corpore maculatos, & ſemine defluentes. Sed & mulieres quibus fit purgatio naturalis, remoueri iuſsit uſque ad ſeptimam diem: poſt quam diem quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter autem & mortuo facientes exequias, poſt totidem dies legitimum eſt redire. Eos autem qui ſuper numerum horum dierum in pollutione conſiſtunt, ſacrificare legitimum eſt agnas duas: quarum

Num. 3

Leuit. 17

De his quæ immunda ſunt

rum alteram quidem ſanctificare conuenit, alteram uero ſacerdotes accipiunt. Similiter autem & immolant pro eo cuius defluit ſemen, quoties hoc per ſomnium patitur, deſcendente eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cum legitima uxore concumbit. Leproſos autem omnino expulit à ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac ægritudine liberetur, ſanumq; colorem aliquando recipiat, diuerſa deo ſacrificia compenſat, de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos, qui dicunt Moſen lepra fatigatum, & propter hanc cauſam ſimilium proiectorum ducem factum, in Chananæam ueniſſe cum eis. Si enim hoc fuiſſet uerum, nequaquam Moſes iniuria ſua hæc ſanxiſſet, cum magis rationabiliter etiam alijs hoc introducentibus cõtradicere præualeret, quando & apud gentes multas leproſi ſint, & fruantur honore præcipuo, & non ſolum iniuria & expulſione priuentur, ſed etiam militias mereantur inſignes, & ciuilia eis ſingula committantur, & in ſacris, & in templis ingrediendi habeant poteſtatẽ. Quapropter in nullo prohibebatur Moſes, ſi aliqua huiuſmodi paſsione circa colorem ipſe aut multitudo quæ cum eo erat uexaretur, de iſtis meliora ſancire: nullumq; detrimentum huiuſmodi paſsionibus cogebatur inferre. Sed palàm eſt, quomodo hæc de nobis inuidia cõcitati loquuntur. Moſes autem ab his mundus exiſtens, etiam mundis cõtribulibus conſtitutis, de languentibus hoc modo ſanciuit, & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unuſquiſque cogitet ut uoluerit.

Leges mulieris puerperæ, eiusq; mundationes: deq; uxore adulterij ſuſpecta, & prohibito cõcubitu: de coniugio ſacerdotũ, & anno iubileo. Cap. XIIII.

Leuit. 12 MVlieres uero quando pariunt, intrare in templum prohibuit, ſacrificiaq; contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem, ſi maſculus ſit qui paritur: duplicibusq; diebus, ſi fœminam generari contigerit. Ingredientes autem poſt prædictæ dilationis tẽpus ſacrificia celebrant, quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuunt. Si quis adulteratam ſuam ſuſpicatur uxorem, offert farinæ hordeaceæ aſſarium, & unum pugillum ex ea mittens in altare, reliquũ dat ſacerdotibus ad edendum. Mulierem uero conſtituit aliquis ſacerdotum ad ianuas, quæ ſunt conuerſæ ad templum, & uelamen capitis eius detrahens, ſuperſcribit quidem in membrana dei uocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuiſſe uiro ſuo, nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe: quod ſi cõmiſit, ut femore dextro diſiuncto, uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpicione mouetur, ut menſe decimo ei puer maſculus generetur: perfectoq; iureiurando, dei nomen diluens è membrana, in phialam exprimit: ſumensq; terrã de templo circa parietes iacentem, & ſuperaſpergens, mulieri dat ad bibendũ. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt, cõcipit, & partus eius nutritur in utero: ſi aũt de toro maritali mentitur etiam deo, cum confuſione uitam reliquam ſuſtinebit. Nam & femur eius putreſcit, & uterus uertitur ad hydropem. Et de ſacrificijs quidẽ & purgationibus eorum, Moſes contribulibus ſuis ita proſpexit. Leges autem eis tales expoſuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: feliciſsimum eſſe credens, uiros circa torum eſſe ſecuros, & ciuitatibus ſimul & domibus expedire, filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ, et nutricibus, & ſororibus pro uxoribus coire quempiam filiorũ, tanquam prauam iniuſtitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ miſceri, &

Lex mulierũ parientium

Probatio zelotypiæ Num. 5

De adulterio

Leuit. 18

iumentis

iumentis, & maſculis, eo quod hæc libido nequiſsima uideatur, & aduerſus eos qui hæc præſumunt, mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit, & ſuper hæc neque meretrices neq; concubinas eos habere permiſit, neq; ancillam, neq; captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt, & quæ prius maritos habentes, pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt ab eorum coniunctione prohibuit. Summum uero pontificem neq; mortui uiri habere permiſit uxorem: licet hoc alijs conceſsiſſet, huic ſoli dedit ducere uirginem, eamq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit, cum reliqui non prohibeantur fratribus & parentibus & omnibus ſuis ſolennia mortuis exhibere: quos eſſe oportet ſimplices omni ſimplicitate uera. Qui inter ſacerdotes integer non eſt, paſci quidem ait de oblationibus ſacerdotis, aſcendere autem ad altare & in templum introire prohibuit. Hos itaq; non ſolum ad ſacrificia mundos, ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit. Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti & immaculati & circa omnia mundi ſunt, & ſapientes exiſtunt. Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant, & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit Moſes, quorum quædam & in deſerto degens adinuenit, quatenus dum terram Chananæam perciperent, hæc ſeruarent: id eſt, anno ſeptimo requiem terræ prębeant ab aratro & plantationibus, ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit, & ut quæ ſponte oriuntur de terra, eſſent uolentibus in uſu communia, & contribulibus & extraneis, nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autem poſt ſeptimam annorum ſeptimanam fieri iuſsit, qui ſunt anni quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus quinquageſimus iubileus, in quo & debitores à credito relaxantur, & ſerui liberi dimittuntur: quos cum eſſent contribules, pro quadam tranſgreſsione legum ſeuitij ſchemate caſtigauit, mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo, quod nomen ſignificat libertatem, reſtituunt etiã agros antiquis dominis iſto modo: Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor, & reputantes fructus & expenſas in agros factas, fructibus exuberaſſe compertis, uenditor recipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt, hoc quod deeſt recipiens emptor, à poſſeſsione diſcedit, connumeratis ſcilicet ex æquo fructibus & expenſis, prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere, quæ per uicos quoſque uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur, aliter definiuit. Siquidem antequam compleatur annus recipiat pecuniam, reddere domum cogit emptorem: ſi uero completus annus fuerit, poſſeſsionem cõfirmat emptori. Hanc igitur legum conſtitutionem Moſes, dum ſub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis ſcriptam contradidit.

Ibidem 21 *De ſacerdotũ uxoribus*

De ſacerdotibus

Leuit. 10 *Ibidem 25*

Lex ſeptimi anni

Lex iubilei

Leges inſtruendi exercitus, & numerus Iſraelitarũ aptorum bello. Cap. xv

CVm uero circa legislationẽ iam putaret iſta ſufficere, ad exercitij militaris iuſtra conuerſus eſt, habens in animo bellicas cauſas attingere: ptæcepitq; principibus tribuum ptæter tribum Leui, ut numerũ pugnare ualentium perfecte cognoſcerent. Leuitæ enim ſacrati erant, & miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaque facta, inuenta ſunt milia ſexcenta & tria, & ſexcentiquinquaginta, qui potuiſſent arma producere, à uigeſimo anno uſq; ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manaſſe filium Ioſeph, & Ephraim, pro ipſo

Num. 26 *Bellicoſos Moſes recenſuit*

Ioſeph. Hæc autẽ fuit ſupplicatio Iacob à Ioſeph, dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebãt, & ternæ tribus per latera ſingula tabernaculi cõmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenalium, ſingulis in ordine conſtitutis, & opifices artium ſingularum in ſtationibus erant: nulliq; alij loco, quàm ciuitati competenter ædificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erant, ſacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquiſiti enim ſunt Leuitæ maſculi, qui ultra triginta annorum eſſent, inuentiq; ſunt uigintiduo milia, octingentioctoginta. Quotiens uero ſupra tabernaculum ſtare nebulam contingebat, tanquam deo ibidem commorante quieſcebant, cum uero conuerteretur, procedebant. Adinuenit autẽ & modum tubæ ex argento factæ, quæ eſt huiuſmodi, longitudinem quidem habens penè cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria, calamo capacior, præbens latitudinem quæ conueniat ori ad ſuſceptionem ſpiritus, & claſsico ſono uicina eſt, quæ Hebraica lingua uocatur Aſoſra. Factæ ſunt tales duæ, & una quidem utebantur ad iuſsionem & collectionem populi in eccleſijs celebrandam: altera uero, cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſarijs principes conuenire: ambabus autẽ multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculum moueretur hæc fiebant: inſonante priore, hi qui habitabant ad orientalem tabernaculi partem ſurgebant: cum uero ſecunda ſonuiſſet, qui ad auſtrum reſidebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, præcedentibus ſex tribubus portabatur, & alia media ſequentibus ſex: Leuitæ uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia uero ſonante, pars quæ conuerſa erat ad occidentem ferebatur, & quarta, quæ circa ſeptentrionem. Vtebantur autem his tubis etiam in ſacrificijs hoſtias offerentes, & ſabbatis, & cæteris quoq; diebus. Sacrificauit aũt tunc prius poſt exceſſum de Ægypto, quod paſcha dicitur, in deſerto.

Exod. 40

Num. 10

De duabus tubis argenteis

Seditio contra Moſen ob inopiã cibi, ſeditioſorumq; pœna. Cap. XVI

ET poſt paululum procedens à monte Sina, & loca quædam commutans, de quibus dicemus, ad locum qui dicitur Eſerimoth uenit. Vbi multitudo rurſus ſeditionem fecit, accuſando Moſen, & neceſsitates profectus ſui dicendo, & quod de terra bona eis ſuaſiſſet exire, & cum illam perdiderint, pro felicitate quam eis ſe promiſerat præbiturum, diuerſis miſerijs tenerentur aſtricti, & aqua priuati, & ſi contingeret, ut etiam manna deficeret, eſſent ſine cõſolatione perituri. Cumq; multa ſæuiora in illum uirum edicerent, unus quidem monebat eos, ut neque Moſeos neque laborum eius exhibitorum pro cunctorum ſalute immemores eſſe deberẽt, neque de dei adiutorio deſperarent. Plebs autem ad hoc potius eſt cõmota, & contra Moſen maior turba conſurgebat. Moſes itaque confortans eos tali deſperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus, tamen promiſit eis carnium multitudinem præbiturum, non una die ſed plurimis. Illis autem hoc non credentibus, & dicente quodam, unde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à uobis, non tamen recedimus operantes pro uobis, & iſtud non tarde proueniet. Cumq; hæc dixiſſet, coturnicibus repletus eſt omnis exercitus colligebantq; eas circumaſtantes. Deus aũt non tarde hanc reddidit Hebræis iniuriam & maledictum in ſe cõmiſſum. Non parua ſiquidem multitudo eorum mortua eſt. Et hactenus locus ipſe cognominatur Cabrothalia, quod interpretari poteſt, deſiderij ſepultura.

Num. 11

Exploratores in Chananæā præmiſsi quid renunciauerint. Cap. XVII

DEducens autem eos inde Moſes in terram quæ uocatur conuallis, iuxta Cha Num.31
nanæorum terminos exiſtentem, & ad habitandum difficilem, populum in eccleſia congregauit, eiſq; in concione locutus eſt, dicens: Cum deus nobis duo bona promiſerit, libertatem & felicis terræ poſſeſsionem, aliud deo dante iam poſsidetis, aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus nanque ſedemus Chananæorum: arcebitq; nos de cætero procedentes neque rex, neque ciuitas, ſed neq; omnes eorum gentes. Exercitum ergo præparemus ad bellum. Non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur, ſed maximis eam prælijs obtinebimus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bona conſiderent, & quæ uirtus in ea ſit habitantium. Ante omnia uero unanimes ſimus, & deum, qui eſt in omnibus nobis adiutor, & pugnandi ſocius, honoremus. Hæc itaque cum dixiſſet Moſes, multitudo ei honorem exhibuit: elegitq; exploratores duodecim notiſsimos uiros, unum de unaquaque tribu. Qui circumeuntes omnem terram Chananæorum, à partibus circa Aegyptum iacentibus uſque ad ciuitatem Emathin, ad montem Libanum peruenerunt: naturamq; terræ & incolarum hominum cõſiderantes ualidam, reuerſi ſunt, quadraginta diebus omne hoc opus explentes, inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes: eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum quam terra illa haberet narrabant, & à uoluntate bellandi populum ſuſpendebant, metuentes etiam ſuæ paupertatis inopiam, dicentesq; flumina impoſsibilia tranſituros, & eſſe montes inſuperabiles iter agentibus, & ciuitates muris ualde fortiſsimas, & ambitus earum grandi munimine roboratos. In Hebron autem & gigantum prolem ſe Num.9
inueniſſe dicebant. Et exploratores quidem uidentes, quod cunctis quos ab Aegypto egredientes inſpexerant, maiores eſſent Chananæi, & ipſi tabuerunt, & multitudinem hoc credere compulerunt. Illi autem ex his quæ audierant, poſſeſsionem Num.14.
terræ illius difficilem ſibi iudicabant: ſoluto q; concilio, cum uxoribus & filijs lugentes degebant, tanquam deus nihil eis opere, ſed tantum uerbo promitteret. Rurſumq; Moſen increpabant, & inclamabant ei, eiusq; fratri atque pontifici, & peſsimam quidem, licet cum illorum blaſphemijs, habuerunt noctem. Mane uero concurrerunt ad eccleſiam, deliberationem habentes, ut interfecto Moſe & Aaron, ad Aegyptum denuo remearent. Vnus autem exploratorum, Ieſus filius Naue de De Ieſu & Caleph
tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium proceſſerunt: tenebantq; multitudinem, confidere ſupplicantes, & neque deum falſitatis arguere, neque credere his quæ pro terrore, non uere de Chananæis dicta uidebãtur, ſed ſibi potius, qui ad felicitatem & poſſeſsionem bonorum eos decentius inuitarẽt: quando neq; montium magnitudo, neq; altitudo fluuiorum uirtutem colentibus effectum poterit impedire: maxime cum deus ſecuritatem præbeat, & eorum propugnator exiſtat. Pergamus ergo dicebant ſimul ad hoſtes, nullam timoris habentes ſuſpicionem, ſed duci credite deo: nosq; ſequimini quò uocamus. Et illi quidem dicentes hæc, nitebantur iram populi mitigare. Moſes uero & Aaron in terram proſtrati, rogabant deum non pro ſalute ſua, ſed ut quieſcere faceret ignorantem plebem, eorumq; ſedaret animos, præſentis hæſitationis paſsione turbatos. Aſtitit autem & nubes, & inſtans ſupra tabernaculum ſignificauit dei præſentiam.

Prædicitur per Moſen,neminem terrã promiſſam ingreſſurũ. Cap. xvii

Num.14 MOſes aũt confidens,in media aſtitit multitudine:deumq; permotũ pro eorũ pandebat iniuria: percepturosq; fore ſuppliciũ,non quidem delicto dignũ, ſed quale patres pro correptione inferũt filijs. Cumq; tranſiſſet in tabernaculum, coram deo pro futura eorũ perditiõe deflebat:cõmemorabatq; populũ quæ paſsi ab eo,& quantis beneficijs participati ingrati circa eũ exiſterent:quando etiã nunc exploratorũ terrore decepti,ſermones illorũ potius,q; promiſsiones dei iudicauerint uetiores,& ob hãc cauſam non equidẽ exterminaret eos, neq; perderet genus eorum, quod omnibus hominibus haberet apud ſe potius honoratũ: uerum terra Chananæorum non eos eſſe potituros, neq; eius promiſſa felicitate lætaturos,ſed etiã ſine domibus & ciuitatibus in deſerto quadraginta annos eſſe uicturos, & hãc pœnã eos pro iniquitate ſoluturos:filijs aũt ueſtris, dicebat, deus terrã daturum ſe compromiſit:illorũ participaturos bonis, & dominos eorũ fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipere. Cum hæc itaq; populo Moſes dixiſſet dei uoluntate,in triſtitiã & ærumnã conuerſa eſt multitudo,rogabantq; Moſen, ut propitiũ ei faceret deũ, & à deſerto liberatis præberet urbes. Ille aũt dicebat deum huiuſmodi non habere conſiliũ,neq; ſecundum leuitatẽ humanam ductũ circa indignationem eorum,ſed habita deliberatione in eos ſententiã protuliſſe. Non itaq; iudicandum eſt oportere hæc diſcredi, ſi Moſes cum uir unus eſſet, tanta milia hominũ iraſcentiũ potuit mitigare,& ad manſuetudinis uota reducere. Deus enim aſsiſtens ei,multitudinem populorũ uinci ſermonibus ſuis præparauit: quippe cum ſæpius inobedientes,utilem ſibimet obedientiam fuiſſe cognouiſſent,utiq; in calamitatibus incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille, ad credendũ ſibi de quibuſcunq; populus audiret,& hoc non ſolum tempore quo uixit, ſed etiã nunc. Nullus enim eſt Hebræorũ qui non tanquã præſente eo & caſtigante,ſi forte ſit moribus incompoſitus,obediat ſanctionibus eius, licet alios latere poſsit. Et alia quidem indicia ultra humanã uirtutem eius exiſtunt. Olim enim quidam trans Euphraten habitantiũ, quatuor menſiũ itinere uenientes propter honorem noſtri ſacrificij,cum multis periculis ſimul & ſumptibus,ſacrificantes non ualuerunt immolatione participari: interdicente hoc Moſe quibuslibet,qui non ſint noſtris legibus eruditi,neq; nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alij quidem neq; ſacrificantes,alij uero ſemiplena ſacrificia relinquentes, alij aũt neq; initiũ ingrediendi in templum facere ualentes diſceſſerunt:obedire Moſeos præceptis potius q; ſuam uoluntatem facere præponentes,& cum prohibentẽ ſe de talibus non metuerent,ſolam tamen conſcientiam formidantes. Sic legislatio quæ uidebatur dei,fecit illum uirũ meliorem ſua natura putari. Sed etiã ante tempus modicum huius belli Claudio Romanis imperante, Iſmaele apud nos exiſtente pontifice, cũ fames talis noſtrã regionẽ obtinuiſſet, ut quatuor drachmis uenderet aſſariũ: allata farina ad feſtiuitatẽ azymorũ in coros ſeptuaginta,qui medimni quidẽ ſinguli ſunt unus & triginta, Attici aũt quadraginta & unus,nullus ſacerdotũ præſumpſit comedere,cũ ſcilicet terrã inopia tanta deteneret:quippe cum metuerent legẽ & iram, quam etiã ſuper iniquitates hominibus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur non oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt, quando etiã nunc literæ à Moſe derelictæ tantã uirtutem habent, ut etiã inimici noſtri fateantur,quia is qui conſtituit Rempub. noſtrã per Moſen eiusq; uirtutem,deus eſt. Sed de his quidem, ut placuerit unicuiq;,conſideret.

De fame facta ſub Claudio

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVARTVS

Hebræi contra Chananæos infeliciter pugnant. Cap. I

EBRAEOS itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat, etiã prohibente deo, ad Chananæos accedere. Non enim Moſi ſermonibus acquieſcebãt obedire, ſed etiam præter illius uoluntatem ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes, illum equidem accuſabãt, ſuſpicionem habentes, quod eorum negociaretur inopiam, & ut ſemper eius uiderentur egere ſolatio. præliari uero contra Chanaæos egreſsi ſunt, dicentes deum non propter Moſen eis auxiliari, ſed communiter genti ſuæ ferre ſolatium propter maiores eorum ſuamq; uirtutem, quorum ſemper prouidentiam habuiſſe uidebatur, & quomodo qui prius libertatem præbuiſſet, etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolatia non tardaret: dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus præualere, licet uellet Moſes deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire, ut ipſi ſui rectores eſſent, & non ab Aegyptiorum iniuria digreſsi, Moſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent, & ſecundum eius uoluntatem uiuerent: nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret, tanquam non omnes eſſent de genere Abrahæ, ſed unus eſſet his autor omnium, cui deus omnia noſſe futura præberet: qui uiderentur ſapere, ſi eius ſuperbiam contemnentes & deo credentes, obtinerent terram quam eis uolentibus compromiſerat, & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atque deſertum, propter quæ ad hæc potius urgebantur, ad Chananæorum bella profecti ſunt, deum ducem exiſtimantes, & non à legislatore ſolatium ſuſtinentes, donec ſibi meliora fore decerneret. Quo facto, hoſtes agreſsi ſunt. Illi ſiquidem eorum non obſtupeſcentes inuaſionem ſeu multitudinem, eos fortiter exceperũt, & Hebræorum multi quidem ſunt interempti. reliqua uero militia cohortis eorum ſoluta eſt, ſectatiq; turpiter in tabernaculum confugerunt, & eo quod præter ſpem tanta calamitate occubuiſſent, omnino deiecti ſunt, & nihil utile de cætero ſperabant, cogitantes quod hæc per dei iracundiã proueniſſent, accedentibus ad bellum contra eius uoluntatẽ. Moſes autem uidens ſuos perditione compreſſos, & metuens ne uictoria confidentes inimici, & appetentes maiora ſuper eos accederent, iudicauit exercitum in deſertum procul à Chananæis educere. Cumq; ita multitudo ei conſentiret, quæ utique cognouerat, quòd abſque præceptionibus eius prouidentiæ præualere non poſſet, eleuato exercitu abijt in eremum, faciens eos ibi quieſcere, nec prius Chananæos adire, donec ad hoc oportunum tempus à deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu, & præcipue apud eos, qui in ærumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt, hoc etiam Iudæis euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia, & forte præ multitudine conſilijs melioribus ſe minime ſubijcerent, inopia potius & ærumnis iraſcebantur, & aduerſus alterutros & contra ducem. Seditio nanq; tunc eos, qualẽ nec apud Græcos nec apud Barbaros factã nouimus, apprehendit, pro qua omnes deſerendos à deo, atq; perditionis periculũ ſuſcepturos eripuit Moſes, obliti malorum, licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus. Pro cuius precibus deus nihil mali Num. 14.

malí eos ſuſtinere permiſit, licet legislatorem ſuum contumelijs affeciſſent, & mandata, quæ per Moſen ipſe deus dederat, deſpexiſſent: eripuit tamen eos, quãdo eis pro ſeditione ſua, mala prouenire potuerunt, niſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet. Seditionem uero, & quemadmodum poſt eam Moſes conuerſatus eſt, narrabo: prædicens cauſam, propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio Core de ſacerdotio. Cap. II

Numer. 16 COre Hebræorũ & genere nobilis, & abundans diuitijs, & lingua facilis, & ad perſuadendum plebi nimis idoneus, uidens Moſen in honore maximo cõſtitutum, per inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cum eſſet ex ea tribu, erat eius pariter & cognatus, & mordebatur quaſi iuſtius eſſet, ut eam gloriam ipſe potius obtineret: qui & ditior illo, & genere apud Leuitas non uideretur eſſe deterior: clamabatq; dicens eſſe crudelem Moſen, gloriam ſibimet aucupatũ, & hanc per callidi-

Inuidia Core tatem acquiſiſſe ſub occaſione, quaſi uideret deũ, & quòd cõtra leges Aaron fratri ſacerdotiũ dederit, non cõmuni placito plebis ſed ſuo iudicio, & ſuper hæc modo tyrannico honores quibus uellet, impenderet. Sæuius aũt eſſe dicebat, & ultra uiolentiam, quia læſionem latenter uideretur inferre: quando non ſolũ nolentibus, ſed neq; intelligẽtibus inſidias eius, honores auferre cõtenderet: quia cũ ſcierint, inquit, homines nõ ſe poſſe uiolentia præualere, hanc quidẽ uolentes boni uideri non inferunt, doloſa tamen arte machinãtur, quatenus deſideratũ perueniant ad effectũ. His & ſimilibus ſuadebat plebi, quia utile foret, ut dum adhuc huiuſmodi latere ſe crederent, punirentur: nec ſinerentur ad potiorẽ accedere cumulũ, ne manifeſti fierent inimici. Adijciebatq; dicens: Quam rationem reddere poterit Moſes, ut Aaron & eius filijs crederet ſacerdotiũ? Si enim ex tribu Leui deus honorẽ alicui præbendum eſſe decreuit, ego hunc iuſtior ſum accipere, genere quidẽ ipſo conſiſtens quo Moſes, diuitijs autem & forma potentior. Si uero maior tribus quæritur, dignum eſt ut Ruben tribus potius honoraretur, & hũc accipiant Datan & Abirom & Balas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu, & potentes facultate pecuniarũ. Hæc itaq; Core dicens, uolebat quidem uideri cõmuni utilitati prodeſſe, opere uero agebat, ut honorem hũc in ſe populi ſuffragatione transferret. Et ille quidem hæc maliuolæ plebi cum doloſo dicebat eloquio: Procedente uero ſermone paulatim ad multos, & creſcentibus auditoribus, contra derogationem Aaron omnis exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cum Core ducenti & quinquaginta priores uiri, ſtudentes quatenus fratrem Moſeos ſacerdotij iure priuarent, & per hoc eum exhonorarent. Tunc itaq; populus, ut etiam Moſen lapidaret aggreſſus eſt, & in eccleſiam inordinate & turbulenter cõueniebant, & ante tabernaculũ dei clamabãt oẽs: Exeat tyrannus, & populus ab eius ſeruitio liberetur, qui ſub occaſione dei uiolentia mandata præcepit. Dicebant enim: Quia ſi deus ipſe ſacerdotẽ futurũ eligeret, digniſsimũ ad hũc honorẽ proueheret, & non eũ multis inferiori daret, & ſi decreuiſſet hũc Aaron dari, coram populo faceret, & nõ in fratris hoc poteſtate relinqueret. Moſes aũt cum derogationẽ Core iam ex multo præſciret, etiã iritatũ populũ nõ expauit, ſed cõfidens rebus, quas fideli deuotione tractabat, & ſciẽs fratrẽ dei uoluntate ſacerdotiũ, & nõ ſuo munere meruiſſe, ad conciliũ uenit, & multitudini quidẽ nihil omnino locutus eſt: ad Core aũt clamans, cum eſſet dexter etiam in

Moſes ad Core alijs, & ad loquendũ populis nimis ingenioſus: Mihi, inquit, ô Core & tu, et unuſquiſq; horum (oſtendebat autem ducentos & quinquaginta uiros) honore digni

eſſe uidemi

esse uidemini, & totum exercitum huiusmodi honore non priuo: licet non habeāt quæ uobis ex diuitijs & culmine altæ dignitatis existunt. Igitur sacerdotiū Aaron non eo quod diuitijs præcellat, cum tu ambos nos pecuniarum uidearis magnitudine superare: neq; propter genus, quando cōmune nobis hoc fecit deus, eundem progenitorem dans nobis, neq; propter fraternum amorem, quod iustius alter habere potuisset, ego hoc contuli fratri. Nam si non cogitarem de dei legibus, hunc honorem mihi potius prębuissem, quando plus mihi ego sum uicinus quàm alter, & mihi magis quàm alteri familiaris existo. Nam neq; sapiens consilium erat memet periculis subdere, & alij ex tali causa felicitatis dona cōferre. Sed à malitia ego sum remotus: deus autem se cōtemni non despexit, neq; uos ignorare uoluit, quod hoc facientes ei præstatis, & ipse eligens sacerdotem sibi futurum, à querela nos huiusmodi liberabit. Non enim Aaron gratia mea hoc, & non iudicio diuino sortitus est. Vnde ponet hoc deus in medio quasi ad disceptandum, ut nūc qui dignus ad hoc inuenitur, accedat. Quod enim dedit deus non derelinquimus, si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium, honorem quem ille præbet nō adire: & nimis irrationabile, uniuerso tempore securitatem promittente deo contemnere. Sed & nunc iterum probari uult eum, qui pro nobis ei debeat hostias immolare, & præsul pietatis existere. Incongruum nanq; est ô Core, ut quilibet appetēs honorem, deo hunc præbendi cui uoluerit auferat potestatem. Igitur à seditione & huiusmodi turba quiescite. Mane uero omnes qui sacerdotium quæritis, thuribulum singuli portantes à uestris domibus cum thymiamate & igne uenite. Sed & tu Core cede deo iudicium, & in his eius expecta sententiam, & non temetipsum deo uelis facere meliorem, sed potius adesto, de hoc honore taliter iudicandus. Necnon & Aaron arbitror interesse iudicandum, cum & eiusdem sit generis, & in nullo possit de rebus sacerdotij iuste culpari. Conuenientesq; pariter coram omni populo incensum facite, & cuiuscunq; uestrum sacrificium suaue iudicauerit deus, hic uobis ordinabitur sacerdos, & ita derogatione fraterna, tanquam ei honorem sacerdotij ego donauerim, liberabor. Hæc Mose dicente, & à turba & ab eius suspicione multitudo cessauit, & laudauerunt cuncti quæ dicta sunt. Erat enim uir optimus, & loqui utilia uidebatur. Tunc siquidem cōcilium est solutum. Altera uero die cuncti congregati sunt in ecclesia, ut adessent sacrificio & electioni de sacerdotio cōcertantiū. Eratq; populus conturbatus, cum esset multitudo suspensa spe futurorū, & alij delectarentur, si Moses malignus ostenderetur: sapientes uero huiusmodi seditione liberarentur. Metuebant enim, ne procedente turba ordinator eorū disciplinæ deperiret. Omne siquidem uulgus cum naturaliter queri congaudeat de eis qui in potestate sunt cōstituti, ad ea quæ forte placuerint sententiā tumultus efficit. Moses autem missis ad Datan & Abirom ministris, eos secundum cōstitutum uenire iussit & sacerdotiū expectare. Cū uero nec obedire eos nuncij retulissent, nec uelle diceretur Mosi quasi cōtra omnem populum malignitate crescente succumbere, audiens hæc ab eis Moses, sequi se maiores natu præcipiens, ibat ad Datan & Abirom, nec indignum esse putabat ad superbos accedere. Illi uero nihil contradicentes secuti sunt. Datan autem & qui cum eo erant, cognoscentes Mosen cum nobilibus populi ad se uenire, accedentes cum uxoribus & filijs ante tabernacula, respiciebant quid Moses esset acturus: erantq; circa eos constituti famuli, ut si uellet aliquam uiolentiam Moses facere, uindicarent. Ille uero cum uenisset in proximum

mum,manus ad cœlos tendens, multumq; clamans, ita ut populus cunctus audi-
Oratio Moſi ret,ait:Domine cœli & terræ & maris, tu enim mihi meorum actuum fideliſsimus teſtis exiſtis, quoniam omnia tua uoluntate feci,tu fugientibus præbuiſti uiam,mi ſericordiam in omnibus faciens neceſsitatibus Hebræorum,eſto meus & in his uer bis auditor. Tibi nanq; nec quod agitur nec quod cogitatur abſconſum eſt,& ideo neq; comprimis ueritatem,ut horũ contra me uelis defenſare ingratitudinem. Antiquitatem ſcilicet meæ generationis ipſe noſti certiſsime, non auditu cognoſcens, ſed uiſu his quæ facta ſunt tunc aſsiſtens. In his ergo quæ de me,licet ueritatẽ aperte ſcientes, iniuſte ſuſpicantur, te teſtem mihi precor aſsiſtere. Ego nanq; uitã ſimplicem habens, mea quidem uirtute, tua uero uoluntate,hanc mihi Rahuele ſocero meo relinquente,bonorum illorum adeptionem deſerens,meipſum tradidi pro iſtorum ærumnis, & primum quidem pro libertate eorum,nunc uero ſalute maximos labores toleraui,omniq; periculo me prone ſubieci. Nunc ergo quoniam uelut malignus in ſuſpicione ſum uiris, quorum uita meo labore ſubſiſtit,tu qui mihi locutus es in monte Sina,& tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti,& inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti, & iuſsiſti ad Ægyptũ properare,& tuam uoluntatẽ his innoteſcere:qui Aegyptiorũ remouiſti felicitatẽ, & à ſeruitute his præbuiſti refugium, mihiq; poteſtatem Pharaonis parumlam quidem demonſtraſti, & in terram pelagus neſcientibus nobis itinera cõuertiſti, & permixtum mare Aegyptiorum necibus conturbaſti: qui nudis armorum munimina contuliſti,qui corruptos fontes nimis hæſitantibus potabiles feciſti, potũq; nobis ex lapidibus præbuiſti,qui à terrenis cibis inopes maritimis ſatiaſti,qui etiam cibum cœleſtem præbuiſti primitus non inſpectum, qui legum modum dediſti & ordinem noſtræ reipublicæ demonſtraſti: ueni domine omnium iudex, & teſtis eſto meus,quem ſuffragia ulla non redimunt: tu noſti quia nullum munus ego contra iuſtitiam ab Hebræis accepi,nec condemnaui propter diuitias paupertatem,nec contra uniuerſitatis læſionem conuerſatus ſum:qui nunc in extraneas meorum ſtudiorum ſuſpiciones incurri,tanquam te non iubente,ſed mea potius uoluntate ſacerdotium Aaron dederim: oſtende pariter nunc, quia omnia tua prouidentia gubernantur,& nihil fortuitu, ſed tuę uoluntatis interpoſitione perueniunt ad effectum,& quoniam gentis ſolicitudinem generis Hebræorũ, uindica in Datan & Abiron,qui te de inſenſibilitate cõdemnant,quaſi mea uideantur arte compreſsi. Fac itaq; ſuper eos apertum iudicium prouenire, ita ut contra tuam gloriam ſæuientes,non eos communi modo facias tranſire de uita,neq; humana lege morientes de ſeculo præſenti recedere, ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis oſtenſio, atq; doctrina cunctorum. Sic enim caſtigabis eos,qui talia de te non bene ſuſpicantur, ſic ego miniſter præceptorũ tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autem uere cõtra me derogaſſe noſcuntur, illos quidem innoxios ab omni læſione ſeruato: necem uero quam illis optaui, facito meam,& pœnas ab eo exige,qui tuam uoluit nocere plebem,ut de cętero pax concordiaq; ſuccedat:Sana multitudinem tuis præceptis obedientem,illæſam cuſtodiens eam,& à pœna peccati huius exortem. Tu ſiquidem noſti,quoniã iuſtum non eſt,pro eorum malitia ſupplicium ſuſtinere cõmuniter cunctos Iſraelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente,repente quidem terra commota eſt,& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus aũt cunctus expauit,grauiq; & duriſsimo ſtre-

pitu per

pitu per illorum tabernacula concitato, terra ſciſſa eſt, & abſorbuit Datan & Abirō: & omnia quæcunq; erant illis gratiſſima, in ea ſunt prorſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis, ut nō occurrerent quidem illud agnoſcere: mox apertio terrę ſuper eos reducta eſt, & ita redintegrata, quaſi nihil horum quæ prædicta ſunt, factum eſſe uideretur inſpicientibus. Et illi quidem ita perierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta, cognati quidem illorum dolebant non ſolum calamitatem, quæ digna gemitu quidem uideretur, ſed etiam proximitatis affectu. Sapientes autem, quos euidenter uoluntas latebat, illorum euentus iudicij certos fecit: & decernētes, quia ueluti erratici deperiſſent, qui fuerant cum Datan, de eis neq; contriſtabātur. Igitur Moſes euocauit eos qui de ſacerdotio contendebant propter ſacerdotū probationem: quatenus ſcirent, cuius ſacrificiū deus ſuſciperet, illum conſtitui ſacerdotem. Conuenientibus aūt ducentis quinquaginta uiris, qui & propter patrum uirtutem honorabantur à populo, & propter ſuam illos etiam tranſcenderant: proceſſerunt quoq; & Aaron & Core, & ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulſit, quantum nullus opifex uidit, nec de terra prolatus, uel concurſione fluctuū, aut uiolentia ſpirituum, uel materia adinuicem percuſſa, ſponte aliquando uiſus eſt exilire: ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi, & clarus & flammeus: quo ueniente ſuper eos, cuncti ducenti & quinquaginta & Core ſimul extincti ſunt, ita ut neq; etiam corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autem liberatus eſt Aaron, nihil ex igne læſus, qui utiq; à deo uidebatur electus. Moſes igitur his pereuntibus, uolens pœnā eorū memoriæ reſeruare, eamq; futuros agnoſcere, iuſſit Eleazarum filiū Aaron thuribula eorum circa altare æneum collocare, ut in memoriam eſſent futuro generi, quæ illi ſunt paſſi, qui putabant uirtutem deī ſe poſſe deludere. Et Aaron quidem iam non munere Moſeos pontificatum ſe habere credebat: ſed dei iudicio patefacto, cum filijs firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamen neq; ita ceſſauit, ſed multo magis augebatur, & crudelius accreſcebat. Eratq; tumultus ualde deterior, & nunquā hoc malum finiri putabatur, ſed longo tempore permanere. Homines nanq; credentes iam nihil præter dei prouidentiam geri, & abſq; dei gratia hæc circa Moſen geſta minime iudicantes culpabant Moſen: eo quod tanta ira dei non tam propter iniuſtitiam puni torum, quàm propter fauorem Moſi prouenerit. Illos enim periſſe dicebant, nihil delinquentes, niſi quod circa dei religionem ſtudium habuiſſent: Moſen uero interitu talium uirorum, & optimorū omnium populum deleuiſſe, inſuper & fratri ſacerdotiū dediſſe quod auferri nequiret, nullumq; alium ad hoc ulterius promouendum, cū priores uiderent ita periſſe. Super hæc etiam & à cognatis extinctorū ſupplicatio multa fiebat ad populū, ut gloria Moſeos minueret. hoc enim ad ſuā cauſelam accedere iudicabant. Moſes autem diu populū in tumultu conſtitutum patienter audiebat, & metuēs ne quid iterū ſeditionis emergeret, & magnū malum aliquod proueniret, in eccleſiam multitudinem congregauit, & ſuſtinēs audiebat: nec ad ſatisfactionē ueniebat, ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc autem ſolum principibus tribuum prædixit, ut nomina tribuum ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium habiturum in cuius uirga deus indicium gloriæ deſignaſſet. Portauerunt ergo omnes alij uirgas, & Aaron ſcribens in uirga ſua tribum Leui, easq; Moſes in dei tabernaculo collocauit. Altera uero die protulit uirgas, erant enim cognitæ, cum eas tunc ſinguli uiri ſignaſſent, & corā multitudine deportaſſent.

Core cū ducētis et quinquaginta exuſtus eſt.

Iterum ſeditio orta

Num. 17

Virga Aaron & alias quidem uirgas in quo ſchemate Moſes accepit, in eo permanſiſſe uidebãt: de Aaron autem uirga germen & ramos ortos, & fructum ſpecioſum amygdalæ ex eo ligno proceſſiſſe mirabantur. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionem: & licet aliquod fuiſſet odium circa Moſen et Aaron, hoc cõtinuo relinquentes, mirari cœpetũt in illis dei iudicium: & de cætero placito diuino fauentes, ſinebãt Aaron habere pontificatum. Ille ſiquidem tertio iam eum ordinante deo, hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hebræorũ itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit, hoc tamẽ modo quieuit

Moſes inſtituit decimas dari ſacerdotibus: & de morte Mariæ & Aarõ Cap. III

Num. 18 IGitur Moſes leuitarum tribũ ſeruituram deo, à prælijs & militia ſegregauit: ne propter inopiam aut quæſtum neceſſariorum ad uitam præſentem, eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitq; ut dum ſecundum dei uoluntatem Chananæam obtinerent Hebræi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerẽt: ſed & terram ante muros duorum miliũ cubitorum ad eos pertinere deſcripſit. Super hæc autẽ & populum cõſtituit annuorũ fructuũ decimas ipſis Leuitis ſacerdotibusq; præbere. Hæc enim ſunt quæ accepit hæc tribus à populo. Neceſſarium autem iudicaui, ipſorum ſacerdotũ quæ ſint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis leuitis cedere præcepit, & decimarum quas à populo per annum accipiunt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum, de terra naſcẽtium, deo populum offerre iuſtum eſſe ſanciuit. Quadrupedum uero quæ ſacrificijs offeruntur quod primitus naſcitur, ſi maſculinum ſit immolandum præberi ſacerdotibus iuſſit, & ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate: Sacratorum uero, quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges, dominus ſiclum & dimidium eis præberi ſanciuit. Pro homine uero primogenito quinque ſiclos. Sunt autem apud eos primitiæ etiam tonſionis ouium & meſſium, unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur. Si qui uero eorũ ſemetipſos uouerint, quos Nazaræos appellant, comam nutrire, & uino non uti, iſti dum capillos ſuos dedicãt propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes, Corban offerunt deo, quod ſignificat munus: mulier quidem triginta ſiclos, uir autem quinquaginta. De his uero quicũq; ſunt egeni pecunijs, licet ſacerdotibus ut uoluerint iudicare. ſed etiam his qui domibus immolant, epulationis cauſa non religionis, neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrũ brachiũ pecoris. Et ſacerdotibus quidẽ Moſes ex his, quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet, ſicut in præcedẽti libro ſignificauimus, hoc dari cõſtituit. Omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur, participari cõſtituit, & ſeruos, & filios, & mulieres, abſque hoſtijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc Moſes conſtituiſſet, ſurgens cum omni exercitu, ad terminos Idumææ uenit, & legatos ad regem Idumæorum miſit, poſcens uiam ſibi concedi, quam ſe confidebat accipere, & illum cum nihil læderetur ſine dubitatione præbere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat, & aquæ pretium eos iubebat accipere. Ille uero his, quæ à Moſe petebantur, non conſentiens, neq; uiam cedens, ſed caſtrametatus occurrit, prohibiturus eos ſi uiolenter tranſire præſumerent. Moſes autem dum deus fieri pugnæ initium non iuſſiſſet, recedebat, per deſertum faciens iter. Tunc itaq; ſororem eius Mariam finis uitæ accepit, cũ quadrageſimũ cõpleſſet annũ ex quo Aegyptũ dereliquit, xantici menſis initio ſecunda luna: ſepelierũtq; eam publice nimis ſplendide, ſupra mõtem

De nazaræis
Corban offerunt deo

Maria ſoror Moſi moritur

quendam

quendã qui uocatur Hor: & poſt triginta dies à fletu populũ Moſes hoc modo purgauit: Vitulam fœminam aratro & cultura expertẽ, totamq; rubeam; paululũ ab exercitu procul eductam, in loco mundiſſimo pontifex immolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei: deinde incẽſa, ut erat, tota uitula cum pelle atq; uiſceribus, lignum cedrinum in medium ignem miſerunt, & hyſopum & lanam coccineam: colligensq; omnem cinerem uitulæ uir mundus, poſuit in locum puriſſimũ. Hi ergo qui morte polluti erant, paululum cineris in fontẽ mittẽtes, & hyſopum baptizantes, & hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dierum, erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promiſſam ſortem uenturos ſeruare præcepit. Poſtquã uero propter luctum ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt, duxit populum per deſertum & per Arabiam: uenitq; ad locum quem Arabes Metropolim ſuam putãt, primo quidem Archim nominatum, qui tunc Petra uocitatur. Hic itaque cum eſſet excelſus mons, aſcẽdens ineum Aaron, Moſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet, uidente cuncto exercitu, erat enim è diuerſo locus ubi erat populus conſtitutus, exutus pontificali ſtola, tradens eam Eleazaro filio, ad quem propter ætatem pontificatus aduenit, mortuus eſt populo eum uidente: ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta, cum uixiſſet annis tribus, & uiginti, & centum. Defunctus eſt autem ſecunda luna initio menſis qui apud Athenienſes quidem ἑκατομβαιῶν, apud Macedones autem Lochos, apud Hebræos uero Sedebath, apud Romanos nuncupatur Auguſtus. Cumq; luctus populi ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus, poſthæc ceſſauit.

Seon & Og reges Amorræorum uincuntur Caput. IIII

SVmens igitur Moſes inde exercitum, uenit ad fluuiũ Arnon, qui de montibus Arabiæ deſcendens, & per totum deſertum fluens in ſtagnũ Aſphaltiten erumpit, diuidens Moabitidem & Ammonitida. Hæc autẽ terra eſt fructifera, & hominum multitudinem bonis ibi naſcentiũ alere copioſa. Ad Seon itaq; regem eius regionis Moſes miſit, populo uiam petens, ut fœderibus quibus uellet ille credere factis, in nullo læderentur, neq; terra, neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur: ſed etiã uenalia populo ſub precio fore uẽdẽda, ſicut illorũ procuraret utilitas, & aquã peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autem hæc negans, proprium armauit exercitũ, ut Hebræos Arnon fluuiũ trãſire prohiberet. Tũc Moſes uidẽs hoſtiliter Amorræum inſiſtere, non paſſus ut Hebræis per inertiam proueniret impia, primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut præualeret contra Seon, conſuluit deum, ſi eum pugnare permiteret. Cumq; deus uictoriam promiſiſſet, fiduciali ter ipſe ad certamen aduenit, & exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros, quo diuinitas uti iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta, ſumẽtes arma ad prælium repẽte profecti ſunt. Amorræus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet æqualis, ipſe quidem Hebræos obſtupuit: exercitus autem eius, fortem ſe non opere, ſed timore reſpondit. Prima ergo congreſſione non tolerantes reſiſtere & ſuſtinere Hebræos, in fugam uerſi ſunt: hoc ſibi potius pro ſalute, quàm pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus ualde munitis, in quibus cum recluſi fuiſſent, nihil profuit eis. Hebræi nanq; dum eos fuga declinare reſpicerẽt, inſiſtebant: & irrumpentes eorum aciem, eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ãd ciuitates, Hebræi uero perſequentes nequaquam fatigabantur: quãdo & ad labores præparati, & uti fundibulis Num. 21

exercíti, & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebantur aptiſſimi: ita ut cum hoſtes longius eſſent, fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cædes effecta tunc noſcitur, quãdo etiam fugientes uulneribus uexabãtur: laborabãtq; potius propter ſitim, quàm ppter fugã. Erat enim tempus æſtatis. Et cum hoſtes deſiderio ſitis, plurimi ad fluuium concurrerent fugientes, circundantes eos Hebræi percutiebãt, omnesq; illos iaculatos ſagittatosq; peremerunt: ita ut etiam Seon eorum rex ſimul extingueretur. Hebræi uero mortuos ſpoliabant, prædamq; ſumebant, multamq; copiam habuerũt ex illa terra, cũ eſſet adhuc plena fructibus. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullũ enim eis erat impedimentũ pugnæ, cum omnes præter paucos deperiſſent. Amorræos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehẽdit, qui nec prudẽtia uidebantur aſtuti, nec opere neceſſario boni, quorum Hebræi terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus, quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locũ Arnos quidem à meridiana parte circundat, Iaboch autẽ ſeptentrionis circuit latus, qui in Iordanem fluuium deſcendens, illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis, Iordanis ripa concludit. Quum ergo res illæ ita conſiſterent, Iſraelitis inſtabat Og Galadinæ & Galanitidis rex, ducens exercitum copioſum, & feſtinans quidem tanquã ſolatium amico Seon prębi turus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum, etiam tunc deliberauit congredi cum Hebræis, putãs ſe præualere, eorumq; uirtutũ experimenta cognoſcere. Cũq; fuiſſet ſpe ſua deceptus, & ipſe bello mortuus, & omnis eius exercitus eſt peremptus. Moſes autem Iaboch fluuium tranſiens, regnum Og regis perambulabat, ciuitates deſtruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diuitijs omnibus in illa terra, & uirtutibus & opulentiæ multitudine præcellebant. Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit uehemens, qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis, ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur æqualis. Fortitudinis uero eius & magnitudinis ſunt experti, qui lectum eius uiderunt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor uero cubitorum latitudinem habentem, longitudinem uero duplicem, & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo Hebræis rerum fiducia eſt conceſſa, ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam ſexaginta urbes clare nimis munitas illicq; ſubditas tenuerunt: prædámq; copioſam, & ſeorſum ſinguli, & communiter omnes adepti ſunt.

Seon rex occiſus

Og rex cũ exercitu perimitur

Balam conſilium dat Balacho, quo modo ſeduceret populum: & de ultione ſecuta: & ubi Moſes Ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Caput V

MOſes itaq; caſtrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campeſtria, contra Hiericho ciuitatem opulentiſſimam, & palmas atq; balſamũ ferre copioſam. Cœperunt autem proni eſſe Iſraelitæ, & deſiderium habere bellandi. Porrò Moſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet, populumq; epulari feciſſet, partem quandam armatorum miſit, qui & terram Madianitarũ explorarent, & eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellãdi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach Moabitarum rex dum amicitias paternas haberet, atq; ſocietatem circa Madianitas, & Iſraelitas uideret tanto cremento proficere, etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus. Denicq; nõ credebat terram aliam Hebræ-

De Balach rege Madianitarum

os

os quærere niſi ſuam, cum promiſiſſet utiq; deus Chananæam illos fore poſſeſſu-
ros: uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tentare ſermonib. & pugnare quidem
ipſe in felicitate conſtitutus, contra illos qui obſtringerẽtur ærumnis non iudicauit:
ſed prohibere magis eos, ne potiores efficerentur: deliberauitq; legationem pro eis
ad Madianitas protinus deſtinare. At illi dum eſſet quidam ab Euphrate prophe- Num. 22
ta præclarus illorum temporum, eisq; nimis amicus, miſerunt ad eum cum legatis
Balach uiros de ſuis fide digniſſimos, rogantes ut ueniret ille propheta, quatenus
prò perditione Iſraelitarum maledictiones faceret. Qui uenientes legatos ſuſcepit,
& largitatẽ eis hoſpitalitatis exhibuit. Cumq; cœnaſſet, dei uoluntatem conſuluit,
quæ foret, & pro quibus Madianitæ rogarent. Cumq; deus impedimentum eo-
rum uoluntati feciſſet, ad legatos rediit. deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis
oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent, ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dicens,
qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet: exercitúmq;
pro quo maledicendo eum uenire rogarent, eſſe nimis deo amabilem: ſuadebatq;
ſimul ut propter hãc cauſam inimicitias ſuas ab Iſraelitarum gente ſuſpenderent.
Cumq; hæc dixiſſet, legatos dimiſit. Madianitæ uero, Balach uehementer inſiſten
te, & preces maximas offerente, miſerunt iterum ad Balaam. Tunc ille ſtudens ali-
quid uiris illis præſtare, deum denuo conſuluit. Qui uolens eam rem experimento
probare, iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret, ſed cum eis iret. Qui arbitratus
deum hæc ei non pro deceptione iuſſiſſe, cum legatis mox ibat. Angelo autem ſan-
cto occurrente ei per uiam in quodam anguſtiſſimo loco, qui erat accinctus gladio
bis acuto, aſina in qua Balaam ſedebat, intelligens diuinum eius ſpiritum, declinà-
uit cum Balaã ad unam maceriam, nõ ſentiens plagas quas ei Balaam inferebat,
dum percuſſa ad maceriam uexaretur. Cum uero inſiſteret angelus, aſina percuſſa
uoluntate dei uocem loquẽtis emiſit, Balaam accuſans uelut iniuſtum, quod
dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quereretur haberet, tunc ei plagas in-
ferret: non intelligens, quoniam uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret
implere. Cũq; Balaam aſina humane loquente, perturbaretur, palàm etiam ange- *Aſina plane*
lus apparuit, eumq; increpare de plagis aſinæ cœpit, tanquam non eſſet hæc culpa *loquitur*
iumenti, ſed quod eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens au-
tem Balaam, ſtuduit remeare: ſed deus eum confortauit ut iret præcipiens, ut quic-
quid eius in mentem poneret, hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem, cum hæc dixiſ-
ſet deus, uenit ad Balach. Rege uero decenter eum ualde ſuſcipiente, petebat ut du
ctus ad quendam montium, conſideraret quemadmodum Hebræorum exercitus
eſſet cõſtitutus. Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cũ regio miniſterio
in montem, qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: Abierat enim ab Hebræo- Num. 23
rum exercitu ſtadiis ſexaginta. Videnſq; eos ille, præcepit, ut ſeptem aras rex con-
ſtitueret, & totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celerrime miniſtraſ-
ſet, ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto, cœpit è diuerſo benedicere, dicens: Num. 24
Hic populus felix, cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum, eritq; eius au
xiliator in omnibus, & præſulem prouidẽtia ſua ei cõcedet, ita ut nullum hominum *Diuinatio Ba-*
genus ſit, quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima, & ab omni malitia ſegre- *laam de popu-*
gata. Hæc itaq; & uos habebitis, & melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſo *lo Iſrael*
los homines intendente, & ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita feliciores
habente, terram uero in quã uos ipſe miſit obtinebitis, ſeruiturã ſemper filiis ueſtris

quorumq; gloria complebitur omnis terra ſimul & mare,& ſic abundabitis in orbe terrarum,ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum, qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidem uos adhuc paucos Chananæorum terra ſuſcipiet,ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculũ in æternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabit̃, & in omnes terras,ſicuti nec cœli numerus eſt aſtrorũ.Et cũ tanti fueritis,nec ubertatem uobis negabit deus,in pace omnia bona miniſtrando, & uictoriam atq; potentiã in bello largietur,& filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint,ſubiugabit. Non enim ultra reuertetur aduerſarius ueſter uictor, qui filios ſuos lætari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidentia dei præſtabitur, cui grandia minuere uirtus eſt,& latius augere quæ parua ſunt. Talia ſiquidem ille ſua ſacratione præferebat:cum non eſſet in ſemetipſo,ſed potius ſpiritu dei uinceretur. Balach autem contriſtato & proclamante,eo quod pactũ tranſcenderet, qui fuiſſet à ſuis amicis magnis muneribus inuitatus:& cum ueniſſet pro maledictione hoſtium,laudaret eos, & cunctorũ beatiores oſtenderet: ait ad eum Balaã: O Balach, de cunctis rebus cogitas,& putas in nobis eſſe de talibus quicq; dicere ſeu tacere,quãdo dum nos ſpiritus dei præceperit,uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor, quomodo tu & Madianitæ ſupplicantes me huc deſiderabiliter adduxiſtis, & propterea ueni:fuitq; mihi uotiuum in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior eſt deus horum,quàm quæ ego tibi præſtare credebar.Nimis enim inſani ſunt,qui præſcientiam humanarũ rerum apud ſemetipſos ita ſuſcipiunt, quatenus non ea quæ diuinitas dictat dicant, quo magis illius uiolentiam faciant uoluntati.Ego ſiquidem hũc exercitum neq; laudare propoſui, nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus ſit aperire:ſed deus propitius eis exiſtens,& feſtinãs eis felicẽ uitam gloriámq; præbere perpetuam, hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit.Nunc aũt quoniam mihi uotum eſt tibi præſtare & Madianitis,quorum preces me repellere indecẽs eſt nimis,ueni rurſus aras alias erigamus,& ſacrificia proxima prioribus celebremus:ſi forte flectere potuero deum,ut me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumq; Balach fieri permiſiſſet,& ſecundo ſacrificanti nequaquã numen ut Iſraelitas malediceret annuiſſet:cadens pronus in terram,prædicebat paſſiones regibus affuturas,& quęcũque ciuitatibus eximijs erant euentura:quarum aliquas quidem nec habitari contingeret.Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſq; ad memoriam meam hominibus eueniſſent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint,qualem ille prædixit: quilibet conijcere poteſt, quomodo & in futuro ſic erit, quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus, eo quod maledicti non erant Iſraelitæ:remiſit Balaam nullo honore muneratum. Ille uero iam diſcedẽs & circa tranſitum Euphratæ ueniẽs,& Balach principibuſq; Madianitarum uale dicens,ait:O Balach & Madianitæ præſentes, oportet me & præter uoluntatem dei uobis præſtare conſilium.Hebræorũ quippe genus nulla peſtis apprehendit: nec bella, nec aliqua neceſſitas, nec ſterilitas fructuum terrenorum, nec alia quęlibet eos cauſa corrũpit.Eſt enim cura deo, liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem, quatenus omnes deperire debeant. Euenient autem eis pauca,& ad modicum tempus,ex quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa uexatio.

Verba Balaã ad Balach

Vos

Vos autem quandam uictoriam ad breue tempus aduerſus eos lucrari deſidera-
tis,quod impetrabitis,ſi hæc quæ moneo feceritis:Filiarum ueſtrarũ ſpecioſas præ- *Conſilium Ba*
cipue uirgines,quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpicientium propter pulchri- *laam aduerſus*
tudinis honeſtatem,circa eorum exercitum proxime deſtinate: & ſupplicantibus *Iſrael*
eorum iuuenibus,ut earum amplexibus miſceantur,præcipite, quatenus dum eos
concupiſcentia uiderint obligatos,deſerant:rogantibusq; manere eas, nõ primitus
annuant,quàm eos patrias leges relinquere iubeant, ſimul & honorem dei qui eas
poſuit eis, & Madianitarum atq; Moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis
indignabitur deus. Cum hæc ille dixiſſet,abſceſſit. Madianitæ uero dum miſiſſent *Num.25*
filias ſuas ſicut ille monuerat,Hebræorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine pue-
larum: & ad earum colloquia uenientes, rogabant quatenus earum pulchritudine
fruerentur, nec conſuetudinis proximitate recederent. At illæ libenter hæc uerba
audientes,conſenſerunt eis,obligantes eos amore ſuo. Quibus dum cõcupiſcentia
creuiſſet, eos illæ cœpere deſerere. Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione
crudeliter inuaſiſſet,uberrimis fletibus exorabant, ne eos illæ deſererent,ſed futu-
ras uxores & dominas omnium ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant. Hęc au-
tem cũ iuriſiurandi religione firmabant, deumq; mediatorẽ in promiſſione facie-
bant,flentes,& undiq; ſemetipſos miſericordia dignos mulieribus oſtendentes. Il-
læ uero dum eos ſeruitute iam captos eſſe cognoſcerẽt, & omni uinculo fidei con-
ſuetudinis obligatos,eis talia cœperunt edicere:Nobis quidem ô fortiſſimi iuuenes
domus paternæ ſunt,& bonorum magna poſſeſſio,parentumq; & domeſticorum
fauor atq; dilectio,nihilq; horum egentes uenimus ad ueſtrum alloquiũ, nec quæ
ſtum ſpecioſi corporis requirentes,ueſtram nobilitatem adiuimus:ſed uiros bonos
& iuſtos exiſtimantes,honorare uos xenijs quibus indigeatis aduenimus. Nũc ue-
rõ quando dicitis circa nos habere dilectionem,& noſtro contriſtari diſceſſu, neq;
nos ueſtras preces abijcimus, ſed tantũmodo fidem uolumus fauoris ueſtri perci-
pere:per quam nos credere digniſſimum iudicamus, ut ueſtram conuerſationem
diligentes,uxores eſſe poſſimus.Formidamus etenim, ne dum fueritis ſatietate no-
ſtræ conſuetudinis adimpleti,deinceps contumelijs affectas ad parentes nos pro-
prios remittatis.Rogantibus autẽ illis,& ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus;
& ob amorem in nullo contradicentibus,dixerunt illæ, Quoniam hæc quidem uo
bis placent,moribus autem & uita utimini omnibus aliena, ita ut etiam cibos pro-
prios habeatis,& pocula cum nullo cõmunia: neceſſe erit uolentibus uobis habita-
re nobiſcum,etiam & deos colere noſtros,nec erit indicium aliud circa nos ueſtri fa
uoris,niſi eoſdem deos quos nos,adoretis: nullusq; culpabit uos, ſi terræ ad quam
ueniſtis,eius colatis & numina, utiq; cum dij noſtri ſint cõmunes omnibus, ueſter
uero in nullo ſit talis.Dicebantq; eis,ut aut quæ eſſent omnium ea facerent,aut ali-
am quærerent terram,in qua poſſent legibus propriis conuerſari.Illi autem amore
earum deuincti, optima illas dicere iudicantes, & ſemetipſos tradentes uoluptati-
bus earum,patria iura tranſgreſſi ſunt,deosq; plurimos iam putantes,& immolare
eis lege prouinciæ proponentes, cibis etiam extraneis congaudebant,& omnes ad
libidinem mulierum cõtra leges proprias inſurgebant,ita ut iam per omnem exer-
citum iuuenes agerent contra legem,& ſeditio priore multo peior incideret,cũ om-
nino ſolennitates iam propriæ deperirent.Nam dum ſemel iuuenes mores attigiſ-
ſent extraneos,eos uberius appetebant.Sed & ſiqui priorum uirorum propter uir-

tutes patrum nobiles erant, cum eis uitio subiacebant. Deniq; Zamarias princeps tribus Symeon, dum haberet Chozabi Madianitidem mulierem, ducis cuiusdam filiã, uiri inter illos ualde potẽtis, uxore iubente ante solennitates Mosaicas, quod illam magis delectaret, effecit, non immolando lege patria, sed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur, Moses metuens, ne quid peius accideret, congregans populum in ecclesia, nullum equidem nominatim culpauit, nolens quemquam desperatione deijcere: quia dum laterent, poterant pœnitere. Dicebat autẽ, quommodo non agerent digna se, aut suis patribus oportuna, dum libidinem deo præponerent, & ei placentia uiolarent: oportere tamen, ut dum adhuc bene eis esset reuerterentur ad fortitudinem: arbitrantes nõ aduim inferendam leges esse positas, sed ad concupiscentiam repellendam. Super hæc autem adijciebat non esse rationabile, ut qui casti fuissent in eremo, nunc constituti inter bona tanta peccarent: & res quas adepti fuerant per indigentiã, tempore ubertatis amitterent. Et ille quidem hæc dicens, conabatur emendare iuuenculos, & ad pœnitentiam eorum quæ gesserant reuocare. Post quem surgens Zamarias, ait: Tu quidem ô Moses utere legibus, quas ipse posuisti, ex ipsa consuetudine eis firmitatem attribuens: & quoniam iam frequenter castigasti Hebræos, qui non bene seducuntur, me in his quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquam hactenus sub figmento legum & dei, quàm iugum seruitutis nobis inferre machinaris, & tibi met defendere principatum: auferendo nobis desiderium, & proprium uiuendi arbitrium, quod est liberorum & dominum nõ habentium. Crudelior itaq; circa Hebræos tu solus eris Aegyptijs, castigare nos uolens, & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est, ut tu potius puniaris: quãdo ea quæ omnibus indubitanter bene se habere uidentur, solus exterminare contendis, & contra omnium placita tuam ualere sententiam. Mulierem itaq; peregrinam, sicut ais, duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut à libero. Non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit. Et sacrificaui dijs, quibus sacrificandum nõ iudicatis: iustum existimans per multos me debere acquirere ueritatẽ, & non uelut sub tyranno uiuere, & omnem spem semper ex unius conseruatione pendere. Dum hæc autem Zamarias de his quæ & ipse & alij male gesserant edixisset, populus quidem quiescebat formidine futurorum, legislatorem intendens, nolentem illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim, ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti, multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum, sed causa mali potius augebatur. Cumq; Zamarias ex tali causa mortuus nõ fuisset, Phinees uir, & in alijs quidem rebus melior existens multorum iuuenum, & dignitate patris transcendens coætaneos uniuersos, Eleazari sacerdotis filius & fratris Mosi nepos, dolẽs in his quæ gesserat Zamarias, & antequã per licentiã fortior efficeretur iniuria, opere uolẽs ultionem inferre, & iniquitatem ne cresceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur, animi simul & corporis sic audacia confortatus est, ut non prius decertare quiesceret, quàm uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ Zamariæ ueniẽs, ipsum euaginato gladio & Cozabi simul extinxit. Iuuenes autẽ oẽs quibus erat uirtutis amor, & Phinees imitatores esse uidebãtur, perimebãt eos qui in culpa Zamariæ similes existebant. Multi siquidem inique gerentiũ, horum uirtute perempti sunt, omnesq; pestilentia perierũt, deo illis post hęc immittẽte languorem

guorem. Nam & quicunq; eorũ conati fuerant, & cum prohibere debuerint, magis ad iniuriam dei eos exacuerãt, pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorũ cœtibus non minus quatuordecim milia uirorum. Hac itaq; cauſa exaggeratus Moſes, ad interitum Madianitarum miſit exercitum: de quorum prælio poſt paululum edicemus, narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nanq; eſt, legislatoris uoluntatem nequaquã in hoc ſine laude tranſire. Balaam enim (qui petitus fuerat à Madianitis, ut malediceret Hebræis, & hoc quidem complere diuina prouidentia non ualuit, ſed conſilium dedit, quo hoſtes utentes Hebræorum populum penè conſumerent) Moſes magnifice nimis honorauit, eius diuinationis uerba probans: cum poſſet huius gloriam propriam facere, quando nullus qui mendacium argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimonium reddidit, & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidem ſicut uoluerit, quicunq; conſiderent. Moſes itaq; pro quibus rebus præ- Num. 31
dixi, ad terram Madianitarum miſit exercitus, ex unaquaq; tribu duodecim milia uirorum eligens, quorum ducem ſtatuit Phinees, cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges cuſtodiuit Hebræorum, & Zamariã tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianitæ uero uidentes exercitum contra ſe uenire, & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat: congregantes prouinciæ multitudinem, expectabant hoſtes, & undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis, congreſſione facta, Madianitarũ cecidit multitudo quæ computari non poſſet, numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſunt perempti quorum nomina erãt, Eui & Zur, Rebe & Vr: quintus uero rex eſt Recem: de cuius nomine eſt ciuitas in terra Arabum conſtituta, hactenus, ab omnibus de nomine regis ædificantis, Arecen uocatur, quæ apud Græcos dicitur Petra. Hoſtibus itaq; effugatis, Hebræi eorum tenuere prouinciam: multámq; ſumentes prædam, & poſſeſſores cum mulieribus perimentes, ſolas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moſes duci Phinees iuſſerat. Qui Deu. 7. et 12
reuerſus incolumem reduxit exercitum, & prædam ualde copioſam, id eſt, boues quinquaginta duo milia ſexaginta ſeptem, aſinos autem ſexaginta milia, auri uero & argenti uaſa innumeræ multitudinis, quibus utebantur in domo. Nam per longam felicitatem ornatu erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines, quaſi triginta & duo milia. Moſes itaq; diuiſa in duas partes præda, alterius quidẽ quinquageſimam partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus: Leuitis autem alterius quinquageſimam: reliquam uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; de cætero ualde feliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia, nullaq; triſtitia Num. 27
eorum uoluptates impediebat. Moſes igitur cum eſſet ſenex, Ieſum ſucceſſorem ſi- *Moſes Ioſue*
bi conſtituit ad prophetias, & ad militiæ principatum, ſicubi neceſſarium foret, iu- *ſucceſſorem*
bente deo, ut rerum teneret imperium. Ioſue autẽ omni doctrina legum, diuiniſq; *facit*
miniſterijs Moſe docente erat inſtructus. Inter hæc autem duæ tribus, Gad, & Ru Num. 32
ben, et Manaſſe dimidia, quadrupedũ multitudine & omnibus alijs ualde diuites, habentes cõmune conſiliũ rogabant Moſen, ut eis præcipue Amorræam concederet, quæ paſcuis opima uidebatur. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe Chananæorũ pugnam, & honeſtam occaſionem quaſi pro paſcuarum diligentia quæſiſſe, maligнos eos appellabat, & turpem occaſionem timoris adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore deliciari, dum omnes adhuc in ærumnis conſiſterent: & terram ideo quã peterent obtinere uelle, ne decætero cum eis laborarent, quibus terram ſe traditurum deus promiſerat trans Iordanem, & aduerſas gentes interemпturũ. Illi uero conſpi-

cientes

cientes iratum ducem,& contra ſe iuſtiſſime prouocatum,reſpondentes ſatisfacie/
bant,nō pro timore periculorū, neq; propter laboris defectum hoc petere: ſed ut
prędam in oportunis conſtituētes locis, expediti ad certamē & ad bella uenire poſ/
ſent:dicebantq; ſe præparatos,ut dum poſſiderent ciuitates, ad cuſtodiam filiorū
& uxorū & facultatis ſuæ,ubiq; cum exercitu properarent.Porrò Moſes, cum iſte
ſermo placuiſſet,uocās Eleazarū ſacerdotem & Ieſum,& ad ultimū uniuerſos,con/
ceſſit eis Amorræam,ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis, donec omnia comple/
rētur.Accipiētes itaq; iſta cōditione prouinciā, & ciuitates fortiſſimas poſſidentes,
filios & coniuges,& alia quæcunq; poterant circumeuntibus impedimētū facere,in
Num.15 eis apte conſtituerunt.Ædificauit autem & Moſes decem ciuitates,quæ in numero
quadraginta octo forent:quārū tres diſtribuit,ut ad eas qui nolentes facerēt homi
Deu.4. cidiū,confugerent:& tempus fugæ conſtituit,habentibus ſcilicet poteſtatem cog/
De ciuitatibus fugitiuorum natis perempti occidere homicidam,ſi eum extra terminos ciuitatis ad quā fugerat
inuenirēt,quod nulli alij permiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidē ciuitates fugacibus
diſtributæ ſunt:Boſor quidem in Arabiæ finibus:Arimnam autem in terra Galaa
dinorum:Gaulalim uero in Bataltide regione.Cumq; etiam Chananęorum terrā
obtinerēt,tres alias ciuitates inter urbes Leuitarū Moſes fabricādas ad habitaculū
Moſes hæredi tatem filiæ de functi fratris conſtituit fugaciū delegauit. Moſes autē adeuntibus eum maioribus natu tribus Manaſſe:
& dicentibus uirū inſignem tribuum fuiſſe defunctū nomine Orophatim: & filios
quidem maſculos nō reliquiſſe ſed filias: & cōſulētibus ſi earū fuiſſet hæreditas, aut
ſi quidem aliquos de tribu ſua ducerent,cū hæreditate ad eos irēt,ſi uero ex alia tri/
bu alicui nuberent,hæreditatem in paterna tribu relinquerent, tunc manere uniuſ/
cuiuſq; hæreditatem in propria tribu conſtituit

Moſes cōtione de uarijs legibus habita,ex hominū cōſpectu ſublatus eſt Ca.vi

Deu.4 CVm uero iā quadraginta anni minus triginta diebus implerent, Moſes eccle/
ſiam congregans ad Iordanem,ubi nunc ciuitas eſt Abila, locusq; palmarū,
cōueniente uniuerſo populo,ita locutus eſt: O uiri cōmilitones, & ſicut deo placuit,
Oratio Moſi ad populum Iſrael ante mortem calamitatis longæ particípes,centum uiginti annis ſenectute cōfectum oportet me
ab hac uita diſcedere. In his uero quæ gerenda ſunt trans Iordanem, iam non ero
ueſter adiutor,neq; pugnabo uobiſcum, à deo prohibitus. Iuſtum tamen credidi,
neq; nunc meam deponere pro ueſtra felicitate curam, ſed propriam iudicare ue/
ſtræ uberratis adeptionem,& memoriam meam in abundātia bonorum referre ue
ſtrorum.Nunc igitur explanans,quemadmodum uos felices eritis,ueſtris filijs bo
norum ueſtrorum relicturi poſſeſſionem,ab hac uita diſcedo:dignuſq; ſum, ut mi
hi fides habeatur,& propter priſtinas uirtutes,& eo quod animæ ad uitæ huius tec
minū uenientes,cum omni loquantur integritate. O filij Iſrael,cunctis hominibus
cauſā bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt.Hic enim ſolus dignis hoc tribuere, &
auferre in ſe delinquētibus poteſt:cui uos exhibere,quales uos ipſe uult eſſe, ſimul
& ego uoluntatem eius ſciens, aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi &
in omnibus imitabiles aut felices,ſi aliquādo ex illius mandatis ceſſaueritis. Poſſeſ/
ſio nanq; bonorum, quam nunc tenetis,firma manebit:& præſentium rerum celer
rimam ſecuritatem habebitis, ſi ſolummodo quæ uos deus uult ſequi his obedia/
tis:& neq; legum alienarū ordinem præponatis: neq; pietatem, quam nunc circa
deum geritis ſpernentes, ad modum alienū conuertamini.Hæc autem agentes,for
tiſſimi cunctorum eritis bella ferre, & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim

uobis

uobis auxiliatore præsente cunctos uos postponere rationis est: præmia siquidem magna uirtutis nobis sunt posita, quæ omni uita possideatis. Virtus etenim primitus bonarum causarũ est præmium, deinceps etiam aliarum rerũ præstat augmentum: ita, ut dum inter uos usi fueritis, magnam uobis conferat uitam, & inter alienigenas glorioſos efficiat, & apud posteros eminentes ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci, si legibus quas dictante mihi deo constitui obediatis, casq; custodiatis, & earum sapientiam meditemini. Ego autem discedo gaudens in uestris bonis, cõmendans uos castitati legis & bonæ conuersationis ornatui, uirtutibusq; ducũ, qui prouidentiam uestræ utilitatis exhibebũt: Deus autem qui hactenus uestri præsul extitit, pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui, non usq; ad præsens stare faciet prouidentiam suam: sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem, in uirtutis studijs permanentes, tanto præsidium eius habebitis. Consilia namque uobis præbebunt optima, quæ sequentes, felices eritis, pontifex Eleazarus & Iesus, nec non & seniores, & principes tribuum, quos audire uos conueniet: scientes, quoniam omnes qui bene sub principe consistunt, & principatum tenere, & liberati præesse possunt. Nec indignemini in his quę uos agere duces uestri popoſcerint. Non etenim, ut benefaciẽtibus iniuriam faciatis, in hoc fiduciam ponetis: quod de cætero declinantes, meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquando sumatis, quali circa me uti sæpius præsumpsistis. Nostis enim quia frequenter peiora à uobis, quàm ab hostibus mortis pericula sustinui. Et hæc non opprobrans uobis dico: non enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens, hæc ad memoriam reuoco, quando nec tempore quo hæc patiebar, iratus agnoſcor: sed ut de futuro à talibus temperetis, & in nullo uestris præsulibus iniuriam propter diuitias faciatis: quæ uobis Iordanem trãseuntibus & Chananæam obtinentibus, affluenter aduenient. Nam siper eas fueritis contemptores effecti, & uirtutem deuotionémq; perdideritis, quam circa deum geritis, eum primitus habebitis inimicum: & terram quam armis obtinuistis, iterum cum magnis opprobrijs amittetis: totumq; disperſi per orbem, uestro seruitio omnem terram & mare complebitis: eritq; uobis, dum horum omnium experti fueritis, inutilis iam pœnitentia & memoria legum non seruatarum. Vnde si uultis hæc apud uos permanere, dum hostibus præualueritis, nullum relinquatis ex eis, sed omnes perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia degustantes, à conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint, destruenda commoneo, & genus & memoriam eorum igni consumi. Sic etenim bonorum uestrorum uobis erit firma securitas. Ne uero per ignorantiam melioris rei natura uestra ad peiora declinet, & leges uobis dictante mihi deo compoſui, & ordinem bonæ conuersationis institui, cuius seruantes ornatum felicissimi eritis omnium rerum. Hæc dicens, dedit eis in libro leges, & conuersationis modum ibi conscriptum. Illi uero flebant, & multũ querebantur ducem, memoriam periculorum eius habentes, & quanta pro eorum salute gessisset: desperantes etiã de futuris, quasi nullus eis princeps similis foret, minusq; iam deum sui prouidere, credentes, eo quod Moses eum potius exorasset. Tunc eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant, pœnitentiam agentes ingemiscebant: ita ut omnis populus in lachrymas prorũperet: & plus quàm sermone dici potest, gemitus cum dolore proferret. Moses autẽ consolabatur eos: & licet dignus multis esse lachrymis uideretur, tamen amouebat eos à fletu, utq; magna uterentur conuersatione

Deu. 7. et 11

Legẽ scriptã dedit Moses populo

uerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt. Volo autem conuerſationem primitus dicere Moſeos, eiusq; dignitatis uirtutes exponere, ut per hæc legentes agnoſcant, qualia initia noſtri habuere maiores, & ſic ad aliarum rerum uenire narrationem. Scripta ſunt autẽ hæc omnia ſicut ille reliquit, nihil nobis adijcientibus ad ornatum, quod à Moſe relictum nõ eſt. Hoc tantum placuit nobis modo noui inducere, ut ſecundũ genus nobis ſingula diſponantur: diſperſa namq; ab illo in ſcriptis relicta ſunt, quemadmodum deum in ſingulis quibusq; conſuluit. Propterea namq; neceſſarium iudicaui hæc prędicere, ne qua nobis à cõtribulibus hanc ſcripturam legẽtibus quæſtio generetur. Hic autem eſt ordo legum in noſtra conuerſatione competentium. Quas autem nobis communiter ad alterutros dereliquit, has de moribus et cauſis explanare et referre diſtuli: quod adiuuãte deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim: Dum Chananæorum terram poſſederitis, & ad uſum bonorum uacaueritis, & ciuitates iam ædificare cœperitis, ea facientes quæ deo placita ſunt, firmiſſimum pignus felicitatis habebitis: ſit una uobis ciuitas ſacra in terra Chananæorum in loco optimo, et uirtute præclaro, quãcũq; deus ſibi per prophetã elegerit: et templum in ea ſit unum, et altare unum ex lapidibus nõ manu dolatis, ſed paſſim iacentibus, qui dealbati erũt, et ad decorẽ, et ad uidendum ualde puriſſimi: aſcenſus autem ad eum ſit non per gradus. In alia uero ciuitate nec altare, nec templum ſit. Deus enim unus, et genus Hebræorum eſt unũ. Qui uero blaſphemauerit deũ, lapidatus ſuſpendatur per diẽ, et ſine honore turpiterq; ſepeliatur. Conueniant autem in ciuitatem, in qua templum cõſtituunt, ter in anno, à finibus terræ quam Hebræi tenuerint, quatenus deo et pro bis quæ poſſident gratias referant, et de futuris preces effundant, et conuenientes ad inuicem tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim, ut ſemetipſos alterutrum cõtribules nõ ignorẽt, ſed ſua ſtudia ſibi communicent. Hoc autem eis ex hac ſocietate proueniet, ut et aſpectu & loquela memoriam ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſint, extranei ſibimet putabuntur. Sit autem & decima exceptio frugũ uobis, præter eam, quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dari: quæ uendatur quidẽ per prouincias, et ad epulas miniſtretur, et hoſtias quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtum eſt enim ex his quæ de terra naſcuntur, quam deus poſſidere uobis cõceſſerit, ut ad honorẽ eius qui hæc tribuit, perfruantur. Ex mercede mulieris fornicarię non ſunt ſacrificia celebranda. Nunquam enim ex his quæ de contumelia procedunt, diuinitas delectatur: nihil enim confuſione corporũ peius eſt. Similiter aũt ſi quis pro coitu canis, aut uenatici, aut cuſtodis gregum, mercedem acceperit, nunquam exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos, quos aliæ ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina non eſſe furanda, neq; æs denominatum alicui deo, ſumendum. Nullus ueſtrum texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enim ſolummodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniente uero multitudine in urbe ſacra ad immolandum, poſt ſeptem annos inſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenopegia, id eſt, tabernaculorum defixio, ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali, unde poſſit audiri, leges omnibus legat, & neq; uxor, neq; filij audire prohibeantur, ſed neque ſerui. Bonum eſt enim, ut animabus inſcriptæ leges, etiam memoria conſeruẽtur qua nũquã deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabũt, nõ ualentes dicere, q̃d decreta legum ignorare uideantur. Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam, utiq; prædicentes eis, quæ ſint paſſuri delinquẽtes, et animabus eorum in

V tuna ciuitas ſacra fieret, et unũ templum

Deu. 16

Deu. 18

De mercede mulieris fornicariæ

Deu. 22

Deu. 11

ſcribentes

ſcribentes,quę præcipiunt per auditum,quatenus omnino in interioribus eorũ conſiſtat uoluntas legum:in qua cum deficiunt,autores ipſi ſuæ læſionis exiſtunt. Diſcant etiam pueri primum legem, quæ eſt doctrina optima, & cauſa felicitatis eximia. Secundo autẽ per ſingulos dies,mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei, quæ liberatis de terra Aegyptiaca conceſſit. Iuſta enim naturaliter gratiarum actio, quæ refertur & pro compenſatione rerum iam factarum,& pro inuitatione futurarum. Inſcribenda uero & in ianuis ea,in quibus eis deus benefecerit, & brachijs ſingula quæq; declarãda, quæ uirtutem dei ualeant deſignare,& fauorẽ eius circa eos oſtendere, quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autem ſint in una quaq; ciuitate uiri ſeptem,qui & uirtute,& iuſtitiæ ſtudio ſint eximij.unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri præbeantur ex tribu Leuitarum. In omni autem honore qui in urbibus iudicare conſtituti fuerint habeantur, ita ut illis præſentibus neque blaſphemare,neq; aſpere agere liceat aliquibus: ſicutiq; reſpicientibus pudorem dignorum hominum,tanquam ſi deum in illis contemnere uideantur. Iudices autem puri poteſtatem habeant pronunciandi,quodcunq; uidetur eis,niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe pro iudicij diuerſitatę demonſtret,aut aliã cauſam proferat,per quam eos non bene iudicaſſe conuincat. Non enim lucrũ attendentes aut dignitatem,conuenit iudicare,ſed iuſtitiam rebus omnibus præponẽtes. Nam hoc non agens,deum quilibet contemnere putatur, eumq; infirmiorem credere quàm illos,quibus contra iuſtitiam timore poteſtatis ſententia propria præſtare contendit. Dei enim uirtus,iuſtitia eſt. Quiſquis enim præſtat eis, qui aut non iuſte quærunt aliquid,aut non iuſte in dignitate ſunt conſtituti, illos potius deo potiores facit. Si uero iudices non intelligunt de rebus ſibi creditis iudicare,quando multa talia ſolent hominibus prouenire, integram cauſam in urbem ſacram remittant: & conuenientes pontifex & propheta & ſeniores,quæ eis uidentur iuſta, pronunciẽt. Vni teſti non credatur,ſed tribus,aut ad ultimum duobus: quorum teſtimonium uerum faciat uita prior. Mulierum teſtimonium nequaquam recipiendum propter leuitatem,& procacitatẽ generis earum. Sed neq; ſerui teſtimoniũ perhibeant propter ignobilitatem animi:quos aut propter lucrum,aut propter timorem ueriſimile poteſt credi nõ poſſe uere teſtari. Si quis aũt falſe teſtatus eſt,cõuictus ea patiatur, quæ paſſurus eſſet is,contra quem teſtimonium dixit. Si homicidio facto in aliqua urbe non inueniatur is qui fecit,ne in ſuſpitione ſit aliquis,quaſi hoc per odium perpetrauerit, quæratur quidem homicida cũ multo ſtudio:quinetiam de eo nunciando proponãtur edicta. Cum uero nullus eum nunciauerit,principes ciuitatum uicinarum regionis illius, in qua cædes facta eſt, & ſeniores conuenientes metiantur à loco,ubi iacet mortuus,regionẽ:& pars quæ fuerit uicinior ciuitati, populi huius ementes uitulam,& deferentes ad uallem, & ad locum inutilem aratro & plantationibus,incidant ceruicem bouis:& ſumentes aquam lauent manus ſuas ſuper caput bouis ſacerdotes ſimul & Leuitæ & ſeniores illius ciuitatis, & exclament ab homicidio mundas ſe manus habere: & neq; geſſiſſe, neque factori communicare: & inuocent deum ſibi propitium fore, & nunquam tam malam paſſionem in illa terra contingere. Optima eſt, inquit, huiuſmodi diſpoſitio,& conuerſatio talis: nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus, ſed hanc diligite, dominas leges habẽtes & ſecundum eas omnia facientes. Satis enim eſt,ut deus ſit ueſter princeps. Si aũt fuerit uobis regis amor, ſit equidem iſte contribulis,ſitq; ei iuſtitiæ prouidẽtia ſem

Pueri primũ diſcant legem Deu. 6

Septem principes

Vni teſti non credendum

Serui non ſint teſtes Deu. 19

Falſus teſtis puniendus

De homicidio facto Deu. 21

Deu. 17 *De rege eligendo*

per,& uirtutis alterius magnitudo.Sciat autem is legibus atq; deo plurimam ineſſe ſapientiam,nihilq; gerat præter pontificis ſeniorumq; ſentẽtiam:nec multas nuptias uſurpet:neq; abundantiam ſectetur pecuniarum,nec ornatus equorum: quibus rebus ſibi collatis,ultra leges ſuperbus erit.Prohibeatur autem etiam ſiquis horum ſtudium habuerit,fieri ultra modum ueſtræ utilitatis potentior. Terminos terræ moueri non liceat, nec propriæ nec alienæ, per quos uobis ſeruabitur pax: ſed habeantur firmi in æternum poſiti,ſicut diuina ſententia, tanquam prælijs & ſeditionibus ex hoc oriundis,dum accedere ultra terminos auari uoluerint. Nam neq; procul eſt,ut tranſcendat leges,qui terminos uoluerit permutare.Qui in terra plantauerit,ſi ante quartũ annum folia fructumq; attulerit, neq; deo ex hoc primitias offerat,nec ipſe comedat.Non enim ſecundum tempus hoc illarum eſt,dum naturæ præter tempus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neq; deo, neq; proprio domino competit ad edendum.Quarto uero anno uindemiã, & omne quod naſcitur (tunc enim maturum eſt) colligens,ad ſacram deportet urbem:& cum decimis aliarũ frugum expẽdat,cum amicis proprijs epulando,& cum pupillis & uiduis. Quinto autem anno ſit dominus, ut quæ fuerint nata fructificet. Qui terram uineis plantat, non ſeminet eam:ſat enim eſt hoc,hanc enutrire germẽ,& laboribus aratri eſſe priuatam.Bobus terra aranda eſt, & nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt: ſed proprium hoc genus ſit ad arandum. Semina uero ſint munda, & impermixta: & non duobus aut tribus generibus ſeminetur. Non enim communione diſſimiliũ natura lætatur.Neq; iumenta permiſceantur,quæcunq; cognata non ſunt. Metuebat enim tunc legislator,ne per hoc iniuria tranſiret ad homines, initium à minoribus & turpibus primo ſumẽs.Nihil enim huiuſmodi debet eſſe licitum,ex quo per ſimilitudinem cõuerſio quædam in cõmunibus rebus habere poſſit acceſſum. Qua propter de rebus uilibus leges negligẽtiam non habuerunt,ſcientes omnibus prouidere,ne in aliquo uiderentur eſſe culpabiles.Metentes,inquit,& manipulos colligentes,non omnem decet meſſem excutere:ſed relinquere aliquos manipulos, qui ſint egentibus alimentum. Similiter autem & de uineis racemuſculos pauperibus relinquendos,& oliuarum quendam fructum reſeruandum colligentibus,& eſcam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia dominis utilis erit,quanta gratia ex indigentiũ ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet,eorum qui non ſuæ tantummodo utilitati proſpiciunt, ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed neq; boum ora dum ſpicas terunt in area,ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt, ut qui ſimul laborauerunt in fructu,& circa natiuitatem eius fatigati ſunt,participare prohibeantur.Neq; poma matura contingere iter agentes arcendi ſunt,ſed tanquam de proprijs eos debent permittere ſatiari,ſiue prouinciales ſint, ſiue peregrini:& cum gaudio præbendũ eſt eis ad comedendum:portare uero nil liceat. Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur, guſtare prohibeant ſibimet occurrentes.Iniuſtum eſt enim bona quæ dei uoluntate ad uiuendum data ſunt, inuidere deſiderantibus ea comedere: dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit,& mox abire feſtinet.Et licet aliqui per uerecundiam contingere non præſumant,rogantes eos,cum ſint quidem Iſraelitæ tanquam ſocij,& propter cognationem pariter domini,& ex alio loco uenientes, & ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt, quæ deus eos uidere conceſſit.Damna ſiquidem iudicanda non ſunt, quæcunq; per benignitatem

Deu.19

Leu.25

De plantanda uinea

Bobus terram arandam, nec diuerſo genere ſeminãdam

Deu.22

Deu.24

Remanentes ſpicas non colligendas

Deu.25

nignitatem tranſeuntibus conferuntur:quando deus ubertatem bonorum præſtat hominibus:non ut utantur ſoli,ſed etiam alijs largiantur: uolens hoc modo fauorem ſuum circa Iſraeliticum populum, & felicitatis eorum adminiſtrationem alijs apparere,cum eos ſuam abundantiam alijs participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit,quadraginta minus una plagas habena publica accipere uoluit, & libe rum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere:quia dum lucro ſeruit, fecit iniuriam dignitati.Bene, inquit,uobis erit expertis ærumnarum Ægyptiarũ atq; deſerti, ſi habeatis curam eorum,qui nunc in ſimilibus cõſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia & prouidentia dei,eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas,aliam quidem Leuitis, alteram uero ad epulationes,tertiam quoq; per annum tertium expedit fieri ad diſtributionem inopum, mulierumq; uiduatum & infantum pupillorum. Germina quoq; quæcunq; prius naſci contigit,ad templũ perferant:& pro terra hæc proferente, quam eis præſtitit poſſidere,deum benedicentes,ſacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent celebrantes,horum primitias ſacerdotibus templi diſtribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit,& omnes decimas una cum primitijs, quas Leuitis ad epulandum dari mos eſt,obtulerit, diſceſſurus domum ſtans è diuerſo templi gratias quidem agat deo,qui eos ab Aegyptiorum iniuria liberauit:terraq; eis magna frui multaq; conceſſit:teſtimoniumq; perhibeat quia decimas ſecũdum leges Moſi obtulit:exoretq; deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe, & communiter cum Hebræis omnibus permanere: utq; ſeruet bona quæ dedit eis,& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores autem ducant nubili iam tempore uirgines liberas,bonis parentibus procreatas.Qui uero uirginem ducturus non eſt, ei non iungatur quam diſcedere ſuaſit ab alio,neq; contriſtet priorem maritum eius. Ancillas liberi nõ ducant uxores,nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentiam namque retinere decorum eſt,& congruum liberæ dignitati. Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ,pro quibus corporis iniurijs nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas, Sic itaq; prudẽtia filiorum erit libera,& ad rectitudinis uirtutem præparata, ſi non fuerint de turpibus nuptijs,neq; de concupiſcentia non legitime conuenientium procreati. Si quis uelut uirginem deſponderit, deinde non eam talem inueniat, cauſam dicturus, ipſe quidem accuſet utens ad probationem documẽtis ſuis: reſpondeat autem puellæ pater aut frater,uel quicunq; poſt eos genere uicinior eſſe mõſtratur:& dum iudicatum fuerit puellam nõ eſſe culpabilem, cum accuſatore permaneat, nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittendi eam,niſi magnæ cauſæ præceſſerint, & contra quas nec reſpondere poſſit. Is uero qui audacter aut petulanter cauſam puellæ uitij & derogationis intulerit, multa condemnetur quadraginta minus una plagarum, & quinquaginta ſiclos patri dare cogatur. Si uero commiſcerit puellam fuiſſe corruptam, ſiquidem popularis ſit, eo quod caſte uirginitatem uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit,lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata,uiua protinus concremetur.Si quis duas uxores habuerit, & alia quidẽ in honore magno fuerit & fauore,aut propter pulchritudinem & amorẽ, aut ob aliam cauſam,altera uero in minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius, cum ſit iunior illo qui ex alia procreatus eſt,petat propter patris fauorem quẽ circa matrem habet,priuilegia ſenioris:quatenus duplicẽ ſubſtantiæ paternæ partem accipiat, ſicut in legibus diffinitũ eſt,non ei cõcedatur. Iniuſtum namq; eſt,ut qui natiuitate ſe-

De uxoribus ducendis

Liberi non ducant ancillas

Deu. 26

Deu. 24

Deu. 21

Deu.22 nior eſt, eo quod minus mater eius à patre diligatur, debita parte fraudetur. Qui puellam corruperit ab alio deſponſatam, ſiquidem ſuadens ei, & ad corruptionē ſibi conſentientē habuerit, cū ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq; illequidem, eo quod turpitudinem puellam uoluntarie ſuſtinere ſuaſit, & nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit: illa uero, quod ſemetipſam propter libidinē propriam, aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſa prębuerit. Si uero alicubi eam ſolam inueniēs nullo adiutore pręſente compreſſerit, ſolus ipſe moriatur. Qui uirginem corruperit nondum alicui deſponſatam, ipſe eam ducat uxorem. Si uero patri puellæ non placeat ut ducat eam, quinquaginta ſiclos precium ſoluat iniuriæ. Ab uxore copulata ſibi uolens quicunq; diſiungi propter quaſcunque cauſas, quæ multis modis hominibus prouenire noſcuntur, ex ſcripto, quod nunquā cū ea conueniat, cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari: nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si aūt & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere, non ei liceat. Quæ ſi ſine filijs fuerit à marito derelicta, frater illius eā accipiat: & natū filiū mortui nomine uocans, hæreditatis ſuæ nutriat ſucceſſorē. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit, domibus minime deſtitutis, & cognatis poſſunt ſubſtātiæ conſeruari, & mulieribus relęuatio calamitatis auferri: quando priorū maritorum proximis coniunguntur. Si uero noluerit eam ducere frater, ueniens mulier illa apud ſeniores teſtimonium huius rei perhibeat: quia uolentem eam domi manere, & filium ex eo habere, nō ſuſcipit, iniuriā faciēs fratris defuncti memoriæ. Requirētibus uero ſenioribus, pro qua cauſa nuptijs eius abſtineat, ſiue maximā cauſam ſiue paruam dixerit, ad hoc uenien-dum eſt, ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri, & expuēs in faciē eius dicat, hoc dignū eſſe ab ea pati, iniuriā defuncti memoriæ facientē. Et ille quidē à ſenioribus abſcedat, hoc obprobriū habens omni tēpore uitæ ſuæ: illa uero ſi uoluerit, alij cui Deu.21 libet ſe petētiū nubat. Si quis captiuam ceperit uirginē ſiue iā nuptā uolens ei copulari, non primitus liceat eius cubile cōmunionemq; cōtingere, anteq; illa radens caput ſuū & lugubre ſchema percipiens, parentes defleat & amicos, quos in bello perdiderit: quatenus deeorū triſtitia ſatiata, ſic deinceps ad epulas cōuertat & nuptias. Bonū eſt enim & iuſtū accepturo de qua filiū habiturus eſt, ut eius ſatisfaciat uolūtati: & non tantūmodo libidinē ſequēs propriā, quod uxori futuræ charum poſſit eſſe cōtemnat. Triginta uero in luctu diebus expletis (ſufficiunt enim iſti dies ſapientibus ad lacrymas amicorū) tūc procedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus, habere eam contemnat uxorē, ad ſeruitiū eam deducere nō habeat poteſtatē: ſed ubicunq; uoluerit mulier ire, diſcedat, hanc libertatem habens. Quicunq; uero iuuenum cōtemnunt parentes ſuos, & eis honorem non præbent, aut propter uerecundiam, aut propter inſipientiam iniuriā facientes eis, primū quidem ſermonibus eos moneant ipſi parentes (ſufficiunt enim adhæc huiuſmodi iudices) dicentes non ſe propter delectationē fuiſſe coitu naturali permixtos, neq; pro augmento pecuniarum, dum eſſent facultates parenti utriq; cōmunes: ſed ut ipſi filios haberent, qui eos in ſenectute gubernarent, & quibus egerent per eos haberent: quod dum cum gratia fiet, deo præcipue charum eſt. Adiciant etiā hæc uerba, dicētes, fouētes ſtudio magno nutriuimus, nullicq; rei pepercimus, quæ ad ſalutem tuā tenderet, & utilitatē optimę tibi eruditionis afferret: nunc autem quoniā decet uiam tribui iuuenum delictis, monemus te: reſipiſce in quocūq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es, & ad modum temperamenti conuertere: ſciens etiam deum ea quæ contra paren-

Diuortium uxoris

Vt fratris defuncti ſine filijs uxorem quis accipiat.

Luctus triginta dierum pro mortuis

De parentum contęptoribus

parentes præſumuntur, nimis ingrate ferre: quoniã & ipſe totius humani generis pater eſt, & una cum illis exhonorari uidetur, qui eandem appellationẽ habere noſcuntur. Indignũ ergo eſt à filijs ſuis hæc ſuſtinere, cũ & lex talium ſit ultrix ineuitabilis, cuius te fili experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenum temperetur audacia, ab obprobrijs liberantur, quæ ex ignorantia proueniunt. Sic enim & legislator bonus inuenietur, & patres felices erunt: non uidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui uero parentũ ſermones atq; doctrina propter intemperantiã ſuã pro nihilo eſſe uidebuntur, ſine pacis fœdere inimicas ſibi faciet leges, cũ frequentibus cõtra parentes præſumptionibus incitatur. Is enim inquit, eiectus extra urbẽ, ſequente multitudine, lignoq; ſuſpenſus, & permanens tota die aduiſionẽ cunctorum, nocte ſepeliatur, ſicut & alij, qui quocunq; modo perimi legibus decernũtur. Sepeliãtur aũt & hoſtes, & nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ, ſoluens pœnã ultra iuſtitiã. Nulli uero Hebræorum ad uſuras liceat fœnerari, neq; cibũ, neq; potum. Non enim iuſtum eſt à cõtribule redditus ſuſtinere, ſed ſolatiũ utilitatis eius lucrum eſſe decernere: & gratiarũ actionẽ, & recõpenſationem à deo referẽdã pro benignitate ſufficere. Qui uero acceperint ſiue pecunias, ſiue quoſcunq; fructus ſicos uel humidos, reminiſcentes deũ, hæc cum dilectione reſtituant, tanquã reponẽtes in proprijs loculis, & iterum cum opus fuerit, hæc tollentes. Qui uero circa redditionem impudentes extiterint, nõ in domos eorũ eſt introeundũ, pignusq; ſumẽdũ, anteq; ex hoc cauſa dicatur. Pignus enim à foris ſumẽdũ eſt: & ei debitor per ſe portare debet, nihil reſiſtẽs ei, qui cum auxilio legis ad eum uenit. Siquidẽ idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt, teneat illud creditor, quoaduſq; reſtituat quod debetur: ſi uero pauper eſt, reſtituat anteq; ſol occumbat, & maxime ſi ueſtis ſit in pignore cõſtituta, ita ut eam habeat ad ſopotẽ: quando naturaliter pauperũ deus miſereatur. Mola uero & uaſa ei cõgrua nõ ſunt accipienda pro pignore, ne inſtrumẽtis neceſſarijs ad ciborũ alimenta priuentur, & pro egeſtate peſſimum aliquid patiantur. In furto hominis, pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentũ abſtulerit, condemnetur in duplum. Qui iumentũ rapuerit, damno quadrupli cõdemnetur, præter bouẽ purum: hoc enim quincuplum ſoluat. Qui uero ad ſoluenda multa fuerit inops, ſit ſeruus eorum, quibus eſt cõdemnatus. Si quis fuerit contribuli uenditus, ſex annis ſeruiat: ſeptimo aũt liber abſcedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorem, propter affectum eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit, inſtante anno iubileo, qui eſt quinquageſimus, liber efficiatur cum uxore ſimul & filijs. Si quis autem aurum uel argentũ per uiam inuenerit, quærat cum qui perdidit, præconemq; mittens, in quo eum loco inuenit, reſtituat: & ex alieno damno non bonam utilitatẽ eſſe decernat. Similiter autem & de pecudibus, quæcunq; in deſerto errare comperit, non inuento repente domino, apud ſe reſeruet: teſtem habens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertranſire, cum iumentum alicuius tempeſtate fatigatum in luto uiderit cecidiſſe, ſed alleuet illud, & proprio adiuuando labore, ei adiutor exiſtat. Vias autem ignorantibus demonſtrandas, & non riſum actitantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentem. Percuſſus in lite quis, ubi non eſt fertum, repente mactetur idem patiente eo qui percuſſit, quod fecit. Si uero portatus ad domum propriam qui percuſſus eſt, ægrotet diebus multis, deinde moriatur, ſit innocens qui percuſſit. Sanato autẽ illo, & multas expenſas in ægritudine faciẽte, reſtituat uniuerſa percuſſor, quæcũq;

Etiam hoſtes ſepeliẽdos eſſe Deu. 23

Deu. 24

De furto

Deu. 22

Lex percuſſorum

in uulneris ſanandi tempus expendit, & quæcunq; medicis erogauit. Qui mulierem prægnantem calce percuſſerit, ſiquidem abortiuum fecerit mulier, pecuniis à iudicibus condemnetur, tãquã per corruptionẽ uentris augmentũ plebis faciẽs detrimentũ. Dentur aũt & uiro mulieris ab eo pecuniæ, Moriente aũ ea ex ea plaga, & ipſe moriatur, animamq; pro anima cenſente lege ponendã. Venenũ neq; mortiferum, neq; quod ad alias ſit utile læſiones, ullus Iſraelitarum habeat. Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere, moriatur: hoc patiens, quod erant toleraturi illi, cõtra quos uenenum probaꝰ eſſe confectũ. Qui excæcauerit quenq;, ſimilia patiatur: priuetꝰ quo priuauerit alios: niſi forte pecunias accipere uoluerit qui excæcatus eſt. Leges etiam illi dant licentiã, qui paſſus eſt, æſtimare caſum paſſionis ſuæ, & concedentes ſunt, ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem cornu percutientẽ dominus interficiat. Si uero aliquẽ interficiat percutiens taurus, ipſe quidẽ lapidatus moriatur, & neq; ad cibum utilis habeatur. Si uero culpabilis etiam approbetur dominus, præſcius eius naturæ, nec cauens, & ipſe moriatur: tãquã ipſe eius qui à boue peremptus eſt, autor mortis extiterit. Si uero ſeruum & ancillã bos perimat, ipſe quidẽ lapidetur triginta uero ſiclos eius domino, lapidati dominus dare damnetur. Bos aũt ſi à boue percuſſus mortuus fuerit, uẽdatur & qui mortuus eſt, & qui percuſſit: & precium amborũ eorũ domini ſibi diſtribuãt. Qui puteum, ſiue lacum effodiunt, diligentiã habeant, ut tabularũ illic faciant tegumentũ: non ut aliqui haurire prohibeãtur, ſed ut nullũ ſit ibi cadendi periculũ. Et ſi in huiuſmodi profunditatẽ non clauſam inciderit iumentum alicuius moriatur, eius precium domino proprio ſoluendũ. Circũdanda eſt quoq; maceria in puteis, ſiue lacubus, quæ pro muro ſit, quatenus non ſinat illic deuolutos extingui. Depoſitum ſi quis acceperit, tãquam rẽ ſacram, aut diuinã ita cuſtodiat: nullusq; fraudare creditorem ſtudeat, neq; uir, neq; mulier, nec ſi immenſam auri lucraturus ſit quantitatẽ: ſpernens quaſi nullus ſit, qui cũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit, unũquenq; ſuã conſcientiã ſcientem bene agere: & teſtimonio ſuo ſibi ſufficientem uniuerſa gerere, quæ ab aliis poſſint laudis præmia cõdonare, & maxime reſpicientem ad deũ, quẽ nullus malignorũ latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe perdiderit, cui creditũ eſt depoſitum, ueniens ad ſeptem iudices, iuret deũ, quod neq; eius cõſilio uel malitia perijt, neq; aliqua rei perditæ parte ſit uſus: & inculpabilis tunc abſcedat. Si uero uel in aliqua parte uſus fuerit, rẽ ſibi creditã ipſe perdat: etiã uniuerſa & quæcunq; accepit, reddere condemnetur. Sicut autẽ de rebus depoſitis ſancitum eſt, ita & ſi quis mercedem fraudet operantium corporibus ſuis, habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda uiri pauperis merces: ſcientibus uniuerſis, quod pro terra aliisq; poſſeſſionibus ei deus hoc præbuit. Sed neq; differenda ſolutio eſt, ſed ſub die prębenda: tanquã nolente deo fraudari quenquã uſu laboris ſui. Pro iniuſtitia patrum non debere filios puniri, ſed propter ſuã potius uirtutem eis miſericordia præbenda eſt, non læſio, quod filij peſſimorũ fuere patrum: neq; odio habendi ſunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filiorũ ſunt repenſanda peccata, cum multa iuuenes extra noſtram doctrinam ſibimet arrogent per ſuperbiã, nolẽtes quæ ſunt utilia doceri, & coitũ fugere: per quẽ una ſecũ & maſculi uirtutẽ, & fructũ filiorũ procreationis amittũt, quẽ nobis hominibus ad augmentũ generis præbuit deus: quãdo hoc uelut in nece futurorũ filiorum agitur, & per hoc eorũ exterminatur initiũ. Nam ſicut animæ illorũ debilitantur, ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putatur eſſe uidẽtibus mõſtruoſum

De boue cornupeta

Exodi 21

Deu. 24

Filij pro parẽtibus non ſunt puniendi

ſum,non liceat fieri neq; de hominibus,neq; de cęteris animalibus. Hæc ſiquidē uobis legū ueſtræ reipub. ſit pacifica cōſtitutio: & deus propitius eius decorem inuiolabilē cōſeruabit: nullūq; fiat tēpus,quo in aliquo aliquis hæc innouet, & in cōtrariū mutet. Quia uero neceſſe eſt humanū genus incōſiderata pericula, aut uoluntarias turbas incidere,etiā de his breuia proloquamur: quatenus præſciētes quæ oportet fieri,ad opus ſalutis ſitis idonei,& nō tūc requirētes quæ uos cōueniat facere,minus inſtructi temporibus ſuccūbatis. Terrā quā uobis ſine laboribus prębuit deus & ſi ne uirtutū exercitatione conceſſit,præſtitit quidē ut ea ſine bello fruamini: neq; alīs in ea contra uos bellantibus,neq; inteſtina ſēditione cōcuſſis: per quam cōtraria ueſtris patribus gerentes,quæ ab illis cuſtodita ſunt perdatis: ſed utentes bonis legib. quas uobis deus præbuit,perſiſtatis. Si uero caſus belli aut nunc uobis,aut ueſtris ſi līs poſtea forte prouenerit,extra terminū hoc agatur. Belli uero legationes & præcones mittite ad uoluntarios hoſtes. Ante arma nanq; bonum eſt apud eos uti ſermonibus declarantibus,quoniam & militiā copioſam habentes,& equos, & arma, & ante hæc propitiū deum,& uobiſcum pariter dimicantem, tamen petitis, ut nequaquā cum eis pugnare debeatis,ne res eorum auferre cogamini. Et ſiquidem cōſentiunt, bonum uobis eſt ſeruare pacem: ſi uero cōfidentes in ſe,quaſi uirtute præcellant,& uos uexare conantur,exercitum ſuper eos inducite, principe quidē utentes omnipotente deo: ſubprincipē uero conſtituite unum, qui cunctos uirtute præcellat. Multorū namq; principatus,his qui agere quicquam celeriter compelluntur, impedimētum eſt,& potius nouit nocere quā iuuare. Exercitus autē ducatur mundus,& inter omnes corporis robore & animi audacia prępoſitus: timidi uero diſcernendi ſunt,ne dum circa congreſſionem belli conuertuntur ad fugam,hoſtibus magis uires adīciant. Eos qui nuper ædificauerunt domus,quibus tempus annale non fuit ad fruendū,& qui plantauerunt,& nec dum participati ſunt fructibus, in prouincia dimittendos: ſed etiam eos qui ſponſi ſunt,& qui nuper uxores duxerunt: ne deſiderio earū parcentes uitæ,& ſeruantes ſēmetipſos,ut illis fruantur,arma tractare contēnant. Cū uero caſtra, inquit,ducitis,prouidete ne quid mali geratis. Obſidentes uero ciuitates, & lignis egentes ad machinarum opus, non incidatis arbores terræ fructiferas: ſed parcite, ſcientes eas à deo pro utilitate hominum eſſe productas: quæ ſi uocē haberent,iurgiū uobis inferrent: quia cum nō ſit in eis cauſa bellorum, inique ſectionis præiudicia patiantur: & ſi uirtus eis foret,etiā demigrarent, & in aliam terram decederent. Vincentes aūt in pugna,rebelles occidite: alios uero ad tributa reddenda ſeruate,abſq; gente ſcilicet Chananæa. Hos enim cum omni domo cunctos oportet exterminare. Cuſtodite autē in bello præcipue, ut neq; mulier utatur inſtrumento uirili,neq; uir tunica muliebri. Huiuſmodi ſiquidem Moſes Hebræorum rempublicā dereliquit. Leges autē prius quadrageſimo anno conſcriptas tradidit,de quibus in alia ſum conſcriptione dictutus. Reliquis uero diebus frequenter eis benedictiones per eccleſias dedit: & ſuper eos qui non legitime uiuerēt, ſed quæ in eis ſunt definita tranſcenderent,maledictiones impoſuit: deinde hexametrum eis carmen effecit,quod in libro dereliquit in ſacrario conſeruandum, eloquium continens futurorum,ſecundum quod omnia facta ſunt atq; fient, nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros ſimul & arcam, in qua & decem uerba duabus tabulis conſcripta recondidit, & tabernaculum tradidit ſacerdotibus: & populum adhortatus eſt, ut dum obtinerent terram, & collocarentur in ea, Amelechita-

Leges bellorū

Deu. 20

Arbores fructiferas nō incidendas

Deu. 27

Deu. 31. 32. 33

lechitarum non obliuiſceretur iniuriam:& caſtra metati ſuper eos,pœnam de eis ſu-
metent,eo quod eos in deſerto afflixiſſent.Capta uero terra Chananæorum, om-
Deu.27.28 nem eius multitudinem perimi iuſſit:& altare erigendum, quod ad ſolis reſpiceret
ortum:non longe ab urbe Sichimorum inter duos montes,Garizeo quidem à dex-
tris poſito,à leuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuiſoq; exercitu per ſex tribus
in duobus, & cum eis Leuitis & ſacerdotibus, primum quidem eos qui in monte
Garizeo eſſent orare ſanciuit,bona ſuper eos accedere, qui circa religionem dei le-
gumq; cuſtodiam ſtudium haberent,ne offenderent in his quæ Moſes imperauit,
& his fauere alias tribus:rurſumq; his orantibus, ſex alias reſpondere benedicen-
tes:deinde tranſgreſſoribus ponere maledicta,& in eorum cõfirmatione ſibi tribus
adinuicem conſonare. Conſcripſit autem benedictiones & maledictiones eorum,
ut nequaquam longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiam moriens in al-
taris latere utroq; conſcripſit,ſtãte populo,& ſecũ ſacrificia & holocauſta celebran-
te,quod nequaquam ulterius fecit.Hæc ergo conſtituit Moſes,& Hebræorum gẽs
Eccleſiam Moſes conuocat hæc mandata ſequendo conſiſtit.Altera uero die populum cum mulieribus & in-
fantibus in eccleſiam conuocauit,ita ut etiam famuli adeſſent,& ei iuſiurãdum pro
legum cuſtodia celebrarent, ut deo perfecte cogitantes, neq; cognatis fauentes,
neq; terrore permoti,neq; aliam quamlibet fortiorem cauſam quam legum cuſto-
diam arbitrantes,earum præcepta tranſcenderent: ſed ſiue quiſquam eorum con-
ſanguineus tentaret huius conuerſationis iura confundere, ſiue ciuitas foret, in eis
ulciſcerentur & ſingulariter & communiter:& cum eis præualerent,etiam fundamẽ
ta ſubuerterent,ut neq; pauimentum contemnentium,ſi eſſet poſſibile,remaneret:
ſi uero nequirent ferre tormentum,hoc ipſum oſtenderent, quia non ſua uolunta-
te feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat: Docuit autem eos quemadmo-
dum ſacrificia præcipue deo placerent, & quomodo præliantes digni fierent uten-
Ieſus prophetat tes coniectura lapidum,de quibus primitus declaraui. Prophetauit autem & Ieſus
Prophętia Moſis præſente Moſe.Igitur Moſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda,in bel-
lis ſimulq; in pace tractans, legibusq; compoſitis, & diſtributis reipublicæ pariter
ornamentis,ait,quia ei diuinitas indicauerit,ſi trãſgrederentur eius religionem He-
bræi,experirentur aduerſa:ita ut eorum terra armis hoſtium completetur, & urbes
deſtruerentur,& templũ cõcremaretur,& uiri uenditi ſeruituri forent, nullo eorum
calamitatibus miſerãte:eosq; cum talia ſuſtinerent,fruſtra eſſe pœnis uſuros. Deus
tamen,inquit,qui uos creauit,& ciuitates ciuibus ueſtris templumq; reſtituet,eritq;
harum rerum calamitas nõ ſemel ſed ſæpius affutura.His dictis,exhortatus eſt Ie-
ſum ad Chananæos exercitũ ducere,tãquã deo cooperante in his quæcunq; tenta-
rent: & omni multitudini benedicens,quoniam ego,inquit,ad noſtros pergo maio-
res,& deus hodie me ad illos ire decreuit,gratias quidẽ ei adhuc uiuẽs uobisq; pre-
ſens refero,propter prouidentiam eius,quã non propter libertatem ſolũmodo ue-
ſtram gerens,ſed etiam pro muneribus optimis ſemper exhibuit:laborantiq; mihi,
& omnem ſolicitudinem adhibenti pro meliori ueſtra cõuerſatione,ſua ſolatia non
negauit,& in omnibus placidũ uobis præbuit ſemetipſum:magis aũt ipſe fuit, qui
etiam bonam cogitationem dedit,finem cõceſſit, me utens ſubprincipe pariter &
miniſtro,in quo ueſtrum populũ uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedice-
re uirtuti dei,cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis,moriens optimũ iudicaui
& ipſe uticq; hoc debitũ deo reſtituens,& uobis ad memoriã derelinquens:quia co-

lere

lere uos ſemper hunc oportet,& honorare: & leges rerum omnium quas præſtitit, placidusq; permanens adhuc prębebit tanquã optima dona ſeruare:quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus,qui legislatori facit iniuriã,& leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur: Deũ uero non prouocetis ad iracũdiam legibus neglectis, quas ipſe deliberauit uobis.Hæc aũt Moſe ad finem uitæ dicẽte, & cũ benedictione ſingulis tribubus futura prophetante,populus ceſſit cũctus ad lachrymas:ut etiã mulieres tundentes ſua pectora,demonſtrarent in eius morte lugubrem paſſionẽ.Sed & paruuli flentes, cum adhuc magis ad retinendam triſtitiã inualidi forẽt,declarabant, quoniã & ipſi uirtutem eius & magnitudinem ultra ipſam infantiã ſentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus ærumna magna & triſtitia. Alĳ nanq; ſcientes quali autore priuarentur,de futuro lugebant:alĳs uero maximus ob hoc inerat luctus, quoniã cũ nondum bene eius uiderentur deguſtare uirtutẽ,tali principe fraudabãtur.Nimietatẽ uero gemitus populi atq; dolorum,cõĳcere poterit unuſquiſq; ex eo,quod tunc ipſi legislatori prouenĳſſe dinoſcitur. Nam dum omni tẽpore ſuaderet,nõ oportere quenquã pro futura deĳci morte,tãquã hoc uolũtate & legis natura ferente,in his tamen quæ gerebãtur à populo,uictus eſt ut defleret.Igitur properantẽ quò erat auferendus,cuncti cũ lachrymis ſequebantur.Et Moſes alios quidem,manu ſilentiũ faciens,procul quietos manere præcepit:proximos aũt ſuis conſolabatur ſermonibus,ne ſequentes lugubrẽ ei facerent finẽ. Illi uero etiã hoc præſtandũ iudicantes,ut propria uoluntate diſcederet,ſemetipſos in alĳs locis retinuere flentes,& abeuntẽ lachrymis currentibus intuentes:quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerunt,& pontifex Eleazarus,& princeps Ieſus. Cumq; uenĳſſet ad montẽ qui uocatur Abarim,qui eſt excelſus,& è diuerſo poſitus Hiericho,terrã optimã Chananæorum & amplam intuentibus ad uidendũ præbens,ſeniores dimiſit. Et dum ualediceret Eleazaro & Ieſu, eisq; adhuc loqueretur,nube ſubito ſuper eum aſtante,in quadam conualle ſublatus eſt.Scriptũ eſt autẽ in ſacris libris, cum fuiſſe mortuum propter metum,ne propter excellentiam uirtutis quæ erat circa eum,ad diuinitatem abiſſe putaretur. Vixit autem omne tẽpus annorum uiginti & centum, ex quibus à parte tertia princeps fuit,minus uno menſe. Defunctus eſt autem ultimo menſe anni, qui à Macedonibus uocatur diſtrus, apud nos autem adar menſis initium eſt:ſapientia cunctos homines qui fuerũt quocunq; tempore ſuperãs,& optime his quę intelligebat utens:ad dicendum uero & ad loquendũ populo ualde gratiſſimus,& alia multa bona poſſidendo nimis idoneus, ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus,ut neq; eſſe in eius anima putarentur,ſed ſolummodo earum nomina ſciret,& in alĳs potius, quàm in ſe eſſe conſpiceret.Et dux quidem inter paucos illi ſimilis fuit,propheta uero qualis ille,alter nullus,ita ut quicquid eum contigiſſet loqui,deus putaretur audiri.Luxit hunc populus triginta diebus:& nũquã Hebræos triſtitiæ magnitudo tanta detinuit, quanta fuit in tranſitu Moſi. Diligebãt etenim eum non ſolum qui fuerunt experti, ſed etiã qui eius legebant leges, quæſtionesq; uehementiſſimas faciebant,& eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; Moſeos declaratus à nobis hoc modo ſufficiat.

Deu. 34

Anni uitæ Moſi centum et uiginti

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER QVINTVS

Iesus euertit Hiericho, seruata tantũ Raab. Achar supplicio afficitur. Ai expugnata diripitur Caput I

Iosue 2

OSE itaq; prædicto modo ab hominibus abeunte, Iesus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus, & luctu quiescente; præcepit ut populus esset præparatus ad expeditum: misitq; exploratores ad Hiericho, qui & uirtutem eorum, & quam ipsi uoluntatem habere uiderentur, agnoscerent. Ipse uero disponebat exercitum, tanquam Iordanem opportuno tempore transiturus: & conuocans principes tribuum Ruben & Gad, & præsules Manasse (nam & huius tribus mediam partem in Amorræa ascripserat habitare, quæ est Chananæorũ terræ pars septima) cõmemorabat eis quæcũq; Mosi promisissent, atque poscebat, ut præsto essent illius prouidentiæ, qui neq; dum moreretur circa eos defecisset: & utilitati communi semetipsos ad ea quæ præcipiebat pronis mentibus exhiberent: & sequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela, ad Iordanem accessit in stadijs sexaginta. Cumq; fuisset illic castrametatus, repente exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebãtur apud Chananæos ignorantes. Latenter enim prius omnem urbem eorum licenter cõsiderauerunt, simul & muros, quicunque fortes, & qui non ita cauti esse uiderentur: sed & portas, quæ dum essent fragiles, oportunum præberent inuasutis introitũ: Non autem curabant ciues, quicunq; uidebant eos ista considerare, putantes uisionis gratia peregrinos aptissima eos ciuitatis loca singula perscrutari, non uoluntate tamen hostili. Cumq; uespere factum fuisset, et descẽdẽtes in habitaculum quoddam muro uicinum uenissent, in quo etiam cœnaturi erant, essetq; eis iam discedendi cura, nunciatum est regi cœnãti, quod exploratores quidam ciuitatis ex Hebræorum exercitu uenientes essent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia constituti. Ille uero repente eos præcepit comprehensos adduci, ut eos torquens agnoscere, quid agere uolentes adessent. Cumq; inuasionem eorum Raab agnoscere (nam supra murum stipulam lini siccabat) exploratores quidem illic abscondit. His autem qui missi fuerant à rege dicebat, quod peregrini quidam ignoti fuerint ante paululum quàm sol occumberet apud eam, & cœnantes abscessserint. Quos si timorem ciuitati, & regi periculum ferentes uenisse putarent, sine labore eos comprehenderent persequentes. Illi uero muliere ita loquente, nullum eius arbitrati dolũ discesserunt, neque perscrutantes habitaculum eius. Cumque perrexissent per uias per quas eos præcipue ire credebãt, & quæ ducerẽt ad uada Iordanis, & nullum signum agnoscerent, à labore quieuerunt. Tumultu autem sedato, Raab deducens uiros, & periculum pro eorum salute faciens suum, quæsi capi in eorum occultatione potuisset, nequaquam supplicia regis euasisset, sed cum omni domo pessime deperisset, rogabat ut haberent sui memoriam: & dum Chananęorum terram obtinerent, huius salutis repensationẽ eos sibi cõferre poscebat: Quo facto, dimisit abire eos ad propria: iurantes, ut eam liberarent, & qui cum ea forent, dum ueniẽtes in ciuitatem uastarent eam, & omnes habitatores eius secũ dũ sentẽtiã apud se prefinitã unà perimerent. Hęc enim illa se scire dicebat, signis

Iosue explorat tores mittit

Exploratores Hierico

Raab meretricis beneficẽtia

dei

dei uirtute monſtratis. At illi & de præſentibus gratias referentes, & de futuris iura bant opere ſe repenſaturos fore: & ſuadebãt, ut dũ ſentiret capiendã ciuitatẽ omnẽ poſſeſſionem ſuam atq; domeſticos in illo habitaculo recõderet, & ante ianuas coc cineũ funẽ appẽderet, quatenus ſciens domũ princeps, ne quid ei mali fieret, cuſto/ diret. Adiiciebant enim: Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus ſolatio liberati. Si quis uero pugnãdo ceciderit tuorum aut tu, nequaquã nobis hoc aſcribas, quia propter deũ quẽ iurauimus, nunc tibi proponimus, ut in nullo debeas quaſi de iuriſiurandi tranſgreſſione dubitare. Et illi quidem hæc promittentes abibant dimiſſi per murũ: & ad ſuos peruenientes, nunciauerunt quæcunq; in urbe geſſiſſent. Ieſus autem põ/ tifici Eleazaro & ſenioribus dixit quæ fuerant ab exploratoribus iurata Raab, qui iuſiurandum ſua quoq; ſententia firmauerunt. Metuente uero duce tranſitum flu/ minis, cum eſſet grandis eius impetus, & neq; pontibus tranſiretur: nã primitus nõ erat iunctus: qui etiam ſi uellet ei pontem facere, nequaquam ſe arbitrabatur prop/ ter hoſtes habere permiſſionem, inter hæc deus tranſibilem fluuium fieri ei cõpro/ miſit, magnitudinem eius imminuens. Et duobus tranſactis diebus, Ieſus tranſpo/ ſuit cunctũ exercitum, totamq; multitudinem, tali modo: Præcedebant quidem ſa cerdotes habentes arcam. deinde Leuitæ, tabernaculum & uaſa quæ ad ſacrificiorũ miniſteria ſunt neceſſaria deferẽtes. Sequebatur aũt Leuitas per tribus ſuas omnis exercitus, habẽs in medio infantes atq; mulieres. Metuebant enim propter eos, ne uim paterentur in flumine. Cumq; ſacerdotibus primis introeuntibus meabilis iam fluuius uideretur, altitudine quidem eius imminuta, alueo uero (eo quod nõ multus eſſet fluctus) quaſi ad ſicci pauimenti inſtar expoſito, omnes iã cõfidenter fluuium tranſmeabant: & qualem eum deus futurum eſſe prædixerat, talem eſſe conſpicie/ bant. Steterunt autem in medio ſacerdotes, donec turba tranſiret, & ſecuritatem at tingeret. Omnibus itaq; tranſeuntibus, egreſſi ſunt ſacerdotes liberum iam fluuiũ relinquentes, ut more ſuo diſcurreret. Et fluuius quidem egreſſis Hebræis denuo creuit, & magnitudinem ſuam recepit. Illis uero quinquaginta ſtadiis præcedenti/ bus, exercitus uſq; ad decem ſtadia Hiericontis acceſſit. Ieſus autẽ altare ex lapidi/ bus, quos ſinguli principes tribuum tulerant de profundo Iordanis, iubente pro/ pheta conſtituens, pro futuro ſigno interrupti fluminis, ſuper eum ſacrificauit deo: & feſtiuitatem Paſchæ in illo loco cunctus populus celebrauit: & omnium quæ eis deerant primitus, facillime tunc abundabãt. Nã & meſſem iam maturam Chananæorum metebant, & cætera opulentiſſima poſſidebãt. Tũc etenim eis etiã cibus mannæ defecit: quo aliti quadraginta fuerant annis. Cũ hæc uero Iſraelitæ fa cerent, & Chananæi nequaquam contra eos exirent, ſed clauſi muro quieſcerent, Ieſus eos obſidere deliberauit. Et prima die feſtiuitatis ferebant arcam ſacerdotes, & circa eam undiq; pars erat armatorum cuſtodientium. Aliiq; ſacerdotes præce/ debant ſeptem buccinis ſuis tubas mittentes: rogabantq; ſimul exercitum, ut uirili/ ter circuirent murum, ſenioribus ſuis ſequentibus, & tubas mittẽtibus ſolũmodo ſa cerdotibus. Quo geſto, ea die nihil amplius facientes, ad caſtra reuerſi ſunt. Cumq; hoc ſex diebus feciſſent, ſeptimo die omnem populũ colligens armatorũ Ieſus, cap tiuitatẽ urbis annunciauit: & quia eis illa die deus eam ſine labore cõtraderet, muris eius ſponte proſtratis, omnia tamen occidenda quæcunq; animã potuiſſent habe re præcepit, & nullo labore ab hoſtiũ nece quieſcendũ: & ut neq; miſericordia cẽdẽ di, neq; circa prædã uacandã fugientes cõtemnerẽt inimicos, ſed animãtia cuncta perimerent,

Ioſue 3

Ioſue 4

Ioſue 5

Obſidio urbis Hiericho

perimerẽt, & nihil ad uſum proprię uoluptatis auferrẽt: aurum uero uel argentum quodcunq; inueniretur, iuſſit auferri, ut deo præcipuæ geſtorum primitiæ ſeruarentur, quæ primũ fuiſſent ciuitate ſubacta perceptæ: ſolã uero Raab liberâdã decreuerunt, & generationẽ eius, eo quod exploratores ei præbuerant iuſiurandũ. Hæc dicẽs Ieſus, atq; diſponẽs exercitum, deduxit ad ciuitatem. Circuibant aũt iterũ urbẽ
Ioſue 6 arca præcedente, et ſacerdotibus ad opus populũ cõmonentibus. Cumq; ſepties circuiſſent & paulatim quieuiſſent, repente cecidit murus: neq; machina, neq; alia uiolentia muro ab Hebræis illata. Illi uero ingredientes urbem Hiericho omnes in ea peremerunt, inopinabilem muri ruinam obſtupeſcentes, mentibus utiq; eorum ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis. Necabantur autem per itinera cõſtipati, & in domibus apprehenſi, nullicq; penitus parcebatur: ſed omnes pariter occidebãt, uſq; ad mulieres etiam infantes: eratq; ciuitas plena mortuorum corporibus, & nullus effugit necis incurſum. Ciuitatem uero cunctam incenderunt, ſimul & regionem. Raab uero ad illud cœnaculum cũ ſuis confugientem, exploratores eripuerũt. Quam dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet, gratias egit pro exploratorum ſalute, & pro tali beneficio dixit non ſe retributionibus fore minorem: donauitq; eam repẽte multis agris, & rebus maximis honorauit. Si quem uero locum ciuitatis pertranſibat, ignis eum deſtruebat, & ſuper habitatores eius decidebat. Sed & ſi quis uaſtatam poſtea uellet inſtruere, maledixit: quatenus qui fundamenta murorũ iaceret, priore filio careret: qui uero perficeret, et nouiſſimũ ſimul amitteret. Hoc uero maledictum non neglexit diuinitas, ſed in poſteris dicturus ſum paſſionẽ, quæ propterea facta aduenerit. Congregata eſt igitur innumera multitudo argenti ſimul & auri, necnon & æris, cum nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe, nec ad utilitatem propriam eam diripuiſſe. Et hæc quidem Ieſus ſacerdotibus theſaurorum recõdẽ-
Ioſue 7 da contradidit. Hoc ergo modo periit Hiericho. Achar uero quidã Zebedæi filius ex tribu Iuda dum inueniſſet chlamydem regiam totam auro cõtextã, habentẽ auri mazam, hoc eſt ſiclorum põdo ducenta: crudele iudicans, ſi is qui periculum habuerat, lucrum inueniens quod in ſua utilitate conferret, daret hoc deo, & non magis egenti: foueam faciens ualde profundam in ſuo tabernaculo, ſuffodit eam: latere ſe iudicãs deum, ſicut potuit latere cõmilitones. Vocatus eſt autem locus, in quo caſtrametatus eſt Ieſus, Galgala, quod nomen ſignificat libertatem. Tranſcuntes enim fluuiũ, iam ſemetipſos ab Aegyptijs, & ab ærumnis deſerti, confidebant eſſe ſecuros. Poſt paucos uero dies uaſtationis Hiericho, miſit Ieſus triginta milia armatorum in ciuitatem Ain poſitam ſuper Hiericho, quatenus dimicarent. Et congreſſis hoſtibus, ceciderũt Hebræorũ uiri ſex & triginta. Cumq; hoc nunciatum fuiſſet Iſraelitis, magnam triſtitiam & crudelem anguſtiam protinus habuerunt, & non tãtum propter cognatos amiſſos, licet omnes uiri boni & nimis exercitati periſſent, quantum propter deſperationem ſuam. Credentes enim iam ſe terram obtinuiſſe, & à prælijs iam exercitum uacare, hoc deo taliter permittente, potiores inopinabiliter uidebant hoſtes, & ſaccos ſuperinduentes ſtolis ſuis, tota die erant in luctu & lacrymis conſtituti, nulli requirentes cibum, caſu ſiquidem qui cõtigerat grauiſſime uidebantur afflicti. Videns autem Ieſus exercitum ita percuſſum, & ex omnibus iã rebus peſſima deſperatione deiectum, audacter acceſſit ad deum, & ait: Non noſtra petulantia uenimus ut hanc terram armis ſubijceremus, ſed Moſe famulo tuo ad hoc nos adhortante proceſſimus, dum multis ſignis poſſeſſionem huius

terræ

terrę præbiturum te nobis eſſe promiſeris,& exercitum armis hoſtium facere me/liorem. Quæ ſunt hæc quæ nobis repente uenerunt? Nunc autem præter ſpem decepti uidemur,& tanquam non firma ſint tua promiſſa quæ Moſes prædixit af/ficimur, & deterior nunc de futuris metus nos deſperabiles habet, primo experi/mento talia ſuſtinentes. Sed tu domine quoniam tibi uirtus eſt malis his adhibe/re medicinam, & præſenti noſtræ triſtitiæ præbere uictoriam, etiam de futura de/ſperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Ieſus pronus in terra iacens, deprecabatur deum. Cui reſponſio à deo data eſt,ut ſurgeret & exercitum à ſua pollu/tione purgaret: propter furtum enim rerum ei dicatarum hanc deuictionem nunc ſuper eos euenisſe dicebat: ſorte uero requireretur qui fecerat:ac cum puniretur,ui ctoria eis ſemper de hoſtibus proueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat,& uocans Eleazarũ pontificem, & principes tribuum,ſortem per eos mittebat. Cumq; hoc delictum in tribu Iuda factum eſſe declararetur, rurſum per genus ſortem miſit, & ueritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo per unumquenq; uirum inquiſitione facta,apprehenſus eſt Achar. Ille uero cum non potuiſſet negare deo, dum eum ita conſtrixiſſe probatur, furtum confeſſus eſt,& protulit in medium ueſtem. Et ille quidem repente peremptus,turpem pœnam & incunctanter congruam ſuæ præſumptioni meruit ſepulturam. Ieſus autem pur/gatum exercitum deduxit ad Ain urbem,& nocte circa ciuitatem inſidijs conſtitu/ Ioſue 8
tis,diluculo cum hoſtibus eſt congreſſus.Illis autem cum fiducia propter priorem uictoriam ſuper eos euntibus,ſimulando ſe recedere populus Hebræorũ hoc mo/do longius eos quaſi perſequentes traxit:quia illi de ciuitate, & tanquam de uicto/ria erant cõfidentes. Dum uero reſtitiſſet exercitus contra faciem eorũ, dediſſetq; ſigna quæ conſtituerat eis quos in inſidijs collocauerat, eosq; excitaſſet ad pugnã: tunc illi ciuitatem ingreſsi ſunt, dum eſſent circa muros ciues intenti,aliqui uero & circa aſpectum eorum qui egreſsi fuerant mentibus occupati. & illi quidem ciuitatem ceperunt,& omnes occurrentes ſibimet extinxerunt.Ieſus autem procedenti/bus illis ad prælium occurrens,omnes conuertit in fugam. Cumq; refugerẽt quaſi ad integram ciuitatem,cum & ipſam captam inſpicerent,& incenſam cum mulieri/bus & filijs agnouiſſent, per agros diſperſi ſunt, defendere ſemetipſos ſolitudine non ualentes.Cum talis ſiquidem calamitas hoſtes apprehendiſſet,infantium turba atq; mulierum capta eſt, & rerum aliorumq; uaſorũ innumera multitudo, nec non greges pecudum Hebræi ceperunt,multasq; pecunias.Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Ieſus in Galgalis poſitis militibus partitus eſt.

Gabaonitæ in fœdus recepti, cæſis quinq; hoſtiũ regibus obſidione exi/muntur, decq; miraculo ſolis. Cap. II

GAbaonitæ uero habitantes iuxta Hieroſolymã,uidentes paſsiones quæ pro/ Ioſue 9
uenerant Hiericho & Ainitis, & ad ſemetipſos tranſire hanc uaſtationem exiſtimantes, Ieſum quidem aperte rogare noluerunt: neque enim hoc impetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabant,dum in interitu totius Chananæorũ gentis eum pugnare agnoſcerent. Cheferitas autem & Chiatemeritas, qui uicini eis erant,ad auxilium poposcerunt: dicentes neq; illos periculum declinare,ſi iſtos Iſraelitæ deuincerent,coadunati uero poſſent magnitudinem eorum uirtutis euadere.Et dum hæc uerba placuiſſent,miſerunt legatos ad Ieſum,amicitiã poſtulantes: quos præcipue iudicabant idoneos ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri

ſe Chananæos incautum exiſtimantes, fugere ſe huiuſmodi periculum credide-
runt, ſi dicerent nihil ſibi cum Chananæis quolibet modo competere, ſed longiſſi-
me ab his habitare, & ueniſſe ſe pro fide uirtutis eorum, ambulantes itinere multo,
& pro coniectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabant. Veſtes enim cum no-
uæ eſſent quando egrediebantur, longo tempore itineris attritas ſibimet aſſere-
bant. Cilicinis enim, ut eorum uerbis crederetur, ueſtibus utebantur. Stantes ergo
in medio, dicebãt ſe miſſos à Gabaonitis, & uicinis ciuitatibus multum ab ea terra
remotis, facturos cum eis pacem more fœderis patriæ ſuæ: agnoſcentes enim dei
gratia atque dono Chananæorũ terram eis poſsidere conceſſam, his tributa ferre
gratulari, & ciues eorum fieri promereri. Hæc itaque illi dicentes & indicia itineris
Pactus amici- oſtendentes, rogabant Hebræos ad pacta amicitiasq; deſcendere. Ieſus autem di-
tiæ Ieſu cum ctis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, amicitias fecit cum
Gabaonitis eis. Et Eleazar pontifex cum ſenioribus prębuit iuſiurandum habituros amicos &
ſocios: nihilq; cogitari aduerſus eos iniuſtũ, populo ſcilicet in iureiurando unà con-
ſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes, ad ſemetipſos
abibant. Ieſus autem caſtrametatus contra Chananæos in confinio Gabaonita-
rum, & cognoſcens non procul ab Hieroſolymis Gabaonitas inhabitare, & Cha-
nanæorum generis eſſe, euocatos eorũ principes, de falſitate culpabat. Illis autem
non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus, & propterea ad
hæc ex neceſsitate ueniſſe, cõuocabat pontificem Eleazarum & ſeniores: eisq; cen-
ſentibus, publicos eos famulos, ne iuſiurandum tranſgrederetur, eſſe decretum eſt.
Et illi quidem pro calamitate quæ comprehenderat eos, hanc ſui cautelam atq; cu
Ioſue 10 ſtodiam inuenerunt. Quum uero rex Hieroſolymorum grauiter ferret, eo quod
Gabaonitæ cum Ieſu pacta feciſſent, uicinarum gentium reges contra eos pugna-
turos ad ſolatia rogauit. Quibus ei præſentibus (quatuor enim erant) & cum eo ca
ſtrametantibus circa quendam fontem non procul à ciuitate, dum iam pararent
obſeſsionem, Gabaonitæ auxiliatorem aduocauerunt Ieſum. Ad hoc enim uen-
tum erat, ut à ſuis quidem perimi ſe putarent, & ab eis qui ad interitũ Chananæo-
rum gentis caſtrametabantur, ſaluari ſe propter factas amicitias exiſtimarẽt. Ieſus
autem cum omni exercitu ad eorũ ſolatia properare feſtinans, & die noctuq; per-
ambulans, diluculo uenit ad hoſtes, & fugientes ſequebatur per agros in deſcenſu
Stetit ſol Bethura. Ibi etiam dei quoque cooperationem cognouit ſignificatam ſibi tonitruis
& fulminibus, & grandinis demiſsione maiore quàm ſolitum eſt: inſuper etiam die
creſcente, ne nox ſuccedens Hebræorum impetũ refrenaret. Ieſus autem reges in
quadã ſpelunca celatos circa Mathiten inuenit, omnesq; puniuit. Quod uero lon-
gitudine tunc dies extenſus eſt, & plus ſolito creuit, palàm eſt per ſcripturas, quæ
ſunt in templo repoſitę. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerant contra Ga-
baonitas exercitũ, reuerſus eſt rurſum ad Chananæę mõtana Ieſus, & multa cæde
in ea facta, ſumens prædam, uenit ad exercitum Galgalis conſtitutum. Et quũ de
Hebræorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret, ſtupor habebat
omnes audientes multitudinem peremptorum. Caſtra autẽ metati ſunt ſuper eos
reges Chananęi, qui circa montem Libanũ habitabãt, & Chananęi qui in campe-
ſtribus erant, Palæſtinos ſecum ducentes, uenerunt ad ciuitatẽ Berothi Galilææ ſu
perioris, & de Seſecha, qui locus non procul à Galilæis eſt. Totius autem exercitus
armatorum erant tercentum milia, & decem milia equitum, & duo milia curruum.

Turbabat

Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & Iſraelitas, & ſperare meliora propter timoris excellentiã dubitabant. Deo autẽ arguente timorem eorum, & ſi magis ſolatium ab eo quærerent, promittente ut deuincerẽt inimicos, & iubente equos hoſtium ſubneruari, currus incendi, dux in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos, & quinta die ueniens circa eos, congreſſus eſt, pugnaq; fortis effecta eſt, & cædes potior, quàm credi poterit uel audiri. Perſequens autem eos, multum perambulauit, & omnem exercitum hoſtium præter paucos extinxit, regesq; ceciderunt uniuerſi. Deficientibus autẽ hominibus ad interficiendos equos, Ieſus eos occidit, & currus incẽdit. Quo facto, prouinciã licentius poſſidebat, nullo præſumente bellum eis inferre, ſed & ciuitates obſeſsione capiebat, & quicquid potuiſſet ſumere, deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat, & nullus remanſerat Chananæorum, niſi quidam qui in munitionem murorum fugerant. Ieſus autem de Gal- *Ioſue 24.*
galis denuo caſtrametatus, ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Silon. Locus enim oportunus pulchritudine uidebatur, donec ædificari templum quietis cauſa permitteret. Et inde procedens ad Sichimam cum omni populo, altare conſtituit deo, ubi Moſes quoq; prædixit, & diſtribuens exercitum, in monte quidem Garizi conſtituit medium, & in Ebal dimidium: in quo & altare ædificauit, nec non & Leuitas ſacerdotesq; diuiſit. Sacrificantes aũt & maledicta facientes, & ea conſcripta in ara relinquentes, ad Siloam denuo ſunt reuerſi.

Ieſus tribubus terra ſorte diuiſa ad concordiam & pietatẽ hortatur. Cap. III

IEſus autem quum eſſet ſenex, & Chananæorũ ciuitates non facile capi uideret, *Ioſue 13. 14. & 18*
tam propter locorum munitionẽ in quibus erant, q̃ propter fortitudinem murorum, quos pro naturali ciuitatũ cuſtodia circũduxerant, & credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere: nam propter ſuum interitum Chananæi cognoſcentes Iſraelitas egreſſuros ab Aegypto, omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſsimas occupati: congregari tunc populum in eccleſiã Siloe præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus, cõmemorans eis, & quibus fuerant iam potiti, & actus quos geſſerant, quàm eſſent optimi, & deo præbente digni, & quod uirtute legum quas ſequebantur, triginta & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant, & omnem exercitum quicunq; ſperauerat contra eorum ſe fortitudinem dimicare, ita necauerant, ut neq; eorum generatio relinqueretur: quũ ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur, apud alias aũt longo tempore & longa oppreſsione adhuc opus eſſet, propter murorũ munitionẽ, & habitantium in eis audaciam: petebat eos qui trans Iordanem erant, ut laborantes cum eis, & in periculo adiuuantes fratres ſuos, ſortibus proprijs fruerentur, grates utiq; eis pro labore reſtituentes. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur, eo quod uirtute præcellerent, dirigendos, qui terram metientes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem hæc uerba faciens, populum ſibi habuit fauentem, & uiros qui terrã eorum deberent metiri direxit, dans eis aliquos terrę menſores doctos, quos propter artem ueritas non lateret: mandans eis ut in ea menſuras æſtimarent, & felicem terram, & quæ minus eſſet idonea. Natura nanq; tetræ Chananæorum huiuſmodi eſt, ut & *De natura terræ Chanaan*
planiciem magnam habeat, & fructus ferre ſit copioſa. Quæ cõparata quidem aliæ terræ, creditur eſſe felix: cum locis autem Hierichuntis & Hieroſolymitarum æſtimata, putatur ualde uiliſsima. Licet omnino hæc ſpacia parua, & eorũ multa mon-

tana ſint, magnitudine uero fructuũ ad cibos aptorum, & pulchritudine, alia ſimilis non eſt, & propterea æſtimandas potius q̃ metiendas decreuit has ſorte, dum ſæpius unum iugerum pro mille ſit dignum. Viri autẽ qui miſsi fuerant, quũ eſſent decem, circumeuntes & æſtimantes terram, ſeptimo menſe ad eum reuerſi ſunt, ad ciuitatem Silon: ubi tabernaculum conſtituerant. Tunc Ieſus Eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens, diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ Ma-
Ioſue 15 naſſe, ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſurã efficiens. Quumq̃ miſiſſet ſortem, Iudæ quidem tribus ſorte cadente, elegit ſuperiorem Idumæam. Quæ in longum quidem extenditur uſq̃ ad Hieroſolymam, latitudine uero uſq̃
Ioſue 16.18 ad paludem Sodomæ conſtituta eſt. In hac autem ſorte ciuitates erant Aſcalon & Gaza. Simeoni uero in ſecunda ſorte prouenit Idumæa, quæ circa Aegyptũ eſt & Arabiæ montem. Beniamitæ uero ſortiti ſunt à Iordane quidem flumine uſq̃ ad mare longitudinẽ, latitudinẽ uero quæ Hieroſolymis Bethelisq̃ terminatur. Hæc aũt ſors anguſtiſsima fuit propter terræ felicitatẽ: Hierichon enim & Hieroſolymitarum tulerũt urbes. Ephraim aũt tribus à Iordane flumine uſq̃ ad Gazarã longi-
Ioſue 16 tudinem habuit: latitudinem uero quæcunque à Bethelis uſque ad campum maximum terminatur. Manaſſe uero medietas à Iordane quidem uſq̃ ad ciuitatem
Ioſue 17.19 Doron, latitudinem uero ad Bethſames, quæ nunc Scythopolis appellatur. Poſt hos autem Iſachar Carmelum montem, & fluuium in longitudiue habuit: Tabu-rium uero montẽ in latitudine. Zabulonitæ uero uſq̃ Geneſar deſcendentem circa Carmelum & mare, ſortiti ſunt, & conuallem quæ à Carmelo nuncupatur: eo quod etiam huiuſmodi ſit. Aſeritæ uero omnem terram quæ ad Sidonem conuerſa eſt, habuerunt. Ciuitas autem Arche in eorum parte fuit, quæ etiam Actipos nuncupatur. Partes uero ad orientem conuerſas uſq̃ ad Damaſcum ciuitatem, & Galilæam ſuperiorem Neptalitæ ſumpſerunt uſq̃ ad montem Libanũ, fonteſq̃ Iordanis quorum fluctus de montibus eſt collectus. Danitæ autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt Azoto & Doris, determinationemq̃ Iamniam ſimul & Geth ab Eteron uſq̃ ad montem, ex quo tribus Iuda pendebat. Sic itaq̃ diuiſit Ieſus terrã, & nouem atq̃ dimidiæ tribui eam tradidit poſsidendam. Nam Amorræam, quæ & ipſa ab uno Chananæi filio ſic uocata eſt, Moſes dudum capiens, tribubus duabus & dimidiæ diſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa Sidonem & Archeos, & Amatheos, & Aritheos, inculta tunc erant. Ieſus autem quum eum iam ſenectus impediret, nec poſſet quæ cogitabat efficere: & dum qui poſt eum erant principatum ſumpturi, negligenter in communi utilitate conuerſarentur: præcepit ſingulis tribubus, ut nullum de Chananæorum genere in terra quam ſunt ſortitæ, relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq̃ cuſtodiam paternarum ſolennitatum fore, hanc etiam Moſen prædixiſſe cõmemorans, & in hoc ei eſſe credendũ dicebat: ſed & Leuitis octo & triginta ciuitates eſſe reſtituendas, qui iam prius acceperant in Amorræa decem. Quarum tres diſtribuit fugacibus habitandas, id eſt, de tribu Iuda Hebron: Sichem uero ex Ephraim, & Cades de Neptalim. Eſt autem hic locus ſupra Galilæam. Diuiſit autẽ & cunctas prædæ reliquias. Erat nanq̃ terra ampla, & magnas diuitias obtinebant. Abundabant enim & cõmuniter omnes & ſeorſum ſinguli auro & ueſtibus, & alijs uaſis, &
Ioſue 23 quadrupedum copia, quorum numerus comprehendi non poterat. Poſt hæc aũt exercitu in eccleſiã conuocato, eis qui ſuper Iordanem in Amorræa conſtituti erãt,

quorum

quorum exercitus quinquaginta milium armatorum esse uidebatur, ita loquutus est: Quoniam deus pater & dominus generis Hebræorũ hanc terrã possidere concessit, & possessam semper se nobis seruare promisit, pro cuius mandato cognatis indigentibus, promptissime uos obtulistis ad omnia: iustum est, nulla uos difficultate ulterius detinente quiete iam frui, securis utiq; nobis de uoluntate uestra, quia si rursus opus fuerit ad necessaria, eam insegniter offeretis, neq; post hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo uobis pro periculis in quibus iuuistis, non modo solum, sed etiam semper acturi sumus: quia quũ sitis boni, amicorũ memoriam habebitis omniũ, & mente retinebitis quæcunq; per uos prouenerunt nobis, & quomodo usum bonorũ uestrorum propter nos distuliſtis, & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore consistimus, postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accesserunt aũt super nostra bona ex laboribus, quos nobiscum habuistis, multæ diuitiæ, prædam precioſam augentes, & aurũ & argentũ, & super hæc omnia quod maius est, fauor uester. Ob quam rem ita nos ad quodcunq; uolueritis in repensatione paratos habebitis: quia nequaquam horum quæ Moses prædixit, estis obliti, illo etiam ab hominibus abeunte: nec est quicquã, in quo uobis gratiarũ debita non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus, & rogamus, ut nullum esse terminũ nostrę cognationis existimetis, nec quod inter nos iste fluuius est, alteros nos, & non Hebræos esse credatis. Omnes enim sumus ex Abraham, qui hic & illic habitamus, unusq; deus qui & nostros maiores & uestros ad illorũ perduxit uitam: cuius religionis habete curam & conuersationis, quam per Mosen semper constituit. Perdurantes enim in istis, fauorem dei & eius solatiũ semper habebitis: cõuersis uero uobis ad imitationem gentiũ externarũ, auertsabitur uestrum genus. Hæc quum dixisset, singulos maiorum, & cõmuniter eorum multitudinem salutans, ipse quidem restitit. Deduxit aũt eos populus, non tamen sine lachrymis, *Ioſue 22* & uix semetipsos abinuicem dimiserunt.

De eadem diuisione, & de morte ipsius Iosue & pontificis Eleazari. Cap. IIII

TRansiens autem fluuium tribus Ruben & Gad, & quicunq; de Manasse pariter sequebantur, altare super ripam collocare Iordanis decreuerunt: ut memorabile signũ generationi futuræ, cognationis eorum qui intra Iordanem habitare uidebantur, existeret. Audientes autem qui intra Iordanem habitabant, eo quod dimissi ab eis altare constituissent, & nescientes qua hoc uoluntate fecissent, pro nouitate tamen culturæ deorum peregrinorum hoc celebratum credentes, & sacrę religioni derogatum, uerisimile iudicantes, erant armati ad ultionem eorum qui collo caucrant altare, fluuium transituri, & puniturí eos, quasi pro paternarũ destructione solennitatum. Non enim uidebatur eis iustum, ut cognationem respicerent, aut dignitatem eorum, qui autores fuerant harũ rerum, sed dęi complectebantur mandata, & quomodo honorari cõgaudeat. Et illi quidem armati sunt per furorem: retinuit autem eos Iesus & pontifex Eleazarus, & pariter seniores, sermonibus suadentes, ut prius experimenta eorum uoluntatis acciperent: deinde si malæ uoluntatis agnoscerent eorum mentes, tunc armis super eos incederent. Miserunt itaque legatos ad eos, Phinees filium Eleazari, & decem alios apud Hebræos honoratos, cognituros sapienter, ut quid altare, transeuntes, super ripam fluminis statuissent. Quumq; illis transeuntibus & ad eos uenientibus, fuisset ecclesia congregata, stans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquistis, quàm possitis correpti

Altare à Rubenitis collocatum

de futuro ſermonibus emendari: ueruntamen non ſecundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri uobis, ad arma repente ultionemq; deſcendimus. Cognati nanq; prius uerbis corripere uolentes, hanc celebrarunt cõgregationem: quatenus agnoſcerent cauſam pro qua acceſsiſtis ut altare febricaretis, ne petulanter uidere/mur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc, an reuera culpa conuinci/tur, unde in uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes, & auditores legum, quas ipſe uobis contulit exiſtentes, diuiſos à nobis & in propriam ſortem uenientes, quam dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis, obliuionem eius habere, & tabernaculum arcamq; deferentes, ſuper altare, quod uobis eſt proprium, peregrinos introduce re deos, Chananæorum mala ſectantes. Sed nihil inique feciſſe optamus, agentes pœnitentiam, & nequaquam ueſanientes ulterius, legumq; paternarum pudorem memoriamq; ſumentes. Si uero in delicto conſiſtitis, nequaquam laborem pro le gibus refutamus, ſed tranſeuntes Iordanem defendemus eas, & ante omnia deum nihil uos à Chananæis differre credentes: ſed ſicut ipſos, uos quoque ſimiliter peri/mentes. Non enim putetis, quod quia tranſiſtis fluuium, etiam à dei uirtute eſtis extranei. Vbique enim in his quæ ſunt ipſius eſtis, & effugere poteſtatem eius at/que iudicium nullo modo poteritis. Si uero creditis hunc locum, ubi nunc eſtis po/ſiti, impedimentum eſſe correptionis, nihil prohibet denuo terrã diuidere, eamq; ad pecudum paſcua deputare. Sed agite temperanter, & à nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores, ne nobis faciatis neceſsitatem huius defen ſionis, quod nec ueſtræ nec ipſorum ſaluti, aut cauſæ expedit ſic cogitare, ut non uerbis uinci potius, quàm experimentum uelitis ſuſtinere præliorum. Hæc Phine/es dicente, præſules eccleſiæ & omnis multitudo cœperunt de querimonijs ſatisfa/cere, & profiteri, neque ab eorum ſe cognatione receſsiſſe, neque pro nouitate al/tare condidiſſe: ſed & deum unum noſſe, qui Hebræis eſt omnibus communis, & illud altare poſitum ad ſacrificia facienda. Hoc autem altare, propter quod & ſu/ſpecti eſtis facti, dicebant non pro religione collocatum, ſed ut ſignum ſoret, & in/dicium in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe eſt nobis temperare, & in patrijs legibus permanere: non autem tranſgreſsionis initium ſicut ſuſpicatum eſt facere. Teſtis autem nobis ſit deus, quod iſtud altare non pro tali cauſa conſtruximus. Vnde meliorem de his habentes opinionem, nihil culpetis ulterius: neq; nos extra ſortem iudicandos eſſe credatis: nec eorum ſimiles, qui quum generis Abraham ſint, ad nouas ſolennitates accedunt. Hæc dicentes laudãs Phinees reuerſus eſt ad Ieſum, & eorum uerba populo nunciabat. Ille uero gaudens, quia neque ulla pu/gnandi foret neceſsitas, ne ad ſanguinem bellumq; deducerẽtur contra cognatos, pacificas deo pro his hoſtias immolauit, & dimittens poſt hæc multitudinem in proprias ſortes Ieſus, ipſe in Sichem cõmoratus eſt. Poſt hæc autẽ anno uiceſimo ſenior iam exiſtens, conuocabat honoratos maxime ciuitatum, & principes & ſe/niores, & multitudinem quantamcunq; erat cõgregari poſsibile. Quibus in unum conuenientibus, cuncta beneficia dei cõmemorabat (erant autem multa) per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiam peruenisſent, & ſeruari dei uolun tatem, quæ talis circa eos eſſet, orabat. Et pie cunctos poſcebat agere, per quod ſo/lum eis grata diuinitas permaneret. Hoc emẽ bene ſe habere dicebat, ut tranſiturus à uita, huiuſmodi eis monita derelinqueret: poſcebatq; ab illis, ut quæ ille diceret,

memoria

memoria retinerent. Et ille quidem talia præsentibus loquens, defunctus est, quum uixisset annis centum & decem: quorum cum Mose quidem pro doctrina utilium rerum commoratus est quadraginta: dux autem post illius mortem sex & uiginti fuit annis, uir nec sapientia indigus, nec eorum quæ cogitabat ut multa sapienter ediceret inexpertus: sed ubique summus, & ad opera periculaq; magnanimus, audaxq; bella disponere, & in pace dexter, & in omni tempore præcipua uirtute conueniens. Sepultus est autem in ciuitate Thanna, in tribu Ephraim. Eodem uero tempore mortuus est & Eleazarus pontifex, Phinees filio sacerdotium relinquens, cuius sepultura est facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IVDICVM

Res prospere gestæ contra Chananæos, principatu tribus Iuda: de capto Adonibezecho: decq; Hierosolyma Beniamitis tributaria facta. Ca. v

POst horum itaq; transitū Phinees prophetauit secundum dei uoluntatē, ad delendum Chananæorū genus, tribui Iudæ præbendum esse principatū. Erat enim studiū populo cognoscere, quid etiā placeret deo. Tūc assumpta est etiam tribus Simeon ad pugnandū, quatenus exterminatis hostib. sub ditione etiā eos qui in ipsa sorte cōsistebant efficerent. Chananæi aūt uiuentibus apud se illo tēpore regibus, cū magno exercitu eos in Bezechin expectabāt, regi Bezechinorū Adonibezecho principatū credentes: quod nomē significat dns Bezechinorū: Adonai enim Hebræa lingua dominus indicatur. Sperabāt enim uincere Israelitas mortuo Iesu. Congressi uero Israelitæ duabus tribubus, quas prædixi, magnifice pugnauerunt: & occiderūt quidē eorū decem milia: fugantes aūt reliquos, & insequentes, Adonibezechū quoq; ceperūt: cuius dum manuū ac pedum summitates abscinderent, ait: Non semper potui latere deum, illa patiens, quæ contra uos, & septuaginta reges prius facere nō erubui. Et uiuū quidem hunc tulerunt usq; ad Hierosolymā, mortuum uero sepelierunt. Et egrediebantur uastantes ciuitates, & plurimas capientes. Inter hæc obsederunt & Hierosolymam: sed hanc quidem longo post tempore capientes, omnes in ea habitātes interemerūt. Erat enim eis ualde grauis desuper munitio murorū, & loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in Hebron, & hanc capiētes omnes interfecerūt. Relinquebatur adhuc genus Gigantum: qui propter corporum magnitudines atq; formas in nullo alijs hominibus proximas, ultra modum admirabiles hactenus per eorum ossa monstrantur, in nullo his de quibus fides habetur æqualia: quorum genus Leuitis præcipue dederūt munus: etiam cum duobus milibus cubitis: terram quoq; Caleph dono dederunt mandato Mosi: hic enim fuit unus exploratorū, quos misit Moses in Chananæā. Dederunt autem & filijs Iethri Madianitæ qui fuit socer Mosi terram ad possidendum. Nam patriam relinquētes secuti sunt eos, & fuerūt in deserto cū eis. Tribus itaq; Iuda & Simeon ciuitates quidem Chananæas in montana ceperūt, in campestribus aūt & ad mare positas, Ascalona & Azotum. Euasit autem Gaza & Accaron. Nam dum essent in campestribus, & copiosam haberent curruū abundantiam, irruentes sibimet affligebant. Et istæ quidem tribus maxime bellando locupletatæ, ad ciuitates propri as recesserunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ uero, quorum erat Hierosolyma, habitatores suos concesserunt tributa persoluere, & ita quiescentes omnes, alij quidem interficere, alij uero pericula sustinere, ad terrarum se tradidere culturam. Hoc autem & reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant, & eorum tributa percipientes

Iud. 1

entes,permittebant Chananæos ſine prælijs eſſe. Tribus autẽ Ephrem cum obſe-
diſſet Bethelam, finem dignum tempore, & magna laborum obſeſsione inuenire
non potuit: quando illi licet affecti in obſidione omni modo perdurabant. Dein-
de Ephramitæ capientes quendam in ciuitatem euntem, neceſſaria deferentem,fi-
dem dederunt ei, ut ſi ciuitatem traderet,ſaluarent eum,& cognatos eius eriperent.
Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem,cum ſuis hoc mo
do ſaluatus eſt. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi, tenuerunt de cæ-
tero ciuitatem.

Palæſtini denuo pugna deuicti, & de Beniamitarũ excidio. Cap. VI

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant Iſraelitæ, circa terram uero
& eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes, per
epulas & libidinem iam uirtute deficiebant, & in conuerſatione legum integri He-
bræi, & circa ea quæ dei ſunt nõ erant. in his indignata diuinitas ſuſcitabat quidem
primum,ut ita dicam,ſua uoluntate Chananæos,qui poſtea ſecundum eorũ actus
multa contra eos crudelitate ſunt uſi. Hebræi nanq; & circa ea quæ dei ſunt negli-
gentes erant,& circa bella difficiles,cum multa Chananæis abſtulerint,& ad labo-
res iam eſſent propter epulas diſſoluti: agebaturq; ut eorum optima iam conuerſa
tio deperiret,& ſeniores non audiebant, nec aliorum præceptum,nec priorum ulla
ſolennia cõſeruabant. Erant aũt magis libidine lucrorũ intenti,& multa requie ſedi
tio eos crudelis iterum comprehendit, & ad hoc uſq; perducti ſunt ut ad inuicem
huiuſmodi cauſa pugnarent. Vir Leuita de populo,qui erat ſortis Ephraim, & ibi-
dem habitabat,de Bethlehem duxit uxorẽ. Hic aũt locus eſt tribus Iudæ. Cumq;
uehementer amaret cõiugem, & eius pulchritudine uictus afficeretur, quando ab
illa non ſimiliter amabatur,& ille propterea paſsione amoris eius potius uteretur,li
tes frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimũ uero mulier his grauata relinquens
uirum,abijt ad parentes menſe quarto. Vehementer aũt feruens uir per amorẽ ue
nit ad ſoceros,ſolutisq; litibus placatus eſt circa eam. Et quatuor quidem diebus ibi
dem cõmoratus,præbentibus ei hoſpitalitatem puellæ parentibus: quinta die pla-
cuit ut abirent,& circa meridiem ſunt egreſsi. Tardius enim dimittebãt parentes fi-
liam, & diei iam tarditas accedebat. Vnus autẽ eos famulus ſequebatur, & aſinus
erat eis,in quo mulier uehebatur. Quumq; ueniſſent circa Hieroſolymã,ambulan
tibus ſtadijs triginta ſuaſit famulus ut manerent, ne & propter noctem ambulan-
tes difficultas aliqua cõprehenderet, dum nec procul hoſtes exiſterent, & tempus
frequenter incautum faciat ſuſpecta,etiam quæ putantur eſſe tutiſsima. Illis autem
non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Eratq; ciuitas Chananæorum. Sed
accedentes uiginti adhuc ſtadijs, optabant ad propriam deſcendere ciuitatem.
Quumq; hæc ſententia ualuiſſet,uenit in Gabaa tribus Beniamin,iam ueſpere. Et
quum nullus ciuium eum in manſione ſuſciperet, ſenior quidam ex agro deſcen-
dens,qui de tribu quidem erat Ephrem,in Gabaa uero cõmorabatur,uidens eum,
quis eſſet interrogabat,& propter quas cauſas, mittens quum iam eſſent tenebræ,
neceſſaria cœnæ requireret. Ille uero Leuitã quidem ſe dixit eſſe, mulierem autem
à parentibus reducere,& ad propria remeare: habitationem uero ſignificabat ha-
bere ſe in ſorte Ephrem. Quem ſenior & pro cognatione,& eo quod eandem poſ-
ſideret tribũ, & propter colloquiũ, ad ſuũ duxit hoſpitiũ. Quidam uero iuuenculi
Gabaonitarũ mulierem in platea uidentes,& pulchritudinẽ eius ſtupeſcentes,dum

Cauſa p qua tribus Beniamin deleta eſt

apud

apud illum ſenem eam ſucceſsiſſe cognoſcerent, contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem, uenerunt ad ianuas eius. Et quum eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret, & ut nec uiolentiam inferrent hoſpiti, nec iniuriam: illi petebant, ut data ſibi muliere, à rerum inuaſione recederent. Seniore uero dicente, quod & cognata eſſet Leuitis, & per libidinem in leges inique delinquerent, deficientes circa iuſtitiã: deridebant minabanturq; ſe eum interficere, eo quod eorum concupiſcentiam impediret. Quumq; in neceſsitatem ueniſſet, nolens hoſpites in contumelia magna relinquere, ſuam eis filiam conceſsit: dicens eis, minus eſſe peccati, ſi concupiſcentiam ſuam in ea complerent, quàm ſi iniuriam peregrinis inferrẽt, & iniuſtitiam nõ perferre quos ſuſceperat, hoc modo putabat. Quum uero illi nequaquam à ſuo ferore pro peregrina recederent, ſed imminerent ut eam acciperent, ille quidem ſupplicabat ut nihil inique præſumerent. At illi rapientes, & adijcientes pro libidine uiolentiam, ad ſemetipſos mulierem deduxerunt, & per totam noctem uſq; ad principium diei in eius corporis ludibria ſunt extenti. Illa uero defecta in his quæ prouenerant, ad hoſpitem redijt, & cõtriſtata in his quæ pertulerat, per uerecundiam ad faciem mariti minime præſumebat accedere, eumq; circa ſe pro his quæ contigerant incurabilem reputabat: lectuloq; decumbens, animã reliquit. Vir autem eius Iud.19
arbitratus ſopore graui mulierem detineri, nihil mali metuens, excitare eam tentabat, & conſolari: quaſi raptorum non ſpontanea uoluntate ſe præbuiſſet iniurijs. Quum uero certe defunctam cognouiſſet, ob malorum magnitudinem, imponẽs iumento mortuam, ad ſe portabat uxorem, & diuidens eam per membra in partes duodecim, per tribus ſingulas deſtinabat, mandatũ dans portantibus, ut proderẽt autores mortis eius, & eiuſmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarẽt. Illi autem & aſpectu & auditu grauiſsimorum malorum affecti, nullum primitus huiuſmodi ſumentes exemplum, ira intemperata concitati, in Silo ſunt ante tabernacula congregati, & in arma procedere repente tentabant, & inſilire Gabaonitis ut hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores, ſuadentes non oportere ſic cito contribulibus inferre bellum, antequã uerbis agerẽt de criminibus, quando lex nec circa extraneos permitteret prẽter legationem Iſraelitas bella tractare: ſi forte pœnitentiã agerent, qui iniuſte aliquid aſſumpſiſſent. bonum ergo eſſe, ut legi obedientes, ad Gabaonitas mitterent, & mali autores expeterent: quibus præbitis, eos punirent, cõtemnentes autem armis adirent. Miſerunt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere, & eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent: quaſi eſſet iuſtum, ut pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitæ uero neq; iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerũt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo ſe putantes eſſe minores armis, neq; multitudine, nec bellandi præſumptiõe. Erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus induſtrij: deſpexeruntq; illos, & indignati ſunt è diuerſo tanquam compreſſuri uiolentiam facientes. Quumq; talia fuiſſent Iſraelitis enunciata, iuſiurandum fecerunt, nullam ſuarum uiro Beniamitæ dare nuptijs filiam: ſed armari ſuper eos, & amplius eis quàm aduerſus Chananæos exiſtere, quos Hebræi ſæpius expugnaſſent. Repẽte ergo eduxerũt ſupèr eos exercitũ quadringenta milia uirorum. Beniamitæ uero habuerunt uiginti ſex milia armatorum & aliorum ſeptingentos, qui ſiniſtris manibus ad fundibulas uidebãtur experti. Et cõmiſſo prælio circa Gabaa, fugauerunt Iſraelitas Beniamitæ uiri, ceciderunt q; ex eis uiginti duo milia: fuiſſentq; plurimi forte necati, niſi nox eos retinuiſſet, & pugnam

gnam ſoluiſſet. At Beniamitæ gaudentes, abibant in ciuitatẽ: Iſraelitæ uero obſtupeſcentes ſe ita deuictos, ad exercitũ remeabant. Altera uero die rurſum congreſsi, Beniamitæ uicerunt, & mortui ſunt decem & octo milia Iſraelitarum, metuentesq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proxime cõſtitutam, & ieiunantes altera die, deprecabãtur deum per Phinees ſacerdotem, ut eius ira quieſceret, eiq; in duabus eorum deuictionibus ſatisfieret, daretq; potentiã contra hoſtes atq; uictoriam. Deus autẽ hæc fieri Phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ, mediam quidem partem in inſidijs circa urbem nocte collocauerant, medij uero Beniamitis congreſsi, paulatim eis imminentibus recedebant, & Beniamitæ perſequebantur, Hebræis paulatim refugientibus, & omnino uolentibus omnes eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugiẽtes inſequebantur, ita ut etiam ſeniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerent, adire uolentes hoſtes. Quũ uero multũ à ciuitate receſsiſſent, fugere quidem Hebræi ceſſauerunt: conuerſi aũt ſteterunt ad pugnam, & illis qui in inſidijs erant, dederunt ſignum. Qui ſurgentes cum clamore, hoſtes aggreſsi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos, in anguſtia conſtituti, in quadam ualle coacti & concauo loco collecti ſunt, & ibi iaculis ſauciati, ita ut omnes interirẽt, præter ſexcentos uiros. Hi nanq; cõuerſi & conſtipati, & per medios hoſtes tranſeuntes, fugerunt ad uicinos montes: quos tenentes ibidem cõmorati ſunt. Illi uero circa uiginti & quinq; milia ſunt extincti. Igitur Iſraelitæ & Gabaa ciuitatem igne concremauerũt, & mulieres & infantes maſculos peremerunt, alijs Beniamitarum ciuitatibus ſimilia facientes: ſicq; erant contra eos infeſti, ut etiã Iabitas qui erant Galaatidis regionis, eo quod eis auxilium non præbuiſſent contra Beniamitas, mittentes duodecim milia de ſuis armatis, iuberẽt eos interimi: occideruntq; hi qui fuerant miſsi, omnes pugnaces ciuitatis cũ filijs & uxoribus, præter quadringentas uirgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſsionem corruptæ mulieris, & armorum ab eis electa conditione. Poſt hæc aũt Iſraelitæ pro calamitate Beniamitarũ pœnitentia ducti ſunt, & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt, licet iuſta paſsi eſſent, eo quod in legẽ peccauerint: tunc ſexcentos uiros qui fugerant, euocauere legationibus. Erant enim ſuper quandam petram, quæ Roas appellatur. Legati uero nõ illis tantum modo calamitatem prouenire, ſed etiã ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcentes, ſuadebant eis, ut patiẽter ferrent, & ad illorũ cœtum concurrerent, ne omnino quantũ ad ſe Beniamitarum tribum exterminari decernerent: dicebantq;, ſimul cedimus uobis terrã ad prædam quantamcunq; tollere potueritis. Illi uero his contra ſe dei decreto geſtis, quando ſuam iniquitatẽ ſcientes pugnauerãt, ad tribum patriã obedientes uocantibus, aduenerũt. Iſraelitæ uero uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt, & de ducentis reliquis cogitabant, quomodo & illi haberent uxores, ut filios procrearẽt: quum utiq; iuraſſent ante bellum, ut ſuas filias nulli Beniamitę cõiungerent. Et alij quidem ſuadebant illud iuſiurandũ non debere ſeruari, quod per iram & nõ uoluntate nec iudicio proueniſſet: nihilq; fore deo moleſtũ, ſi tribũ periturã ſaluare poſſent: adijcientes periuriũ non quando neceſsitate fit eſſe peſsimũ, ſed quãdo fuerit malignitate cõmiſſum. Quumq; ſeniores periurij nomen ualde metuerẽt, quidam ait: Hoc conſilio & iſti uxores habebunt, & religio iuſiurandi ſeruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium fit conuentus, ſequuntur'que mulieres & uirgines chorum. Sinantur ergo Beniamitæ, ut raptu ducant uxores quaſcunq; potuerint,

nobis

nobis neq; inuitantibus, neq; prohibentibus. Et dum patres earum questi fuerint, uindictamq; poposcerint, dicemus eos potius esse culpabiles, qui custodiam non habuerint filiarum. Oportet enim Beniamitis iram cedere, qua iam circa eos usi sumus immensa. His itaq; consentientes, decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante uero festiuitate, illi quidem ducenti uiri determinantes ciuitatē per uineas & loca, in quibus se latere credebant positi, insidiabantur uirginibus uenientibus. Illæ autem cum lusu, nihilq; metuentes, sine custodia properabant. Tunc illi surgentes, tenuere dispersas. Et hoc modo ducentes uxores, ad opera se terræ dederunt, studentes ut ad secundam felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin quum penè tota periisset, Israelitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repente & opulentiæ magnitudine, alijsq; rebus ditata est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Israelitas à Chananæis, & à Cusardo rege Assyriorum, Cenez in libertatem restituit. Cap. VII

HOrum uero similia etiam tribum Dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. *Iud.1.2.3* Quum Israelitæ bellorum iam studium reliquissent, & ad opera se terræ dedissent, Chananæi contemnentes eos, nec aliquid se ab eis pati credentes, suum collegerunt exercitum, firmā habentes spem, quasi Hebræos affligerent, & de cætero ciuitates licenter inhabitarent: currusq; faciebant, exercebantur armis, & urbes adinuicem sibi cōsentiebant. Et de tribu quidem Iuda Ascalonam ciuitatē, & Accaron abstulerūt, & alias multas in campestribus cōstitutas, & ipsos Danitas in montana fugere compulerunt, nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei, nec terram sibi iam sufficientem haberent, miserunt de suis quinq; uiros ad loca mediterranea, qui terram inspicerent, in qua habitare de cętero possent. Illi autem non procul à monte Libano, & iuxta Iordanis fontes, circa maximum campum Sidonis ciuitatis uiam trium dierū perambulantes, contemplantesq; terram bonam & nimis ubertimam, significauerūt eis. Quò cum exercitu procedentes, ædificauerunt illic urbem, Dan cognominatā ab uno filiorum Iacob, ex quo ipsa tribus appellata uidebatur. Israelitis autē, & quum iam essent in labore difficiles, & quod in diuinitatis cultu deficerēt, aduersa prouenient. Nam dum fuissent à sua cōuersatione transgressi, ferebātur ad libidinem, ut pro sua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus Chananæis, malis omnibus implerentur. iratus est eis igitur deus, & felicitatem, quam innumeris laboribus acquisierant, propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente Cusardo rege Assyriorū, multi pugnantes perierunt, & obsessi fortiter capti sunt: quidam uero propter timorem sponte se illi contradiderunt, & maiora q̄ possent tributa imposita sibimet exoluebāt, & diuersas iniurias perferebāt per annos octo, post quos hoc modo liberati sunt. Cenez quidam de tribu Iuda, uir industrius, prudentiaq; fortissimus, responso sibi dato, ne despiceret Hebræos in necessitate huiusmodi constitutos, sed potius reducere eos ad libertatem auderet, paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi, quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset, aut quos spes cōfidentiæ nimis acueret, primum quidem Cusardi castra disrupit. Quumq; plurimi Hebræorum ad certamen accederent, eo quod bene eis prior confidentia processisset, cum Assyrijs congressi sunt: eosq; ualde persequuti, Euphratem transmeare coegerūt. Cenez autem quum ipso opere fortitudinis suæ

Ciuitas Dan conditur

Cusardus rex Assyriorum castra ponit contra Hebræos

præbuisset

præbuiſſet effectum, principatus accepit honorem, ut populum iudicaret, in quo ſcilicet quadraginta annis conuerſatus eſt.

Iſraelitas Aoth à ſeruitute Moabitarum liberat Cap. VIII.

Iudicum 3 HOc autem moriente, denuo res Iſraelitarũ ſine principe uexabantur. Et dum honorẽ deo non ferrẽt, nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus ſubiacebant, ut Eglon rex Moabitarum deſpiciens inhoneſtam conuerſationem eorum, bellum eis inferre præſumeret, & multis eos prælijs obtineret ac ſubderet, & omnem poteſtatem eorũ prorſus humiliaret, eoſq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autem ſibimet regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non impoſuit: eoſq; ad inopiam uſque perduxit annis decem & octo. Miſertus autem deus in his quæ patiebantur, & eorum ſupplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Beniamin, ex patre Gera, audaciaq; fortiſſimus, & corpore ad opera exercenda robuſtus, in læua manu maximam fortitudinem habens, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factus eſt notus, muneribus eum placans, ita ut per hæc etiam cæteris qui erant circa regem charus exiſteret. Aliquando autem cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro fœmore ligato introibat ad eũ. Erat autem æſtatis tempus. Quumq; iam dies medius eſſet, regiæ quieſcebãt cuſtodiæ, & propter æſtum, & cunctis ad prandia recedentibus. Quũ ergo iuuenculus Eglo ni munera præbuiſſet, commorati in quodam loco caloris temporibus oportuno, eius ſecretum petijt. Aderant autem ſoli famuli regis. Quumq; rex famulos abire iuſſiſſet, & quum Aoth loqueretur, & ſederet ſuper ſolium ſuum, & Aoth terror ingreſſus fuiſſet, ne eum fortiſsime percutere non ualeret, relaturũ ſe ei ex dei præcepto ſomnium dixit. Quumq; ille lætus pro ſomnij recitatione de ſolio ſurrexiſſet, Aoth eum in corde percuſsit, & gladium derelinquens, egreſſus eſt, & clauſam ianuam dereliquit. Miniſtri uero quieſcebant, credentes regem in ſoporem conuerſum: Aoth uero Hierichuntinis latenter hoc indicans, exhortabatur eos, ut ſuã defenderent libertatem. At illi gratiſsime hoc audientes, tubis utebantur. Mos enim patrius eſt, his populum conuocari. Miniſtri itaq; Eglon diu quæ ei contigerant, ignorantes, quum iam adueſperaſceret, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidiſſet, in eius cubiculum ſunt ingreſsi: eumq; mortuum comperientes, in ſtuporem conuerſi ſunt, & antequam ſua caſtra colligerent, Iſraelitarum ſuper eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti ſunt, alij in fugam uerſi, tanquam in terra Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum ultra decem milia. Viri autem Iſraelitæ præoccupãtes Iordanis tranſitum, eorum multos interfecerunt, & nullus eorum manus euaſit. Et Hebræi quidem hoc modo ab iſtorum ſeruitute liberati ſunt. Aoth autem ob hanc cauſam principatu honoratus à plebe, defunctus eſt, dum hanc poteſtatem per tempus octoginta tenuiſſet annorũ, uirtutumq; etiam præter hanc cauſam maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sangar filius Anath electus ad principatum, primo anno uitam expleuit.

De quodã iuuenculo Aoth nomine

Eglon confoditur

Barach liberat populum à Chananæis oppreſſum. Cap. IX.

Iudicum 4 IGitur Iſraelitæ calamitates quas paſsi fuerant, non colendo deum, nec legibus eius obediendo, correptionem non aſsignantes dei, antequam à Moabitarũ ſeruitio reſpirarent, à rege Chananæorũ Iabin nomine ſubiugati ſunt. Hic autem ortus quidem uidebatur de ciuitate Aſor, quæ poſita eſt ſuper paludem Samachonitidem

nitidem: habebatq; armatorum tercentū milia, equitum decem milia, curruū tria milia poſsidebat. In hac itaq; militia dux erat Siſara, apud regem honore primus. Qui conueniens ad Iſraelitas, uehementer afflixit, ita ut tributa eis imponeret. Qui uiginti quidem annis hæc ſoluere paſsi ſunt, quum nec ipſi per infelicitatem ſuam ſaperent, & deus maiori tempore eos dominari uellet propter eorum iniurias & ingratitudines nimis multas. De cætero autem temperantes à malis ſuis, & agnoſcentes has calamitates ſibi pro legum cōtemptu ueniſſe: quandam prophetiſſam nomine Deboram, quod nomen Hebraica lingua ſignificat apem, rogauerunt, ut deprecaretur deum, quatenus miſericordiam haberet eorum, nec deſpiceret eos à Chananæis oppreſſos. Deus autem annuit eorum ſaluti, & ducem elegit de tribu Neptalim Barachum: quod nomen coruſcationem Hebræa lingua ſignificat. Euocans igitur Debora Barachum, iuſsit eum eligere decem milia, & ad hoſtes procedere: præſumebat enim prædicente deo, & uictoriam promittente. Quumq; Barachus dixiſſet, non ſe exercitum fore ducturum, niſi & illa quoque unà procederet, irata dixit: Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā deus tibi contulit, ego uero non refutabo. Et congregantes decem milia uirorum, caſtrametati ſunt apud Thabor montem. Quibus Siſara, rege præcipiente, obuiam uenit, & non procul ab eis caſtra fixit. Quumq; Iſraelitæ & Barachus obſtupeſcentes multitudinē hoſtium de fuga iam cogitarent, Debora retinebat eos, & ipſa die dimicare præcipiebat, uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congreſsis ergo atque permixtis, eis imber magnus influxit. Et aqua nimia ſimul & grando, & pluuia in faciem Chananæorum uerſa, & uentus eorum aſpectibus imminebat, ita ut arcus eorū & fundibulæ inutiles fierent, & armati præ frigore uti gladijs non ualerent. Iſraelitas uero tempeſtas immiſſa poſt terga, minus nocebat: quia auxilio dei ſumebant ualde fiduciam, & hoſtes in medium circumdantes, multos eorū interfecerūt. Et alij quidem ab Iſraelitis exterriti ſunt, alij uero equis excuſsi propijs, ceciderūt: ita ut etiā multi eorum conculcati curribus, morerentur. Siſara uero exiliens de curru, quum uideret fugam exercitus ſui factā, fugiensq; uenit ad mulierem quandam Cenæi carum, nomine Iahel. Quem rogantem ut cælaret eum, ſuſcepit: & petēti poculum lactis, dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibiſſet, conuerſus in ſomnum eſt. Illa uero dormiēti ferreum clauum per tempus immiſit, & cum malleo percuſſum ad terram uſq; depoſuit, & hominibus Barachi poſt paululum uenientibus, eum oſtendit terræ confixum. Sic ergo uictoria conſtitit ſecundū ea quæ à Debora dicta ſunt, ut per mulierem hic triumphus accideret. Barachus aūt agens exercitum ſuper Aſorte, obuiam uenientem interemit Iabin, & cadente principe, ciuitatē uſq; ad fundamenta deijciens, princeps fuit Hebræorum per quadraginta annos.

Gedeon populum ab Amalechitis liberat. Cap. x

EOdem itaq; tempore moriente Barachо & Debora, poſt hæc Madianitæ rogantes Amalechitas & Arabes, caſtrametati ſunt ſuper Iſraelitas, & cōgreſſos ſibimet uiri pugnaces interemerunt: eosq; manibus alligantes, cuncta deprędaban tur. Hoc autem facientibus illis per annos ſeptem, Iſraelitarum populus per montana collectus eſt, & campeſtria dereliquit, foueas quaſdam & ſpeluncas facientes, in quibus fugientes ab illis poſſent quodammodo liberari. Nam Madianitæ æſtatis tempore agentes exercitum, per hyemem Iſraelitas colere terrā permittebant, ut laborantes comprimere facillime poſſent. Erat igitur fames, & ciborū maxima *Iudicum 6*

difficultas. Tunc ergo conuerſi ad dei preces Hebræi, ut eos eriperet, exorabant.
Quomodo populum ab Amalechitis liberauerit Gedeon Gedeon autem Iaſi filius de tribu Manaſſe, paucos manipulos ſpicarum ferens, latenter eos terebat in torculari, quum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi, dixitq; eum felicem & charum deo, & hoc eſſe maximum eius propitiationis indicium, eo quod tunc uteretur pro area torculari. Quumq; præciperet eum fiduciã habere, & feſtinare, quatenus defenderet libertatem, ille hoc impoſsibile ſibi eſſe dicebat, quando & tribus ex qua eſſet, multitudine priuaretur, & puer eſſet ad tantarum rerũ opus infirmior. Deus autem quod deerat, ſe impleturum eſſe dicebat, eóque duce Iſraelitis ſe uictoriam præbiturum. Et quum hoc Gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet, creditumq; fuiſſet ei, & repente ad certamina decem milium uirorum uideretur præparatus exercitus, aſtitit Gedeoni per ſomnium deus, & imbellem naturam hominum ſibi placere declarauit, & quod eſſet fortitudine præcipua, recitauit, ut uictoriam non
Iudicum 7 ſibi, ſed deo proprie reputarent, & tanquam ſi multo dignoq; hoc gereretur exercitu, & crederent certo, quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum: præcepitq;, ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium uenire faceret exercitum: & eos quidem qui inclinati biberent, magnanimos æſtimaret: qui uero cum feſtinatione turbaq; biberent, eos crederet hoſtium formidine detineri. Et quũ Gedeon ſecundum iuſsionem dei hoc adimpleſſet, trecenti uiri reperti ſunt, qui aquam ma-
Trecẽti aquã manibus biberunt nibus cum timore & turba lamberent. Dixitq; deus, ut iſtos ducens, hoſtes adiret. Poſuerunt itaque caſtra ſuper Iordanem, die altera tranſituri. Et quum Gedeon cum timore conſiſteret die quo ei prædictum fuerat, ut nocte hoſtes inuaderet, uolens eum deus à formidine reuocare, præcepit, ut ſumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet, ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum nomine Phara, accedensq; ad quoddam tabernaculũ, inuenit uigilantes in eo, & iuuenculum aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitantem, ita ut Gedeon audiret. Erat enim huiuſmodi uiſio quam dicebat, quaſi uidiſſet panem hordeaceum, qui pro uilitate ſua incommeſtibilis eſſet hominibus, per exercitum reuolutum, regis apprehendiſſe tabernaculum, nec non & cætera deieciſſe. Ille uero uiſionem interitum exercitus ſignificare prænunciauit, dicens unde etiam ei hoc uideretur: Omne, inquit, ſemen quod uocatur hordeaceum, conſtat eſſe uiliſsimum, & inter omnem populum Iſraelitæ uidentur abiecti uelut genus hordei, & apud Iſraelitas nunc Gedeon exultat, & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixiſti qui tabernacula noſtra uaſtauit, metuo ne deus contra nos Gedeoni uictoriam condonarit. Gedeon autẽ ſomnium audiens ſpem magnã habuit, pariter & fiduciam: iuſsitq; ſuos armari, narrans eis etiam hoſtium uiſionem. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt, & circa primam uigiliam Gedeon ſuum deducebat exercitũ in tres diuiſum: portabantq; cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes, quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio, & in dextera manu cornua ferebãt, quibus pro tubis utebantur. Multũ itaq; locum hoſtium tenebat exercitus, habebatq; multitudinem camelorum, & ſecundum gentium morem paſcentes, in uno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictũ fuerat, ut dum ueniſſent circa hoſtium caſtra: ſigno dato, tubis canerent: pharetrasq; concutientes cum lampadibus, impetum facerent, cum laudibus iubilantes, quod uictoriam deus Gedeoni conferret. Quod quum feciſſent, turba com-

prehendit

prehendit homines adhuc dormientes (erat enim nox) & hoc deus fieri ita præce-
perat: ſuntq; perempti pauci quidē ab hoſtibus, plurimi uero à ſemetipſis, eo quòd
linguis proprijs diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turbam redacti, unuſquiſque
perimebat proximum, dum eum crederet inimicum: & facta eſt magna cædes. Fa-
ma uero uictorię Gedeonis ad Iſraelitas perueniente, cuncti ſimul armati ſunt, per-
ſequentes hoſtes, & comprehenderunt eos in quadam conualle ſcopulis ualde cir-
cumdata, quā tranſire non poſſent, & circumſtantes occiderunt omnes, duosq; ſi-
mul reges Oreb & Zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes, qui erant
quaſi octo & decem milia, caſtrametati ſunt multo procul ab Iſraelitis. Gedeon
autem labore non feſſus, ſed perſequens cum omni exercitu, eisq; congrediens, ho
ſtes uniuerſos funditus interemit, & reliquos duces Zerbin & Zarnon apprehen-
dens, captiuos duxit. Mortui ſunt in ea pugna Madianitarum & Arabum, qui eis
ſolatia præbuerunt, quaſi centum & uiginti milia: multaq; præda auri & argenti,
& ueſtium & camelorum, & ſubiugalium, Hebraeæ tunc eſt collata uictoriæ. Ge-
deon autem ueniens in Ephrem propriam regionem, occidit quoque Madianita-
rum reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeon, quū grauiter ferret, quod
cum eo minime dimicaſſet, exercitū ſuper eum feſtinabat inducere: cur eis non indi
caſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero quum eſſet humilis animo & omni
uirtute ſummus, dicebat non ſe autoritatis ſuæ conſilio præter eos contra hoſtes,
ſed deo iubente, pugnaſſe: uictoriam uero non minus eorum quàm ſui laboris eſſe
fatebatur. His ergo ſermonibus eorum mitigans iram, plus Hebręis profuit quàm
hoſtium præda, eosq; à præcipitio inteſtinæ ſeditionis eripuit. Iniurię tamen huius
pœnam illa tribus excepit, quam ſcilicet opportuno tempore declarabimus. Gede
on itaque principatum ponere uolens, coactus retinuit illum annis iugiter quadra-
ginta, populi iura diſponens, & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus, quæcunque
dixiſſet, firmiſsime omnia ſeruabātur. Qui quū ſenex defunctus fuiſſet, in Ephrem
regione ſepultus eſt.

Abimelech per fratricidiū principatu potitus, quo exitio pœnas luerit. Cap. xi Iud. 9

IS habuit quidem filios liberos ſeptuaginta, plures enim habebat uxores: natura
lem uero unum de cōcubina Droma, nomine Abimelech: qui poſt mortem pa-
tris pergens in Sichen ad cognationem ſuæ matris unde fuerat orta, & ſumens ab
eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine uidebantur inſignes, cum eis ad
paterna quoq; tecta regreſſus eſt, & omnes fratres occidit, abſq; ſolo Ioathan. Hic
enim fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech autē aſſumpta tyrannide, dominum
ſe pro legitimis filijs in his quæ uellet facere, declarauit, quod uehementer iuſtitiæ
præſulibus erat acerbum. Igitur dum quodam tempore publica in Sichen feſtiui-
tas eſſet, cunctaq; illic multitudo conſiſteret, frater eius Ioathan, quē fugiſſe præ-
diximus, aſcendens in montem Garizin, qui Sichimorum ſupereminet ciuitati, cla-
mauit, & multitudine præbente ſilentium petijt, ut quod diceret, libenter audirent:
factoq; ſilentio, dixit, quod arbores facto ſui cōſilio humana uoce petiſſent ficum,
ut ſuper eas regnaret. Qua denegante, eo quod honore fructus proprij frueretur,
nec alium quærere deberet extraneum, arbores rurſum cogitationem regni non re
liquerunt, uiſumq; eis eſt, ut honorē uiti præberent. Sed & uitis eiſdem uerbis qui-
bus ficus uſa reſpuit regnum. Hoc ipſum facientibus & oliuis, Rhamnus, quam ar-
bores petierant ut regnum ſumeret ſuper eas (hoc enim genus eſt inter ligna, quod

habet ignem proferendi naturam)promiſit ſe regnum ſuſcipere. & inſigniter impe
rare,ita tamen,ut ſub eius umbra requieſcerent.Si uero ei contraria forēt, eius igne
concremarentur.Hæc autem,inquit,non riſus cauſa dico: ſed quoniam multorum
bonorū experti Gedeonis, ea quæ nunc geruntur,deſpiciunt,uidentes Abimelech
principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum utique nihil ab igne dif
ferat. Quumq; talia dixiſſet, abſceſsit, & habitauit latenter in montibus annis tri
Diſcordia inter Sichimitas & Abimelech bus,timens Abimelech. Poſt non multum uero temporis Sichimitæ pœnitentes
pro nece filiorum Gedeon, expulerunt ab urbe Abimelech, pariter & à tribu. Ille
uero cogitabat affligere ciuitatem. Tempore uero ſuperueniente uindemię,metue
bant colligere fructum, ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente uero ad eos
quodam principe, Gaal nomine,cum armatis cognatisq; ſuis,Sichimitæ popoſce
runt ſibi ab eo præberi munitionem,donec uindemias congregarent. Quo eorum
faciente petitionem,procedebant ad opus ſuum,& cum eis Gaal ſuos ducebat ar
matos. Quumq; fructus fuiſſet cum ſecuritate collectus, & canentes per ſingulos
choros, Abimelech aperte iam præſumerēt blaſphemare: ſed & principes inſidijs
loca ciuitatis apprehendētes,multos Abimelech latenter interfeciſſent: Zebul qui
dam princeps Sichimitarum quū eſſet extraneus Abimelech,ea quibus populum
Gaal exacuebat, Abimelech miſsis nunciis,indicauit: & monuit,ut inſidias pone
ret ante urbem,ſecq; ſuaſurum dicens Gaal ut egrederetur de ciuitate.quo facto,ir
ruere ſuper cū deberet Abimelech, & agere ut in eo ſe defenderet, & deinceps ſibi
met populi amicitias collocaret. Quumq; Abimelech in inſidijs reſediſſet,& Gaal
incaute cōmoraretur in ſuburbano,& cum eo Zebul,uidens paulatim armatos ac
cedere, Gaal ad Zebul ait,inſiſtere ſibimet uiros armatos. Quo reſpondente,um
braculum eſſe petrarum,quum magis appropinquarent,ueritus hoc aſpectu con
ſiderans,non umbras eſſe, ſed uirorū dixit inſidias. Reſpondensq; ad eum Zebul:
Nónne,inquit, tu malitiam Abimelech accuſabas? Cur itaq; tuæ uirtutis magnitu
dinem non oſtendis,& cum eo pugna congrederis? Gaal uero turbatus,cōgreſſus
eſt cum Abimelech, & ceciderunt quidem aliqui de eius armatis: ipſe uero fugit in
ciuitatem,ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit,ut Gaal expelleretur ex urbe: ac
cuſans eum, quaſi contra milites Abimelech mollior extitiſſet. Abimelech uero co
gnoſcens egreſſuros ad uindemiam denuo Sichimitas, loca circa urbem inſidijs oc
cupauit. Quibus procedentibus,tertia quidem pars exercitus apprehendit portas,
ut ciuibus auferret ingreſſum: alij uero diſperſos interemerūt, & ubiq; cædes facta
eſt, & ciuitatem ad fundamenta uſq; ſubuertens, ſalq; ſuper eius ruinas ſeminans
uictor diſceſsit. Omnes itaq; Sichimitæ hoc modo perempti ſunt. Quicunque ue
ro per prouinciam diſperſi pericula fugerunt,ſuper quandam petrā munitiſsimam
congregati morabantur. Quumq; in ea morari niterentur, uoluntatem eorū Abi
melech prænoſcens, ſuper eos cum exercitu uenit: collectisq; de ſylua lignis, iuſsit
ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circumdato lignis,
ſubiectus eſt ignis,& flamma ſurgēte, nullus ex eo ſaxo defugit,ſed unà cum uxo
ribus & filijs ſunt extincti: uiri quidem circa mille & quingenti, reliqua uero nimia
multitudo.Et Sichimitas quidem huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc af
flictio nata eſt,eo quod ſuper uirum ſibimet utilem,eiusq; genus mala talia protu
liſſent. Abimelech autem Iſraelitas malis Sichimorum perterrens, præſumebat
etiam maiora retentare,& nequaquā uiolentiæ ſuæ modum imponere, donec per

deret

deret uniuerſos. Veniebat ergo ad Thebes,& ciuitatem quidem facto diſcurſu cepit. Quumq; eſſet in ea maxima turris, in qua uniuerſi confugerant, obſidere hãc uolens, dum proxime ueniſſet ad murum, ſumens mulier quædam fragmentum molæ, caput eius repente percuſsit. Qui dum cecidiſſet ſaucius,armigerũ rogauit, ut eum occideret, ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur. Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autem huiuſmodi pœnam pro fraterna morte, & his quæ in Sichimitas præſumpſiſſe probabatur,exoluit.Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationẽ Ioathan uidetur impleta.Exercitus uero qui cum Abimelech fuit,eo cadente diſperſus diſceſsit ad propria.

Iephthe populum ab Ammonitarum iugo liberat. Cap. XII

ISraelitarum uero principatũ poſt eum Iaer Galaadinus ex tribu Manaſſe perIud.10
cepit,uit & in alijs felix,& filios bonos habẽs triginta numero,& in equitatu præclaros,& principatũ ciuitatum Galaadinarum habentes.Hic duobus & uiginti annis obtinens principatum,ſenex defunctus eſt:& ſepulturam in Camon Galaadinorum ciuitate promeruit.Res equidem Hebræorum ad inhoneſtam uitam,& iniuriam dei legumq; ferebãtur.Quos Ammonitę deſpicientes & Palæſtini,magno exercitu prouinciam deuaſtabant: omnemq; regionem trans Iordanem detinentes,reliqua cõprimere præſumebant. Hebræi uero malis afflicti,ad ſupplicationes dei conuerſi ſunt,& ſacrificia celebrabãt,rogantes eum,ut placatus eorũ precibus, ab ira quieſceret.Deus uero placatus,eis ſuum conceſsit auxilium.Igitur Ammoniteis caſtrametantibus in terra Galaadinorum,prouinciales occurrerunt,ammonentes ſe gentis duce. Erat autem quidam nomine Iephthe,uir uirtute paterna potens Iud.11
ad exercitum diſpenſandum,quem ſub mercede poſcebant.Ad hunc ergo mittentes, rogabant ut cum eis pugnaret, promittentes, ut ei cuncto tempore principatum exercitus ſui concederent. Ille uero nequaquã precibus obediuit,culpans eos, quod non ei præbuiſſent auxilium, dum iniuſtitiam perpeſſus aperte fuiſſet à fratribus.Non enim conſanguineus eis erat,ſed peregrinus.Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filijs ſuperinduxerat pater. Hunc ergo fratres expulerãt deſpicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: & omnes de longe ad ſe uenientes, ſub mercede propria retinebat.Illis uero ſupplicantibus, atq; iurantibus,omnem principatũ ſe ei fore præbituros, tandem aliquando conſenſit, & uelociter diligentia rerũ habita, in urbe Maſphat exercitu conſtituto, legationem miſit ad regem Ammonitarũ, cauſam eius inuaſionis accuſans. Ille remittens,potius Iſraelitarũ accuſabat egreſſum ex Ægypto:petebatq;,ut ab Amorræa recederent,quaſi patrum eius à tempore antiquo fuiſſet.Cui reſpondens Iephthe, ait, quod irrationabiliter progenitores Iſraelitarũ de Amorræa culparet, ſed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra ſibi conceſſa: quod dum poſsibile fuiſſet ſecundum Moſi iuſsionem ut eam tollerent,iſti eos illic degere permiſiſſent,quam poſt annos trecentos dei auxilio reparauerant, ob quam rem pugnaturum ſe fore dixit. Et hæc quidem effatus, legatos abire permiſit. Ipſe uero *Votum Iephthe temerarium*
deum pro uictoria deprecatus,& ſacrificiũ promittẽs,ut ſi uiuus reuerteretur,quicquid ei prius occurreret,immolaret,cõgreſſus copioſe uicit,& occidens hoſtes,perſequutus eſt uſq; ad Ammonitidem ciuitatẽ. Et inde digreſſus in Ammoniditem, multas uaſtauit urbes, prædãq; collegit,& à ſeruitute domeſticos liberauit, quam decem & octo ſuſtinuerant annis. Reuerſus aũt,calamitatem incurrit,nullo modo

priſcæ felicitatis æqualem. Nam ei filia unigenita & uirgo, tunc primitus quum ue-
nerat, occurrit. Qui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus, filiã
De filia Iephthe ſibi obuiam ueniſſe culpabat, quam ſacrificandam deo deuouerat. Quæ tamen illo
caſu non doluit, pro patris uictoria & ciuiũ libertate moritura. Petijt aũt duos men-
ſes ſibi concedi, ut iuuentutem ſuam cum ciuibus lamentaretur, & tunc uotum per-
ferret. Quo tempore tranſeunte, filiam pater immolauit: nec legitimum faciens ho-
locauſtum, nec deo charũ: non utiq; deliberans apud animum ſuum, qualis apud
Iud. 12 cæteros huius facti cauſa uideretur. Igitur quum tribus Ephrem ſuper eum exerci-
tum niteretur inducere, eo quod bellum Ammonitarũ eis non indicaſſet: ſed uolu-
iſſet ſolus & prædam habere & gloriam: hoc modo ſatisfaciebat, dicens, quod pri-
mo quidem nõ eos latuiſſet cognatorum oppreſsio, ſed etiam uocati ad auxilium,
non ueniſſent, quũ oporteret eos ante preces occurrere. Deinde dicebat, quod ho-
ſtibus quidem iniuſte pugnantibus non præſumerent reſiſtere, poſtea uero cogna-
tis inferre bella tentaſſent: & interminatus eſt, ſi nõ temperarent à talibus, deo auxi-
liante ab eis pœnas exigeret. Quibus dum ſatisfieri non potuiſſet, ſed contra eum
cum exercitu à Galaadina terra uenientes pugnarent, amplius eorũ dilatauit inte-
ritum, & perſequens fugientes, & præoccupans exercitu præmiſſo uada Iordanis,
penè quadraginta duo milia uirorum occidit. Ipſe uero quũ principatũ tenuiſſet
ſex annis, defunctus eſt, & ſepultus in Sebeth patria ſua, quæ eſt in terra Galaadi-
tide. Mortuo uero Iephthe, tenuit principatum Abſanis de tribu Iuda ciuitatis Be-
thlehem. Hic filios habuit nonaginta maſculos, & reliquas uirgines: quos omnes di-
miſit uiuos, filias uiris tradens, & filijs dans uxores. Qui dum nihil egiſſet in ſeptem
annis, ſermone & memoria dignũ, in ſenectute defunctus eſt, & ſepulturam in pa-
Poſt Abſa-nem Elon tria ſua promeruit. Igitur Abſane ita moriente, neq; is qui poſt eum decem annis
habuit principatum, nomine Elon, de tribu Zabulon, aliquid egit uirtute præci-
puum. Poſt hunc Abdon Hilonis filius, de tribu Ephraim, ciuitate Pharathonita-
rum exiſtens, principatũ habuit, qui pro ſola eruditione poterit habere memoriã,
nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipſe clarum exercuit. Hic au-
tem filios habuit quadraginta, & alios ex eorũ ſemine deſcendentes, triginta, erãt-
que ſimul omnes ſeptuaginta in equis exerciti. Quos omnes ſuperſtites delinquẽs,
in ſenectute defunctus eſt, & inopinabilem in Pharathone promeruit ſepulturam.
Hoc autẽ mortuo, Iſraelitis Palæſtini præualuerunt, ita ut ab his per quadraginta
annos tributa perciperent: à qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Samſonis res contra Palæſtinos geſtæ. Cap. XIII

Iud. 13 QVidam Manue de tribu Dan, inter paucos egregius, & patriæ ſine dubio pri-
mus, habuit uxorem forma pulcherrimam, & quæ inter centum comprouin-
ciales fœminas eminebat. Et quum filios non haberet, grauiter ferens, deum pro
chara ſucceſsione rogare cœpit, in ſuburbano ſuo in campo maximo frequẽter ad-
ueniens cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore, & ob hoc ſine tempera-
tione zelotypus. Et quũ quadam die mulier eſſet ſola, apparuit ei angelus dei, pul-
chro iuueni ſimilis & procero, eiq; maſculum filium futurum dei prouidentia nun-
ciauit, qui foret optimus, & fortitudine præcipua clarus, à quo creſcentes Palæſti-
nos cõprimendos aſſeruit: monuitq; ut eius comæ minime tonderentur, nullumq;
potum niſi aquæ deo præcipiente, eſſe bibiturũ. Et quũ hæc dixiſſet, abſceſsit. Illa
uero marito uenienti indicauit angeli uiſionẽ, admirando iuuenis pulchritudinem

atq;

atq; proceritatem, ita ut ille zelatus in eius laudibus obſtupeſceret,& ſuſpicionem quaſi de extraneo eius amore conciperet. At illa uolens irrationabilẽ eius triſtitiam mitigare,rogauit deũ, ut angelum denuo deſtinaret, quatenus maritus inſpiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in ſuburbano illorum,& apparuit mulieri uiro remoto. Quem rogabat,ut ſuſtineret donec maritum adduceret: permittente angelo,Manue uocatus aduenit. Quem quum uidiſſet,nec tunc à ſuſpicione ceſſauit:rogauitq;,ut quæcunq; uxori eius dixerat,illi pariter declararet. Et quum dixiſſet angelus,ſufficere ut noſſet illa quæ dixerat,rogabat eum,ut ei manifeſtaret quis eſſet:quatenus filio nato,gratias ei & munus offerrent. Illo autem dicente,quod nihil horum indigeret,nec ob hanc cauſam futurum eis filium nunciaret, petijt ut expectaret,quatenus ei aliquod munus offerrent. Qui dum primitus non annuiſſet, poſtea eo precibus inſiſtente, conceſsit, ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens hœdum,eumq; coquendum uxori præbens, attulit ei. Dum geſtum hoc fuiſſet,præcepit ut poneret ſupra ſaxum,& panes & carnes abſque uaſis. Quo facto, uirga quam tenebat angelus tetigit carnes, & igne protinus emicante, carnes cum panibus ſunt abſumpti. Tunc angelus ſuper fumum, quaſi in curru,eis ad cœlum aſcendere uidebatur. Quumq; Manue metueret,ne quid ei propter uiſionem dei proueniret aduerſum,eum uxor ut cõſideret, cõfortabat, & pro ſua utilitate deum ſe uidiſſe,fatebatur. Quum ergo concepiſſet,cuſtodiam habuit mandatorum: natumq; puerũ appellauit Samſon,quod nomen ſignificat robuſtum. Creſcebatq; puer uelociter: & tam per abſtinentiam ciborum, quàm capillorum remiſsionem propheta iam futurus agnoſcebatur. Hic itaque ueniens cum parentibus ad Thamna Palæſtinorum ciuitatem,dum celebraretur ibi feſtiuitas, uirginem prouincialium concupiuit,rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus, eo quod eſſet de alienigena gente progenita, deumq; dicentibus ei nuptias Hebræas congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo deſponſaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni, & quum eſſet inermis, tenens eum manibus ſuffocauit, & in ſylua interiore extra uiam proiecit. Rurſumq; dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore feciſſe, & tollens exinde tres fauos mellis, cum donis reliquis quæ portabat puellæ contradidit. Quumq; Thamnitæ omnes eſſent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis,triginta circa eum pubertate præcelſos conſtituerunt:ſermone quidem uelut ſocios futuros, opere uero cuſtodes: ne quid uellet forte committere conuiuiorum ſocietate creſcente. Quumq; in luſu conſiſteret, qualia ſolent tali tempore prouenire, Samſon ait: Proponam uobis parabolam,& ſi ſolueritis mihi ſeptem diebus propoſitam quæſtionem, lineas ſingulas & ſtolas totidem propter honorem ueſtræ ſapientiæ me dante percipietis, & cum hac largitate gloriam quoque & lucrum ſapientiæ poſsidebitis: Illisq; petentibus ut diceret,ait: Qui cuncta uorat, cibum genuit de ſemetipſo ſuauem, licet ipſe ſit nimis inſuauis. Illis autem per tres dies quæſtionem non ualentibus inuenire,& dicentibus puellæ,ut à uiro cognoſcens, eis annunciaret, cui etiam minati ſunt incendium, niſi hoc ſtuderet implere, Samſon puellæ roganti ut diceret,primũ quidem reſtitit. Quumq; illa nimis inſiſteret, & ad lachrymas peruenisſet,& indiciũ hoc eſſe quereret, quod eam Samſon minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interfeciſſet, & quomodo apes in ore eius inueniens, tres fauos mellis portaſſet ei. Et ille quidem nihil

Natus Samſon

Iud.14

Samſon leonem ſuffocat

Quæſtio Samſonis

doloſum metuens, omnia declarauit:illa uero ſermonem hunc petentibus rurſus, expoſuit. Septima uero die, quum tempus eſſet, ut propoſitam exoluerent quæſtionem, antequam ſol occumberet conuenientes, dixerunt:neque à leone comprehenſis quicquam inſuauius eſſe, neq; dulcius utentibus melle. Quibus Samſon reſpondit: Nec quicquam aliud muliere doloſius, quæ uobis meũ expoſuit uerbum. Et illis quidem dedit quæcunq; promiſerat, facta præda Aſcalonitarum qui ei pariter occurrerunt: nam & iſti Palæſtini ſunt. Illas uero nuptias refutauit, & puella quidem quæ eum prouocauit ad iracundiam, duxit eius amicum. Pro qua iniuria exaſperatus Samſon, deliberauit ut Palæſtinos omnes cum ea affligeret. Quumq; eſſet tempus æſtatis, & fructus meſsium præparatus aſtaret, comprehendens trecentas uulpes, & caudis earum ligans ardentes lampades, dimiſit in meſſes Palæſtinorum:& hoc modo eorum depopulatus eſt fructus. Palæſtini uero ſciẽtes eſſe opus Samſon, & cauſam pro qua talia perpetraſſet, miſerunt principes in Thamna, uxoremq; eius cum parentibus ſuis peremerunt, tanquam qui mali huius autores exiſterent. Samſon autem quum multos in Palæſtinorum campeſtribus occidiſſet, habitabat in Ethan:eſt enim ſaxum ualde munitum in tribu Iuda. Palæſtini ſiquidem contra tribum Iuda caſtrametati ſunt. Illis uero dicentibus nõ ſibimet inferri iuſte ſupplicium propter delicta Samſon, dum utiq; tributa perſoluerent, dixerunt, ut ſi nollent hæc pati Samſon contraderent alligatũ. Qui uolentes euadere uenerunt ad ſeceſſum ubi Samſon habitabat, cum tribus milibus armatorũ:& cultantes eum pro his quæ contra Palæſtinos uiros egerat, qui poſſent omni genere Hebræorum calamitates inferre, rogabãt ut deſcenderet, quatenus eum ditioni illorum contraderent, poſcebantq; ut hoc ſponte perferret. Qui quum iuſiurãdum accepiſſet, quod nihil ei plus fieret, quàm ut hoſtibus traderetur, deſcendens de ſeceſſu, ſemetipſum contribulium ſuorũ poteſtati contradidit:ibiq; eum duobus funibus alligantes, ducebant ut traderent Palæſtinis. Et quũ in quendam locũ ueniſſent, qui nunc Maxilla nuncupatur, propter fortitudinẽ quæ in Samſon uidebatur effecta, quũ nomen primitus nõ haberet:nõ procul Palæſtinis caſtrametãtibus, & occurrentibus cũ gaudio & clamore, tanq; ea quæ cupiebãt, deſiderabiliter adimpleſſent, diſrumpens uincula Samſon, & arripiens aſini maxillã. quæ in præſenti iacebat, in hoſtes inuectus eſt: & percutiẽs eos cum maxilla, quaſi mille quidem peremit, alios uero turbatos in fugam uertit. Samſon igitur pluſquam oportebat exultans, non dei cooperatione credebat hoc factum, ſed ſuis uirtutibus aſcribebat, eo quod per maxillã alij quidem hoſtiũ ceciderunt, alij uero in fugã ſunt uerſi. Quem dum ſitis fortiſsima tenuiſſet, conſiderans quod nihil eſt uirtus humana, & dei cuncta eſſe teſtatus, rogabat, ne propter hæc iraſcens, eum traderet inimicis, ſed ut potius illi auxiliũ in neceſsitate conferret, & à malis eriperet. Cuius precibus miſertus deus: fontem circa quandam petram de aſini maxilla ſuauem copioſumq; produxit. Vnde Samſon ipſum locum uocauit, Maxillam, & hactenus hoc nomine nuncupatur. Poſt hanc pugnam Samſon decipiens Palæſtinos, uenit in Gazam, & in quodam diuerſorio morabatur. Agnoſcentes ergo Gazæ principes eius præſentiam, fecerunt inſidias ante portam, ut egrediens nõ lateret. Samſon uero dum hoc cognouiſſet, circa mediam noctem ſurgens, eruit portas:ipſasq; clauſuras ſimul & uectes, & alia earum ligna ſuper humerum tollens, & ſuper montem Hebron deferens, collocauit. His ita geſtis, tranſcendebat iam leges patrias, & edicta propria requirebat

Iudicum 15 *De trecentis uulpibus*

Iud. 16

quirebat,mores imitando peregrinorum,quod ei initium malorum fuit. Concupiscens enim mulierem meretricẽ,nomine Dalilam,apud Palæstinos habitantẽ,cum ea degebat.unde tũc iudices Palæstinorũ ueniẽtes ad eam,promissionibus astrinxeruut,ut à Samson disceret,quæ causa fortitudinis eius esset, per quam uinci non posset. Illa uero circa potum & huiusmodi consuetudines constituta,dum miraretur eius actus,artibus agebat ut agnosceret,quemadmodum tanta uirtute præcelleret.Samson aũt dum adhuc sapientia fortis esset, fallebat eam,dicens: Si septem uinearũ palmitibus,qui adhuc flecti possunt, uinctus fuero, cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit, postea uero indicans principibus Palæstinis, cælauit aliquos militum intra domum, & dormientem Hebræũ arctissime palmitibus alligauit:deinceps excitans eum, dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis palmitibus, tanquam contra inimicos nitebatur insurgere. Tunc mulier eo sibi loquente, grauiter se ferre dicebat, si propter incredulitatem fauoris sui,& tanquam nõ cælatutę quod ei proderet,nollet edicere ueritatem.Quumq; rogantem rursus falleret, dicens,septem sese funibus alligatum,perdere fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens,nihil egisset, tertio alligari comas suas dixit. Quũ uero neq; hoc facto uerax inueniretur,nimium supplicanti ad ultimũ,quũ iam ei calamitas immineret,uolens præstare,Dalilæ ait: Mei deus curam habet, & eius prouidentia natus,has nutrio comas, iubente deo ne tondear: mea siquidem fortitudo in harum augmentis est. Hoc illa cognoscens,abrasis crinibus eius, eum tradidit Palæstinis,quũ iam nõ ualeret ab eorũ se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos, ligatũ circumduci ubiq; fecerũt.Procedente uero tempore,coma Samson creuit,& dum esset festiuitas publica Palæstinis, & principes atq; nobiles simul epularentur in fano,cuius culmen duæ columnæ portabant,adductus est ibi Samson ad conuiuiũ,ut omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus,eo quod ab iniurijs defendere se nequiuerat,puero ducẽti se persuasit,ut duceret eum,quo post laborẽ requiesceret, & post abiret quũ eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset,cõmouit eas,simulq; cuncta destruxit:subuersisq; cum fano columnis,tria milia hominũ sunt extincta: inter quos & Samson unà defunctus est,quũ tenuisset principatũ Israelitarũ annis uiginti. Dignum est igitur laudare uirtutem & fortitudinem,& magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem, & iram quam usq; ad finem sui contra hostes exercuit.Nam quod à muliere captus est, humanæ naturæ oportet asscribere, quæ est ad uitia facilis:uirtutis uero eius coronã memorabilia necesse est habere præconia. Cuius cognati sumentes corpus,sepelierunt in Saraa regione cum cognatis suis.

Samson Palæstinis traditur

Eli sacerdotis principatus:& de Ruth Moabitide,uxore Booz. Ca. xiiii

POst mortẽ uero Samson, præfuit Israelitis sacerdos Eli. Sub hoc prouinciam eorum apprehẽdente fame, Elimelech quidam de Bethlehem ciuitate tribus Iuda,famem ferre non ualens,uxorem suã Noemin,& filios ex ea natos,Chelion & Maalon sumens,migrauit in terram Moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent,filijs suis Moabitidas dedit uxores: Chelion quidem Orphan, Maalon autem Ruth. Transactis autem annis decem & octo,Elimelech & filij eius in breui defuncti sunt. Noemis autem amare ferens quod ei prouenerat, & desolationem charorum non sustinẽs filiorum, propter quos & de patria sua uidebatur egressa, rursus reuertebatur ad eã. Audierat enim quod iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus disiungi ab ea non tolerabant, sed nec ipsa refutando eas, secum

Ruth.1

ſecum proficiſci poterat euitare. Et quũ inſiſterẽt, exoptans feliciores nuptias eis, quàm quibus fuerant iam priuatæ, & filios, aliaq; bona conferri, eas illic remanere poſcebat, nec cum ea debere proficiſci in rebus incertis, & terram propriã deſerentes. Et Orpha quidem manſit. Ruth autẽ quum ei à ſe recedere perſuadere non potuiſſet, ſociã ſibi duxit in omne quicquid emergeret. Veniẽte ſiquidem Ruth cum ſocru in Bethlehem; Booz Elimelech cognatus, ſuſcepit eas. Et quum Noemin nomine ſuo uocarent, ait illa: Iuſtius Maram me uocate. Significat enim lingua Hebraica Noemis quidẽ felicitatem, Mara autẽ dolorem. Ruth itaq; tempore meſsis egreſſa eſt, permittente ſocru, ut ſpicas colligeret, ut alimentum haberent: uenitq;
Ruth 2 in agrum Booz. Veniens autem poſt paululum Booz, uidensq; puellam, propter eam agri præpoſitum requirebat. Ille uero dum iam ab ea primitus agnouiſſet, domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptans, ſpicas quidem eam colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet, & ſibi portare permiſit, præcipiens uillico, ut nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potum ei præbuit, dum meſſores hora competenti comederent. Ruth autem tollens ab eo alphita, ſocrui conſeruauit, & ueſpere cum ſpicis ad eam uenit. Seruauerat autem ei & Noemi partes ciborum, quos ei uicini præbuerant. Narrauit que ei Ruth ea quæ illi dixerat Booz. Quumq; illa indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem ei ſuã prouidentiam exhiberet, rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum an
Ruth 3 cillis Booz. Veniens autem non poſt multos dies Booz; quum iam eſſet meſsis hordearia maturata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autem quum audiſſet Noemis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collocare poſſet. Iudicabat enim utile, ſi Booz Ruth haberet uxorem: miſitq; puellam ut circa pedes eius dormiret. Illa uero dum in nullo nefas eſſe iudicaret, ut ſocrus ſuæ iuſsioni reſiſteret: ueniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundiſsime dormientem. Excitatus uero circa mediã noctem, requirebat quæ eſſet. Illa uero ſuũ nomen dicente, & petente ut tanquam dominus eam cubare permitteret, tũc quidem quieuit. Diluculo uero antequam ad opus famuli mouerentur, excitans eam, iuſsit, ut tollens hordei quantum poſſet, properaret ad ſocrum, antequam ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus: dicens caſtitatem in talibus derogationibus eſſe ſeruandam: & maxime quando nihil perpetratur aduerſum. De reliquis uero ſic ait: Eſt mihi proximior genere qui te ducere poſsit uxorẽ: & ſi uoluerit, neceſſarie ſequeris illum: quo te repudiante coniugem, te ego ſecundum leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte, ſecuritas eas
Ruth 4 tenuit: ſpem habentes, quod pro eis Booz de cætero cogitaret. Ille uero iam media die ueniens in ciuitatẽ, & ſeniores colligens, mittens etiam, uocauit Ruth & cognatum. Quo ueniente: Elimelech, inquit, & filiorum eius hæreditatem tenes. Illo confitente hãc ſibi proximitatis lege competere, Booz ait: Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriã, ſed ut ſecundum eas uniuerſa facias. Maalon enim uxor huc uenit, & ſui agri partem obtinere oportet, & uxorẽ eius ſecundum leges accipere. At ille Booz & hæreditatem & uxorem ceſsit, quum & ipſe cognatus eſſet defuncti, qui & uxorem iam ſe habere dixiſſet, & filios. Booz itaq; teſtificans ſeniores, iuſsit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem; & in fa
Booz Ruth ducit uxorẽ ciem eius expueret. Quo facto, Booz Ruth duxit uxorem, eisq; poſt annum maſculus eſt filius procreatus: quem Noemis ſumens conſilio mulierũ, uocauit Obed,

eo quod

eo quod in eius seruitute nutriretur. Obed enim Hebraica lingua significat seruiẽs. Porrò Obed habuit filium Iesse, ex quo Dauid, qui regnauit, & principatum suis filijs per uiginti & unam generationes uirorũ longo tempore dereliquit. Hæc quidem necessarie quæ de Ruth gesta sunt, explanaui, ostendere uolens dei potentiam, cui possibile est ad dignitatis maximum culmen euehere quoscunq; uoluerit, & ad quale perduxit etiam Dauid, huiusmodi ortum initijs. *Genealogia Dauid*

Ortus Samuelis prophetæ, qui prædixit cladem Israelitis. Cap. xv

HEbræi itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis, bellum rursus ob huiusmodi causam habuerunt cum Palestinis. Eli sacerdoti erant filij duo, Ophni & Phinees, & circa homines iniurioſi, & circa diuinitatem impij, nulliq; iniquitati parcebant, & alia quidem munera oblatorũ propter honorem sibimet sequestrabant, alia uero rapinæ modo tollebant, & mulieribus religionis causa uenientibus contumelias inferebãt: alijs quidem uiolentiam facientes, alijs uero persuadentes donis, nihilq; eorum uita à tyrannide pessima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat. Populus autem quãto non sperabat uenturũ dei super eos fore supplicium, tanto uehementius gemiscebat. Quumq; futuram cladem filiorũ eius deus exposuisset, & Eli & Samuel, qui illo tempore puer erat, tunc palàm super filijs habuit luctum. Volo itaque primitus de propheta loqui, & postea de Eli filijs enarrare, nec non & infelicitatis causam, quam habuit populus Hebræorum. Helchana uir Leuita, inter medios ciues Ephrem sortis existens, & ciuitatẽ Ramatham inhabitans, duas uxores duxit, Annam, & Fenennam, ex qua etiam ei filij sunt progeniti. Qui tamen Annam, quum esset sine filijs, diligebat. Veniente uero cum suis cõiugibus Helchana in ciuitatẽ Silon, ubi erat dei tabernaculũ constitutũ, sicut prædiximus, dum earum uir per epulas uxoribus & filijs distribueret partes, Anna respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam, descendit ad lachrymas, & eo quod nõ haberet filios, ea solicitudine gemiscebat: dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur, uenit ad tabernaculum, rogans deum, ut ei sobolem concederet, filijq; faceret esse matrem: uotum uouens, ut primogenitum suum ministraturũ deo dicaret, nec eum similem cum priuatis hominibus uictum habere permitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur, Eli sacerdos sedens ante tabernaculum, uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nusquam se bibisse fateretur, nec ebriã esse, sed propter sterilitatem filiorum afflictam rogasse deum, fiduciam eam exhortabatur habere in deum, filios donaturum esse promittens. Tunc cum bona siquidem spe ueniens ad maritum, cibum læta percepit, & reuertentibus eis ad patriam, concepit & peperit filium, quẽ appellauerunt omnes nomine Samuel, quasi à deo postulatum. Quibus uenientibus, ut pro filij natiuitate hostias immolarent, & decimas offerrẽt, recordata mulier orationis suæ & promissionis quam de filio uouerat deo, tradidit eum Eli dicatum deo, prophetam futurum: crescebatq; eius coma, & potus eius erat aqua. Et Samuel quidem nutritus in tẽplo commorabatur. Helchanæ autem ex Anna alij filij, tresq; filiæ progenitæ sunt. Porrò Samuel pleno iam anno duodecimo, prophetauit. Quem quodam tempore dormientem, nominatim deus uocauit. Ille uero putans se à sacerdote uocatũ, uenit ad eum. Sacerdote uero dicente eum se non uocasse, tertio deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouisset, dixit ad eum: Primo quidem Samuel filui, nunc autem dico tibi, deum esse qui uocat, & nota quæ dicat. Cumq; deus iterum locutus fuisset, audiens petijt ut quæ uellet *Vita et mores filiorum Eli* 1.Reg.1 *Anna cõcipit & parit Samuelem* 1.Reg.3

Verbum domini ad Samuel.

uellet præciperet, in nullo eius ministeriũ dilaturus. Cui deus: quoniam, inquit, ades, cognosce futurã cladem Israelitis, omni narratione & crudelitate maiorem, & Eli filios una die morituros, & sacerdotium à domo Eli esse migrandũ. Eli nanq; plus suos filios etiam contra eorũ utilitatem elegit diligere, quàm mihi placere. Cumq; iureiurando cogeret Eli prophetam Samuelem ut ei hoc indicaret, nolebat enim eum contristare Samuel tali sermone, tamen eo dicente, certiorẽ magis habuit expectationem de eorum perditione. Samuel autem magis ac magis gloria augebatur, dum utiq; cuncta quæ prophetabat, probarentur esse ueracia.

Israelitarum clades, & Heli ac filiorum exitium. Cap. XVI

1. Reg. 4.

EO siquidẽ tempore Palestini castra mouerunt super Israelitas, circa ciuitatem Amphet, leuiterq; hoc Israelitis ferentibus, ad potiora uenerunt. Vicerunt aũt Palæstini, & occiderunt Hebræorũ usq; ad tria milia, reliquam uero multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De summa uero perditione formidantes Hebræi, miserunt ad seniores atq; pontifices, ut arcam dei adferrẽt, qua præsente congressi hostibus prævalerent: ignorantes quanto maior esset quàm arca, qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; arca pariter ac pontificis filij: quibus præceperat pater, ut si capta arca uiuere uoluissent, ad eius faciẽ non uenirent. Phinees enim iam sacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter senectutẽ sibimet permittente. Quo facto, securitas multa nimis data est Hebræis, tanquam per aduentum arcæ possent hostibus prævalere. Inimici uero stupescebãt Israelitas, metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione, uictoria (quam Hebræi sperabant) Palestinis allata est: & perditionem quam illi metuebant, suscipientes Hebræi, cognouerunt frustra se habuisse in arca fiduciam. Repente nanq; in manibus hostium deuenerunt, & amiserunt usq; ad triginta milia uirorum, inter quos ceciderunt quoque filij sacerdotis, & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in Silon & arcæ captiuitate per quendam iuuenculum Beniamiten, qui interfuerat bello, cuncta ciuitas luctu repleta est. Porrò Eli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede, & audiens ciuitatis planctum, atq; putans aliquid noui circa suos effectum, euocato iuuene, dum cognouisset ea quæ in bello fuerant gesta de filijs, & alijs quæ de exercitu pariter dicebantur, leuiter habuit, tanquam per deum præscius futurorum: quando ualde ea mala confundunt, quæ præter spem repentè proueniũt. Cum uero etiam arcam audisset ab hostibus captam, dolore turbatus, eo quod præter spem tantum onus accesserat, ruens à sede defunctus est, dum octo & nonaginta uixisset annos, quorum quadraginta tenuit principatum. Ea siquidem die defuncta est & coniunx Phinees eius filij, dum post casum mariti nequaquã uiuere toleraret, cui prægnanti nunciatus est luctus uiri. Peperit autem filium septem mensium, quẽ Ischaboth appellauerunt: quod nomen designat inglorium, eo quod illo tempore exercitui huiusmodi deformitas accidisset. Habuit autem principatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit unus filiorum Aaron. Nam primitus de domo Eleazari sacerdotes erant ex quo honorem filius à patre percipiebat, & Eli Phinees filio suo tradidit. Post quem Abiezer eius filius hunc honorem accepit, quem Buzi suo filio dereliquit. Cui rursum Ozi filius succesit suus, & post hunc Eli tenuit sacerdotium, de quo nunc nobis sermo est habitus, cuius genus usq; ad tempora imperij Solomonis hoc habuit, tũc enim sacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SEXTVS

Paleſtinorum diræ propter arcam captam Cap. I

ENENTES igitur Paleſtini captiuam ſuorũ hoſtium arcam, ſicut prædiximus, in ciuitatẽ Azotũ portauerunt eam, & apud deum ſuum qui uocabatur Dagon quaſi trophæum aliquod poſuerunt. Sequenti uero die diluculo ingreſſi templum, ut deũ ſolenniter adorarent, inuenerunt deum ſuum circa arcam iacentem: iacebat enim euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe uidebatur: quem denuo eleuantes ſtatuerunt, grauiter de eius caſu dolentes. Cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacentem, & arcam ſimiliter adorantem, in anguſtia & confuſione grauiſſima conſtituti ſunt. Nouiſſime uero Azotorum ciuitatem atq; prouinciam diuinitus peſtis inuaſit. Moriebantur enim crudeli paſſione dyſenteriæ: & antequam uelox eis interitus proueniret, antequam anima bona morte reſolueretur à corpore, inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciam uero conſurgens multitudo murium deuaſtabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtinerent. Dũq; his malis Azoti tenerentur, & reſiſtere calamitati non poſſent, intellexerunt hanc ſibi cladẽ propter arcã dei prouenire, uictoriamq; eius non ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad Aſcalonitas, petentes ut arcam ipſi ſuſciperent. Quibus Azotorum ſupplicatio non fuit ingrata, ſed eis quodammodo gratias retulerunt: Arcam uero percipientes, in malis ſimilibus conſtituti ſunt. Secum nanq; paſſiones Azotorum Aſcalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Aſcalonitæ miſerunt: ſed neq; apud illos mãſit. Nam cum & ipſi ijſdem paſſionibus turbarentur, eam uicinis ciuitatibus tradiderunt. Et iſto modo arca ciuitates Palæſtinorum quinq; tranſiuit, quaſi prædam quandam exigens paſſionibus per ſingulas ciuitates. Deſperati uero malis hi qui iam uidebantur experti, & dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam ulterius aliqui ſuſcipere uellent, huiuſmodi habentes mercedem: ad ultimum cogitabant quemadmodum ea carere poſſent. Conuenientesq; quinq; urbium principes, Getho & Accaron, & Aſcalon, necnon & Gazæ, & Azoti: tractabant quid fieri conueniret. Et primum quidem placuit, ut arca remitteretur ad ſuos: cum deus eam proprius uendicaret, & ob hoc peſtes illis inferret, urbesq; uaſtaret. Erant autem qui dicerent hoc quidem fieri non debere, nec falli, ut arcæ paſſionum cauſas aſcriberent, cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet: quando ſi deus habuiſſet curam eius, nequaquam tradita fuiſſet hominibus: ſed quieſcendum, & cauſam harum paſſionũ dicebant leuiter tolerandam: quod utiq; non deberent niſi ſolummodo reputare naturæ, quæ corporibus, & terræ, & arboribus, & omnibus quæ ex ea conſiſtunt, per temporum curſus huiuſmodi mutationes ingenerat. Prædictas itaq; ſententias conſilium uirorum, qui à priſcis temporibus intellectu præcellebant atq; prudentia, ſuperauit: & maxime quando in rebus præſentibus ſuadere congrua uidebantur, & neq; remittendam arcam neq; retinendam eſſe dicebant: ſed quinq; ſimulacra aurea pro unaquaq; ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione, quando eorum ſaluti prouiderit, eosq; uiuere fecerit, & à paſſionibus quibus prævalere non poterant liberarit: totidemq; aureos anulos, & mures, qui eorum regionem de-

I.Reg.5

Peſtis Azotiorum.

I.Reg.6

pasti fuerant atq; corruperant;& hæc in loculum esse mittenda,& super arcam po-
nenda,faciendumq; uehiculum nouum,& boues quæ nuper genuerant esse iungẽ-
das:quarum partus claudendos ac retinendos,ne sequẽtes matres impedirent, sed
ut eorum desiderio celerrimum potius iter facerent:tunc illas depulsas portantésq;
arcam in triuio deserendas,eisq; quodammodo committendum quam uellent age
re uiam:& siquidem ad Hebræos irent,& eorum regionem ascenderẽt, arcam arbi
trandum causam fuisse passionum:si uero alibi fortuitu properarent, reuocandam
esse dicebant,cognoscentes,quod arca nullam uideretur habere uirtutem. Hæc ita-
que recte se habere iudicantes, repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea quæ
sunt prædicta,uehiculum cum bobus deduxerunt in triuium, illudq; relinquentes
ibidem secesserunt.Bobus autem recta uia uelut quodam ductore præcedente per
gentibus, Palestinorum principes sequebantur:quò starent aut ad quos uenirent,
uolentes agnoscere.Est autem quidam uicus in tribu Iuda, nomine Bethsamis, in
Bethsamitarca deuenit quo uenerunt boues. Cumq; in campum magnum deuenissent, ulterius accedere
cessauerunt: statuentes autem illic uehiculum, gratum miraculum habitatoribus
uici illius præbuerunt. Aestatis nanque tempore, dum omnes in agris essent pro
colligendis frugibus,cum uidissent arcam,delectationes passi,& opus manuum re-
linquentes,repente cucurrerunt ad eam: & deponentes arcam, & uas in quo erant
recondita simulacra, simul & mures, posuerunt super quandam petram quæ e-
rat in campo : & mox immolantes deo & uehiculum simul & boues, holocau-
stum offerentes,pariter epulati sunt.Hæc uidentes Palæstinorum iudices, ad pro-
pria sunt reuersi.Ira uero atq; indignatio dei septuaginta Bethsamitas occidit, eo
quod non fuissent digni arcam contingere,quia nec sacerdotes erant apud illos qui
ad eam accesserant.Quos talia patientes fleuerunt sui prouinciales, & luctum in eis
leuauerunt,qualem potuissent habere pro malo diuinitus misso, suumq; mortuum
unusquisq; lugebat:& indignos se iudicantes,ut apud eos arca consisteret, mitten-
tes ad omnes Hebræos indicauerunt arcam à Palestinis fuisse reuocatam. Qui co-
gnoscentes hoc,reportauerunt eam in Cariathiarim proximam ciuitatem Bethsa-
mitarum:ubi in domum cuiusdam Leuitæ Aminadab nomine, qui uidebatur esse
iustus & uita religiosus, arcam introduxerunt, uelut in locum deo dignum, in quo
habitaret uir iustus.Ministrabant enim arcæ eius filij,& huic curæ annis uiginti præ
fuerunt.Tantis enim temporibus fuit in Cariathiarim,dũ apud Palęstinos mensi-
bus septem habitasset.

Victoria duce Samuele de Palæstinis Caput II

1. Reg. 7 CVmq; omnis populus illo tempore,quo ciuitas Cariathiarim habuerat arcâ,
in orationibus & sacrificijs deditus esse uideretur, & maximum circa eam
religionis exhiberet officium, Samuel propheta uidens fiduciam eorum, quasi
opportunum esset ut talibus loqueretur, de libertate & bonis eius fecit alloquium,
Oratio Samuelis secundum quod credebat eorum mentibus esse gratum, & ait : O uiri quibus ad-
huc hostes sunt grauissimi Palæstini, & deus iam incipit esse propitius & amicus:
non solum concupiscenda libertas est,sed etiam facienda per quæ uobis eius bona
proueniant.Non enim optare debetis ab homine liberari, & agere pro quibus po-
tius seruiatis:sed estote iusti,& maliciam depellentes ab animabus uestris, easque
purgantes totis mentibus,inuocate deũ,eumq; bonis actibus honorate.Hęc enim
uobis facientibus bona prouenient,seruitusq; fugabitur.& de hostibus repente tri-

umphus

umphus afferetur:quem promereri non armis poterunt,nō robore corporum,nō multitudine populorū.Non enim malis deus promittit ſe talia præbiturum,ſed bonis exiſtimentibus atq; iuſtis.Ego autem uobis digna gerentibus huiuſmodi promiſſorum aſtipulator adero.Cumq; hæc dixiſſet,uniuerſus populus ei fauit,& eius exhortatione gauiſus eſt,ſimul & annuerūt omnes obedire ſe deo.Quo facto congregauit eos Samuel in quadam ciuitate quæ uocatur Maſphat, quod nomen deorſum inſpicere Hebraica lingua ſignificat. Hic haurientes aquam immolauerunt deo,& tota die ieiunantes in orationibus conuerſati ſunt. Qui tamen ibidem congregati Palæſtinos minime latuerunt.Nam cognoſcentes conuentum eorum,magno exercitu atq; uirtute, ut non ſuſpicantibus bellum & impræparatis inferrēt, aggreſſi ſunt.Illos autem hoc ualde terruit, & ad tumultum formidinemq; perduxit: & recurrentes ad Samuel,animas ſuas corruiſſe, & morti proximos iam perditione dicebāt.Et propterea quieſcendum,nec uirtutem hoſtium cōmouendam:quando nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramenta uenientibus, ſuper nudos & inermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt, niſi per te exotatus deus, euadere nobis conceſſerit Palæſtinos. At ille & fiduciam habendam dixit,& deum allaturum eis compromiſit adiutorium. Et ſumens lactētem agnum ſacrificauit pro populo, rogauitq; deum, ut eos contra Paleſtinorum bellum ſua dextra tueretur:nec eos perituros deſpiceret, qui ſecundo iam uidebantur afflicti Exaudiuit itaq; deus orationes, hoſtiamq; placitam auxiliatrice mente ſuſcipiens,annuit eis uictoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc eſſet ſuper altare dei ſactificium poſitum, & nondum ſacra fuiſſet flamma conſumptum, proceſſit è caſtris hoſtium multitudo, & aciem conſtituit ad pugnandum, tanquam ſpe fulti uictoriæ: dum utiq; Iudæi in anguſtia uiderentur incluſi,quādo nec arma haberent,nec ad pugnandum ibidem concurriſſent.Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quæ etiam ſi prædictæ fuiſſent,non facile crederentur. Palæſtinis igitur primitus deus terram mouit, eamq; tremere fecit,& eis dubiam demonſtrauit: ita ut eis baſis ſubtrahi uideretur,& ſciſſa in diuerſis apertionibus forberetur . Deinde tonitruis concrepantibus , & igneis coruſcationibus longe micantibus,uelut incendens eorum uultus, minis eos affecit: & ex eorum manibus arma diripiens, nudos in fugam uertit. Quo facto, Samuel eos cum multitudine perſecutus eſt,& plurimos interfecit:perſecutusq; eſt uſq; ad locum quendam qui uocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, uelut terminum uictoriæ, & hoſtium fugæ: eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis ſignum eſset diuini ſolatij contra hoſtes adhibiti.Inimici uero poſt illam plagam nequaquam ſuper Iſraelitas egreſſi ſunt: ſed timore & memoria rerum, quæ ſuper eos acceſserant, quieſcebant. Fiducia ſiquidem quæ dudum fuerat Palæſtinis aduerſus Hebræos, poſt hanc uictoriam facta eſt Hebræorum.Porrò Samuel ſuper eos caſtra ducens, peremit multos: eorumq; ſuperbiam ad nihil deduxit:& abſtulit regionem illam,quam primitus uictis Iudæis prælio detinebant.Hęc autem erat uſq; ad ciuitatem Accaron, à finibus Geth extenſa . Fuerunt igitur illo tempore amicitiæ inter reliquos Chananæos,& Iſraelitas.Propterea uero Samuel diſpoſito populo,eisq; reddita ciuitate,in unum eos conuenire præcepit,ut de diuerſis actibus ad inuicem diſceptarent: ipſe uero ſemel in anno circumiens ciuitates iudicabat, & multo tempore æquitate omnia expleuit.

Hebræorum uictoria

Populus poſtulat regem. Caput III

1.Reg.8 DEinde ſenectute grauatus, & agere ſolennia præpeditus, filijs ſuis populi tri-
buit principatum: quorum ſenior quidem dicebatur Iohel, iunior autē Abia.
Samuel Senex filijs ſuis res diſpenſandas iniungit Præpoſuit autem alium quidem in Bethlehem ciuitate, ut illic ſederet & iudicaret: alium uero in Berſabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Iſti ſiquidem facti ſunt exemplum & indicium manifeſtum quibuſdā, ut nec ſimiles parentibus ſuis exiſterent, ſed ut boni quidem & moderati ex malis, & praui producerentur ex bonis. Nam à patris ſui ſtudijs recedentes, & uiam cōtrariam ambulantes, & muneribus turpibúſq; lucris iuſtitiam comprimebant, & iudicia non uera, ſed ſecūdum præmia proferebant, & ad epulas precioſaq; conuiuia declinantes, primū quidem quæ erant inimica deo gerebant, ſecundo quæ etiam patri uidebantur aduerſa, qui multo ſtudio ac prouidentia geſſerat, ut etiam plebs ſciret ſeruare iuſtitiam. Populus itaq; dum contumeliā ptiori cōuerſationi prophetę filij facerent, grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit, qui in Ramatha ciuitate cōmorabatur, eiq; iniuſtitias filiorum omnes expoſuit: & quia cum ſenex eſſet, & à tempore iam defectus, rebus præeſſe non poterat, ſupplicabant ei atq; rogabant, ut eis aliquem eorū regem eligeret, qui & principatum gentis haberet, & Palæſtinos affligeret, qui eis erant prioris iniuſtitiæ debitores.

Samuel inungit Saulem, qui poſtea confirmatur Ca. IIII

1.Reg.8 HAec ergo uerba grauiter concuſſerunt Samuel propter inſertam ei iuſtitiam, & odium circa reges. Optimam enim illius tunc conuerſationis electionem ualde diligebat, quæ dum eſſet ſancta, beatos etiam ciues utentes ſe faciebat: nimiaq; cogitatione his dictis afflictus, neq; cibi memoriam habuit, neq; ſomni: ſed facta nocte rerum cogitationes euoluens, ſine ſopore permanſit. Cumq; talia cogitaret, apparuit ei diuinitas, eumq; conſolata eſt, dicens, ne pro petitione populi deberet affligi, quaſi non in illum ſuperbi fuerint, ſed magis in ſe, ne ſolus ſuper eos ipſe regnaret, & hæc opera: ex quo egreſſi ſunt ab Aegypto, molitos, non tamen poſt multum tempus eos grauiſsimam eſſe pœnitentiam habituros, per quam nihil equidem quod geſtum fuerit, infectum erit. Arguentur autē ut contemptores, & quod conſilia non pacifica circa me, & circa tuam prophetiam habuiſſent. Præcipio autem tibi, ut eis ordines quencunq; monſtrauero, regem: prædices tamen eis quales erunt, & quæ ſub rege mala paſſuri ſunt: proteſtatus, qualem mutationem habere feſtinant. Hæc Samuel cum audiſſet, mox die facto, conuocatis Iudæis, ait daturū ſe eis regem: ſed primitus quidem narrare eis deberet, quæ illis eſſent futura per reges, & quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote, inquit, quod primum quidem filios ueſtros auferent, & alios quidem curruum agitatores eſſe iubebunt, alios uero equites & armigeros & præcurſores, alios millenarios & centenarios: facientq; alios armorum artifices, & opifices curuum, & inſtrumentorum fabros, & agrorum ſuorum cultores, uinearumq; foſſores: & nihil erit in quo non obediant his, quæ iubentur, ſeruientes ad ſimilitudinem eorum, qui pretio comparantur in plebe. Sed & filias, inquit ueſtras, unguentarias habebunt, & coquinarias, & molarias, & efficient omne opus ſub neceſſitate, quaſi famulæ plagas metuentes, & uerbera. Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent, & eas eunuchis ſuis & armigeris condonabunt, & iumentorum greges eis diſtribuent. Et ut breuiter ſit dicendum, ſeruietis cum omnibus ueſtris regi, ſimiles ſeruorum eius effecti, horumq; ſermonū memoriam

mortiam tunc habebitis, quando hæc paſſi fueritis: & pœnitentia ducti rogabitis deum, ut ueſtri miſereatur, & donet à regali onere uelociſſimam libertatem: qui ueſtras non ſuſcipiet preces, ſed eas reſpuens uos ſinet, ut malorum conſiliorum tormenta ſuſtineatis. Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum ualde fatuus & difficilis, ut conſilium quod ſemel in mente collocaret nō expelleret. Nam neq; audientes talia ſunt conuerſi, neq; eos de ſermonibus prophetæ pœnituit: ſed magis uehementes inſtabant, & regem ſibi ordinari poſtulabant. Nec cogitādum de uenturo eſſe cenſebant, ſed fore neceſſarium, ſecum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum regem: quando nulla uicinarum prouinciarum in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prędicta conuerſos, ſed potius imminentes, ait: Nunc equidem ad propria ſinguli quique recedite: opportune uero uos euocabo, dum quem uobis daturus ſit regem à deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribusq; laudabilis, nomine Cis. Huius filius iam erat iuuēculus, formaq; pulcherrimus, & cor- 1. Reg. 9
pore ualde procerus, quiq; multos mente ac prudentia præcederet, uocabāturque Saul. Hic uero Cis, dum aſinæ præcipuæ de grege eius erraſſent, in quibus nimis & ſicut in nullo alio iumento delectabatur, filium ſuum ad requirendas eas cum uno famulo deſtinauit. Qui dum tribum patriam requirendo aſinas circuiſſet, uenit ad alias: & dum neq; in eis inueniſſet, diſcedere cogitabat, ne patri de ſe moleſtiam cogitationis inferret. Dumq; in Ramatha ciuitatem ueniſſet, & puer qui cum eo erat dixiſſet ei, in ea eſſe prophetam uerum, dediſſetq; ei conſilium ut ad eum irent, & per eum de aſinis quas quærebant agnoſcerent: reſpondit, nihil habere præ manibus, quod euntes deberent offerre prophetæ, quoniam uiæ pecunia iam fuiſſet expenſa. Tunc famulus dicit eſſe ſibi quartam partem ſicli, & hoc ei datum poſſe ſufficere. Errabant autē ignorantes quod nō acciperet propheta mercedem. Cumq; perueniſſent ad portas, uirgines inuenientes ad aquā euntes, interrogauerunt eas de domo prophetæ. Quæ cum indicaſſent, adijciebant ut feſtinarent antequam ad comedendum accederet. Multos enim eum illa die dicebant paſcere, & cum his qui uocati fuerant eum primum diſcumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecaretur deum, ut ei prædiceret quem conſtitueret regem, indicauerat ea hora, altera die miſſurum ſe aliquem iuuenem de tribu Beniamin. Porrò Samuel in domo ſedens, tempus quod ei promiſſum fuerat, expectabat. Quo adimpleto, deſcendens ibat ad menſas, occurritq; ei Saul, cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnaturum Hebræis. Saul autem acceſſit ad Samuel, eumq; ſalutans ſupplicauit, ut ei domum prophetæ monſtraret, quam ſcilicet ut peregrinus ſe ignorare dicebat. Cumq; Samuel ſe eſſe dixiſſet, eumq; duceret ad conuiuium, incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinas indicauit, & omnia ei bona regni eſſe conferenda promiſit. Cui Saul: Minimus, inquit, ſum domine mi hac ſpe, & de ultima tribu, quæ regibus apta nō eſt, & ex inferiori patria urbium cæterarum: ſed tu magis illudis, & pro ridiculo me fatigare cōtendis, de rebus maioribus quàm ut mihi cōuenit nunc loquendo. Quem Propheta deducens ad conuiuium, recumbere fecit ſimul & ſequentem puerum ſuper eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero ſeptuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur: Et cum hora dormiendi ueniſſet, aliorum quidem ſinguli ad propria diſceſſerunt: Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt.

Die ergo facto Samuel eum excitãs duxit foras. Et cum extra ciuitatem uenissent, famulum quidem præcedere iussit, illum uero remanere, quasi aliquid ei nullo alio præsente dicturus. Dumque Saul puerum præmisisset, sumens Propheta uas olei, super iuuenis caput effudit, eumq; complexus ait: Esto tu rex cõstitutus à deo & contra Palæstinos uindicaturus Hebræos. Hoc autem erit tibi signum quod te uolo præscire: Cum profectus fueris, inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre uidebis, secundũ uero hœdum, & tertium utrem uini. Isti iuuenes te salutabunt, & libenter te suscipient, & dabunt tibi duos panes. Tu autẽ accipiens, exinde uenies ad sepulchrũ Rachel, ubi cognosces quod inuentæ sint asinæ. Post hæc uenies in Gabata, & ecclesiam inuenies prophetarum, & diuinitus inspiratus, prophetabis cum eis, ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescant, atq; mirẽtur, dicẽtes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis, ut possit etiam prophetare? Cumq; hæc signa omnia fuerint facta, scito deum esse tecum, & salutabis patrem tuum atq; cognatos: uenies q; post hæc euocatus à me in Galgala, ut pro his deo pacificas hostias immolemus. Hæc autem prædicens, dimisit eum. Porrò Saul omnia secundum prophetiam Samuel euenerunt. Cumq; uenisset domum, cognato suo Abner, quem præ omnibus parentibus diligebat, interrogante de profectione eius, & quid accidisset: aliarum quidem rerum nihil abscondit, neq; q; apud Samuelem prophetam fuisset, neq; quod ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem & eius euentibus, quæ etiam si audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent, tacendum esse decreuit: quod amico, & amplius sanguinis uicinitate coniuncto cautum aut sapiens credidit non indicare, dubitans ut reor de humana natura: quippe cum uerum sit, quod perfecte nemo deuotus est, neq; amicus, neq; cognatus, neq; usquam in dei donis purum aliquis seruat affectũ: sed circa profectus sublimiũ, maleuoli & inuidiosi esse noscuntur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Masphat, & apud eum diuino mandato uerba deposuit dicens, Quoniam cum eis deus præstiterit libertatem, & subdiderit hostes, beneficiorum sint eius immemores: & deum quidem regem reprobauerint, nescientes quomodo nimis utilissimum est, ab omnium regum excelso iuuari, cum deus utiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autẽ habere se hominem regem, qui eis uelut iumentis subditis consilio & desiderio suo alijsq; uoluntatibus sit usurus, & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus: quiq; non ita sicut deus proprium opus atque facturam tueri humanum genus festinabit, quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam uobis, inquit, placuit, & hæc iniuria prænalnit contra deum, ordinamini omnes per tribus & sceptra, & mittite sortes uestras. Quod dum Hebræi fecissent, sors cecidit super tribum Beniamin. Et dum fuisset denuo sors missa per genus, exijt progenies Methri. Cúmque per uiros ipsius generis sors missa fuisset, ad Saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset, semetipsum abscondit, nolens uideri (ut arbitror) sponte suscipere principatum: sed tantam sui abstinẽtiam & temperantiam demonstrauit, ut dum multi nec in parua felicitate gaudiũ ualeant retinere, sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solũ semetipsum pro tali regno, & tantarum gentium futurus dominus non ostendit, sed etiam conspectui eorum quibus erat regnaturus eripuit, & quærendum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatẽ patientibus, & cogitantibus eo quod Saul abesset, rogauit propheta deum,

Samuel Saul ungit in regẽ 1.Reg.10

ut ei

ac ei ubi eſset oſtenderet, & iuuenem manifeſtum efficeret. Dumq; cognouiſſet à deo locũ in quo erat cælatus Saul, iuſsit eum adduci. Et cum inueniſſet, eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat, & ipſa proceritate regius erat. Dixitq; propheta: Hunc uobis deus dedit regẽ, uidetis quod & melior cunctis eſt, & imperio dignus. Cumq; optaſset populus regi ſalutem, ea quæ illis erant futura propheta conſcribens, rege audiente legit, & librum in tabernaculo dei recondidit: ob teſtimonium eorum quæ prædixerat, uenturis generationibus afferendũ. Dum hæc itaq; Samuel celebraſſet, dimiſit populum ad propria remeare: & ipſe quidem in Ramatham ciuitatẽ patriæ ſuæ profectus eſt. Cum uero Saul iret in Gabaath, ex qua erat, multi quidem bonorum uirorum ſecuti ſunt, honorẽ regi debitum exhibentes: plurimi uero maligni & illum contemnebant, & alios irridebant, & neque munera offerebant, neq; ſtudio aut ſermone Saul ſibi placere monſtrabant.

Saulis de Ammonitarum gente uictoria Caput v

POſtmodum uero, totius honoris eius initium, belli cauſa contigit contra Naas regem Ammonitarum. Hic enim multa mala Iudæis habitãtibus trans Iordanem intulit, & cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, urbesq; eorum ſeruituti ſubegit. Quorum fortitudinem ui propria ad præſens ſuæ ſubdidit ditioni: ſapientia uero atq; tractatu ſic infirmos reddebat, ut neq; rurſus iugum poſſent euadere ſeruitutis. Eorũ nanq; quicunq; ad eum aut fide data ueniſſent, aut quos lege belli/ca cepiſſet, dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat, ut ſiniſtram partẽ uultus ſui ſcutis cælantes, ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem rex Ammonitarum cum feciſset habitantibus trans Iordanem, ſupra Galaadinos abijt: ubi caſtra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos miſit, præcipiens ut ſe ei traderent, quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod ſi nollẽt, per obſeſsionem eorum ciuitates ſe interminabatur euertere: electionem uero in ipſis eſse, utrũ uellent partem corporis amittere, an certe uniuerſi perire. Galaadini uero mœrẽtes in talibus, neutrum horum promittere præſumpſerunt, neq; ſemetipſos tradere, neq; repugnare. Septem uero dierum inducias popoſcerunt, ut ad cõtribules legationem mittentes, ſolatium ab eis expoſcerent. Et ſi quidem auxilium eis ueniret, pugnarent: ſi uero huius rei foret inopia, tradere ſe dixerũt, paſſuri quicquid placeret hoſti. Naas autem ſpernens multitudinem Galaadinorum, eorũq; reſponſum: dedit eis inducias: & ſolatia à quibuſcunq; uellent poſtulare permiſit. Illi uero repente per ciuitates Iſraelitarum miſerunt, indicantes quæ eis faceret Naas, & in qua tenerentur anguſtia. Qui uſq; ad lachrymas, magnamq; triſtitiam hoc audito uenerunt. Timor autem eos aliud quicquam facere non permiſit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatẽ ueniſſent, & in quibus eſſent Iabitæ periculis nunciaſſent, populus quidem idem fecit, quod illi priores: flebant enim omnes cognatorum calamitates. Saul autem ab opere agri reuerſus in oppidum uenit, flentesq; proprios ciues inuenit: & dum cauſam triſtitiæ & confuſionis inquireret, agnouit quod contigerat à legatis: & diuinitus inſpiratus Iabitas quidem remiſit, promiſitq; eis in auxilium ſe uenturum die tertia, & ante ſolis aſcenſum hoſtes eſse uicturum, ita ut uictores eos & timore liberos ortus ſolis inſpiceret. Iuſsitq; eorum aliquos pro ducatu itineris ſuſtinere. Volens autem populum ad Ammonitarum bellum damni timore conuertere, eisq; citius ſubuenire, incidens boum ſuorum neruos, hæc ſe facere cunctis interminatus eſt, ſi non armati altera die concurrerent ad Iordanem, eumq; ſequeren- 1.Reg. 11

tur & Samuelem, ubicunq; eos educerent. Illis autem propter timonem imminentis damni definito tempore concurrentibus in ciuitatem Balam, dinumerata multitudine, inuenit eorum numerum præter tribum Iuda, ſeptingenta milia uirorum: illius autem tribus ſeptuaginta milia uiri fuerunt. Tranſiens ergo Iordanem, & decem funium tota nocte faciens iter, oriente ſole exercitu in tribus partibus conſtituto, repente & inopinabiliter irruit ſuper hoſtes: factáque pugna, & alios multos
Victoria Saul Ammonitarum peremit ſimul & regem. Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul, & apud omnes Hebræos eum laudabilem demonſtrauit, magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci. Nam ſi qui primitus fuerant, qui eum ſpreuerant, tunc conuerſi ſunt ut eum honorarent, & meliorem cunctorũ principatu iudicarent. Non enim ſuffecit illi ſolummodo Iabeſſenos eripuiſſe, ſed etiam ſtuduit cunctam pugnando Ammonitarum ſubuertere regionem: prædamq; ſumens exinde copioſam, clarus ad propria remeauit. Populi ergo pro rebus quæ geſtæ fuerant à Saul, magna delectatione gaudebant, & quia regem talem ordinauerant, exultabant. Contra eos autem, qui eum nihil rebus prodeſſe dixerant, exclamabant, Vbi ſunt nunc illi? exoluant pœnas, & reliqua ſimul adijciebant, quæ ſolet uulgus felicitate detentum euomere contra illos, qui in principijs huiuſmodi rerum eſſe uidentur autores. Saul autem horum quidem circa ſe fauorem amplectebatur, & uoluntatem: iurauit autem nullum ſe nocere contribulium, nec illa die necari permittere: cum eſſet nimis incongruum, ſi data à deo uictoria, proprij generis ſanguine fœdaretur: ſed ducere, ut gratiam habentes ad inuicem, feſtiuitatẽ potius celebrarent. Cumq; Samuel dixiſſet, ſecundam ordinationem in confirmatione regni Saul oportere fieri, omnes congregati ſunt in Galgala ciuitatem. Illuc enim eos uenire præceperat. Et rurſus uidente populo propheta unxit Saul oleo ſancto, & ſecundo denunciauit regem. Itaq; iſto modo Hebræorum reſpublica ad regum iura conuerſa eſt. Nam tempore Moſi, & Ieſu eius diſcipuli, qui poſt eum dux fuit, optima ducis conuerſatione regebantur. Poſt illorum uero mortem annis decem & octo, po-
1. Reg. 12 pulus eorum ſine principe fuit. Poſtea ad conuerſationẽ priſtinam ſunt reuerſi, ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excelleret, iudicij poteſtatem tribuentes, &
Oratio Samuelis ad populum propterea tempus conuerſationis huiuſmodi nimis eximium uocauerunt. Samuel autem propheta congregatis Hebræis ait: Coniuro uos per maximum deum, qui fratres illos optimos Moſen & Aaron deduxit ad uitam, & patres noſtros ex Ægypto de domo ſeruitutis eripuit, ut neq; uerecundiæ aliquid cõferentes, neq; timore perterriti, neq; alia qualibet paſſione detenti, dicatis: ſi quid à me prauum, aut iniuſtum, aut lucri gratia, aut auaritiæ cauſa geſtũ eſt. Arguite me, ſi cuius aliquid accepi: aut uitulum, aut ouem, aut cibum recepi: aut ſi cuius iumentum ad utilitatem meam tollens, aliquẽ contriſtaui: ex his ergo omnibus ſi quid abſtuli, dicite coram rege. Illi uero clamabant, horũ nihil ab eo factum, ſed ſancte ac iuſte eum præfuiſſe populis Hebræorum. Samuel autem, cum cunctorum huiuſmodi teſtimonium fuiſſet de eo prolatum, ait. Quoniam indicaſtis mihi, quod nihil incongruũ de me dicere ualeatis coram rege, nũc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impie nimis egiſtis in deum petentes regem, cum uos oportuiſſet habere in memoria, quod cum ſeptuaginta ſolummodo noſtri generis auus Iacob propter famem uenit in Ægyptum: & illic multis milibus procreatis, quæ ad peſſimum ſeruitium Ægyptij perduxerunt, oratione patrum abſq; rege tantam multitudinem ex neceſſi-

tate

tate deus eripuit: mittens eis Moſen & Aaron fratres, qui eos eduxerunt in terram hanc, quam nunc utiq; poſſidetis? Et his adeptis per deum bonis, didiciſtis pietatem atque religionem dei, quos ille hoſtibus ſubditis liberauit, & primum quidem Aſſyriorum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde præbuit uictoriam Ammonitarum: nouiſſime uero Palæſtinorum, & hæc omnia conceſſa ſunt non habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterent. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia, ut fugeretis à deo, & hominibus uelletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc uobis inſtitui, quem deus elegit. Vt tamen uobis manifeſtum ſit, deum iraſci, & ingrate ferre petitionem ueſtram, in extremo faciam, ut deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis indicijs, quod nullus aliquando ueſtrum hic uidit factum, ut meſſis tempore imbrem deum deprecemur effundere. Cumq; hæc Samuel dixiſſet ad populum, tonitrua ſubito, & coruſcationes, & grandinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit: ueritatē prophetæ apud cunctos oſtendens: ita ut obſtupeſcentes, & in formidine conſtituti, peccaſſe ſe cuncti profiterentur, & in hoc per ignorantiam incidiſſe: utq; deum propheta uelut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitius eſſet eis, peccatumq; quod per incuriam & iniquitatem commiſerant, dimitteret, exorabant. At ille promiſit deum ſe rogaturum, ut eis ueniam concederet meritorum. Monuit tamen eos, ut iuſti forent & boni, & haberent ſemper memoriam eorum, in quibus preuaricationem uirtutis inciderant, & ſignorum dei, & legiſlationis Moſi, ſi eis cum felicitate regiæ ſalutis eſſet affectus: quia ſi hæc negligerent uenturam eis, eorumq; regi à deo plagam maximam, prophetauit. Igitur Samuel dum hæc dixiſſet Hebræis confirmato ſecundo Saulis regno, populum remeare permiſit ad propria.

Numeroſo exercitu Palæſtinorum imminente, Saul à ſuis deſtitutus, Ionathæ uirtute periculo eximitur. Cap. VI

SAul igitur eligens quaſi tria milia uirorum ex omni plebe, duo quidem milia ipſe retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ uero filio ſuo dedit mille armigeros, eumq; miſit in Gabaa. Ille autem obſidebat caſtra Palæſtinorū non procul à Galgalis. Palæſtini nanque qui in Gabaa morabantur, arma Iudæis abſtulerant, & munitiſſima loca ſuisq; caſtris opportuna detinebāt, interdicentes Hebræis uti ferro. Propter quam cauſam agricolæ, ſi quod inſtrumentum eis eſſet neceſſarium ad culturam, uenientes ad Palæſtinos fabricabant illud. Cum ergo Palæſtini cognouiſſent caſtra ſua ab Hebræis obſeſſa, indignati, & cōtemptum Hebræorum magnam iniuriam iudicantes, Iudæis prelium intulerunt, ducentes pedeſtrium quidem trecenta milia, curruum uero triginta milia, & equitum ſexaginta milia: caſtráque poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex Hebræorum, deſcendit in Galgalam ciuitatem, & in omnem prouinciam miſit, populū propter libertatem ad bellum contra Palæſtinos inuitans: eorumq; potentiam uiliſſimam eſſe declarans, & nimis indignam, ut per timorem pericula ſuſtinerēt. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinem Palæſtinorum inſpicerent, ualde ſunt territi, & alij quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos cælauerunt, plurimi uero trans Iordanē fuga lapſi ſunt, qui erant præcipue ex tribu Gad & Ruben. Mittq; Saul ad prophetam uocans eū, ut cū eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit, & hoſtias præparare: poſt ſeptem uero dies uenturus ad eum, ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederentur ad bellum.

Qui

Qui ſuſtinuit quidem ſicut Propheta mandauit: mandatū uero nequaquam cum perfectione ſeruauit:ſed cum uideret Prophetam quidem morari, ſe autem à militibus derelinqui,celebratis hoſtijs cum audiſſet Samuel uenientem, ei in occurſum feſtinanter egreſſus eſt.Ille uero non recte eum feciſſe dixit, eo quod orationes & ſacrificia,quæ dei uoluntate erant facienda pro populo,offerre petulanter ipſe præceſſerit.Saul uero ſatisfaciente,& dicente,ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies,ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum, & propter hunc timorem & inimicorum aduentum , cum in magno eſſet metu:, eo quod auditi fuiſſent in Galgala deſcendiſſe, ad offetenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum: Reſpondens Samuel ait:tu quidem ſi iuſtus eſſes,& mihi non inobediens,nunquam in his quæ pro præſentibus rebus præcepit deus primitus defeciſſes,quàm in rebus neceſſarijs expediri, ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta,diſceſſit ad propria.Saul autem in Gabaa ciuitatem , habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros,cum Ionatha filio uenit: quorum plurimi arma nequaquam habebant , dum ferrum utiq; in prouincia minus eſſet, & qui arma facere potuiſſent . Non enim ſinebant eos Paleſtini, ſicut dudum iam declarauimus,hæc habere.Igitur diuidentes tribus agminibus exercitū Palæſtini,& per totidem itinera diſcurrentes,Hebræorū prouinciam deuaſtabāt:uidētibus ſcilicet Saul rege & eius filio Ionatha:& terrā defendere, cū eſſent ſexcenti ſolummodo, nō ualeſcentibus.Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos Achias qui erat de prole Eli ſacerdotis,ſuper collem excelſum,terrámq; populari reſpicerent, eis in maxima anguſtia conſtitutis:Saul filius cum ſuo armigero cōſtituit, ut latenter ad hoſtium tabernacula properarēt:turbamq; eis & quendam modum cōmotionis inferrent.
1.Reg.14 Dumq; armiger eius pronius ſe eum ſecuturum aſſereret,licet mors immineret,ſumens ſolatium iuuenis& de colle deſcendens, ad hoſtes pariter ibant . Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem, tribus uerticibus acutiſſimis prominentem , ſcopulis per circuitum euntibus , & quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantiū prohibentibus. Vnde contingebat,ut cuſtodes minorem haberent ſolicitudinem caſtrorum,quod natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus,& ad capiendum ualde difficilis:eo quod non ſolum aſcēdere illic, ſed etiam accedere difficile uideretur.Cum ergo ueniſſet ad caſtra Ionathas, armigerum confortabat,exacuens ut ad hoſtes accederent:ſignūq; hoc uictoriæ iudicarent,ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil eloquerentur, tanquam non uocantibus , reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitū hoſtium apparente iam die,uidentes Palæſtini eos alterutrim dicebant:Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur Hebræi.Et ad Ionathan eiusq; armigerum dicebant: Venite aſcendite ad nos , ut uos digne pro ueſtris præſumptionibus puniamus.Quam uocem ſuſcipiēs grate Saul filius,tanquā ei uictoriam deſignantem , tunc quidem ab illo loco,in quo hoſtibus fuerant uiſi , receſsit: mutansq; locū,uenit ad petram,quæ erat propter munitiones locorū deſolata cuſtodibus:& exinde quaſi repentes, & trahentes ſemetipſos cum multo labore,naturam loci uicerunt,ut ad inimicorum caſtra cōſcenderent. Irruentesq; eis dormientibus,occiderunt quidem quaſi uiginti: turbatos uero pauore eos uehementi impleuerunt,ita ut alij quidem effugerēt,arma omnia relinquentes: alij uero ſemetipſos nō agnoſcentes,eo quod congregati ex multis gentibus eſſent, credentesq; inimicos,& Iſraelitas ſuper ſe irruiſſe putantes,& non hoc duorum hominum

num præſumptione cõmiſſum,ad alterna bella conuerſi ſint. Quorum alij quidem perempti moriebantur,alij uero fugientes per ſaxa præcipites collabebantur.

Saul maximam ſtragem infert Palæſtinis. Ionathas ſuffragante populo à morte liberatur. Caput VII

DVmq; exploratores Saul dicerent regi Palęſtinorum caſtra ualde turbari,requirens Saul ne quis ſuorum deeſſet,audiuit ſuum abeſſe filium & eius armigerum,iuſſitq; ut pontifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei propheta/ret. Dumq; eum ille uincere, & hoſtibus fortiter prævalere dixiſſet, Palæſtinos inuaſit,& turbatos aggreſſus eſt, qui ſe potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus ſe per cauernas & ſpelũcas petrasq; cælauerãt, audientes Saul eſſe uictorem. Congregatis autem quaſi decem milibus Hebræorũ,perſecutus eſt inimicos,cuncta regione diſperſos. Igitur ſiue propter inopinatæ uictoriæ gaudium,dum ſępe felices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente, palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volens etenim Saul funditus interimere Palæſtinos, & pœnam eos exoluere, maledixit Hebræis: ut ſi quis à cædè ſe retinens inimicorum, antequam nox futura ueniret aliquid comederet,& ab interfectione hoſtiũ,aut à perſecutione ceſſaret,maledictus eſſet.Cumq; Saul hæc dixiſſet,ueniens ad quandam quercum excelſam,in ſorte Ephrem conſtitutam,Ionathas filius eius,dum illic apum contigiſſet eum inuenire cubilia:maledictũ patris ignorans,nec populi ſuper eo profeſſionem agnoſcens, expreſſo mellis fauo comedit. Inter hæc autem cognoſcens, quomodo cum nimio maledicto eius pater interdixiſſet aliquem guſtare cibum ante ſolis occaſum, comedere quidem ceſſauit:non autem recte patrem prohibuiſſe dixit,quando cum maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequentes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia Palæſtinorum interficientes, circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebant,& hæc cum ſanguine comedebant.Hoc aũt à ſcriba nunciatum eſt regi, quomodo populus peccaret in deum: & occiſis pecudibus, antequam ſanguis bene dilueretur,nondum purgatis carnibus ueſcerentur: iuſſitq; Saul uolui lapidẽ magnum in medio,& prædicari in populo,ut ſuper eum interficerent,& carnem cũ ſanguine non comederent, quoniam hoc nequaquam deo placeret. Cunctis autem iuxta regis pręceptum facientibus,ſtatuit illic altare Saul, & holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc autem altare conſtituit primum. Mox itaq; uolens ad hoſtium caſtra procedere, ut quæ in eis eſſe uidebantur diriperet ante diem, militibus inſigniter eum ſequentibus, & cum multa fiducia eius præceptis obedientibus,uocauit rex Architob ſacerdotem:iuſſitq; ut cõſuleret,ſi deus annueret, ut eunctes ad inimicorum caſtra,hoſtibus denuo prevalerent. Dicente uero ſacerdote deũ reſponſa non dare,Saul dixit:Non ſine cauſa conſultus deus uocem nobis non reddidit,qui primitus antequam interrogaretur omnia nunciauit.Sed hęc taciturnitas alicuius eſt latentis cauſa peccati. Vnde iuro per eundem ipſum deum, licet filius meus Ionathas peccaſſe reperiatur,interficio eum,& deum ita placabo:quanto magis ſi in extraneam & nihil mihi competentem perſonam ſupplicium inferre cognoſcar. Cumq; hoc fieri populus exclamaſſet, repente cunctos in uno loco conſtituit,ſteritq; ipſe in alia parte cum filio, & eum qui deliquerat inſtanti ſorte requirebat:inuentusq; Ionathas peccaſſe,interrogatus à patre eſt quid feciſſet, & quid in

Victoria Saul de inimicis

Saul altare conſtituit

ſua uita

ſua uita nō recte nec ſancte peccaſſet. Cui dixit: Pater, nihil aliud ſcio, niſi quod ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum à te prolatum, perſequens inimicos fauum guſtaui mellis. Quem Saul occidere ſe repente iurauit, quatenus & generi et naturæ ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum. Qui nequaquā mortis in terminatione perterritus, ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; cōponens: Nec ego ſupplico, inquit, pater parcendum: mors mihi ſuauis eſt, quæ pro tua geritur pietate, & populi magna uictoria. Maxima ſiquidē mihi cōſolatio eſt, Hebræos de Palæſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit, & nimis ingemuit: iurauitq;, non ſe mori permittere Ionathan, uictoriæ huius autorē. Et ipſi quidem arripuerunt eum à maledicto patris, orationes pro eo facientes, ut ei peccatū quoq; dimitteret deus. Saul autem reuerſus ad propriā ciuitatem, uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; feliciter: & uicinas prouincias gentesq; belli iure ſubegit: id eſt, Ammonitarum, & Moabitarum, atq; Paleſtinorum, & Idumæorum, & regem Suba. Fuerunt autē ei filij maſculi quidem tres, Ionathas & Ieſui & Melchiſue: filiæ uero duæ, Merob & Michol. Habuitq; militiæ principem patrui ſui filiū Abner filiū Ner. Ner autē, & Cis pater Saul, fuerunt fratres, filij Abihel. Habebatq; Saul curruū multitudinē, & equeſtriū: & cū quibuſcunq; pugnaret, cum uictoria remeabat. Hebræosq; ad excelſam magnitudinē felicitatis euexerat, & aliarum gētiū potētiſſimos demonſtrarat. Iuuenes autem proceritate & pulcritudine præcellentes elegit, eosq; armigeros ſuos effecit.

Genealogia Saul

Deus iubet Saul ut Amalechitas penitus deleat: déq; Agag capto. Cap. VIII

1. Reg. 15

VEniens igitur Samuel ad Saul, miſſum ſe dixit à deo, ut eum commoneret, quia eum electum ex omnibus regē fecit, & propterea deo eſſe deberet obediens: quoniā ipſe quidem haberet gentium principatum, deus uero & ipſius eſſet & rerum omniū dominator. adijciebatq; dixiſſe eum, quoniam multa mala Amalechitæ Hebræis in deſerto fecerunt, quando egredientes ex Aegypto, ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorum: ideóq; bello perimēdos Amalechitas. quibus ſubditis, nullū eorum debere uiuum penitus relinqui: ſed omnem necandam ætatem, incipiendo à mulieribus perimendos pariter & infantes: & hoc ſupplicij eis, quòd maiores noſtros afflixerint, ſuſtinendum. Sed neq; iumentis, neq; alijs pecudibus ob utilitatem propriámq; poſſeſſionem ait eſſe parcendū: ſed cūcta dicanda deo, & nomen Amalech ſecundum Moſi mandata delendum. Saul uero profeſſus eſt ſe præcepta complere: & obedientiam non ſolum in hoc credidit, ut contra Amalechitas pugnaret, ſed ut etiam uelociter ſe præparaturum eſſe monſtraret: congregánsq; cunctum exercitum, eumq; dinumerans in Galgalis, inuenit Iſraelitarum abſq; tribu Iuda circa quadraginta milia uirorum. illa nanq; tribus ſola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit, ut non ſolum aperte pugnans eos affligeret, ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret, & circundatos deuaſtaret. Igitur cōgreſſus in pugnam, fugauit hoſtes, multosq; peremit, & reliquos perſecutus eſt fugientes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleſſet, Amalechitarum urbes obſedit: & alias quidem molitionibus, alias uero ſuffoſſionibus cuniculorū, & muris extrinſecus è diuerſo ędificatis: alias autem fame & ſiti, alias uero modis alijs obſidens, & fortiter capiens, ad neces cunctorum infantum & mulierum ſimul acceſſit: nihil crudele nec dirum nec ultra humanam naturam ſe facere credens: primum

Iuſſio dei ad delēdos Amalechitas

mum,quod in hoſtes hæc agèbat: deinde quod præcepto diuino,cui non obedire foret grande periculum,miniſtrabat:cepitq; etiam regem hoſtium Agag captiuũ. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus, decreuit eſſe ſaluandum:non hoc faciens diuina uoluntate,ſed iudicium proprium ſequens,& ſine cauſa cedens uitam quaſi miſericorditer,unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus nanq; ſic odiuit Amalachitarum genus,ut neq; infantibus parceretur,quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regem Agag,& malorum quæ cõtra Hebræos geſta uidebantur,autorẽ, è morte ſeruauit, & hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit. Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerũt,eaq; ſibi diripuerunt,iubente domino non eſſe ſeruanda:ſed & alias res diuitiasq; collegerunt. Si quid uero dignũ poſſideri non erat, cõſumpſerunt. Cumq; uiciſſet Saul uniuerſos à Peluſio Aegypti uſq; ad rubrum mare reſidentes hoſtes,Sichimitarum gentem ſolummodo dereliquit. Iſti nanq; in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abſcederent,ne fortè Amalechitarum calamitati communicarent:Nam cum eſſent cognati Rahuel ſoceri Moſi,credidit eſſe ſaluandos. *Sichimitæ ſeruati*

Irato deo Saul propter inobedientiam,Samuel prædicit auferendũ eius eſſe imperium. Caput IX

SAul igitur tanquam in nullo Prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat, dum contra Amalechitas pugnaturus exiret,ſcilicet uelut omnibus integre conſeruatis,deuictis hoſtibus, cum lætitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum uita,& rapina pecudum quam populus geſſerat, contriſtatus eſt, quoniam hæc fuerant eo prohibente commiſſa. Dirum nanq; iudicabat, ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam,eum ſpernerent,& nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent. Dicebat ergo Prophetæ,pœnitere ſe eo quod Saul ordinauerit regem,quando eius iuſſa non faceret, ſed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuel,ualde confuſus eſt:& deum cœpit tota nocte rogare,ut eſſet propitius Saul, ſeq; ab indignatione ſuſpenderet. Qui ueniam ſe dare Saul etiam propheta poſcente non annuit: iniuſtum eſſe decernens, ſe tantis peccatis indulgentiam condonare,non ob aliam cauſam aſſerens mala generari, niſi cum aliqui iniuſtitiam paſſi, ad uindictam negligentiores extiterint. Aucupantur enim,inquit, gloriam benignitatis & patientiæ, & latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegaſſet,ne parceret,die facta Samuel ad Saul uenit in Galgala:uidensq; eum rex,cucurrit & oſculatus eſt,dicens,Gratias ago deo,qui dedit mihi uictoriam,& quod omnia pro eius uoluntate ſunt geſta. Cui reſpondens Samuel: Vnde ergo,inquit, audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu, Cui reſpõdit,populum hæc ad ſacrificia reſeruaſſe:genus autem Amalechitarum mandato diuino omne deleſſe, nullumq; fuiſſe relictum niſi tantummodo regem: de quo quid oporteret fieri, dicebat adinuicẽ cogitãdum. Cui Propheta dixit:deum non ſuper ſacrificia delectari,ſed ſuper bonos & iuſtos:huiuſmodi autem eſſe illos qui eius conſilium & mandata ſequuntur,& nihil adhuc bene ſe agere iudicant,niſi quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur,non quando ei non ſacrificatur, ſed quando inobedientiæ ſpiritus adhibetur. Ab his enim qui ei ſubditi non ſunt,nec eum uera religione colũt,neq; dum multas hoſtias & magnas obtulerint, neq; dum ornamenta ex auro argentoq; facta dicauerint,ſuſcipit hæc libenter:ſed potius

1. Reg. 15

Reſponſio Samuelis ad Saul

Obſerua lector

potius auerſatur, & magis ſtudium hoc nequitiæ,non iudicat eſſe pietatem. Ad illos autem qui ſolummodo quod præcipit diuinitas recordantur, & mori potius eligũt quàm præuaricari aliquid quod iubetur,ſemper conuertitur:& neq; ſacrificium ab eis exquirit:ſed & dum ſacrificauerint ſiue ſimplex aliquid,ſiue uiliſsimũ,gratius eorum parua munera,quàm ditiſſimorum maximam ſuſcipit opulẽtiam. Tu ſiquidem ſcito tibi deum iratum:ſpreuiſti nanq; & neglexiſti ea quæ tibi mãdauit. Quo modo igitur arbitraris eum ſacrificia reſpicere,ex his rebus quas decreuit ille perire: niſi forte ſimilia iudicas illa peccata,& quæ uis offerre domino ſacrificia? Expecta igitur regnum tibimet auferendum:& potentiam,quam à deo tibi neglexiſti collatam fuiſſe. Porro Saul fatebatur quidem inique feciſſe,& peccatum ſe negare non poſſe, tranſgreſſumq; ſe mandata Prophetæ dicebat:ſed pro timore ac metu exercitum non prohibuiſſe prædam diripientem,nec tantam multitudinem retinere potuiſſe:ſed ignoſce,inquit,& eſto nunc mitis:de cætero enim obſeruabo ne peccem. Rogabatq; Prophetam,ut reuertens hoſtias deo pacificas immolàret. Ille uero cũ deum illi parcere non uideret,remeauit ad propria.Saul autem uolens retinere Samuelem,apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractam, eo quod Samuel impetu facto diſcederet,ueſtem eius diſrupit. Cui propheta dixit: Sic tuum ſcindetur imperium,& accipiet illud uir bonus & iuſtus:quando deus permanet in ſuo decreto, nec mutatur atq; conuertitur.Nam mutare ſententiam,paſsionis humanæ,nõ fortitudinis eſt diuinæ.Saul autem impie quidem ſe geſsiſse fatebatur,infecta uero facere quæ fuerant facta non poſſe:rogabatq; eum,ut ſe coram multitudine honoraret,& deum ueniens adoraret.Quod dum feciſſet Samuel,ueniens adorauit deum, deductusq; ad eum eſt rex Amalechitarũ Agag.Et dicẽs quàm eſset amara mors, audiuit, Sicut tu multas Hebræorum matres pro filijs ingemiſcere lugereq; feciſti,ſic ingemiſcet in tua morte genitrix tua. Iuſsitq; repente eum in Galgalis mori. Ipſe uero in Ramatham ciuitatem abijt.

Saul apprehẽdo ſo ſamuele uestẽ eius diſrupit

De morte Agag regis

Samuel Dauid ungit in regem.Saul uexatur à dæmonio:pſallenteq; Dauid liberatus,armigerum eum aſciſcit Cap. x

1.Reg. 16

REx uero Saul ſentiens quæ mala paſſurus eſset, qui ſibi deum in regno fecerat inimicum,aſcendit in Gabaa,quod nomen interpretatum ſignificat collem & poſt illam diem non uidit Samuelem.Cumq; Propheta propterea triſtis eſſet,iuſsit deus ut à cogitationibus quieſceret,& ſumens uas olei, in Bethlehem ciuitatem iret ad Ieſſe filium Obed,& eius ungeret natum, quem ipſe monſtraret,in regem. Cumq; metueret ire, ne cognoſcens Saul, aut latenter aut palam eum occideret: dicente deo & dante ſecuritatis uiam uenit ad ciuitatem. Quem cuncti ſalutauerũt, cauſam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat, ueniſſe ſe ut deo ſacrificaret. Tunc ſacrificio celebrato, uocauit Ieſſe cum filijs ſuis ad altare: & inſpiciens eius filium ſeniorem procerum & optimum, credidit propter pulchritudinem hunc eſſe futurum regem:ſed prouidentia diuina fruſtratus eſt.Dum enim conſuluiſſet deũ, ſi iuuenem ungeret,quem ipſe admiratus fuerat,& dignum imperio iudicabat: reſpondit deus,non ea uidere homines quæ deus intendit:ſed tu,inquit, pulchritudinem iuuenis reſpiciens,hunc arbitraris regno placere:ego autem non corporis pulchritudinem ac ſpeciem,apicem facio eſſe regalem, ſed animi ſine dubitatione uirtutem.Ille ſiquidem perfecte pulcher eſt,qui pietate & iuſtitia ſimul & fortitudine, necnon & obedientia ſplendet,& ex omnibus ex quibus animæ pulchritudo conſti

ſtit

ſtit. Cumq; dixiſſet hæc deus, præcepit Samuel Ieſſe, ut omnes ei ſuos filios demonſtraret. At ille alios quinque uenire facit, quorum ſenior quidem Eliab uocabatur, ſecundus autem Abinadab, Samma tertius, quartus uero Nathanael, quintus autem Iael, ſextus Aſam. Videns autem & iſtos propheta in nullo minores pulchritudine ſenioris, conſuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum, denuo requiſiuit Ieſſe, ſi præter iſtos haberet alios filios. Qui dixit eſſe alium nomine Dauid, paſtorem, ouium curam habentem: iuſſitq; eum Samuel uelociter uocari, impoſſibile dicens eos eſſe comeſturos ante q̃ ille ueniret. Cum ergo uenisſet Dauid, uocatus à patre, puer quidem colore rubeus, & pulcher aſpectu, tacite Samuel dixit ad eum: Hic eſt qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipſe diſcubuit, fecitq; iuuenem ſub ſe diſcumbere, & Ieſſe cum reliquis filijs. Deinde uidente Dauid, ſumens oleum, unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit, quoniam regnare eum deus eligeret: monuitq; iuſtum eſſe debere, & eius præceptis obedire. Sic etenim regnum ei multo tempore fore manſurum, domumq; claram ac famoſiſſimam habiturum, uaſtaturumq; pariter Palæſtinos. Sed & cum quibuſcunq; gentibus congrederetur, & uinceret, & ingentem gloriam poſſideret, quod & ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuiſſet abſceſſit, diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidē prophetare cœpit, ſpiritu ſancto ſuper ſe ueniente. Saul uero quædam paſſiones & dæmonia repente comprehenderūt, ſuffocationes ei & anguſtias inferentes: ita ut medici nullum ei ſalutis remedium inuenirent. Si quis tamen cantare eſſet peritus, & in cithara pſallere doctus, hunc adduci iuſſerunt: ut cum eum dæmonia inuaderent & turbarent, ſuper caput eius aſtans pſalleret, & hymnos ediceret. Ille uero hoc non diſſimulauit efficere, ſed quæri huiuſmodi hominem protinus imperauit. Cumq; ei quidam ſuorū dixiſſet, uidiſſe ſe in ciuitate Bethlehem quendam Ieſſe filium, adhuc ætate iuuenculum, pulchrum atq; decorum, & alijs ſtudijs ualde dignum, nec non pſallere & hymnos cantare doctum, inſuper & eximium pugnatorem: mittens Saul ad Ieſſe, Dauid ſublatum à gregibus ad ſe uenire præcepit: mandans ei uelle ſe iuuenculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudine commonuiſſent. Ieſſe uero miſit filium dans ei munera quæ Saul portaret. Quo uenien te gauiſus eſt, fecitq; eum armigerum, & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enimin eo, & maxime in inuaſione dæmoniorum: qui cum ad eum accederent, ſolus erat medicus, hymnos dicendo & pſallendo rurſus in cithara, & Saul à mentis oppreſſione reuocando. Miſit igitur Saul ad patrem pueri Ieſſe, petens ut apud eum Dauid maneret, eo quod eius præſentia delectaretur: Ieſſe autem Saul non contradicendum ratus conceſſit.

Dauid paſtor ouium in regem eligitur

Saul dæmonio corripitur

Dauid uicto Goliath filiam Saulis ducit. Cap. X

POſt non multa ſiquidem tempora Palæſtini denuo congregati, & maximum ſuper omnes Iſraelitas exercitum colligentes, inter Socho & Azaca caſtrametati ſunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitum: & ſuper quendam montem caſtra ponens, coegit Palæſtinos priora quidem caſtra relinquere, & ex aduerſo montis quem Saul apprehenderat aduenire: diuiſitq; eorum exercitus medius mons qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens quidā de exercitu Palæſtinorum nomine Goliath de ciuitate Geth, uir ualde procerus, cuius altitudo ſex erat cubitorum & palmi unius, accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius corpo

1. Reg. 17

Monomachia Dauid

ris exigebat: indutusq; lorica, cuius erat pondus quinque millium siclorum æris: ga-
leam uero & tibialia habebat ærea, quæ talis uiri & magnitudinem & inopinabilia
potuissent membra protegere. Hasta uero eius non leuis dextræ portatio, sed quã
& ipse gestabat in humeris, cuius ferrum sexcentorum siclorum fuit: sequebantur-
que eum multi arma portantes. Hic igitur Goliath stans inter medias acies, uocem
emisit grandẽ contra Saul & Hebræos, dicens: A pugna nunc & periculis uos ab-
soluo. Quæ enim necessitas est nostrorũ exercitus deperire? Sed date aliquem ue-
strum contra me pugnaturũ, ut totum bellum unius uictoria terminetur: seruiatq;
pars altera eius, quorum fuerat ille qui uicerit. Est enim multo melius & temperan-
tius, unius periculo promereri, quàm pestem adesse multorum. Hæc cum dixisset,
ad castra propria remeauit. Altera uero die rursum uenit, ac eadem uerba fecit: & si
militer usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas conditiones prouoca-
re non destitit, ita ut terreretur & ipse Saul & exercitus. Et constituebant quidem
acies quasi pugnaturi, ad congressionem uero minime ueniebant. Bello quidem
consistente inter Hebræos & Palæstinos, Saul remisit Dauid ad patrem suum Ies-
se, cum ei tres eius filij alij ad solatium & periculum pugnæ sufficerẽt. Ille uero tunc
quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeans, non multo post ad castra est re-
uersus Hebræorum, missus à patre, ut necessaria fratribus deportaret, & quid age-
retur cognosceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & prouocatus exprobraret,
quasi nullus inter eos uir esset qui contra eum pugnare præsumeret: cum fratribus
loquens Dauid ea quæ mandauerat pater, & audiens illum blasphemantem exer-
citum, & patiter affligentem, indignatus est, & fratribus ait: paratum se esse solum
cum hoste pugnare. Cui senior fratrum Eliab interminatus est, & præsumptionem
habere eum præter ætatem dicens, & inexpertum huius officij, iussit ad patrem &
ad pascua remeare. Qui reueritus quidem fratrem discessit, & apud quosdam mili-
tum est locutus, quod uellet cum Palæstino prouocante pugnare. Illis autem repen-
te Saul iuuenis indicantibus uoluntatem, rex eum uocauit: & dum requireret, ut
quod uellet ediceret, dixit: Non deficiat mens tua ô rex nec metuas: ego superbi-
am huius hostis pugnando prosternam, & ita sublimem procerumq; subdam: &
sic iste quidem irridebitur, tuus uero exercitus glorioſus inuenietur, si neque à ultro
bellatore prouocatus, aut in acie perito, sed & uictus à puerili ætate moriatur. Saul
autem eius præsumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante, non tamen in
eo habente fiduciam propter ætatem: sed infirmum esse, ut cõtra peritum hostem
bellum susciperet, edicente, Dauid ait: Polliceor hoc, confidens in deo qui mecum
est, cuius etiam adiutorij fungor experimento. Nam dum aliquando leo ouiculas
meas inuasisset, & abripuisset agnum, sequens apprehendi eum: & agnum quidem
ex ore eius abripui, ipsum uero dum contra me feciſſet impetum, à cauda compre-
hensum, & percussum in terra peremi. Idem & ursо faciente, in eo ultus sum. Pu-
tet ergo & ille hostis unum se esse huiusmodi bestiarum, diu exprobrans exerci-
tui: & nostrum blasphemans deum: qui mihi faciet eum esse subiectum. Saul igi-
tur uoluntati pueri atq; præsumptioni similem orans à deo terminum dari, dixit:
Vade ad pugnam, & accingens eum lorica sua simul & gladio, & apponens ei ga-
leam destinauit. Dauid autem oneratus his armis, cum non esset exercitatus in eis,
ait: Ista quidem rex tua sint ornamenta, cui fortitudo est hæc gestare præcipua: mi
hi uero tanquam seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Ergo positis armis,

sumpto

ſumpto baculo paſtorali, & quinque lapidibus de torrẽte in paſtorali pera, & fundam in dextera manu portans, ibat ad Goliath. Videns autem eum Goliath ſic uenientem, ſpreuit, & iniuriam ei fecit, quaſi non arma gerens hominum pugnaturus ueniret, ſed quibus canes repelli ſolent, dicens: Num me canem exiſtimaſti? Ille autem non canem, ſed deterius aliquid eum eſſe ſe putare reſpondit. Commouitq; Goliath ad iracundiam, ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui, & interminatus eſt, daturum ſe carnes eius terrenis beſtijs, & cœli uolatilibus deuorandas. Cui reſpondit Dauid: Tu quidem uenis contra me cum gladio, & haſta, & lorica: ego autem uenio ad te armatus deo, qui & te & omnem ueſtrum exercitũ noſtris manibus perditurus eſt. Hodie nanque caput tuum abſcindemus, & reliquum corpus ſimilibus tui canibus apponemus: ſcientq; cuncti, quomodo deus præſul eſt Hebræorum, & arma noſtra ipſe eſt ſemper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Paleſtinus autẽ armorum pondere grauatus cum currere non ualeret, paulatim uenit ad Dauid, contemnens eum, & ſe confidens nudum adhuc ſimplici ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo, qui ab hoſte non uidebatur: & ſumens de pera unum lapidem quem de torrente collegerat, & emittens eum de fundibula percuſſit repente Goliath in fronte: & uſq; ad cerebrũ pertranſiuit: ita ut mox confracto capite, Goliath caderet pronus in terram. Tunc ſtetit Dauid ſuper eum, & caput eius incidit. Cadente ergo Goliath, facta eſt Palæſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpicerent, de rebus omnibus deſperantes, conſiſtere non ualuerunt: ſed ualidæ ſe turpiq; fugæ tradentes, conabantur liberari. Saul autem & cunctus exercitus Hebræorum clamore facto ſuper eos exilierunt, & multos interemerunt, & perſecuti ſunt uſq; ad terminos Geth, & portas Aſcalonis. Et mortui quidem ſunt Palæſtinorum triginta milia & totidem uulnerati. Porrò Saul reuertens ab exercitu hoſtium, eorũ caſtra diripuit, & ſimul incendit. Caput autem Goliath Dauid in tabernaculum proprium deportauit, & haſtam dicauit deo. Porrò circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni lætitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul Palæſtinorum interemiſſet: uirgines autem, quia multa dena milia exterminaſſet Dauid. Hæc audiens rex quod in millenario numero teſtimonium ipſe perciperet, & dena milia multitudo iuuenculo uoueret: & cogitans, quia nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid, cœpit eum timere & nimis habere ſuſpectum, & à priori quidem officio, quo utiq; ſuum armigerum fecerat, eum amouit, ne dum nimis proximus eſſet, occidere eum poſſet: conſtituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & ut putabat ſibimet cautiorem: uolebatque eum ad hoſtes & ad prælia mittere, ut in his pericula ſuſtinendo periret. Dauid autem deum habens ubique ducem, quocunque ueniſſet prævalebat, & optime agere uidebatur, ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia uirgo concupiſceret amore eius detenta, cunctiſq; ita fieret manifeſta, ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem. Ille uero quaſi percepta occaſione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumq; nuptijs eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait, eo ſcilicet pacto ut ſexcenta hoſtiũ capita adueheret necatorum. At ille ſic claro honore ei propoſito, uolens ex opere periculoſo & incredibili glo-

Dauid Goliath proſternit

1. Reg. 18

riam magis aſſumere, procedeee tendebat ad cauſam. Saul aũt ducebat eũ fore ab hoſtibus perimendum, & decenter ſua uota compleri, ſi per alios & nõ eo faciente moreretur: iuſſitq; ſuis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias eſſet. Illi uero cœperunt cum eo loqui, quia diligetet eum rex Saul unà cum populo, & uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit: Non modicum uideri putatis me generum eſſe regis. Mihi uero nihil tale ſubſiſtit, præcipue cum ſim abiectus, & à gloria uel honore ſegregatus. Saul autem famuli cum Dauid reſponſa dixiſſent, ait: Dicite ei non me pecunijs egere, nec honoribus, quibus rebus uenditur filia potius quàm nuptijs collocatur: ſed eligere generum habentem fortitudinem aliásque uirtutes, quas te habere manifeſtum eſt: & uelle me ab eo percipere pro nuptijs filiæ, non aurum nec argentum, neque ut hæc de domibus paternis eijciat: ſed pro ſupplicio hoſtium, capita ſexcenta Palæſtinorum. Et mihi enim ipſi nullum potius quàm hoc clarius munus erit. Sed & meæ filiæ multo ſolennius honoribus eſt præcipuum, ſi uiro tali, & tanto teſtimonio de hoſtium triumphis decorato poſſit coniungi. His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus, quod Saul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere, neque conſilium expectauit, nec ſi poſſibile aut difficile eſſet opus præſens animo cogitauit, ſed repente cum ſocijs ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid, & poſſibilia faciebat. Cumq; multos interemiſſet, abſcidens ſexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum nõ haberet unde promiſſa refugeret: & mentiri turpiſſimum iudicaret, aut per inſidias eum occidere, cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet, dedit ei ſuam filiam nomine Michol.

Biblia habent ducenta præputia

Dauid Saulis inſidias euadit & oblàta ſibi occidendi poteſtate, noluit eum interficere. Cap. XII

1.Reg.19 CVmq; rex Saul non eſſet recta uoluntate manſurus, uidens etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari, expauit: & metũ cælare non ualens, timore magnarum rerum, id eſt, regni ſimul ac uitæ, ne priuaretur utroq;, cogitauit eum crudeli calamitate perimere: eiusq; mortem Ionathæ filio, & reliquis familiaribus delegauit. filius autem admiratus permutationem patris circa Dauid, cum poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum, ſed ad mortem uſq; ſæuiret: & cum iuuenem diligeret eiusq; uirtutem, dixit ei ſecreto uoluntatẽ patris ſui: ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret. ipſe uero ſalutaturum ſe patrem dixit, eiq; pro eo opportuno tempore locuturum cauſamq; cogniturum, ut ei exprobraret, eo quod occideret uelut iniuſtum, qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi ualde peccaſſet, ueniam deberet promereri: dixitq; ſe ei poſt hæc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens, egreſſus eſt à rege. Altera uero die Ionathas uenit ad Saul, & dum eum lætum & exultantem aſpiceret, cœpit de Dauid proferre ſermonem, dicens: In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem Dauid, præcepiſti eum pater interimi, uirum qui tibi quidem magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt, Palæſtinis autem ualde ſupplicium: ab illuſione & iniurijs ſimul eripiens populum Hebræorum: quas diebus quadraginta ſuſtinuit, nullo utiq; præſumente prouocationis certamina ſuſtinere: & qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita, ſororem meam præmio accepit uxorem: cuius mors nobiſipſis grauior erit, non propter ſolam uirtutem eius, ſed etiam propter ipſam cognationem

Oratio Ionathæ ad patrẽ ſuum Saul pro Dauid

gnationem: quando eius morte etiam filia tua uexabitur, penè ante coniugij gaudium ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater, ad clementiam conuertere, & nihil committas in uirum: primo quidem quod nobis magnum beneficium præstitit tuæ salutis, quando malo spiritu & dæmonibus in te residentibus, illos expulit, pacemq; tuæ animæ condonauit: secundo autem, quando & in tuis hostibus ultus est. Hæc etenim obliuisci, turpissimum est. His ergo sermonibus mitigatus Saul, iurauit filio, nihil Dauid iniuste fore passurum. Sermo enim iustus & iracundiam regis subiecit & metum. Ionathas autem euocato Dauid, indicauit ei de sua salute, quam impetraret à patre, eumque deduxit ad regem: & erat in conspectu ipsius sicut prius. Eodem uero tempore, Palæstinis bella gerentibus denuo super Hebræos, Saul contra hostes Dauid cum exercitu destinauit. Et congressus aduersus eos, multos eorum prostrauit, uictórque reuersus est ad regem. Quem Saul non sicut sperauit post bella suscepit, sed potius eius felicitate contristatus est, tanquam illius bonis actibus uideretur ipse deceptus. Cumq; regem rursus pueris astantibus dæmon ageret, spiritusq; turbaret, uocans Dauid in domum in qua iacebat tenens lanceam, eum psallere & hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciente, insurgens in eum, lanceam iaculatus est: Eamq; Dauid præuidens declinauit, fugitq; in domum suam, & in ea tota die permansit. Nocte uero mittens rex, iussit eum usq; ad diluculum custoditi, ne latenter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem Dauid coniunx, filia regis, cognita uoluntate patris Dauid indicauit, dubiam spem eius uitæ conspiciens, & de anima sua pariter diffidens. Neque enim se credebat posse habere uitam, si fuisset illius amore priuata. Eiq; dixit: Non te hic ô coniunx solis ortus inueniat, nam te ulterius non uidebo: sed fuge citius, dum tibi præbet nox fugę præsidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo si inuentus fueris occidendum. Quo dicto eum per fenestram deposuit & dimisit. Deinde construit lectulum quasi ægrotantis, & sub sago iecur spirans capræ supposuit. Die uero facto, misit pater ut Dauid deduceretur ad eum. Illa uero nunciante quod nocte fuisset factus infirmus, & ostendente eis lectulum coopertum, dum iecur pecoris quod sub sago iacebat palpitaret, ægrotum uere esse, & dormire Dauid, qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum esse per noctem, iussit eum sic adduci, se uelle eum perimere dicens. Qui uenientes & lectulum discooperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore, renunciauerunt regi. Quam dum culparet pater, eo quod eius quidem liberauerit inimicum, illum uero deceperit, satisfecit ei uerisimilia loquens, quasi eam ad hæc non consentientem Dauid occidere uoluisset: & hoc pro salutis suæ timore fecisset: pro quo ei deberet ignoscere, quia hoc necessitatis causa & non uoluntatis effecerit: adiciensq; dixit: Arbitror ego pater quia non ita uoluisti illum perimere, sicut me potius liberare. Et Saul quidem ueniam puellæ dedit. Dauid autē declinauit à periculo, & uenit ad Samuel prophetam in Ramatha, eiq; regis insidias indicauit, & quod iaculo eius penè fuisset extinctus: dum neq; circa eum extiterit inimicus, neq; circa hostium certamen infirmus: sed potius in omnibus & pronus, & felix, quæ magis causa Dauid inuidiam generauit. Cognoscens itaq; propheta regis iniustitiam, Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumq; nunciatum fuisset Saul, eo

Astutia Michol

quod Dauid eſſet apud prophetam, miſit armatos, eumq; ad ſe comprehenſum iuſſit adduci. Qui cum uenissent ad Samuel, inuenientes eccleſiam prophetarum, participati ſancto ſpiritu prophetare cœperunt. Saul aũt audiens hoc ſuper Dauid alios deſtinauit, & illis idem facientibus denuo miſit alios. Prophetantibus etiam qui tertio fuerant miſſi, ad ultimum iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo, antequàm eũ uideret Samuel, prophetare cœpit: ueniẽsq; ad eos Saul ſpiritu uehementi compulſus, amens factus eſt: & exutus ueſte, tota die canebat & nocte, Dauid & Samuele uidentibus. Ionathas uero Saul filius occurrentem ſibi Dauid, & de patris eius inſidijs ingemiſcentem, & dicentem, quia dum nihil impie geſsiſſet, neq; peccaſſet, eum pater eius occidere feſtinaret: rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale, neque derogantibus ſi qui forte huiuſmodi eſſent, crederet: ſed ut ad ſe reſpiceret, & ſecurus eſset, nihil tale in eum cogitante patre. Nam & ſi cogitaſset, ei ſine dubio pandiſſet, dum pater eius utique conſilio omnia celebraret. Potrò Dauid iurauit ita eſſe, & ſupplicabat, ut credens prouidentiam eius haberet, potius q̃ eum ſperneret quaſi mendacem, eiq́ue renunciaret quicquid agnoſceret aut uideret. Dicebátque ideo non ei de ſe dixiſſe patrem, quia ſciret illum circa ſe amicitias & affectum habere. Contriſtatus itaque Ionathas, eo quod Dauid huiuſmodi patris eius eſse circa ſe crederet uoluntatem, interrogauit eum, quid uelit ut faceret. Ille autem: noui, inquit, omnia te mihi conferre, & uelle præſtare. Craſtina die initium menſis eſt, & habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege: ſi tibi uidetur, à ciuitate egredior, & maneo in campo latenter: tu uero Saul quærente eo dic me profectum eſſe in regionem Bethlehem in tribum meam, ad feſtiuitatem celebrandam: adijciens etiam quia tu me ire permiſeris. Et ſiquidem ut aſſolet dici de amicis proficiſcentibus, cum bono uadat, aut aliquid ſimile dixerit, ſcito nihil in eo circa me fore doloſum nec inimicum: ſi uero aliter reſponderit, hoc tibi erit indicium quod aduerſum me fuerit cogitatum: & renunciabis mihi uoluntatem patris, miſericordiæ hoc & affectui communi tribuens: per quem fidem à me accipere, & idem tu domine famulo dare uoluiſti. Si uero inuenis in me malignum aliquid, ipſe me perime, ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſsima Dauid, Ionathas oneroſe ſuſcipiens, promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturum: & ſiquidem triſte aliquid, aut quod eius odium panderet pater reſponderet, ei nunciaturum. & ut eum potius ſecurum redderet, egreſſus ſub diuo, nihil ſe prętermiſſurũ pro Dauid ſalute iurauit, dicens: I Hunc deum quem magnũ eſſe uides & ubiq; præſentem, & antequàm mentem meam ſermonibus prodam, iam præſcientem eam, eum in communi pacto teſtem promiſsionis adduco, quoniã non ceſſabo frequenter tentans patris animũ cognoſcere, donec mihi eius animi ſecreta pandant: quæ cum didicero, nõ cælabo, ſed protinus tibi nunciabo, ſiue mitis circa te, ſiue ſit ualde crudelis. Nouit autẽ hic deus, qualem eum circa te ſemper eſſe exorò, qui & nunc tecum eſt, nec te delinquit: facietq; te inimicorum tuorũ, ſiue pater meus eſt, ſiue ego, eſſe meliorem. Tu tantum horum eſto memor: & licet me finire uitam contingat, filios meos ſerua, & pro rebus præſentibus illis tuam retribue bonitatẽ. Cumq; iuraſſet hæc dimiſit Dauid: & ad quendam campi locũ ire præcepit, in quo erat ſolitus exercere: quæcunq; cognouiſſet à patre, nunciaturum ſe ei promittens hoc modo: ut deducẽs puerũ mitteret tres ſagittas: & ſi iuberet puero ſagittas affetre, quas ante eum iaceret, cognoſceret nihil eſſe apud patrem malitiæ: ſi uero diuerſa aliqua audiret

Iuramentum Ionathæ

illo

illo dicente, à rege contraria ſimiliter expectaret: ſecuritatem uero ſe ei præbiturum dicens, ne quid ſuſtineret incongruum: utcp felicitatis tempore memor eſſet, & humanitatem filijs eius exhiberet. Dauid itaep à Ionatha hanc fidem accipiens, ad locum proximum eſt profectus. Altera uero die cum eſſet menſis initium, purificatus ſolenniter rex ad conuiuium uenit, & ſedentibus circa eum filio Ionatha à dextris, & principe militiæ Abner à ſiniſtris, uidēs eſſe locum Dauid uacuum tacuit ſuſpicatus eum non eſſe à coitu mundum. Cumcp ſecunda die noui menſis non adfuiſſet, requiſiuit à filio Ionatha, cur non & tranſacto & præſenti conuiuio Ieſſe filius adfuiſſet. Ille uero ait, abiſſe eum ſe permittente ſecundū ſolennitatem ad propriam regionem, quia tribus eius feſtiuitatem ageret: & rogatū ſe pariter, ut etiam ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda concurreret. Et ſi præcipis, inquit, pater, & ego poſt eum uadam: noſti enim quia ego illi deuotus ſum. Tunc igitur Ionatha Saul iniquitatem circa Dauid agnouit, & aperte uoluntatem eius aſpexit. Non enim retinuit iram Saul, ſed blaſphemauit, eumcp natum de muliere uirum ultro appetente, & proprium hoſtem dixit, & ſocium Dauid, & cooperatorem eius, & nec ipſum erubeſcere, nec eius matrem, talia facientes: nec uolentes intelligere, quia donec Dauid uiueret, regnum eorum eſſet incautum: dixitcp ut eum uocaret, quatenus pœnas exolueret. Reſpondente uero Ionatha, quid iniquum fecit ut puniatur? non ad uerba iam & blaſphemias iramcp Saul acceſſit: ſed arrepta lancea ſuper eum ut reſpondentem interficeret inſiluit. & hoc quidem non impleuit prohibitus ab amicis. manifeſtus autem apparuit inimicus eſſe Dauid, & quia deſideraret eum occidere, ita ut propter illum penè propria manu filium interficere uoluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato periculo, & nihil aliud præ triſtitia facere ualēs, ſed deflens, eo quod & ipſe penè mortuus fuerit; & Dauid necem definitam eſſe cognouerit, matutino facto perrexit, & quaſi exercitaturus uenit in campum, ut amico (ſicut conſtituerat) regis proderet uoluntatem. Fecit ergo Ionathas ſicut pollicitus eſt, & ſequentem puerum in ciuitatem dimiſit, ut Dauid in deſerto loco ad faciem loqueretur. Quo uiſo Dauid cecidit ad pedes Ianathæ, eumcp adorans ſaluatorem animæ ſuæ uocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra, & alterutros ſe amplectentes, ualde ſemetipſos oſculabantur, & flebant ætatem ſuam inuidiæ malignitate conſumptam, & futuram ſeparationem, quæ nihil differret à morte. Vix etenim quieſcentes à gemitu, & memoriam iuriſiurandi apud alterutros conſtare poſcentes diuiſi ſunt. *Dauid & Ionathas iuſiurandū faciunt*

Dauid ad Achimelech fugit, dein ad regem Achim, à quo ad Moabitas. Saul occidit ſacerdotes, cuius uitæ bis parcit Dauid. Samuel moritur. de Nabal. Sicelech datur Dauid Cap. XIII

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, uenit in ciuitatem Nobe ad Achimelech ſacerdotem. Qui dum eum ſolum ueniſſe uideret, & nec amicum nec famulum cum eo eſſe præſentem, miratus eſt, & cauſam cur nemo eſſet cū eo quæſiuit. Ille uero cauſam ait ſibi ſecretam iuſſu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicens, quia conſtituiſſet ad quendam locum famulos ſibi occurſuros: petebatcp ut ei itineris neceſſaria nō negaret, per quæ opus amici faceret, & præſentibus neceſſitatibus ſubueniret. Quibus adeptis, etiam arma ſibi dari ſi qua eſſent præ manibus poſtulauit. Aderat autem illic ſeruus Saul, genere quidem Syrus, nomine Doech, qui mulas paſcebat regis. Tunc ad Dauid ſacerdos ait; nihil equidem ſe tale habere, ſed eſſe lanceam Goliæ, quam 1. Reg. 21

quam ipſe illo perempto deuouerat deo: eamq; ſumens Dauid, ex omni Hebræorum regione fugit in Geth, quæ eſt regio Paleſtinæ, ubi regnauit Achis. Cumq; cognitus fuiſſet à famulis regis, eiq; manifeſtatus, illis indicãtibus, quod Dauid eſſet, qui multa milia Palæſtinorum peremiſſet, metuens Dauid ne ab eo necaretur, & periculum quod declinauerat à Saul, ab illo ſuſciperet, ſimulauit ſe eſſe furioſum & rabidum, ita ut ſpumam ex ore proijciens, & alia quæ furioſi ſunt faciens, fidem regi ueræ paſſionis oſtenderet. Qui famulis indignatus, eo quod ueſanum hominem ad eũ introduxiſſent, uelociter à ſe Dauid iuſſit expelli. Et ita liberatus de terra Geth, uenit in tribum Iuda, & habitans in ſpelunca circa ciuitatẽ Odollam, miſit ad fratres ſuos, eisq; ubi eſſet ipſe, mandauit. Illi uero ad eum cum omni cognatione uenerunt. Sed & alij, quibus aut odium aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturosq; ſe quæcunq; placerent illi, dicebant: fueruntq; omnes ſimul quaſi quadringenti. Tunc ille ſecurus, quaſi auxilium ei fuiſſet adiectum, ſurgens inde, uenit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, ut parentes eius, donec ipſe de ſuo fine cognoſceret, in regione ſua ſuſceptos haberet. Quo annuente, parentes eius omni tempore quo apud eum fuerũt, dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero propheta, ut deſertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens, ibidem habitaret, eidem obedijt: & de Moab reuerſus, uenit in ciuitatem Aret, & in ea moratus eſt. Saul autem audiens Dauid uiſum cum multitudine, non in timorem fortuitum corruit & tumultũ: ſed ſciens uiri prudentiam atq; præſumptionem, quia non ex eo parum ſibi timoris onus exurgeret, quod luctum & labores conferret, conuocans amicos & principes, & tribum ex qua ipſe erat, in collem ubi regnũ habebat, & ſedens in Segete (ſic enim locus ille uocabatur) dum circa eum eſſet ordo ciuilis, ſimul & armigeri, cunctis ait: Viri contribules, noui quidem, quia meorum beneficiorum non eſtis immemores, quando & agrorũ quoſdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui. Interrogo ergo uos, ſi maiora his dona & ampliora, Ieſſe filium uobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius conſentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita ſapit, & uos ad talia perſuaſit. Non enim ignoro, quod iuſiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit, nec quod cõtra me Ionathas tractator eius & cooperator exiſtit, nullíq; ueſtrum curę eſt, ſed tacentes, rei exitum ſuſtinetis. Quumq; rex tacuiſſet, alius quidem preſentium nemo reſpondit. Doech uero Syrus, paſtor mularum eius ait, quia uidiſſet Dauid in Nobe ciuitatem ueniſſe ad Achimelech ſacerdotem, ut futura ſibi eo prophetante cognoſceret: perceptiſq; ab eo ſumptibus, & haſta Goliæ, ad quos ire uolebat, ab eo fuiſſe deductum. Tunc uocans ſacerdotem, & cunctam eius generationem Saul, ait: Quid mali paſſus à me, ſeruum inutilem Ieſſe filiũ ſuſcepiſti, eiq; ſumptus dediſti, & arma, quum mei regni nimius inimicus exiſtat? Cur etiam futurorũ ei reſponſa præbuiſti? Non enim te latuit, quod me fugeret, & odio meam domum haberet. Sacerdos autem quæ facta fuerant, non negauit: ſed cum fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt: nec ſe Dauid præſtitiſſe, ſed regi, dicens: Nõ enim eum, inquit, nouimus tuum inimicũ, ſed fidelem ſocium, & præcipuũ ſeruum & millenarium: & quod horum maius eſt, generum pariter & cognatũ, & hæc nõ inimicis hominibus præſtiti, ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit. Prophetaui autem ei, non modo ſolum, ſed ſæpius. Dicente nanq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directum, ſi ei quibus egebat, minime præbuiſſem, non illi putaret, ſed

1. Reg. 22

ſed potius tibi reſiſtere. Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes: neq; in his quæ nunc audiſti, meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nanq; & regis genero & millenario hæc impendi, non hoſti. Hæc dicens ſacerdos nequaquam ſatisfecit regi Saul. Qui cum eſſet in magno terrore, neq; ueram confeſſionem credens, iuſſit armatis circumſtantibus, ut eum cum ſua cognatione perimerent. Quumq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem, ſed diuinitatem formidarent potius quàm regi parere uellent, tunc Syro Doech rex ſacerdotis imperauit interitum. Qui ſumens ſuæ militiæ ſimiles, occidit Achimelech, eiusq; progeniem. Erant autem omnes quaſi trecentiquinq;. Quo facto, miſit quoq; Saul in ciuitatem ſacerdotum Nobe, & omnes occidit: non mulieri, non infanti, non alij pepercit ætati, eamq; ſuccendit. Vnde filius unus Achimelech tantũmodo, Abiathar nomine, liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerunt, ſicut deus ſacerdoti Eli prophetauit, propter iniquitates duorũ filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellendam. Porrò Saul rex crudele ſic opus efficiens, & totam generationem ſacerdotalem interimens, & neq; infantibus miſericordiam, nec ſenibus reuerentiam habens: ſed & ciuitatem diſperdens, quam patriam ſacerdotum, prophetarumq; nutricem diuinitas elegerat, & ſolam tales uiros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoſcere, & humano modo conſiderare, quod donec fuerint aliqui ſimplites & humiles, nec fuerint abuſi natura, nec uoluntatẽ ſuam implere præſumpſerint, manſueti ſunt atq; mites: ſectanturq; ſolam iuſtitiam, & circa eam omnem ſtudent habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac uita, præſens eſt: & non ſolum opera, ſed etiam mentes unde procedunt hæc antequam fiant, aperte conſiderat. Quum uero ad poteſtatem ueniunt, & ſuperbiæ cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & uelut in ſcena uultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, ſuſcipiunt audaciam, ſuperbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarum: & dum præcipue pietatem iuſtitiamq; deſpexerint, & in omnibus quæ cogitant aut agunt, ſibimet arrogauerint, tunc quaſi non uideat eos deus, aut certe poteſtatem eorum non habeat, peſſimis graſſantur in actibus: & quicquid aut audire metuunt, aut odio habent, reſpuunt. quæ autem irrationabiliter diligunt, hæc rata, firma, uera, & hominibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit ſermo, ſed eos qui pertulerunt multas laborum miſerias, exhonorant: & eos habentes odio ſimul inuidiam his conflant: deducentesq; eos ad mediũ, non ſolum adeptos honores eis auferunt, ſed per calumniam etiam uita eos priuare niruntur: puniuntq; non propter opera digna ſupplicio, ſed derogationibus & accuſationibus nequaquam examinatos extinguunt: non quos oportet hæc pati, ſed in quibus iniuſte nituntur ulciſci. Hoc igitur nobis Saul filius Cis, qui primitus poſt illam optimam ducum rem publicam regnauit in Iſrael, manifeſtum eſſe monſtrauit, occidens trecentos ſacerdotes atq; prophetas, per ſuſpicionem quam habuit in Achimelech, deijciens etiam eorum ciuitatẽ, & ſtudens quodammodo deum ſacerdotibus prophetisq; priuare, dum tantos ſimul occideret, ut neq; patriam eorum manere permitteret poſt illos, ut potuiſſet aliquis oboriri. Abiathar itaq; Achimelech filius, qui ſolus fuerat de ſacerdotibus à Saul interfectis ereptus, fugiẽs ad Dauid, ærumnam ſuorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens Doech ſuſpicatum fuiſſe, quod ſacerdotẽ regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis autorẽ:

& poſce

& poſcebat,ut apud eum de cætero commaneret, tanquam qui in alio loco latere
1.Regę.23 non poſſet.Eo ſiquidem tempore audiens Dauid Palæſtinos Ceilanorum prouin
ciam deuaſtare,conſuluit deum per prophetam,ſi eum pugnare præciperet. Quo
dicente,quod diuinitas uictoriam promiſiſſet, cum ſuis ſocijs Palæſtinos hoſtes in
uaſit,multamq; eorum cædem fecit,& prædam tulit.Dumq; apud Ceilanos eſſet,
donec areas ſuas, fructusq; ſine timore colligerent, regi Saul nuciatum eſt, quod
apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus, apud quos geſtum eſt,
cælari non potuit:ſed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit, & ad regē uſq;
delata eſt. Gauiſus eſt Saul,quum audiſſet Dauid in Ceila cōmorari,dicens,deum
illum eius manibus tradidiſſe,quando coactus ſit uenire in ciuitatem, muros & por
tas & ſeras habentem:iuſſitq; omni populo, ut ad Ceilam unanimiter cōuenirent:
& obſidentes eam,capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaq; ſentiens Dauid,&
agnoſcens à deo,quomodo eum forent Saul traditurī Ceilitę,ſumens quadringen
tos qui cum eo erant,de ciuitate profectus eſt in deſertum Gedon. Et rex quidem
quum audiſſet eum fugiſſe de Ceila,ab eius perſecutione ceſſauit.Dauid autem ſur
gens exinde,uenit in quendam locum Ziphin,qui uocatur Noua: ubi Ionathas fi
lius Saul ueniens ad eum,& oſculatus,ſecurum eum eſſe,dixit, & ſpem bonam ha
bere futurorum:nec præſentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus
foret, & habiturus ſub ſe Hebræorum omnium poteſtatem:& quoniam gratiora
eſſent, quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iureiurando celebrato in
ter alterutros pro deuotione uitæ totius & fidei :& deum uocans teſtem Ionathas,
maledixit ſibi,ſi tranſcenderet conſtitutum,& in contraria mutaretur. Tunc Dauid
ibidem relinquens,paululum à timore & ſolicitudine releuatum, ad Saul ipſe reuer
Ziphæi pro- ſus eſt.Ziphæi uero uolentes gratiam præſtare Saul,indicauerunt ei, apud ſe com
dunt Dauid morari Dauid:promiſeruntq;,ut ſi ueniret,illum ei contraderent,quod ſcilicet dum
anguſtias Ziphæotum apprehēdiſſet, non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos lau
dauit rex,& gratias egit indicantibus inimicum : eisq; pollicitus eſt, non tarde eo
rum ſe compenſare deuotionem:miſitq; qui quærerent Dauid,& deſertum omne
perſcrutarentur,dicens etiam ſe continuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fue
rant pro inueſtigando & capiendo Dauid, præcedebant regem, ſtudentes fauore
ſuo non ſolum nunciare inimicum,ſed etiam manifeſtatum,in regia poteſtate con
tradere.Hi tamen iniuſta & maligniſſima uoluntate fruſtrati ſunt, qui quum nihil
mali ſuſtinere potuiſſent,ſi non hunc indicaſſent Saul: propter blandimenta regia,
uirum religioſum, & ad mortem iniuſte quæſitum, & qui latere poterat, prodide
runt,& ſe eum tradere promiſerunt. Cognoſcēs autem Dauid malitiam Ziphœo
rum,& regis inuaſionem,anguſtias quidem illius regionis dereliquit: fugit autē ad
petram maximam, in deſerto Maon conſtitutam. Quumq; Saul eum ibi perſe
queretur, cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtijs diſceſſiſſe, quaſi ad aliam pe
træ partem.Et quum Saul ex alia parte conſiſteret, ut eum penè iam capere potu
iſſet,audiens Palæſtinos Hebræorum regionem ualde uaſtare,à Dauid perſecutio
ne diſceſſit:& contra eos qui naturaliter hoſtes erant, dimicandum magis neceſſa
rium iudicauit,quàm inimicum proprium perſequendo,uaſtationem ſuæ terræ de
ſpicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo,uenit in anguſtias En
gaddi. Quum uero Saul expuliſſet alienigenas,uenerunt qui nunciarent ei, Dauid
1.Reg. 24 in Engaddi montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatorum uirorum, abijt

ſuper

ſuper eum: & quum non eſſet procul à locis illis, uidit circa iter ſpeluncam profundam atq; rotundam, multa longitudine & latitudine, nimis apertam, in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dumq; Saul naturaliter uentris purgandi neceſsitate urgeretur, ingreſſus in eam ſolus eſt. Quem dum uidiſſet quidã hominum Dauid, & dixiſſet de eius inimico tempus à deo datum, & ſuaderet, ut ultionis cauſa Saul caput abſcinderet, quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur, ſurgens Dauid, abſcidit quidem ſummitatem ueſtis ſolummodo, qua Saul erat indutus, & repente pœnitentia tactus, ait, non eſſe iuſtum ut ſuum occideret dominum, & qui ſcilicet à deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iſte, inquit, circa nos malignus exiſtat, me tamen erga eum non decet eſſe talem. Quumq; Saul de ſpelunca fuiſſet egreſſus, accedens Dauid, exclamauit à longe, petẽs ut Saul audiret. Conuerſo autem rege, adorauit eum ſecundum morem, proſtratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accõmodantem, illis credere, & in ſuſpicione diligentes te uiros habere, ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio nanq; multorum eſt, deuotionis uero clara probatio actuum ueritate conſiſtit: & ſermo quidem cuiuslibet in utroq; habet ſimilitudinem ueritatis & falſitatis: opera uero nudum habent ueritatis intuitum. Conſidera igitur ex iſtis, qualis ego circa te tuamq; ſim domũ, & quod mihi oportet credi, & non accuſantibus, & dicentibus ea quæ neq; animo concepi, neq; facere potui. Cur apponis perſequi animam meam, & nihil die noctuq; aliud cogitare, niſi animæ meæ interitum, quam iniuſte perſequeris? Quomodo enim non falſam opinionem de me ſumpſiſti, quaſi occidere te uoluerim: aut quomodo non impie agis in deum me occidere concupiſcens, & inimicum tuum credens, hominem qui poteſtatem hodie habuit punire te, & à te pœnas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc uſus eſt oportuno? Quod ſi contra me tibi idem licuiſſet, nequaquam ſic abiens præteriſſes. Quando enim tuæ ueſtis incidi partem, potui etiã caput auferre. Et oſtendens pannum ueſtis eius, rei fidem exhibuit. Et ego, inquit, à iuſta ultione me retinui, tu uero iniuſtum contra me habere odium non uereris. Sed deus hæc iudicet, & utriuſq; noſtrum arguat uoluntatem. Saul autem ſuam uitam inopinabiliter admiratus fuiſſe ſeruatam, & humilitatem iuuenis ac naturam eius obſtupeſcens, ingemuit. Quumq; & Dauid hoc feciſſet, reſpondit cum gemitu Saul, *illum* potius eſſe iuſtum: Tu, inquit, cauſa bonorum mihi fuiſti, ego uero tibi calamitatum, & oſtendiſti hodie priſcorum te habere iuſtitiam. Quis enim inimicos ſuos in deſerto comprehenſos, ſaluandos eſſe duxerit? Confido nanq; quod deus regnum tibi conſeruet, & omnium Hebræorum te poteſtas expectat: ſed da mihi iuriſiurandi fidem, ne meum genus extermines: neq; habens malorũ memoriam, ſtudeas meum germen eradicare: ſed ut meam domum ſerues & ſalues. Iurante uero Dauid quod popoſcerat, Saul quidem ad propriũ reuerſus eſt imperium. Dauid autem cum ſuis aſcendit in anguſtias Maſpha. Hoc itaq; tempore & Samuel propheta defunctus eſt, uir qui nõ fortuitum honorem apud Hebræos habuerat: cuius uirtus etiam apparuit in hoc opere, quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit, & circa ſepulturam eius atq; ſolennium largitatẽ, ſtudium magnum competenter exhibuit. Sepelierunt autẽ eum in patria ſua in Ramatha: multiſq; eum fleuere diebus, non communiter hoc facientes, uelut extranei mortem, ſed tanquam proprium ſinguli quiq; lugentes. Fuit enim uir iuſtus, & natura

1.Reg.25 Samuel propheta uir ſanctus defungitur uita

benignus,& propterea magis amicus deo: qui præfuit populo ſolus poſt mortem quidem ſacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul uero rege annis decem & octo.

De nabal uiro ſtulto & crudeli

Et Samuel quidem huiuſmodi habuit finem. Erat igitur quidam Ziphæorum de ciuitate Maon, diues & pecora multa poſsidens: trium nanque milium ouium gregem habebat in paſcuis,& mille caprarum. Has ergo Dauid illæſas & ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit: ut neq; deſiderio, neq; egeſtate, neq; pro loco deſerto ubi potuiſſent latere, aliquis eas uexare præſumeret: ſuper hæc autem illud ſeruandum dicens, ut nihil iniuſtum fieret,& aliena tangere peſsimum iudicarent, neque deum offenderent. Hæc autē docebat eos, homini bono præſtare ſe credens,& dignum eum eſſe beneficium huiuſmodi promereri. Erat enim illi nomen Nabal, uir durus & ſtudijs maligniſsimus, habens uitam deteſtabilem, cui erat uxor bona, ſimul & caſta,& ſpecie nimis eximia. Igitur ad hunc Nabal, tempore quo tondebat oues, miſit Dauid uiros decem, ut eum ſalutarent: & optabat ut hoc multis annis efficeret, & quod eſſet ſibi poſsibile, ab eo præberi popoſcit: cognoſcens ſcilicet à ſuis paſtoribus, quod nihil eis aliquando nocuerint, ſed etiam cuſtodes eorum gregumq; fuerint, dum multo tēpore in deſerto pariter habitaſſent, & quod nō eum pœniteret, ſi quid Dauid ſua largitate præberet. Nabal autem his qui miſsi fuerant inhumane nimis & dure reſpondit. Dum enim interrogaſſet eos, quis eſſet Dauid, & illi reſpondiſſent, filium Ieſſe, ait: Nunc uideo, quia ualde in ſemetipſis ſuperbiūt fugitiui, & gloriantur ſuos dominos relinquētes. Quod dum fuiſſet Dauid renunciatum, iratus eſt: & quadringentos quidem armatos ſequi ſe præcipiens, ducentis pro rerum cuſtodia derelictis, ibat contra Nabal: iurans illa nocte domū ſe & omnem poſſeſsionem eius exterminare: non ſolum enim ob hoc iratus eſt Dauid, quia uideretur ingratus, & nihil dediſſet eis qui multā benignitatem circa eum habuerant: ſed etiā quia blaſphemaſſet, & maledixiſſet, à quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus cuſtos ouium Nabal, dominæ quidem ſuæ, illius uero coniugi dixit, quod miſerit Dauid ad uirum eius, & nō ſolum nec aliquid uellet eum percipere, ſed etiam iniurias,& peſsimas in eum dixerit blaſphemias: dum omni prouidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus, affirmans hoc in malum domini ſui,& ipſius profuturum. Quo dicto, Abigail, uxor Nabal, eijciens aſinos,& onerans eos cunctis muneribus, nihilq; marito dicens, ſciēs quod per ebrietatem ipſe ſenſu careret, profecta eſt ad Dauid. Cui deſcendenti montis anguſtias, Dauid occurrit, cum quadringentis uiris ueniens ſuper Nabal. Quem quum uidiſſet mulier, de aſina exiluit:& proſtrata in faciem, adorauit: ſupplicans, ut nequaquam Nabal uerba reſpiceret, qui utiq; Nabal recte uocaretur: quod nomen dementem lingua ſignificat Hebræa. Satisfaciebat autem, dicens, non ſe eos uidiſſe qui ab eo miſsi fuerant,& debere ſe ueniam promereri: utq; magis ageret ipſe deo gratias, qui eum à ſanguinis humani pollutione prohibuit, exorabat. Nam quum tu, inquit, benignus ſis, ille iudicat in malignis. Quæ enim Nabal, inquit, mala ſuſtineat, ſuper capita inimicorum tuorum eueniant. Eſto mihi propitius quidem & iudica me dignam, per quam hæc dona ſuſcipias: iram uero atque furorem, quem ſuper maritum meum & eius habuiſti domum, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum ſis placidus, atq; clemens dominus:& quod maius eſt, regnaturus. Suſceptis autem muneribus, ille ait: O mulier, propitius te hodie ad nos deus adduxit. Non enim futurum uideras diem, quum iam iuraſſem, domū Nabal hac nocte diſperdere

dere, ut nullus ueſtrum penitus remaneret: quum utiq; ſit uir ille ingratus, & calli/
dus circa me & ſocios meos: nunc autem præueniſti, & meum, curante deo, muta/
ſti furorem. Et Nabal quidem, licet modo propter te relinquatur inultus, non ta/
men effugiet pœnas: ſed alia cauſa quę eum competit, eueniet ei. Hæc dicens, dimit
tit mulierem. Illa autem domum reuerſa eſt: & inueniens uirum cum multis epulan
tem, & in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant, indica/
uit. Cui altera die cuncta ſignificans, ſic eum triſtem reddidit, ut ad ſolutionē mem
brorum, & penè ad mortem uſq; deduceretur, & non amplius quàm decem dies
poſtea uiuens Nabal, defunctus eſt. Dauid autem audiens mortem eius, ultum ſe *Nabal mo/*
quidem à deo dixit: Nabal uero propria malignitate defunctū, deo dediſſe illum *ritur*
pœnas, ſeq; ſeruaſſe ab eius ſanguine, mundam habentem dextram. Tunc etiam
agnouit, eo quod maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines deſpiciatur
à deo, qui dat quidem bonis ſimilia, malis uero refert digna ſupplicia. Et mittens *Dauid Abigã*
ad eius uxorem, petijt, quo eam ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerant, *il ducit uxorẽ*
dicens, ſe non dignam fore, ut illius uel pedes attingeret: cum omni tamen appara/
tu proprio uenit, eiq; coniuncta eſt: quæ ad hunc honorem uenire promeruit, tam
pro modo caſtitatis atq; iuſtitia, quàm pro ſpecie ſuæ formæ. Habuit autē Dauid
uxorem, quam primitus duxerat, de ciuitate Ebiſar. Michol autem Saul regis fili/
am, quæ fuit Dauid uxor, pater eius Phalti filio Lais coniunxit, qui erat de ciuita/
te Gallim. Quumq; hæc fuiſſent geſta, quidam Ziphæorum uenientes ad Saul,
indicauerunt ei, quia rurſus eſſet in eorū regione Dauid, & poſſent uolenti cum cō/
prehendere, ſua præbere ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum
egreſſus eſt. Quumq; ſuperueniſſet nox, caſtra poſuit in loco quodam, qui dicitur
Sicela. Audiens uero Dauid, contra ſe uenire Saul, miſsis exploratoribus, iuſsit ſi/
bimet nunciari, ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus, in Sicela eum
eſſe, ſurgens nocte, ita ut lateret ſuos, uenit ad caſtra Saul, ducens ſecum Abiſai,
natum ſororis ſuæ Saruiæ, & Achimelech Gethæum. Saul itaque dormiente, &
circa eum per circuitū armatis & Abner principe militiæ conſtitutis, Dauid ingreſ/
ſus caſtra eius, nec ipſe peremit eum, inueniens eius ſtratum & lanceam quæ erat fi
xa ad caput eius, nec Abiſai permiſit uolentē eum occidere, & in hoc uehementer
inſtantem: ſed dicens, ordinatum à deo regem occidere eſſe nimis iniquum, licet ille
ſit malus, uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum,
retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro ſigno, quod quum potuiſſet eum
interimere, ſe potius abſtinuerit, ſumens eius lanceam & urceolum aquæ appoſi/
tum dormienti Saul, nullo ſentiente in exercitu, cunctiſq; iacentibus, latenter egreſ/
ſus eſt: quum omnia facere potuiſſet, quæ & ipſum tempus offerret, & contra re/
gem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem, & in uerticem montis
aſcendens, unde potuiſſet auditi, clamans uoce magna militibus Saul, & Abner
principi militiæ, excitauit eos à ſomno. Hunc enim uocabat, & populum. Audiente
uero principe militiæ, & requirente, quis eum uocaſſet, Dauid ait: Ego ſum, filius
quidem Ieſſe, ueſter uero fugitiuus. Cur igitur quū ſis magnus, & apud regem ho
nore pręcipuus, corpus eius ita cuſtodis, ut ſomnus ſit tibi dulcior, quàm illius ſalu
tis affectus? Hæc quippe digna morte ſunt, atq; ſupplicio. Dudum enim ingreſſos
quoſdam in ueſtro exercitu ſuper regem, & ſuper uniuerſos alios, non agnouiſti.
Quære lanceam regis & urceū aquæ, & cognoſces quantum malum uos latuit in/

trinſecus conſtitutos. Saul autem cognoſcens Dauid uocem, & uidens, quod dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum, cuſtodibus negligentibus, nō occidit, ſed pepercit ei, quē iuſte perimere potuiſſet, pro ſalute ſua gratias egit, & rogauit, ut confidens, nihilq; ab eo mali iam metuens, iret ad propria: affirmans credere ſe, quod nec ſemetipſum aliquis ita diligeret, ſicut Saul à Dauid amaretur, & accuſans ſeipſum, quod eum quidē qui illū cuſtodire poſſet, & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet, perſequeretur iniuſte, & tanto tempore hæſitantem de anima ſua degere in fuga compelleret, ab amicis & cognatis proprijs deſolatum: ipſe uero ab eo ſæpius liberatus, non quieſceret Saul, quin eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto, Dauid iuſsit, ut aliquis ueniēs reciperet lanceā & urceum aquæ, dicens: Deus utriuſq; noſtrum & uoluntatis, & actuum iudex ſit: qui nouit, quod etiam præſenti die, quū te occidere potuiſſem, tui miſertus, abſtinui. Et Saul quidem ſecundo Dauid manus effugiens, ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquando in Saul manus incideret, decreuit
1. Reg. 27 ad Palæſtinos diſcedere, & illic habitare. Tunc cum ſexcentis, qui erant circa eum, uenit ad Achim regem Geth. Erat autem hæc una Palæſtinarū urbium. Quumq; eum rex ſuſcepiſſet cum uiris, & habitaculum præbuiſſet, habente eo ſimul duas uxores, Achinoen & Abigail, morabatur in Geth. Saul autem hæc audiens, ulterius uoluntatem non habuit, ut aut mitteret ſuper eum, aut ipſe forſitan properaret, quum ſecundo penè tale periculum pertulerit, ut ab illo potius potuiſſet comprehendi. Porrò Dauid non placuit, ut in ciuitate Geth habitaret: ſed regem rogauit, qui eum clementer acceperat, ut ei locū aliquem in prouincia donaret, ubi cum ſuis degere potuiſſet: pudori eſſe dicens, ſi in ciuitate maneret, ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendam uicum, Sicelech nuncupatum: quem uicum ita dile-
Sicelech datur Dauidi xit, ut quum regnaſſet Dauid, eum ipſe & eius pueri quaſi propriam poſſeſsionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus. Tempus itaq; quo commōratus eſt Dauid in Sicelech Palæſtinæ, fuit menſium quatuor, & uiginti dierum. Vnde latenter inſurgens contra Palæſtinos, in uicina regione conſtitutos, Serritas & Amalechitas, eorū prouinciam deuaſtabat: multamq; prædam iumentorum & camelorum ſumens, reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abſtinebat, metuēs ne eum indicarent ad regem: partem tamen prædæ ei dono mittebat. Quum uero requireret rex, quos uaſtaſſet, prædamq; tuliſſet, dicendo eos, qui ad auſtrum Iudæi conuerſantur, & in campeſtribus habitabant, ſe eſſe depopulatum, ſatisfecit regi. Sperabat enim quod Dauid odio haberet propriam gentem, & ſeruus eius foret, donec apud eum conſiſteret.

Saul aduerſus Achim pugnaturus, conſuluit Pythoniſſam, mox fortiter pugnando uictus gladio incumbit. Cap. XIIII

1. Reg. 28 EOdem uero tempore Palæſtinis contra Iſraelitas pugnare uolentibus, & mittentibus ad omnes amicos, ut eis adeſſent in bello in Ceila, ubi cōgregati erāt exituri ſuper Hebræos: Achis rex Geth Dauid rogauit, ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra Hebræos præberet. Illo uero gratiſsime promittente, & dicente inueniſſe tempus, in quo beneficijs eius uicem redderet, & ſuſceptionis eius munus exolueret, promiſit rex cuſtodem corporis poſt uictoriā, & belli certamina eum ſe eſſe facturū, honoris & fidei promiſsione ſtudēs uoluntatē eius augere. Saul itaq; rex Hebræorum, omnes diuinos & uentriloquos, & omnem huiuſmodi artem de

ſua expu

ſua expulerat regione, abſq; prophetis. Audiens autem Palæſtinos iam eſſe præ-
ſentes, & iuxta Sunam ciuitatem in campo poſitã, caſtra fixiſſe, ad eos cum omni
exercitu ſuo profectus eſt. Quumq; ueniſſet ante montem quendam nomine Gel
boe, & uidiſſet è diuerſo hoſtium multitudinem, timore fortuito conturbatus eſt,
dum eſſet eorũ exercitus potior & multo melior, deumq; cõſuluit per prophetas,
ut ei de prælio & eius fine prædicerent. Deo autem non reſpondente, Saul magis
expauit, & animo corruit, malum ſibi aperte imminere proſpiciens, quũ utiq; deum
arbitraretur præſentem ſibi nõ eſſe: iuſſitq; ſibi quæri mulierem uentriloquam, ha-
bentem ſpiritum, & uocantem animas defunctorũ: ut uel ita agnoſceret, ſi in rebus
imminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorũ, euocando mortuorum ani-
mas, per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Quumq; fuiſſet à quodã famulo
ei nunciatũ, eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate Endor, latens omnem exercitum,
exutus ueſte regali, & aſſumens duos famulos, quos nouerat fideliſsimos, uenit in
Endor ad mulierem, rogauitq; eam ut diuinaret, & animam ſuſcitaret, cuius ipſe di
xiſſet. Muliere uero repugnante, & dicente ſe regem non poſſe ſpernere, qui genus
hoc diuinantiũ expuliſſet: ſed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuiſſet
læſus, ei pararet inſidias, ut prohibita facientem pœnæ contraderet, iurauit, ſe nec
cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Quumq; iureiurando ſa-
tisfeciſſet, non eam debere metuere, iuſsit ut ei animã Samuelis euocaret. illa uero
neſciens quis Samuel eſſet eum ex inferno euocabat. Quumq; apparuiſſet, uidens
mulier uirum ſanctum & deo docibilem, conturbata eſt, & tunc eius faciem obſtu-
peſcens: Nónne tu es, inquit, rex Saul? Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo cõfi
tente, & perturbationem eius requirente, ait uidiſſe ſe uirum ſenem forma ſimilem
deo: eoq; iubente ut imaginem & formam & ſtatum eius quem uiderat, explana-
ret, ſignificauit ſe ſenem iam & glorioſum, & ſacerdotali pallio uidiſſe circumami-
ctum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuelem eſſe, & procidens in terram, ſaluta- *Samuelis umbra Saullo loquitur*
uit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente, cur eam cõmouiſſet, Saul ingemi-
ſcebat neceſsitatem incumbere, & hoſtes ſibi grauiter imminere, & eſſe in hæſita-
tione rerum præſentium conſtitutum, à deo utiq; derelictum, & neque reſponſum
promereri, neque per prophetas, neque per ſomnia: & propterea, inquit, ad te qui
mihi ſemper proſpexiſti, confugi. Samuel autem uidens eum fini uitæ iam proxi-
mum, ait: Superflue à me aliquid uis agnoſcere, quum à deo ſis derelictus. Sed au-
di regnaturum Dauid, & in bello uicturũ: tu uero tuusq; principatus cum uita erit
finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum, & eius nequa-
quam mandata ſeruaueris, ſicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubden-
dum & populum inimicis, & te cum filijs die craſtino in bello cadentes, mecum eſſe
manſuros. Hæc audiens Saul, triſticia faciente, loquendi amiſit officium, & proſtra
tus in terram tam propter dolorem qui ei indicatus fuerat, quàm propter abſtinen
tiam (non enim præcedenti die aut nocte cibum ſumpſerat) nõ facile ualebat aſſur
gere. Quum autem ſurgeret, uix recipiens ſpiritum, coegit illum mulier ut guſtaret,
hoc munus ab eo petens ſibimet repenſari pro diuinatione, quã ſui periculo ei præ
buerat, quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet
qui fuerit, tamen poſtulata cõceſſerit: pro quibus rogaret, ut appoſita menſa, cibũ
ſumeret, quatenus recepta uirtute, ad caſtra propria remearet. Quumq; ille refuta-
ret, & nimis auerſaretur in anguſtia conſtitutus, compulit & perſuaſit ei, & habens

unum uitulum manſuetũ,& à ſe domi nutritũ,in quo ſolo requieſcebat, eũ occidit: & carnibus præparatis,ei ut comederet eiusq; ſeruis appoſuit. Quo facto,Saul no ctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt aũt laudare mulieris largitatem,quod licet eius ars à rege fuiſſet exerceri prohibita, tamẽ dum aduenirent in domũ eius, quos nunq; uiderat prius, non habuit mali memoriã,uituperando eũ qui eius pro hibuerat diſciplinã:nec auerſata eſt peregrinũ, & cuius cõſuetudinem non habuit: ſed condoluit,& conſolata eſt eum,dum cognouit regem:& circa quẽ animo potue rat nimis ingrata cõſiſtere,eum potius ut comederet,inuitabat, & quod ei ſolũmo do in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, non aliquã retributio nem eius expectans,nec munus aliquod accipiens: quippe quem proxime moritu rum cognouerat:quum plerunq; natura ſit hominũ,boni aliquid aut repenſaturis beneficiũ exhibere : uel à quibus ſe aliquid credunt accipere, his mutuare.Bonum eſt ergo illam imitari mulierẽ,& bene facere cunctis egentibus,& nihil arbitrari me lius eſſe ,nec amplius aliquid generi humano competere potius, quàm hoc ex quo deum propitium,& largitorem bonorum ſemper habeamus.Igitur de illa muliere hoc dixiſſe ſufficiat. Sermonem uero nunc faciamus, ciuitatibus & populis gen tibusq; profuturum , & bonis omnibus congruũ, ex quo prouocẽtur uniuerſi uir tutem ſectari, & æternæ gloriæ decus appetere: ſed & qui ſapientibus, regibus & principibus multum deſiderium,& ſtudium rerum bonarum adiiciat,& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat, & cuncta quæ uidentur grauia, doceat eſſe contemnenda. Habeo nanq; rei huius autorem Saul Hebræorum regem.Hic enim,quum iam futura noſſet,& mortem ſibi imminere, propheta prædicente,co gnoſceret,non fugit, nec amore uitæ ſuum exercitum prodidit inimicis, nec regiæ contumeliam intulit dignitati: ſed potius cum omni domo ſemetipſum tradens ſi mul & filiis,optimum iudicauit magis cum ipſis cadere,pro ſubiectis pugnando,& filios unà perire, licet boni ei fuiſſent, quàm eos in incerto relinquere, quaſi regni ſucceſsionem & generis habituros. Is ergo & iuſtus, & caſtus, & fortiſsimus ſolus mihi eſſe uidetur,& ſi quis fuerit talis,aut fuit, & cunctorũ teſtimonio uirtutis ade ptione digniſsimus.Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcuntur ad bellum, & in columes ſe redire confidunt,ſi quid geſſerint clarum, mihi non uidentur ſatis bene facere,qui eos uoluerint fortes appellare,quod & alibi in hiſtoriis & aliis cõſcriptio nibus inuenitur, quamuis & illi ſint approbandi. Magnanimes autem & grandia præſumentes, & rerum terribilium ſoli cõtemptores, dicendi ſunt omnes qui Saul imitantur. Illi nanq; qui neſcientes quod in bello futurum eſt, nequaquam animo deficiunt;ſed in incertum ſemetipſos emittunt,licet aliquid grande faciant, non ta men ualde admirandi ſunt.Quum uero utile nihil uenturum animo cogitatur, ſed iam mors futura præſcitur, & ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui,& neq; ter rentur,neq; pro mortis periculis obſtupeſcunt, huiuſmodi uiros perfectæ fortitu dinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul, oſtendẽs, quia cunctos deſiderãtes gloriæ palmam habere poſt mortẽ,talia conuenit adimplere,& maxime reges,quos pro pter cumulum principatus,non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos,ſed neq; mediocriter eſse bonos. Plurima quidẽ de Saul & eius magnanimitate potui dice re,maximam mihi hoc argumento præbente materiam:ſed ne diu eius laudibus ui
1.Reg.19 dear inhærere,denuo ad ea reuertor,unde egreſſus eſſe cognoſcor.Paleſtinis igitur ſicut prædiximus,caſtrametãtibus, per ſingulas gentes & reges & ſatrapas exerci

tum

tum diſponentibus,ad ultimũ ueniebat cum ſuo exercitu rex Achis, & poſt eũ Da uid cum ducentis armatis ſequebatur. Et quum duces Palæſtinorum qui cum Da uid in auxilium regis uenerant,uiderent inter eos Hebræos, percontabãtur à rege, qui nam eſſent. Qui dixit, Dauid eſſe,qui fugerat Saul dominũ ſuum:quem ad ſe uenientem,ipſe ſuſceperat,& nunc uelle ſibi eum beneficia rependere,& Saul interficere, & propterea in ſolatium ipſius aduenisſe. Quo dicto culpatus eſt à ducibus Palæſtinorum, eo quod uirum inimicũ ad ſolatium adduxerit:eumq; remitti ſuadebant,ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret,habẽdo tempus & cauſam, per quam ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei proſpicere,remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius.Adijciebant aũt:Nónne hic eſt Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia dena milia peremiſſet? Quæ quum audiſset rex Geth,utiliter hæc dicta cognoſcẽs,uocauit Dauid,& ait:Ego quidem quum ſim teſtis ſtudij tui circa me atq; deuotionis, propterea te ad ſolatiũ meum adduxi:principibus autem non placet. Sed facto die, perge ad locum quem dedi tibi,& ibi meam cuſtodi prouinciã, ne quis hoſtiũ ad eam accedat:eſt enim & hoc amico pars magna ſolatij. Dauid itaq; iubente rege Geth, uenit in Sicelech. Nam eo tempore quo egreſſus fuerat Dauid,ſolatiũ ferens Palęſtinis,gens Amalechita 1.Reg.30
tum ingrediẽs Sicelech,fortiſsime ceperat eã:qua incenſa, multaq; præda ex ea & alijs Palæſtinorum regionibus ſumpta,diſceſserant. Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam,& omnia fuiſſe direpta:& duas uxores eius,& eorum qui cum eo erant unà cum filijs in captiuitatem direptas, continuo ſciſſa ueſte, flens & gemens cum ſocijs & amicis, ad hoc uſq; peruenit,ut etiã lachrymæ nimio eorum fletu deficerent. Sed & ipſe periculum paſſus eſt, ita ut à ſocijs dolentibus captiuitatem uxorum & filiorũ penè lapidaretur:ipſum enim ſolum huius rei principem, ipſum unuſquiſq; malorum dicebat autorem. Igitur à triſtitia releuatus, & mentem ſuam erigens,rogabat Abiathar pontificem, ut indutus ueſte ſacerdotali,conſuleret deum, & prophetaret, ſi perſequens Amalechitas,comprehenderet eos,& liberaret uxores ac filios:& ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur, conſurgens continuo, cum ſexcentis armatis perſequutus eſt hoſtes. Quumq; ueniſſet ad torrentem Beſor, inueniens quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem,fame defectum, qui tribus diebus ac noctibus in deſerto ſine cibo permanſerat: primo cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens: requirebat,cuias eſſet,aut unde. Tunc ille quidẽ ſe genere ſignificauit Aegyptium, & propter infirmitatem à ſuo domino derelictum, eo quod non ualuerit ſequi:patiter etiam indicauit, ſe eſſe ex eis qui incendiſſent & diripuiſſent Iudæam ſimul & Sicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper Amalechitas, apprehendit eos in terra iacentes:& alios quidem prandentes,alios iam ebrios & uino ſolutos. Quibus cum ſocijs uberrima præda fruentibus,irruens repente,eos late proſtrauit. Nudi nanque erant, & nihil huiuſmodi ſuſpicantes: ſed ad potum & epulas conuerſi, remiſsiores omnes erant. Et alij quidem adhuc menſis appoſitis apprehenſi, ſuper eas extincti ſunt,& ſanguis eorum cibo permixtus eſt:alios uero inuicem ſe ad pocula inuitantes,occidit,& multos etiam in ſoporem conuerſos extinxit. Quicunque uero occurrerunt, & armis induti ex aduerſo conſiſtere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra, nudi perempti ſunt. Quos ab hora prima interficientes,uſq; ad ueſperam permanſerunt,ita ut Amalechitarum non remane

rent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus aſcendentes, uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hoſtes, ſed, & uxores ſuas & ſociorum. Quumq; reuertentes, ueniſſent ad locum, ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi: reliquerant ad caſtra cuſtodienda, illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non cenſebant, qui ſecum non fuerant, ſed in labore molliores extiterant, tantum recipientes uxores quieſcere iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniuſtam dixit eſſe ſententiam, quum eſſent digni Deo præbente, ut & ulciſcerentur in hoſtibus, & omnem prædam cum his qui unà ad perſequendum egreſsi fuerant, ex æquo diuiderent, quando ad uaſorum cuſtodiam remanſerant: & ex illo lex iſta apud eos permanſit, ut tantum accipiant qui cuſtodiunt caſtra, quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech, omnibus in Iudæa amicis & neceſſarijs partem prædæ direxit. Et uaſtatio quidem Sicelech, & Amalechitarum huiuſmodi interitus fuit. Palæſtinis igitur dimicantibus, & pugna graui commiſſa, Palæſtini quidem uicerunt, & multos ſuorum hoſtium peremerunt. Saul autem rex Iſraelitarum, & eius filij fortiter decertantes, & utentes omni fiducia, tanquam gloria eorum in bona morte & in hoſtium dimicatione conſiſteret, nihilq; hoc precioſius eſſe iudicantes, omnium inimicorum cohortem contra ſe conuertentes, undique circundati pariter ſunt extincti, multos tamen Palæſtinorum forti dimicatione perimentes. Erant autem filij Saul, Ionatas, & Aminadab, & Melchis. His ergo cadentibus, Hebræorum populus conuerſus eſt in fugam: & turpitudo & confuſio facta eſt, & interitus ualde grauiſsimus, hoſtibus quippe ſuper eos fortiter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus eſt. Quum eſſet hoſtium multitudine conſtipatus, Palæſtinis crebro ſuper eum iacula dirigentibus, omnes penè proſtrauit, paucis exinde fugientibus: ipſe uero clariſsime decertauit, qui uulnera in ſe multa gerens, ita ut nequaquam iam poſſet tolerare, nec ferre plagas, ſemetipſum quidem perimere erat inualidus: iuſsit autem armigero, ut eum gladio educto, perimeret, antequã uiuum eum comprehenderent hoſtes. Armigero uero non præſumente dominum ſuum occidere, ipſe gladium ſuũ educens, & in terram figens, irruit in mucronẽ, & quum nequiret ſibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra tranſiret, conuerſus & uidens quendam iuuenem, requiſiuit, quis eſſet. Quem quum cognouiſſet Amalechitam, rogauit, ut educto gladio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quum feciſſet, ſublato auro ex eius brachijs, & corona regali, diffugit. Videns autem armiger eius Saul extinctũ, occidit & ſemetipſum: nullusq; de cuſtodibus corporis eſt relictus, ſed omnes ceciderunt in monte qui dicitur Gelboe. Audientes autem Hebræi qui habitabant in conualle trans Iordanem, & qui in campeſtribus ciuitates habebãt, quod Saul cecidiſſet, & eius filij, & omnis cum eo perijſſet exercitus, relinquentes proprias ciuitates, ad loca munitiſsima fugerunt. Palæſtini uero inuenientes urbes derelictas atq; deſertas, habitauerunt in eis. Quumq; Palæſtini altera die ueniſſent hoſtes exuere, inuenerunt corpora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes, eorum capita truncauerunt, & in omnem prouinciam uulgauerunt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quorum arma quidem conſecrauerunt in Aſtaroth templo: corpora uero ſuſpenderunt ſuper murũ ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uero audiſſent habitatores ciuitatis Iabes Galaaditidis, eo quod trũcaſſent Saul mortuum & eius filios Palæſtini, crudele iudicantes eum inſepultum deſpicere

Lex de ſpolijs & præda diuidenda

1. Reg. 31

Saul ſuo gladio interijt

tere,egressi uiri fortissimi, & præsumptione præcipui,quum ipsa ciuitas & corporibus & animis uiros haberet ualde robustos,tota nocte iter agentes,uenerunt ad ciuitatem Bethzan, & accedentes ad muros hostium,& deponentes corpora Saul, & filiorum eius,detulerunt in Iabes, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus,aut præsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes,sepelierunt corpora eorum in optimo loco prouinciæ,quem Segehen appellant, & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaq; finem Saul, prophetante Samuel, habuit: quia obediens deo nõ fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat, & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotum unà peremit urbem. Regnauit itaque Saul, Samuel uiuente, annis decem & octo: moriente aũt,alios duos,qui huiusmodi habita cõuersatione defunctus est.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER SEPTIMVS

Dauid uni tribui primum rex præficitur, relicto reliquo principatu filijs Saul. Bellum inter Ioab & Abner & Isboseth: decq; Abner dolo à Ioab interfecto. Caput I

RAEDICTVM itaq; prælium gestum est die, qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in Sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidam liberatus à pugna, quæ contra Palęstinos fuerat gesta,& qui Saul interemerat,scissa ueste, & asperso cinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Israelitarum pugna: quibus infelicem terminum proueniisse dicebat, & multa quidem Hebræorum milia fuisse necata, & regem pariter eorum Saul cum filijs interemptum: significabatq; uidisse se & Hebræorum fugam, & fugienti quóque regi se fuisse præsentem: quem etiam ne comprehenderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter uulnerum magnitudines non se ualebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eis ostendit, aurum brachiorum eius atque coronam: quæ, cum expoliasset mortuum Saul,ei detulerat. Dauid itaque cum iam non discrederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, uestem quidem repente disrupit: deflens autem & ingemiscens cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit: cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem uirtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, ut non solum finem eius luctuose satis habuerit, licet sæpius per eum mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cum dixisset ei, quod ipse sui accusator erat qui regem occiderat,& cognouisset quia de genere Amalechitarum esset, repente eum præcepit interimi. Conscripsit autẽ Dauid epitaphium,sicut fieri assolet in sepulchris, quod lamentationes contineret, & laudes Saul & Ionathæ, quod etiam usq; ad meum permansit tempus. Cum uero hoc modo regi exhibuisset exequias, finito luctu

2.Reg.1

De epitaphio Saul 1.Reg.31

per prophe

per prophetam conſuluit deum, quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq; dixiſſet daturum ſe ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam, deductis duabus uxoribus ſuis, & qui erant cum eo cunctis armatis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, eum conſtituerunt regem. Qui cum audiſſet quod Saul et eius filios ſepeliſſent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, miſit ad eos, laudans & approbans eorum uirtutem: et agens gratias pro ſtudio, quod circa defunctos habuerant: pariter dicens, quod tribus Iuda eum conſtituiſſet in regē. Abner autem princeps militiæ Saul, filius Ner, uir efficax & optimus ualde natura, cognoſcens cecidiſſe regem & Ionatham et duos alios filios eius, ueniens ad caſtra, filium Saul qui relictus fuerat, nomine Isboſeth, abripiens, regem ſuper eos qui trans Iordanem erant & totius populi pariter ordinauit, præter tribū ſcilicet Iuda: ſtatuitq; regnum eius in terra, quæ ſecundum patriā linguā uocatur Manalim, ſecundū Latinos aūt dicitur Caſtra. Abner aūt exinde promouit electum nimis exercitum, ut congrederetur cum tribu Iuda: iraſcebatur enim aduerſus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autem occurrit miſſus à Dauid Ioab, filius Saruiæ ſororis eius de patre Aſar natus: hic enim erat contra Abner conſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiā fuerāt & ſui fratres Abiſai et Aſahel, & omnes armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate Gabaa, aciem conſtituit ad pugnandum. Dicente uero Abner ad eum, uelle ſe probare quis eorum robuſtiorē haberet exercitum, conuenit inter utroſq; ut duodenos uiros pugnaturos emitterent: et procedentes inter medias acies, quæ ex utraq; parte locum facerent, ad certamen electi, eductis gladijs uiri Dauid, & tenentes capita hoſtium, eorū lumbos & latera ſuis gladijs perforarunt, donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autem cadentibus etiā reliquus eſt diruptus exercitus, & dimicatione fortiſsima procedente, Abner populus deuictus eſt: fugientesq; Ioab perſequi nō ceſſabat, præcipiens armatis ut poſt eorum ueſtigia proſequerentur, & nequaquā occidendo deficerēt. Cuius etiam fratres decertauerunt proniſsime, inter quos clarior & præcipuus fuit iunior Aſahel: qui tantam habuit gloriam in pedum uelocitate, ut non ſolum homines, ſed etiā equos ad currendi certamina ſuperaret. Is igitur perſequebatur principem Abner recto greſſu, in neutrā partem declinans. Cumq; reſpexiſſet Abner, & conſideraſſet impetum ſequentis, & dixiſſet, ut unius militis arma ſumens ab eo quieſceret, & rurſus ille nequaquā à ſuo conamine penitus abſtineret: monente eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, & ante eius fratrē ulterius fidutiam non haberet, & uerba eius illo deſpiciente, fugiens poſt tergum lanceam coactus emiſit, eumq; repente mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cū eo perſequebantur Abner, cum ueniſſent ad locum ubi iacebat Aſahel, mortuum circūſtantes nequaquam perſecuti ſunt hoſtes. Ioab autem & frater eius Abiſai pertranſeuntes cadauer illius, & maiorem iræ fomitem contra Abner habētes pro morte fratris, magna uſi uelocitate uſq; ad locū quendam nomine Mathon perſecuti ſunt Abner. Et cum ſol occumberet, aſcendens in quendam collem cum tribu Beniamin, expectabat hoſtes ſimul & Abner. Qui dum clamaret & diceret ad Ioab, nō eum oportere uiros contribules tanto certamine perſequi: ſed etiam fratrem eius Aſahel deliquiſſe, quia dum eum commoneret ut à perſecutione eius recederet, nec acquieſceret, propterea percuſſus occubuiſſet: ſapiēter uero faciens Ioab, & hæc uerba ſatisfactionem eſſe decernens, miſſa tuba reuocauit exercitum, & à uehementi perſecu-

Bellū inter Ioab & Abner

Aſahel periimitur

tione

tione retinuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus eſt: Abner aũt tota nocte iter faciens, & tranſiens fluuium Iordanem, uenit ad caſtra ad Saul filium Isboſeth. Altera uero die Ioab dinumerans corpora defunctorum, ſepeliuit uniuerſos. Ceciderãt autẽ de exercitu quidem Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de Dauid uero decem nouẽ, & Aſahel. Cuius corpus reportantes Ioab & Abiſai in Bethlehem, & in monumẽto paterno ſepelientes, ad Dauid reuerſi ſunt in Hebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter Hebræos fieri, & multo tempore permanſit, proficientibus ſemper his qui Dauid erãt & amplius ad bella creſcentibus: filij uero Saul exercitu penè quotidie defluente. Hoc itaq; tempore nati ſunt Dauid filij numero ſex, ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem de Achinoe matre progenitus, appellatus eſt Ammon: ſecũdus uero de uxore Abigaíl nomine Celeb: tertius Abſalom, qui natus eſt de Machamis filia Ptolemæi regis Geſſur: quartum uero de muliere habuit Agith, quem uocauit Adoniam: quintum habuit filium Abiathar: ſextum autem Ierſan de Agla natum cognominauit. Cumq; inteſtina bella conſiſterent, & ſæpius ad opera belli conuenirent utriuſq; regis exercitus, Abner princeps militiæ exercitus Saul cum eſſet ſapiens, & ualde à populo ueneraretur, ualde deuote egit, ut omnes cum Isboſeth eſſent: qui etiã cum eo magna deuotione conſtricti, multo ſic tempore permanſerunt. Poſt hæc autẽ Abner in quodam crimine deprehenſus, cuius cauſa fuit, quod cum Saul concubina concumberet, nomine Reſpha, filia Sebabeth, culpatus à rege eſt. Qui dolens & grauiter indignatus, quod non iuſtam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta inſtantia laboraret, interminatus eſt regnum ſe translaturum ad Dauid, & oſtenſurum, quia non ſua fortitudine ſapientiaq; regnaret Isboſeth ſuper eos qui erant ultra Iordanem, ſed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron, petijt ut Dauid fidei iuſiurandum acciperet, & eum ſocium & amicum haberet: promittens ſuaſurũ ſe populo, ut à Saul filio recederet, & ipſum regem totius prouinciæ conſtitueret. Dauid autem quæ poſcebat impleuit, lætatus in his quæ Abner apud eum egiſſet: primumq; indicium fœderis hoc petijt, ut ei ſuam uxorem reduceret, quam magnis bellorum periculis cõparaſſet: quippe pro qua ſexcenta capita Palæſtinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol ſublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remiſit Abner ad Dauid. In qua re etiã Isboſeth cooperator fuit: ſcripſerat enim & illi Dauid, ut uxorem ſuam reciperet iuſte. Conuocatis itaque ſenioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens. Sæpius quidem paratos ut ab Isboſeth recederetis, & pertingeretis ad Dauid, ab hac ego uos, inquit, uoluntate retinui: nunc autem ſi uultis implere hoc permitto, ſciens quia per Samuelem prophetam deus ordinauit Dauid Hebræorum omnium regem: & prædixit quod Palæſtinos ille uaſtaret, & ſubiectos illos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes, quod & Abner princeps militiæ uoluntatem cum ſua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, unanimes conſenſerunt, ut Dauid regno ſe traderent. Cumq; ad talia conſpiraſſent, conuocauit Abner primum Beniamin tribum: omnes enim ex ea cuſtodes corporis Isboſeth habebat, quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; nullum uideret ſibi reſiſtere, ſed magis ad omnia quæ uellet paratos ipſos haberet, ſumens ex eis uiginti uenit ad Dauid, ut promiſſa iuriſiurandi religione firmaret: fideliora nanque ſunt quæ per noſipſos gerimus, quàm ea quæ per alios pro nobis aguntur: ut & uerba

2. Reg. 3

Filij Dauid

quæ cum

quæ cum eo haberet, principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipſe per ſe gereret indicaret. quem dum ſplendidiſsime ſuſcepiſſet, & per multos dies opulentis & precioſis conuiuijs refeciſſet, petijt ut dimiſſus ab eo, deduceret ad eũ populum, quo præſente atq; uidente, ei traderet principatũ. Cumq; Dauid dimiſiſſet Abner, adhuc eo ab Hebron non procul abeunte, uenit Ioab, qui erat pro eo militiæ princeps: & agnoſcens quia ueniſſet ad regem Abner, & ante paululum dimiſſus eſſet fœderibus celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in honore primi ordinis conſtitueret, ut haberet regni participem: & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & prouidus, ille certis proficeret temporibus, ipſe uero decreſceret, & militiæ amitteret principatum: uiam peſsimã & malignisſimam cogitauit. & primo quidem tentauit, ut ei detraheret apud regẽ, monens ut ſe cuſtodiret, & promiſsiones non reſpiceret Abner quas faceret: dicens, ut Saul filio confirmaret imperiũ, & quia pro fallacijs atq; dolo ueniſſet ad eum, & uellet ſpem & diſpenſationem regni eius cognoſcere, & ſic ad propria remeare. Cum uero his uerbis non potuiſſet perſuadere regi, nec eum uideret ex hac uia declinare, deteriorem ruinam rurſus agreſſus eſt. Et cum deliberaſſet, ut Abner interimeret, miſit qui ſequerentur eum, & comprehenſum ex Dauid præceptione nominis reuocarent: tanquam eſſet aliqua ei detecturus, quæ ipſo præſente uidebatur oblitus. Abner autẽ dum hæc audiſſet à nunciis (apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron ſtadijs quaſi uiginti) nihil metuens futurorũ reuerſus eſt. Cui occurrens Ioab ante portã, & ſuſcipiens eum quaſi maxime deuotus pariter & amicus (ſæpe enim ſe fingunt uere eſſe bonos, & malignæ ſuſpicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præſumunt) ſegregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in ſecreto ei locuturus, & in locum portæ deſertioré ducto, cum eſſet ipſe ſolus, & Abiſai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidẽ hoc modo ab Ioab dolo peremptus eſt, pro morte quidem ſicut ipſe dicebat fratris Aſahel, quẽ perſequentem ſe interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ut tamen ueritas habuit, pro metu proprij principatus & honoris, quem habere poterat apud regem. Ex his itaq; debet conſiderare quilibet, quanta & qualia præſumunt homines propter auaritiæ zelum, & principatus affectum, cum nulli cedere uolunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere, multo deterioribus actionibus ut ea retineãt implicantur: tanquam non ſit æquale malum, adipiſci uelle tantummodo magnitudinis poteſtatem. Et dum aſſueuerit quilibet eis bonis, timet etiam rurſus amittere, cum in retinendo potius excelſior ſit ærumna: & propterea crudeliora moliuntur, & præ timore ne amittãt quæ adepti ſunt, cõmittere grauiora præſumunt. Sed de his quidem indicaſſe breuiter ſufficiat. Porrò Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauiſsime doluit, & coram omnibus teſtificatus eſt, tendens ad deum dextram ſuã, & clamans, quod non fuiſſet in Abner interitu conſentiens: nec eius mandato nec conſilio fuiſſet extinctus, & maledicta poſuit ualde grauiſsima contra illum qui Abner occiderat, & domum eius uniuerſam, & eos qui hoc egerant pœnis eſſe ſubiectos. Erat enim ſolicitus, nec contra fidem & iuſiurandum agere uideretur quod exhibuerat Abner. Præcepit autem deflere, & lugere, & lamentationes fieri ſuper uirũ, & eius corpus ſolennibus honorari exequijs. cum & ipſe ueſtem diſrumperet ingemiſcens, & ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculũ, ipſe lugens & deflens

Abner ab Ioab interimitur

& deflens ſequebatur cum ſeniorib⁹ atq; proceribus: oſtendens deuotionem circa uiuos, & triſtitiam circa defunctos, & quod non eius conſilio fuiſſet extinctus. Sepelierunt autem eum in Hebron ualde decenter, & conſcribens lamentationes, ſuper eius ſepulchrum ſtatuit: ſtans etiam ipſe primus ſuper monumentum fleuit, & alijs hoc celebrare cõtradidit. Sic autem eum mors Abner afflixit, ut neq; cibum cogentibus amicis ſumeret, ſed iuraret nihil ſe guſtaturum uſq; ad ſolis occaſum. Hoc itaq; factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratiſsime ſuſceperunt, & Dauid cuſtodem fidei crediderunt, & quod omni dignitate, et rebus ſolennibus eum tanquam parentem & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut neglectæ ſepulturæ tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitiſsima regis natura lætabantur, unoquoq; credente talem futuram regis in ſe prouidentiã, qualem eum in Abner morte uidebãt. In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriã habere uidebatur. Vnde factum eſt, ut nullus ſuſpicaretur Abner uoluntate eius occiſum. Locutusq; eſt & ad populum, quod ipſi quidem triſtitia non fortuita proueniſſet optimi uiri morte ſauciato, ſed nec parua detrimẽta fore Hebræis illius uirtute priuatis, qui eos conſilijs optimis, & uirtute manuum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus, inquit, cui cura eſt rerum omnium, non huius ſanguinem deſiderat indefenſum. Ego noui quod Ioab & Abiſai Saruiæ filijs nihil præualeo facere, cum ſint memetipſo potentiores: ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi preſumptione diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus eſt.

Iſboſeth interfecto à ſuis, Dauid omnẽ principatũ Iſrael cõſequitur. Cap. II

AVdiens autẽ mortem eius, Saul filius, Iſboſeth, non leuiter eſt afflictus, cum fuiſſet cognato priuatus, & qui ei cauſam regnãdi præbuerat: multumq; condoluit, & mortem Abner uehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tempore ſuper eum uixit: ſed à filijs Remmon, id eſt, Banaa & Recha paſſus inſidias, interemptus eſt. Iſti enim cum eſſent de genere Beniamin in priori ordine conſtituti, cogitauerunt, quod ſi perimerent Iſboſet, maxima dona à rege Dauid, & principatum militiæ, aut aliud quoddam munus accipere mererentur: ſolumq; eum reperientes in meridie dormientem, & neq; præſentes eſſe cuſtodes, neq; puellam, quæ ianuas erat obſeruare ſolita, uigilantẽ: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & æſtu in ſoporem eſſe conuerſam: ingreſſi domum, in qua Saul filius dormiebat, occiderunt eum: eiusq; caput abſcindentes, tota nocte iter egerunt, uelut fugientes eos quos læſerant, et feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia præbituri, ac per eum adepturi ſecuritatem, uenerunt in Hebron: oſtendentesq; Dauid caput Iſboſeth commendabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius imperij. At ille non ſicut ſperabant, eorum ſcelere delectatus eſt, ſed ait: O peſsimi uiri, & ultionem repente ſuſcepturi, neſcitis quod ego interfectorẽ Saul peremi, qui eius mihi coronam auream deportauit: licet ille rogatus hoc feciſſet, ne Saul comprehenderent hoſtes. An certe mutatum me, et nequaquam eſſe huiuſmodi credidiſtis, ſed quaſi lætarer cum malignis hominibus, & munus crederem peſsimas actiones interfectorum proprij domini, & necantium in ſuo lectulo uirum iuſtum, qui nihil operatus eſt mali, & uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit? Quapropter illi quidem nunc dabitis pœnas: à me uero excipietis digna ſupplicia, qui putaſtis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriam meam fœdare

2. Reg. 4

Iſboſet occiditur

potuiſtis, q̃ ut me talia uelle crederetis. Cumq̃ dixiſſet hæc, omni eos tormento puniri iuſsit: caput uero Isboſeth in tumulo Abner honore maximo ſepeliuit. His
2.Reg.5 igitur finitis uenerunt omnes maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij & duces eorum, tradideruntq̃ ſemetipſos, deuotionem quam adhuc uiuente Saul habuerant, recordantes pariter & honorem, quem eis dum eſſet millenarius præbuiſſet, necnon & quomodo per Samuelem prophetam à deo rex fuerat ordinatus, & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione contra Palæſtinos habita, deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem grate ſuſcipiens, rogauit, ut in hac uoluntate perſiſterẽt, nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo conuiuijs opulentiſsime ſaginatis, miſit ut omnem populum undique conuocarent. Et congregati ſunt ex tribu quidem Iuda quaſi ſex milia octingenti, ferentes arma & ſcuta & lanceas: iſti nanque Saul filio miniſtrabant: quibus prætermiſsis, tribus Iuda regem fecit Dauid: Ex tribu autem Simeon ſeptem milia centum: Ex tribu Leui, quatuor milia ſexcenti, habentes principem Iodam: cum quibus erat princeps ſacerdotum Sadoch cum uiginti & duobus cognatis & ducibus: De tribu autem Beniamin, armati quatuor milia: Hæc autem tribus adhuc ſuſtinebat, credens quenquam de Saul genere regnaturum: De tribu autem Ephrem, uiginti milia & octingenti, potentiſsimi, & ſummo robore præcellentes: De dimidia uero tribu Manaſſe, decem & octo milia: De tribu autem Iſachar, ducenti quidem prænoſcentes futura, armati uero uiginti milia: De tribu autem Zabulon, armati electi, quinquaginta milia: Hæc enim tribus ſola ad Dauid tota conuenit. Iſti ſiquidem eadem arma habuerant quæ & tribus Gad: Ex tribu autem Neptalim, uiri inſignes & principes mille, armis utentes, ſcuto ſimul & lancea: quos ſequebatur tribus ſua, quæ numero comprehendi non poterat: Ex tribu autem Dan, electi uiginti ſeptem milia quingenti: Ex tribu Aſer, quadraginta milia: E duabus autem tribubus & media Manaſſe, quæ trans Iordanem habitabant, armati ſcutis & lanceis & caſsidibus & loricis & gladijs, centum uiginti milia, ſed & reliquæ tribus gladijs utebantur. Hæc itaq̃ multitudo congregata eſt ad Dauid in Hebron, cum multo apparatu panis & uini, & omnium quæ ad cibum pertinere noſcuntur, & uno decreto Dauid confirmauere imperium. Cumq̃ tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet, & in Hebron epulas habuiſſet, exurgens inde Dauid cum omnibus uenit in Hieroſolymam.

Dauid expugnatis Iebuzæis, primus Hieroſolymam nuncupat: decq̃ amicitia cum Hiram rege Tyri inita. Cap. III

2.Reg.5 IEbuzæis autem habitantibus ciuitatem, qui erant ex genere Chananæorum, & claudentibus eis portas: & cæcos aſpectu, & claudos, omnesq̃ leproſos, ad deriſionem regis conſtituentibus ſuper murum, & dicentibus, quod prohiberent eum cæci ingredi ciuitatem, quæ tamen agebant deſpicientes eum pro maxima munitione murorum, iratus rex Hieroſolymam obſidere cœpit: & multo ſtudio & labore conati, ut eam caperet, quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinẽ demonſtraret. Interminatus itaque rex & ipſis & alijs, ſi qui forte haberent aduerſus eum reſiſtendi conamen: inferiorem ciuitatem magna uirtute cepit. Cumq̃ adhuc arcem obtinere non poſſet, cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: ut quicunq̃ per ſubiectos colles in arcem conſcenderet, eamq̃ caperet, principatum militiæ totius poſsideret. Cunctis itaq̃

conſcendere

conſcendere feſtinantibus,& nullo labore pro muneris repromiſsi retributione tar dantibus, Saruiæ filius Ioab præuenit uniuerſos, & aſcendens, in cacumine clamauit ad regem,exigens militiæ principatum.Expulſis itaq; rex de ſumma arce Iebuzæis, & reædificans ciuitatem, eam Hieroſolymam nuncupauit, & omni tempore in ea ſui habitauit imperij. Tempus autem quo ſuper tribum Iuda habuit principatum in Hebron,fuerunt anni ſeptem,& menſes ſex. Cumq; regnum ſuum conſtituiſſet Hieroſolymis, rebus potitus clarioribus utebatur,deo ſemper ei meliora prouidente, & gloriam eius latius ampliante. Inter hæc autem miſit ad eum Hira rex Tyri, & amicitias cum eo ſocietatemq; firmauit: miſitq; ei etiam dona, id eſt, ligna cedrina, & artifices uiros,fabros lignarios, & inſtructores, qui regiã domum in Hieroſolymis conſtruxerunt.Dauid autem ſuperiorem muniens ciuitatem, eiq; copulans arcem, unum undiq; corpus effecit, & cuncta muro circumdedit: ſuper opus autem murorum Ioab conſtituit. Primus itaque Dauid Iebuzæis expulſis hanc urbem Hieroſolymam nuncupauit.Nam ſub Abraham noſtro parente,Solyma uocabatur. Quidam uero dicunt, quod & Homerus poeta Hieroſolymam nuncupauit. Hieron uero Hebræa lingua munitio eſt. Fuit autem omne tempus, ab illo quo Ieſus princeps Iſraelitarum contra Chananæos pugnauit, eisq; deuictis terram eorum diuiſit Hebræis præter Hieroſolymam,unde non potuerũt Hebræi Chananæos expellere,uſque dum eos Dauid obſediſſet, annorum quingentorum quindecim. Faciam uero memoriam cuiuſdam nomine Orpham,uiri quidem inter Iebuzæos ualde locupletis,qui tamen in obſidione Hieroſolymorũ non fuerit interfectus à Dauid, propter fauorem quem habuerat apud Hebræos, & quoddam beneficium & ſtudium, quod etiam circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur: quæ tamen poſt paululum opportunius declarabo. Accepit autem Dauid extra eas quas habuit,alias uxores & cõcubinas, & filios genuit numero undecim: quos etiam nominauit, Ammon,Ellum, Eban, Nathan,Salomonem,Iebar,Eliel, Falna,Ennaphim,Inas,Elifal:necnon & filiam Thamar:quorũ nouem quidem ex generoſis fœminis erant nati, duo uero quos ultimos nominauimus,de cõcubinis. Porrò Thamar conſanguinea fuit Abſalon.

Hieruſalem expugnatur

Hieroſolymã

Palæſtinis uictis arca de Cariathiarim Hieroſolymã deducitur. Cap. IIII

COgnoſcentes itaq; Palæſtini Dauid regem factum ab Hebræis;uenerunt ſuper eum in Hieroſolymam: & apprehendentes conuallem,quæ uocatur Gigantum(eſt enim locus non procul ab urbe)illic caſtra poſuerunt.Rex aũt Iudæorum, quoniam nihil abſq; propheta deiq; iuſsione faciebat, uolens eius uoluntatem agnoſcere, & uelut aſtipulatorẽ eum habere, præcepit ſacerdoti, ut quid deo placeret,& qualis terminus foret in hoc bello,eo cõſulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam, contra Palæſtinos eduxit exercitum,& habita pugnæ congreſsione:ipſe poſt tergũ irruens ſuper hoſtes, alios robore magnæ uirtutis occidit, alios fugauit. Nemo tamen credat modicum ueniſſe Palæſtinorum exercitũ ſuper Hebræos,eo quod hoſtes fuerint ſic facillime ſuperati,aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint, ſed cuncti ſciant omnem Syriam, & uniuerſam Phœnicen,& ſuper hæc alias multas & pugnaces gentes fuiſſe cũ eis hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum indicium fuit, quia cum ſæpius iam Palæſtini deuicti fuiſſent,& de ſuo exercitu multa milia iam perdidiſſent,ſine dubio cum maiori ueniebant uirtute ſuper Hebræos. Denique & hoc prælio deuicti,denuo cum tri

1.Reg.5

plici manu ſuper Dauid uenerunt, & in eodem loco caſtra poſuerunt. Quo facto, rurſus Iſraelitarum rex cõſuluit deum de prælij huius euentu: prophetauitq; ſacerdos ut in ſylua quæ uocatur Planctus, retineret exercitum: erant autem non procul ab hoſtibus: & nec primitus ſe moueret, nec inciperet dimicare, donec arbores uento non flante mouerentur. Cum uero ſylua concuſſa fuiſſet, & tempus quod ei prædixerat deus aduenisſet, in nullo moratus egreſſus eſt, quaſi iam ad præparatam certamq; uictoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hoſtium ſuſtinere, ſed mox à prima congreſsione in fugam conuerſos, paſsim perſequendo proſtrauit: quos etiam perſecutus eſt uſque ad ciuitatem Gezerennam, quæ horũ ter-
2.Reg.7 minat regionem. Diripuit autem eorum caſtra, in quibus & multas diuitias compe rit, & deos eorum ſimul exterminauit. Hoc igitur bello huiuſmodi qualitate finito, placuit Dauid, habito conſilio cum ſenioribus, & principibus, & millenarijs, ut ex omni prouincia, & ex omnibus tribubus cunctam pubertatem ad ſe faceret euocari: deinde ſacerdotes atque Leuitas, ut euntes in Cariathiarim, arcam dei exinde in Hieroſolymam deducerent, & culturam ei debitam exhiberent officijs & honoribus, quibus moris erat placari diuinitatem: quod ſi adhuc regnante Saul egiſſent, nihil mali poterant ſuſtinere. Igitur omni populo congregato, ſicuti tractauerant, uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo Aminadab ſacerdotis, & imponentes ſuper uehiculum nouum, eam ducere fratres ſuos & filios cum bobus permiſerunt. Rex autẽ præcedebat arcam, & cum eo populus uniuerſus, hymnum dicentes deo, & totius prouinciæ modulatione canentes, cum uario ſono & percuſſione, & diuerſæ ſaltationis ingenio, necnon & pſalmis, & tubis ſimul & cymbalis arcam deduxerunt in Hieruſalem. Et cum uenisſent ad quendam locum, qui uocatur area Chedon, accedens ad arcam Oza, repente ira dei percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent arcam, extendens ille manũ ſuam, & uolens eam retinere, cum ſacerdos non eſſet, quoniam eam contingere præſumpſit, extinctus eſt. Et rex quidem, & populus uniuerſus, eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus eſt Oza, conciſio hactenus appellatur. Metuens autem Dauid & cogitans, ne forte hoc pateretur ipſe, ſi apud ſe ſuſciperet arcam in ciuitatem, quod Oza pertulerat, qui eum quod ſolummodo manum ad eam protenderat, ita uidebat extinctum: arcam quidem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitatem, ſed præcepit, ut in agro uiri iuſti cuiuſdam, nomine Obededom genere Leuitæ recondere tur: quæ tribus menſibus ibi manſit, domumq; nimis Obededom amplificauit, cui deus per eam bona multa conceſsit. Audiens autem rex, quomodo hæc proueniſſent Obededom: & ex priori paupertate & humilitate, opulentiæ magna ubertate polleret, ita ut zelum circa eum omnes inſpicientes haberent: ſecurus quod nihil pateretur mali, arcam ad ſua regalia deportauit. Quam ſacerdotes quidem deferebant, ſeptem uero chori quos rex conſtituerat præcedebant. Ipſe uero ludebat in cithara atq; plaudebat, ita ut etiam uxor eius Michol, Saul filia primi regis, uidens eum facientem talia deriſerit. Deferentes autem arcam poſuerunt in tabernaculo, quod ei Dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atq; pacifi cas, & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulieribus & uiris, & paruulis diſtribueret collyridam panis, & aſſaturam, & laganũ frixum, & partem immolationis. Cumq; populis huiuſmodi epulas præbuiſſet, dimiſit eos: ipſe uero domum propriam uenit. Cui dum aſtitiſſet filia Saul Michol uxor eius, pro alijs quidem rebus

dem rebus orauit deum, ut ei bona præberet, quæ ipse propitius conferre posset: culpauit uero illum, eo quod tantus rex ludendo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus. Cui Dauid respondit, non se uereri facere, quę deo placerent, qui eum præposuisset utiq; patri eius & cæteris, & ludere sæpius & saltare, & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere. Hæc itaque Michol ex Dauid quidem filios minime procreauit, iuncta uero ei, cui illam pater suus tradiderat ab Dauid abreptam, quinq; filios genuerat, de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex bene quotidie dei uoluntate sua negotia promoueri, delin 2. Reg. 7
quere se putauit, si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis, & optima constructione decoratis: arcam uero dei in tabernaculo despiceret cõmorari. Ob quam rem uoluit templum ædificare deo, sicuti prædixerat Moses. De quibus rebus cum locutus fuisset Nathan prophetæ, ad faciendum opus agressus est, tanquam deus ei in omnibus existeret cooperator. Et cum haberet iam præparatam ad fabricam templi materiam, illa nocte deus Nathan prophetã uisitauit in somnis, præcipiens ut Dauid diceret: quia uoluntatem quidem eius & desiderium approbaret, cum nullus primitus cogitasset ei templum ædificare: sed ipsi quidem habenti huiusmodi uoluntatem, non concedi construere templum, eo quod multis prælijs decertando hostium fuisset sanguine maculatus: post mortẽ uero eius longa senectute suscipiendam, faciendam domum à Salomone eius filio, qui ei foret successurus in regno. cui se ita prospicere sicut pater filio compromisit, & regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & traditurum: ipsum uero si deliquerit languore & terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens à propheta Dauid, & lætus effectus in eo, quod suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret, & quia firmissime eius domus clarior foret, repente uenit ad arcam, & prostratus in faciem suã adorauit deum, & ex omnibus gratias egit, tam pro his quæ ipsi præstiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine sublimarat, & ad gloriæ culmen euexerat, quàm pro eius nepotibus regno cõpromisso, necnon & propter prouidentiam quam Hebræis & eorum libertati cõtulerat. Hæc cum dixisset, & deum laudasset, abscessit.

Pugna quã habuit Dauid contra Palæstinos & Moabitas, & Adrazarũ regẽ, & Damascenos, atq; uictoria, & de amicitia inter ipsum & Thou regẽ. Ca. v

INtermisso siquidem pauco tempore, cogitauit ut bellum Palæstinis inferret, ne 2. Reg. 8
ullam pigriciam aut desidiam generari suis rebus inspiceret, ut sicut ei prædixerat deus, subuersis hostibus, in pace de cętero relinqueret nepotibus suis imperium. Et cõuocato rursus exercitu, denuncians ut esset ad bellum paratus, cunctis rite dispositis surgens de Hierosolymis uenit ad Palæstinos. Quos dum bello uicisset, & multam prouinciã tenuisset, adiecisseté; terminis Hebræorũ, bellum conuertit ad Moabitas: & duas quidem partes eorum exercitus uictas dimicando consumpsit, reliquos aũt captiuos accipiens, & annua tributa eis imponens, rursus contra Adrazarum, filium quidem Arachi, regem uero Sophenæ conuertit exercitum. de cuius acie habita congressione circa Euphratem fluuium, pedestrium quidem peremit quasi uiginti milia, equestrium uero quinq; milia: cepitq; currus eorum, quorũ plurimos incendit, centum tantummodo reseruauit. Audiens autem Damasci & Syriæ rex Adadus, quod Dauid expugnasset Adrazarum, tanquam amicus ad eius solatia cum maximo uenit exercitu, eum sicut sperabat ad obsessione liberaturus

& congreſſus denuo apud Euphratem contra Dauid, bello deuictus eſt. Cecide-
runt autē ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi quaſi uiginti milia uirorum,
Nicolaus hiſtoricus reliqui uero in fugam uerſi ſunt. Meminit autem & huius regis Nicolaus in quarto hiſtoriarum libro, ſic dicens: Poſt hæc autem tranſacto iam multo tempore, quidam prouincialium nomine Adadus ualde fortiſsimus in Damaſco, & alteri Syriæ præter Phœnicen imperauit: & habuit bellum cōtra Dauid Iudææ regem. Cumq; multis prælijs dimicaſſet, ad nouiſsimum circa Euphratem uictus eſt, qui tunc optimus regum robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc autem liberos eius dicit, qui poſt illius mortem ſuſcipiebant ab alterutris & regnum & nomen, his uerbis: Illo ſiquidem moriente, eius nepotes uſq; ad decimā generationem regnauerunt: ſingulis quibuſq; à patre mox in ipſo principio accipientibus nomen, ſicut in Aegypto Ptolemæi: quorū tertius ualde potens, & reparare uolens aui perditionem, bello illato Iudæis uaſtauit prouinciam, quæ modo Samaria nuncupatur. Non eſt autem hiſtoriographus à ueritate priuatus. Is eſt uticq; Adadus, qui pugnauit in Samaria, regnante Achab apud Hebræos, de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad Damaſcum, omnem reliquā Syriæ regionē ſuæ ditioni ſubiecit, & munitiones in prouincia uniuerſa cōſtituens, tributaq; eos cōferre decernēs, reuerſus eſt: aureasq; pharetras, & arma diuerſa, quæ cuſtodes corporis Adadi gerebant, deo dicauit in Hieroſolymis: quæ poſtea Aegyptiorū rex Suſſachus dum pugnaſſet contra eius nepotem Roboam, accepit: & multas alias ex Hieroſolymis ſecum diuitias ad propria deportauit. Hęc itaq; dum in locū proprium uenerimus, ſingula quæq; narrabimus. Rex igitur Hebræorum deo ſibimet cooperante, & omnia bella ſubdente, etiā contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates caſtrametatus eſt: id eſt Baachan & Machon, quas capiens magna uirtute uaſtauit. Inuentumq; eſt in eis aurum multū, necnon & argentum, inſuper & æs, quod auro melius eſſe dicebāt: ex quo etiam Salomon illud magnum uas, quod mare uocabatur, effecit: & optimos cantharos, cum deo templum ædificaſſet. Cumq; rex Hemathenus audiſſet, Adrazar & eius exercitū eſſe uaſtatum, metuens ne Dauid ſuper eum quoq; ueniret, amicitijs & fide eum uoluit obligare: miſitq; ad eum Adaram filium ſuum, egitq; gratias, quod inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus: utq; ſocietatem cum eo & amicitias faceret, exorauit. Cui etiam magna munera direxit, id eſt, uaſa antiqua operatiōe facta, aurea & argentea, ſimul & ærea. Dauid autem facto fœdere cum Thou rege Hematheno, eiusq; dona ſuſcipiens, filium ipſius honore competenti utriuſque dimiſit: ea uero quæ ab illo fuerant deſtinata, & aurum aliud & argentum, quod de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis, ſecum portans, dicauit deo. Non autem ipſi ſolummodo dimicanti, & exercitū producenti uictoriam contulit deus, ſed etiam miſit Abiſai fratrem Ioab cum magna manu in Idumæam, & per illum quoque uictoria ceſſit, Idumæorumq; decem & octo milia uiros Abiſai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam rex in ſua ditione percipiens, tributa pro terra, & pro uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat autem uir naturaliter iuſtus, & iudiciorum contemplatione ueriſsimus. Principem uero totius exercitus habuit Ioab: ad conſcriptiones autem geſtorum Ioſaphat filium Achil. Inſtituit autem de domo Phinees principem ſacerdotum Abiathar, qui eius amicus erat: ſcribam uero fecit Saraiam: Banaiæ autem filio Iohoiadæ cuſtodum corporis præbuit principatū. Seniores aūt filij eius circa corporis eius

tis eius cuſtodiã erant. Recordatus aũt eſt etiam fœderis, & iuriſiurandi, quod habuerat cum Ionatha filio Saul, & amicitiarũ atq; ſtudij illius oblitus non eſt. Nam inter alias uirtutes memor etiam erat eorũ, qui ei præterito tempore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Saul genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Ionathę amicitijs repenſaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo Saul, qui potuiſſet ſcire, ſi quis adhuc ex genere illius ſupereſſet, interrogauit, ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatione Ionathæ, ut pro beneficijs illius ſua ei munera repenſaret. Qui reſpondit relictum eſſe ei filium nomine Miphiboſeth, ueſtigijs claudicantẽ. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe, à nutrice ſua raptus, & ea fugiente lapſus ex eius humeris, greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet ubi uel apud quem nutriretur, miſit ad Machir in ciuitatem Iodabar, apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo facto uenit Miphiboſeth ad regem, & proſtratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iuſsit eum habere fiduciam, & ſperare meliora: deditq; ei domũm paternam, & omnem ſubſtantiam quam Saul auus eius poſſederat, fecitq; eum conuiuam ſuum: præcipiens ut nulla die ab eius menſa recederet. Cumq; puer adoraſſet, & retuliſſet gratias pro uerbis pariter & donis, uocauit Dauid Ziba dicens: paternam ſe domũ & omnem Saul ſubſtantiam Ionathæ filio condonaſſe. Illi uero præcepit, ut operaretur terram, & collectos reddítus uniuerſos in Hieroſolymam deportaret, atq; quotidie ad menſam regis deduceretur puer, ipſumq; Zibam & filios eius numero quindecim, & famulos numero uiginti Miphiboſeth filio Ionathæ donauit. Hæc itaq; conſtituente rege, Ziba famulus adorans, & cuncta ſe promittens facturum eſſe, diſceſsit. Ionathæ uero filius in Hieroſolymis habitauit, habens cum rege conuiuium, cui omnis diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit autem & filium quem appellauit Micham. Ergo qui relicti fuerant de genere Saul & Ionathæ, hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcuntur.

2. Reg. 9

De Miphiboſeth filio Ionathæ

Ammonitæ legatos Dauid cõtumelia afficiunt: decq; ultione eius. Cap. VI

ILlo itaq; tempore, Naas amico Dauid Ammonitarũ rege defuncto, eiq; in regnum filio ſuccedente, miſit Dauid ut eum conſolaretur, mortem patris leuiter ferre monens: utq; amicitiæ quas cũ patre eius habuerat permanerent. Quod principes Ammonitarum mala uoluntate, & non ſecundum Dauid conſilium ſuſceperunt: & exacuerunt regem ſuum, dicentes exploratores miſiſſe Dauid, qui eorum prouinciam & exercitum clementiæ occaſione cognoſcerent, & cauenda eorũ collo quia, ſuaſeruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis incurreret. Hæc itaq; credens bene tractaſſe ſuos iudices Ammonitarum rex, legatos qui à Dauid miſsi fuerant, grauiſsimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbæ eorum, & ueſtium medietatem abſcindens, relaturos operibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit. Rex autem Iſraelitarum hæc cognoſcens, indignatus eſt, & iniuriam factam ſibi nequaquam deſpiciens, contra Ammonitarum regem parauit bellum, ut contumeliam quæ fuerat legatis ſuis impoſita, regis periculo uindicaret. Porrò neceſſarij regis Ammonitarum & principes, uidentes quia fœdera dirupiſſent, & pœnas pro tali præſumptione luere deberent, ſemetipſos ad prælia præparabant. Tunc uero mittentes ad Syrum Meſopotamiæ regem mille talenta, ſocium eum ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebant autem iſti reges pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouinciæ Maacha, & quartũ nomine Iſtob. Sed & iſti

2. Reg. 10

habebant duodecim milia armatorum. Dauid autem non expauit, neq; horum ſolatium, neq; Ammonitarum exercitū: ſecurus de deo, qui iuſte contra eos erat pro huiuſmodi iniuria pugnaturus. Et cum dediſſet Ioab principi militiæ florem totius exercitus, miſit eum contra illos ad prælium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachan ueniens caſtra fixit. Hoſtibus igitur egredientibus, & aciem non ſimul, ſed in duas partes diſponentibus, quorū auxiliatorum quidem manus in campo Curico conſtituta eſſe uidebatur, Ammonitarum autem exercitus circa portas aduerſus Hebræos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit, & fortiſſimos quidem uiros eligens, ſe oppoſuit Syro, & regibus qui cū eo erant: reliquā uero partem fratri ſuo Abiſai tradidit, ut contra Ammonitarū aciem dimicaret: dicens, ut ſi uideret Syros ſibi & præualere, & fortiores eſſe, acie conuerſa ferret ei ſolatia: ſi autem illum Ammonitæ opprimerent, ipſe eum ſimiliter adiuuaret. Cumq; inuitaſſet fratrem, atq; rogaſſet, ut magnanimiter & fiducialiter ageret uniuerſa, & graue uerecundiam metuēs decertaret: illum quidem cum Ammonitis pugnaturū dimiſit, ipſe autem Syros aggreſſus eſt. Qui primo quidem fortiter reſtiterunt, multos tamen eorum peremit Ioab, omnes autem conuertit in fugam. Quod uidentes Ammonitæ, metuentesq; Abiſai & eius exercitum, non reſtiterunt, ſed ſuos ſocios imitati ſunt, & in ciuitatem repente fugerunt. Hoſtibus igitur ita deuictis, Ioab ad regem clato triumpho in Hieroſolymam remeauit. Hæc ergo deuictio non perſuaſit Ammonitis ut bello quieſcerent: neq; dum cognoſcerent Dauid uictorē, à præliis abſtinerent: ſed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem, eum ad ſolatiū conduxerunt, qui habebat quidem principē militiæ Sobachum, pedeſtrium uero octoginta milia, & equitum mille. Cognoſcens autē rex Hebræorum rurſus Ammonitas tantum exercitum congregaſſe, non iam aduerſus eos per duces ſuos pugnare decreuit, ſed ipſe cum omni uirtute tranſiens Iordanem fluuium eis occurrit, & congreſſus in pugna uicit egregie, & interfecit milia pedeſtrium quadraginta, equitum uero uſq; ad ſeptingentos. Proſtrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum, quo uulnere mortuus eſſe cognoſcitur. Meſopotamitæ uero dum pugna fuiſſet hoc modo terminata, tradiderunt ſe Dauid, & dona miſerunt ei. Et ille quidem ſaluus eſt reuerſus in Hieroſolymam. Cum autem uer inchoaſſet, miſit Dauid principem militię Ioab, ut cum Ammonitarum gente pugnaret. Ille uero proficiſcens, omnem eorum depopulatus eſt regionem, & ipſos in metropoli Rabath clauſos obſedit.

Induſtria Ioab contra hoſtes

De adulterio Dauid cum Bethſabeæ, & cæde Vriæ huius coniugis. Increpatio Nathan, & Salomonis natiuitas. Cap. VII

CONtigit igitur ea tempeſtate Dauid peſsimū uitium, cum eſſet natura iuſtus atq; religioſus, & patrias leges magna uirtute ſeruaret. Is enim dum hora meridiana iam ad ueſperam declinante, in ſuperiora regalia ſolito more deambularet: uidit mulierculam ſpecie ualde pulcherrimam, & cunctis fœminis præponendam in domo propria aqua frigida ſe lauantē, nomine Bethſabeæ. Cuius mulieris pulchritudine ſuperatus, concupiſcentiam retinere non potuit. Quam dum uocari feciſſet, cum ea concubuit. Quæ concipiens, miſit ad regem, & ut excogitaret inſinuauit, quatenus cōmiſſum ſcelus potuiſſet abſcondi, nec ſecūdum leges patrias moretur adultera. Dauid aūt uirum eius nomine Vriā, qui erat Ioab armiger, de obſeſsione bellica fecit euocari. Quo ueniente de exercitu, hunc de obſeſsione requirebat. Illo

Dauid capitur amore Bethſabeæ

bat. Illo autem referente omnia ei proſpera prouenire, tollens epulas de ſuo conui uio dedit ei: iuſſitq; ut pergens ad ſuam coniugē, in eius cubaret amplexibus. Vri as autem hoc quidem non fecit, dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum comperiſſet rex, requiſiuit cur poſt tantum tempus propriam non iſſet ad do mum, nec ad uxorem, dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habeant uo luntatem. Cui reſpondit, non eſſe iuſtum ut dum commilitones eius, & dux inter caſtra, & in hoſtium regione dormiret: ipſe cum uxore propria requieſceret, & epu lis indulgeret. Et cum hæc dixiſſet rex præcepit, ut illa die ibi maneret, altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rurſus ad cœnam Vrias à rege, & ad ebrietatem uſque perductus, inuitante eum ſtudio rege frequenter ad pocula, nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis, nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto rex nimio contriſtatus, ſcripſit Ioab, Vriam quaſi in eo deliquerit præ cipiens puniendum. Significauit etiam ultionis modum, ne fieret ipſe in ſuo ſcelere manifeſtus, dicens, ut in parte qua eſſet hoſtium grauis manus, & poſſet pugnan do periculum ſuſtinere ibi eum poneret, & cōmiſſo prælio iuberet cunctos ab eo recedere, ut ſolus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc ſcripſiſſet, & ſuo ſigna culo muniſſet, epiſtolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem literas ſuſci piens, & uoluntatem regis cognoſcens, in loco ubi hoſtes nouerat fortiter immine re, Vriam conſtituit. Deditq; ei quoſdam militum optimorū, ſeq; dixit omni uir tute præbiturum ſolatia, ſi forte poſſent partem muri deijcere, & ad interna ciuita tis intrare: quē petijt, ut cum eſſet miles ualde fortiſsimus, & haberet gloriā apud regem, & omnem exercitum, ad hoc non dedignaretur accedere, ſed potius huiuſ modi res agere cōgauderet. Cumq; hoc Vrias fiducialiter agere promiſiſſet, Ioab ſeorſum cum eo pugnaturis dixit, ut eum ſolum facta hoſtium incurſione defere rent. Hebræis igitur ad ciuitatem accedentibus, Ammonitæ metuentes, ne in illo lo co, ubi Vrias conſtitutus erat, uenientes inimici muros ciuitatis aſcenderent: eligen teſq; fortiſsimos uiros, & repente portas aperientes, magno curſu & impetu ini micos aggreſsi ſunt. Quod dum uidiſſent, omnes qui erant cum Vria (ſicut eis præ dixerat Ioab) receſſere poſt tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere, aciemq; deſerere, ſuſtinuit hoſtes, & impetum eorum ſua uiuacitate ſuſcipiens, per emit quidem non paucos. Circumdatus aūt & captus in medio uulneratus interijt: cum quo etiā quidam alij de ſocijs ſunt extincti. His ita geſtis, nuncios Ioab miſit ad regem, præcipiens ut ei dicerent, quod ſtuduiſſet quidem capere ciuitatem, ſed cum acceſsiſſet ad murum, multis ibi cadentibus abſceſsiſſet, & ſiquidem iraſcere tur, Vriæ mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiēte rege & grauiter ferente, & dicente eos incaute feciſſe, ut ad murum urbis accederēt, cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum utique exemplum habe rent filij Gedeon Abimelech, qui dum turrim Thebes expugnare uellet, uiolen ter à ſene muliere petra percuſſus probaretur extinctus, & cū eſſet uir fortiſsimus, propter difficultatem rei turpiter ſit peremptus, qua memoria oportuiſſet eos mu ros hoſtium non adire: cum ſit optimum apud omnes, ut ea quæ geruntur in præ lijs ſeu bene ſeu male, memoria teneantur: quatenus alia quidem imitanda ſint, alia fugienda. Cumq; hæſitaret rex, & de caſu bellico cogitaret, Vriæ morte à nuncijs indicata, repente ab indignatione ceſſauit: iuſſitq; ut reuertētes Ioab dicerēt: huma num eſſe quod contigit, & bella huiuſmodi ſemper habere naturā mutabilē, ut ali quando

Litere Vriæ

2. Reg. 12

quando quidem inimici ſuperiores ſint, aliquando uero ſubiecti: de cætero uero in oppreſsione prouidendũ, ne denuo in aliquã partẽ delinquerẽt, ſed uallis & diuerſis munitionibus obſiderent, & prævalentes ciuitatem omnino ſubuerterent, & habitatores eius omnes pariter trucidarent. Nuncius itaque Ioab ea quæ fuerant à rege dicta portabat. Vxor autem Vriæ Bethſabeæ mortem ſui uiri cognoſcens, multis eum diebus fleuit. Quieſcente uero triſtitia eius & lachrymis, mox eam rex accepit uxorem, & filius maſculus ex ea proceſsit. Quas nuptias deus nõ libenter inſpexit, ſed iratus contra Dauid in ſomnis apparuit prophetæ Nathan, regem culpans in his quæ male commiſerat. Nathan autem cum eſſet uir urbanus & ſapiens, & cogitaret quia reges dum in iram incitantur, amplius eam quàm iuſtitiæ iura reſpiciunt: interminationes quidem dei tunc tacere decreuit, & alia uerba uino utilia eloqui diſpoſuit, & dicens ei huiuſmodi cauſam, quid de ea ſentiret, manifeſtum ſibi fieri poſtulabat: Duo, inquit, uiri in una ciuitate degebant, quorum unus opulentus erat, & multos greges iumentorum, boumq; & ouium poſsidebat: alter pauperculus, qui unam tantum agnam habebat, quam cum ſuis filijs enutrierat, cum qua etiam cibis proprijs ueſcebatur, & quam non aliter quàm filiam diligebat. Cumq; hoſpes uenisſet ad diuitem, nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere, ut epulas amico præberet, ſed miſit ad agnam pauperis, & eam ſublatam, peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer cõmouit regem, malignumq; pronunciauit illum hominem coram Nathan, qui talia perpetraſſet, & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum, & ſuper hoc morte mulctandum. Nathan autem reſpondens, ait, ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet, qui opus malum ualde commiſerit: reuelauitq; ei, & aperte manifeſtauit iram dei, qui eum regem cunctorum fecerat Hebræorum, & omnium in circuitu gentium multarum atque magnarum cõſtituerat dominum, & à manibus Saul antea liberauerat: dederatq; ei coniuges, quibus iuſte fuerat & legaliter copulatus. ſed quia deum ſpreuiſſet, & impie conſpexiſſet uxorem, & uirum eius necandum hoſtibus tradidiſſet, ideo eum pœnas exoluere, & uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias ſuſtinere: ſed & ipſum fore eius inſidijs expellendum, & dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum, illud cunctis uidentibus ageretur: moriturumq; patiter & puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato, & ualde confuſo, & cum lachrymis & triſtitia impie ſe egiſſe cõfeſſo (erat enim deicola uir, qui nihil omnino in ſua uita præter in caſu uxoris Vrię deliquerat) miſertus eſt deus: & reconciliatus ei, ſeruaturum ſe illius uitam, regnumq; pollicitus eſt, agenti pœnitentiam de his quæ ab eo fuerant male geſta. Cumq; hæc Nathan regi prophetaſſet, domum reuerſus eſt. Puerum uero q de uxore Vriæ fuerat generatus, grauis diuinitus languor inuaſit. Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet, & adhortantibus ſæpe famulis non comedit, ſed & ueſtibus atris indutus, atq; proſtratus in cilicio iacebat in pauimento, & deo pro ſalute pueri ſupplicabat, quia ualde eius matrem amabat. Septimo uero die puero moriente, non præſumebãt hoc regi famuli nunciare: cogitantes, quia ſi cognoſceret, & à cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret, tanq; in luctu mortui filij cõſtitutus, quippe cum eo languente talia præ triſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari, & ea pati quæ præcipue ſolent aliquid cælare uolentibus prouenire, intelligens mortuum puerũ, & uocans unum de famulis, ac ueritatem audiens, repente ſurrexit & lauit ſe: & ſumens candi-

dam

dam ueſtem uenit ad tabernaculum dei,iuſsitq; ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nihil horũ puero languente feciſſet, eo mortuo ſimul hæc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent, aſſerens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem uiuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet, omnia faciebat,credens per hæc placari diuinitatem:quo deficiente uita,triſtitia nihil prodeſſet. Quod cum dixiſſet, regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem Bethſabeæ. Quæ concipiens maſculum filiũ procreauit, quem iubente Nathan propheta Salomonem appellauit. Porrò Ioab Ammonitas obſeſsione fortiter affligebat,aquam eis auferens,& rerum cæterarum ubertatem, multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant omnes:& licet illis eſſet fontis auxilium,ne tamen deficeret, non eo largius utebantur. Quo facto ſcripſit hæc regi, ſignificans,& rogans eum ut ueniret ad ciuitatem,quatenus ſuo nomini uictoriam deſignaret.Quod cum ſcripſiſſet Ioab,approbans rex eius uoluntatem & deuotionis fidem, ſumpto ſecum exercitu, uenit ut Rabath depopularetur. Vrbem uero hanc dum bellica lege cepiſſet, milites eã uaſtare permiſit: ipſe uero tulit coronam regis Ammonitarũ, habentem pondus auri talentũ, & lapides precioſos,& in medio ſui ſardonychem, quam ſemper Dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia precioſa ſpolia in ea comperit ciuitate. Viros autem eius tormẽtis affecit.Hoc itaq; modo etiam alias Ammonitarum urbes quas cepit euertit. *Salomon natus ſcitur*

Amnon ſororem Thamar ui cõprimit: Abſalom eius nece iniuriam ultus, iram patris fugit, tandemq; reuocatur. Cap. VIII

REuertente igitur Hieroſolymã rege,domus eius turpi uitio maculata eſt. Erat enim illi filia uirgo nomine Thamar,pulchritudine ualde præcipua, ita ut oẽs fœminas ſpecioſas euinceret. Huic frater erat Abſalom, ex una genitrice genera⁊tus.Hanc Amnon filiorum Dauid ſenior concupiuit: & cum neq; propter uirgini⁊tatem eius,neq; propter cuſtodiam ſuo poſſet deſiderio prævalere,crudeli percuſ⁊ſus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret,& iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidã cognato eius pariter & amico. Erat enim uir iſte ſapiẽs,& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit ut ei cauſam rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari ſe hæc illum amoris occaſione perferre. Cumq; confeſſus fuiſſet ei Amnon paſsionem ſuam, & quia ſororem ſuam conſanguineam concu⁊piſceret,conſilium ei ſuum deſideriũ adipiſcendi hoc modo dedit:monens ut ægri⁊tudinem ſimularet, & uenientem ad ſe patrem peteret, ut ei ſororem exhibituram competens ægrotanti miniſterium deſtinaret:quod ſi fieret,priuaretur citius à lan⁊guore.Amnon ergo ponens ſemetipſum in lectulo ſecundum Ionadab conſilium ſimulabat infirmitatem, & dum ad eum uiſitandum pater ueniſſet, popoſcit ut ſo⁊rorem ei dirigeret. Quam pater incunctanter iuſsit adduci. Ea ueniente præcepit,ut ei manu ſua faceret panes frixos, dicens ſuauiter ſe ex eius manibus comeſurũ. Illa uero uidente fratre,cõſperſa farina faciẽs collyridas,easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaquam guſtauit ex eis,ſed iuſsit famulos ut omnes à domo repellerent, ut quaſi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iuſſerat impleuiſſent, iuſsit ſororem ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret: Quod dum puella feciſſet,apprehendens eam,ut cum ea cõcumberet ſuadere tentauerat.Puella uero clamabat

clamabat,dicens:Noli uiolentiam facere, nec impietatem frater mi inferre: noli leges transcendere,& te iniquissima confusione miscere: sed quiesce à tam iniusto & sceleratissimo desiderio, ex quo obprobrium & turpitudo nostræ domui perpetua conferatur:adijciens quia si de hac re loqueretur patri,coniugium eius non denegaret ei.Et hæc quidem dicebat uolens ad præsens impetũ eius petulantem declinare.At ille nõ acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus,& robore eius passionis ualde perplexus,uim intulit ei.Quem repente odium post stuprum sororis inuasit:& iniuria perpetrata, eã surgere & abire præcepit. Cumq; illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam sibimet irrogatam, nec usq; ad noctem eam mane re permitteret,repente eam inde discedere iussit,ut etiam hinc testimoniũ suæ confusionis incurreret.Qua resistente,iussit famulo ut eam prorsus expelleret. Illa uero dolens iniuriam simul & uiolentiam,dirupto colobio,quo antiquæ uirgines uti*Collobium* bantur,habente manicas,& ad talos usque profuso, ne facile uiderentur, & cinere aspersõ capite,ibat per mediam ciuitatem, clamãs & ingemiscens uiolentiam sibimet irrogatam. Quam dum inuenisset frater Absalom,requisiuit qua causa proueniente hoc ageret.Et cum factam sibi dixisset iniuriam,quiescere & mediocriter ait ferre germanam,& iniuriã non putare,quod corrupta fuisset à fratre. Cui dum satisfactum fuisset, clamare & uiolentiã suam multis indicare cessauit, et multo tempore apud fratrem suum Absalom uidua tolerauit. Quod cum cognouisset Dauid,doluit quidem:sed cum Amnon seniorem filiũ ualde diligeret, eum noluit contristari.Quem Absalom crudeliter abhorrebat, & latenter opportunũ tempus ultionis delicti illius expectabat.Igitur secundus iam annus corruptionis fororis eius excesserat, & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Betsephon (est autem hæc in sorte tribus Ephraim)rogauit patrẽ ut cum alijs fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante, ne illi grauis uideretur existere, uel fratres dirigi supplicauit.Quibus destinatis,iussit Absalom famulis suis,ut cum uiderẽt Amnon ebrietate dissolutum,illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent.Quo facto fratres cunctos terror grauis & tumultus inuasit, & de se quoq; singuli formidantes,ascendentesq; in equis reuertebantur ad patrem.Quidam uero præcedens nunciauit patri, quasi cunctos fratres interfecisset Absalom. Tunc Dauid quasi omnibus uere simul interfectis, & hoc à fratre, tristitia, quæ eum usque ad mortem ferre uideretur,amara nimis inuasit,& eo dolore neq; causam requisiuit,neq; aliud quicquã.Post hoc tanti mali facinus cognoscere uoluit, neq; sustinuit: sed repente ueste disrupta prostratus in terrã iacebat, lugens filios uniuersos,& qui mortui nunciati fuerant,& simul qui eos occiderant.Ionadab uero Samma fratris Dauid filius cõsolabatur eum,ut à tristitia tanta recederet, nec crederet filios alios interemptos: quia nec causa talis extaret: sed esse credibile, quia hoc fecisset Absalom in solum Amnon, propter Thamar suæ sororis iniuriã. Inter hæc quidem sonus equorum & tumultus quorundam uenientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis,qui de conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit,& præter spem uidens quos ante paululũ periisse crediderat,amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & gemitus,illis quidem super mortuo fratre, regi uero super filium interemptum. Absalom autem fugit in Gessur ad auum maternum, uirum prouinciæ illius prapotentem,apud quem trium annorum tempore commoratus est. Cumq; Dauid uoluntatem haberet,ut ad reuocandum Absalom filium destinaret, non ad uindictam

ctam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ Ioab eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate proue 2. Reg. 1
ctam, ut eũ ſub ſchemate luctus interpellaret, & huiuſmodi uerba proferret. Quæ ait: Duo filij mei rex erant qui in agro fuerant, & in contentionẽ cõuerſi, nullo præſente qui eos placare potuiſſet, ab altero alter percuſſus interijt. Cognatis autẽ interfectorem petentibus, & uolentibus eum occidere, ſupplico ut mihi ſalutem præcipias filij condonari, nec reliquam ſpem meæ ſenectutis auferri, & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim quicquam aliud illi poterunt ſequi, niſi quod timor regius imperauerit. Rege ſiquidẽ mulieris precibus annuente, reſpondens denuo mulier regi: Gratias, inquit, ago rex tuæ benignitati, qui meam miſeratus es ſenectutem, & penè filijs deſolatam filium habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ, precor tuo filio eſto propitius, eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura ſum uere te mihi in hoc præbuiſſe beneficiũ, cum te uideam in cauſa ſimili cum tuo filio manere ſemper iratũ? Fœdum nanq; eſt, ut cum filius unus contra uoluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius. Intellexit itaq; rex hoc conſilium ſtudio Ioab immiſſum, & interrogata ſene muliercula dum cognouiſſet hoc uerum eſſe, reuocans Ioab, ait ipſe ei ſtudij ſui uotum, eumq; Abſalom reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelem, ſed iram indignationemq; remittere. Ille uerò cũ adoraſſet regem, eiusq; ſermonibus gratias egiſſet, repente profectus eſt in Geſſur, & aſſumpto Abſalom, in Hieroſolymam remeauit. Præmiſit autem rex dum uenire filium cognouiſſet, & præcepit, ut ad domum propriam remearet: nõ enim iuſtum eſſe credidit, ut mox uenientem ſuſciperet, aut uideret. Ille uero patre iubente eius declinauit aſpectum, cui tamen à familiaribus debitum exhibebatur officiũ. Huius itaq; pulchritudo licet in triſtitia poſiti, & diligentiam competentem regis filio non habentis, nequaquam depoſita eſt: ſed erat ſpecioſus, & ſplendebat omni decore, & corporis magna proceritate, ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta cæſaries, ut uix octo diebus tonderi potuiſſet: & erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum, qui faciunt quinq; minas. Habitauit autẽ in Hieroſolymis annis duobus, & habuit tres filios maſculos, & filiam unam nimis ſpecioſam, quam rex poſtea Roboam Salomonis filius accepit uxorem, ex qua natus eſt puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Abſalom ad Ioab poſcit ab eo, ut perfecte placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad ſuum conſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab, mittens aliquos ſuorum, confinem ſegetem eius incendit. Quod cum ille cognouiſſet, ad Abſolom uenit, culpans eum, & ex eo cauſam rei huius inquirens. Cui reſpondit: Hoc conſilium comperi, ut te ad nos perducere potuiſſem, negligentem uerba quæ tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Qua propter præſentem te deprecor, ut mitiges genitoris mei iram. Ego nanque peius exilio eſſe iudico huc me modo ueniſſe, patre mihi hactenus iraſcente. Ioab autem neceſsitatem eius agnoſcens, & miſeratus mediator extitit apud regem, eiq; locutus de filio egit, ut libenter eum repente ſuſciperet. Quo ueniente, & in terram proſtrato, ac ſupplicante ut peccati ueniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Dauid reuocat Abſolom

Dauid ab Abſalom regno pellitur Deq; Ziba & Miphiboſeth, & iniu-
rijs Semei,deq; exploratore Chuſi,& Achitophel ſuſpendio. Ca. IX

2.Reg.10 ABſalom autem dum ei hoc fuiſſet à patre conceſſum, in paruo tẽpore mul-
tos equos, multosq; ſibi currus inſtituit, & armigeros quinquaginta: & die-
bus ſingulis ſurgens diluculo & ad regalia ueniens,eis qui cauſas habebant, & mi-
nores inueniebantur in eis, delectabiliter loquebatur,quaſi nõ habente bonos con
ſiliarios patre,ſed iniuſtos in ſuis ſententijs conſiſtentes,quorum iudicio grauarem-
tur. Pro qua re fauorem ſibi omnium conciliabat: adijciebatq; pariter dicens,quia
ſi haberet & hanc poteſtatem,ipſe cuncta ſub legum æquitate diſponeret. His ita-
quæ geſtis,populo ſibi placato,cum iam deuotionem cunctorum ſe obtinuiſſe con
fideret,poſt reconciliationẽ patris annis quatuor iam tranſactis,ſupplicauit ut eum
pater in Hebron ire permitteret, quatenus promiſſa deo ſacrificia celebraret, quæ
fugiens deuouiſſet. Dauid ergo concedente profectus eſt,ad quem multus popu-
lus eo inuitante confluxit. Aderat autem ei & conſiliarius Dauid Achitophel Ga-
lamoneus:& ducenti uiri ex Hieroſolymis, neſcientes quidem conamen huiuſmo-
di,ſed uelut ad ſacrificium euocati. Hoc itaq; cõſilio rex ab omnibus ordinatus eſt.
Quod dum fuiſſet Dauid nunciatum,& inopinabiliter hoc feciſſe filium cognouiſ-
ſet metuens impietatem eius & præſumptionem miratus: quia nec peccati ueniam
recordatus eſt,ſed ſuper illa ſcelera potiora & iniquiora committeret:primum qui-
dem ut regnum à deo donatum uellet auferre: ſecundo ut patrem uita priuaret,de
liberauit ut fugeret trans Iordanem.& uocatis amicis & neceſſarijs,& de filij ſuper-
bia participato cum eis conſilio, cunctaq; cõmittens deo, decem cõcubinas cuſto-
des regalium derelinquens,diſceſſit ab Hieroſolymis:& alia multitudine cum eo fi
ducialiter egrediente,ſimul & ſexcentis uiris armatis,qui Saul uiuente fuerant ei in
fuga priori participes.Abiathar autem & Sadoch ſacerdotibus, & omnibus leuitis
uolentibus ſimul egredi cum arca dei, ſuaſit magis ut in ciuitate conſiſterent, cum
eum poſſet deus etiam arca non portata liberare: mandauitq; ut ei latenter geſta
quæq; nunciarentur.Habuit autem fideles ad omnia miniſtros,Achimaam filium
Sadoch, & Ionatham filium Abiathar.Saboch autem Iethæus cum eo profectus
eſt licet Dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dum acquieſcere noluiſſet, ei
puritatem potius ſuæ deuotionis oſtendit.Aſcendente autem Dauid per montem
oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo flentibus, nunciatum eſt Achitophel eſſe
cum Abſalom,& eius parti fauere.Quod dum audiſſet,triſtitia eius magis accreuit
deumq; rogabat,& ſuppliciter exorabat,ut abalienaret mentem Abſalom à conſi-
lijs Achitophel. Formidabat enim ne contra ſe ei dando conſilia præualeret. Erat
enim uir ille aſtutus & ad proſpiciendam utilitatem nimis argutus.Cumq; in mon
tis uerticem peruenisſet, ciuitate reſpecta cum multis lachrymis quaſi amiſſo re-
gno domino ſupplicauit. Occurrit autẽ ei uir quidam fidelis nomine Chuſi & ipſe
amicus.Quem cum uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte,& aſperſo capite cinere flẽtem atq;
lugentem,conſolatus eſt eum,& à triſtitia ceſſare poſcebat:Et poſt hęc ſupplicauit
ut iret ad Abſalom,quaſi ei conſentiens, & eius ſecreta conſideraret, cõſilijsq; reſi-
ſteret Achitophel:quia ſi cum Dauid pergeret,tantum prodeſſe non poſſet.Obe-
diens ille Dauid,eo derelicto uenit in Hieroſolymam,quo etiam nõ poſt multum
uenit Abſalom.Paululum itaq; exinde procedente Dauid,Ziba famulus Miphi-
boſeth, quem curatorem inſtituerat poſſeſſionum quas donauerat filio Ionathæ,

occurrit

occurrit ei cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs,ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent.Requirente uero Dauid, ubi relinqueret Miphiboseth: ait in Hierosolymis, expectantem ordinari regem se in præsenti seditione, propter memoriam beneficiorum Saul. In his aũt indignatus Dauid,omnia quæcunque concesserat Miphiboseth,Zibæ donauit,multo iustius esse credens, ut hic quàm ille potius hæc haberet,Et Ziba quidẽ hoc facto gauisus est.Igitur ueniente Dauid in locũ Bachuran,progressus quidam de cognatiõe Saul, nomine Semei filius Gera,lapidabat eum,ac pessimis sermonibus accusabat. Circumstantibus aũt amicis,adhuc amplius blasphemabat,& sanguinariũ eum multorumq; malorum dicebat autorẽ,increpãs eum,quatenus ex illa terra uelut pollutus excederet:deoq; gratias referebat qui eum priuasset regno per proprium filiũ, pro eo quod peccasset in dominum,& in eo rite pœnas exigeret.Omnibus autem super eum mota iracundia prouocatis,& præcipue Abisai, uolẽte interficere Semei, Dauid eum ab ira retinuit,dicens:ne malis præsentibus opus,nouæ occasionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est, sed ad deũ intendo, propter quem iste super nos ita uidetur inuectus.Nec est admirandum,ab isto metalia sustinere,quando etiam filij uideor impietatem expertus. Sed forsan aderit nobis misericordia dei,& prævalebimus inimicis, quo adiuuante securo itinere propetemus. Semei autẽ per aliam montis partem currebat, & crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid uenisset ad Iordanem, reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cum uenisset Absalom & Achitophel cõsiliarius in Hierosolymam cum omni populo,uenit ad eum amicus Dauid Chusi:& cũ adorasset Absalom,optabat regnum eius incolume,& in omni tempore permanere.Illo uero dicẽte,cur cum precipuus patris eius esset amicus,eiq; fidelis in omnia uideretur,nõ cum eo tunc esset, sed illo derelicto transisset ad eum:temperate se facere dixit,siquidẽ & populi uniuersi fore iudicium.His inquit,domine,recũ manentibus,recte & ego te sequor. Regnum itaq; tibi à deo collatum est, qua propter eandem fidẽ atq; deuotionẽ præbebo quam patri.Non enim pro rebus præsentibus indignari fas est,quando non in extraneam domum mutatũ est regnum,sed in eadem permansit, filio succedente patri.Hæc dicens satisfecit,cum prius utiq; uideretur esse suspectus.Et Absalom uocato Achitophel, quid oporteret agi tractabat: Qui suasit ut ad concubinas sui patris accederet, ex hoc enim populum sciturum, creditumq; dicebat, quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio supereſſet: ob hoc cũ multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret: hactenus aũt apertas inimicitias eos habere metuere, credentes posse patrem cum filio quocunq; tempore concordari.Hoc etiam consilio flexus, iussit famulis ut tentoria in solario regio figerent:& uidente populo accedens,ad patris sui concubinas ingressus est. Hæc autem gesta sunt secundum Nathan prophetiam,quam Dauid olim de filij sui inuasione significauerat. Cum uero fecisset Absalom quæ monuerat Achitophel,rursus secundũ consilium de prælio cõtra patrem eum proferre poscebat. Cumq; decem milia ille electos sibi dari petisset,ut & patrem eius interimeret,& eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret, ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur: dum hæc sententia placuisset,uocauit etiam Chusi amicum sui patris antiquum, sic enim ille eum uocabat. Cui dum sententiam Achitophel indicasset, quid etiam ipsi uideretur de eadẽ causa requirebat.Ille uero cognoscens,quia si fierẽt quæ suadebat Achi

De iniurijs Semei

Absolom concubinas patris uiolat 2. Reg.17

tophel, Dauid ad mortis periculum peruenisset: contrariam sententiã nitebatur afferre: Non ignoras, inquit, ô rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem, qui & multis prælijs dimicauit, & semper superatis hostibus est reuersus. Nũc equidem credo illum in exercitu constitutum: est enim sicut nosti bellicosus, & idoneus omnia prouidere, & dolos superuenientiũ hostium declinare certissimus: circa ue sperã autẽ derelinquere suos, aut in aliquam aulam se celare, aut circa petras insidias facere. dumq; contigerit ut nostri congrediantur ad prælium, illius quidem uiri ut æstimo, modicum se subducẽt, & dum securi fuerint de regis auxilio, resistent. & inter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens, suis quidem fortitudinem præbebit ad bellum, uos uero inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur comparationem mei consilij, & cognoscens eius utilitatem. Achitophel quidem refuta sententiam: mitteos autem in omnem prouinciam Hebræorum, præcipe ut contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipse prælij militiam uniuersam, esto dux eorum, & nulli alij committas hoc bellum. Facillime enim te crede uictorem fore, si cum cum paucis comprehenderis, cum tu multa milia pugnantiũ habeas, deuotionem suam tibi præbere uolentium. At si pater tuus fuerit obsessione circũdatus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facillime capiemus. Hæc cũ dixisset, probabilior apparuit quàm Achitophel. Nam præ illius consilio, Absalom potius huius elegit. Deus enim erat, qui in eius mente consilium Chusi melius esse faciebat. Quo facto festinauit Chusi ad sacerdotes Sadoch & Abiathar, consiliumq; Achitophel necnon & suum pandens, & quia placuissent quæ ipse monuerat indicauit: & exhortatus est repẽte, ut mittentes hæc renunciarent Dauid, & quæ ab aduersarijs tractata uidebantur aperirent: adijciẽs ut studeret uelociter transire Iordanem, ne eum suus filius persequi festinaret, & antequam se ille muniret, posset à filio comprehendi. Sacerdotes autem opportune suos filios ad hoc officium extra urbẽ cælatos hábebant. Quibus mandantes per fidelem ancillam quæ tractabat Absalom, præceperunt ut Dauid cum festinatione hæc significarent. Illi uero nulla dilatione tardantes, sed mandata seruantes patrum, pij fidelesq; ministri & officij sui uelocitatẽ & necessitatis instantiam cito iudicantes implendam, festinabant ad Dauid. Cumq; duobus stadijs à ciuitate processissent, uidentes eos quidam equites, indicauerunt Absalom. Ille continuo ut comprehenderentur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotum, ab itinere declinantes in uicum quendam non longe ab Hierosolymis, cui nomen erat Bochor: inuenientesq; quandam mulierculam rogauerunt ut eos celaret, & munitionem metuentibus præberet. Illa uero iuuenes illos in puteum repente deposuit, & expansis desuper pellibus os eius operuit. Cumq; persequentes eos uenissent, & de eis mulierem requisissent, illa uidisse quidem se non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum, & continuo discessisse: tamen si cum uelocitate sequerentur, facile eos comprehendi posse dicebat. Cumq; diu secuti non comprehendissent, reuersi sunt. Mulier autem uidens eos remeantes, & nullum iam periculum comprehensionis iuuenibus imminere conspiciens, abstractos è puteo dimisit ad propriũ itineris opus. Qui multo studio festinantes, uenerunt ad Dauid, & cuncta ei quæ Absalom tractabat subtiliter indicauerunt. Tunc ille licet iam nox esset, præcepit tamen suos Iordanem transire cum festinatione. Achitophel autem uidens suam sententiam reprobatam, ascendens iumentum suum uenit ad regionem Galmon: conuocatisq;

catisq; omnibus suis, consilium quod dederat Absalom exposuit: & quia eo quod auditus ipse non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid post uictoriam in regnum continuo rediturum: & melius sibi fore ut libere & magnanime abrumperet uitam, quàm se Dauid reseruaret ad pœnas, contra quẽ Absalom talia consilia præbuisset. Et cum hæc dixisset, accedens in locum domus suę secretiorem, laqueo se suspendit. Igitur Achitophel iudicio suo huiusmodi morte damnatus est: quem deponentes sui de laqueo, sepulturæ contradiderunt. Dauid autem sicut prędiximus transiens Iordanem, uenit in castra optima, & munitissimam ciuitatem: susceperuntq; eum libentissime priores prouincię, & fugam illius temporis reuerentes, & honorem ei pristinæ felicitatis exhibentes. Erant autẽ Berselleus Galaadites, & Siphas potentissimus, & Amanthias, & Machir terræ Galaaditidis primus. Hi nanq; omniũ rerũ copiam Dauid & qui cũ eo erant opulentissime præbuerunt, ita ut neque lecti strati deessent, nec panes aut uinum, sed etiam ubertatem pecudũ ministrarent: qutenus & quietẽ laborantibus, & ciborũ utilium copiam eis ad satietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant constituti.

Absalom instructo contra patrem exercitu uictus: ipseq; crinibus prolixis arborum ramis implicitis pendens transfossus est. Cap. x

ABsalom itaq; congregato magno Hebræorũ exercitu super patrem, & transiens fluuium Iordanem nõ longe à castris, uenit in Galaaditidem regionem, constituitq; principem totius exercitus Amasam in loco Ioab consobrini sui. Erat enim de patre Ietheo, & matre Abigea progenitus: Abigea uero & Saruia mater Ioab, Dauid sorores fuere. Cumq; recensuisset Dauid eos, qui cum eo erant & inuenisset usque ad quatuor milia armatorum, noluit expectare quando super eum Absalom ueniret: sed constituens super illos millenarios & centenarios, diuiso exercitu tripartito, aliam quidem partem Ioab principi militiæ dedit, aliam uero fratri eius Abisai: tertiam autem commisit Etheo, qui erat amicus eius de ciuitate Geth. Cumq; uellet ipse ad bellum simul exire, amici non permiserunt, consilio eum sapientissimo retinentes. Dicebant enim, quia si cum eo deuincerẽtur, omnem spem utilitatis amitterent: si uero una parte uicta ad eum reliqui remearent, posset denuo prælium reparari: quando etiam hostes arbitrarentur alium exercitum manere cum rege. Hoc consilium libenter accipiens Dauid, ipse quidem in castris manere decreuit: & cum duces & amicos ad prælium destinaret, rogauit ut fortitudinem sui & fidẽ & memoriam haberent, utq; puero Absalom uictores parcerent, ne illo moriente aliquid in se mali ipse cõmitteret: optansq; cunctis uictoriam, dimisit exercitum. Ioab itaq; aciem constituit contra hostes in campo quodam, habens post tergum syluam. Eduxit autem è diuerso Absalom suum exercitum: & facta congressione, belli opera præcipua manuũ & maximæ præsumptionis ex utraq; parte gerebantur: alij quidem ut regnũ Dauid reciperet, elaborabant, & omni magnanimitate desudabãt: alij uero ne eo priuaretur Absalom, & daret patri pro sua præsumptione supplicium, in nullo segnes erant aut facere aut pati quodcunq; belli casus afferret. Insuper metuebãt etiam, ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo subiugaretur. Igitur inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bellorum fortium: fugientesq; per syluas & colles persecuti sunt: & alios quidem ceperunt, alios autem interfecerunt, ita ut plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes. illa siquidem die quasi uiginti milia uirorum ceciderunt. 2. Reg. 18

Exercitus autẽ Dauid acceſſit ad Abſalom: erat enim cũctis proceritate & pulchritudine manifeſtus,qui metuens ne eum comprehenderent hoſtes, aſcendens thulam regiam fugiebat.Cumq; uelociter ueheretur,& ipſo motu leuis exiſteret,arbori maximę & ramis extenſæ eius replexa cęſarie inopinabiliter eſt appenſus: & iumentum quidem uelocitate ſua quaſi dominum adhuc portaret abſceſſit, ille uero ramis comarum alligatione retinebatur aſtrictus. Quem cum uidiſſet quidam militum Dauid,Ioab indicauit. Quo dicente, quinquaginta ſiclos ſe ei daturum ſi peremiſſet Abſalom:nec ſi mille ſiclos ei promitteret, occidere ille ſe filium domini ſui dixit: dum omnibus audientibus pater eius ei parci rogauerit. At ille oſtendi ſibi præcipiens,ubi eum uidiſſet appenſum, & locum inueniſſet, in corde eum iaculans interemit. Armigeri uero Ioab circunſtantes de arbore cadauer eius depoſuerunt, eumq; in foueam proijcientes,aceruum ſuper eum lapidum poſuerunt,ita ut figura ſepulchri fieret,& ingentem tumulum locus ille ſeruaret.Ioab uero ſigno dato,à perſecutione reuocauit exercitum,parcens contribulibus ſuis.Igitur Abſalom conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream regiam in ualle, quæ duobus ſtadijs ab Hieroſolymis aberat:quam appellauit ſuam manum,dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in ſtatua permaneret.Erant enim ei maſculi filij quidem tres,filia uero una Thamar.Quæ coniuncta Salomonis filio Roboam,peperit filium Abiam, qui patri ſucceſſit in regnũ.Et de his quidem poſtea declarabimus.Igitur poſt mortem Abſalom populus quidẽ ad propria loca diſperſus eſt. Achimaas autem Sadoch ſacerdotis filius rogabat Ioab, ut præueniens ipſe Dauid uictoriam nunciaret,& quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc Ioab dicens, quia cum ſemper boni nuncij homo fuiſſet, modo non deberet regi mortẽ filij nũciare. Vocãsq; Chuſi, ei opus hoc iniunxit:ut quod ipſe uidiſſet, regi etiam indicaret. Cumq; iterum Achimaas rogaret,ut eum nunciare permitteret,dicens: quia rex circa ſolam uictoriam attentus, nequaquam de Abſalom morte curaret,conceſſit ei ut pergeret ad Dauid:tenénſque compendioſam uiam,quam ipſe ſolus nouerat,præuenit Chuſi.Cumq; ſederet Dauid inter portas, expectãs quando ei aliquis geſta bellica nunciaret, quidam ſpeculatorum uidens Achimaan currentem, & nondum quis eſſet agnoſcens, ait ad Dauid uidere ſe aliquem uenientem. Qui dum dixiſſet bonum fore nuncium, poſt paululum alium quendam ſequi pronunciauit. Cumq; & ipſum bonum nuncium aſſereret; uidens explorator præcurrentem iam uicinum, eſſe Achimaam Sadoch filium ſacerdotis Dauid indicauit. Qui gauiſus,eum bonum nuncium eſſe dixit,& aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dicerentur à rege, ueniens Achimaas adorauit: & interroganti de pugna regi, uictoriam nunciauit. Quo requirente de filio eius quid cognouiſſet,ait,quia mox ut uidiſſet fugatos hoſtes,ipſe ad eũ pergere feſtinaſſet, & audiſſe ſe magnas uoces perſequẽtium Abſalom,& nihil amplius potuiſſe cognoſcere,eo quod cogeretur miſſus à Ioab uictoriam nunciare. Veniente autem Chuſi, & adorante regem, & uictoriam nunciante, de filio eum Dauid continuo requiſiuit. Tunc Chuſi: Hæc, inquit, proueniant tuis inimicis, quæ recepit Abſalom. Quod uerbum uictoriæ gaudium nec apud ipſum manere, nec habere exercitum permiſit. Aſcendens enim Dauid in locum ciuitatis excellentiſsimum, flebat filiũ,tundens crebro pectora,capillos capitis ſui dilacerans,& omni ſe afflictione caſtigans clamabat, dicens: Vtinam mihi & non tibi ô fili adueniſſet interitus.

Luctus Dauid ſuper Abſalõ

Nam

Nam cum eum diligeret per naturam, huiuſmodi mortis eius euentui, quam ſibi potius condolebat. Exercitus autem & Ioab audientes, quia rex filium ita lugeret, reueriti ſunt triumphali ſchemate ingredi ciuitatem: ſed deiecti & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt. Cumq; rex capite uelato reſideret, & filij interitum ingemiſceret, introiuit ad eum Ioab & conſolatus eſt eum, dicens: O domine rex, aperte demonſtras ex hijs quæ agis, quia diligentes te & pro te pericula ſuſtinentes, necnō & te tuamq; generationem protegentes prorſus abhorres, & diligis inimicos: & illos cōcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluētes obierūt. Nam ſi Abſalom uiciſſet, & ipſe regnū firmiſſimū tenuiſſet, nullius noſtrū cadauer remaneret: omnes à teipſo & à tuis filijs incipientes, fuiſſemus ſine dubio proſtrati, nullo noſtrorū hoſtiū flente, ſed cunctis potius cōgaudentibus: inſuper etiam punientibus eos, ſiqui forte noſtrorū miſerati fuiſſent. Tu uero hęc agere ſuper maximo nō confunderis inimico, qui cū tuus filius eſſet, nequaq; hæc impia in te cōmittere formidauit. Igitur recedēs ab hac iniuſta triſtitia procede, militibus oſtēde temetipſum: eisq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nanque optime noui, quia ſi in hoc actu permanſeris, hodie à te populus uniuerſus abſcedet, & alij regnū tradet, & tunc amariſsimum ac uerum habebis luctum. Hęc dicens Ioab, regem à triſtitia reuocauit, & ad cauſas Reipulicæ utilitatis adduxit. Transformatus enim à fletu Dauid, & opportune compoſitus pro aſpectu populi, ſedit ad portas, ita ut audiens populus uniuerſus concurreret: & omnes eum libētiſsime ſalutarent: Hæc itaq; tali modo ſunt geſta.

Dauid uicto Abſalom, iterum recipit totum regnum, mox contra Sabee nouæ ſeditionis autorem mittit Amaſam, quem Ioab dolo occidit, & Sabee deuicit. Cap. xi

PORrò qui cum Abſalom fuerant, & de prælio fugerant, reuertentes ad ſemetipſos, ſinguli mittebant per ciuitates cūctas, Dauid beneficia cōmemorantes, & libertatem, quam eis reſiſtendo multis hoſtibus præbuerat, edicētes, culpantéſque ſemetipſos quia eum expuliſſe uiderentur à regno, & alium ordinaſſent: quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus, rogare deberent Dauid, ut ab indignatione quieſceret eisq; faueret, & recepto regno illis ſuam prouidētiam non negaret. Hæc itaq; Dauid crebro nunciabantur: Sed etiam ille nihilominus miſit ad Sadoch & Abiathar ſacerdotes, ut principibus loquerentur tribus Iuda, quia turpe fuerit ut alię tribus ante illam Dauid conſtituerent regem, cum illi & cognati eſſent, & ſanguinis eius participatione gauderent. Hæc eadem & Amaſæ principi militiæ eos præcepit edicere: quia cū filius ſororis eius fuiſſet, nō diſſuaderet populo ut Dauid reſtitueretur imperiū, pro qua re non ſolum regi recōciliari poſſet, ſed & totius militiæ principatum ſicut Abſalom ei prebuerat obtineret. Et ſacerdotes quidem principibus tribus Iuda locuti ſunt, & Amaſam deflexerunt, promiſſiones regias edicentes, ut in eius partibus conſiſteret. Hoc itaq; facto tribus Iuda miſit ad regem legatos, rogantes ut ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes Iſraelitæ fecerunt, adhortante eos Amaſa. Igitur accedentib. legatis ad eum uenit in Hieroſolymā, omnes tamen præuenit tribus Iuda, ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris, quos de tribu Beniamin ducebat: & Ziba libertus Saul, & filij eius quindecim, & uiginti ſerui. Iſti nanq; cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt, ut facile rex eum tranſiret cum ſuo exercitu.

Cumq; uenisset ad Iordanem,tribus quidem Iuda eum libentissime salutauit. Qui dum pontem ascenderet,prostratus est ante eum Semei,& detinens pedes eius,ue niam postulabat in his quæ peccauerat,rogans ut non circa eum esset acerbus,nec potestate recepta eum iuberet dari supplicio: sed potius considerare t, quia gesta pœnitentia in his quæ prius deliquisset, primus ei occurrere festinaret. Cúmque in his supplicaret atq; deposceret,tunc Abisai frater Ioab ait: Nunquid nam propter hæc non morieris, qui constitutum à deo regem nequaquam blasphemare metui sti? Tunc Dauid conuersus ad eum ait: Non cessatis filij Saruiæ has commouere denuo nobis superiores turbas, & seditiones instantes. An ignoratis quia initium mei regni sit hodie? Quapropter omnibus impie in me agentibus,iuro dimitti sup plicia,& nulli sua delicta reseruari. Tu,inquit,ô Semei securus esto,& nullum mor tis habeto metum. Qui mox adorans cum cæteris præcedebat. Inter hęc autem oc currit & Miphiboseth de cognatione Saul,sordida ueste circumamictus comám que gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam Dauid nec tonsus fuerat præ tristitia,nec uestem deposuerat suam, secq; in hac afflictione deuouerat permanere, donec regiam uideret conuerti calamitatem. Hunc autem accusauerat Ziba seruus suus apud Dauid iniuste. Qui dum salutasset, eique prostatus esset, cœpit interrogare Dauid, cur non fuisset egressus & eius fugæ participatus: ille au tem Zibam sibi fuisse obstaculo dixit,cui dum iussisset,ut ei itineris necessaria præ pararet,curare noluisset,sed uelut quendam seruulum contempsisset:qui si gressus habuisset incolumes,nullo modo ab eo discessisset,cum posset etiam pedibus uti in fuga. Adijciebat pariter,non solum in his,inquit,domine nocuit mihi,sed etiam a pud tuam circa me pietatem derogare, & mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui quia nihil horũ tua mens recipit,cum sit iusta & ueritatem diligat,quam uult ubiq; semper ualere diuinitas. Nam cum à meo auo passus fuisses magna pe ricula, & omnis mea generatio pro illius debuisset sceleribus deperire, tu humilis & benignus existens, & quod præcipuum est illorum malorum obliuionem agens, quando potestate sumpta priora uindicare poteras,amicum me tuum esse iudica sti, & in mensa quotidie regia posuisti:nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixisset ille, neq; Miphiboseth rex uoluit castigare, nec Zibam tanquam fallacem abijcere:sed cum omnia iam donasset Zibæ, quod cum illo Miphiboseth regi nõ occurrisset,& Miphiboseth ueniam dedisset,medie tatem substantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboseth: cuncta,inquit,ô rex Ziba ha beat:mihi uero imperium te recepisse sufficiat. Berezel autẽ Galaaditẽ,uirum præ ripuum atq; bonum, & qui multa in castris ei præbuerat, & regem usq; ad Iorda nem deduxerat,rogauit Dauid ut cum eo ueniret Hierusalem,promittens eius se nectutem omnino decorandam, & eius tanquã patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutauit:dicens senectutem sibi sic immi nere ut etiam in rebus suauibus delectari non posset, cum utiq; octoginta esset an norum,& de sepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerso rogabat,ut si ei præ stare uellet, cõcederet eum ad propria remeare, quando temporis longeuitate nec conuiuiorum epulas discerneret, & auditus iam obturatos haberet: nec sonum ca lamorum aut modulationẽ aut aliorum instrumentorũ,quę reges solent inter con uiuia mulcere,sentiret. Quo nimium supplicante,Dauid ait: Te equidem dimitto, tuum uero filiũ Achiman mihi concede, ut ei omnium rerũ bonarum debeam mu

nus

nus impendere. Tunc Berezel dimisso filio, adorans regem, & optans ei utilia prouenire sicut desiderabat, domum est reuersus. Dauid aũt uenit in Galgala, habens secum iam mediam partẽ populi, & pariter tribum Iuda: uenerũtq; ad eum primi prouinciæ cum grandi pariter multitudine, & tribũ Iuda culpabant, eo quod ei latenter occurrerat, cum omnes ad eum debuissent una uoluntate concurrere. Principes aũt tribus Iuda hoc modo satisfaciebant, dicentes: ne ferrent grauiter eo quod illi præcessissent, qui tanq̃ eius cognati, & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia non quasi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui uenerãt postea mouerentur. Hæc aũt dicentibus tribus Iuda principibus, nequaq̃ aliarũ tribuum principes cessauerunt, sed dixerũt: Admiramur nos equidem fratres, quod uos soli regem cognatũ uestrũ esse dicitis. Nam qui omniũ nostrum potestatem à deo percepit, omniũ nostrum iudicatur esse cognatus. Quapropter populus equidem noster undecim partes habet, uos autem unam, & seniores nos sumus. Non ergo bene fecistis, occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter se tribuum principes loquerentur, uir quidam iniquus, & seditione præcipuus, cui nomen erat Sabee, filius Bochori de tribu Beniamin, stans in medio populi, cũ magno clamore dixit: Neq; habet aliquis nostrum partem apud Dauid, nec sortem apud filium Iesse. Et post hæc uerba tuba canens, bellũ significauit fieri contra regem, omnesq; secuti sunt eum relinquentes Dauid, sola tantũ tribus Iuda cum eo remansit, eumq; in Hierosolymis regem esse constituit. Qui concubinas quidem suas, ad quas filius eius Absalom ingressus fuerat, in domum aliam transmigrauit, eisq; omnia præcepit necessaria ministrari: ipse uero nequaquam copulatus est illis. Constituit quoque & Amasam principem militiæ, & locum ei in quo Ioab fuerat, dedit: iussitq; ut congregaretur quantum colligi posset exercitus ex tribu Iuda, & post tres dies ueniret, quatenus ei militiam daret uniuersam, eumq; pugnaturum contra Sabee Bochori filium destinaret. Egrediente uero Amasa, & circa congregationem exercitus remorante, dum die tertia non rediret, dixit rex ad Ioab: Non est utile dilationem dare Sabee, ne longo tempore possit exercitum congregare, & deterioris cladis existere quàm Absalom autor. Noli, inquit, tardare: sed præsentem sumens exercitum pariter & sexcentos uiros, cũ Abisai germano tuo hostes persequi festinato: & ubicunq; repereris, ei cõgredere, & festina eum comprehendere, ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis & multos possit sudores inferre. Ioab autem in nullo moratus, sed sumens fratrem pariter & sexcentos uiros, & omnẽ exercitum qui erat in Hierosolymis, secutus est cum omni festinatione Sabee. Cumq; in Gabaon uicum procul ab Hierosolymis stadijs quadraginta uenisset, occurrit ei Amasa ut salutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio & lorica uestitus, ueniente ad se Amasa ut salutaret eum, arte quadam quasi caderet gladius è uagina finxit, eumq; se de terra colligere: & altera manu uenientem proxime Amasam, quasi ei osculum daturus, à barba comprehendes improuido gladium fixit in utero, eumq; peremit, impium nimis & sceleſtissimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter & cognato, & qui nihil ei nocuerat, habens pro principatu militiæ & æqualitate honoris inuidiam. Pro hac etenim causa Abner interemit: sed in illo scelere & occasione detentus quasi pro uindicta fratris Asahel, ueniam habere uidebatur. Perempto autem Amasa nullam fomitis excusationem potuit impetrare. Interempto igitur tãto pari duce persequebatur Sabee, derelinquẽs

Seditio Sabee

unum

unum ad eius corpus,qui clamaret exercitui, Amasam iuste peremptum: qui uero regi faueret,sequeretur ducem Ioab & Abisai eius frattē. Cumq; cadauer illius iaceret in uia,& omnis populus super eum conflueret,& cum quadam defuncti misericordia moraretur,& Ioab sequi tardaret, tollens exinde cadauer illius custos eius, portauit in quendam locum ab itinere segregatum, & illic positum ueste cooperuit. Quo facto Ioab uniuersus populus est secutus. Cumq; persequeretur Sabee per omnem Israelitarum prouinciam, quidam nunciauit eum in ciuitate munitissima Abelmacheam nomine residere. Quò dum uenisset Ioab obsidebat eam,uallis undiq; circumductis:militibusq; iussit, ut eius muros omni uirtute deponerent: Nam dum eum ciues loci illius suscipere noluissent, & super eum crudeliter insisterent:tunc quædam mulier casta simul & sapiens, uidens patriam in nouissimo periculo constitutam,ascendens in murum uocauit inter armatos Ioab. Quo uenienti, cœpit ad eum huiusmodi uerba proferre: Quia deus reges & principes ad hoc fecisset, ut Hebræorū hostibus resisterēt,& Israelitis pacis iura præberent:tu, inquit, festinas metropolim Israelitarum quę nihil deliquit euertere atq; uastare. Tunc Ioab orauit propitium sibi deum fore, & quia non haberet huiusmodi uoluntatem, nec ullum de populo uellet occidere, quanto magis tantam nō perdere ciuitatem: sed si acciperet ab eis rebellem regis ad pœnā,id est, Sabee filium Bochori,ab obsessione cessaret,& exercitū continuo reuocaret. Quod dum audisset mulier,ab Ioab paruulas inducias postulabat,ut hostis caput de muro repente proiiceret. Quo facto descendit ad ciues,eisq; locuta est,dicens:cur uellent pessime cū filijs & uxoribus deperire propter malignum hominem,neq; cognitum unde esset, quem regem uellent habere pro Dauid, qui eis tanta beneficia contulisset, & una ciuitas studeret tanto exercitui resultare? Hoc dicto suasit eis,ut Sabee caput abscissum Ioab proiiceretur exercitū. Quo facto Ioab missa tuba obsessionem repente dissoluit: & reuersus Hierosolymā,totius militiæ princeps constitutus est. Ordinauit autem rex etiam Banaiam super corporis custodiam, & super sexcentos armatos: Aduram autem super tributa: & Iosaphat super gestorum conscriptores: Susam uero scribam: Sadoch autem & Abiathar sacerdotes instituit.

De expiatione sceleris Saul in Gabaonitas & de prælijs aduersus Palæstinos feliciter gestis,seu de fortibus Dauid. Cap. XII

2. Reg. 21

IGitur post hæc cum fames prouinciam inuasisset,rogauit Dauid dominū,ut populi misereret: & causam ei pariter,& medelā famis illius indicaret. Cui prophetæ dixerunt,uelle deum,ut Gabaonitæ uindicarentur,quos rex Saul impie interfecerat,& conculcauerat iusiurandum, quod ei Iesus princeps militiæ præbuerat, seniores q; firmauerāt: & si ultio quam Gabaonitæ peterent pro defunctis,exhiberetur eis,posset propitiari deus,& populus à peste liberari. Dauid autē audiens à prophetis hæc uelle deū,euocauit Gabaonitas, eosq; quid uellent fieri requisiuit. Illis autem septem de genere Saul filios ad supplicium postulantibus,requirens rex tradidit eis,parcens tantummodo Miphiboseth filio Ionathæ. Sumentes autem Gabaonitæ uiros quos uoluerunt, punierunt eos. Quo facto, cœpit deus repente pluere, & terram ad fructuum germina reuocare, liberauitq; à priore fame, & ad ubertatem Hebræorum prouinciam hoc facto restituit. Igitur nō multo post tempore rex Dauid castrametatus est contra Palæstinos: & commisso prælio cum eos uertisset in fugam,solus persequendo repertus est. Cumq; esset fatigatus, quidam

hostium

hoſtium nomine Achimon, filius Aſaphat, qui erat de prole gigantum, habebat/
qúe haſtam cuius pondus erat trecentorum ſiclorum, & loricam catenatam, & gla
dium, fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtium perempturus. Erat enim iam la
bore diſſolutus. Tunc ſubito exortus Abiſai frater Ioab, & regem à repentina mor
te protexit, & hoſtem audacter trucidauit. Quo facto, periculũ regis & penè mor
tem grauiter tulit exercitus: eumq; principes coniurauerũt, ut nequaquam cum eis
exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atq; fiduciam ſuam aliquid mali eo paſ/
ſo, & bonis quæ propter eum fuerant ſæpius præbita priuarentur, & quæ eo uiuen
te adhuc poterant adipiſci. Cõuenientibus itaq; Palæſtinis in Gazarim ciuitatem,
audiens hoc rex, ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus ex
titit, & probatiſſime dimicauit Saboch Ethæus, qui erat unus fortiſſimorũ Dauid,
Hic enim multos hoſtium inclytos interemit, & ex prole Gigãtum nimis audacia
ſuæ fortitudinis exultantiũ, fuitq; uictoriæ huius autor apud Hebræos. Poſt hanc
uero congreſſionem. Palæſtini denuo pugnauerunt: ſuper quos exercitũ mittente 2.Reg. 21
Dauid, uir fortis apparuit Ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos
Palæſtinorum ſolus pugnando peremit eos, & alios conuertit in fugam, quorum
etiam multi in prælio ceciderunt. Paulo ſiquidem tempore Palæſtini quieſcentes,
denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatem quæ erat non longe à finibus Hebræorum:
eratq; inter eos uir proceritate quidem ſex cubitorũ, habẽs etiam digitos in utroq;
pede nẽcnon & manu, uno plus quàm ſolet natura concedere, hoc eſt, ſenos. Con/
tra quem unus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans eum deuicit, &
totius uictoriæ autor effectus, maximæ gloriæ culmen accepit. Nam & ille Palæſti
nus gloriabatur ſe de prole Gigantum exiſtere. Poſt quam pugnam nequaquam
contra Iſraelitas habuere certamina. Expeditus itaq; Dauid à prælijs & periculis,
cum pace iam altiſſima frueretur, cantica in deum hymnoſq; uario metro compo
ſuit, alios quidem trimetros, alios autem quinquemetros: diuerſaq; conficiens orga
na, docuit ut Leuitæ ſecundum ea deo hymnos edicerent per ſabatorum diem a/
liasq; feſtiuitates. Organorum autem ſpecies huiuſmodi eſt: Canora quidem eſt
cithara decem chordis coaptata: hæc plectro percutitur: Nabla uero duodecim ſo
nos habens, digitis tangitur. Erant enim & cymbala ærea, & grandia & lata. Et de
his quæ dicta ſunt ſufficiant, ne omnino horum organorum natura neſciatur. Cir
ca regem igitur erant omnes ualde fortiſſimi, quorum inſigniores & actionibus cla
ri octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; tantum opera narrabo, per quos
etiam uirtutes aliorum poterunt indicari. Erãt etenim ſic ualidi, ut & prouinciam re
gerent, & gentibus præualerent. Primus itaq; Ieſobos filius Achime, qui aciem ho
ſtium frequenter irrumpens, nequaquam pugna ceſſauit, donec ex eis nongentos
occideret. Poſt hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic
aliquando Iſraelitis formidantibus Palæſtinorum exercitũ, & ob hoc fugientibus,
ſolus reſtitit: irruẽsq; ſuper hoſtes, occidit eorum multos, ita ut ſanguine occiſorum
gladius eius hæreret in dextra. Et cum Palæſtinos tunc Iſraelitę uiderent in fugam
eſſe conuerſos, deſcendentes de montibus perſecuti ſunt eos, & mirabilis ac famo/
ſiſsima uictoria tunc prouenit, cum Eleazar tantos interfeciſſet hoſtes, eosq; Iſrae/
litæ perſequerentur, & ſumerent ſpolia interemptorũ. Tertius autem fuit filius Eli,
nomine Semias. Et hic in Palæſtinorum certaminibus, dum in locum qui dicitur
Maxilla, aciem poſuiſſet, & rurſus Hebræi metuentes eorum exercitum refugerẽt,

ſolus

ſolus eorum aciem exercitumq; portauit: quorum alios quidē proſtrauit, alios autem non ferētes eius uim & fortitudinem perſecutus eſt conuerſos in fugam. Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres iſti demonſtrauerunt. Quo tempore cum rex eſſet in Hieroſolymis, Palæſtinorum ad bellandum ſuperuenit exercitus: tunc Dauid quidem in arcem ciuitatis aſcendit, ſicut prædiximus, ut de bello conſuleret deum, caſtra uero inimicorū erant in ualle fixa uſq; ad ciuitatem Bethlehem, quæ ab Hieroſolymis procul eſt ſtadijs uiginti. Dauid itaq; ſocijs ait: Bonam aquā habemus in regione mea. Et præcipue laudabat eā, quæ erat in puteo iuxta portam, mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculum ei præberet: quod magis optaret, q̄ ſi quis ei magnū pecuniarū pondus ad tēpus offerret. Et cum audiſſent hoc tres uiri, mox currentes, & per medium hoſtiū iter facientes, uenerunt ad Bethlehem: & hauientes aquam, denuo ad regem per eorum caſtra reuerſi ſunt, ita ut Paleſtini eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos cōtemnerent, à dimicatione ceſſarent. Delata ſiquidem aqua noluit bibere rex, quaſi de periculo & ſanguine hominum ſibi fuiſſet aduecta, & propterea non eſſet bibenda: libauitq; eam deo, & de ſalute uirorum gratias egit. Poſt iſtos autem fuit frater Ioab Abiſai Is enim una die hoſtium nongētos occidit. Quintus fuit Banaias genere ſacerdos, qui prouocatus à uiris inſignibus in Moabitide regione ſua eos uirtute interfecit. Rurſus autē cum uir Ægyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocaſſet, nudus armatum ipſius iaculo proſtrauit ac perdidit: nam auferēs eius iaculum, & uiuum adhuc pugnantemq; ſpoliās, armis eum proprijs interemit. Annumeratur autem & hoc prædictis eius actionibus, aut tanquam primum magnanimorum eius operum, aut quaſi non diſpar. Quadam tempeſtate cum ningeret, in puteū lapſus incidit leo. Et cū os putei eſſet anguſtum, latebat abſcōſus nec apparebat: erat enim ipſum orificium niue damnatum. Nullum ergo egreſſum leo uidēs, nec ſalutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens beſtiam proclamantem, dum iter tunc ageret, accedēs ad puteum in eum deſcendit: & baculo quē portabat in manu, beſtiam repente proſtrauit. Tales igitur uirtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi pœnaq; ſequente & area Ornan. Cap. XIII

2. Reg. 24 REx autem Dauid uolens agnoſcere, quot eſſent milia populi totius, eſt oblitus mandati Moſaici, quo prædictū fuerat, ut ſi dinumeraretur populus, pro uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur. Præcepit ergo Ioab principi militiæ, ut pergens uniuerſum dinumeraret exercitum. Quo dicente nō eſſe neceſſe hoc non quieuit: ſed iuſſit numerum Hebræorum inſigniter adimpleri. Ioab uero ſumēs tribunos & ſcribas, & peragrans Iſraelitarum prouinciam, conſiderata multitudine quanta eſſet, Hieroſolymā remeauit ad regem poſt menſes nouem & uiginti dies: obtulitq; numerum regi, abſq; tribu Beniamin: Hanc dinumerare non potuit neq; tribum Leui. Pœnituit autem Dauid quod dinumeraſſet populum, eo quod deliquiſſet in deum. Fuit ergo aliorum Iſraelitarum numerus nongenta milia uirorum arma ferentium, & militiam exercere ualentium: Iudæ uero tribus per ſe ſolam habuit quadraginta milia. Prophetis itaq; declarantibus Dauid, quia deus ei iraſceretur, ſupplicare cœpit, eumq; rogare ut propitius eſſet, & ueniam peccato cōcederet. Tunc Gad prophetam miſit ad eum deus, tres ſupplicij conditiones portantem, ut earum quam probaret eligeret: utrum uellet famem in prouincia generari annis ſeptem

ptem,an tribus menſibus pugnãdo uinceretur ab hoſtibus,an certe morbus & languor accederet tribus diebus Hebræis. Ille uero in anxietate huius electionis omnium rerum peſſimarum metum incurrens tribulabatur, & uehementer animo uidebatur eſſe confuſus. Cumq; propheta diceret hoc omnimodis imminere, & reſponſum uelociter exigeret,ut electam ab eo conditionẽ deo renunciaret:cogitans rex, quia ſi famem eligeret, contra alios hoc facere uideretur,quando ipſe quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam, reliquis uero eſſet anguſtia:Item ſi eligeret trium menſium uictoriam hoſtium, ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſsimos & cuſtodes,nihil omnino metueret, neci uero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc cõmunem potius paſsionem & regum & ſubiectorum elegit,in qua timor omnibus eſt æqualis: dicens, quia multo melius eſt in dei magis quàm in hoſtium manus incidere. Hæc audiens propheta, renunciauit deo. Qui morbum & interitum miſit in exercitum Hebræorum. Moriebantur enim non uno modo, ut facile languor potuiſset agnoſci:ſed mors quidẽ una erat, multis uero languorũ occaſionibus,& quæ non poſſent cognoſci facile, peribant. Alius uero ſuper alium moriebatur:& latẽter imminens malum,uelociter ferebat interitum. Alij ſiquidem repente cum uehementibus doloribus,& amaro gemitu animam relinquebant:alij uero ipſis paſſionibus marceſcebãt, ita ut neq; curam exhibere corporibus prualerẽt, ſed in ipſo labore deficerent: alij autem repentinis tenebris eorum oculos abripientibus ſuffocati,protinus expirabant: alij ſuper mortuos quos ſepeliebãt ipſi quoq; moriebantur,imperfectas pariter relinquentes ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero languore eos ab hora matutina perimere, uſq; ad horam prãdij cõſumpta ſunt milia octoginta. Extenditq; angelus manũ ſuam ad Hieroſolymam, ut etiam illic peſtem languoris inferret. Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra, rogãs deum & ſupplicans,ut morientium leuigaretur interitus. Tunc rex reſpiciens in aerem,& uidens angelum euaginato gladio in Hieroſolymam properãtem,clamauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe ut ipſe puniretur qui paſtor erat,& greges qui nihil deliquerant ſeruarentur: & in ſe poſcebat iram dei conuerti, & in generationem propriam peruenire ſupplicium, ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces, ceſſare fecit interitum: & mittens Gad prophetam præcepit ut aream Iebuzæi Orpham repente conſcenderet, ædificans illic altare ut hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid,nõ ceſſauit,ſed mox in locum ubi præceptũ ei fuerat perauit. Orpham uero terebat frumentum. Cumq; uidiſſet regem & omnes eius pueros uenientes,cucurrit ad eum,& adorauit. Erat enim genere Iebuzæus, Dauid autem præcipuus amicus:& propterea ei nihil mali fecit, quãdo ciuitatẽ (ſicut prædiximus) deuaſtauit. Cumq; Orpham interrogaret, cur dominus ueniſſet ad famulum ſuũ,dixit,ut aream compararet ab eo:quatenus altare in ea cõſtituens,deo hoſtias exhiberet. Qui & aream dixit, & aratra, & boues ſe ad holocauſta præbiturum,& deum oraturum, ut ſacrificiũ hoc grate ſuſciperet. Rex autem eius quidem ſimplicitatem & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt,munusq; ſuſcipere:precium uero eum rerum omnium accipere poſtulabat, dicens non eſſe iuſtum,gratis ſacrificia celebrari. Dicente uero Orpham, ut quod uellet, efficeret, quinquaginta aream ſiclis ab eo comparauit: & ædificato altari ſacrificia fecit,& holocauſta celebrauit, & hoſtias pacificas immolauit, quibus placauit deum: & denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium

Quidam codices Ornan, alij Orphni, biblia Arcuna habent

ſuum Iſaac, quando cum iam paratus eſſet occidere filium, & in holocauſtum exhibere, ex improuiſo aries apparuit, & altare circūſtitit, quem Abraham pro filio, ſicut prædiximus, immolauit. Videns autem rex Dauid orationē ſuam exauditam à deo, & ſacrificium grate ſuſceptum, decreuit, ut ille locus Area totius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo ædificando prompſit. Deus enim miſit ad eum prophetam, & dixit, templum illic eius filiū eſſe facturum, qui eſſet ei ſucceſſurus in regnum.

De paratis impenſis pro templo dei. Cap. XIIII

POſt hanc itaq; prophetiam iuſsit rex dinumerari colonos, & inuenti ſunt centum & octoginta milia. Ex his inſtituit lapidū cæſores, octoginta milia. Aliam uero multitudinem ut lapides ueherēt, deputauit: ex quibus tria milia quingentos laborantibus præpoſuit. Præparauit aūt multum ferrū, & æs ad opera, & ligna cedrina ualde procera, Tyrijs hæc mittentibus & Sidonijs: quibus mandauerat, ut ei hanc materiem miniſtrarent. Amicis uero ſuis dicebat, hæc ſe tunc agere, ut regnaturo poſt ſe filio præparatā materiem ad opus fabricæ derelinqueret, & non tunc, cum eſſet nouus, & inexpertus propter ætatē, circa talia laboraret: ſed habens hæc præparata, citius opus impleret. Vocans aūt filiū Salomonem, præcepit ei, ut ſuccedens in regnū, templum ædificaret deo, dicens: quia eum uolentem hoc facere prohibuiſſet deus, bellis & humano ſanguine ſordidatū: & prædixiſſet, quia Salomon iunior filius eius ædificaret templū: & quia ut hoc nomine uocaretur, nō ipſe tanq; pater proſpexiſſet, ſed deus: & promiſiſſet prouinciā Hebræorū eius tempore fore felicem, & non ſolum in alijs bonis & pace, quod eſt omniū ualde præcipuū: ſed & bellorum atq; ſeditionū inteſtinarum futuram maximam libertatem. Tu igitur, inquit, quando & ante natiuitatem à deo rex fore monſtratus es, enitere etiā in alijs eius prouidentię dignus eſſe, & pius exiſtere, ſimul & iuſtus & fortis: mandata quoque eius, & leges, quas nobis per Moſen tradidit, & tu cōſerua, & alios nequaquam præuaricari permittas. Templum autem quod te regnante ipſe ſibi præcepit fieri, deo reddere feſtinato: nō paueſcas magnitudinem operis, nec labore terrearis: cuncta nanq; tibi ante meum obitum præparabo. Scito ſiquidem auri talenta iam collecta decem milia, argenti uero centum milia talentorū, ferri uero & æris pondus, quod & numerum poſſet excedere: præparaui lignorum & lapidum maximā copiam. Habes autem inſuper hæc & qui lapides poſsint cædere & fabricas inſtruere, multa milia uirorum, & ſi quid his defuerit, adijcere non moreris. Eſto igitur optimus gubernator, deum habendo patronum. Præcepit autem & principibus populi, quos fabricare præceperat, filium adiuuare, & bonis omnibus abundantes, circa dei uacare religionem, dicens, pro his fruituros pace ſimul & quiete, quæ deus iuſtis & pijs omnibus conſuetus eſt recompenſare. Aedificato ſiquidem templo, arcam eum præcepit illic & ſancta uaſa recondere, dicens: quod ante multum tempus, hoc templum habere debuerant, niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent: cum deus utiq; ſibi templum, poſtquam hanc terram obtinuerant, ædificari præceperit. Hæc itaq; ad principes ſuos Dauid & ad filium ſuum eſt locutus.

De Abiſac Dauidi iuncta, & Salomone rege inſtituto & inuncto, paratiſq; impenſis ad ſtructuram templi. Cap. XV

3. Reg. 1 ET cum iam eſſet ſenex, & corpore frigidus, ita ut propter ætatem ſic algeret, ut neq; multis palliſ coopertus calefieri poſſet: cōgregati medici, & conſilium facientes

cientes, tractauerunt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur, quę cum eo dormiret: hoc ei contra frigus fore remedium, ut eum puella uirgo foueret. Ad quam rem una adoleſcentula in ciuitate reperta eſt, quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret, nomine Abiſac: quæ dormiens ſolummodo cum rege, calefaciebat eum. Rex autem ad rem ueneream, quæ iam ſenectute defecerat, & ad coitum mulieris non ualebat. Quartus igitur filius Dauid, iuuenis ſpecioſus atq; procerus, ex muliere Agith ei natus, nomine Adonias, qui poſt Abſalom fuerat procreatus, habens regnādi ſuperbiam, dicebat amicis, quia ipſum oporteret in regnum ſuccedere: fecitq; ſibi currus multos, & equites, & quinquaginta uiros ſibi præcurſores inſtituit. Quæ cum uideret pater, non corripuit eum neq; impetum uoluntatis eius prohibuit, donec cognoſceret, pro qua cauſa talia cogitaret. Habuit autē Adonias huius rei cooperatores, principem militię Ioab, & Abiathar ſacerdotem: cui ſolum modo reſiſtebat Sadoch ſacerdos, & propheta Nathan, & Banaias qui ſupra corporis cuſtodes fuerat, & Semeias amicus Dauid, & omnes uiri fortiſsimi. Cumque præparaſſet Adonias cœnam extra ciuitatem circa fontem, qui erat in horto regali & omnes fratres præter Salomonem uocaſſet, necnon & principem militiæ Ioab, & Abiathar, & principes tribus Iuda: Sadoch tantummodo ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam, & omnes diuerſæ uoluntatis ad conuiuium non uocauit. Hoc autem matri Salomonis Bethſabee Nathan propheta nūciauit, dicens: Adonias rex eſt, & Dauid hoc ignorat: deditq; ei conſilium, ut ſaluaret ſe, & filium ſuum Salomonem: & ingreſſa ad Dauid ſola, diceret ei, quia ipſe quidem iuraſſet, poſt ſe regnaturum fore Salomonē, & quia Adonias iam teneret imperium. Qua regi loquente, propheta ſe aſſeruit ingreſſurum, & eius uerba ſuo teſtimonio cōfirmaturum. Credens autem his prophetæ uerbis Bethſabee introiuit ad regem: & cum ſolenniter adoraſſet, ſilentio petito, omnia ei ſicut propheta monuerat, explicauit: conuiuium Adonię, aduocatos ab eo Abiathar ſacerdotē & Ioab principem militiæ, & eius filios abſq; Salomone, & neceſſarios eius amicos uocatos inſinuās: dicebátque, quia omnis populus ſuſtineret, quem rex ordinare uellet: rogans, ut haberet in animo, quia poſt mortem eius ille regnans, eam & eius filium unà peteimeret. Cumq; adhuc loqueretur cum rege mulier, nunciauerunt ei, quia prophe ta Nathan eum uidere uellet. Rege iubēte, ut ueniret, ingreſſus Nathan interrogauit, ſi ea die regem feciſſet Adoniam, & ei principatū populi tradidiſſet, dicens eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuium: & omnes regis filios præter Salomonem, ibidem inuitaſſe, & principem militiæ Ioab: qui cum plauſu nimio epulantes & luſu, æternum eius optabant efficere principatum: adiiciens, neq; me, inquit, neq; ſacerdotem Sadoch uocauit, nec Banaiam, qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus: & iuſtum eſſe, ut omnes agnoſcerent, ſi eius factum fuerit uoluntate. Hæc dicēte Nathan, præcepit rex uocari Bethſabee: paululum nanq; è cubiculo diſceſſerat, ingrediente propheta. Cumq; ueniſſet mulier, rex ad eam: Iuro, inquit, tibi per deum noſtrum excelſum, filium tuum Salomonem eſſe regnaturū, ſicut & primitus iam iurauī: & hunc ſuper ſolium meum fore ſeſſurum, & hoc hodie celebrādum. Cumq; mulier adoraſſet eum, & longæuam eius optaſſet uitam, Sadoch ſacerdotē & Banaiam uocari præcepit. Quibus uenientibus, iuſſit, ut ſumpto Nathan propheta, & armatis qui circa aulam regiam reſidebāt, imponentes eius filium Salomonem in iumento regio, foras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion; & ungentes

oleo ſancto,eum conſtituerent regem:& hoc Sadoch ſacerdotem,& Nathan prophetam celebrare præcepit:ſequentesq; per mediam ciuitatem,tuba canerent: clamantes,in æternũ uiuere regem Salomonem:& ſedere in regio ſolio conſtituerent, ut agnoſceret omnis populus, quod ei traditum à patre fuerit imperium. Salomoni uero mandauit de regno, ut pie & iuſte circa Hebræam gentẽ & tribũ Iuda conuiueret. Cumq; Banaias optaſſet,ut eſſet deus Salomoni propitius, repente & inſigniter,& nullam habentes moram, impoſuerunt Salomonem in regiam mulam: educentesq; eum extra urbem ad fontem, & oleo eũ ungentes,introduxerũt eum rurſus in ciuitatem,fauentes,& regnũ eius longæuũ fieri deprecantes: deinde uenientes ad domũ regiã,ſedere fecerunt eum in ſolio regis. Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & magnam feſtiuitatem, lætatus in calamis alijsq; muſicis organis,delectabat exultãs,ita ut diuerſitate organorũ,& melodia muſica omnis terra & aer reſonaret. Cumq; ſenſiſſent clamorẽ Adonias & qui cum eo erant in conuiuijs, turbati ſunt:dicebatq; Ioab, non ſibi placere ſonum tubæ quam audiebat. Dumq; cunctis in conuiuio conſtitutis,nullus guſtaret cibũ,ſed omnes diuerſis cogitationibus inhærerent, cucurrit ad eos ſacerdotis Abiathar puer, nomine Ionathas. Cumq; uidiſſet Adonias iuuenem, & dixiſſet boni eum nunciũ fore portatorem,ille eis pandit uniuerſa de Salomone, & uoluntatem regis Dauid aperuit.Exiliens igitur mox è cõuiuio Adonias, & omnes qui uocati fuerant,ſinguli fugerunt. Metuens autem Adonias regem pro his quæ fuerant geſta, ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret,hoc feciſſe nunciatum eſt Salomoni: & quia rogaret, ut ab eo acciperet iuſiurandum,quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam,nec mali aliquid ſuſtineret:ille uero manſuete miſit, temperanterq; agens, ab illo quidẽ delicto eum dimiſit illæſum,dicens:quod ſi conaretur aliquid denuo nouitatis afferre, ipſe ſuæ punitionis autor exiſteret.Et mittens iureiurando prębito, euocauit eum.Qui dum ueniſſet,& adoraſſet,iuſſit eum ad domũ propriam remeare,nihil de cætero metuentem, ut tamen bonum ſe pro ſua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens aũt Dauid oſtendere totius populi regẽ ſe filium effeciſſe conuocauit principes uniuerſos in Hieroſolymam,& ſacerdotes,& Leuitas:& dinumerans populum,inuenit ab anno triceſimo uſq; in quinquageſimũ exiſtentes,triginta octo milia:ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi,uiginti tria milia:ianitores aũt domus dei quatuor milia:iudices autẽ populi & ſcribas eorum,ſex milia: & totidem qui hymnos dicerent deo cantantes in organis quæ Dauid ſicut prædiximus inſtituit.Diuiſit etiam eos per generationes & ſegregans à tribu ſacerdotes, inuenit eorũ generationes uiginti quatuor: de domo quidem Eleazar ſedecim, & de Ithamar octo: & præcepit eis ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo à ſabbato uſq; ad ſabbatum: & ita omnium generationes ſortem acciperent præſente Dauid & Sadoch & Abiathar ſacerdotibus,& principibus uniuerſis. Et prima quidem generatio cõſcendens ſcripta eſt prima, & ſecunda pariter & tertia, & conſequenter uſq; ad uigeſimamquartam:& diuiſio hæc permanſit uſq; in præſentem diẽ. Fecit aũt & de tribu Leuitarum partes uiginti & quatuor, & ſortiti eodem modo cõſcenderunt: utq; ſecundũ modũ ſacerdotũ, octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent,inſtituit.Eos uero qui erant de germine Moſi,eminentius honorauit. Fecit autem eos cuſtodes theſaurorũ dei, atq; uaſorũ quæ reges deo dicare cõtingeret:iuſſitq; omnibus de tribu Leui ſimul et ſacerdotibus,ut die noctuq; deo ſeruirent

uirent,ſicut eis præceperat Moſes.Poſt hæc autem omnem diuiſit exercitum in co hortes duodecim cum ducibus ſuis & centenarijs & tribunis. Habebat uero una/ quæq; cohors uiginti quatuor milia uirorũ, quos obſeruare præcepit per tricenos dies à prima hora uſq; ad nouiſſimã Salomonem regem cum millenarijs & cente narijs. Conſtituit aũt iudicem uniuſcuiuſq; cohortis, quem bonum iudicauit & iu ſtum,& tutores theſaurorũ, & uitiũ, & agrorum, alioſq; iumentorũ,quorum no/ mina non credidi neceſſariũ reminiſci.Cumq; hæc ſingula prædicto modo diſtri/ buiſſet,cõuocans in eccleſiam iudices Hebræorũ,& principes tribuum,& duces co hortum & qui in unoquoq; actu aut ſuper poſſeſſionem regiam fuerãt conſtituti, & ſtans in excelſiori ſolio rex ait:Fratres noſſe uos uolo,quomodo templũ deo ędi ficare deliberans,aurum multũ præparaui,pariter & argentum,centum milia talen torum.Deus aũt prohibuit me per Nathan prophetam propter bella quæ pro uo bis geſſi,ex inimicorum cædibus pollutam habentem dexteram,ei templum ædifi care:ſed filium mihi ſucceſſurũ in regno,hoc implere præcepit.Nuncio itaque,quo niam dũ pater noſter Iacob duodecim filios habuiſſet,noſtis Iudam fuiſſe regem, & meipſum cum ſex fratres haberem, præpoſitum ,& à deo recepiſſe regnum , & nullum fratrum meorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios, ut non in alterutros ſeditiones exerceant,Salomone regnũ ſuſcipiente: ſed agnoſcẽtes quod deus eum elegit,ferant eum libenter ut dominum.Non enim grauis debet eſſe dei uoluntas,quando non extraneo ſeruiunt: ſed magis lætentur in fratrem honorem imperij poſidentẽ,eiq; unà participãtes.Oro itaq;,ut promiſsiones dei perducan tur ad finem, & felicitas in cuncta prouincia ſeminetur:omniq; tempore teneatur, ſicut eam ſub rege Salomone eſt ipſe pollicitus præbiturum.Erunt autem hæc fir/ ma,& terminum bonum habitura,ſi pium ac iuſtum, & cuſtodem paternarum le/ gum temetipſum ô fili præbueris. Sin uero has non cuſtodieris , mala te ſcito eſſe paſſurum.Rex autem dum hæc compleſſet uerba,ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionem ædificij templi omnibus uidentibus Salomoni tradidit , quemad/ modum fundamenta domus & ſuperiora eius, & quanta uel qualis latitudo & alti/ tudo fieret,necnon & quanta uaſa aurea uel argentea, quorum pondus ipſe decre/ uit:monuitq; eum etiam ſuis ſermonibus,ut omni inſtantia operi immineret , utq; principes & Leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius ętatẽ:& quia eum deus delegerit:qui & fabricæ tẽpli,& præſul eſſet imperij,facile illis & non ual/ de laborioſum ædificium fore dicebat.cum ipſe multa auri talẽta,plurima uero ar/ genti,& ligna, & fabrorum multitudinem & lapides cædentium præparaſſet: nec/ non & ſmaragdos,& alios lapides pretioſos:ſed & tũc oblationis primitias faciens alia tria milia talentorum auri purißimi ſe præbiturum eſſe dicebat, ad adytum & ad currum dei faciendum,de quo & Cherubin eſſent,ſub quibus conſtituerent ar/ cam.Dumq; tacuiſſet Dauid, principibus & ſacerdotibus atque Leuitis multũ ſtu dium oblationis habentibus , & promiſsiones claras et magnificas exhibentibus, quæ etiam ſunt impletæ ab eis: oblata quidem auri talenta quinq; milia, & ſtateres decem milia,argenti uero talenta decem milia,ferri autem talenta multa milia.Sed & quicunq; pretioſos lapides habuit,obtulit, & inter theſauros tradidit conſeruan dos,quorum agebat curam pronepos Moſi Iehis . In his itaq; omnis populus ex/ ultabat.Sed & Dauid uidens ſtudium & munificentiam procerum ac ſacerdotum & ſimul uniuerſorum, deum benedicebat magna uoce, patrem eum & genitorem

omnium eſſe proclamans,ſed & opificem rerum humanarum & diuinarum,& qui bus eum ipſe prępoſuiſſet præſulem, ſimul & curatorem feciſſet generis Hebræorum,& felicitatis eorum,quorum ei præbuerat principatū. Inter hæc autem orans, & omni populo bona ſemper exoptãs, & Salomoni filio mentẽ ſanam & iuſtam, & in cunctis partibus uirtutem & incolumitatem,iuſſit ut etiã populus benediceret deum. Illi uero proſtrati in terram,adorauerũt:egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quæ eo regnãte potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit,uitulos mille,& totidẽ arietes,& agnos mille:quos in holocauſtis obtulerunt:ſacrificaeruntq; patiter & pacificas, multa milia ouium occidentes: et tota die rex feſtiuitatẽ habuit cum omni populo. Sed & Salomonem ſecundo unxerunt oleo,regemq; fecerunt, & Sadoch pontificem uniuerſæ plebis,deducentes ad regalia Salomonem,& fecerunt ſedere in ſolio patris. Ab illo nanq; tempore ei cunctus populus ſeruiebat.

Dauid moriturus inſtruit Salomonem. Cap. XVI.

POſt paululum uero tempus Dauid ægritudine & ſenectute cõfectus, ſciens ſe moriturum,uocauit Salomonem filium,& hęc ei locutus eſt: Ego quidẽ ô fili, iam ad uniuerſorum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens iter omnium qui nunc ſunt,quiq; futuri ſunt:illuc pergens,unde non licet ulterius remeare,& quę in hac uita gerũtur agnoſcere. Quapropter uiuẽs adhuc,& iuxta mortem cõſtitutus,ea te moneo, quæ dudũ dixi ſuadens,ut ſis quidẽ iuſtus circa ſubiectos, pius aũt circa deum,qui tibi dedit imperium: atq; mandata ſerues, & leges quas ad nos per Moſen ipſe tranſmiſit:& neq; gratia, neq; inimicitijs, neq; concupiſcentia, neq; alia paſſione conſtrictus, has forte contemnas. Dei nanq; fauorem amittes, ſi legis præuaricator fueris:& è diuerſo prouidentiã eius in te conuertes,ſi talis fueris, qualem eſſe decet rectorem imperij. Sed ego etiã deum exoro,ut genus noſtrum, regnum tempore uniuerſo poſsideat, nec altera domus Hebræorũ habeat principatũ,ſed ut noſipſi per ſecula æterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis Ioab, qui per zelum occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos, Abner filium Ner,& Amaſam filium Iethra. Quorum mortem,ut fuerit uiſum tibi,ulciſcere:quoniã potior me atq; potẽtior exiſtens Ioab, pœnã hactenus declinauit. Cõmendo autem tibi & filios Berſellei Galaaditis, quos in omni honore & prouidentia conſeruabis, hoc munus præſtando mihi. Non enim eis initium benefaciendi cõferimus,ſed ea potius recompenſamus:quia pater eorum mihi in fugæ tempore miniſtrauit. Sed & Geræ filium Semei de tribu Beniamin, qui multũ mihi in fuga poſito blaſphemauit proficiſcenti,& poſtea remeanti occurrit ad fluuiũ Iordanis:& fidem accepit quod nihil mali tunc pateretur:nunc cauſam rationabilem requirẽs, in eum decenter ulciſcere. Dũq; filiũ hæc monuiſſet,de omnibus rebus & amicis, & de his quos nouerat pœna dignos,defunctus eſt:cum uixiſſet annis ſeptuaginta. Ex quibus regnauit ſeptem annis in Hebron ſuper tribum Iuda,& menſes ſex:in Hieroſolymis aũt regnauit ſuper prouinciã uniuerſam,annis trigintatribus. Hic enim fuit uir optimus, & omni uirtute plenus, quã eſſe oportet in regibus, quibus tantarũ gentium cõmittitur ſalus:fortis,qualis non fuit alius. Nam in certaminibus quę propter ſubiectos habuit,primus ad pericula properabat:laborare & pugnare milites inuitans ipſe operando potius,non ſicut dominus imperando,ad intelligendũ & cõſiderandum de futuris,& diſpenſatione præſentiũ nimis idoneus,caſtus,manſuetus, benignus circa eos qui in calamitatibus erant:iuſtus,& nimis humanus. In hijs aũt quæ

Aetas Dauid & Iaus

3. Reg. 2

regibus

regibus præcipue conueniunt,in nullo penitus niſi circa uxorẽ Vriæ, magnitudine poteſtatis deliquit. Reliquit aũt & diuitias,quãtas nullus alius regũ, neq; Hebræorum, neq; gentiũ aliarũ. Sepeliuit autẽ eum filius eius Salomon in Hieroſolymis, decenter nimis, & alijs rebus quæ ſolent circa exequias regias miniſtrari, & multas diuitias cum eo recondidit. Quarum magnitudinẽ ex his quæ dicturus ſum,poterit quilibet agnoſcere. Poſt tempus enim annorum mille, & trecẽtorum Hyrcanus pontifex,dum ciuitas obſideretur ab Antiocho rege,qui pius cognominatus eſt,filio Demetrij,uolẽs ei dare pecunias,ut ab obſeſsione recederet,& exercitum ſuum auferret, non habens unde hoc adimpleret,aperuit unũ loculum ſepulchrorũ Dauid, & ſublatis exinde tribus milibus talentorũ,partẽ dedit Antiocho,& ita anxietatem obſeſsionis amouit,ſicut etiã in alijs indicabimus. Poſt hæc aũt multo anno rum tempore iam trãſacto,rurſus Herodes rex alium loculum aperiens, plurimas exinde pecunias tulit. Nullus autem aliorum loculos regum inuenit. Erãt enim ſub terra mechanico modo reconditi, ut ingredientibus in monumentum, nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his quidem hæc nos indicaſſe ſufficiat.

De theſauris in ſepulchro Dauid reconditis

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS

Salomon ſumit de ſeditioſis ſupplicium Cap. i

DAVID itaq; regis uirtutem, quantorumq; bonorũ autor extiterit contribulibus ſuis, quantaq; bella pugnasq; geſſerit,& longæuus ſit mortuus,in præcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuuenculo ſuſcipiente regnum,quẽ adhuc uiuens pater dominum populi uniuerſi uoluntate dei conſtituit,ſedente eo uidelicet in ſolio patris,omnis equidem populus ſolẽniter fauit, ut aſſolet in regis initio, quatenus eius res optime gererẽtur, & uſq; ad ſenectutem feliciter permaneret in regno. Adonias aũt,qui eius etiam patre adhuc uiuente,tẽtauerat regni culmen inuadere,ingreſſus ad regis matrẽ Bethſabee,eaq; humiliter ſalutata,requiſitus ab ea,ut ſi pro aliqua petitiõe ueniſſet,ediceret,promittẽte ſe grata uoluntate cõferre,itaq; locutus eſt: Noſti quidem & propter ætatem & populi uoluntatem, regnũ fuiſſe meũ: ſed decreto dei ad Salomonem tuum filium peruenijſſe: me tamen amplecti profiteor, & grate ſeruire ei, & libẽter agere quæ iuſta ſunt. His dictis pariter poſtulauit, ut apud filiũ ſuum eiusq; fratrem intercederet,eiq; ſuaderet,dari ſibi Abiſag,quę eius cum patre dormierat, uxorem,dicẽs: quia præ ſenectute eam pater nõ agnouiſſet, ſed adhuc uirgo perſiſteret. Bethſabee uero & miniſtraturam ſe in hoc negocio ſtudioſe promiſit, & nuptias promereri propter utrunq;, quia & rex ei uellet aliqua præſtare, & illa pro eo prona uolũtate depoſceret. Adonias aũt ſpe nuptiarũ lætus, abſceſsit. Salomonis aũt mater repente perrexit ad filium,loquutura de quibus Adoniæ ſupplicãti promiſerat. Et occurrente ſibi filio,camq; cõplectente, cum deduxiſſet eam ad locum ubi ſolium erat regium conſtitutum,rex aliud ſolium à dextris matri iuſsit apponi. Quumq; ſediſſet Bethſabee, Vnũ,inquit,ô fili munus mihi petẽti concede, & nec uelis quaſi difficile denegare,triſtemq; deſerere. Cui Salomon,ut imperaret, quod

Adonias ſibi Abiſag petijt uxorem

uellet,ait:quia ſanctum eſſet matri cuncta præbere,culpabat tamen petitionis eius initium,quia tanquam non habens firmiſſimam ſpem adeptionis, huiuſmodi uerba proferret,& adhuc quicquã ſibi negari metueret. Tũc illa rogabat,ut uirginem Abiſag Adoniæ fratri daret uxorem. Hoc uerbum rex iracunde ſuſcipiens,dimiſit quidem matrem dicens: quoniã Adonias cauſas nimis eminentes appeteret:& mirari ſe quomodo non poſceret etiam regnum, quæ quaſi ſeniori Abiſag dandam rogaret uxorem,qui potentes haberet amicos,Ioab principem militiæ,& Abiathar ſacerdotem. Mittens autem Banaiam, qui erat ſuper corporis cuſtodes, fratrem Adoniam præcepit occidi. Vocans autem & Abiathar ſacerdotẽ, dixit ei:dignum quidem mori hoc te liberat,quia & cum patre meo ſæpius laborasti,& arcam cum eo in hanc regionem uexiſti: hoc autem tibi propono ſupplicium, eo quod fueris cum Adonia iunctus,eiq; conſenſeris,ut neque hic moreris, neq; ad faciem meam ingrediaris:ſed pergens ad patriam tuam, in agro degas: & hanc conuerſationem dum uiuis, exerceas:quoniam peccaſti, & non eſt iuſtum, te habere ſacerdotium. Sic igitur domus Ithamar ſacerdotij honore priuata eſt,propter prædictã cauſam, ſicut Samuel Eli prædixerat: tranſiuitq; ad genus Phinees, id eſt ad Sadoch. De genere uero Phinees,tempore quo ad domum Ithamar ſacerdotium trãſmigrauit: Eli primo pontificatum accipiente,iſti deſcendiſſe noſcũtur,qui ſacerdotio ſunt priuati: Vochar filius Ioſeph ſummi ſacerdotis,huius autẽ filius Ionathan,Ionathan autem Mareoth,Mareoth autẽ Aſophi,Aſophi aũt Achitobi, Achitobi autẽ Sadoch, qui primus ſub Dauid rege ſacerdos eſt factus. Ioab igitur princeps militiæ peremptum audiens Adoniam,ualde perterritus eſt. Erat enim eius amicus potius quàm Salomonis regis: & hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter ſuſpicatus,fugit ad altare,credens ſibi cautelã religionis interuẽtu ob pietatem regiam profuturam. Quod dum fuiſſet regi nunciatum,mittẽs Banaiam,eum iuſſit adduci,ut in eius iudicio ſatisfaceret. Ioab autem ait,nõ ſe relicturum ſacrarium, ſed ibi potius quàm in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renunciaſſet regi,præcepit Salomon,ibi ſicut uellet,caput eius abſcindi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus,quos indecenter occiderat,& eius cadauer ſepeliri: ut peccata quę geſſit,eius nunq; deſererẽt genus:& à Ioab morte ipſe,eiusq; pater eſſet innoxius. Quod dum feciſſet Banaias, ipſe princeps militiæ totius exercitus cõſtitutus eſt. Sadoch autem ſolum fecit rex ſacerdotem in locum Abiathar, quem remouit. Semei uero præcepit, ut domum ſibi ædificaret in Hieroſolymis, ibiq; maneret,& torrentem Cedron tranſgredi non auderet:quod ſi tranſcenderet ultionem mortis incurreret: ſuper hanc autem cõminationem iuſiurandi eum religione cõſtrinxit. Semei aũt hoc præcepto Salomonis gaudere ſe dicẽs,atq; ſeruare, inſuper adijciens iuſiurandũ, relicta patria in Hieroſolymis habitauit. Tranſactis aũt annis tribus,audiẽs duos ſeruos,qui ei fugerãt,in Geth cõmorari, perrexit ut eos quæreret. Quo cũ eis reuertente,cognoſcens rex,quia & mandatũ eius & iuſiurandum ſpreuiſſet,grauiter hoc tulit:eoq; uocato: Tu,inquit,iuraſti,nõ te me eſſe relicturũ,neq; ab hac ciuitate ad aliã aliquatenus egreſſurũ. Nõ ergo iuſiurandi effugies ultionẽ:ſed etiã p quibus pattẽ meũ fugientẽ iniurijs affeciſti,dabis nũc pœnas,ut cognoſcas quia nihil lucrant,qui nõ repẽte pro ſua iniuſticia puniunt,ſed omni tpe quo ſe putãt nihil paſſuros,ſine timore cõſiſtere,creſcit eorũ pœna,& causa maior efficitur:quia peccaſſe noſcunt. Tunc Banaias iuſſu regis,Semei interemit.

Adonias occiditur

Ioab occiditur in templo

De Sa-

De Salomonis uxore, ſapientia & iudicio primo. Cap. II

QVumq; Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit uxorem filiam Pharaonis regis Aegyptiorum: & ædificatis muris Hie roſolymorum multo potioribus atq; munitioribus quàm primitus exiſtebant, de cætero maxima pace gubernabat imperium, in nullo per iuuentutẽ circa iuſtitiam legumq; cuſtodiam, aut paternorum memoriam mandatorum minor exiſtẽs: ſed cuncta quæcunq; ætate prouecti ſapientiaq; perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat: placuitq; ei, ut ueniens in Hebron, in altari æreo quod fecerat Moſes, ſacrificaret deo. Tunc itaq; mille oues obtulit in holocauſtũ. Quod dũ feciſſet, præcipue uiſus eſt placere deo, apparuitq; illi ea nocte per ſomnium, præcipiẽs, ut quædam ſibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon autem optima & eximia poſtulauit: quæ & deus grate præberet, & homo utiliter perciperet. Non igitur aurũ, non argentũ, non alias diuitias, ut homo & iuuenis, ſibi dari deprecatus eſt, hæc enim apud multos ſola putantur magna & dei dona præcipua eſſe: ſed da mihi, inquit, mẽtem ſanam, & prudentiam bonam, ut circa populũ iuſtum poſſim uerumq; proferre iudicium. His petitionibus placata eſt diuinitas: & etiã alia cũcta quorum memoriam prece non fecerat, dare ſe dixit, id eſt diuitias et gloriam, & de inimicis uictoriam, & præ omnibus intellectum & ſapientiam, qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec priuatorum: ſeruaturumq; ſe etiam nepotibus eius imperium multo tempore promiſit, ſi iuſte uiueret, & ei obediret, patriſq; ſui in optimis actionibus imitator exiſteret. Hæc Salomon audiens dicta à domino, repente exiliuit à ſomno, & adorans eum, ad Hieroſolymam remeauit, & ante tabernaculum ſacrificijs celebratis, epulas uniuerſis exhibuit. His itaque diebus iudicium apud eum deductum eſt, cuius terminũ erat inuenire difficile. Cauſam uero unde lis prouenerat, neceſſarium iudicaui referre, ut legẽtibus & iurgij nota ſit difficultas: & ſi tale aliquid emerſerit, quaſi ex imagine regij decreti, cito poſſint huiuſmodi proferre ſententiam. Duæ ad eum mulieres ſocia conuerſatione uenerunt: quarum una quæ læſa uidebatur, prima cœpit hæc uerba proferre: Habitauimus, inquit, ô rex, ego & hæc in una domo: cõtigit autem ambabus, ut una die eadẽq; hora pareremus: Tranſacta iam tertia die, dormiens hæc, ſuper ſuum filium incubuit, & eum uiolenter occidit: tollensq; meum, ad ſe contulit, & mortuum in ulnas meas dormientis appoſuit. Mane facto, dum ubera porrigere uellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem mortuum adiacere mihi cognoui: & miſera certius hoc turbataq; conſiderans, factum ſcelus aſpexi. Vnde repetens meum filium & non recipiens, ad tuum domine remedium conuolaui. Dum enim ſolæſimus, & nullũ qui nos arguat metuamus, contemnens hæc denegare perſiſtit. His dictis, requiſiuit rex, quid allegare uellet & altera. Qua negante quod hæc feciſſet, & dicente ſuum uiuere filium, & aduerſariæ ſuæ fuiſſe defunctum, quũ nullus poſſet huius rei inuenire iudicium: ſed in eius diſcretione omnium mens hæreret, ſolus rex huius rei quæſtionem inopinabiliter ſoluit. Iuſſit deferri & uiuum & mortuum infantem, uocauitq; quendam armigerum, præcipiens ut euaginato gladio ambo diuiderentur infantes: ut utraq; medietatẽ, & eius qui mortuus fuerat, & qui uiuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidem populus ignorans ſententiam, deridebat, quaſi ab adoleſcente rege prolatam. Inter hæc autem, uera matre proclamante ne hoc fieret, ſed potius ut infantulus ſociq; traderetur, ſibi ſufficere, ut tantum

2. Reg. 10

Salomon filiã Pharaonis ducit uxorem

Iudicium regis ſuper uiuũ & defunctũ

tantum uiueret eumq; uideret,licet alterius esse uideretur:cum è diuerso altera pręparata esset,ut diuisum uideret infantem,insuper ueram matrē tormentis affici postularet: cognoscens rex utriusq; uoces de uero corde prolatas,reclamanti quidem ne perimeretur infantulus, iussit filium redonari, ueram matrem eam esse cognoscens:alterius uero malitiam accusauit, quæ necato proprio filio, etiam suæ amicæ natum uidere cupiebat extinctum.Hoc itaq; magnum exemplum,& præcipuum sapientiæ & prudentiæ eius iudicium populus credidit uniuersus:& ex illo tanquam diuinum habentem sensum, omnes suspiciebant. Isti siquidem principes militiæ & duces erant ei in omni prouincia. In tribu equidem Ephraim, Vri:In regione autem Bethlehem erat Dochis: Dorensem autem & maritimorum regionem Abinadas habuit sub potestate sua,duxitq; filiam Salomonis uxorem.Campus autē maximus erat sub Banaia filio Bachi, cui adiecta terra est ad Iordanem usque protensa. Galaaditidem uero & Gaulaniten usque ad Libanum montem, centum & sexaginta ciuitates maximas atque munitas habens sub se Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autē totius Galilææ usq; ad Sidonem curam habebat, & ipse habens uxorē filiam Salomonis nomine Bahma.Maritima uero quæ circa Arcen ciuitatem posita sunt,habuit Banach: Sabath autem montem Taurum, & Carmelum,& inferiorem Galilęam.Regionem autem usq; ad Iordanem fluuium cōstitutam,Basan disponebat.Semei autem sors Beniamitidis erat iniūcta.Gaber autem habuit regionē positā trans Iordanem, & super omnes hos unus erat positus princeps.Mirabile itaq; incrementū habuit & populus Hebræorum & tribus Iuda,conuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti, & ad bella tumultusq; ulterius non abstracti,insuper & desideratam libertatem adepti,intemperantes erant circa substantias congregandas,& eas semper potius extendendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate distentas usq; ad Aegyptum gubernabant,tributa colligentes ex eis gentibus. Inferebant & eius mensæ quotidianæ ad regale conuiuium similę coros triginta,farinæ sexaginta,boues saginatos decem, & de pascuis uiginti, agnos saginatos centum. Hæc omnia, præter illa quę de uenationibus capiebant,id est,ceruos & bubalos,& uolatilia,sed & pisces quotidie ab alienigenis portabātur. Tātam uero multitudinem curruum habuit Salomon, ut quadraginta milia præsepia equorum subiugalium essent, & præter hos duodecim milia equites: quorum medietas quidem regem in Hierosolymis obseruabat, reliqui uero per uicos regios dispersi manebant. Idem uero dux,cui commissa erat mensæ regalis expensa,etiam equis necessaria ministrabat, deuehens hæc ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaque deus præbuit Salomoni sapientiam ac prudentiam, ut etiam homines antiquos excelleret: & nec Aegyptijs qui sapientia omnibus differre uidentur,comparatus, uel modicum minor esset,quorum utiq; multum nimis sapientiam pręcedebat. Transcendit autem sua sapientia etiam eos qui apud Hebræos tunc scientia clarere uidebantur, quorum nomina non præteribo.Erant autem Iethan & Heman, & Chacad,& Darda filij Samad. Composuit autem & libros de canticis & modulationibus quinque & mille, & parabolarum & similitudinū fecit libros tria milia:per unumquodq; enim arboris genus parabolam dixit,ab hyssopo usq; ad cedrum.Eodem modo & de iumentis,& de reliquis terrenis,necnon aquatilibus, & aerijs animalibus disputauit. Nullamq; naturam ignorabat,inexaminatamq; præterijt:sed de omnibus philosophatus

3 Reg.4 *Principes militiæ Salomonis*

Sapientia Salomonis

sophatus est,& disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. Præstitit autem ei deus, ut etiam contra dæmones artem ad utilitatem hominum & eorum curas edisceret:& incantationes instituit, quibus ægritudines soleāt mitigari.Modos etiam coniurationum, quibus obstricti dæmones ne denuo redeant, effugantur, inuenit, & hæc cura hactenus apud nos multum prævalere dinoscitur. Vidi etenim quendam Eleazarum de gente nostra, præsente Vespasiano & eius filijs & tribunis, alioq; simul exercitu, curantem eos,qui à dæmonibus uexabantur.Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui à dæmonio uexabatur,anulum habentem subter signaculum radicem à Salomone monstratam: deinde dæmonium per nares odorantis abstraxit, & repente cecidit homo. Postea coniurauit eum, iuramentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet,id est,carmina quæ ille composuit, edicens super eum. Volens autem satisfacere atq; probare præsentibus Eleazarus, hanc se habere uirtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum,aut peluim:& dæmonio imperabat, ut egressus ab homine, hæc euerteret, & uidentibus præberet indicium quod hominē reliquisset.Quo facto,sapiētia Salomonis cunctis innotuit: propter quam ut omnes magnitudinem eius naturæ cognoscerēt atq; religionem,& ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eum lateret,hæc dicere sum compulsus. Audiens autē Hira rex Tyri,quia Salomon Dauid patri succesisit in regnum,& ualde lætatus,quia Dauid eius erat amicus,misit ad eum salutans, & propter præsentia bona cōgaudens. Destinauitq; ad eum denuo Salomon literas hæc habētes: Rex Salomon regi Hiræ.Scito patrem meum uoluisse deo ædificare templum, & bellis frequentibus fuisse prohibitum: non enim primo desijt inimicos extinguere, donec eos tributarios sibimet subiugaret.Ego uero gratias ago deo pro pace præsenti,propter cuius uacationem ei uolo ædificare domum. Ipse nanq; meo patri dixit,à me hanc esse ædificandam. Quapropter rogo, ut aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Libanum, qui ligna secare possint: ad sectionem nanq; syluarum Sidonij sunt doctiores nostris.Mercedes uero quas decreueris, ego incidentibus ligna præbebo. Legens autem Hira hanc epistolam, & in his quæ scripta fuerant delectatus, Salomoni ita rescripsit: Rex Hira regi Salomoni. Dignum est equidem ut benedicatur deus,quia tibi paternum præbuit principatum sapienti uiro, & omni uirtute pollenti: ego aūt in his omnibus delectatus, quæcunq; mandasti libentissime ministrabo. Incidens enim ligna procera & multa, cedrina pariter & cypressina, per meos ad mare destinabo: præcipiens,ut ratibus factis, nauigantes ad locum quemcunq; uolueris,ea deponant,ut tui hæc ad Hierosolymam deferant. Sed & tu pro his præbe nobis frumenta,eo quod horū nobis esse uideatur inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitum.Harum igitur epistolarū hactenus exempla seruantur non in nostris solummodo libris, sed & apud Tyrios. Et si quis hæc uoluerit integre cognoscere, rogans custodem monumentorum publicorum Tyriæ ciuitatis, inueniet ea consona horum quæ à nobis dicta sunt. Hæc itaq; dixi, uolens lecturos agnoscere,quia nil amplius extra ueritatem proferimus: neq; ex uerisimilibus quibusdam, aut fallacibus,aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes,examinationem quidem fieri declinamus, & ut nobis credatur,exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, nisi adhibita probatione, & manifestis indicijs ueritatem ipsius uirtutis aperiamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuissent literę Tyrij regis allatæ

Potestas in dæmones

3.Reg.5

latæ,eius uoluntatem & fauorem ualde laudauit,& ea quæ popoſcerat,repenſauit: miſitq; ſingulis annis tritici triginta milia coros, & totidē olei batos. Batus autem capit ſextarios ſeptuaginta duos.Eandem uero ei menſuram etiam uini præbebat. Amicitiæ ſiquidem Hiræ & Salomonis ac potius largitates creuerūt,& inuaſerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operatiorum, quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret, diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in Libano monte, ut duobus menſibus remeantes ad propria, requieſcerent, donec iterum illa uiginti milia definito tempore ſuum opus implerent. Ita cōtingebat ut quarto menſe priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator inſtitutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam,ſeptuaginta milia uirorum,& eorum qui lapides incidebant octoginta milia,& eorum præpoſiti tria milia trecentiuelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundamenta templi, quos primitus poliebant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebant: fiebantq; hæc non ſolum à prouincialibus ſtructoribus, ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex Hira.

Ædificatio templi,uaſorum, & ornamentorum. Cap. III

3.Reg. 6 *Supputatio annorum ab Adā uſq; ad ædificationē templi*

COepit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni ſui, menſe ſecundo, quem Macedones Artemiſion uocant,Hebræi autē Hiar:anno quingenteſimo ſecundo filiorum Iſrael profectionis ex Ægypto. Poſt mille autem & uiginti annos aduentus Abraham in Chananeam de Meſopotamia: à tempore uero diluuij anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo: ab Adam autem protoplaſto uſq; ad ædificationem templi Salomonis præterierunt anni ſimul tria milia, centum & duo, qua tempeſtate cœpit ædificare templum. Tunc ſiquidem undecimum iam in regno Tyri Hira annum habuit. A Tyri uero conditione uſq; ad ædificium templi, fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum.Depoſuit itaque rex fundamenta templi in nimia terræ profunditate, & de lapidibus ualde fortiſſimis, & qui poſſent longo tempore permanere: quiq; conſtipati ſibiq; conferti,terræ pauimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent: & propter inferiorem ſui fortitudinem, ſine defectu impoſitam magnitudinē & pretioſam unà pulchritudinem ſuſtinerent: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura *Digeſtio ſtructuræ templi* erant,quàm alia, quæ erant tanta celſitudine & faſtigio,quaſi ad inſtar mūdi,& ad magnificentiā fabricanda. Eleuauit itaq; templum uſque ad cameram ex lapide albo conſtructum, cuius altitudo fuit ſexaginta cubitorū,& longitudo tātundem, latitudo autem uiginti.Super hoc autem erat aliud ædificium ęqua menſura,ita ut eſſet omnis altitudo templi cubitorum centum uiginti: eratq; conuerſum ad orientem.Cuius ueſtibulum habebat longitudinem cubitorum uiginti, quantam & latitudo templi: latitudinem uero cubitorum decem, in altitudinem ſurgens cubitis centum & uiginti. Ædificauit autē in circuitu templi triginta paruulas domus,quæ ſui copulatione totum templi ſpatium extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus earum ita fecit ad inuicem, ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nanque ſingulæ domus latitudinem quidem habebant quinq; cubitorum, & tantundem longitudinis,altitudinis uero uiginti. Erant autem ſuperædificatæ his aliæ, & rurſus aliæ ſuper eas æquales & menſuris & numero,ita ut omnem altitudinem haberent proxime ſicut domus inferior: ſuperior nanq; circumædificata non erat: operiebatq;

eas

eas camera cedrina, & domibus quidem ſingulis erat hoc proprium & imputtibile tegumentum, aliarum uero erat tectum longiſsimis in commune trabibus adopertum, & cuncta tegentibus: ita, ut mediȝ parietes ab eis trabibus conſtipati, firmiores exiſterent. Cameras uero quæ ſub trabibus erant, de lignis eiſdem fecit, cælatis opere laqueario, auroq; ueſtitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit, easq; pariter deaurauit, ut omne templum nimis effulgeret, & uultus ingredientium faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius templi multa arte confecta eſt de lapidibus politis, arteq; cõpoſitis, & nimis lympide conſtitutis: ita, ut neque mallei, neque alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus appareret indicium: ſed præter hunc uſum omnis materia congruenter explicita uideretur, ut naturali harmonia potius quàm ferramentorum crederetur neceſsitate confecta. Excogitauit autem rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim habuit ianuam grandem ad orientem, ſicut domus inferior, ſed à lateribus erant ingreſſus ianuarum ualde paruarum. Veſtijt autem templum intrinſecus de lignis cedrinis, uncinis fortibus colligatis, quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna conſtaret: diuiſitq; templum in duas partes, ut interior quidem domus uiginti cubitorum adytũ eſſet, quadraginta uero cubiti, quę à templo ſecernerẽtur. In pariete uero diuidente adytum à reliquo templo, ianuas de cedro ſtatuit, auro multo & diuerſis hiſtoriarum cælaturis ornatas: ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis colorũ floribus, id eſt, hyacinthi & purpuræ & coccini & byſſi molliſsimi ſplendidiſsimiq; contexta. Recondidit autem in Adyto quod erat latitudine cubitorum uiginti, & totidem longitudine, duo Cherubim ex auro puriſsimo, habebantq; utraq; altitudinem cubitorum quinq;. Duæ alæ erant uni Cherubim quinis cubitis extenſæ. Quapropter non procul à ſemetipſis aberant, ita ut alis ſuis una tangerent parietem auſtralem: alia uero poſitum ad aquilonem: aliæ uero alæ ſemetipſas contingentes, arcam quæ in medio poſita erat, operiebant. Hæc uero duo Cherubin, nullus qualia fuerunt, dicere uel conijcere poteſt. Strauit autem pauimentum templi petalis aureis: poſuitq; in porta templi ianuas ſecundum altitudinem parietis menſuratas, habẽtes latitudinem cubitorũ uiginti, easq; pulcherrime deaurauit: & ut, breuiter dicã, nullam partem templi reliquit extrinſecus & intrinſecus, quæ non eſſet deaurata, operuitq; ſimiliter has etiam ianuas ſicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit horum. Miſit ergo rex Salomon ad Hiram, & ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentẽ matrem ex genere Neptalim, & patrem Vriam generis Iſraelitici: hic totius quidem operis erat edoctus, præcipue tamen artifex ad operandum aurũ & argentum & æs, per quem ſcilicet uniuerſa pro uolũtate regis in templo ſunt diuerſis machinationibus adimpleta. Fecit autem is artifex Chiram duas columnas æreas cum canalibus, canatione quatuor digitorum, quarum erat proceritas decem & octo cubitorum, & ambitus in circuitu duodecim cubitorũ, & ſuperpoſuit utriq; columnæ capitella fuſilia liliata, altitudine cubitorum quinq;, ſuper quas erant ærea retia facta, quæ operiebant lilia capitum columnarum, de quibus retibus pendebant bini ordines malogranatorum ducentorum. Harum ſiquidem columnarum, aliam quidem conſtituit in parte dextra ante portam in ueſtibulo templi, uocauitq; eam thalamum Iachin, aliam uero in parte ſiniſtra, quam nominauit Booz. Fudit autem & mare æneum in ſchemate hemiſphærij, quod opus æreum propter ſui magnitudinem,

Duo Cherubim

3.Reg.7

Columnæ æreæ

Mare æneum

mare uocatum eſt. Erat enim uelut cantharus ingens, habebatq; eius diametrum, id eſt, ab angulo uſq; ad alium angulum, cubitos decem, & craſsitudo eius erat ſuſilis digitorum quatuor: habebatq; fundum in medio aluei ſui loco, opere rotundum, & quinq; coronis explicitum. Huius diameter erat cubiti unius. Circūſtabant autem in hoc mari uituli duodecim, reſpicientes ſinguli ad quatuor regiones uentorum, hoc eſt, tres uituli per unamquanq; regionem: quorū terga intus reſpiciebant, & ſuper eos hemiſphærium incumbebat. Cuius hemiſphærij rotunditas ad interiora tendebat, capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantharis baſes æreas quadrangulas, & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorū quinq;, longitudo quatuor, altitudo ſex, concluſumq; eſt opus particulariter. Ita uero ordinatū erat. Erant columnæ quatuor quadrangulæ, per angulos ſtantes, latera baſis ex utraq; parte in ſe habentes inſerta: erantq; trine diuiſa, & ſingulus eorum locus habebat cælaturas ſuas, id eſt, alibi erat leo, alibi taurus, alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi cælaturæ, quaſi criſpātibus plectulis factæ, quarum altitudo fuit cubiti unius & dimidij. Erat mirum uidere orbes rotatū, quemadmodum erant cælatæ, baſium iunctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores cōcludebant humeris, expanſis utiq; & manibus animaliū, ſuper quas ſedebat fundus cantharī reclinatus, id eſt, incumbens ſuper manus aquilæ, uituli & leonis: quod opus erat ſibimet ita coaptatum, ut naturaliter inſertum quodāmodo uideretur. Inter hæc autem erant & arbores cælatæ palmarum. Huiuſmodi ergo erant decem baſes effectæ. Fecit autem ad hæc decem cantharos rotundos æreos, quorū ſinguli ferebant quadragenos coros, eratq; altitudo eorum quatuor cubitorū, & tantūdem ab alterutris eorum labia recedebant, poſuitq; hos decem cantharos ſuper decem baſes, quæ uocabantur Melchenoth, quinq; cantharos ſtatuens à parte ſiniſtra templi, quæ erat ad Aquilonē, & totidem à latere dextro ad auſtralē partem, reſpicientes ad orientem: quò etiam mare conſtituit aqua plenum: diſpoſuitq; mare, ut ingredientes ſacerdotes templum, in eo lauarent manus ac pedes, aſcenſuri ſcilicet ad altare: cantharos autem ad animalium interiora diluenda, ſimul & pedes eorum, quæ erant holocauſtis imponenda. Fecit autē & altare æreum, cubitorū uiginti longitudine, & totidē latitudine, altitudine uero decem, ad holocauſta celebranda. Fecitq; eius uaſa omnia ærea, inſuper & ollas & caldarias, & trullas & harpagones: & omnia operatus eſt ex ære, cuius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro. Obtulitq; rex multitudinem menſarum, & unam quidem ualde præcipuam auream, ſuper quam ponebant panes dei: & huic proximas decem milia altero modo factas, ſuper quas uaſa iacebant, id eſt, phialæ & pateræ, aureæ quidem decem milia, argenteæ uero quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia, ſecundum præcepta Moſi: ex quibus unum in templum recondidit, ut per diem luceret ſecundū legem: & menſam unam, ſuper quam poſiti erant panes ad partem templi, reſpicientem ad aquilonem, è diuerſo poſitam candelabri, quod in auſtrali parte conſtituit. Aureum uero altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelum adyti, ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uaſa uini fuſilia octoginta milia, & phialas aureas decem milia: argenteas uero duplici numero: pateras uero aureas ad offerendā in eis ſimilam cōſperſam ad altare, octoginta milia: & argenteas duplici numero. Crateras autem in quibus ſimilam cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia, argenteas uero duplici numero. Men-

Alias decem

Cāthari erei

Altare æreū

Vaſa

Menſa aurea

Candelabra

Altare aureū

Crateræ

ro. Men-

ro. Menſuras autem ſimiles eis quæ Moſaicæ uocabantur & aſſerones, aureas quidem uiginti milia, & argẽteas dupliciter. Thuribula uero aurea quibus offertur incenſum, uiginti milia: ſimiliter & alia thuribula, in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo, quinquaginta milia. Stolas autẽ ſacerdotales Pontificibus, cum his quæ pẽdebant ad pedes, & ſuperhumerales & rationales, ex auro & gemmis mille. Corona uero in qua deũ Moſes ſcripſerat, una fuit: & ad hanc diem uſq; permanſit. Sacerdotales autẽ ſtolas ex byſſo cõtextas, & zonas purpureas cum cingulis, decem milia, & tubas ſecundũ præcepta Moſi ducenta milia. Item ſtolas Leuitarũ hymnos dicentiũ, ex byſſo ducenta milia: & inſtrumenta muſica, & ad hymnos dicendos adinuenta, quæ uocantur Nabla, & Cinnira, ex electro cõſtituit quadraginta milia. Hæc enim omnia ad honorem dei Salomon copioſe & magnifice fabricatus eſt: in nullo parcus exiſtẽs, ſed circa ornamenta templi uſus eſt præcipua largitate, quæ etiã in theſauris dei recondidit. Circumdedit autẽ templum per ambitũ uniuerſum, quod propria quidem lingua Giſon, Latine uero maceria ſeu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingreſſu templi cæteros prohiberet, & ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret. Extrinſecus autem huius templi aliam ædificauit aulam, quadrangulo ſchemate factã, erigens maximas porticus atq; latas, & portas excelſas & amplas, per quatuor mundi partes in ea conſtituens: quarũ ſingulæ ad unumquenq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo ſacrarium, omnes populi quibus purgatio & obſeruatio legitimorũ inerant, introibant. Siquidem mirabilis, & omni ſermone præcipua fuit, & ſi dici poteſt, etiam contemplationem uiſionis ipſius excedebat aula, quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis in quo templum ædificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius ſub diuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portãtibus, quarũ camera erat de cedro, & laqueatibus exculptis: baſes autem in his omnibus fecit argenteas.

Thuribula

De ſacerdotalibus ſtolis

De corona aurea

De arca domini, & precibus Salomonis ad deum, & hoſtijs. Cap. IIII

QVum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum: atq; ſacrorum templi miniſteriorum, rex Salomon ſeptem annis expleſſet, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis oſtenſionẽ, ut quilibet inſpiciens omni tempore putaret expleri uix potuiſſe, quæ ſic breuiter uiſus eſt quantum ad operis templi magnitudinem terminaſſe: ſcripſit principibus & Hebræorum ſenioribus, iubens omnem populum ad Hieroſolymam conuenire, uiſurum ſimul & templum, & dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nunciatum fuiſſet omnibus, ut ad Hieroſolymam properarẽt, uix cõuenerunt ſeptimo menſe, qui lingua patria Theſtia, a Macedonibus Hyperberetæus apppellatur. Eodem tempore etiam feſtiuitas cõcurrit Scenopegiæ, id eſt, poſitionis tabernaculorum, quæ ſatis apud Hebræos excelſa atq; præcipua eſt. Portantes itaq; arcam & tabernaculum quod fixerat Moſes, & omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorũ dei cõſtructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hoſtijs & ipſe rex, & populus uniuerſus, & Leuitæ libaminibus & multo ſacrificiorum ſanguine iter totum implentes, & incenſum infinitum, & hoſtiarum multitudinem portantes, ita ut omnis undiq; aer impleretur,

2. Reg. 8

& etiam longe conſiſtentibus odor ſuauitatis occurreret, & agnoſcerent aduentum dei, & habitaculum ſecundum humanam opinionē crederent in nouam domum ei nuper dicatā eſſe faciendum. Nam neq; hymnos dicentes, neq; choros agentes, donec peruenirent ad templū, aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo arca migrata eſt. Quumq; iam eam in adytum oporteret induci, alia quidē plebs receſsit: ſoli uero ſacerdotes qui portauerant eam, inter duo Cherubim collocauerunt, quæ eam ſuis alis cōplexa ſunt. Sic enim erant ab artifice fabricata, ut arcam uelut quodam tabernaculo, aut cameratione protegerent. Habuit autem arca nihil aliud, q̄ duas tabulas lapideas, quæ decem uerba à deo Moſi dicta in monte Sina, ſcripta retinebant. Candelabrum uero & menſam, & altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum in eiſdem locis, in quibus & olim in tabernaculo poſita erant, & quotidiana ſacrificia miniſtrabant. Altare uero æreum ſtatuit ante templum contra ianuas, ita ut eis apertis, ad faciem eſſent uidentium ſacrificia, & hoſtiarum maximæ opulentiæ, reliqua uero uaſa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent, egreſsi ſunt: & repente non quidem metuenda, neq; qualis hyemali tempore imbre plena ſolet nubes aſsiſtere, ſed diffuſa & temperata effluxit, & templum omne compleuit: & facies quidem ſacerdotum obumbrauit, ita ut ſe inuicē uidere non poſſent: mentibus autem omnium phantaſiam quandam & opinionem præbuit, quaſi deus deſcendiſſet in templū, & libenter habitaret in eo. Talem quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco ubi ſedebat exurgens, fecit ad deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia: Tibi, inquit, domine perpetuam domum, quam ipſe fabricatus es, eſſe nouimus cœlum & terram, ſimul & mare, & quum tibi nequaquam hæc uniuerſa ſufficiant, hoc tuo nomini conſtitui templum, ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes, emittamus in aera, & confidamus, quum nobis ſis præſens, neq; à tuis ſedibus procul abſis. Vt enim omnia uideas, & audias uniuerſa, neque à loco ubi nunc habitas recedens, omnibus uicinus es, & unicuiq; nocte dieq; cogitanti ſemper aſsiſtis. Quumq; hæc dixiſſet ad deum uerba, conuertit ſe ad populum, manifeſtans eis dei potentiam & prouidentiam eius: quod Dauid eius pater omnia futura, ſicut iam multa prouenerant, & forent uentura reliqua, prædixiſſet, quod ipſe quoq; nondum nato impoſuit ei nomen, & quod templū ipſe ædificaturus eſſet, & primus poſt obitum patris regnaturus: & quum omnia ſecundum ipſius fierent prophetiam, ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi, & in nullo de eius promiſsionibus deſperarent, quas pro eorum felicitate prædixerat, ſed crederent hæc implenda ex his quæ fuerant iam tranſacta. Quumq; hæc dixiſſet ad populum, expanſis manibus, ait: Operibus quidem impoſsibile eſt, ut ualeant homines pro his quæ meruerint, deo munera debita compenſare. Diuinitas enim nullius eget, & omnium rerum compenſatione ſuperior eſt. In quo enim alijs animalibus per te domine meliores ſumus effecti, in eo tuam benedicimus maieſtatem: & pro his quæ ſtirpi noſtræ tribuiſti pius, neceſſarium eſt gratias agere populū Hebræorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitiū, & in eo tuam circa nos deuotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis uox quam ex aere habemus, & per eum iterum nouimus aſcendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo, quod ex inuiſibili ad tantam gloriam prouexiſti: deinde pro meipſo, cui omnia uſq; ad præſentem diē, ſicut à te prædicta ſunt,

condo-

condonaſti. Supplico ergo de cætero, ut mihi miniſtres quęcũq; deum hominibus honoratis præbere poſsibile eſt: & noſtram domum omnibus bonis adaugeas, ſicut Dauid meo patri & uiuenti & circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnũ, & genus illius infinitis regum ſucceſsionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire, quæ ſufficiant, meisq; filijs uirtutem quę tibi ſit grata, concede. Super hæc autẽ exoro, ut pars aliqua tui ſpiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos eſſe uidearis. Tibi ſiquidẽ habitatio parua eſt etiam omne cœlum, & alueus qui ſub eo eſt omnium exiſtentium, non dicam hoc paruiſsimũ templum, quod precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorum, & tanquam propriæ poſſeſsioni feras auxilium. Supplico pariter, ut ſi quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam peſsima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiuſmodi paſsio quam tu iuſte trãſgreſſoribus ſoles inferre, prouenerit: & congregatus ad hoc confugerit templum, rogando te ut à peſte ſaluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitãs, miſericordiam præbeas, & à malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis ſolummodo à te rogo cõferri precantibus, ſed etiam ſi à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & poſtulata concede. Sic etenim omnes agnoſcent, quia tu quidem ipſe à nobis tibi domum fieri uoluiſti: nos autem non inhumani naturaliter ſumus, quando non eos qui cõtribules non ſunt, extraneos iudicamus, ſed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum proſtratus in terra, & diutius adorans deum poſt iſta ſurrexit, & in templo obtulit hoſtias, & replens illud ſacrificijs, manifeſte deum uidit ſacrificia grate ſuſcipientem. Ignis enim ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare, hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata, populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitationis in templo conijciens, procidens adorauit in terra. Rex aũt cœpit benedicere deum, cunctosq; ut hoc facerẽt adhortari, habentes iam circa ſe diuini fauoris indicium, ut quæ orarent, ſemper ſibi ab illo talia prouenire ſcirent: & ut mentẽ ſuam puram ab omni malitia conſeruarent ad iuſtitiam diuinamq; culturam: & ad ſeruanda mandata, quæ per Moſen eis clementia diuina contulerat: quia ſic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beatior. Rogabatq; pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præſentia conquiſiſſent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero ſuſtinerent. Non enim præcepta hæc ſolummodo propter pietatem atque iuſtitiam, ſed etiam obtinenda per hæc curarent: quia eſſet apud homines præcipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquiſita ſeruare, & nihil pro eorum amiſsione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimiſit eccleſiam, quũ ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis Hebræis, id eſt, uitulos quidẽ uiginti duo milia, oues centum & uiginti milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt, & in eo epulati ſunt omnes Hebræi cum uxoribus ſuis & filijs. Inſuper etiã & feſtiuitatem quæ uocatur Scenopegia, faciens ante templũ clare nimis & magnifice diebus quatuordecim, rex cum omni populo pariter epulatus eſt. Quumq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita, nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam: dimittente rege, ſingu li ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prudentiam quã habuiſſet, & opera quæ feciſſet: & orantes deum, ut eis regem præberet longæuo tempo-

Numerus hoſtiarum quas Salomon obtulit in tẽplo

re Salomonem: agebantq; reuertentes cum gaudio ſuum iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita ut ea iucunditate ſine labore ad propria remearẽt. Sic itaque dum arcam induxiſſent in templum, eiusq; magnitudinẽ uidiſſent pulchritudinemq;, ſacrificijs maximis feſtiuitatibus impartitis, ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſsi. Apparuit igitur regi per ſomnium deus, ſignificans, quod eius exaudiſſet
3. Reg. 9 orationes, & quod conſeruaret templum, & in eo ſemper habitaret: nepotibus ſcilicet eius & omni multitudine facientibus iuſtitiam: ipſumq; primum, ſi in patris ſui monitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumulum felicitatis aſſeruit uehendum, & regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius eſſe genere principes, & de tribu Iudæ: Si uero mandata eius contemneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret deos, eſſet radicitus abſcindendus: & neq; reliquias ex eius genere manſuras, ſed nec Iſrael ulterius nominandus, populumq; terra quã patribus eorũ dederat, & multis iuſtificationibus eſſe priuandũ: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quã eorũ patribus præbuit eiectos, incolas alienæ terræ eſſe præciperet: templũ quoq; nunc ædificatũ incendendũ diripiendumq; contraderet inimicis: ſed & ciuitates hoſtiũ manibus ſubuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularum relatione digniſsimas, & propter magnitudinem nimiæ infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes miratentur calamitates, & cauſas inquirentes pro quibus Hebræi tali odio haberentur à deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantæ gloriæ atque diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerentur audirent, quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertuliſſent. Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe conſcriptum eſt.

De Regia Salomonis extructa, & ænigmatis. Cap. v

3. Reg. 7 POſt templi uero fabricam, quam prædiximus ſeptem annis fuiſſe perfectam, ædificium domuum regalium conſtruere cœpit, quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiuſmodi erat feruens ſtudium ſicut in templum. Sed illud licet eſſet quidẽ grande, & operatione mirabile, & cunctis ſimul inopinabile, cooperante deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant, quum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulentia præparata: & eo quod regum habitatio, & non quaſi dei futura, tardius eſſet effecta. Hæc quidem ſecundum felicitatem Hebraicæ religionis, ac merito regis ędificata ſunt: quorum totam expoſitionem & ordinem dicere neceſſarium eſt, ut ex hoc omnes conijciant magnitudinem, cum legentes uiderint huius rei deſcriptionem: Erat magna nimis baſilica & pulchra, hæcq; innumera columnarũ multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones diſtribuit, ut poſſet capere populi multitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum, latitudinis uero quinquaginta, altitudinis autẽ triginta: columnasq; quadrangulatas omnes habebat: tegebaturq; cedro ordine Corinthio, phialis æqualibus, & ſcutulis mira arte cælatis, eratq; robuſta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat baſilica in medio totius amplitudinis conſtituta, habens latitudinem cubitorũ triginta, & contra templũ ualidis columnis extenſum: eratq; in ea ſolium ualde decorum, in quo ſedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ baſilica, & reliqua habitacula & ſedilia, ubi poſt cauſas explicitas reſidebant, ſtrata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidẽ ædificauit ex marmoribus decem cubitorũ, alia uero tabulis ueſtita ſectilibus & pretioſiſsimis, exornauit ſecun-

dum

lum decus templorum, & miraculum habitationum regalium, cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta uero pars cęlaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic sculptæ arbores, & uniuersa poma, quasi in ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrata, ita ut propter miraculũ subtilitatis agitari quodãmodo putarẽtur: alia uero pars dealbata erat, & uariis depicta coloribus. Aedificauit autẽ super hæc domus alias epularum, porticus ualde protensas, in domo regali positas, inter quas unam fecit omnino præclarã ad regum conuiuia necessariam, & undiq; deauratam: necnon & omnia alia uasa quæcunq; sunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanque est enumerare magnitudinem & uarietatem domorum aularumque regalium, quanta erant magna, & quanta harum inferiora, & quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorum & uiridariorum, quæ erant facta delectabiliter ad aspectum, quo exusta corpora possent ab æstus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domũ, ex albo lapide, & cedro, & auro & argento splendide nimis & opulẽtissime instruxit. Cameras & parietes uestiuit auro: & eo modo quo dei templum resplendentes exhibuit. Fecit & ex ebore solium magnitudine nimis eximium, & cęlatum schemate tribunalis: habebatq; sex gradus, & in singulis eorum ex utraq; parte duo leones stabant, & in superioribus gradibus alij totidem: in reclinatione uero manus erant portantes regem: eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciente post tergum, & ex omni parte tribunal auro circundatum. Hæc Salomon uiginti annis ædificauit. Cui multum aurum & argentum Tyri rex Hira ad ædificium contulit: *Munera Hirę* & insuper ligna cedrina & cypressina: quem Salomon quoq; magnis compensationibus redonauit, mittens ei per singulos annos triticum, uinum & oleum, quibus maxime indigebat rebus, eo quod habitaret in insula sicut prædiximus. Ad hæc autem & ciuitates Galilęæ regionis uiginti numero, non procul à Tyro positas con- 3. Reg. 9 donauit. Quas dum circuisset atq; considerasset, displicuissetq; ei donum, mittens ad Salomonem dixit se ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ sunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua Phœnicia, displicere significat. Misit itaq; prædictus rex Hira ad regem Salomonem, rogans eum, ut quædã sophismata & uerba parabolarũ, quæ ei direxerat aperiret, & quæstionũ difficultates absolueret. *Aenigmata Hirę à Salomone soluta* Qui cum esset astutus & intelligens, nihil horũ ignorans, sed in omnibus ratione pręualens, & eorum causas agnoscens, omnes obscuritates earum perduxit ad lumen. Meminit autẽ horum duorum regum & Menander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in uocem conuertit Græcam, ita dicens: Moriente autem Abybalo, successit in eius regnum filius eius Hira: qui dum uixisset annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplũ terrę spatium, & auream columnam quæ est in Iouis templo dicauit: insuper & lignorum materiam à monte Libano incidit ad tecta templorum, & destruens antiqua sacraria templum ædificauit Herculis & Hastartæ, & primum Herculi hoc erexit mense Peritio, & contra Eucheos tributa non reddentes egit exercitũ, eisq; sibi subiectis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuuenculus, qui semper propositiones, quas imperasset Hierosolymorum rex, euincebat. Meminit autẽ etiam Dios historiographus ita dicens: Abybalo moriente filius eius Hiram successit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit, & maiorem urbem effecit: & olympici Iouis templum destruens, mediũ locum ciuitati conIunxit, & aureis

anathematibus exornauit, aſcendenſq; in montem Libanum, ſyluam maximam ad ſacrorum ſecuit ædificia. Adiecitq; ad hæc: regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hiram Tyri regem figuras quaſdam, & petiſſe ab eo ſolutionem, ita, ut ſi non poſſet diſſoluere, ſoluenti pecunias daret. Cumq; fateretur Hira non poſſe ſe illas ſoluere, multaq; foret pecuniarũ detrimenta paſſurus, per Abdimum quendam Tyrium quæ propoſita fuerant ſoluta ſunt: & alia ab eo propoſita quæ ſi Salomon non ſolueret, Hiræ regi pecunias multas daret. Et hęc quidem Dios ſic dixit. Cumq; rex Salomon uideret muros pro munimine turribus indigere, aliaq; tuitione (nam ſecundum ciuitatis meritum oportebat etiam copioſam firmitatem eſſe murorum) hæc effecit, & turribus præcipuis ciuitatem circundedit.

Vrbes egregiæ à Salomone conditę, Chananęi in ſeruitutem redacti, decę regina Aethiopiæ. Cap. VI

3.Reg.9 CONſtruxit autem & ciuitates, inter præcipuas urbes annumerandas, Aſor, & Magedon, & terrã Gazarim: quæ cum fuiſſet in regione Paleſtinorũ, Pharao rex Aegypti caſtrametatus, & obſidens eam cepit, & omnes eius habitatores occidit eamq; ſubuertit, deditq; eam poſtea dono ſuæ filiæ Salomonis uxori. Quapropter ædificauit eam rex, cum eſſet natura munita, & ad bella temporumq; motus utiliter opportuna. Non procul ab hac duas alias ędificauit urbes, quarum una uocabatur Bitthora, altera uocabatur Balath. Vltra has autem fecit & alias ad uoluptatem & epulas opportunas, & rerum temperamentis, pomorumq; fertilitate, & aquarum frigidiſsimarum poculis abundantes. Pergens enim & in deſertum ſuperioris Syriæ, eamq; capiens, conſtituit ibi maximam ciuitatẽ, duorum dierũ itinere à Syria ſuperiore diſtantem, ab Euphrate uero unius, & à maxima Babylone ſex manſionibus procul extantem. Vt autem hæc ciuitas à partibus habitabilibus Syriæ, ita diſtet, hæc cauſa eſt, eò quod in inferiori terra aqua nuſquam inueniatur, in illo autem loco ſolummodo fontes & putei abundent. Hanc itaq; ædificans ciuitatem & muris eminentibus eam circumtegens, Thadamor appellauit: & hactenus apud Syros ita dicebatur, quam Græci Palmiram uocant. Hæc itaq; Salomon rex illo tempore agebat. Propter eos autem qui quærunt, quomodo omnes Aegyptiorum reges à Mineo qui Memphim ædificauit, & ante multos annos fuit, quàm noſter progenitor Abraham, dum inter hæc uſq; ad Salomonem mille & triginta anni tranſierint, Pharaones uocati ſunt à quodam rege Pharaone, qui poſt priores his temporibus imperauit: Pharaonum uocabulum aſſumens, explanare hoc neceſſarium iudicaui, ut & caliginẽ eorum ignorationis auferam, & cauſam huius nominis declarare contendam. Pharao nomen ſecundum Aegyptios ſignificat regem. Reor autem eos ab infantia alijs quidẽ nominibus appellatos, uenientes autem ad regnum, hoc quod lingua patria ſignificaret imperium, eos fuiſſe participatos. Nam & Alexandriæ reges cum primitus alijs nominibus uocarentur, uenientes ad regnum uocati ſunt Ptolemæi; & Romanorũ imperatores, à natiuitate alijs uocati nominibus, Cæſares appellãtur, cum poteſtas & principatus eis nomen imponat, & non in iſdem permaneant appellationibus, quas à genitoribus ſuis primum ſuſceperunt. Puto ſiquidem & Herodotum Alicarnaſſeum propterea poſt Mineum, qui Memphim ædificauit, dixiſſe trecentos & triginta fuiſſe reges Aegyptiorum: & nequaquã eorum nomina declaraſſe, quia Pharaoth omnes communiter appellauit. Nam poſt horum obitum regnãtis mulieris uocabulum poſuit, nomine

Vrbes à Salomone conditæ

Cur oẽs Aegyptiorũ reges uſq; ad ſocerũ Salomonis Pharaones dicti ſunt

mine Nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges Pharaoth appellationem habere poterant, fœminæ uero nequaquã, & propterea naturale huius nomen edixit. Ego autẽ & in libris noſtræ prouincię repperi, quod poſt Pharaoth ſocerum Salomonis, nullus rex Aegyptiorũ hoc uocabulo nuncupatus eſt: & quod poſtea uenit ad Salomonẽ mulier quã prædixi, Aegypti Aethiopięq; regina, de qua non poſt multũ denuo referemus. Horum uero ideo nunc memini, ut oſtenderetur, quia noſtri libri & Aegyptiorũ de multis rebus cõcordare noſcuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabãtur uſq; ad ciuitatem Amathi, inobediẽtes ſubdidit, & tributa eis impoſuit: & ut ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent, & agriculturam exhiberent, ex his quoſdã annis ſingulis eligebat, quia nullus tunc ſeruiebat Hebræorũ. Non enim erat rationabile, ut cum deus eis multa milia gentiũ ſubdidiſſet, & ex his oporteret eos habere ſeruitia, ipſi in hoc ſchemate permanerent, quando omnes armati equis & curribus militarent, potius q; ſeruitia peragerent. Chananæis autẽ quos ad ſua miniſteria tulerat, conſtituit principes quingentos & quinquaginta, qui ſuper eos omnem à rege poteſtatem perceperant, ut eos docerent opera negotij ſui, in quibus neceſſaria eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam multas naues in ſinu Aegyptiaco maris rubri, in quodam loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nunc Berenice uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudæorum. Habuit autem ad ædificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipſe nanque ei & multos uiros gubernatores, & in marinis rebus edoctos miſit: quos iuſsit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim Ophyra, nunc Terra aurea nuncupatur (eſt autẽ in India) ut aurum deferrent, & colligentes quadraginta talenta, ad regem denuo ſunt reuerſi. Igitur reginam Aegypti & Aethiopiæ ſapientia plenam, atq; alijs ualde mirãdam, audientem crebro Salomonis uirtutem atq; prudentiam, & habẽtem deſiderium eius multum, & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur, ad ſemetipſam adduxit, ut experimento ei & non auditu potius ſatisfacere poſſet, quando opinio mendax ſæpius inuenitur, & pro referẽtis narratione ſuſcipitur. Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet, ut in præſenti ſapientię eius experimenta perciperet, ſtuduit etiam quæſtiones proferre, & earum ſolutiones exigere. Venit ergo Hieroſolymam cum magna gloria & apparatu multo diuitiarum, cum auro & aromatibus & lapidibus pretioſis: eamq; rex grate ſuſcepit, & circa eam in omnibus extitit largiſsimus, & propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo concipiens, uelocius quàm ſperari poterat, ſoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendentem, & potiorẽ quàm audierat agnoſcens, uehementer obſtupeſcebat: & maxime culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia, nihilo minus & diſpoſitione uaria fabricarum, in qua multam regis prudentiam, aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus quæ ſylua Libani uocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarũ, & apparatus eius, & miniſterium, & ueſtes miniſtrantium, eorumq; decens circa ſuum officium diſciplina: præcipue tamen ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur, & ſacerdotum circa hæc miniſterium necnon Leuitarum maxima diligentia. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat, uerbis uoluntatem ſui cordis aperuit, dicens ad regem, quibus ſuam mentem uictam eſſe monſtrauit: Cuncta, inquit, ô rex, quæ per auditum ueniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate

Salomon multas gentes deuicit, quas ſibi ſeruire coegit

3. Reg. 10

De regina Aegypti & Aethiopia

dulitate ſeu dubitatione ſuſcipiũtur:tuorum uero bonorum quæ & ipſe in te poſſi/
des, hoc eſt ſapientiam & prudentiam, & quæ tibi præſtantur ex regno, non eſt
mendax fama, ſed uera, licet multo minor quàm in præſenti conſpicio. Nam opi/
nio aliquid auribus ſuadere nititur:dignitas uero rerũ non ita fieri nota, ſicut aſpe/
ctu & ipſa præſentia comprobatur.Ego ſiquidem neq; his quæ nunciabantur pro
pter multitudinem & magnitudinem credens,multa potiora conſpexi, & beatum
iudico populum Hebræorũ,ſeruosq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo uul/
tu fruuntur,& ſapientiam audire promerẽtur. Quis etiam non benedicat deum ſic
hanc diligentem prouinciam & eius habitatores, ut te ad regni culmen eueheret?
Oſtendens autem poſt hæc uerba quemadmodum eius regis habuiſſet affectum,
etiam muneribus aperuit ſuæ mentis indicium. Viginti auri nanq; talenta regi de/
dit,& aromatũ innumeram multitudinẽ,& pretioſos lapides. Dicunt autem quod
& radicem balſami, quã hactenus fert noſtra prouincia, ipſa dederit regi.Cui eti/
am è diuerſo Salomon bona multa donauit, & maxime quæ ipſa deſideranter eli/
geret:nihilq; fuit,quod poſtulãti non præberet: proniusq; dabat, quæ illa peteret,
quàm quæ ipſe offerret: eamq; ſuæ largitatis munere præcurrebat. Regina ſiqui/
dem Aegyptiorum & Aethiopiæ dans rurſumq; dona recipiẽs,quæ prædiximus,
ad propria remeauit.

De diuitijs Salomonis & concubinis,diuiſioneq; regni. Cap. VII

EOdem uero tempore delati ſunt regi de terra quæ uocatur aurea,lapides pre/
tioſi,& ligna pinea,quibus uſus eſt ad fortitudinem templi, domuumq; rega
lium inſtrumentorum muſicorum, fecitq; ex eis citharas, & nablas, ut dicerent
deo hymnum Leuitæ.Omnium uero eorum quę fuerunt quocunque tempore re/
gi delata, præcipua fuerunt ea quæ illo die deuecta ſunt, magnitudine & pulchri/
tudine. Nullus igitur arbitretur, quod ligna pinea, quæ nunc propter pretia uen/
dentium ſic appellantur, illis uicina ſint: illa ſiquidem uiſione rotunda quaſi pinea
ſunt,ſed iſta multo candidiora, & ualde fulgentia. Hoc autem dixi, ut nullus natu/
ram ueræ pinus ignoret. Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam feci/
mus,opportunum etiam iudicauimus, ſignificare allati auri illo tempore quantita/
tem:quod fuit pondere talenta ſexcenta ſexagintaſex,non reputatis eis quę nego/
tiatores emerant:neq; quod dono Arabiæ toparchæ, regesq; mittebant. Confla/
uit ergo aurum,ut ducentas lanceas faceret,quæ ſiclos ſexcentos haberent. Fecit &
ſcuta trecenta,unoquoq; habente auri minas tres:poſuitq; ea in domum, quæ ſyl/
ua Libani uocabatur: necnon & pocula ex auro & lapidibus pretioſis ad conuiuia
neceſſaria præparauit. Dumq; uno præcipuo artifice hæc feciſſet,ut etiam alia ua/
ſorum opera largitate auri faceret exquiſiuit. Non enim aurum aut argẽtum uen/
debatur,aut emebatur:ſed multæ fuere naues,quas rex in mari Tarſico conſtituit,
ut interiora gentium penetrarẽt, & comparatũ aurum argentumq; regi deferrent,
necnon & elephãtes Aethiopas,& ſimias. Nauigationẽ uero euntes & redeũtes tri
bus annis implebant. Tunc enim regis illuſtris opinio omnes in circuitu prouincias
circuibat, uirtutem eius & ſapientiam undiq; diuulgans, ita ut omnes undiq; reges
deſiderarent aſpectum eius, propter incredulitatem rerum quæ de eo referebãtur:
magnisq; muneribus ſuum circa eum ſtudium demonſtrabant. Mittebant itaque
ei uaſa aurea & argẽtea,ueſtesq; purpureas, & aromatum genera multa, & currus
& equos,& onerigeras mulas quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt: ita ut cur/

ribus

tibus & equis priſtinis ex his qui dirigebantur accreſceret curruum numerus quadringentorum: erāt enim primitus mille: & item equi duo milia, cum primitus fuiſſent uiginti milia. Nutriebantur autem, ut eſſent pulchri, pariter & curraces, & comparatione facta, nec decentiores alij, nec uelociores inuenirētur. Exornabantur autem & aſcenſores eorum, primum decora iuuentute florētes, habētesq; magnam proceritatem, & ſatis alios excedentes: longamq; diffundentes in equorum ſeſſione cęſariem, ex purpura Tyria ueſte circumamicti, auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adijcientes, ut eorum capita percuſſa ſole, auro radiante fulgerent. His circa eum armatis exiſtentibus, arcusq; ferentibus, rex uectus in curru, & alba ueſte circumamictus, ſolitus erat exire ad quendā locum qui ab Hieroſolymis duobus ſchœnis abeſt, uocaturq; Itham, hortus aquarum rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis rex egrediebatur, circa res omnes maxima prouidentia & ſtudio ſemper utens, & ubique cultus ac decorus exiſtens: neq; uiarum deſidiam habuit, ſed regias quæ ad Hieroſolymam ducerent, lapide nigro ſtrauit: ut etiam ambulantibus non poſſent eſſe difficiles, ut oſtenderēt diuitiarum, & imperij dignitatem. diuidens autem currus, & diſponens, ut ſingulis ciuitatibus certus eorum numerus eſſet, paucos quidem circa ſe retinuit: urbes autē ubi diſperſi ſunt, ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in Hieroſolymis abundare, quanta erat & lapidum. Sed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant, ſicut arboribus mori, campos Iudęæ ita compleuit. Iuſsit autem et negociatoribus commercia ex Aegypto deferentibus, ut uenderent ei currum cum duobus equis, dragmis argenti ſexcentis, quos ipſe regibus Syriæ & trans Euphratem habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium regum glorioſiſsimus atq; religioſiſsimus, & prudentia & diuitijs excelleret omnes, qui ante eū Hebræorum tenuerant principatum, non in his uſq; ad terminum uitæ ſuæ permanſit: quando relinquens cuſtodiam ſolennitatum paternarum, non ſecundum ſimiles actus rerum, quas de Dauid prædiximus, cōuerſatus eſt: ſed circa mulieres, & Venerem captus, & per intemperantiā turpiter exardeſcens, non prouincialium ſolūmodo delectationem habuit fœminarū, ſed etiam multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, & Idumæas: legesq; prænaticatus eſt Moſaicas: quibus ille contradixit alienigenis mulieribus Hebræos non debere miſceri: & deos earum cœpit colere, ut mulieribus, earumq; amori placeret: cū legiſlator prædixiſſet, ne Hebræus alienigenæ regionis uxores duceret, ne forte illarum ſolennitatibus mixtus & deos illarum coleret, & à ueneratione proprij dei pariter ſe abſtineret. Sed hæc quidem deſpexit Salomon, irrationabili amori conſtrictus: & ducens uxores principum, inſignium q; uirorū filias numero ſeptuaginta, & trecentas concubinas: ſuper has autem & filiam regis Aegyptiorū: repente ab his captus eſt, ita ut earum ſectaretur quoq; culturas. Et ideo cogebatur fauoris ſui eis prębere & dilectionis indicia, ut more earum patriæ uiueret, & quæ illis eſſent grata, compleret. Aetate ſiquidem procedente, & ratione pariter propter tempus infirmante, cū iam non poſſet ſtudia patriæ retinere, deum proprium abiecit: & deos uxorum iugiter honorabat: ſed etiam ante hæc peccauerat: & circa legum cuſtodiam iam deceptus fuerat, quando boum æneorum ſimilitudines fecit, quos mari ſubiecit, & leonum quos in ſuo ſolio regali decoris cauſa diſpoſuit. Non enim hæc facere fas erat, dum optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuiſſet exemplum, quod ei propter

Argenti copia quanta lapidum

3. Reg. 11

pter dei pietatem fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus, cum ſecundo eum deus per ſomnium patrem monuiſſet ſequi, in gloriam huius factus eſt expers. Venit ergo repente propheta miſſus à deo, dicens: Quod neq; iniquitas eius lateret eum, neque diu in his eſſet lætaturus: interminatus ſimul, quia ei quidem non auferret imperium, quoniam Dauid patri eius fuerit promiſſum: moriente uero eo, citius eius filium amittere: nõ tamen omnem ab eo populum receſſurum, ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo, duas autem nepoti Dauid, huius filio reſeruaret, propter illum qui dilexit deum, et propter Hieroſolymorum urbem, in qua templum habere decreuit. Hæc audiens Salomon, contremuit: & ualde turbatus eſt, ex omnibus penè bonis in quibus erat repente mutatus, non multo tempore tranſeunte, ex quo hæc ei prouenere, quæ dicta ſunt à propheta. Mox ſuſcitauit ſuper eũ deus inimicum Adad nomine, quarũ inimicitiarum cauſa hæc fuit. Hic Adad puer erat, genere Idumæus, de ſemine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uaſtaſſet Idumæam, et omnes qui armis uti poterant, ſex menſibus peremiſſet, fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptiorum regem, qui eum magna largitate ſuſcipiens dedit ei & domũ, & prouinciam habitandam. Et cum creuiſſet, dilexit eum, ita ut ei uxoris ſuæ ſororem nomine Raphim daret uxorem: ex qua natus eſt ei filius, & inter filios eiuſdem Pharaonis regis enutritus. Audiens uero in Aegypto mortem Dauid pariter & Ioab, accedens ad Pharaonem rogauit, ut eum ad propria remeare permitteret. Cúmque requireret rex, cur hoc peteret, aut quid paſſus eum relinquere feſtinaret, cum ſæpius ei importune & nimis inſiſteret atq; rogaret, tunc quidem dimiſſus non eſt: ſed tempore cum iam Salomon in malis erat propter præuaricationes prædictas, & dei pariter iram, dimiſſus Adad à Pharaone uenit in Idumæam. Et quum eam non potuiſſet à Salomone recolligere, quia multis præſidijs ſeruabatur, nec eſſet facilis eius inuaſio, ſurgens inde uenit in Syriam. Iunctus eſt autem illic cuidam, Raaz nomine, qui regem Sophenæ Adrazarum dominum ſuum fugerat, & prouinciam latrocinijs deuaſtauerat: eiq; copulatus amicitijs, cum haberet ille circa ſe latronum maximam multitudinem, aſcendens & tendens in Syriam, rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens Iſraelitarum prouinciam affligebat: & adhuc uiuente Salomone uaſtabat. Et hæc quidẽ Hebræis prouenerunt per Adad. Inter hęc autem Hieroboam filius Nabath, ſurrexit cõtra Salomonem, & quoſdam contribules ſuos, ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam. Is cum puer eſſet à patre derelictus, & à matre eruditetur, uidens Salomon robuſtum & nimis ſtrennuum, eum ſuper ædificium murorum conſtituit: quando munitionem propugnaculorum in Hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit, ut rex eum approbaret, eiq; principatum militiæ ſuper tribum Ioſeph conferret. Illo ſiquidem tempore, quum Hieroboam ueniret ab Hieroſolymis, occurrit ei propheta de ciuitate Silo, nomine Achias. Quem dum ſalutaſſet, deflexit eũ paululum ex itinere ad quendam locum, ubi nullus alius intereſſet: diuidensq; ſuum pallium quo erat indutus, in duodecim partes, iuſſit, ut Hieroboam decem ex his ſumeret, prædicens: quia deus hæc uellet, ut ſciſſo principatu Salomonis, filio quidem eius propter promiſſionem Dauid duas relinqueret tribus, & illi decem: quoniam Salomon in eo peccaſſet, & mulieribus earumq; dijs ſe improuide ſubdidiſſet, ſciens, inquit, cauſam pro qua deus ſuam dilectionẽ à Salomone ſubtraxit, eſto iuſtus, & eius cuſtodi præcepta, propoſitam habens palmam dei pietate & hono-

re præ-

re præcipuam:talis utiq; futurus,qualem noſti fuiſſe Dauid.Elatus itaq; Hierobo-am prophetæ ſermonibus,cū eſſet natura iuuenis feruētiſsimus,& rerū grandium appetitor immenſus,non quieſcebat: ſed quum ueniſſet ad exercitum, habens me-moriam eorum,quæ ei dixerat Achias,repente uiſus eſt populo ſuadere,ut à Salo-mone recederet, & regnum ei contraderet. Cognoſcens autem Salomon eius uo-luntatem & dolum,quærebat,ut eum comprehēdens,uelociter interimeret.Quod dum cognouiſſet Hieroboam fugit ad Suſſachum regem Aegypti, uſq; ad Salo-monis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro ſeruandus im-perio.Mortuus eſt itaq; Salomon,ualde longæuus:qui regnauit quidē annis octo-ginta,uixit autem quatuor & nonaginta : & ſepultus eſt in Hieroſolymis, cunctos felicitate & prudentia atq; diuitijs excellens reges : præter illa in quibus circa ſene-ctutem deceptus mulierū ardore,præuaricatus eſt:de quibus, & de malis quæ pro-pterea prouenerunt Hebræis,opportunius explicabo. *Obitus Salo-monis*

De Hieroboam rege Iſrael inſtituto,& Roboam Salomonis filio re-ge Iuda,Iſraeliſq; peccato. Cap. VIII

POſt mortem uero Salomonis,in regnū ſuccedente filio eius Roboam,ex mu-liere Ammonitide Naama nomine procreato,repēte miſerunt in Aegyptum populi principes,ut reuocarent Hieroboam. Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatem Sichimorū,etiam Roboam uenit in eam.Placuerat enim,ut illic conuenientes Iſra-elitæ,eum conſtituerent regem. Adeūtes ergo eum principes populi, ſimul & Hie-roboam, rogabant dicentes, ut aliquid de ſeruitio relaxaret, & melior eſſet patre, cuius iugo fuerant prægrauati,ut & ipſi deuotiores eſſent, & propter manſuetudi-nem potius quàm timorem ei ſeruire diligerent. Qui cum poſt tres dies reſponſu-rum ſe eorum petitionibus dixiſſet, mox quidem eos ſuſpectos fecit,cur nō repen-te quæ petebantur annueret. nam rem bonam & humanam facilē eſſe iudicabant, & magis in iuuene:tamen & in eo quod cogitare ſe dixerat, & non repente negaue-rat,ſpem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis,tractabat cum eis,qua-le deberet populo præbere reſponſum.Illi uero quę deuoti facerent,naturam utiq; uulgi ſcientes,monebant ut manſuete loqueretur ad populum,& cōmunius quàm regius exigeret faſtus, ut ita fauorem omnium ſibimet obligaret, cum naturaliter diligant ſubiecti manſuetudinem regum, atq; cōmunionem. Tunc ille utile conſi-lium forſitan deo uolente deſpiciens,uocatis aduleſcentulis ſecū enutritis,eiſq; pen-dens conſilium ſeniorum,quid oporteret fieri requiſiuit.Illi uero quum neq; iuuen-tus,neq; deus meliora eos tractare permitteret,monuerunt, ut aſperius loqueretur ad populum,& inferiorem ſuum digitū lumbis paternis diceret uaſtiorem:& ſeue-ritatem quam fuerant in illo comperti,in ſe multo potiorē agnoſcerent.In his dele-ctatus rex,& credens dignitati regiæ conuenire reſponſum,dum die tertia plebs au-ditura ueniſſet, & omnis populus uideretur ſuſpenſus eſſe, ut uerba regis audiret, credens aliquid clementius eſſe,relinquens ille conſilium ſeniorum, reſpondit adu-leſcentium. Hæc autem dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias, per-ducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius ſermonibus, uelut opere iam per-cuſsi, & dolentes quaſi iam experimento ipſarum rerum quæ dicebantur,afficeren-tur,indignati ſunt: & omnes pariter uoce magna clamauerunt, nihil ſibi poſt hunc diem eſſe commune ad genus Dauid,uel qui erāt ex eo progeniti: ſed ſolum tem-plum ei cedere,quod pater eius ædificaſſet: eumq; interminati ſunt ſe relicturos: &

ſic amare iracundiam ſeruauerunt, ut dum miſiſſet rex Roboam quendam nomine Aduram, ſuper tributa conſtitutum, qui eos aliquo modo mitigaret, & poſt ſermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant, ad concordiam reuocaret, paſsi non ſint: ſed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidiſſet Roboam, credens ſe quoq; lapidandum, metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret, aſcendens in currum, fugiensq; uenit mox in Hieroſolymam. Et tribus quidē Iuda, ſimul & Beniamin eum conſtituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens à filijs Dauid, omnium regem Hieroboam conſtituit. Roboam uero Salomonis filius conuentu facto duarum tribuū, in quibus regnabat, ſumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum, contra Hieroboam & contra populum dimicare cogitabat, quatenus eorum ſubderet ſibi bello ſeruitium. Prohibitusq; eſt à deo per prophetam Semeiam, ut bellum non inferret: eisq; dicebat non eſſe iuſtum, ut aduerſus contribules dimicarent, quum ab eo dei uoluntate populus receſsiſſet. Quo facto, nequaquam egreſſus eſt ad prælium. Diuiſo itaq; regno, prius narrabo, quæ cunq; Hieroboam Iſraelitarum rex egit. Deinde, quæ à Roboam duarū tribuum rege geſta ſunt, explanabo. Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur. Igitur Hieroboam conſtitutis in Sichimorum ciuitate regalibus, ibidē morabatur: quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Non multo poſt dum ſcenopegię feſtiuitas immineret, cogitans Hieroboam quia ſi permitteret populum, ut dominū deū pergens in Hieruſalem adoraret, feſtiuitatē illic ſolemniter agens pœnitentia duceretur, & propter templum & propter dei religionem, forſitan & metuens ne eum quidem relinqueret, ad regem uero priſtinum remearet, & ob hoc mortis periculum ſibimet immineret, opus hoc malignum ſua cogitatione molitus eſt. Fecit duas uitulas aureas, & totidem templa conſtruxit: unum quidem in ciuitate Bethel, aliud uero circa Dan, quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur exiſtere, poſuitq; has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & rex uocans decem tribus quibus ipſe regnabat, his uerbis concionem fecit ad populum: Viri contribules, noſſe uos uolo, quod omnis locus habeat deum, & non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt, ſed ubique ſemper exaudit, & cultores ſuos intendit. Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati ad Hieroſolymam properandi, ad hoſtiū utiq; ciuitatem, & ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illud ædificauit templum, & ego feci duas uitulas aureas deo æquiuocas, quarum unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui, aliam uero in Dan urbe conſtitui: quatenus quicunq; ueſtrum eis urbibus ſunt uicini, adorent in eis deum. Conſtituamq; ex uobiſipſis ſacerdotes earum, atq; leuitas, ut tribu Leui nequaquam neq; Aaron filijs indigeatis, ſed qui uoluerit ueſter eſſe ſacerdos, offerat uitulum deo & arietem unum, quod & primum pontificem Aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixiſſet, ſeduxit populū, ut à patria religione recedens, præuaricaretur leges. Hoc itaque Hebræis malorum fuit initium: ut qui cuncta deuicerant prælijs, in alienigenarū ſint ditione ſubiecti. Sed hæc quidem opportune narrabimus. Igitur dum inſtaret ſeptimo menſe feſtiuitas, uolens & ipſe eam in Bethel ita agere, ſicuti duæ tribus in Hieroſolymis celebrabant, ante uitulam quidem ædificauit altare, & ipſe pontifex factus cum ſacerdotibus ad altare cōſcendit. Cumq; eſſet hoſtias & holocauſta coram omnibus populis oblaturus, uenit ad eū ex Hieroſolymis propheta, nomine Iadon, miſſus à deo. Qui ſtans in media multitudine audiente etiam rege, faciens ad altare ſermones: deus, inquit, futurum quēdam eſſe præ

De peccato Hieroboam quo receſsit à deo faciens aureas uitulas

Verba Hieroboā abducentis populū in idololatriam

3. Reg. 13 Iadon prophēta increpat Hieroboā

ſe prædixit ex genere Dauid,nomine Ioſiam,qui temporis illius ſupra te falſos pe/
rimat ſacerdotes: ſed & oſſa etiam horum populum ſeducentium & erroneorum
& impiorum ſupra te tunc ſimul exurat: Vt tamen credant iſti hoc ita futurum, ſi
quum eis prædico nunc fiendum: ſubito enim rumpetur hoc altare, & omnis pin/
guedo ſacrificiorum ſuper illud poſita,fundetur in terram.Hæc dicente propheta,
indignatus Hieroboam,manum extendit, præcipiens eum continuo comprehen/
di. Cuius manus mox eſt arefacta,nec ualuit eam denuo ad ſe reuocare,ſed habuit
eam marcidam & ſolutam.Ruptumq; eſt repente ſacrariũ, & ſicut propheta præ/
dixerat,cuncta effuſa ſunt.Cumq; uideret rex ueracem hominẽ, & præſcientiam
diuinam habere cognoſceret,rogauit,ut ſupplicaret deo,quatenus eius dextera cu/
raretur. Quo rogante deum, & manum ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat, pro/
phetamq; rogabat obnixe,ut eius conuiuijs intereſſet. Iadon uero dixit, non ſe pa/
ti,ut ingrederetur ad eum, nec panẽ aut aquam in ea ciuitate guſtaret:hoc ſibi præ
ceptum à deo dicens,ut etiam alio quàm unde uenerat itinere rediret.Huius igitur
abſtinentiam rex miratus, erat in timore poſitus: & permutationem rerum ex his
quæ dicta fuerant,non proſperam ſibimet imminere credebat.

Iadon q; pſeudoprophetæ auſcultauerat,à leone necatur. Cap. IX

ERat autẽ quidam in ciuitate ſenior,malignus homo,falſusq; propheta,quem 3.Reg.13
Hieroboam magnis ſtudijs honorabat: cum eo dicente quæ illi grata forent,
crebro deciperetur. Iſte itaq; tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem.
Filijs autem indicantibus ei prophetam,qui de Hieroſolymis uenerat, & de ſignis
effectis,& quomodo arefacta manus Hieroboam dextera,illo orante fuerat reſti/
tuta,metuens ne peregrinus melior eſſet apud regem, & potiori honore frueretur,
præcepit filijs ut ei repente ſtratum ad iter aſinũ præpararent. Quibus præceptum
feſtinanter implentibus, aſcendens proſecutus eſt prophetam:& inueniens eũ ſub
alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentem,ſalutauit primum,deinde obiurgauit, cur
apud eũ non intraſſet,& eius eſſet hoſpitalitate participatus. Quo dicente, ſe à deo
prohibitum, ut apud quẽquam in illa ciuitate guſtaret:non,inquit, prohibuit diui/
nitas,ut meam menſulam deuitares. Nam & ego propheta ſum, & in ea tecum re/
ligione communis:& adſum nunc miſſus à deo,quatenus te comeſurum ad me de/
ducam.Ille uero credens mentienti,reuerſus eſt. Quibus adhuc prandẽtibus, & pa
riter epulantibus, deus apparuit Iadon: eiusq; mandata præuaricantem dixit ſup/
plicia ſuſtinere,& qualitatẽ pœnæ continuo declarauit:leonem ei occurſurum in iti
nere,quo dilaceraretur, & quod ſepultura patria priuaretur,edixit. Hæc autem fa/
cta reor uolũtate diuina, ut Hieroboam nequaquam uerba Iadon metueret, qua/
ſi fallacis & ita defuncti.Remeante ſiquidem Iadon rurſus in Hieroſolymã, occur/
rit ei leo,& deijciens eum de aſino peremit: & aſino quidẽ in nullo nocuit, ſed cum
eo ſedẽs,& illũ & corpus prophetæ magna tuitione ſeruauit,donec aliqui iter agen
tium uidentes hoc,uenientes in ciuitatẽ falſo prophetæ denunciarent. Qui miſsis
filijs,eius corpus deuexit in ciuitatem, & ſplendida pompa eius celebrauit exequi/
as,præcipiens filijs ſuis,ut ipſum mortuum cum eo ſepelirent,dicens: quod omnia
quidem uera eſſent, quæcunq; ille prophetaſſet aduerſus ipſam urbem & altare,
& ſacerdotes, necnon & contra falſos prophetas: & quia ipſe non pateretur iniuri/
am poſt propriam mortem,ſi cũ eo ſepultus eſſet,oſſibus eius copulatus, qui pro/
pter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci. Sepeliens ergo prophetam,

& filijs ista prȩcipiens, cum esset malignus & impius, accessit ad Hieroboam, eiq; dixit: Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cumq; illi rex de sacrario & manu sua narraret, sanctum uere & prophetam egregium eum uocans: cœpit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utẽs, rerum gestarum creditam conabatur imminuere ueritatem. Nitebatur enim ei suadere, quia pro labore portandi multa sacrificia, eius manus obstupuisset: & deinde cum requieuisset, ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius fuisset uacuum, susceptis multis hostijs & ingentibus, propter onus impositorum fuisse disruptum, & cecidisse dicebat: significauitq; simul ita mortem eius: & quia signa hȩc prædixerat, eo fuisset à leone discerptus: & nihil esset quod propheta locutus esset. Hæc ergo dicens, regi satisfaciebat: eiusq; mentem penitus auertit à deo, & à sanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinde contumeliam diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter insiluit, ut nihil aliud quotidie quæreret, & ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat scelera, cumularet. Igitur de Hieroboam in præsenti hȩc dixisse sufficiat.

De regno Roboam, transgressione, & pœna. Cap. X

2. Par. 11. 12. FIlius autẽ Salomonis Roboam, qui sicut prædiximus, super duas regnauit tribus, ædificauit munitissimas ciuitates & magnas: Bethlehem, & Itham, & Thecos, & Bethsura, & Socho, & Odollam, & Hippam, & Marissam, & Sipham, & Aduram, & Lachis, & Zethuram, & Helum, & Hebron. Has quidem in sorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in sorte Beniamin, murisq; circundans, custodes instituit uniuersis, & principes: multumq; frumentũ, & uinum, & oleum: & alia quæ singulis ciuitatibus pro cibarijs essent necessaria, largissima ubertate recondidit: insuper etiam & scuta, & iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Israelitis sacerdotes ad eum in Hierosolymam, pariter & Leuitæ, & quicunque alij de populo erant boni uel iusti, relinquentes proprias ciuitates, ut culturam dei in Hierosolymis exhiberent. Non enim libenter habebant, dum compellerentur uitulas adorare, quas fecit Hieroboam, & auxerunt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxisset uxorem, & tres ex ea filios suscepisset, post eam quoq; duxit nomine Maacham, natã de Thamar filia Absalom, quæ & ipsa uidebatur esse eius cognata, de qua natus est ei filius masculus, quẽ Abiam appellauit: habuitq; filios ex alijs coniugibus, sed super omnes potius diligebat Maacham. Habuit autẽ lege sibi coniunctas uxores decem & octo, concubinas uero triginta. Et filij quidem ei nati sunt decem & octo, filiæ uero sexaginta. Successorem autem sui regni constituit Abiam ex Maacha procreatũ, cui & thesauros & munitissimas tradidit ciuitates. Reor enim quia sæpius causa malorum & iniquitatis existat hominibus magnitudo rerum, earumq; ad peiora conuersio. Videns autem Roboam regnũ suum his incremẽtis augeri, ad impias & iniustas conuersus est actiones, & spreuit dei religionẽ, ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem. Cum moribus nanq; principum corrumpitur conuersatio subiectorum: & cum uiderint illorum luxurias, suæ castitatis merita respuentes, quasi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras. Non enim opera principũ approbare uidentur, nisi etiam similiter hæc agantur. Hoc igitur accidebat subiectis Roboam. Nam cũ ille ageret impie & inique, studebant & illi nõ esse iusti, ne rex uideretur offendi. Quapropter uindicem super Hebræos misit deus regem Aegyptiorum nomine Sussachum: de quo narrans Herodotus, actus eius postremo adiunxit. Is enim Sussa-

Vrbes à Roboã ædificatæ

3. Reg. 14.

chus

chus quinto anno regni Roboam cum multorum milium exercitu caſtrametatus eſt contra Hieruſalem: Sequebantur enim illum currus mille & ducenti, equitũ uero ſexaginta milia, & quadraginta milia peditum, quorum plurimos habebat Libyes & Aethiopes. Inuadẽs itaq; Hebræorum regionem, munitiſsimas Roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit, & nouiſsimum armatus ad Hieroſolymam uenit, ubi Roboam & eius exercitus propter militiam Suſſachi tenebatur incluſus, deumq; rogabat, ut eis uictoriam ſalutemq; conferret. Quos tamen non exaudiuit deus, nec eis pugnaturis uictoriæ ſpẽ promiſit. Propheta enim Semeias ait, deum eſſe interminatum eos ſe relicturum, ſicut ipſi eius uidebantur deſetuiſſe culturam: Hæc audientes animo ſunt ſoluti: & dum nullam uiderent in ſe ſalutem confitebantur omnes quod eos deus iuſte deſpexerit, quum ipſi circa eum impie crudeliterq; geſsiſſent, & eius legitima cõfudiſſent. Quos uidens deus ita deiectos, & ad pœnitentiam fuiſſe deductos, non ſe perditurum eos prophetæ dixit, ſed Aegyptijs tantum fore ſubdendos, ut agnoſcerent utrum hominibus ſeruire eſſet infatigabilius, an certe deo. Capiens ergo Suſſachus non lege bellica ciuitatem, ſed pactis præcedentibus Roboam eum ſuſcipiente propter timorem, ingreſſus fœdera non ſeruauit, ſed & templum expoliauit, & theſauros dominicos & regios exhauſit, auri & argenti milia multa, & innumerabilia ſecum deuehens ornamẽta, & nihil omnino illic derelinquens. Abſtulit autem & aureas lanceas, & ſcuta quæ rex fecerat Salomon, ſed neq; pharetras aureas dimiſit, quas Dauid ſumptas à rege Sophenę deo dicauerat. Quod cum idem Suſſach feciſſet, ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Halicarnaſeus, qui ſolummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuaſit, & Palæſtinam Syriam ſubiugauit, capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes: unde palàm eſt, quia noſtram gentem ſubditam Aegyptijs indicare uult. Ait enim quomodo & ſtatuas eorum, qui ſine prælio ſe tradiderunt, reliquerit: & mulierum genitalia in eis cælauerit. Roboam etenim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem. Dixit autem & Aethiopas ab Aegyptijs didiciſſe genitalium circunciſionem. Phœnices autem & Syri in Palæſtina fatentur hoc ſe ab Aegyptijs didiciſſe: & palàm eſt quomodo nulli alij circunci debantur Syrorũ in Paleſtina habitantiũ præter noſtros. Sed de his ſentiat quiſq; ut uoluerit. Igitur diſcedente Suſſacho, Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis æreis eiuſdem numeri fecit: & cuſtodibus regalibus ſeruãda tradidit, & qui cũ ſplendido principatu & claritate rerum debuerat imperare, ſub multo ſilentio & timore regnauit: fuit autẽ Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus eſt autem cum uixiſſet annis quinquaginta & ſeptem, in quibus regnauit annis decem & ſeptẽ, uir ſuperbus & fatuus: & qui nolẽs paternis amicis credere, perdiderat principatum: ſepultus eſt autem in Hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaque ſucceſsit in regnũ filius eius Abias: cum Hieroboam octauum & decimum annum iam haberet in regno. Et hæc quidem huiuſmodi fine ſunt conſumpta.

Templum ſpoliatur

Herodotus

Decircũciſiõe uariarum gentium

De morte filij Hieroboam, & quomodo uictus eſt ab Abia. Cap. XI

COnſequens eſt nunc, ut de Hieroboam dicamus, quemadmodum & ipſe fuerit cõſeruatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo: ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras, & ſacerdotes de populo faciebat. Contra quas impietates, ſupplicia non poſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate, cum filius eius nomine Abi- 3. Reg. 14.

men ægrotaret, dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatum ſchema ſuſcipiẽs, iret ad Achiam prophetam, aſſerens eum uirum eſſe mirabilem, & futura prædicere, qui etiam ei de regno ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret ſi puer languorem poſſet euadere. Quæ mutata ueſte, ſicut maritus ei præcepit, uenit in ciuitatem Silo, ubi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingreſſura, cum eſſet iam prophetæ uiſus ſenectute grauatus, apparuit ei deus, utrunq; denuncians, & quia Hieroboam regis ueniſſet ad eum uxor, & quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum ueniente, ueluti priuata ſimul & peregrina, ille clamauit: Ingredere uxor Hieroboam, quid te cælas? Deũ latere nõ potes, qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit, & imperauit quæ tibi dicam. Reuertens igitur ad maritum, dic ei hæc præcepiſſe deum: Quoniam te magnum ex paruulo, & nihil exiſtente conſtitui regem: & ſcindens regnum à genere Dauid, tibi contradidi: tuq; horum non recordatus, meamq; religionem deſerens, fuſilesq; deos efficiens, illos potius honoraſti: deijciam te denuo, & omne tuum genus exterminabo, & canum uoracitati uolatiliumq; dabo: & quidem à me ſuſcitabitur rex totius populi, qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem iſto ſupplicio etiam populus, & copioſa terra hac priuabitur, & trans Euphratẽ ulterius diſpergetur: quoniam cũcti regis impietates ſecuti, deos ab eo factos adorauerunt, & meam religionem uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare: filium uero tuum inuenies eſſe defunctũ. Te nanq; ingrediente ciuitatem, ſpiritum mox amittet, ſepelieturq; planctu populi cõmuniter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere Hieroboam bonus fuiſſe perhibetur. Hæc nanq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans per uiam, feſtinabat iter lugens & ingemiſcens, filium utiq; quem in ſpe dereliquerat, uiuum ulterius non uiſura, quem continuo mortuum eſſe crediderat. Quæ dum ueniſſet in ciuitatem, filium quidem ſicut propheta dixit, inuenit extinctum, regi uero cuncta narrauit. Hieroboam itaq; nihil horũ cogitans multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat, caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illum propter ætatem. Qui dum Hieroboam inuaſionẽ audiſſet, ob ſtupefactus eſt: ueruntamen ultra prudentiam iuuentutis ſpe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit Hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons Amorræorum: & caſtra circumfigens, bello neceſſaria præparabat. Erat enim eius exercitus ſexaginta milia uirorum. Hieroboam uero manus duplex erat. Cumq; exercitus ex utroq; ad opus bellicum, & certamina cõmittenda eſſet iam in acie conſtitutus, inſtans in loco excelſiore rex Abias manu ſilentiũ imperauit: & Hieroboam petijt ut cum quiete prius audiret, factoq; ſilentio cœpit hæc dicere: Nec uos equidem ignoratis, quod deus principatum Dauid & eius ſoboli in tẽpore uniuerſo conceſſerit, miror autem quomodo recedentes à meo patre, ſeruo Hieroboam indecenter adhæſeritis, & cum eo nunc pugnaturi contra eos, qui à deo regnare decreti ſunt, adueniſtis, ut eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnum Hieroboam iniuſte detinuit, quod non reor maiori eum tempore poſſeſſurum: quia deo pœnas etiam de præterito nunc ſoluens, ab iniquitatibus & iniurijs ceſſabit, quas ei hactenus inferre præſumpſit: ſed & uos talia perpetrare coegit: qui nullam à meo patre paſsi contumeliam, ſed tantũ quia non in cœtu quæ uobis placerent locutus eſt malignis hominibus credens, illum quidem ut putatis

Abimen filius moritur

ira

ira faciente reliquistis:quod autem uerius est,à deo uos & eius legibus abstraxistis: cum potius ignoscendum fuerat non uerbis solummodo durioribus, uiri iuuenculi & contentionis ignari:sed etiam si ad aliquam difficultatem operis per iuuentutem fuisset inexperientiamq; perductus,propter Salomonem patrem, illiusq; beneficia uobis sepe collata:quia uenia danda est utiq; peccatis filiorum,pro beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogitastis,neq; tunc neq; modo, sed uestris super nos tantus exercitus. Vel in quo de uictoria confiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus constitutis, quæ uestræ sunt impietatis & non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præbuit,quæ castra nostra transcendit? Sed nulla uirtus illic est,ubi licet cum multis milibus unus pugnat iniuste? solummodo enim iustitia & pietate diuina spes uictoriæ consistit immota,quę scilicet apud nos est,seruantes à principio leges, & proprium deum uenerantes, quem non manus de putrescibili sylua fecerũt, nec excogitatio mali regis populi seductione construxit,sed cuius est opus principiũ finisq; cunctorũ. Vnde suadeo nunc uobis,ut pœnitentiam præteritorũ habeatis,& meliora cogitantes dimicare cessetis,paternasq; leges recolatis,& quicquid ad magnitudinẽ uos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias est locutus ad populum. Adhuc aũt eo loquente, quosdam militũ Hieroboam latenter immisit,ut Abiam ex aliquibus partibus circundaret: quas exercitus non uideret. Qui cũ inter hostes apparuissent,exercitus quidem conturbatus expauit. Abias autem confortauit eos, utq; in domino spem haberent, poscebat. Tunc illi pariter inuocãtes dei solatium, sacerdotalibus tubis cum clamore hostes aggressi sunt. Et illorum quidem audaciam ac iuuẽtutem dissoluit deus, exercitum autem Abiæ fecit excelsiorem. Nam quãta in nullo bello refertur cædes fuisse commissa,neq; Græcorum, neq; Barbarorum: tantos interimentes de exercitu Hieroboam,mirabilem & famosissimam perceperũt deo conferente uictoriam:quinquaginta enim milia hostium bello prostrata sunt, eorumq; munitissimas ciuitates diripuerunt:insuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerũt. Hieroboam itaq; hac perditione fatigatus,nequaquã uires habuit, quantocunq; tempore post hæc Abias uixit. Qui tamen post hanc uictoriã paruo tempore superuiuens, obijt cum regnasset annis tribus. Et sepultus est in Hierosolymis,in patrijs monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & uiginti, filias autem decem & sex, quos omnes de uxoribus uiginti quatuor procreauit. Huic succesit in regno filius eius Asa, cuius iuuenculi mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis prouincia Israelitarum pace potita est annis decem. Hoc ergo modo Abiæ filij Roboam uobis gesta sunt tradita. Mortuus est ergo Hieroboam,rex decem tribuũ,quum uiginti duos annos tenuisset imperium: succesitq; ei filius Nadab: secundo iam anno imperij regis Asa transacto: Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus: patris impietati malitiæq; concordans. In his autem duobus annis castrametatus est contra Gabathon ciuitatem Palæstinorum. Quumq; eam foret obsessione captus, dolum passus à quodam amico nomine Baasa Meheli filio, mortuus est. Qui post eius obitum potitus imperio, omne genus Hieroboam interemit: & euenit, ut secũdum prophetiam dei,alij quidem cognatorum Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canibus atque consumerentur, alij uero in agris à uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atq; iniquitate hac uice dignam pertulit ultionem.

Abia mortuo succedit Asa

Victoriæ Asa & Baasa regum Iuda & Israel Cap. XII

REx autem Hierosolymorũ Asa, dum moribus esset egregius, & semper ad diuina respiceret, nihilq; gereret neq; cogitaret, quod non esset pietati conueniens, aut ad legum custodiam pertineret, suum composuit regnum, abscindens cunctam ab eo nequitiam, & ab omni macula emundans. Habuit autem exercitũ electorum uirorum arma ferentium, scuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta milia: de Beniamin autem scuta arcusq; portantium, ducenta quinquaginta milia. Quumq; iam decem regnasset annis, castra contra eum mouit cum magno nimis exercitu Zareas rex Aethiopiæ, ducens pedestriũ quidem nonaginta milia, equestrium uero decem milia, & currus trecentos. Qui dum usq; ad ciuitatẽ Marissam quæ est in tribu Iuda, cum exercitu suo uenisset, occurrit ei Asa: & castris cõtra eum positis in quadam conualle nomine Sebatatha, non procul à ciuitate, cum uidisset Aethiopum multitudinem, poscebat à deo cum clamore magno uictoriam, & ut tam multa milia hostiũ ipse perimeret. Neq; enim & in alio cõfidendum esse dicebat, quàm in eo qui posset etiam paucos multorũ potiores ostẽdere, & facere infirmos fortissimis prævalere. Hæc orante Asa, signum uictoriæ deus ostẽdit, & cum gaudio diuinæq; uirtutis auxilio bello congressus, multos Aethiopum perculit, & conuersos in fugam persecutus est usque ad Geraritidem regionem. Relinquentes autem hostium occisionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperant, eorumq; ad castra protinus accesserunt: ita ut tollerent multum aurum, multumq; nimis argentum, prædamq; deueherent ualde mirabilem & camelos & subiugalia & pecudum greges innumeros. Asa autẽ & eius exercitus sumpta huiusmodi à deo uictoria atque præda, in Hierosolymam remeauit. Quibus uenientibus occurrit in uia Azarias nomine propheta: & præcipiens, ut paululum à gressu itineris sustinerent, cœpit ad eos dicere, quod illa uictoria fuisset eis à deo cõcessa, eo quod iustos se sanctosq; seruassent, & omnia dei uoluntate fecissent. Quos in eius mandatis permanentes dixit semper hostibus prævalere, & habituros diuina uirtute felicitatem & prospetitatem, relinquentes autem religionem, in contraria deuenire: futurumq; tempus, in quo nullus inueniretur uerax propheta in eo populo, neq; sacerdos qui iuste aliquid responderet: ob quã rem ita & ciuitates subuertendas, & gentem in omni terra disseminandam, & uitam miserabilẽ & inopem habituros. Suasit quoq; eis ut dum hoc haberent, bene agerent, & nequaquam à diuina deuotione recederent. Hæc audiens rex & populus, gauisi sunt: multumq; studium & omnes in cõmune, & singuli circa iustitiam exhibebant: misitq; rex in omnem prouinciam præcipiens, ut legitima diligenter ubiq; seruarentur. Sic igitur Asa regis duarum tribuum actio gerebatur. Reuertar autẽ ad regem Baasam, qui Israelitico populo præsidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principatum. Is enim in Thersa ciuitate degens, & habitaculum ibi cõstituens, regnauit quidem annis uigintiquatuor: sed fuit malignus & impius ultra Hieroboam & filium eius, & populũ multis malis afflixit, & deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gimon prophetam, prædixit & se & omne genus eius exterminaturũ, & eisdem malis quibus domum Hieroboam percusserat perditurum: quia rex ab eo constitutus, beneficium non repensauit, ut iuste & pie populo præsideret: quæ primitus ipsis prodessent, deinceps deo gratissima forent: sed magis imitatus est pessimũ Hieroboam, cuius dum periisset anima, uiueret tamen eius in isto malignitas. dicebatq;

Victoria Asa de Aethiopib.

2. Paral. 15

Prophetia Asarie

3. Reg. 15

Gimon prophetamittitur ad Baasam

suppli

ſupplicium malorum illius hunc habiturum, qui ei ſimilis extitiſſe uidebatur. Baaſa autem quamuis per prophetam audiſſet futuram ſibi ſuoq; generi pro commiſsis ſceleribus ultionem, tamen de reliquo nō quieuit, neq; reſpexit, quia male agendo deperiret inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à deo ueniam mereretur: ſed tanquam illi quibus præmium proponitur laborare non ceſſant, donec ad propoſita dona perueniant: ſic & Baaſa propheta prædicente ſibi futura, tanquam ſi ad magna dona concurreret, in perniciem ſui generis, & totius domus interitum, peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut athleta nequitiæ, in his agebatur malis. Nouiſsime uero exercitu ſumpto, obſidebat Ramath nō ignobilem ciuitatem, quæ quadraginta ſtadijs ab Hieroſolymis aberat, eamq; capiens, cogitauit ut in ea exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Aſa regis inuaderet. Metuens etiam Aſa conamen hoſtis, cogitans quia poſsit exercitus qui Ramatha ceperat, eius uiolare prouinciam, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, ſimul & aurum & argentum, petens ab eo ſolatium, & commemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent. Ille uero & pecuniarum opulentiam grate ſuſcepit, & ſolatia præbuit ſoluens amicitiam quam habuerat cum Baaſa: miſitq; ad ciuitates quæ Baaſa uidebantur imperio ſubiacere, ut eas affligeret. Qui alias quidem incenderunt, alias depopulati ſunt, id eſt Elon & Dan & Iabellan: & alias multas. Hæc audiens rex Iſraelitarum, ædificare quidem Ramathan atque munire ceſſauit. Enimuero cum ſtudio feſtinauit, ut proprijs ferret auxilium. Igitur Aſa ex apparatu ædificiorum quæ Baaſa congregauerat, cōſtruxit in eo loco duas fortiſsimas ciuitates, quarum altera Gabaa, altera uero Maſpha uocabatur. Et poſt hæc non habuit iam Baaſa tempus pugnandi aduerſus Aſa. Peremptus eſt enim à Creone, & ſepultus eſt quidem in ciuitate Therſa: cui ſucceſsit filius Helan. Hic aūt cum regnaſſet duobus annis defunctus eſt, quem occidit Zamarias, equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum epularetur apud diſpenſatorem ſuum nomine Oſa, ſuaſit quibuſdam equitibus ut ſubito diſcurrentes, eum armigeris & principibus deſolatum reperientes occiderent. Illi nanq; cuncti circa obſeſsionem Gabathenę ciuitatis in Palæſtina poſitæ, occupati uidebantur. Perimens itaque Helan regem princeps equorum Zamarias, ipſe regnauit, & omne Baaſa genus ſecundum prophetiam Gimon interemit. Eodem nanque modo eius domus propter impietatem radicitus eſt euulſa, ſicut genus Hieroboam perijſſe deſcripſimus. Exercitus autem qui Gabathon obſidebat, audiens quod de rege contigerat, & quod Zamarias occidiſſet eum, & inuaſiſſet imperium, & ipſi principem ſuum Amarin conſtituerunt regem. Qui à Gabathena urbe mouens exercitum, uenit in Therſa: & accedens ad ciuitatem, manu bellica eam cepit. Zamarias autem uidens ciuitatem fuiſſe detentam, fugit ad locum aulæ regiæ ſecretiorem, & ſuccendens eam ſemetipſum pariter concremauit, quum regnaſſet diebus ſeptem. Mox itaque Iſraelitarum diuiſus eſt populus, & alij quidem Thaman regnare uolebant, alij autem Amarin. Cumq; uiciſſet pars Amarin, interemptus eſt Thaman, & in toto exercitu regnauit Amarin. Trigeſimo autem anno regis Aſa, Amarin ſuſcepit imperium, & tenuit annis duodecim. Quorum ſex quidem annos in Therſa egit, reliquos autem in ciuitate quæ Mareō appellatur, à Græcis uero Samaria. Hic autem appellauit eam Samareon, à Samaro quodam, qui ei montem uenundauerat, in quo ciuitatem conſtituerat. In nullo autem differebat priorum regum, niſi quod peior erat. Omnes enim quæ

Samaria unde dicta

rebant

rebant modum, quatenus ſuis impietatibus quotidie populum facerent à deo rece-
dere. & propterea diſcerpſit eos, & nullum permiſit ex eorum genere ſupereſſe. Et
is ergo defunctus eſt in Samaria, ſucceſsitq; ei filius Achab. Ex his enim cogno-
ſcitur, quantam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: &
quomodo bonos quidem diligit, malos autē abhorret & à radice diſperdit. Iſrae-
litarum denicq; reges, propter ſuam iniquitatem & iniuſtitiam, alter ſuper alterum
irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum eſt. Aſa
autem rex Hieroſolymorū, qui duabus tribubus præſidebat: & propter pietatem
atque iuſtitiam, ad longam felicemq; perductus eſt ſenectutem: & cum regnaſſet
quadraginta uno annis, bona morte defunctus eſt. Quo moriente, ſucceſsit ei filius
ſuus Ioſaphat, de Abiatha matre procreatus. Hunc autem imitatorem proaui ſui
Dauid, pietate atq; fortitudine cuncti ipſis operibus crediderunt. Sed de hoc rege
non eſt modo referendi neceſsitas.

De Achab & Iezabel, & de Heliæ geſtis. Cap. XIII

IGitur Achab Iſraelitarum rex habitauit in Samaria, tenuitq; principatum an-
nis uiginti & menſibus duobus: nihil amplius innouans, quàm priſci fecerant
reges, niſi quod mali magnitudine tenderet ad peiora: omnem eorum nequitiam, &
3. Reg. 17 quod ad diuinam pertineret iniuriam, uiuaciter imitatus, & præcipue Hieroboam
imitatus iniquitatem. Is nanq; uitulas ab illo cōſtructas adorauit, & ſuper hæc alia
potiora molitus, duxit uxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Sidonis, nomine Ie-
zabel, per quam didicit eius adorare deos. Erat enim mulier nimis acerrima, ſimul
& audax, quæ ad tantam uenit luxuriam atq; ueſaniam, ut etiam templū deo Tyri
quem Baal appellabant, ędificaret, & plantaret omniū arborū lucos. Conſtituit au-
tem & ſacerdotes falſosq; prophetas, huic deo miniſtraturos. Sed & ipſe rex mul-
tos huiuſmodi circa ſe fouebat, ſtultitia atq; nequitia omnes priores ſuos excellens.
Quidā igitur propheta ſummi dei de ciuitate Thesbon Galaaditidis regionis, ue-
niens ad Achab, dixit ei: Quia prędiceret deus, neq; imbrem, neq; rorem illis annis
in ea prouincia ſe miſſurum, niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cū iuraſſet
Corui paſcūt Heliam acceſsit ad partes auſtrales, & habitauit circa torrentem quendam, unde poculi ha-
bebat auxilium: nam corui cibum ei quotidie deferebant. Quumq; fluuius ſiccitate
nimia defeciſſet, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Tyroq; deuenit, quę
ciuitas in hatū medio conſtituta eſt. Deus enim præceperat illic cuidam mulieri ui-
duæ, ut cibum ei præberet. Et cum nō procul eſſet à porta, uidit mulierem uiduam
ſibimet colligentem ligna. Cui cum deus ſignificaſſet, hanc eſſe quæ ei cibum mini-
ſtratura eſſet, accedens ſalutauit eam, & ad bibendū aquam ſibi tribui poſtulauit.
Quæ cum præcederet, denuo uocans eam, etiam panem ſibi poſcit afferri. Illa cum
iuraſſet nihil ſe intus habere, niſi modicum farinæ & paululū olei: & propterea per-
rexiſſe ad colligenda ligna, ut conſperſa farina ſibi quoq; ſuoq; filio panes faceret:
cum aliud nihil ſupereſſet, niſi ut fame morerentur, ait propheta: Cōfidens perge,
Menander hiſtoriograph. & in ſpe meliori conſiſte, & faciens primitus mihi pabulum defer. Prædico nanque
quia non tibi deficiet hydria farinæ, neq; uas olei, donec dei gratia imbrem fundat
in terras. Hæc ei dicente propheta, ueniens ea quæ dixerat fecit. Et ipſa habuit pa-
bulum, & filio miniſtrauit pariter & prophetæ: nihilq; horum defuit eis, donec ſicci-
tas deficeret. Meminit etiam ſiccitatis huius & Menander in geſtis Ithobali Tyrio-
rum regis, ita dicens: Et ſiccitas ſuper eos facta eſt menſe hyperueretæo uſque ad

alium

assum annum hyperueretæi. Qui dum deo supplicaret, multa flumina sunt emissa. Is nanq; ciuitatem Botrũ ædificauit in Phœnice & Auzoniblipsa. Et hæc quidem ait, sub Achab factam significans siccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Menander fecit mentionẽ, regnauit in Tyro. Mulier itaq;, quam pauloante prædiximus pabulũ prophetæ præbuisse, cũ cecidisset eius filius in languorẽ, ita ut animam dimitteret, & mortuus appareret, deflens & manib. semetipsam ualde discerpens, uocesq; quas dictabat luctus emittens, accusabat apud se factã prophetæ præsentiã, quasi ipse peccata eius argueret, & ideo puer fuisset extinctus. Ille uero eam æquo animo esse præcipiẽs, & sibi filiũ cõtradi dicẽs, uiuũ se iterũ restituere promisit. Qua tradente, portãs eũ ad locũ in quo ipse degebat, & in lectulo collocans clamabat ad dominũ dicẽs, quia nõ fuisset mulieri bene repensatũ quę illũ susceperat & enutrierat, cũ eius filius fuisset ablatus, rogabatq;, ut denuo animã puer reciperet, eiq; uiuẽdi copia præberet. Cumq; deus & matris habuisset misericordiã, & uellet precibus prophetæ rogantis annuere, ne uideretur ad eam pro lęsione uenisse, continuo contra omnem opinionem reuixit puer. Illa uero gratias prophetæ referens, tunc aperte se cognouisse dicebat, quia loqueretur ei uere diuinitas. Transacto siquidem paruo tempore, uoluntate dei pergebat ad regem Achab, futurum enunciaturus imbrem. Aerumna enim & necessariorum inopia prouinciam nimis inuaserat: ita ut non solum homines propter siccitatem, sed etiam cætera animalia fames afficeret. Rex igitur euocans quẽdam Abdiam, qui erat super iumenta eius, dixit ei, ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus pascua animalibus inueniret. Qui dum misisset in cunctum orbem terrarum, ad quærendum prophetam Heliam, nec inuenisset, præcepit ut eum etiam ipse requireret. Quod dum fieri placuisset, & rex & Abdias per singula itinera perrexerunt. Contigerat itaq; tempore quo Iezabel regina prophetas occiderat, ut centum prophetas iste in speluncis abscõderet, eosq; solummodo pane & aqua nutriret. Cum igitur Abdias recessisset à rege, propheta ei Helias occurrit. A quo requisito quis esset, & agnoscens esse prophetam, protinus adorauit. Cui propheta: perge, inquit, ad regem, & dic ei quoniam assum. Cui ille respondit, quid mali passus es à me, ut illuc me mittas, ubi possim indubitanter occidi. An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non direxerit, ut te repertum ad casum necis adducat, Præcauebat enim, ne dũ regi nunciaret, illo alibi discedente mentiri uideretur, mortiq; succumberet: cõmemorabatq; ei, quemadmodum cum Iezabel prophetas occideret, centũ ipse absconsos, & multos alios in spelæo liberasset. Cui propheta, nihil metuens, ait, ad regem festinus accede: præbuitq; ei iurisiurandi religionem, quoniam illa die ad Achab regem ipse quoq; ueniret. Cumq; regi nunciasset; quia uidisset Heliam, mox occurrit Achab: requirens cum iracundia, si ipse esset qui in populo Hebræorum autor inopiæ existeret. Tunc propheta in nullo formidãs, ait, eum potius mala omnia perpetrasse, eiusq; genus in illam prouinciam deos alienos introduxisse: & deum qui solus est reliquisse. Sed nunc, inquit, omnem populum ad montem Carmelum pręcipe congregari, necnon prophetas tuos pariter & sacerdotes, quotcunq; sunt numero, prophetasq; lucorum quasi quadringentos. Qui dum omnes ad prædictum montem Achab uocante uenissent, stans in medio eorum Helias, ait: Quousq; diuisam mentem & uoluntatem habentes, in hac cõuersatione persistitis? Si quidem putatis nostræ prouinciæ deum uerum & solum, eum sequimini, eiusq; mandata seruate: si uero hæc

3. Reg. 18

Rex Achab Heliæ occurrit

ro hæc non existimatis, sed peregrinis creditis, illisq; exhibendã etiam putatis esse culturam, eis nihilominus obedite. Cumq; nihil populus ad talia responderet, petijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum deorum, & sui, cuius solus ipse propheta remanserat, cum illorum essent numero quadringẽti, ut sumeret bouem, & eum occisum super altare poneret, nequaquam igne suppositio: similiter autem illos facientes inuocare proprios deos, quatenus illorum hostias concremarẽt: hoc, inquit, facto cognoscetis ueram dei prẽualere naturam. Quod dum placuisset, ait Helias, ut eligentes bouem illi primitus occiderẽt, & deos suos inuocarent. Quorum dum non audiretur oratio, deridens Helias, magna cos uoce ad deos suos clamare monebat, quia aut profecti aliquo fuissent, aut forte dormirent. Illis autem à matutino usq; ad mediam diem hoc facientibus, & semetipsos more patrio cultris & gladijs incidentibus & nihil agentibus, cum ipse esset iam hostias oblaturus, illos quidẽ abire præcepit: populũ uero in proximo iussit accedere, ut uiderent & custodirent eum, ne ignem lignis latenter immitteret. Cumq; populus accessisset, sumens duodecim lapides, secundum tribus Hebraici populi, constituit ex eis altare & circa id foueam fecit ualde profundam, & imposuit ligna super altare, & in his superposuit hostias, præcepitq; ut quatuor hydriæ de fonte completæ funderentur super altare, donec fouea illa quæ aquam sparsam ex altari suscipiebat, impleta manaret. Quo facto cœpit orare deum, & clamare ut errãti populo multo iam tempore, suam manifestam faceret potestatem. Cumq; dixisset hæc, repente ignis de cœlo uidente populo cecidit super arã, & consumpsit hostias uniuersas: ita ut etiam aqua ipsa concremaretur, & locus ad cineres usque perduceretur, qui hactenus ita perdurat. Hoc uidentes Israelitæ, ceciderũt in terram, & adorauerunt unum deum maximum, solum, uerumq; proclamantes: alios uero fallaciter se & uana opinione coluisse. Tunc comprehendentes prophetas suos, cunctos Helia præcipiente peremerunt. Dixitq; propheta regi: Perge ad cõuiuium tuum, nihil de cætero cogitans: post paululum nanq; à deo imbrem largissimum uidebis effundi. Igitur Achab post hæc uerba discessit. Helias autem in culmen Carmeli montis ascendens, positis in terra genibus, eisq; cõiungens caput orauit. Quo facto, iussit ut eius minister pergens in quendam scopulum, ad mare respiceret, & si alicunde nubem suscitari uideret, ipsi diceret. Tunc etenim erat aer ualde purissimus, & serenitate perspicuus. Quo ascendẽte sæpius: nihilq; uidere se dicente, dum septies hoc fecisset, ait se uidere aerem aliquo modo, nõ tamẽ amplius quàm unius hominis uestigio, nigrescentem. Quod dum audisset Helias, misit ad Achab iubens, ut ad ciuitatem citius abiret, antequam imber irrumperet. Qui mox in urbẽ Iezrael festinus aduenit. Tunc repente siquidem aere obducto caligine, & nubibus adoperto, spiritus uehemens exortus, & uberrimus imber effusus est. Propheta uero diuinitus inspiratus, ante curtum regis ad ciuitatem Iezrael usq; perrexit. Audiens itaq; uxor Achab Iezabel signa quæ fuerant ab Helia celebrata, & quia prophetas suos occidisset, indignata misit ad eum nuncios, & per eos interminata est se eum ita interfecturam, sicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans Helias, fugit in ciuitatem nomine Bersabee: hæc est autem in ultimo sortis Iudæ, in terra Idumæorũ: ubi relinquẽs suum ministrum, abscessit in eremum, & orauit ut moreretur: non enim se meliorem patribus esse dicens, ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitasset, surgens inuenit

Helias probat suum deum ex perimento

Falsi prophete perimũtur iussu Heliæ

Helia orante imber uberrimus effusus est

3. Reg. 19

cibum

cibum & aquam. Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem, uenit ad montem Sinai, ubi Moſes legem à deo dicitur accepiſſe, inueniensq; in eo ſpeluncam quandam, ingreſſus in eam commorabatur. Cumq; eum uox quædam ex incerto facta requireret, ut quid illic adeſſet, & quur reliquerit ciuitatem: ait, eo quod occidiſſet prophetas alienigenarum deorum, & populo comprobaſſet quia unus ſit deus, quem ab initio coluiſſent, ob hoc ad ſupplicium quæreretur à regis uxore. Rurſum autem audiēs, ut ſub diuo procederet, & quid oporteret fieri altera die cognoſceret, ex ſpelunca digreſſus eſt: & facto ſubito terræmotu, ſplendorem fulgentis ignis inſpexit: factoq; ſilentio uox diuina nequaquam eum timere præcepit, quem nullus deterrere poſſet inimicus: iuſſitq; ut domum reuertens, ungeret populi regem Hieum, Namaſsi filium: in Damaſco uero Syriæ Aſahel, pro ſe autem prophetam conſtitueret Heliſæum de ciuitate Abela: ut totius impios populi perimeret, alios quidem Aſahel, alios autem Hieus. Hæc audiens Helias reuerſus eſt ad regionem Hebræorum, & inueniens Heliſæum filium Saphat arantem, & cum eo quoſdam alios uſq; ad iuga duodecim, accedēs proiecit ſuper eum pallium ſuum. Heliſæus autē cœpit cōtinuo prophetare, & relictis bobus ſecutus eſt eum: rogans ut ei permitteret, quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iubente ut ita faceret, ualedicēs eis, ſecutus eſt: & fuit Heliæ cuncto tempore eius uitæ diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat. *Heliſeus prophetæ efficitur*

De agro Naboth interfecti, & pœna Achab, eiusq; bellis in Syros, cum geſtis Ioſaphat, & uerbis Micheæ prophetę. Cap. XIII

QVidam igitur Naboth, de Azari ciuitate, regio agro uicinus, rogante rege, ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret, quatenus eo cōiuncto poſſeſſionem faceret meliorem: quod ſi nollet pecunias accipere, ex eius agris quē uellet eligeret: ait, hoc ſe facere nolle, ſed paternam ſortem malle poſsidere, cōtriſtatusq; rex, quia alienum prædium non poſſet accipere, neq; lauacris uſus eſt, neque cibis. Iezabel autem uxore ſua requirente cur ita contriſtaretur, cum neq; balneas, neq; prandium appeteret, neq; cœnam: narrauit ei Naboth ſuperbiam: & quia dū ipſe manſuetis ſermonibus, & inferioribus regia dignitate locutus ei fuiſſet, non impetrando quæ popoſcerat, pertuliſſet iniuriam. Illa uero rogabat ut à puſillanimitate triſtitiaq; recederet, & ſuo corpori ſolenniter prouideret, ſe dicens de Naboth ſupplicio cogitare. Quæ mittens literas ad iudices Iſraelitarum nomine Achab, iuſsit ut ieiunarent omnes: & habito conuentu Naboth facerent præſidere, cum utiq; inſignis eſſet genere: & inſtruerent tres quoſdam uiros audaces, qui contra eum teſtimonium dicerent, quaſi deo blaſphemaſſet & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio cōtra ſe perhibito quaſi deo blaſphemaſſet & regi, lapidatus & mortuus eſt. Audiens autem Iezabel, ad regem ingreſſa mox eſt, eiq; dixit ut uineam Naboth gratis acquireret. Achab itaq; lętatus in his quæ acta ſunt, exiliens è lecto, pergebat uineam Naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus, miſit prophetam Heliā ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur: & quod occidēs uerum dominum agri, ipſe illius hæreditatem poſsideret iniuſte. Cum ergo ueniſſet ad eum, dicente rege quid uellet, ait, quia peccato pollutū eū inueniſſet, in illo loco in quo Naboth mortuus canibus uidebāt fuiſſe deuoratus, eiusq; ſanguinē & uxoris ita fundendum, & omne genus eius eſſe periturum, eo quod huiuſmodi impietates effece *Naboth lapidatus*

u tint

rint, & contra leges patrias ciuẽ iniuſte peremerint. Contriſtatus aũt Achab, & pœ-
Pœnitentia Achab nitentiam agens, ingreſſus eſt: & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat, non ap-
petens penitus cibum, & peccata ſua confitens, & deum hoc modo placare conten-
dens. Tunc deus prophetæ dixit: Achab quidem uiuente, eius generi differendum
eſſe ſupplicium, ſed eius filij temporibus inferendũ. Et hæc quidem Helias cum re-
Bellum Adadi Syrorũ regis cõtra Achab gi dixiſſet, abſceſsit. His itaq; temporibus, Adadus filius Adadi regis Syriæ & Da-
maſci, collecto prouinciæ totius exercitu, & ſolatijs trigintaduorũ regum habitan-
tium trans Euphraten, cõtra Achab caſtrametatus eſt, Ille uero cum par non eſſet
exercitu, ad dimicandum non præſumpſit accedere: ſed omnia neceſſaria in ciuitati-
bus munitis includens, ipſe mãſit in Samaria. Habebat enim hæc muros ualde for-
tiſsimos, & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex uero Syriæ exercitu ſumpto ue-
nit ad Samariam, & obſidens eam, præconẽ miſit ad Achab, petens ut eius legatos
ſuſciperet, & quid uellet cognoſceret. Quod dũ rex Iſrael fieri permitteret, uenientes
legati rege mandante dixerunt, diuitias & uxores & filios Achab Adado regi dan-
das: & ſi promitteret hæc ita facienda, ut tolleret horum quæcunq; uellet, caſtra ſol
ueret, & ab obſeſsione ceſſaret. Achab autem legatis dixit, ut euntes ſuo dicerent re-
gi, quia & ipſe & omnis illius poſſeſsio eius foret. Hæc illis renunciantibus, miſit de-
nuo, altera die ſe miſſurum famulos, qui eius regalia perſcrutarentur, & amicorum
& cognatorum domos, & quicquid in eis optimum reperirent, auferrent: & quæ di-
ſplicerent, ſola relinquerent. Achab itaq; ſecunda legatione Syrotũ regis uehemen
ter affectus, aduocata populi concione dixit, quia ipſe quidem paratus fuerit pro ſa
lute & pace cunctorum, & uxores ſuas & filios, & omnem date poſſeſsionẽ: & quia
hæc rex Syrorum prima legatione quæſiſſet: nunc autem, inquit, denuo miſſa lega
tione, petit perſcrutandas domos, ut quicquid in eis optimum inueniri poſsit, aufe-
rat: & occaſionem hanc machinatus oppugnat: & ſciens quia meis rebus nõ peper-
ciſſem, ad ueſtras acceſsit: ego uero quod uobis placuerit, exhibebo. Populus au-
tem reſpondit, ei nõ obediendũ, ſed magis contemnendũ eſſe: & ad bellandum ſe
præparatos exiſtere. Legatis itaq; rex reſpondit, ut abeuntes dicerent regi, quia pri
mæ quidem petitioni paratus eſſet obedire: maneret autem pro ciuium ſecuritate
ſolicitus: nec ſecundam petitionem poſſet implere, dimiſitq; eos. Adadus autem au
diens hæc, potius indignatus, tertiam legationem miſit ad Achab, interminando
atq; dicendo, quia altiorem terræ congeriem muris, de quibus ille præſumebat, eri-
geret: ſi ſingulos terræ pugillos de exercitu ſuo unuſquiſq; portaret: & his eum in-
terminationibus deterrebat. Achab autem reſpondente quia non deberet gloriari,
qui armis eſſet accinctus, ſed qui bello ſuperior demõſtratus: legati uenientes, & re
gem cum trigintaduobus, qui in eius ſolatio uenerant, regibus inuenientes in epu-
lis renunciauerunt ei reſponſum. At ille repente præcepit circũdari ciuitatem, & ag-
geres circa eam extolli, & nullo modo ab obſeſsione relinqui. Achab autem erat in
his geſtis cum omni populo in anguſtia cõſtitutus. Tunc tamen ſecurior factus eſt
& à formidine releuatus, cum ad eum quidam propheta ueniſſet, atq; dixiſſet, pro
miſiſſe deum, ut tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirente, per
quos hæc uictoria proueniret: per filios, inquit, principum, te ſcilicet eorum imperi-
tiam præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quaſi ducentos
trigintaduos: & agnoſcens Syrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum, aperiens por-
tas, filios principum mox emiſit. Exploratoribus aũt renunciantibus Adado, quid

gereretur

gereretur, deſtinauit qui eis occurrerent: præcipiens, ut ſiquidem ad prælium ueni-
rent, eos ad ſe ligatos adducerent: ſi uero pacifici eſſent, idem efficerent. Achab au-
tem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs præparatũ. Porrò filij prin-
cipum congreſsi Syrorum cuſtodibus, multos eorum interemerũt, & alios uſq; ad
caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex Iſrael uincentes, etiam alium exercitum di
miſit exire. Qui repente in Syros irruentes, præualuerunt eis. Non enim Syri ſpera *Syri uincũtur*
bant, eos ſuper ſe ſic inopinabiliter uenturos. Quos propterea inuenientes nudos
& ebrios, ita perſecuti ſunt, ut illi etiã arma ſua relinquentes, fugerent, & uix in equo
rex potuiſſet euadere. Achab autem multos in itinere perſecutus interfecit Syros,
& eorum caſtra diripuit: & inueniẽs in eis diuitias auri & argenti nõ paruas, & cur-
ruum Adadi, & equorũ, in ciuitatẽ denuo remeauit. Dicente uero propheta, ut præ
pararet exercitũ, quia futuro anno denuo ſuper eum Syri reuerterentur, Achab in
ciuitate hæc agebat. Adadus autẽ cum quanto potuit exercitu, de prælio liberatus,
cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodum cũ Iſraelitis denuo dimicaret. Qui
in montibus equidem non pugnandum eſſe dicebant, quaſi dij eorum in locis tali-
bus nõ præualerent, & propterea tunc ab eis eſſent deuicti: ſed ſi in campo gererent
bella deuincerent. Super hoc autem dabant conſilia, ut reges quidem qui uenerant
in ſolatium eius, ad propria remeare dimitteret: & eorũ exercitum prælijs retinens,
ſatrapas ordinaret: & in loco occiſorum, exercitum de prouincia eorum eligeret: &
equos, currusq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene dicta rex Syrorum, diſponebat
exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens, accedebat ſuper Hebræos: ueniensq; in
ciuitatem Aphecam, in magno campo caſtra cõſtituit. Achab autẽ occurrens cum
ſua uirtute, è diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat enim quantũ ad Syros paruus ual-
de eius exercitus. Tunc rurſus acceſsit ad eum propheta, & uictoriam deũ dare pro
miſit, ſuamq; uirtutem oſtendere: quia nõ ſolum in montibus, ſed etiam in campis
exiſteret, quod apud Syros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis
quieſcebant: ſeptima uero die diluculo procedẽtibus hoſtibus, aciemq; conſtituen
tibus, ad pugnãdum è diuerſo & Achab ſuum dirigit exercitum. Tunc congreſſus
robuſtiſsima dimicatione commiſſa, hoſtes conuertit in fugam, & ad eorum interi
tum perſequens imminebat. Illi uero ſuis curribus impediti, ad inuicem ſunt extin-
cti, paucíq; diffugere ualuerunt in ciuitatem Aphecam. Sed & ipſi ſunt mortui: mu
ris enim cadentibus ſuper eos, uigintiſeptem milia defecerunt. In prælio autem cen
tum milia ſunt occiſa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibuſdam ſibi *Numerus ce-*
fideliſsimis ſeruulorũ in ſubterraneo loco cælatus eſt. Cui dum dixiſſent ſerui quia *ſorum*
clementes eſſent & miſericordes Hebræi, & poſſent modo conſueto rogati ſalutem
ei conferre, ſi adeuntes rogarent Achab, dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſac-
cis, & reſtibus ſua capita alligantes (ſic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab
uenerunt, petentes eum ut Adadus rex mereretur ſalutem ab eo, qua gratia eius
foret ſeruus. Ille uero dicens ſe libẽter habere ſi uere uiueret, nec in bello defeciſſet,
honorem quoq; ac deuotionem exhibiturũ ſe ei ut fratri debitam promiſit. Tunc
illi accipientes iuſiurandum, quia nihil pateretur aduerſum, eduxerunt eum de lo-
co in quo uidebatur eſſe cælatus: & ſedenti in curru obtulerunt Achab. Qui quum
adoraſſet eum: dans ei Achab dexterã, eleuauit eum in curru, & oſculatus eſt eum:
iuſſitq; eſſe ſecurum, dicens: ut nihil mali deberet de cætero formidare. Adadus au
tem gratias egit, & in nullo tempore ſe obliuiſci hæc beneficia cõpromiſit: ſed etiam

ciuitates Iſraelitarum, quas tulerant reges ante eum, ſe redditurum dixit, & Damaſcum: ut ita rex Hebræorum egrederetur ad ſuam, ſicut maiores eorũ in Samariam.

3. Reg. 20 Celebratis itaq; fœderibus inter eos, ita Achab multis muneribus donatum Adadum ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellum Adadi regis Syrorum, quod habuit aduerſus Achab & Iſraelitas, hoc modo terminatum eſt. Interea quidam propheta nomine Micheas, accedens ad unum Iſraelitarum, petijt ut eum in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente, prædixit ei, quia eo quod inobediens eſſet deo eiusq; præcepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi homini cõtigiſſet, propheta rurſus acceſsit ad alium, & ut idem faceret imperauit. Qui dum percuſsiſſet eum, & eius uerticem cruentaſſet, alligato capite acceſsit ad regẽ, dicens ei: quia dum eſſet in exercitu conſtitutus, accepiſſet à quodam tribuno ſeruandum captiuum: ſibiq; ab eo dictum, ut ſi captiuus fugeret, ipſe moreretur, quo fugiente is qui eum tradiderat, mortem ei minaretur inferre. Tunc reſpondẽte Achab, mortem ei imminere iuſtiſsimam, ſoluens caput agnitus eſt Micheas eſſe prophetæ.

3. Reg. 23 Hac enim parabola utebatur, propter ſermones quos erat ei dicturus. Ait nanque, quoniam cum deus ei cõceſsiſſet ut ſupplicium hoſtis euaderet, ipſe inimicum eius Adadum qui deum blaſphemauit, dimiſiſſet, & propterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo perimi, populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi. Iratus uero Achab prophetæ, illum quidem clauſum ſeruari iuſsit. Confuſus autem Micheæ ſermonibus, ad ſuam domum remeauit. Igitur de Achab hęc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad Hieroſolymorum regem Ioſaphatis enim augens ſuum imperium, & exercitum in ciuitatibus & ſubiectorum prouinciam uniuerſam cõſtituens, non minores quàm auus eius, ab hoc tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnauerat, munitiones ubiq; conſtituit. Habuit enim propitiam & cooperatricem ſibi diuinitatem, quum eſſet iuſtus & pius, & quid boni coram deo faceret, ſingulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu conſtituti, munera conferẽtes, ita ut diuitias haberet ampliſsimas, & gloriam ualde præclaram. Anno ſiquidem tertio regni ſui, conuocans prouinciæ ſuæ principes & ſacerdotes, iuſsit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum, docerent per ſingulas ciuitates leges Moſeos, atque ut eas ſine præuaricatione ſeruarent, & circa eius religionem deuoti ſemper exiſterent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt, ut nullus aliud amplecteretur potius, neque diligeret, quàm leges ſeruare. Sed etiam confines nimis amabant Ioſaphat, cum quo etiam pacis fœdera celebrabant: eiq; Palæſtini ſolita tributa reddebant: & Arabes annis ſingulis miniſtrabant agnas trecentas ſexaginta & totidem hædos: muniuitq; magnas ciuitates atq; fortiſsimas, & exercitus in eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidem Iuda exercitus armatorum trecenta milia uirorum, quorum principatum habebat Hedrous: Ioannes autem ducentorum milium princeps erat: de tribu uero Beniamin ſagittarios habuit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Gezonat, armatorum habebat centum milia: & præter hos alia centum milia regi famulabantur: quos direxit per munitiſsimas ciuitates. Is filio ſuo Ioram accepit uxorem filiam Achab, qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumq; poſt tempus ad Samariam perrexiſſet, opulenter eum Achab ſuſcepit: & populo qui eum ſequutus fuerat, claram ualde largitatem hoſpitalitatis exhibuit: id eſt, tritici & uini & pecudum ubertatem: rogauitq; ut contra regem Syrorum

Ammonitarũ & Moabitarum cõtra Ioſaphat pugna atq; deuictio

rum ei ſolatia non negaret, quatenus Ramatha ciuitatem in Galaad conſtitutam auferret, quia eius patris primo fuerat, & à patre tũc regis Syriæ uideretur ablata. Promittẽs uero Ioſaphat ſe ſolatia daturum, quando non ab illius minor erat eius exercitus, euocat ex Hieroſolymis ad Samariam ſuum populum: egreſſiq; foras ciuitatem ambo reges, & in proprijs ſolijs utriq; reſidentes, ſuum exercitum diſponebant. Ioſaphat autem inter hæc iuſsit, ut ſi quis prophetarum adeſſet, euocatus conſuleretur: ſi eſſet eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat nanque tunc pax Achab unà cũ Syro permanens annis tribus, ex quo eum poſt captiuitatem dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illum diem. Vocans ergo Achab prophetas ſuos quaſi numero quadringentos, iuſsit conſuli deum, ſi ei aduerſus Adadum uictoriam pugnandi concederet, & captionem ciuitatis, propter quam bellum præparabat inferre. Prophetis autem dicentibus, pugnare ſimul & uincere, & Syrum eſſe captiuandum ſicut & prius: intelligens in eorum ſermonibus Ioſaphat quia falſi eſſent prophetæ: requirebat Achab regem, ſi alter quis eſſet propheta dei, ut certius de futuris agnoſcerent. Achab autem eſſe quidem dixit, ſed inuiſum ſibimet hominem: eo quod mala prophetaret, & prædixiſſet à Syrorum rege eum moriturum: quapropter in cuſtodia tunc teneretur: cuius nomen erat Micheas filius Obei: Quumq; petiſſet Ioſaphat eum uocari, mittens eunuchum, eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet, indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriam prædixiſſe. Ille uero dixit, nihil ſe aliud de rege fore dicturum, niſi quod deus in ore eius poſuiſſet. Quum ueniſſet ergo ad Achab, eumq; coniuraſſet, ut quod uerum eſſet, ediceret: ait, oſtendiſſe deum ſibi Iſraelitas fugientes in perſecutione Syrorum, & ab eis cunctos diſpergi per montes, ſicut greges paſtoribus deſolatos: dicebatq; ſignificatum ſibi, eo quod alij quidem reuerterentur ad propria: ipſum uero ſolummodo periturum in prælio. Quumq; Micheas hæc dixiſſet ad Ioſaphat, Achab ait: Nónne pauloante ſignificaui tibi, qualis ſit circa me hominis huius affectus, & quia peſsima mihi prophetaret? Et quum Micheas diceret eum oportere omnia quæ à deo dicebantur, audire, & quia falſi prophetæ eum exacuerint, ut ſpe uictoriæ egrederetur ad bellum, immineret autem caſus eius in prælio: erat Achab triſtitia remiſſus. Interea Sedechias quidam falſus propheta accedens ad regem, ait: nõ eſſe reſpiciendum Micheam, quia nihil diceret ueritatis: & indicio ſimul utebatur Helię, qui prophetaſſet in Iazara ciuitate in agro Naboth ſanguinem eius à canib. lambendũ: ſicut & Naboth qui pet eum à populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis, Micheam dicebat eſſe mendacem, quando melioti prophetæ dicere contraria uidebatur: & quia rex tertia die moreretur. Cognoſcetis, inquit, repente, ſi uera ſunt quæ dicit iſte: aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutem. Cæſus enim palmis à me noceat meæ manui: ſicuti Iadon dextram regis Ieroboam aridam fecit, dum eum comprehendere uoluiſſet. Hoc enim omnibus notum eſt. Quumq; percuſsiſſet Micheam, & nihil fuiſſet paſſus, confortatus Achab in ſemetipſo, contra regem Syrorum mouit exercitum. Vincebat, arbitror, illud quod immineret: & falſi prophetæ uerba plus q; erat ueritas credibiliora fecit, ut ex occaſione peruenirent ad finem. Tunc ſtans Sedechias & faciens ſibi cornua ferrea dixit ad Achab: quoniam manifeſtaſſet ei deus in illis omnem Syriã ſubuertendam. Micheã uero dicentẽ: quia Sedechias non poſt multos dies de cubiculo in cubiculũ ſe cœlaret, ut quæreret pœnam ſui declinare mendacij: iuſsit rex in cuſtodiã duci ad Achamum

Falſi prophete uerba preualuerunt

principem ciuitatis,& nihil aliud amplius ei præter panem & aquam,miniſtrari.

Achab contra Syros pugnando occiditur Caput xv

3. Reg. 22 Igitur Achab & Ioſaphat Hieroſolymorum rex ſumentes exercitum,uenerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatem. Rex uero Syrorum audiens eorum aduentum,ſuum eis obiecit exercitum,& non procul à Ramatha caſtra fixit. Conſtituerunt autem inter ſe Achab & Ioſaphat,ut Achab regium ſchema deponeret, Hieroſolymotũ uero rex propria ueſtitus ſtola conſtaret in acie.Et illi quidem qui Micheæ dicta cõtempſerat:etiam præter habitũ regium,quod debebatur,euenit.Addus nanq; rex Syriæ exercitui præceperat uniuerſo per principes ſuos,ut nullũ aliorum perimerent,niſi tantũmodo Iſraelitarum regem.Syri uero facta congreſsione uidentes ante aciem regem Ioſaphat aſtantẽ,& eum credentes eſſe Achab: impetum ſuper eum fecerunt,eumq; circundederunt.Quumq; appropinquãtes, ipſum non eſſe cognoſcerent, receſſere poſt tergum. Ab ortu namq; diei uſq; ad ueſperam pugnantes & præualentes, mandato regis neminem penitus occiderunt,quærentes Achab interficere ſolum, & inuenire nequiuerunt. Quidam uero puer regis nomine Adan, quum ſagittaſſet inter hoſtes.regem Achab per loricam in pulmone percuſsit.At ille caſum ſuum exercitui manifeſtare noluit, ne timor conuerteretur in fugam:ſed aurigæ præcepit,ut conuerſo curru de prælio declinaret. Grauiter enim & mortaliter fuerat ſagittatus,et uſq; ad occaſum ſolis factus exanguis, interijt.Igitur Syrorũ exercitus nocte ſuperueniente ſignũ dante præcone, diſceſsit ad caſtra: & agnoſcentes cuncti mortuum Achab,ad propria ſunt reuerſi.Corpus autem Achab ſui ad Samariam referentes,ſepelierunt:currumq; eius abluerunt in Iezara fonte Samariæ,regis ſanguine cruentatum: & tunc cognouerunt Heliæ prophetiam eſſe uerã.Canes nanq; eius linxerunt ſanguinẽ, & meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt.Mortuus eſt ergo in Ramatha,Michea hũc prædicente caſum.Dum ergo hæc Achab regi à duobus prophetis prædicta uideantur, oportet magnam iudicari diuinitatem,& honorare ſemper & coli:& quæ uera ſunt potius recipi,quàm ea quæ pro cuiuſpiam libidine dicuntur, amplecti: & arbitrandum quia nihil utilius eſt,quàm uirorum talium præſcientia,præbente ſcilicet deo, quid unuſquiſq; debeat obſeruare:& cogitandũ ex his quæ regi prouenerunt: quia quod debetur,neq; dum præſcitum fuerit, euitatur, ſed repit in animas hominum inutili ſpe blandiendo,& hoc modo ſeducẽdo,donec à deo debita paſsio complea tur.Hoc ergo modo uidetur etiam Achab eſſe deceptus, cum prædicentibus quidem perditionem ſuam non crederet:prophetantibus aũt ea quæ delectabat audire credẽdo moreretur.Cui Ochozias filius ſucceſsit in regnũ.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS

De religione Ioſaphat, eiuſq; uictoria contra Moabitas Caput I

OSaphat itaq; rege ad Hieroſolymam remeante poſt bellum, quo ſolatium præbuerat Achab contra Adadum regem Syrorum, ſicut prædiximus, occurrens Hieus propheta, culpabat eum, cur Achab ſolatia præbuiſſet homini impio pariter & maligno, deum quidem dicens moleſte pertuliſſe hoc: ſed ei licet ualde peccaſſet, tamen ꝓpter naturam eius optimam, ab incurſu hoſtium peperciſſe. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei conuerſus eſt. Poſt hæc autem cœpit omnem ſuam prouinciam circuire, & populum edocere, ut leges per Moſen à deo datas omnino ſeruatent, & pietatem circa deum nihilominus exhiberent. Conſtituensq; iudices in unaquaq; ſui imperij ciuitate, præcepit ut pro nulla re ita agerent, quàm ut iuſticiam populis exhiberent: & neq; munera, nec cuiuſpiam dignitatem propter iudicialem faſtum, aut diuitias, aut genus conſiderarent: ſed omnibus æqua iura tribuerent, ſcientes quia etiã quæ occulte geruntur, à deo non ignorantur. Hæc autem quum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duarum tribuum, in Hieroſolymam denuo remeauit: cõſtituitq; etiam ibi iudices de ſacerdotibus, ac Leuitis, atq; primatibus: monens, ut diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent: ſi autem de rebus maioribus quidam contribulium ex alijs ciuitatibus eos conſulerent, cum maximo ſtudio eis & iuſtiſsime reſponderẽt: quandoquidem rectum deberet eſſe iudicium in ea ciuitate cõſtitutum, ubi & templum dei & habitaculum erat imperatoris. Horum autem principes conſtituit Amaſiam ſacerdotem, & Sabadaiam, qui erat de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cuncta diſpoſuit. Eo namq; tempore caſtrametati ſunt aduerſus eum Ammonitæ & Moabitæ: & ſumentes ſecum Arabum maximam legionem, caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem, quæ eſt circa paludem Aſphaltiten, trecentis ſtadijs procul Hieroſolymis, in qua naſcitur palma præcipua, ſimul & opobalſamum. Audiens autem Ioſaphat quomodo hoſtes tranſeuntes paludem, in eius prouinciam deuenirent, metuens, conuocauit in cœtu populum Hieroſolymorum in diuino ſacrario, & ſtans contra faciem templi, orabat, & inuocabat deum, ut ei ſuum auxilium præberet & robur, quatenus hoſtibus præualeret: dum & is qui templum hoc ædificaſſet, idipſum rogaſſet, ut ipſe contra hoſtes dimicaret, & præſumentes contra eum manus inferre, comprimeret: qui utiq; ob hoc uenirent, ut terram quam eis ipſe præbuerat, molirentur auferre. Hæc autem orabat deflens, ſimul & populus uniuerſus cum uxoribus & filijs deo ſupplicabat. Quo facto, quidam Iazihel propheta progreſſus in medium cœtum, clamauit ad populum, dicens & regi, quia deus eorum preces audiſſet, & contra hoſtes ſine dubio dimicare permiſiſſet: præcepitq;, ut altero die electo exercitu, occurrerent hoſtibus, eosq; inuenirent inter Hieroſolymam & aſcenſum Gaddi, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem non dimicarent, ſed tantummodo ſtarent, uidentes quomodo diuinitas eos

2. Paralip. 19 & 20

2. Par. 20 *Mirabilis uictoria de Ammonitis*

expugnaret. Hæc uero dicente propheta, rex quidem & populus in terra proſtratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ autem in organis ſolennibus inceſſanter dicebant hymnos. Die ſiquidem facto, procedens rex in deſertum, ſub ciuitatem Techua, dixit ad populum, quia oporteret uerba prophetæ audiri, & ad illa quidem nō contradicere, ſed præponi debere ſacerdotes cum tubis, & Leuitas, ut hymnum dicentes, ſic deo gratias agerent, quaſi iam Hebræorum prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis, & quæ præceperat, agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultum ſuper Ammonitas immiſit: & cædentes inter ſe hoſtes ſuos, mutuis ſe uulneribus occiderunt, ita ut ex tanta militia nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in conuallem ubi hoſtium erat exercitus, & uidens eam plenam corporibus mortuorum, lætatus eſt in dei ſolatio, ſic inopinabiliter & euidenter allato, ut non laborantibus illis, ipſe per ſe uictoriam contuliſſet: iuſſitq; ut exercitus hoſtiū caſtra diriperet, & mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuentes eos, penè defecerunt: tanta erat multitudo utiq; peremptorum. Quarta uero die omnis populus congregatus in quadam conualle, de uirtute & ſolatijs benedixit deum, pro qua re etiā locus ipſe uocatus eſt cōuallis benedictionis. Exinde uero ducens exercitum ad Hieroſolymam rex, multis diebus ad hoſtias eſt cōuerſus & epulas. Igitur poſtquam hanc hoſtium eius uaſtationem alienigenæ gentes audiebant, omnes ualde ſunt territæ, deum eius auxiliatorem ſic aperte uidentes. Ioſaphat itaq; ex illo tempore cū magna gloria & iuſticia, diuinæq; pietatis amore degebat. Fuit aūt amicus Achab filio Iſraelitarum regi. Cum quo communione facta in cōſtructione nauium, ut ad Pontum nauigaret ad emporia Thraciarum, nequaquam uiſum ſuū implere prævaluit: naues enim prę magnitudine perierunt, & propterea naues ulterius non inſtruxit. Circa Ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De filio Achab ab Ochozia rege maligno

De perfidia Ochoziæ, & zelo raptuq; Heliæ. Caput II

4. Reg. 1

ACHab autem filius regnauit in Iſrael, in Samaria degens, malignus homo, & per omnia ſimilis utriq; parēti, & Hieroboam, qui prius iniquitatem fecerat, & populum decipere inchoauerat. Quūq; iam in regno ſecundū haberet annum rex Moabitarū rebellauit ei: & tributa quæ Achab eius patri reddebat, miniſtrare ceſſauit. Contigit autem ut Ochozias, quum deſcenderet de ſuperioribus domus ſuę, caderet: & quum lāgueret, miſit ad deum Accaron Muſcam (hoc enim erat nomen illi deo) & conſuluit de ſalute ſua. Apparuitq; deus Heliæ prophetæ, præcipiens ut miſsis à rege nuncijs occurreret, eosq; requireret, ſi deum proprium Iſraelitarum populus non haberet, & ideo miſiſſet rex eorum ad alienum deum, ut de ſalute conſuleret. ſimul & ut faceret eos ad regem reuerti: eiq; dicerēt, quia nō euaderet hunc languorem. Helia uero dei faciēte præcepta, audientes nuncij, ad regem ſunt continuo reuerſi: admirantiq; reuerſionis uelocitatē, & requirenti cauſam, dixerūt, occurriſſe ſibi quendam hominem, & prohibuiſſe quidem eos ulterius procedere: reuertentes autē nos tibi dicere ex mandato Iſraelitarum dei mandauit, quod non poſsis ab hac ægritudine liberari. Rege uero præcipiente, ut ei hominem qui talia

Heliæ habitus

diceret, indicarent, dixerunt eſſe uirum hirſutum, & pellicea zona circundatum. Ille uero per hæc agnoſcens Heliam eſſe quem nuncij deſignabant: miſit ad eum tribunum & quinquaginta armatos, ut eum adducerēt. Tribunus autem qui miſſus fuerat, inueniens Heliam in montis uertice reſidentem, petebat, ut deſcendens ueniret ad regem, quoniā ille iuſſiſſet: qui ſi nollet, duceretur inuitus. Cui Helias: Vt agno-

ſcas

scas,inquit, me prophetam uerum existere, descendens ignis de cœlo consumat & milites tuos & te. Et continuo ueniens ignis flamma, consumpsit & Tribunum, & qui cum illo pariter erant. Hac perditione regi denunciata, nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem misit armatis. Qui quum uenissent ad prophetam, credens se eum uiolenter adducere, si noluisset sponte uenire: orans iterum propheta, eum sicut priorem fecit igne cõsumi. Agnoscens hoc rex, etiam tertium destinauit. Ille uero quum esset sapiens & moribus ualde mitissimus, ueniẽs ad locum ubi erat Helias, nimis blande ei loquutus est, dicens: quia inuitus regis iussioni pareret, ad eum ueniens: & priores non uoluntariè, sed coacti necessitate uenissent: rogabatq; ut & illius & qui cum eo uenerant armatorum, haberet misericordiã, & descendens ueniret ad regem. Helias aũt susciens mansuetudinẽ, & uerborum eius urbanitatem, descẽdens sequutus est eum. Quumq; uenisset ad regẽ, prophetauit ei, dicens hæc sibi indicasse deum, eo quod spreuisset eum, quasi non esset deus, & nõ uere de eius languore prophetare potuisset: misisset autẽ ad deum Accaron, ut consuleret qualis ei terminus languoris accideret: ob quã rem, inquit, cognosce te moriturum. Et ille siquidem paruo tempore transacto, sicut Helias prædixerat, defunctus est. Cui successit in regno frater Ioram: nam ille sine filio mortuus est. Hic uero Ioram par Achab fuit malignitate: regnauit autẽ annis duodecim, homo omni iniquitate circa deũ & impietate plenus. Nam relinquẽs culturã dei sui, deos uenerabat extraneos: erat enim & inalijs nimis acerbus & pessimus. Illo siquidẽ tempore Helias ab hominib. est ablatus, & usq; ad hodiernũ diẽ nullus finẽ eius agnouit. Discipulũ uero, sicut prædiximus, reliquit Heliseum. De Helia tantũ & Henoch, qui fuit ante diluuium, in libris sacris scriptum est, quia sublati sunt, quorum mortem nemo uidit.

Inuasorum Heliæ ultio

Henoch & Heliæ mortẽ nemo uidit

De bello regum contra Moabitas, deq; mirabilibus Helisei. Cap. III

SVscipiens itaq; regnũ Ioram, contra regem Moabitarum Misa mouit exercitum, qui sicut prędiximus, ab eius fratre recesserat, dum patri eorum Achab tributa solueret, ouium cum lanis suis ducenta milia. Congregans uero Ioram suum exercitum, misit etiam ad Iosaphat, rogans eum, quum esset olim patris sui amicus, ut ei solatium contra Ammonitas pugnaturo præberet, qui ab eius recessisse uidebantur imperio. Tunc ille nõ solum se adiutorem esse cõpromisit, sed etiam regem Idumæorum qui sub eo erat, compulsurum, ut ei quoq; pugnaturus occurreret. Ioram aũt talibus solatiorum promissionibus à Iosaphat rege perceptis, sumpto exercitu, uenit in Hierosolymã, & clare nimis ab Hierosolymorũ rege susceptus est: placuitq; eis ut iter ad hostes per desertum facerent Idumææ, non credentibus inimicis quia exinde eis fieri potuisset inuasio. Tũc ergo tres reges ab Hierosolymis properabant, rex ipse Hierosolymorũ, & Israelitarũ, atq; Idumęæ: & dum septem dies peragrassent iter, ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt, quum duces eorum ignorantia itineris aberrassent: & omnes quidem erant in angustia constituti: præcipue tamen Ioram, qui nimia tristitia faciente, clamabat ad dominum: Quid mali facientes deduxisti tres reges, ut fine bello tradãtur regi Moabitarum? Quem Iosaphat confortabat, quum esset iustus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere cœpit, an quis in eis esset propheta, ut per eum uoluntatem dei possent cognoscere, & quid faciendum esset, audirent. Et dum quidam famulus Ioram dixisset, usdisse se illic Heliæ discipulum Helisæum filium Saphat, tunc tres reges monente Iosaphat, ad eũ pariter uenerũt. Dumq; ad prophetę castra uenissent (habebat enim habitaculum

4. Reg. 3

Bellum Ioram contra Moabitas

habitaculum ſuum extra tabernacula conſtitutum)conſulebant eum de futura militia,præcipue tamen Ioram.Cui cum diceret, ut illi moleſtus non eſſet, ſed potius ad prophetas patris ſui matriſq; properaret, quaſi illi ueri eſſent,rogabat,& ſupplicabat,ut prophetaret,eosq; à periculo liberaret.Ille uero iurãs per deũ,quia ei non reſponderet, niſi propter Ioſaphat ſanctum & iuſtum, deducto ad medium quodam homine ſciente pſallere, diuinitus inſpiratus, præcepit regibus, ut in torrente multos lacus effoderẽt,dicẽs: Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante,neq; imbre diffuſo uidebitis fluuium aqua plenum, ita ut homines ac iumenta ubertatis poculo ſatientur:eritq; uobis nõ ſolũ hoc à deo,ſed etiã hoſtes ſuperabitis, & urbes Moabitarum munitiſsimas capietis,& arbores quidem incidetis pomiferas,& uaſtabitis prouinciam,fontes autem fluuiosq; damnabitis.Hæc propheta dicente,altera die priuſq; ſol oriretur,torrẽs uehemẽter influxit.Cõtigerat aũt,ut tribus dieb. in Idumæa uehemens imber effunderetur, ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia rigarentur.Quumq; audiſſent Moabitę,tres reges per deſertũ contra ſe uenientes, collecto exercitu,rex eorum iuſsit,ut mõtana exercitus eius aggrederetur, ne latenter hoſtes prouinciam inuaderent. Et quum non eſſet Hebræorum à Moabitis procul exercitus, reſpicientes Moabitæ de ortu ſolis aquam in torrente ſanguini ſimilem, ſuſpicati ſunt eo quod ſe tres reges inuicem peremiſſent, & fluuius eorum ſanguine redundaſſet.Quod dum arbitrati fuiſſent, petierunt à rege ſuo, ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret.Et impetu facto,quaſi ad diuitias præparatas, ad inimicorũ caſtra uenerunt,& ſpe ſua fruſtrati ſunt.Nam circũdantibus eos Iſraelitis,alij quidẽ eorũ perempti,alij uero per uniuerſam prouinciã ſunt diſperſi. Tres uero reges ingrediẽtes Moabitarũ ciuitates, & eas ſubuerterunt,& agros eorum populati ſunt,& uehementer exterminauerunt,replentes eos lapidibus torrentium,& arbores optimas abſciderunt, & fontes aquarum pariter obſtruxerunt, ac muros uſq; ad fundamenta depoſuerunt. Rex autem Moabitarum, dum perſequutionem & oppreſsionem nimiam pateretur, & uideret ciuitatẽ capi poſſe, impetum fecit cum ſeptingentis uiris,ut inter hoſtium caſtra quo poſſet effugeret, quod tamen implere non potuit.Nam ad quendam locum ueniens ualde munitum,dum fugere non ualuiſſet,reuerſus in ciuitatem,opus deſperationis & crudelis neceſsitatis ſic impleuit: Filium nanq; ſeniorem, qui erat ſucceſſurus in regnum, eleuans ſuper murum, ita ut à cunctis hoſtibus uideretur,deo immolauit holocauſtum. Reges autem uidentes hoc factum eius neceſſitatis,ab urbe habuerunt miſericordiam, & humana paſsione oppreſsi, obſidionem ſoluerunt, & ſinguli ad propria remearũt.Ioſaphat autem reuerſus ad Hieroſolymam,in pace degebat:& quum pauco tempore poſt illud prælium uixiſſet, defunctus eſt. Qui uixit quidem annis numero ſexaginta, imperauit autem quinq; & uiginti, magnificamq; meruit in Hieroſolymis habere ſepulturam,ſimiliſq; fuit magnorum operum Dauid.Reliquit autem & filios multos, ſucceſſorem uero habuit ſeniorem filium Ioram. is enim nomẽ habebat fratris matris ſuæ regis Iſraelitarum filij Achab. Veniens autem de regione Moabitarum rex Iſraelitarum in Samariam, habebat ſecum Heliſæum ſicut prophetam, cuius actus uolo narrare.Sunt enim ualde præcipui & hiſtoria digni,ſicut ex libris ſacris datur agnoſci.Aiunt enim quia acceſsiſſet ad eum uxor Obeth diſpẽſatoris Achab, eiq; dixiſſet,quia non ignoraret,quoniã uir eius liberaſſet à morte prophetas,dum regis Achab uxor Iezabel requiſiuit ut eos occideret:& contracto debito, centum

Prophetia Heliſei

Rex Moabitarum immolat filium

Ioſaphat defungitur,ſuccedit Ioram

4.Reg.4

ex eis

ex eis occulte pauisset:& post uiri sui mortem à creditoribus urgeretur, atq; eius filij ad seruitiũ raperentur:ob quam causam rogabat, ut eius mariti misereretur operibus,& aliquod solatiũ in necessitate præberet. Qui dũ requisisset,si quid haberet in domo,aliud nihil esse sibi respõdit,nisi paruum uas olei. Tunc propheta præcepit,ut multa uasa uacua sibimet à uicinis accõmodaret,& clausis ianuis domus suæ ex illo oleo in omnia uasa diffunderet, quia deus ea cuncta impleret. Quod dum mulier fecisset,& eius filij unumquodq; uas obtulissent:dum completa fuissent omnia,& nullum uacuum remansisset,ueniens ad prophetam,nunciauit hoc ei. Ille uero consilium dedit,ut oleum uenderet,& precium creditoribus daret:& ex ipso olei precio quod remaneret,ad alimentum filiorum efficeret. Inter hæc autem misit Helisæus ad Ioram, ammonens ut custodiret locum quendam, in quo esse Syrorum uolẽtium eum occidere,dicebat insidias. Tunc rex ad uenationem præparatam nequaquam egressus est,obediens uerbo prophetæ. Adadus aũt rex Syrorum,dum se uidisset fuisse deceptum, quasi aliquis hominum eius Ioram regi sua cõsilia prodidisset,indignatus ueluti proditores secretorum regis occidere minabatur, quum utiq; hoc nulli alij nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam præsentium dixisset:ne falsa opinione teneret, nec crederet quoniã aliquis inimico eius cõsilium prodidisset,sed Helisæum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse:misit, requirens,in qua ciuitate Helisæus habitaret. Illi uero qui missi fuerant reuertentes indicauerunt,eum in Dotham urbe commorari. Tunc itaq; Adher qui & Adadus misit ad ciuitatem multum nimis exercitum,equestrium simul & curruum,ut caperent Helisæum. Qui tota nocte circumeuntes urbem, nihil egerunt. Die siquidem facto, cognoscens hoc prophetæ minister, quia hostes eum comprehendere niterentur,prophetæ quod agebatur indicauit. Ille uero securus de auxilio dei,contemnebat hostes,ministrumq; metuentem crebro,fiduciam habere præcepit,sperans quoniam ostenderet deus uirtutis suæ potentiæq; præsentiam. Tunc deus prophetæ orationes exaudiens, multitudinem curruum & equorum & armatorum, Helisæum circumstantium,ut minister uideret,ostendit;ita ut ille remoto timore,illa uisione confortatus astaret. Post hæc autem Helisæus rogabat dominum, ut etiam hostium aspectus obcęcaret, & nebulam eis immitteret, per quam eum inspicere non ualerent. Quo facto ueniens inter medios inimicos, requisiuit quem quærerent. Illis autem prophetam se quærere respondentibus Helisæum, promisit eum se traditurum, si ad ciuitatem in qua esset ille, sequerentur. Qui præcedentem prophetam,deo scilicet eorum mentes obcęcante;cum festinatione sequebãtur. Tunc Helisæus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit ut clauderentur portæ,& regis exercitus circa Syros staret. Quo facto,rursus orauit dominum, ut hostium oculos aperiret,& caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cæcitate reuocati, inuenerũt se inter medios inimicos existere. Et obstupescentes Syri, in nimia sunt angustia constituti, & quális utique potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege Ioram consulente prophetam, si eos iaculari præciperet,hoc quidem fieri prohibuit Helisæus, dicens iniustum esse, qui lege bellica non capiuntur, occidi:illos autẽ nihil mali fecisse in eius prouincia, sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina. Deditq; consilium,ut & hospitalitatem eis præberet, & mensa eius sine læsione fruerentur. Ioram uero obediens prophetæ,dum conuiuia præbuisset opulentissima Syris,dimisit eos ad proprium remeare regem.

4.Reg.4

Helisæus hostes ad Ioram regẽ deducit

Bellum Syrorum contra Samariam,& mirabilis uictoria de cœlo data precibus Heliſæi. Cap. IIII

4.Reg.6 HIs uero redeuntibus,& quę prouenerant indicantibus, admiratus Adher inopinabilem Iſraelitarum dei præſentiam atq; uirtutem,pariter & prophetam, cui ſic adeſſet aperte diuinitas, latenter iam noluit contra regem Iſraelitarũ aliquid attentare,metuens Heliſæum, palàm uero pugnare diſpoſuit, multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus prævalere. Caſtra ſiquidem metatus eſt cum magna uirtute contra Ioram: qui credens non ſeſufficere ad reſiſtendum Syris,ſemetipſum in Samaria clauſit,de murorũ munitione cõfidens.Adher autem cogitans quia & ſi non poſſet machinationibus capere ciuitatem, tamen inopia ciborum Samaritas obſtringeret,ad ciuitatem acceſsit : & tanta fuit apud Ioram neceſſariorum inopia, ut propter magnitudinem famis in Samaria, octoginta argenteis numiſmatis caput aſini uenderetur, quinq; argenteis numiſmatis ſextarium ſimi columbarum pro ſale cõparatent Hebræi. Timebatq; Ioram,ne propter famem ciuitas traderetur inimicis ,& muros quotidie circuibat atq; cuſtodes, ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. Quod dum faceret,quadã die clamante aliqua muliere: Domine miſerere: putans eam aliquid cibi petituram,iratus maledixit ei,per dominum dicens,nec aream ſibi eſſe, nec torcular,unde aliquid poſſet ei præbere. Quumq; nihil horum illa ſe diceret poſtulare, nec pro cibo depoſcere, ſed ut eius cauſam dignaretur audire, iuſsit ut loqueretur,atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cum altera muliere uicina & amica ſua hanc pactionem, ut quoniam fames & inopia talis eſſet, interficerent filios ſuos utræq; maſculos, & diebus ſingulis comederent eos. Et ego,inquit, meum occidi, & præterito die meum ambæ comedimus,hæc autem nõ uult hoc facere,ſed pactum tranſcendit,& filium ſuum ne comedatur,abſcondit.Hæc quum audiſſet Ioram,uehemẽter afflictus eſt,& ſciſſa ueſte, crudeli uoce clamauit. Deinde iratus Hæliſeum prophetam interficere uoluit,quia non ſupplicaret deo,quum potuiſſent omnes hoc modo à malis præſentibus liberari:& repente miſit,qui eius caput auferret. Ille ſiquidem ad necem prophetæ pergebat, Heliſæum uero regis ira non latuit.Sedens autem in domo ſua cum diſcipulis ſuis,indicauit eis, quia Ioram homicidæ filius miſiſſet,qui caput eius auferret:ſed uos, inquit, dũ uenerit qui miſſus eſt,& intrauerit,obſerantes ianuas claudite,eumq; paululum retinete:ſequuturus eſt nãq; ueniens ad me rex,eo quod eum pœnituerit ſui præcepti. Tunc illi Heliſæi dicta fecerũt. Ioram uero pœnitentia ductus,ob iram ſuam circa prophetam, & metuens ne eum qui miſſus fuerat,occideret, feſtinauit, ut necem prohiberet, & prophetam à morte reduceret:ueniensq; culpabat eum,cur à deo abſolutionẽ malorum præſentium minime poſtularet, ſed ſic eos interire deſpiceret. Heliſæus autem altera die ea hora qua uenerat rex ad eum,promiſit multam ciborum copiam affuturam,ita ut uenderentur in publico duo ſata hordei ſiclo uno,& ſatum ſimilæ duobus ſiclis.Hoc autem dictum,& Ioram, & qui cum eo erant, conuertit in gaudia.Prophetæ nanq; non poterant diſcredere: propter rerum præcedentium ueritatem:inopiamq; illius diei atq; miſeriam , ſpes iam futuræ abundantiæ leuigauit. Princeps autem tertiæ partis,quum regi amicus eſſet,ſupra quem tunc ipſe rex incumbebat:Incredibile eſt,inquit,ô propheta,quod dicis:& ſicut impoſsibile eſt,ut de cataractis cœli hordeum pluat deus,aut ſimilam,ita non poteſt credi quod à te

Adadus bellũ reparat aduerſus Ioram

Obſidio Samariæ

4.Reg.7

nunc

nunc dicitur,adimpleri.Ad quem propheta:hæc,inquit,uidebis hoc modo fieri,sed nõ gustabis ex eis.Quæ scilicet sicut ab Helisæo fuerant prædicta, completa sunt. Lex igitur erat in Samaria, ut habentes lepram, & qui à tali passione mundi non essent corpore,extra ciuitatem manerent.Quatuor ergo uiri propter hanc causam manentes ante portam, quum nullus eis propter necessitatem famis aliquid afferret, & in ciuitatem ingredi propter legis mandata non possent:quibus uel si liceret ingredi,præ fame ibidem necarentur:cogitauerunt inter se dicentes,quia si illic manerent,propter inopiam deperirent, & propterea tradere se hostibus magis eligerent,qui aut parcendo,aut necando famis eos necessitatibus liberarent. Hoc consilium inter se conferentes,nocte ad castra hostium deuenerunt: Incipiebat enim deus iam terrere & conturbare Syros:& sonum curruum & armorum eis inferre,tanquam exercitus grandis super eos accederet,& paulatim tubarum fragor eorũ auribus increpitaret:qui ita repente turbati sunt,ut relinquentes castra propria,cõcurrentes ad regem,dicerent,quia Ioram rex Israelitarũ conducto solatio regis Ægyptiorum & insularum,super eos accederet, quibus uenientibus, sonum tubæ uenientis audirent. Hæc eis dicentibus, etiam Adher quum ad aures eius sonus similis aduenisset,populo credidit:& cum multa turba atq; confusione relinquentes in castris equos atq; iumenta,innumerasq; diuitias,repente conuertuntur ad fugam.Leprosi autem qui discesserant à Samaria,ad castra Syrorum uenientes, & in eorum tabernaculis multum silentium taciturnitatemq; reperientes, ingressi in unum tabernaculum,dum nullũ prorsus inspicerent,comedentes atq; bibentes, portãtesq; multas uestes & aurũ,& extra castra cœlantes,deinde in aliud tabernaculũ accedentes similiter,& exinde res sibi placitas sumentes:dum hoc quater fecissent, & nullus eos omnino uideret,arbitrati hostes abscessisse, culpabant semetipsos, cur Ioram regi & ciuibus hoc minime nunciassent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, & custodibus clamantes,indicauerunt eis quæ de hostibus contigissent. illi autem hæc regis custodibus nunciauerunt,à quibus audiens hæc Ioram, uocauit amicos suos & principes,quibus ait,pro insidijs arte callida Syrorum discessisse regem: eo quod desperaret fame capi potuisse ciuitatem: ut quasi fugientibus illis,& egressis ad castrorum direptionem nobis,latenter irruerent & interficerent,& ciuitatem pariter deuastarent. Vndeuos,inquit,moneo,ut custodiatis ciuitatem, & nusquã abire tentetis,hostes fugisse credentes. Tunc dicente quodam,optime quidem arbitratum à rege,& consilium dante,ut duo equites usq; ad Iordanem fluuium mitterentur, qui cuncta perquirerent, ut si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent, securitas exercitui fieret,ne cuncti aliquid simile sustinerent: pereuntes autem paucos annumerarent cum his quos uastauerat fames:hoc dictum dum placuisset regi,exploratores misit. Qui euntes,castra quidem inuenerũt hostibus uacua, locum uero plenum cibis & armis,quæ reliquerant ut essent leues ad fugam. Hæc autem dum rex audisset,ad direptionem castrorum misit exercitũ. Qui nihil tulerunt uile nec paruum,sed aurum multum pariter & argentum,gregesq; multos iumentorũ, frumentiq; & hordei multa milia, quantũ nec in somno se uidere credebant. Quo pacto,à malis pristinis liberati,maximam copiam habuerunt: ita ut emerẽtur duo sata hordei siclo uno,& satum similæ duobus siclis, secundum prophetiam hominis dei Helisæi.Satum itaq; fert modium unum & semis Italicum.Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertiæ partis,quẽ prædiximus,potitus non est.Nam con-

Turbatio Syrorum à deo facta.

Quid sit satũ

ſtitutus à rege ut ſtaret ad portam,quatenus turbam moderate ab egreſſu ciuitatis emitteret,ne alterutros cõprimentes ad pericula peruenirẽt:quod alios pati prohibebat,ipſe ſuſtinuit:& hoc modo ne guſtaret ex his quæ fuerant prophetata,defunctus eſt, Heliſæo prædicente eius mortem : dum ea quæ de ubertate ciborum ille prophetauerat,ſolus iſte non crediderat. Adher autem Syrorum rex dum ueniſſet in Damaſcum,et agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem immiſiſſet & fugam, & non inuaſione hoſtium fuiſſe factum, nimis afflictus, eo quod ita deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo ſiquidem tempore dum pro-
4.Reg.8 pheta Heliſæus ueniſſet in Damaſcum,cognoſcens hoc Adher, fideliſsimũ ſeruorum Aſahel nomine miſit,ut ei occurreret & dona portaret,præcipiens ab eo requiri,ſi ęgritudinis eius periculũ poſſet euitari.Aſahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; optima & pretioſa in Damaſcena prouincia ex domo regia dona regia portabat,& ueniens ad Heliſæum,& decenter ſalutans,ait miſſum ſe à rege Adher ad eum ut dona portaret,& de eius languore conſuleret,ſi poſſet euadere.Propheta uero Aſaheli iuſsit,ut nihil ei mali nunciaret,dixit autem regem moriturum eſſe. Et famulus quidem hæc audiens,contriſtabatur.Heliſæus aũt flebat, & multas lachrymas effundebat,præuidens quæ mala populus paſſurus eſſet poſt mortẽ Adher.Dumq; Aſahel cauſam eius confuſionis inquireret:defleo,inquit,Iſraelitarum populum,dolens in his malis quæ paſſurus eſt abs te. Interficies enim optimates eorũ & munitiſsimas ciuitates incendes,& paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis,& mulieres habentes in utero ſæua morte diſrumpes.Aſahel uero dicente: Quæ mihi uirtus eſt,ut per me poſsint talia prouenire:ait,deum ſibi indicaſſe,quia eſſet regnaturus in Syria. Aſahel itaq; ueniẽs ad regem,illi quidem bona nũciauit. Altera uero die infuſo laqueo uinciens eum, illum quidem ſtrangulauit, ipſe uero apicem regiæ poteſtatis obtinuit.Erat enim uir efficax,multaq; Syrorum & populi Damaſcenorum deuotione florebat,ita ut hactenus & ipſe Adher & Aſahel qui poſt eum regnauit,quaſi dij colantur, propter beneficia & templorũ ædificia,quibus Damaſcenorum exornauerant ciuitatem.Iſti nãq; ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur,ignorantes quia ſunt nouelli, & nõ habẽt iſti reges ultra mille et centũ annos. Ioram uero rex Iſraelitarũ audiẽs Adher defunctũ,à timore & formidine,quã propter eum habebat,aliquo modo reſpirauit & pacem gratanter excepit.

Ioram regis Iudæ pœna. Caput V

4.Reg.8 IGitur Ioram Hieroſolymorum rex,qui & ipſe quidẽ,ſicut prædiximus,hoc nomen habebat,rerum potitus,mox ad necem fratrum ſuorũ, & paternorũ pariter amicorum & principum eſt conuerſus,et malitiæ ſuæ hoc fecit initiũ, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatẽ fecerant, in ſolennitatibus Hebræorum,& in religione diuina:docuit quoq; uulgus & in alijs eſſe malũ,
Athaliam uocant Biblia & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem ſuam. Et deus quidem propter Dauid regis promiſsionẽ, genus eius noluit exterminare. Ioram uero nihil prætermittebat,quo minus aliquid quotidie nouę impietatis efficeret,&
Idumea à Ioram deficit quod uaſtationem patriæ traditionis attenderet.Illo ſiquidem tempore ab eo recedentibus Idumæis,& primo quidem interficientibus regem,qui erat eius patri ſubiectus,& conſtituentibus quem ipſi uoluerant, Ioram cum equitibus ſuis & curribus noctanter in Idumęam uenit:& eos quidem qui uicini eius regno eſſe uidebantur

tur,occidit.Longius autem non abijt:nihil tamen dum hoc feciſſet, utilitatis exhi/buit.Nam omnes ab eo receſſerunt, ſimul & qui prouinciam Labennã habitabãt. Erat autem ita ueſanus, ut etiam populum cogeret in excellentiſsimos montes aſ/cendere, & deos alienos adorare. Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à mente ſua repelleret,delata eſt ab Helia propheta ad eum epiſtola, in qua pande/batur,magnam pœnam eum fore paſſurum,quoniã patrum ſuorũ non eſſet imita tor,ſed Iſraelitarum regum impietatem ſequeretur: inſuper cogeret tribum Iuda, & ciues Hieroſolymitas relinquentes ſanctam patrij dei culturam,ad idola conue/nire,quæ Achab rex Iſraelitarũ in ſuo regno feciſſet:& quia fratres ſuos interemiſ/ſet,& bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet:ſupplicium q; quod pro his ſuſceptu/rus eſſet,propheta in literis indicabat,ideſt,cladem populi, & corruptionem uxo/rum regis & filiorum:& quia ipſe quoq; moreretur ægritudine longa nimis confe/ctus,uiſceribus propter nimietatẽ internæ corruptionis effuſis, ita ut uideret ſuam calamitatem, nec poſſet ullatenus ſubueniri. Et hæc quidem epiſtola ſignificabat Heliæ. Poſt breue ſiquidem tempus exercitus Arabum iuxta Æthiopiam habi/tantium,& alienigenarum,Ioram regnum aggreſsi ſunt, & prouinciã uaſtauerunt & regis domum,inſuper & filios occiderunt pariter & uxores eius: unusq; ſolum/modo filiorum eius nomine Ozias hoſtes effugiens,derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatem prædictum à propheta languorem incurrens,multo tempore fatiga/tus,diuinitate eius uiſceribus immittente:miſerabiliter ſuperna indignatione defun ctus eſt,quum uiſcera ſua diffuſa uideret. Quem etiam populus mortuum multis contumelijs affecit:&,ut reor,credentes ita mortuum ira fuiſſe diuina peremptum, nec exequijs regalibus eum fecere dignum, nec in paternis ſepeliere monumentis, nec alium ei exhibuerunt honorem:ſed uelut priuatũ tumulo tradiderũt. Qui uixit annis quadraginta,regnauit octo:tradiditq; principatum eius Hieroſolymorũ po pulus filio eius Oziæ. *Ioram moritur*

Hieu ab Heliſæo inũgitur in regem,& de uindicta in impios. Cap. VI

IGitur Ioram rex Iſraelitarum,poſt mortem Adher,ſperans Ramatha ciuitatem ſe capere; & eã Syris auferre,cũ magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos. In qua obſeſsione à quodam Syro non mortifere ſagittatus,abijt in ciuitatem Iez/raelem,ut uulnus ſuum poſitus in ea curaret,directo in Ramatha omni exercitu, ſi mul & duce nomine Hieu,qui fuit filius Nameſsi,ut poſt curam reuerteret ad pu/gnam.Heliſeus uero prophetam unum diſcipulorum ſuorum dato ei oleo ſancto, 4.Reg.9 miſit in Ramatha, ut ungeret Hieum,eiq; diceret,quoniã eum regem diuinitas ele giſſet,cui & alia pariter indicaret,præcipiens ei,ut ſub modo fugæ faceret iter, qua/tenus cunctos illic proficiſcendo lateret. Qui dum ueniſſet in ciuitatem,Hieum qui dem inuenit cum principibus militum reſidentem in medio, ſicut ei prædixit Heli/ſæus,& accedens ad eum,ait,ſe quædam ei fore dicturum:Qui dum ſurrexiſſet, & in cubiculum ſequutus eum fuiſſet:ſeorſum ſumens eum iuuenis,oleo eius caput in fudit,dicens eum unctum à deo regem,ad Achab generis peremptionẽ,& ad uin/dicandum ſanguinem prophetarum,qui ab Iezabel nequiter fuiſſet effuſus: ut do/mus eorum ſicut Hieroboam Nabathei,& Abiſa propter impietatẽ propriam ra/dicitus deperiret,& nullum ſemen de Achab genere remaneret.Et ille quidem cum dixiſſet hæc,de cubiculo protinus exiliuit,ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hieus autem uenit ad locum unde ſurrexit,& cum alijs principibus reſidebat.Quibus re/

quirentibus ut eis diceret,cur ad eum iuuenculus aduenirẽt, inſuper & uerſutũ eum dicentibus:recte,inquit,iudicaſtis:nam uerba ueſana locutus eſt. Quibus feſtinantibus,ut ea audirent, atq; rogantibus,ait eum dixiſſe,quia ipſe fuerit electus à deo rex.Hęc itaq; cum dixiſſet,unuſquiſq; exuens ſe quod habebat,ueſtes proprias ei ſubſternebant:& mittentes tubas,Hieu regem eſſe clamabãt.Ille uero exercitu cõgregato,pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezraelem,in quam ſicut prędiximus pro uulnere curandus abierat,quod ceperat cum obſideret Ramatha. Cõtigit autem, ut eo tempore Hieroſolymitarum rex Ozias ueniſſet ad Ioram(erat enim filius ſororis eius, ſicut iam dudum diximus) ut uiſitaret eum propter uulnus quod in obſeſsione acceperat.Hieus uero uolens ſubito ſuper Ioram irruere,rogauit ut nullus militum diſcedens,regi Ioram quæ geſta fuerant nunciaret:dicens hanc eſſe maximam eorum circa ſe deuotionem,ſi eum regem hoc ordine demonſtrarent. Illi uero in his quæ fuerant dicta,gratanter itinera cõſeruabant,ne quis latenter pergens, quod geſtũ fuerat indicaret.Et Hieus quidem ſumptis electis equitibus, ſedens in curru ibat in Iezrael.Cumq; proximus fuiſſet ciuitati,explorator quem rex conſtituerat Ioram,ut ad ciuitatem uenientes inſpiceret,uidens cum multitudine Hieum uenientem, nunciauit Ioram regi uidere ſe equites uenientes. Ille uero repente aliquem mitti iuſsit equeſtrium qui ei occurreret, & quis eſſet agnoſceret. Qui dum ueniſſet ad Hieum,de exercitu requiſiuit,dicẽs à rege ſe miſſum. At ille nihil de his reſpondens, requirentem ſequi ſe iuſsit. Quod dum explorator uideret,indicauit Ioram:quia qui miſſus fuerat equeſtris,mixtus multitudini ueniret una cum eis.Iterum rege mittẽte etiam alium,hoc idem eum facere Hieus imperauit. Quod dum explorator Ioram indicaſſet,nouiſsime in curtum ipſe conſcendens,cum Ozia Hieroſolymorum rege in eius occurſum egreſſus eſt.Hieus autem cum multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cumq; Ioram ueniſſet in agrum Nabuthei, requirebat ſi in exercitu recte omnia gererentur.Et cum ei Hieus amariſsime malediceret, matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret, metuens cum rex, & nihil eum cogitare quod eſſet ſalubre credens,cõuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat: dicens ad Oziam, quod inſidijs & dolo fuiſſet captus. Hieus autem ſagittam poſt eum emittẽs, cor eius iaculo penetrauit:& Ioram quidem repente cadens flexo poplite animã dereliquit.Hieus autem continuo iuſsit Vadraco principi tertię partis, ut corpus Ioram in agro proiiceret Nabuthei,recordans prophetiã Heliæ, quam patri eius qui fuit interfector Nabuthei prædixerat,quoniam & ipſe & eius genus in ipſo illius agro periret.Sic enim,cum ſederet tunc poſt tergum currus Achab,audiſſe ſe prophetam narrantem dicebat,quod etiam ſecundũ illius prouenit eloquium.Igitur cadente Ioram,metuens Ozias de ſua ſalute, currũ in aliam itineris partem diuertit,credens quod taliter effugeret Hieu.Ille uero perſecutus eſt eum,& in quodam aſcenſu comprehendens,ſagitta emiſſa eum percuſsit. Qui derelicto curru,aſcendens in equum effugit Hieum in Mageddon:ibiq; curatus, poſt paucum uulneris illius tempus & ipſe defunctus eſt:portatusq; in Hieroſolymã, illic ſepultus eſt,cum regnaſſet anno uno. Fuit enim malignus, plus ualde quàm pater eius. Cum autem Hieus intraſſet in Ieſrahelem urbem,Iezabel ornata ſtãs ſupra turrim: bonus,inquit, ſeruus qui occidit dominum ſuum.Ille uero reſpiciens ad eam, quæ eſſet interrogauit,et deſcendentem ad ſe uenire præcepit.Nouiſsime uero eunuchis imperauit,ut eam de turri proiicerent.Quæ dum præcipitata fuiſſet, murũ ſanguine ſuo

Hieus Ioram ſagitta occidit

ne ſuo aſperſit,& conculcata equorũ pedibus expirauit.His ita geſtis,Hieus ingreſſus palatium cum ſuis amicis,& ſemetipſum reficiebat & illos, conuiuijs alijſq; rebus:præcepitq; famulis qui Iezabel peremerãt,ut eam propter decus generis ſepelirent,erat enim ex regibus.Sed nihil de eius corpore,quibus hoc imperatum fuerat,inuenerunt,niſi tantummodo ſummitates manuum & pedum :aliud uero corpus totum à canibus eſt abſumptum.Hæc audiens Hieus,Heliæ prophetiã nimis obſtupuit:Is enim in Iezraele prædixerat,hoc eam interitu fore perituram.Interea dum Achab filij ſeptuaginta in Samaria nutrirẽtur,miſit Hieus duas epiſtolas : aliam quidem pædagogis eorum,aliam principibus Samaritanorum: dicens,ut fortiſsimum filiorum Achab conſtituerent regem,cum & currus haberent multos & equos,& arma ad militiam,& ciuitates munitas: quod dum facerent, domino ſuo recompenſarent.Hæc autem ſcripſit,uolens Samaritanorũ mentes agnoſcere.Relegentes uero literas principes & pædagogi timuerũt : & cogitantes,quia nihil poſſent contra eum facere,qui magnis duobus præualuerat imperijs:ſcripſerunt profitentes , ſe eum habere dominum,& facere quæcunq; præciperet. Ille uero ad hæc reſcripſit,præcipiens,ut ſi ei obedirent , filiorum Achab abſcindentes capita ei deſtinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum,iuſſerũt ut occidẽtes eos, capita eorum abſcinderẽt,& mitterent ad Hieu.Hæc illi nihil reſiſtentes egerũt: & componentes in quibuſdam uaſculis de uimine factis eorum capita deſtinarunt. His autem allatis ad Hieu,cum amicis cœnanti nunciatũ eſt , quod capita filiorum Achab uiderentur eſſe delata,qui iuſsit ante portã ex utraq; parte ex eis capitibus aggeres fieri.Factoq; die,ad ea uidenda proceſsit,& inſpiciens dicere cœpit ad populum,quia ipſe quidem contra dominum ſuum militaſſet,& eum peremiſſet, hos aũt omnes non ipſe peremerit:eosq; cognoſcere depoſcebat de generatione Achab:quia omnia ſecundum prophetiam dei fuerant geſta,& domus eius ſicut prædixerat Helias deperiſſet.Cumq; necaſſet eos qui apud Iſraelitas ex Achab genere ſunt inuenti , cum equis ad Samariam properabat: per iter autem inueniens aliquos Oziæ Hieroſolymitarum regis,interrogauit eos quò properarent . Illis uero dicentibus , quia uenirent ut Ioram ſalutarent , & regem ſuum Oziam , neſcientibus quod ab eo ambo occiſi fuiſſent,Hieus eos cõprehenſos occidi præcepit. Erant autem numero quadraginta & duo.Poſt hæc autem occurrit ei uir quidam bonus & iuſtus nomine Ionadab,olim amicus eius.Qui cum ſalutaſſet eum,cœpit laudare,eo quod omnia cum dei uolũtate feciſſet,& Achab genus exterminaſſet. Hieus autem rogabat ut aſcendens in currum,in Samariam cum eo ueniret,ei ſe demonſtraturum dicens,quia nulli parceret malignantium:ſed & falſos prophetas, & falſos ſacerdotes,& ſuadentes plebi,ut magni quidem dei religionem deſereret , & extraneos adorarent,ipſe puniret:cum eſſet utiq; optima nimis hæc inſpectio atq; gratiſsima , ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi . His conſentiens Ionadab,aſcendens in currum,uenit pariter in Samariam. Hieus autem requirens omnes cognatos Achab interfecit: Volens autem nullum de falſis prophetis,neq; ſacerdotibus idolorum Achab ſupplicium declinare, deceptione quadam & dolo comprehendit uniuerſos.Congregato ſiquidem populo,dixit uelle ſe duplices deos introductos,quos Achab colebat,adorare:rogans ut eorum ſacerdotes & prophetæ & ſerui pariter aduenirent : quatenus copioſa ſacrificia , & præcipuas diſs Achab hoſtias immolaret:& eſſet morte multandus ſacerdos , qui tunc non foret

De ſeptuaginta filijs Achab ab iuſſu Hieu interfectis

inuentus. Deus autem Achab Baal appellabatur. Constituens itaq; diem, quo uellet sacrificia celebrare, misit in omnem Israelitarum prouinciam nuncios dicens, ut ad illum Baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter cõgregatis, iussit Hieus pontifici ut daret omnibus uestes: eisq; sumẽtibus ingressus in domum cum amico suo Ionadab, præcepit ut cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet sacerdotibus idolorum alios interesse fidelium: Illis uero dicentibus, nullũ interesse peregrinũ, & sacrificia inchoantibus celebrare, constituit à foris octoginta numero uiros armatos, quos nouerat fidelissimos, iussitq; eis ut falsos prophetas occiderent, & ipsi in paterna solennitate permanerent, quam multo tempore iam destituissent: & simul interminatus est, ut si qui effugerent, pro illis animas eorum auferret. Illi uero & omnes uiros interemerunt, & domum Baal igne cõcremauerunt, & hoc modo à peregrinis solennitatibus Samariã liberauerũt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuit deus. Achab aũt uolens parẽre socero Ithobal, qui rex Tyriorum tunc erat & Sidonis, templũ ei fecit in Samaria: sacerdotesq; cõstituit, & omni eum cultura religionis honorauit. Cũ hic igitur deus fuisset exterminatus, aureas tamen uitulas Israelitas Hieus adorare permisit. Hæc autem dum fecisset, & pro impiorum castigationibus cogitasset, deus ei per prophetã prædixit, quod in quatuor generationes super Israel essent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

Hieus occidit sacerdotes Baal

Baal tyriorũ deus

Gotholiæ reginę interitus, & Ioas regis institutio. Caput VII

4. Reg. 11

GOtholia uero Achab filia, audiens Ioram fratris sui & Oziæ filij mortem, & totius generis regum unam perditionem, studuit ut nullum de domo Dauid relinqueret, sed omne genus eius exterminaret, ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret. & hoc quidem sicut potuit, fecit. euasit autẽ unus filius Oziæ, mortem hoc modo diffugiens. Ozias rex ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth, cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hęc ingressa regiam domum, ubi erant interfecti filij regum, Ioas nomine infantulum anniculum cœlatum inueniens cum nutrice, & portans in cubiculum clausit, & latenter aluit ipsa & uir eius Ioiada in templo septem annis, quibus in Hierosolymis super duas tribus Gotholia regnauit. Septimo uero anno Ioiada hunc sermonẽ pandit quinq; uiris centurionibus: eisq; suasit, ut ei consentirent contra ea quę à Gotholia fuerant perpetrata, & regnũ infanti contraderent: perceptoq; ab eis iureiurando, quo securitas talia gerentibus præpararetur, prodidit eis quæ gerenda forent atq; complenda. Tunc uiri quibus sacerdos Ioiada suum consilium cõmiserat, circumeuntes omnem prouinciam, sacerdotes atq; Leuitas congregantes ex ea, simul & principes tribuum, omnes Hierosolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petijt, ut quod ab eo cognoscerẽt, cum taciturnitate seruarent, donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus, deducens cum quem de genere Dauid nutrierat: iste, inquit, uobis ex illa domo rex erit, quã nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidẽ ut tertiam partem uestrum eum custodire faciatis in templo: quartam uero in omnibus templi ianuis statuatis, reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia, alia uero inermis multitudo consistat in templo: nullumq; armatũ permittatis intrare, nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoque præcepit, ut pars aliqua sacerdotum & Leuitarum circa ipsum regem consisteret, eum euaginatis gladijs circundantes, ut si quis

armatus

armatus in templum intrare præsumeret,repente perimeretur: & nihil metuentes regis tutamen fortiter custodirent. Illi uero consilio pontificis obedientes,suam uoluntatem opere declararunt. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo à Dauid constitutũ,diuisit cẽturionibus & sacerdotibus & Leuitis arma quæcunq; inuenit,lanceas & pharetras, & quodcunq; aliud apprehẽdit genus armorum:& armatos circa templum statuit,ut manu sua totum constipare uiderentur ingressum,& quasi murum habita testudine molirentur. præripientesq; in medio puerum,ei regium diadema imposuerũt: & ungens eum Ioiada,regem solen- *Ioas infantulus in regem ungitur*
niter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit: Viuat rex. Porrò Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens, uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit. Et cum uenisset ad templum, sacerdotes quidem eam protinus exceperũt,armatos uero qui sequebantur introire prohibuerũt. Erãt enim à pontifice præpositi,sicut dictũ est,ut templi aditus obseruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum stantem super tribunal regium, eiq; diadema regale superpositum,scissa ueste uehementer exclamans,iussit occidi qui ei fecerãt insidias, & principatum auferre tentauerant. Ioiada uero euocans centuriones,iussit ut educentes Gotholiam in conuallem cedron,eam ibi perimerent,né templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes:unà præcipiens,ut si qui ei ferre uellet auxilia,pari sorte perimeretur. Tũc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio,sumens Gotho- *Gotholia perimitur*
liam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum uero hæc circa Gotholiam fuissent gesta,conuocans populum et armatos Ioiada in templo, coniurauit omnes,ut regi fauerent,& eius saluti prospicerẽt, quando in deuotione regia deũ potius honorarent,& ne transcenderent Moseos leges,eos iusiurandum quoq; compulit exhibere. Post hæc concurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriam paterni dei & honorem Achab,eam funditus euerterunt,& sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uero atq; templi custodiã sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum,iussit eos secundo in die holocausta,& sacrificia solẽniter immolare,ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen,ne illic sordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaq; uniuersa disponens cum centurionibus & principibus & omni populo,sumẽs puerũ de templo Ioiadas,eum cum uniuersis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuersi simul festiuitatem multis diebus egerunt. Ciuitas ergo quietem habebat, Gotholia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum,erat annorum septem,cuius mater erat nomine Sabia ex regione Bersabeę,multamq; habuit custodiam legum:& culturã diuinæ religionis exhibuit omni tẽpore quo uixit Ioiadas. Ætate uero congrua duxit uxores duas, dante sibi pontifice,ex quibus masculi & fœminæ natæ sunt. Igitur de Ioas,& quemadmodum insidias Gotholiæ effugerit, regnumq; perceperit,hæc indicasse sufficiat.

Restauratio templi per Ioas regem,& præuaricatio eiusdem successorq; filius Amasia. Cap. VIII

A Sahel autem Syrorum rex,dum pugnaret contra Israelitas,& contra regem eorum Hieu,uastauit prouinciam trans Iordanem,quæ erat ad orientem tribus Ruben,& Gad & Manasse,& Galaad,& Bathaniam, percurrens ubiq;,& cun- *4 Reg.14*

cta diripiens, & uim resistentibus inferens uniuersis. In quo potuit quidem ulcisci Hieu, dum cunctam prouinciam deuastaret: sed circa diuinitatem superbus & contemptor existens, & legitima sancta despiciens, mortuus est, cum regnasset super Israelitas annis septem & uiginti. Sepultus est autem in Samaria, successorem principatus Ioachazan derelinquens. Regem uero Hierosolymorum Ioas quoddam desiderium apprehendit, ut templum innouaret dei. Quadã ergo die euocans pontificem Ioiadan, iussit ut in omnem mitteret regionem, & Leuitas & sacerdotes exigeret pro uniuscuiusq; capite dimidium siclum argenti ad fabricam et renouationẽ templi, quod à Ioram, Gotholia, & eorum filijs uidebatur esse destructum. Pontifex equidem hoc non fecit, sciens quia nullus cõferret argentũ. Tertio uero & uicesimo anno regni sui Ioas euocans ad se Ioiadam ipsum & Leuitas, & quasi inobedientes sui præcepti culpans, iussit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto consilio pontifex usus est pro cõgregatione pecuniarum, quod populus libenter habuit, & gratanter impleuit. Fecit nanq; ligneã arcam, & undiq; muniens eam, unũ ei foramen aperuit: quã ponens in templo iuxta sacratium, iussit singulis ut quantũ uellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione. Ad hoc itaq; opus omnis populus libenter accessit: & multũ argenti, multumq; auri largitus est. Quo facto euacuantes arcam rege præsente scriba simul & sacerdos gazophylaciorum, dinumerantes quod fuerat cõgregatum, deinde eandem arcã in ipso loco reposuerunt, & hoc diebus singulis faciebant. Cúmque populus quod ei uisum fuerat obtulisset, miserunt pontifex Ioiadas, & rex Ioas, ut cæsores lapidum instructoresq; conduceret, & ligna maxima de optima sylua deponerent. Templo siquidem reparato, aurum quod remanserat, & argentum non paruum, ad pateras, & uini fusoria, coopercula, & uasa reliqua deportarunt: sacrificijsq; quotidie adolentes altare degebant. Et hęc quidem tempore quo adhuc uixit Ioiadas competenti studio gerebantur. Cum uero is mortuus fuisset, qui uixerat annis centum & triginta, iustus & per omnia uenerandus, & sepultus fuisset in Hierosolymis in regijs monumentis, quoniam generis Dauid repararat imperium, rex Ioas curam perdidit diuinæ religionis, cum quo etiam primates plebis pariter uitiati sunt, ut circa solennitates & legitima iura delinquerent. Deus autem dure ferens transgressionem regis & aliorum, misit prophetas qui contestarentur eos ut ab huiusmodi gestorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more & desiderio permanserunt, ut nec alios qui ante se propter legitimorũ iniurias fuerant castigati, neq; prophetas qui prædicebant ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ab iniquitate, respicerent. Nam & Zachariã filium pontificis Ioiadæ, lapidibus in templo rex iussit occidi, beneficiorũ patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam constituisset, stans in media multitudine suadebat eis simul & regi, ut iustitiã facerent: & quod magna supplicia susciperent, si nollent dei præceptionibus obedire. Qui tamen dum moreretur, suarũ passionum testẽ deũ & iudicem proclamauit: quia pro bono consilio, & pro his quæ pater eius præstiterat regi Ioas, ille amare & uiolenter occumberet. Rex autem Ioas non post multa temporis spatia iustissimas pœnas horum, in quibus præuaricatus est, exoluit. Veniẽte nanq; Asahel Syrorum rege in eius prouinciam, & Geth deuastante atq; depopulante, cum esset iam ad Hierosolymã deducturus exercitum, metuens Ioas obsessionẽ, euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministerijs templi, misit Syrorũ regi, his

A Ioa primo fit reparatio templi

Zacharias Ioiadæ lapidatus

Ioas

gi,his redimens eum,ne ciuitas pateretur obſeſsionem,aut periculum rerum omnium ſuſtineret.Cui dum ſatisfactū fuiſſet ingenti multitudine pecuniarū, nequaq̄ ad Hieroſolymā caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peſsimū languorem incurriſſet,inſtantes amici qui mortē Zachariæ Ioiadæ filij defendebant, eiq̄ inſidias facientes interemerūt eum.& ſepultus eſt quidem in Hieroſolymis,non autē in monumentis patrum, quia fuerat diuinæ religionis inimicus. Vixit autem annos quidem ſeptem & quadraginta, in eius autem imperium ſucceſsit filius eius Amaſias. *Ioas occiditur ſuccedente filio Amaſia*

Vigeſimo autem primo anno regni Ioas, Iſraelitarum principatu potitus eſt Ioachas filius Hieu in Samaria,quem & habuit annis ſeptem & decem,patris quidem ſui nec ipſe imitator exiſtens:impie uero gerens,ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe uidebantur.Hunc aūt humiliauit Aſahel, & eum extenta poteſtate contriuit, dum aduerſus eum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit,& eius milites trucidauit. Hæc itaq̄ paſſus eſt Iſraelitarū populus ſecundum Heliſęi prophetiam:quando Aſahel,qui occidit dominum ſuum,regnaturum eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos.Cumq̄ Ioachas in his anxietatibus teneretur,ad preces dei ſupplicationesq̄ confugit: rogans ut eum de Aſahel manibus liberaret,nec pateretur ut ſub illius ditione uiueret. Deus autem pœnitentiam pro uirtute ſuſcipiens,& corripere magis quàm perdere hominem huiuſmodi uolens, conceſsit ei quatenus belli pericula declinaret.Pace itaq̄ potita prouincia rurſus ad ſtatum priſtinū copiamq̄ reuerſa eſt.Poſt mortē uero Ioachas filius eius Ioas ſuſcepit regnum.Cum ſeptem iam & triginta annos haberet in regno Ioas ſuper tribum Iuda,tenuit principatū iſte Ioas in Samaria ſuper populū Iſrael.Nam & ipſe idem habebat nomen,quod Hieroſolymorum rex:tenuitq̄ regnū annis ſedecim: fuitq̄ bonus,& in nullo paternæ naturæ cōſimilis.Illo ſiquidem tempore Heliſæus propheta cum iam in ſenectute conſiſteret,& ægritudinem incurriſſet, uenit Iſraelitarum rex uiſitare eum. Et dum eum in nouiſsimis inueniſſet,flere cœpit eo uidēte & ingemiſcere,patremq̄ & ſcutū ſui regni uocare: præter eum ſe dicens nunquam contra hoſtes armis egiſſe, ſed illius prophetia ſine dimicatione uiciſſe: qui dum à uita diſcederet,Hebræos Syris,& alijs inimicis captiuandos relinqueret. Quapropter nec ipſam uitam ſecuram ulterius fore dicebat:ſed gratum ſibi eſſe,ut cum eo à præſenti luce recederet. Hæc dicente atq̄ gemente rege, Heliſæus conſolabatur eum, iuſsitq̄ ut allatum ſibimet arcum extenderet. Qui cum præparaſſet arcum cōtingens manus eius Propheta iuſsit ut ſagittaret. Cumq̄ tres ſagittas dimiſiſſet atq̄ ceſſaſſet,ait:Si plures dimiſiſſes, eradicaſſes Syrorum regnum. Quia uero in tribus ſolummodo quieuiſti,toties congreſſus Syris pugnando præualebis, ut regionem quam abſtulerunt à patre tuo, rurſus obtineas. Et rex quidem dum hæc audiſſet,abſceſsit.Poſt non multum uero tempus & Propheta defunctus eſt, uir iuſtitia famoſiſsimus, & ualde præclarus.Miraculum nanq̄ & inopinabilia opera per ſuas prophetias oſtendit,& apud Hebręos memoriam claram & magnificam ſepulturam habere promeruit, & qualem uiro ita religioſo decebat impendi. Illo ſiquidem tempore contigit,ut quidam latrones in Heliſæi ſepulchrum mortuum, quem ipſi uidebantur interfeciſſe, proijcerent: cuius cadauer dum eius fuiſſet corpori ſociatum,cōtinuo ſuſcitatum eſt.Et de Heliſæo quidem propheta, & quæcunque prædixit,& quomodo poſt mortem uirtutem diuinam habuit, hæc declarata ſufficiant.Defuncto itaq̄ rege Syrorum Aſahel,ad filium eius Addan imperium *Ioachas filius Hieu rex Iſrael Aſahel* *In ſepulchro Heliſæi mortuus reuiuiſcit*

peruenit

peruenit:contra quẽ Ioas Iſraelitarũ rex dimicans, & tribus congreſsionibus eum uincens,omnẽ prouinciam ab eo detraxit, & quoſcũq; uicos & ciuitates pater eius Aſahel de Iſraelitarũ regno ſubtraxerat,liberauit.Hoc itaq; ſecundũ prophetiam Heliſæi prouenit.Cumq; cõtigiſſet ut etiam Ioas moreretur,ille quidẽ ſepultus eſt in Samaria,regnum uero ſuo filio Geſſaban nomine dereliquit.

Bellũ Amaſiæ contra inimicos,& inſolentia. Caput IX

4.Reg.14 ANno ſecũdo Ioas regis Iſraelitarum,regnauit ſuper tribum Iuda in Hieroſolymis Amaſias,cuius mater erat nomine Ioad,genere ciuis, & iuſtitiæ prouiſione laudabilis.qui cum iuuenis eſſet,ueniens ad regnũ, cogitauit ut inimicos, qui patrem eius occiderant,puniret: & comprehẽſos omnes occidit: Filijs autẽ eorum pepercit ſequens Moſeos leges,qui ſanciuit non propter peccata parentum filios occidendos. Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Beniamin, qui in flore iuuentutis & circa uiginti annos exiſterent,& cõgregans quaſi trecenta milia, conſtituit ſuper eos centuriones:mittensq; ad regem Iſraelitarũ, conduxit centum argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut Amalechitarum gentibus,& Idumæis,& Gabaonitis inferret bellum.Cumq; præpararetur ad prælium, & iam uideretur poſitus in procinctu,ſuaſit ei propheta ut dimitteret Iſraelitarum exercitum,quia eſſet impius,& deus eum uinci prædiceret,utq; ſuorum ſolummodo ſolatijs uteretur,& hoſtibus præualeret cum paucis contra eos pugnando, uolente deo.Cumq; grauiter hoc ferret rex,eo quod mercedes Iſraelitis iam præbuiſſet ingentes,monebat Propheta,ut ageret quod deo placeret,cũ poſſent pecuniæ ex ipſius muneribus abundare.Et illos quidem dimiſit,cedens etiam quas dederat rex mercedes:ipſe uero cum ſuo exercitu ad prædictas gentes acceſsit.Et prælio geſto uincens,decem quidem milia occidit,et totidem uiuos cepit:eosq; deducens ad magnam petram quæ eſt in Arabia conſtituta,ex ea præcipitauit.Prædam autem & diuitias ex his gentibus abſtulit infinitas.Dum itaq; in his Amaſias conſiſteret, Iſraelitæ,quos cum mercede data remiſerat, indignati, & credentes iniuriam quia quaſi pro uituperatiõe fuiſſent ab eo remiſsi,eius regni terras aggreſsi ſunt, & uſq; Betthoram procedentes,diripuere prouinciam,& multa quidem abſtulere iumenta,& tria milia hominum occiderunt.Amaſias autem uictoria ex his quæ geſta fuerant elatus,deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, cœpit ſpernere: ac deos illos,quos de Amalechitarum prouincia uexerat,adorare. Tunc accedens ad eum Propheta,mirari ſe dixit,cum eos deos rex arbitraretur adorandos,qui ſuos & à quibus honorabantur non poſſent adiuuare,nec ab huius manibus liberaſſent, ſed multos pereuntes contempſiſſent, & ipſi quoq; in Hieroſolymam ad inſtar hoſtium captiuorum uincti deducti fuiſſent.Hæc itaq; regi mouerunt iram,et præcepit debere reijci Prophetam, interminatus ſe eum puniturum ſi amplius loqueretur.Et Propheta quidem tacere ſe dixit:prædicens non eſſe prębiturũ deum ea,quæ rex facere moliretur.

Iſraelitæ conducti cõducto ri Amaſiæ bellum indicunt

Amaſias gloria elatus idola ueneratur

Amaſia à Ioas deuictus Caput X

AMaſias autẽ dum ſe abſtinere non poſſet in rebus felicibus conſtitutus,quas à deo perceperat,eiq; faciebat iniurias,ſcripſit ad regem Iſraelitarũ Ioas, ut ei obaudiret & ipſe & populus uniuerſus:ſicut prius obaudiebant parentibus eius Dauid & Salomoni,Qui ſi parẽre nollent, ſcirent quia bello terminum cauſa perciperet.Cui Ioas reſcripſit:Rex Ioas regi Amaſiæ:Erat in Libano mõte cypreſſus

omnino

omnino procera,& puluis exinde miſit ad cypreſſum, petẽs filiam eius ut filio ſuo daret uxorem. Et dum hæc ageret, beſtia quædam tranſiens puluerem cõculcauit. Hoc ergo tibi erit exemplum ut maiora non appetas: nec quoniam Amalechitas uiciſti, in hoc exultans, tibi tuoq; regno uidearis inferre pericula. Hæc autem tele/gens Amaſias, ad bellum potius incitatus eſt: deo ut arbitror ad hoc impellente, ut pro his quæ fuerant ab eo commiſſa, pœnas exolueret. Cumq; produxiſſet exer/citum contra Ioas, eſſetq; iam prælium cõmiſſurus, milites Amaſię repentinus ter/ror & ſtupor inuaſit, qualem non propitius deus immittit: & antequã uenirent ad manus, in fugam animi pauore conuerſi ſunt. Illis ergo terrore diſperſis, contigit ut Amaſias deſolatus ab hoſtibus caperetur: eiq; Ioas mortem interminatus eſt, ni Hieroſolymitis ſuaderet, ut aperientes portas, eum cum exercitu in ciuitatem ſuſci/perent. Et Amaſias quidem mortis terrore compulſus, ſuſcipere fecit hoſtem. Qui deſtruens partem muri quaſi quadringentorum cubitorũ, cum curru ingreſſus eſt Hieroſolymam, Amaſiam captiuũ ducens: & dominus hoc modo Hieroſolymita/næ ciuitatis effectus, & dei theſaurum abſtulit, & aurũ argentumq;, quod in Ama/ſiæ regalibus inuentum eſt, exhauſit: & ita eum à captiuitate reſoluens, egreſſus eſt ad Samariam. Hæc itaq; geſta ſunt circa Hieroſolymitas anno quarto & decimo regis Amaſiæ. Qui poſthæc paſſus inſidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis: interfectus eſt aũt ab eis, mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius cor/pus referẽtes in Hieroſolymam, regaliter tumulauerũt. Igitur Amaſias hoc modo finiuit uitã propter ſuperbiã & cõtemptũ, quẽ habuit circa deũ: qui uixit annos qui/dem LIIII: regnauit aũt XXIX. Huic ſucceſsit filius ſuus nomine Ozias. *Amaſias occiditur* *Succedit Ozias*

De Hieroboam rege, propheta Iona, & Ozia ſacrificante punito. Cap. XI.

ANno autem quintodecimo regni Amaſiæ, regnauit in Iſrael filius Ioas Hie/roboam in Samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deũ quidem in/iuriоſus, & iniquus extitit uehementer idola colendo, & multa incongrua & opera extranea faciendo, populo uero Iſraelitarum multorum bonorũ fuit occaſio. Huic quidem Ionas prophetauit, quia oporteret eum Syros uincere dimicando, & re/gnum propriũ dilatare in partibus quidem aquilonis uſq; ad Hemathi ciuitatem: à meridie uero uſq; ad Aſphaltitem paludem. Antiquitus enim termini Chananęi iſti fuerunt, ſicut princeps Ieſus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam caſtrame/tatus contra Syros, omnem eorum prouinciam (ſicut Ionas prophetauerat) deua ſtauit. Neceſſarium uero iudicaui integritatem rerum contradere, ſtudens quæcun/que & de iſto propheta in ſacris libris inueni ſcripta, omnia declarare. Hic enim iuſ/ſus à deo ut iret ad Niniue regnũ, & ibidem prædicaret, quia eſſet amiſſura ciuitas principatum: metuens non perrexit, ſed fugit deũ in Ioppe: & inuenta naue ingreſ/ſus in Tarſum ciuitatẽ Cilicię nauigabat. Cumq; tempeſtas immineret aſperrima, & nauis ſubmerſionis pericula ſuſtineret: nautæ quidem & gubernator, & ipſe nau/clerus fundebant orationes, quatenus periculum mortis euaderent: Ionas autẽ ope/riens ſemetipſum iacebat, & nihil enitebatur horũ quæ alios uidebat efficere. Cũm/que tempeſtas potius augeretur, & uiolentius uentorum nimietate mare attollere/tur in cumulum, cogitantes ſimul quia aliquis nauigantium huius tempeſtatis au/tor exiſteret, conſtituerunt ut quicũq; is eſſet, ſorte proderetur. Quibus hoc facien/tibus, ſors cecidit in Prophetam. Interrogantibus autẽ illis unde eſſet aut quid age/ret, genere ſe quidem dixit Hebræum, prophetam uero ſummi dei: eiſq; ſuaſit ut ſi 4. Reg. 14 *Ionæ. 1* *Hiſtoria Ionæ prophetæ* *Naufragiũ Ionæ prophetæ*

ut ſi uellent præſens periculum declinare, eum in pelagus proïcerent, qui tempeſtatis eorũ autor extiterat. Et illi quidem non hoc prius facere præſumpſerũt, impium iudicantes, ſi peregrinum hominem, & qui eis ſuam cõmiſerat ſalutem, ad hæc mala compellerent, cum utiq; nondum nauis ſubmerſio proueniſſet: à propheta uero poſt hæc compulſi, & timore ſuæ ſalutis aſtricti, eum in pelagus proiecerũt: & tempeſtas quidem remota eſt. ille uero ſermo eſt, quia à ceto deuoratus, poſt tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus eſt, in nulla parte corporis maIonæ 2 culatus: qui ſupplicans deo, ut ei ueniam concederet pro delicto, ad Niniuen profectus eſt ciuitatem: & ſtans in medio prædicauit, quia poſt breuiſsimum tempus Aſiæ perderent principatum. Hæc ergo indicans eis eſt reuerſus. Hanc ergo narra-
4. Reg. 14 tionem explicui, ſicut ſcriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cũ omni felicitate ui-
4. Reg. 15 tam degens, & regnans annis quadraginta defunctus eſt, & ſepultus in Samaria: cui ſucceſsit in regnũ eius filius Zacharias. Eodẽ uero modo & Ozias Amaſiæ filius quarto iam & decimo anno regni Hieroboã duabus tribubus in Hieroſolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uero ciuis. Erat autẽ hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus, & ad rerum prouidentiam nimis induſtrius. Caſtrametatus contra Palæſtinos, eosq; bello deuincens, ciuitates eorum cepit, Geth, & Iamniam, ſed & muros earum deſtruxit. Poſt hanc uero militiam aggreſſus eſt Arabes uicinos Ægyptijs: & ædificans ciuitatem circa mare rubrũ, conſtituit in ea cuſtodias. Deinde Ammonitas ſubdens, & tributa eis imponens, & omnia uſq; ad terminos Aegyptiorum ſuæ ditioni ſubïciẽs, cœpit de cætero Hieroſolymitarum curam habere. Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum priorum deſidia iam deſtructi, eos rurſus ædificauit & reparauit, nec non & quoſcunq; deſtruxerat Iſraelitarũ rex, quãdo patrem eius Amaſiam captiuum tenens, ingreſſus fuerat ciuitatem. Aedificauit autẽ & turres multas, ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentib. Fecit & in deſertis locis magnas ualde mu-
Oziæ ſtudium nitiones, multos aquæ ductus inſtituens. Habebat autẽ iumentorũ & aliorum animalium innumeram multitudinẽ, quando & prouincia fertilis erat ad paſcua: erátque præcipue terræ cultor, & curam habebat circa plantationes, & ſemina fructuũ diuerſorum. Exercitum uerũ circa ſe habuit electorũ trecenta & ſeptuaginta milia uirorum, quorũ duces & tribuni & millenarij erant ualde fortiſsimi, & qui ſuo robore non poſſent ferri numero duo milia. Conſtituit autẽ per cohortes totum exercitum, & omnes armauit: dãs unicuiq; iaculum & ſcutum & loricas æreas, & arcus & fundas. Super hæc autem multa machinamenta ad oppreſsiones inſtituit, quibus ſaxa emitterentur, & iacula: & harpagones, & his ſimilia præparauit. Dumq; hæc ita conſtituiſſet, mentis elatione corruptus, & mortali ſubſtantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur, Eſt autem immortalis ſubſtantia, pietas circa deum, & cuſtodia mandatorum. Lapſus eſt itaq; felicitatis euentu, & ad paterna peccata deſcendit: quæ etiam illum poſtq; claritatem bonorũ & rerum magni-
Præſumptio tudinem dereliquit, apprehenderunt. Hic enim inſtante inſigni die & generali feſti-
Oziæ regis uitate, indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templũ, oblaturus incenſum in aureo altari deo. Pontifice uero Azaria cum alijs octoginta ſacerdotibus eum prohibente ne faceret quod non liceret: quoniam hæc ſolummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: & clamantibus ei ut exiret, & non ageret contra leges dei, iratus interminatus eſt eis mortem, niſi tacerẽt. Inter hæc autem terræmotus factus eſt ma-

gnus

gum,& ſtupeſcente populo claritas ſolis nimis effulſit, & cecidit in faciem regis, & illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge, ſciſſa eſt media pars montis ad occidentem ,& ſua uolubilitate per quatuor ſtadia procedens,ad orientalem reſtitit montem,ita ut & uias clauderet, & regios hortos opprimeret. Cumq; ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpicerent, pandebant ei calamitatem ſuã,hortantes,ut tanq̃ pollutus exiret à ciuitate. Ille uero confuſione huius euentus,& dum illi iam eſſet nulla fiducia, tremefactus quod iubebatur impleuit. Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus , & propter hoc impie geſſiſſet in deo,miſerabilem tamen hanc & uilem pertulit paſsionem:& tempus quidẽ aliquod extra ciuitatẽ cõmoratus,in uita priuata degẽs, licet filio eius Ioathan regnũ ſuſcipiẽte,deinde mœſtitia geſtorũ faciente defunctus eſt. Qui uixit quidem annis octo & ſexaginta,in quibus regnauit quinquaginta & duos: ſepultus eſt autem ſolus in proprijs hortis.Zacharias aũt filius Hieroboam dum menſibus ſex regnaſſet in Iſrael,dolum paſſus occiſus eſt à quodam amico nomine Sellum,filio Iotauis,qui poſt eum regno percepto non amplius quàm diebus triginta tenuit principatũ.Princeps autẽ militiæ Manahen illo tempore, cum eſſet in ciuitate Tharſa, & audiſſet quod de Zacharia fuerat geſtũ:ſurgens inde cum omni militia uenit in Samariam,& cõmiſſo prælio Sellum peremit,& ſemetipſum conſtituit regem.Surgensq; exinde in Tharſa ciuitatem uenit,cuius ciues obſerantes portas eius,regem ſuſcipere noluerunt.Ille uero ulciſcens in eis,& quæ foris erant depopulatus eſt,& ciuitatem obſeſſione fortiſſima cepit:& grauiter ferens,quod fecerant ciues eius,omnes occidit,neq; paruulis parcens,& quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & ſæuitiæ nõ relinquens.Nam quod alienigenæ capientes eos facere non potuiſſent,hoc iſte de ſuis contribulibus operatus eſt. Itaq; Manahen hoc modo regnauit annis decem fuitq; peruerſus & regum omniũ ualde ſæuiſſimus. Cumq; aduerſus eum caſtra mouiſſet Phiolaus Aſſyriorum rex,ad certamen quidem pugnæ contra Syros nõ acceſſit:ſed mittens ei mille argenti talenta,egit ut à bello diſcederet.Ad hanc itaq; cauſam profuit populus regi Manahen, Nam unuſquiſq; pro capite ſuo quinquaginta præbuit dragmas.Poſt hæc uero defunctus eſt,& ſepultus in Samaria.Phaceiam uero ſuũ filium ſucceſſorem proprij regni dereliquit. Qui ſequens paternam crudelitatẽ, duobus tantummodo regnauit annis: deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs interemptus eſt.Phaceias enim millenarius, filius Romeliæ,ei fecit inſidias,qui & ipſe Phaceias tenuit principatũ annis uiginti. Fuit autem impius & iniquus.Rex autem Aſſyriorũ Teglatphalaſſar nomine,caſtrametatus aduerſus Iſraelitas,& cũctam Galaaditidem regionẽ uaſtans,& trans Iordanem,& quæ Galilæa nuncupatur,& Tarſan & Aſaran,& habitatores unà captiuos ducens,eos in regnum ſuum migrauit. Igitur & de Aſſyriorũ rege hæc nos dixiſſe ſufficiat. Ioathan itaq; Oziæ filius regnauit in Hieroſolymis ſuper tribum Iuda,cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocabatur Ieraſis.Is autem rex nulla uirtute minor fuit , ſed & rebus diuinis pius,apud homines autẽ iuſtus aſtabat: habuitq; curam rerũ ciuitatis: & quæcunq; reparatione & ornatu pariter indigebãt, hæc largiſſime procurabat:fecitq; porticus in templo,& eius ingreſſus ornauit: muros quoq; qui ceciderunt rurſus erexit,turresq; proceras & inuincibiles in eis ædificauit:& in reliquis omnibus quæ in regno neglecta uidebantur, opus fabricationis exhibuit.Qui dum Ammonitis intuliſſet bellum, eosq; uiciſſet, ſingulis annis illos

Phaceias patri Manahen ſuccedit

Oziæ ſuccedit Ioathan

tributa præccpit exoluere talenta auri centum,& tritici decem milia coros, tantundem & hordei.Sic autem proprium auxit regnum,ut hostibus quidem esset ualde terribilis,familiaribus uero præcipue felix.

Prophetia Naum hic inserta. Cap. XII

Naum.1.2.3 EO siquidem tempore fuit propheta quidam nomine Naum,qui de Assyriorum subuersione & Niniue urbe prophetans,hoc dicebat:quomodo Niniue piscina aquæ cõmota,sic & populus omnis turbatus & fluctuans cõmouebitur fugiens,cunctis dicentib.ad alterutros,state & manete, aurumq; uobis argentumq; diripite:& nullus hãc uoluntatẽ habebit,dũ animas suas omnes magis quàm facultates seruare festinẽt. Crudelis em̃ alterutros decertatio habebit, & luctus & dissolutio magna membrorũ,& uultus eorũ terrore pallescent. Vbi tunc erit habitaculũ leonum? Dicit aũt tibi deus Niniue:quoniam exterminabo te, & nequaquam leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iste propheta de Niniue,quæ dicere necessarium non putaui,ne legẽtibus uideter importunus ostendi.Hæc aũt omnia prouenerunt Niniue post annos centũ & quindecim:De his ergo nunc à nobis sufficienter expositum est.

De impietate regis Achaz & digna pœna. Cap. XIII

4.Reg.16 PORrò Ioathan mutauit uitam,cum uixisset annos unũ & quadraginta,ex quibus regnauit sedecim:sepultusq; est in regijs monumentis,uenitq; regnum ad eius filium Achaz: qui impius circa deum existens, & paternæ præuaricator legis, reges Israelitarum imitatus,in Hierosolymis idolorũ aras instituit, & super eas sacrificauit:in quibus etiam suum in holocaustũ obtulit filium, more Chananæorũ: & super hæc multa alia scelera perpetrauit.Cumq; circa hæc ita uesanus existeret, castrametatus est aduersus eum Syrorũ & Damascenorũ rex Rasin, & Phaceias Israelitarum:erant enim amici,Et claudentes eum in Hierosolymis multis eam temporibus obsidebant,propter murorum munitionem eam capere non ualentes.Syrorum uero rex capiẽs ciuitatem Ailach,ad mare rubrum positam, & habitatores eius occidens,in ea Syros statuit:& alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimẽs ubique Iudæos:qui multam deuehens prædam, in Damascum cum suo remeauit exercitu.Rex aũt Hierosolymorũ cognoscens Syros ad propria remeasse,& credens se prævalere contra Israelitarũ regem,exercitũ suum aduersus eum armauit,& congressus bello ira dei faciente deuictus est, propter impietates suas multas & maximas.Ea nanq; die centum & uiginti milia eius militum ab Israelitis occisi sunt:& Amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Achaz in bello peremit, & tutatorem totius regni Ezricam constituit, & principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuum tulit,& ex tribu Beniamin mulieres & infantes,multamq; simul diripientes prædam,in Samariam sunt reuersi. Quidam uero Odidas illius temporis propheta,cũ esset in Samaria,exercitui ante muros occurrens, magna uoce clamauit,dicens uictoriam eis non propria uirtute collatam, sed propter iram dei quam habuit super Achaz regem:culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua felicitas, sed etiam præsumpserint ex tribu Iuda & Beniamin cognatos suos captiuos abducere: suasitq; illis ut eos continuo sinerent ad propria remeare,qui si non obedirent deo, subderentur repente prælio. Populus igitur Israelitarũ in cœtu conueniens,quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam Barachias nomine cum esset in Republica probatissimus,surgens in medio,& cum eo tres alij dixerunt: Non est permittendũ ut

captiui

captiui in urbem introducantur,ne omnes à deo pariter pereamus. Sufficiant pri-
ma peccata,ſicut prophetæ dicunt,& non nouas impietates adiiciamus. Hæc ergo
milites audientes,permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire. Su-
mentes ergo prædicti uiri captiuos,lauantesq;,& diligentiam exhibentes, & itine-
ris dantes expenſas,innoxios ad propria dimiſerunt. Nihilominus, & illi quatuor
uenere cum eis, & uſq; ad Hiericho deducentes eos non procul ab Hieroſolymis,
in Samariã ſunt reuerſi.Rex autem Achaz hæc paſſus ab Iſraelitis, mittens ad re-
gem Aſſyriorum,popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus Iſraelitas,& Syros,& Da
maſcenos,multas pecunias ſe ei daturũ promittens:miſitq; ei & munera ualde præ
clara.Ille uero legatis ad ſe uenientibus,uenit in auxilium regis Achaz,& caſtrame
tatus aduerſus Syros,& regionem eorum depopulatus eſt,& Damaſcũ bellico iu-
re cepit:inſuper & regem Raſin occidit.Damaſcenos autẽ in ſuperiorem Mediam *Rex Aſſyrio-*
deſtinauit,& quoſdam Aſſyriorum in ciuitate Damaſcena conſtituit. Iſraelitarum *rum Raſin*
uero terram nimis affligens,multos ex ea captiuos abduxit. Cum ergo hæc cõtra *occidit*
Syros egiſſet,rex Hieroſolymorum auferens aurum quodcunq; erat in regalibus
theſauris,pariter & argentum,et quod erat in templo dei,et quod fuit optimum or
namẽtum,deuehens hæc uenit in Damaſcum,& ſecundũ promiſſiones dedit hæc
Aſſyriorum regi,& gratias ei pro omnibus referens, in Hieroſolymam remeauit.
Hic autem rex ſic fuit ſtultus, & circa modum ſuæ utilitatis à ratione alienus: quia
neq; dum bello cõprimeretur à Syris, deos eorum adorare ceſſauit, ſed in eorum
ueneratione permãſit,quaſi poſſent ei cõferre uictoriam:& deuictus, Aſſyriorum
denuo cœpit colere deos, & omnes potius uidebatur uenerari quàm patrium ue-
rumq; deum,cuius ira fuerat eius perditionis cauſa. Qui ad tantam inſaniam con-
temptumq; dei peruenit,ut omnino clauderet templum,& ſolẽnes offerri hoſtias
prohiberet,& ornamenta eius auferret,His igitur rebus iniuriam faciens deo mor
tuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta,ex quibus regnauit ſedecim. Cuius filius
Ezechias mox ſucceſſit in regnũ.Eodem uero tempore mortuus eſt etiã rex Iſrae-
litarũ Phaceias,dolo cuiuſdã amici nomine Ozias,qui tenuit regnũ annis nouem,
fuitq; malignus & dei contemptor.

De Ezechia rege,reſtituta religione & azymorum feſto. Cap. XIIII

COntra hunc autem caſtrametatus eſt Aſſyriorum rex Salmanaſar: eumq; 4.Reg.18
cum utiq; Ozias deum non haberet propitium nec adiutorem, fecit ſibimet
ſubditum,et tributa definita præcepit exoluere.Anno ſiquidẽ quarto Oziæ regis,
regnauit in Hieroſolymis Ezechias filius Achaz,& Abiæ quæ fuit genere ciuis. E-
rat autem huic uiro natura benigna,iuſta & ualde religioſa.Nihil enim ob aliud ſe
credidit ueniſſe ad regnum,neq; aliud magis neceſſarium,nec utilius ſibimet, eiq;
ſubiectis arbitratus eſt eſſe,quàm ut coleret dei religionem.Et conuocans omnem
populum,pariter & ſacerdotes atq; Leuitas, contionem habuit apud eos, dicens:
Non ignoratis,quoniam patris mei peccato, qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam ho-
norabilemq; culturam, multa & maxima mala eſtis experti, & ab eo ueſtra mens
corrupta eſt,ſuaſitq; quos ipſe colebat deos uos pariter adorare.Hortor itaq; uos,
poſt quàm opere cognouiſtis,quàm peſſimum eſt impie agere, ut illorũ iam obli-
uionem habentes,purgetis uos à priori pollutione,& cum ſacerdotibus atq; Leui-
tis conuenientes aperiatis templum,& purgantes illud ſolennibus ſacrificijs, ad ho
norem antiquum & patrium reuocetis.Sic enim nobis deus propitius erit: & iraſci

ſuper ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicente rege ſacerdotes aperuerunt ualuas templi dei, & pollutiones eiicientes, ſacrificia ſolennia ſuper altare impoſuerũt. Mittens autem rex in prouinciam ſibi ſubiectam omnem populũ ad Hieroſolymam conuocauit, ut feſtiuitatem celebraret Azymorum: multum enim tempus præterierat propter iniquitatem prædictorum regum, quod non fuerat acta. Miſit pariter & ad Iſraelitas: inuitans eos, ut relinquentes malæ conſuetudinis conuerſationem, reuerterentur ad priſtinam dei culturam, dicens, cõcedere ſe uenientibus in Hieroſolymam, ut Azymorum agerent feſtiuitatem, & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc autem dicebat, monens tantum, nõ ſibi eos ſubiectos facere ſtudens, ſi tamen nollent: quod ſi uoluiſſent, utiq; beati fuiſſent. Iſraelitæ uero uenientibus ad ſe legatis, & eis proprij regis mandata nunciantibus, non ſolum non acquieuerunt, ſed etiam legatos tanquam fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicentes quæ paterentur, ſi ad pietatem dei conuerti nollent, ſpreuerunt: & ad nouiſſimum eos comprehendentes interemerunt. Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt, ſed horum quoq; peiora faciebant: nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis, hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus. Multi tamen de tribu Manaſſe, & Zabulon, & Iſachar obedientes monitionibus prophetarum, ad pietatis iura conuerſi ſunt. Et iſti omnes ad Ezechiam in Hieroſolymam concurrerunt ut adorarent deum. His autẽ uenientibus rex Ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni populo, ſacrificauit pro ſe tauros ſeptem, & totidem arietes, & agnas ſeptem, & totidem hircos: & imponentes manus ſuper capita pecudum ipſe rex & principes, ſacerdotibus ſolennia ſacrificare permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant: Leuitæ uero circunſtantes cum muſicis organis cantabant hymnos in deum, atq; pſallebant ſicut docti fuerant à Dauid: reliqui uero ſacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus concrepabant. His itaq; factis proſtratus in faciem & ipſe rex & populus uniuerſus adorauerũt deum: deinde ſacrificauerunt boues ſeptuaginta, tauros centum, agnas ducentas. Populo uero ad epulas cõdonauit boues quidem ſexcentos, reliqua uero pecora tria milia: & omnia quidem ſacerdotes ſecundum legis conſuetudinem compleuerũt. In his itaq; delectatus rex epulabatur cum populo gratias agens deo. Inſtantem uero Azymorum feſtiuitatem celebrantes, quod dicitur paſcha, alia de cætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt. Populo uero præter illa quæ immolata ſunt, donauit rex tauros quidem tria milia, pecudum uero diuerſarum ſeptem milia. Idem uero fecerũt & principes, mille nanq; tauros dederunt eis, & pecora mille & ſexaginta. Et dum hoc modo à Salomonis tempore celebratio non fuiſſet effecta, tunc primũ ſplendide & largiſſime probatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta, egreſſi in prouinciam purgauerunt eam: ſed & ciuitatem ab omniũ idolorum pollutione mundauerunt. Conſtituitq; rex ut quotidiana ſacrificia ex eius proprijs celebrarẽtur impenſis ſecundũ legem, & ſacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum, ut ſemper circa religionem obſeruarent, & à cultura eius ſeparari nequirẽt. & populus quidẽ offerebat omnes fructus, ut moris erat. domus autẽ & cubicula rex ædificans, ſingulis ſacerdotibus diſtribuit, & Leuitis, eorumq; filijs & uxoribus, & ita ad antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuẽs, bellũ egit aduerſum Paleſtinos, eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtiũ à Gaza uſq; in Geth. Rex autẽ

Ezechias reuocat ſacrificia diu intermiſſa

Aſſyriorum

Assyriorũ mittens ad eum interminatus est, omnem se eius subuertere principatũ, nisi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret. Ezechias aũt de interminationib. nõ curauit, securus de dei pietate & de prophetia Esaiæ, à quo futura omnia certissime cognoscebat. Et de hoc quidem rege hæc in præsenti dixisse sufficiat.

De captiuitate regni Israel à Salmanasar, Cuthæisq; surrogatis. Cap. xv

SAlmanasar autẽ Assyriorum rex, dum ei nunciatum fuisset, quia Israelitarũ rex Ozias latenter misisset ad Suham Aegyptiorũ regem, petens contra eum ab illo solatia, iratus castrametatus est in Samaria anno septimo regis Oziæ. Et dum eum rex suscipere noluisset, annis tribus obsidens Samariam, cepit eam nono quidem anno regni Oziæ, septimo autẽ Ezechiæ regis Hierosolymorum: & Israelitarum regnum uehementer exterminauit, & omnem populũ transmigrauit in Mediam & Persidam. Inter quos & regem Oziam uiuũ cepit & transmigrauit. Aliasq; gentes ex quodam loco nomine Cuthi, qui ex flumine Persico ita uocantur, in Samariam & Israeliticam regionem constituit. Migrauerunt ergo decẽ tribus Israelitarum de Iudæa, post annos numero nongentos quadraginta & septẽ, à quo tempore egredientes ex Aegypto maiores eorum, hanc tenuere prouinciam sub principe Iesu: ex quo autẽ recedentes à Roboam, qui fuit ex genere Dauid, regnũ Hieroboam tradiderunt, sicut & prius à me significatum est, anni tunc erant ducenti & quadraginta, & menses septem & dies septem. Hic ergo finis apprehẽdit Israelitas transgredientes leges, atq; prophetis nõ obedientes, qui eis hanc prædixere calamitatem, nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorum causa fabricari, ex quo seditione facta circa Roboam nepotem Dauid, Hieroboã eius seruũ fecerunt regem, qui in deum peccando fecit eum uniuersis populis inimicũ, imitantibus suum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem Assyriorum inuasit pugnando cunctam Syriã, & Phœnicen uniuersam. Nomen autem regis huius in archiuis Tyri conscriptum est. Pugnauit enim aduersus Tyrum, cũ in ea regnaret Helisæus. De quibus testatur & Menander, qui temporum facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatẽ in Græcam linguam conuertens, sic ait: Helisæus nomine, regnauit annis triginta & septem: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanasar Assyriorum rex insurgens, cunctam Phœnicen inuasit. Qui facta pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Recessit aũt à Tyro ciuitas Sidon, & Arce & antiqua Tyrus, & multę aliæ urbes, quæ semetipsas Assyriorũ regi tradiderunt. Quapropter Tyrijs non subiectis, denuo rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta, et remiges octingentos. Contra quos Tyrij nauigantes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus cepere captiuos uiros quingentos. Vnde honor Tyriorũ propter hoc creuit eximie. Reuertens autem Assyriorũ rex, dispoſuit custodias super fluuium & aquæductus ciuiũ, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuisset factũ, tulerunt de effossis puteis bibentes aquam. Hęc in archiuis Tyri de Salmanasar Assyriorum rege scripta sunt. Igitur dum fuissent in Samariam transmigrati Chutæi (hoc enim uocabantur nomine hactenus, eo quòd de prouincia Persida, & à quodam flumine quod Chuta uocabatur, migrari uiderentur) secundũ gentem propriam singuli eorũ deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerent, ad iracundiam & furorem maximum deum prouocauerunt, uenitq; pestilentia super eos: per quam corrupti, cum

4. Reg. 17

Cuthi

Menander historicus

De Tyriorum obsessione

Cutheorum transmigratio

nullam malorum medicinã inuenire poſſent, deũ maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem Aſſyriorũ legatos, ſupplicauerunt, ut ſacerdotes eis ex captiuis Iſraelitarũ, quos pugnãdo tenuerat, deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes, leges dei & culturam eos docuerunt. Et cum cœpiſſent eum ſumma deuotione uenerari, peſtilentia repente ceſſauit: & hactenus ipſas ſolennitates celebrare noſcũtur. Hi ſiquidem ſecundũ eloquiũ Hebræorũ Hebræi, ſecundũ genus Cuthæi, græce aũt Samaritæ uocantur, qui pro rerũ motu ſemper parati ſunt: & quãdo uident Iudæos eſſe felices, cognatos eos appellant, quaſi de Ioſeph nati uideantur, & ex illo cum eis habeant ſocietatis initium: quando uero deiectos uident, nequaquam eis deuotione aut genere cõmunicari uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos edicunt. Sed de his quidem oportunius edicemus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVS

Bellum Sennacherib contra Hieroſolymam: & Rapſacis blaſphemia Cap. I

4. Reg. 18

VM Ezechias duarum tribuũ rex, quartum & decimum annum haberet in regno, Aſſyriorum rex nomine Sennacherib maxima manu aduerſus eũ caſtrametatus eſt, & forti brachio omnes ciuitates tribuum Iuda & Beniamin tenuit. Cumq; ad Hieroſolymam tenderet, præuenit eum miſſis legatis Ezechias, promittens & obedire ſe ei, & tributa quæ imponeret exoluere. Sennacherib uero cognoſcens quę legati ferebãt, dignum iudicauit bello deſiſtere: & precantium ſuſcipere dignitatem, tunc promiſit. Qui accipiens trecẽta argenti talenta, auri triginta, amicus diſceſſit, dans legatis iuriſiurãdi fidem: quia ei nihil diſcedendo noceret. Ezechias autem credens & euacuans theſauros, miſit ei pecunias, ſperans ſe à periculo belli & regni amiſſione liberari. Aſſyrius autem hæc ſumens, ex his quę promiſerat cogitauit nihil, ſed ipſe profectus eſt ad Aegyptios & Aethiopas, principes uero militiæ Rapſacen cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtandam Hieroſolymam dereliquit, quorum nomina erant Dathara & Anaciris. Tunc itaq; uenientes ante muros caſtra fixerunt, miſeruntq; ad Ezechiam petentes, ut cum ipſo poſſent habere colloquiũ. Ille uero per ſe quidem propter metum non abiit: tres autem neceſſarios ſibi amicos miſit: hoc eſt, Heliachim tutorem regni, & Sobnean & Ioan, qui ſuper ſcribas erat. Iſti ſiquidem procedentes è diuerſo ante principem militiæ Aſſyriorum ſteterunt. Quos dum uidiſſet Rapſaces princeps militiæ petiit, ut euntes dicerẽt Ezechię Rex magnus Sennacherib requirit ab eo: de quo præſumens atq; confidens refugit dominum ſuum, & obedire non uult, neq; ſuſcipere eius exercitum? An certe propter Aegyptios, ſperans exercitum ſuum illorum ſolatio ſubleuari? Si autem hoc expectat, fatuus eſt, & ſimilis homini incumbenti calamo fracto, qui cum ceciderit, inſuper manu uexata ſentiet plagam. Sciat aũt quia etiam uoluntate dei contra eum caſtrametatus eſt, qui conceſſit ei Iſraelitarum uaſtare regnum, & eodem modo, quo ſubiectos eius, diſperderet regnum. Dum hæc Rapſaces Hebraica lingua diceret, habebat enim linguæ huius experimentum, Heliachim metuens ne populus audiens metu corrue-

ret,popoſcit ut Syrorũ magis loqueretur eloquio.Ille uero intelligens ſuſpicionem eius & metum,maiori uoce amplius clamans reſpondit Hebraice,dicens: Audiant omnes præcepta regis,& quod utile eſt eligant,& ſe nobis tradant.Palàm eſt enim quia uos & rex populum uana ſpe decipitis, & repugnare ſuadetis.Si uero præſumitis ut exercitum noſtrum repellere uos dicatis,dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo,totidem aſcenſores præbentes ueſtrum exercitum nobis oſtendite,ſed non habetis tot homines.Quid igitur tardatis tradere uoſmetipſos melioribus qui uos capturi ſunt & inuitos,dum ſpontanea traditio ſecurior ſit uobis,inuita uero ualde periculoſa,ut cauſa calamitatis exiſtat:Hæc audientes & populus & legati,dicente Aſſyriorum principe, ea Ezechiæ renunciauerunt. Ille uero hæc audiens,exutus ueſte regali,indutuſq; ſacco & habitu miſerando lege patria,proſtratus in facie rogabat deum,ut adiuuaret,nullam aliam ſpem habentem ſalutis:mittensq; & amicos quoſdam & ſacerdotes ad Eſaiam prophetam, popoſcit ut oraret,& factis ſacrificijs pro ſalute omnium rogaret deũ, quatenus & hoſtium ſpem frangeret,& populo ſuo miſericordiam cõdonaret.Propheta uero hæc faciens,admonitus à deo confortauit regem & eius amicos,prædicens quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent,& non eos fortitudine illa ualere quam ſe habere credebant,deumq; prouiſurũ ut fortiter uaſtarentur.Sed & ipſum regem Aſſyriorum Sennacherib non præualentẽ aduerſus Aegyptios,cum ad propria remearet ferro periturum eſſe prædixit.Ipſo ſiquidem tempore ſcripſit Ezechię Aſſyrius epiſtolas,in quibus fatuum eum eſſe dicebat,credentem,quia eius ſeruitium poſſet euadere,qui multas gentes & maximas ſubdidiſſet: & interminabatur funditus ſe eum diſperdere,dum caperet urbẽ,niſi portas aperiens ſponte in Hieroſolymis exercitum eius exciperet.Quæ cum relegiſſet Ezechias, ſpreuit propter ſpem quam habebat in deum: Epiſtolam uero plicans in templo repoſuit.Rurſus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & ſalute cunctorum,Eſaias propheta eum aſſeruit exauditũ,& nec in præſenti tempore eſſe ab Aſſyrijs obſidendum, & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros, & tertio anno cum pace opus ſuum facturos,& propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros.Interea paruo tempore tranſeunte,Aſſyriorum rex bello quod Aegyptijs intulerat fruſtratus, ob huiuſmodi cauſam ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet commoratus in obſeſſione Peluſij,& dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent,quibus ciuitati nitebatur obſiſtere,audiuit Aethiopum regem Tarachen cum multo exercitu ad Aegyptiorum uenire ſolatium, & per deſertum iter facere, ut ſubito in Aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotẽ Vulcani caſtra ſe metari dicebat,quaſi iſte rex ad eum regem Aegyptiorum ueniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos:& obſeſſionem Peluſij huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Strages magna Aſſyriorum,eorumq; regis, Cap. II

ORante itaq; rege Hieroſolymorum ad deum, & deus exaudiens maximam plagam miſit in eum,& multi perempti ſunt.Herodotus autem de rege Sennacherib errorem ideo facit,quia nõ Aſſyriorum dicit regẽ,ſed Arabum:adijciens quia ſoricũ multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit Aſſyriorũ: & propterea cum non haberet rex arcus,exercitum à Peluſio reuocauit. Et hæc quidem Herodotus.Beroſus autem qui Chaldaicam conſcripſit hiſtoriam, meminit regis 4.Reg.19 Herodotus

Sennacherib,& quia regnauit ſuper Aſſyrios,& caſtrametatus eſt contra omnem Aſiam & Aegyptum,ita dicens:Reuerſus autem Sennacherib à prælijs Aegyptiorum,ad Hieroſolymam cum ueniſſet,exercitū quem cū Rapſace dimiſerat,inuenit in periculo peſtilentię conſtitutum:deus enim morbum populo eius immiſerat,ita ut prima nocte eorum qui obſidebant,deperirent centum octogintaquinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis.Propter hanc calamitatem in nimio terrore & angu-
Aſſyriorum rex à filijs perimitur
ſtia conſtitutus,de cuncta iam militia metuens,fugit cum ſua manu ad propriū regnū,in ciuitatem quæ appellatur Niniue.Et dum modicū tempus ibidem commoratus fuiſſet,dolo à ſenioribus filijs Adramelech & Selēſaro eſt peremptus in proprio templo,quod dicitur Araſci.Et illi quidem pro cæde patris effugati,ad Armeniam diſceſſerunt.Succeſſit autē in eius regnum Aſuracoldas. Terminus igitur obſeſſionis Aſſyriorum contra Hieroſolymitas,tali occaſione prouenit.

Ezechias moriturus uitæ productionē obtinuit:ſolis quoq; retroceſſio. Ca.III

4.Reg. 21

EZechias aūt inopinabiliter à terroribus liberatus,gratificas hoſtias cum omni populo celebrauit deo:& cognoſcens quia nulla alia cauſa hoſtes alios qui dē peremiſſet,alios uero timore mortis ſimilis effugaſſet ab Hieroſolymis, niſi diuino ſolatio,omni ſtudio & largitate uſus eſt circa dei cultum.& non poſt multum graui languore detētus,à medicis quidem deſperatus eſt:nihilq; nec ipſe de ſe,nec
Grauis languor Ezechiæ
eius amici ſpei ulterius ſuſtinebāt.adijciebatur autem regi & alia magna anguſtia, eo quod filios nō haberet,et quod moriturus eſſet,deſolatam relinquens domum, nec ſucceſſorē ſui generis habiturus.Dumq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit deum ut ei paruo tempore uitam concederet,donec filios habere poſſet: & nō prius anima priuaretur,antequam fieret pater.Cui miſertus deus petitionemq; ſuſcipiens,quia non dolebat eo quod priuandus eſſet bonis imperij, ſed ut filios haberet,qui in eius principatū ſuccederent,mittēs Eſaiam prophetam iuſſit ei dicere, quia poſt tertiam diem caſum languoris euaderet, & poſtea annis quindecim ſuperuiueret,& filios generaret.Dum hæc dei mādata Propheta dixiſſet, propter minietatem languoris,& ea quæ inopinabiliter promittebantur non credens,ſignum aliquod et indicium petijt ut faceret Eſaias,quatenus hæc dicenti ſibi crederet, & à deo eum miſſum uere cognoſceret. Nam ea quæ ultra rationem ſunt, & fortiora ſpe uidentur,huiuſmodi rebus credunt eſſe ueracia.Et dum Propheta interrogaſſet eum,quod uellet fieri ſignum, umbram ſolis petijt decem gradibus ad ea loca unde uenerat, remeare.Et dum Propheta rogaſſet deū ut fieret,uidēs rex impletum eſſe quod uoluit,repente ſolutus à languore conſcendit in templū, & adorans deum uota debita celebrauit.Eo ſiquidem tempore contigit Aſſyriorum regnum à Medis diſſolui,quod tamen in alijs indicabo.Rex itaq; Babyloniorum Baladas miſit legatos ad Ezechiam portantes munera, & ab eo popoſcit ut ei eſſet ſocius & amicus.Ille uero legatos libenter ſuſcipiens,& theſauros eis oſtendens,& armorum inſtructionem,& aliam copiam quam in auro & gemmis habebat, ſimul etiam munera præbens regi Baladę deferenda,dimiſit eos.Tūc uenit ad eum Eſaias propheta,& quæſiuit qui eſſent qui uenerant. Cui dixit,de Babylonia eos & à ſuo rege ueniſſe, & oſtendiſſe ſe eis uniuerſa, ut uidentes diuitias & uirtutem regni cognoſcerent,& regi ſuo renunciarent.Cui Propheta reſpondens:Scito,inquit, non poſt multum tempus in Babyloniam filios tuos & diuitias tranſmigrandas, inſuper & nepotes tuos eunuchos faciendos, & amiſſuros uirile nomē,& regi Babylo-

niæ

niæ ſeruituros. Hæc enim prædixit deus. Ezechias autem cõtriſtatus in his quæ dicta fuerant, ait, nõ ſe quidem uelle ſuam gentem in talibus ærumnis incurrere: ſed quia impoſſibile eſt quæ apud dominum deliberata ſunt, poſſe mutari, rogabat ut uſq; ad uitam ipſius pax permaneret. Meminit autem Baladæ regis Babyloniorũ Beroſus. Cum itaq; propheta Eſaias indubitanter & mirabiliter de ueritate conſideret, & nihil falſi penitus loqueretur, omnia quæcunq; prophetauit, ſcribens dereliquit in libris, ut ex effectu poſtea hominibus apparerent. Et nõ ſolus iſte Prophe ta, ſed & alij numero duodecim idem fecerunt: & omne ſiue bonum ſiue contrariũ ſit apud nos, ſecundum illorum dictum prouenire dinoſcitur. Sed horum ſingula denuo declarabimus.

De impietatibus Manaſſæ regis. Cap. IIII

EZechias autem rex dum ſuperuixiſſet tempus quod prædiximus, & omne illud ſpatium in pace degiſſet, mortuus eſt anno uitæ ſuæ quinquageſimo & quarto, in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui ſucceſſit in regnũ filius proprius nomine Manaſſes de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis uoluntatib. abſciſus, & ad diuerſa cõuerſus, omne genus malignitatis oſtendit, & nihil impium dereliquit: ſed iniquitates Iſraelitarũ imitatus eſt, quibus in deum delinquentes affligebantur. Preſumpſit autẽ & templum dei polluere ſimul & ciuitatem, pariterq; omnem regionẽ. Nam ſpernendo deum ad hoc uſq; peruenit, ut omnes Hebræorum iuſtos occideret, & neq; prophetis parceret, quorũ quotidie ſingulos perimebat, & eorũ ſanguine Hieroſolymorũ plateas irrigabat. In his aũt iratus deus, miſit prophetas ad regem & populũ, per quos interminatus eſt eaſdem eis futuras calamitates, in quibus incurrerant fratres eorum Iſraelitę, cum ei iniurias intuliſſent. Illi uero eorum non crediderunt uerbis, quibus lucrari potuerant ut nihil mali paterentur, ſed operibus uera fuiſſe cognouerunt, quæ prophetæ prædixerũt. 4. Reg. 21

De conuerſione Manaſſæ, & inſigni pietate Ioſiæ regis optimi. Cap. V

IGitur dum in eis perſeuerarent, bellũ ſuper eos intulit rex Babyloniorũ & Chaldæorum. Is enim miſſo exercitu in Iudæam, & regionẽ eorum depopulatus eſt, & regem Manaſſen dolo captum & ad ſe deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta ſubiectum. Manaſſes autem intelligẽs in quibus malis tunc eſſet, & horum omnium ſe arbitratus autorem, ſupplicabat deo ut ei hoſtem ſuum clementem faceret atq; miſericordem: cuius orationes deus exaudiens, hoc ei conceſſit: & remiſſus à rege Babyloniorum, ad ſua regna reuerſus eſt. Cumq; ueniſſet ad Hieroſolymam, priorum quidem delictorũ quæ circa deum geſſerat, pœnitens ſtudebat etiã memoriam malorum, ſi eſſet poſſibile, ab animo ſuo repellere, & ad ſeruitium dei & omnem diuini cultus religionem accedere, tẽplumq; purgauit & ciuitatem: & ad hoc ſolum erat de cætero conſtitutus, ut gratias deo pro dono ſalutis exolueret, quatenus ei in omni uita propitius permaneret. Hæc autem ipſe & populũ agere docuit, agnoſcens in quibus calamitatibus incidiſſet propter ritum, qui ſanctæ conuerſationi erat aduerſus: ædificansq; rurſus altare, ſolennes hoſtias immolabat, ſicut cõſtituit Moſes diuinam exponendo culturam. Eodem itaq; modo & pro Hieroſolymorũ cautela cogitauit, ita ut etiam muros antiquos cum magno ſtudio reparatet, & alium ultra eos erigeret, & turres eminentiſſimas exaltaret: cuſtodias uero quæ ante ciuitatẽ fiunt, multa munitione firmauit: & ſic in omnibus à priori conuerſatione mutatus eſt: & poſt hæc uitam habuit beatiſſimam, ut multi imitatores 4. Reg. 21

eius

eius essent,ex quo dei cœpit colere pietatem. Qui cum uixisset annis sexaginta & septem,& regnasset quinquaginta & quinq;,defunctus est, & sepultus in suis hor-
Amon tis. Cuius regnum peruenit ad eius filium Amon, cuius mater fuit nomine Masel-
mis de ciuitate Iechabath. Qui dum imitaretur opera patris, quæ ille in iuuentute
præsumpserat,dolum passus à suis,in domo sua peremptus est,cum uixisset annis
4. Reg. 22 quatuor & uiginti,& in regno egisset duos. Populus autem peremit eius interfecto-
res,eumq; cum patre sepelierunt, regnumq; Iosiæ eius filio tradiderunt cum esset
annorum octo, Cuius mater de ciuitate fuit Voscheti,nomine Ezi de ciuitate Va-
suroch. Erat enim iste natura benignus,& ad uirtutem utiliter præparatus: & in stu-
Iosiæ regis laus dijs Dauid regis,& intentione & in regula totius dispositionis eius intentus. Cúm-
que ad duodecimum ætatis ueniisset annum,pietatem & iustitiam in se mirabilem
esse monstrauit. Cunctumq; populum correxit & monuit,ut derelicta idolorũ sec-
ta,quasi non essent dij,colerent patrium deum:& opera maiorum regum, in qui-
bus deliquerant,uelut senior emendabat:quæ uero bene, & opportune facta cog-
nouerat,obseruabat,& eorum imitator erat,& per suam sapientiam & intellectum
naturalem similia celebrabat: consilijs utiq; bonis tradens sensum. Sequẽs enim le-
gem uelut ordinem ciuitatis,et pietatem circa deum gerens,omnia prospere guber-
nabat,& maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat. Qui & omnem in
circuitu ciuitatem atque prouinciam purgauit,& lucos extraneos qui facti fuerant
Reparatio sa- crificiorum abstulit, & ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam dei oblata diuel-
lit:& tali modo populum ab huiusmodi secta retractum,ad religionis diuinæ iura
conuertit. Qui & legitimas hostias obtulit,& holocaustorum sacrificia altari solen-
niter rursus exhibuit,& in unaquaq; causa iustitiam nõ minus quàm animę suæ co-
luit medicinam:misitq; in totam prouinciam, iubens ut qui uellent aurum argen-
tumq; deferrent ad reparationem templi pro sua uoluntate atque uirtute. Dumq;
pecuniæ allatæ fuissent,ad solicitudinem templi & eius expensas præposuit Ama-
siam,qui erat supra ciuitatem,& Scriptorẽ Saphan, & scribã monimentorũ Ioam,
& põtificem Heliachim. Qui dilationem nulla segnitie facientes, sed instructores,
& omnia quæ erãt necessaria præparantes operabantur:& hoc modo celebrata re-
paratione templi,pietas regis ostensa est. Qui dum octauum decimum imperij ha-
beret annum, misit ad Heliachim sacerdotem, iubens ut pecuniæ quæ remanserãt
conflarentur,& fierent exinde crateres, & libatoria & phialæ ad ministeriũ dei:insu-
per & quantumcunq; aurum uel argentum esset in thesauris, etiam hoc proferret
ad crateras,& ad uasa huiusmodi facienda. Proferens aũt Heliachim pontifex au-
Liber Mosis inuentus rum,inuenit sacrum librum Moseos,in templo positum, quem simul eijciẽs dedit
scribæ Saphæ. Qui dum relegisset uenit ad regem,& dum omnia terminũ habere
significasset,relegit & ei librum illum. Tunc ille cum uerba libri eius audisset, scissa
ueste uocauit pontificem Heliachim,& ipsum scribã, & necessarios simul amicos:
Olda pro- phetissa misitq; eos ad quandam mulierem prophetissam nomine Oldam, uxorem Salo-
mi cuiusdam,insignis uiri & nobilitate clari:iussitq; ut euntes consulerẽt eam,si pro-
pitius eis foret deus,cũ metuerent ne præuaricando Moseos leges & mandata ma-
iorum,periculum transmigrationis incurrerent,& ad extraneas terras deuenientes
uitam agerent miserabilem. audiens autem prophetissa quæ fuerãt à rege manda-
ta,iussit ut remeantes dicerent regi,quia diuinitatis quidem decretũ,quod iam con-
tra eos protulerat,precibus infirmari non posset, id est, ut populus nõ periret, aut

non

non de prouincia pelleretur, aut bonis tunc præsentibus minime priuaretur, dum transgressi fuissent leges, & tanto tempore pœnitentiam nõ egissent: prophetis utique monentibus, ut sobrie uiuerent, & impietatis supplicia deuitarẽt: quæ facienda dicebat ut crederent, quia deus est, & nequaq̃ mentitur in uerbis, quę per prophetas suos prænunciauit: propter iusticiam tamen regis retinendas istas ærumnas, & post eius obitum diffinita supplicia populis inferẽda. Illi igitur qui missi fuerãt mutieris prophetiam remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubiq̃, populum 4.Reg.23
iussit ad Hierosolymam conuenire, & sacerdotes atq̃ Leuitas, & omnem ętatem simul adesse prȩcepit. Quibus congregatis, primũ quidem eis sacrum relegit librum, & stans in tribunali in media multitudine, coegit cunctos fidem & iuramenta præbere, ut apud deum fierẽt, & Moseos leges per omnia custodirẽt. Illi uero & promptissime iurauerunt, & præcepta legis implere promiserũt. Mox itaq̃ sacrificia celebrantes, deum poscebant sibi esse propitiũ. Rex autẽ sacerdoti præcepit, ut si quod aliud uas à parentibus eius oblatũ idolis, aut dijs extraneis inueniretur in templo, proferret. Et dum fuissent multa collecta, cõburens ea, cineres eorũ cõspersit in fluuium: & sacerdotes idolorũ, qui ex genere Aaron non erãt, interfecit. Dum hæc ergo fecisset in Hierosolymis, processit in uniuersam prouinciam, & lucos qui ab Hieroboam rege ad honorem deorũ extraneorũ facti uidebantur, exterminauit: et ossa falsorũ prophetarum super altare, quod prius Hieroboam construxerat, concremauit. Ea igitur quæ ueniens Propheta ad Hieroboam, cum ille sacrificaret, omni populo audiente, futura esse prædixerat, hoc modo terminũ perceperunt: quando ex genere Dauid Iosias nomine fecit ea, quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta et unũ. Post hæc autẽ rex Iosias profectus est ad cunctos Israelitas, qui captiuitatem & seruitium Assyriorũ effugerant: eisq̃ suasit, ut impios actus, & honores deorũ extraneorũ relinquerent, & maximum patrium cõlerent deum, eiq̃ dicarent & domos & uicos. Perscrutatus est autem & ciuitatem, ne aliqui forte idolum habentes intra sua tecta cœlarent: necnõ & currus, qui ędificati fuerant à prioribus regibus, & quæq̃ alia huiusmodi erant, quæ uelut deos adorabant, cũcta pariter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hierosolymã omnem populum cõuocauit, & ad Azymorum festiuitatẽ, quę pascha dicitur, eos adduxit: *Azymorum solennitas*
donauitq̃ populo nouellos hædos in pascha, et agnos triginta milia, boues autem ad holocausta tria milia. Præbuerunt aũt & primi Iudæorum propter pascha sacerdotib. agnos quinq̃ & sexcẽta milia: & Leuitis agnos duo milia eorũ præsules obtulerunt, boues uero quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedum, sacrificia faciebant Moseos, hostias singulas enarrantibus ac ministrãtibus legibus: nec fuit alia similis festiuitas apud Hebræos à Samuelis prophetæ tẽporibus. Causa uero huius festiuitatis hæc erat, ut omnia secundũ leges, & antiquã traditionem paternę solennitatis efficerentur.

De obitu Iosiæ Caput VI

POst hæc autem, dum Iosias in pace atq̃ diuitijs, & gloria super omnes excelleret, Nechaon rex Aegyptiorum castra posuit ad Euphratem fluuium, ut contra Medos & Babylonios dimicaret, qui Assyriorum soluerunt principatum. Habebat autem desiderium ut regnaret in Asia. Et dum uenisset in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Iosiæ, prohibebat eum Iosias per suam prouinciam contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, significauit nõ se contra eum exercitum 4.Reg.23

citum mouere, ſed ad Euphratem fluuium properare: adijciens ut eum prouocare nõ deberet ad ſua bella, phibẽdo ne aliena iret ad prælia, quò tẽdebat. Ioſias uero nõ acquieſcebat uerbis Nechaon, ſed inſtabat ne iter ſuũ per eius faceret regionẽ. Reor, urgebat eũ, ut q̃d imminebat accideret. Nã cũ aciẽ exercitus ſui cõponeret, & in curru uectus à cornu tranſiret ad cornu, quidam iaculatus eum Ægyptiorũ, à belli feſtinatione ſuſpẽdit. Mox enim uulnere nimis affectus, iuſſit exercitum reuocari, & ad Hieroſolymã remeauit. Qua plaga defunctus eſt, ſepultuſq; magnifice in patrijs monumẽtis. Qui uixit annis triginta & nouem, regnauit aũt ex eis unum & triginta, omniſq; populus eum multis diebus cum magno luctu gemituq; deflet uit. Sed & Hieremias propheta pro morte eius carmen lamẽtabili modulatione cõ poſuit, quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero Propheta futuram ciuitatis cladem prædicens, ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ, nunc apud nos habitã, & in Babylonem unà migrationem. Et non ſolum iſte Propheta prædixit hæc populis eſſe uentura, ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribens populo reliquit. Erant autem ambo genere ſacerdotes, ſed Hieremias quidem in Hieroſolymis eſt cõmoratus à tertiodecimo anno regis Ioſiæ, uſq; dum ciuitas uaſtaretur & templum. Quæ tamen de hoc Propheta prouenerũt, loco proprio declarabimus. Mortuo ſiquidem Ioſia, ſicut prædiximus, ei ſucceſſit in regnũ filius Ioachaz cum triũ & uiginti eſſet annorũ. Et hic quidem regnauit in Hieroſolymis, matrem uero habuit Amital de ciuitate Thobona, fuitq; impius & ſceleſtus.

Ioſias moritur

De rege Ioachim captiuo & de uictoria Nabuchodonoſor contra regem Aegypti. Caput VII

4.Reg.24 REx igitur Ægyptiorum dum fuiſſet à pugna reuerſus, euocauit Ioachaz ad ſe metipſum de ciuitate Syriæ, quæ dicitur Hemath. Qui dum ueniſſet, eum repente uinxit: & ſeniori eius fratri, ex eodem patre progenito, nomine Eliachim, tradidit regnum, mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uero tributũ impoſuit cẽtum argenti talenta, & unum auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autẽ deduxit in Aegyptum, qui etiam mortuus eſt in ea, dum regnaſſet tres menſes, & dies decẽ. Ioachim uero mater uocabatur Zabud de ciuitate Abuma. Hic autem uir erat natura iniuſtus, & ualde nequiſsimus, & neq; circa deum ſanctus, nec circa homines manſuetus. Cumq; quartum iam regni haberet annum, Babyloniæ principatũ quidam Nabuchodonoſor accepit: et eodem tẽpore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem uenit, quæ eſt iuxta Euphratẽ, pugnaturus contra regem Ægypti Nechaon: ſub hoc enim Syria erat uniuerſa. Cũq; cognouiſſet regis Babyloniæ uoluntatem Nechaon, penitus non expauit, ſed cũ magno brachio ſuper Nabuchodonoſor ad Euphratem uenit. Qui facta congreſsione deuictus eſt, & multa milia uarijs belli rebus amiſit. Tranſiens autem Euphratem Babylonię rex, omnem Syriam uſq; ad Peluſium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonoſor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorũ, contra Iudęos cũ magno exercitu caſtrametatus eſt Babylonius, tributa exacturus à Ioachim, aut certe dimicaturus. Ille uero metuens eius minas, & pacem habere deſiderans, præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte, deq; Hieroſolymæ captiuitate. Cap. VIII

4.Reg.24 TErtio uero anno audiens Aegyptios denuo cõtra Babylonium pugnaturos, tributa nõ reddidit, ſed ſpe Aegyptiaci belli deceptus eſt. Nam pugnare con-

træ

tra eum Aegyptij minime præſumpſerunt. Propheta ſiquidem Hieremias quotidie prædicebat, quia fruſtra Aegyptiorum ſpe tenerentur, & quia immineret ciuitati ut à rege Babylonio uaſtaretur, & rex Ioachim ſubderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat, quādo qui crederet nullus erat. Nam & populus & principes audientes hæc, negligebant: & indignantes ſuper his quæ dicebantur, quaſi augurium aduerſus regem Propheta ferret, accuſabāt eum: & ſubiectum iudicio ut ad ſuppliciū quoq; traderetur, contra eum dati ſententiā poſtulabāt, quod multi quidem aduerſus eum fieri decreuerunt, ſeniores autem receſſerūt. Quin ea uolūtate, qua iuſte Prophetam abſoluerant, ea ipſa etiam alijs ſuadebāt, ne quid mali fieret Hieremiæ: dicentes, quia non ſolum iſte ciuitati futura prædiceret, ſed & Micheas ante eum olim talia prædixiſſet, & multos ſe ſcire huiuſmodi uerba dixiſſe, quorum nullus tunc à regibus aliquid pertuliſſet, ſed quaſi prophetæ dei fuerint honorati. His itaq; uerbis mitigantes turbas, eripuerunt Hieremiam à definito ſupplicio. Qui omnes prophetias ſuas conſcribens, ieiunante populo, & in eccleſiam congregato, in templo menſe nono quinti anni regis Ioachim, relegit librum, quem de futuris rebus ciuitati & populo temploq; cōſcripſiſſe uidebatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iuſſeruntq; eum & ſcribam Baruch de medio tolli, ne quibuſdam fierent manifeſti. ipſum uero librum portantes, regi dederunt. Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum relegere, & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro, iratus rex diripuit eum, & igne cremauit: & requiſitos Hieremiam & Baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidem eius tunc iram declinauerūt. Non poſt multum uero tempus uenientem contra ſe magno cum exercitu regē Babyloniorum, fœderis iure ſuſcepit, propter metum eorum quæ dicta fuerant à Prophetā, credens nihil ſe fore paſſurum, neq; per obſeſsionem neque per pugnam. Cumq; Babyloniæ rex intraſſet in ciuitatem, fidem nequaquam ſeruauit, ſed iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros Hieroſolymitarum occidit unà cum rege Ioachim. Quin etiam ante muros inſepultum proijci iuſſit, filiū uero eius Ioachim conſtituit regem uniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erāt in dignitatibus conſtituti, numero tria milia captiuos duxit in Babyloniam, inter quos erat & propheta Ezechiel cum eſſet adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regem, qui cum uixiſſet annis ſex & triginta, regnauit undecim. Succeſſor uero eius regni Ioachim, de matre nomine Ioas, regnauit menſibus tribus, & diebus decem.

Hieremias ſpernitur

De captiuitate regis Ioachim in Babylonem & Sedechiæ obſtinatione contra Hieremiam prophetam. Caput IX

REgem uero Babyloniorum, qui Ioachim conceſſerat principatum, repente timor inuaſit. Formidatus eſt enim, ne forte habens mali memoriam pro nece paterna, prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum, regem Ioachim in Hieroſolymis obſidebat. Ille uero cum eſſet natura benignus & iuſtus, noluit ciuitatē propter ſe uidere pericula ſuſtinere: ſed ſumens matrem & cognatos, tradidit obſides ducibus qui fuerant à Babyloniæ rege directi: accipiens ab eis iuſiurandum, ut nihil mali paterentur, nec ipſe nec ciuitas, quorum fides nequaquam manſit inuiolata. Non enim ſeruauit eam Babyloniæ rex, ſed præcepit principibus ſuis, ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes, captiuos ſumerent, pariter & artifices, eoſq; ad ſe ligatos adducerent, qui omnes fuerant decem milia, octingenti, triginta & duo: ſimul & Ioachim cum matre pariter & amicis, quos deductos ad ſe habuit in cuſto-

4. Reg. 24

dia: patruum uero Ioachim,nomine Sedechiam,conſtituit regem: accipiens ab eo iuſiurandum, ut ei prouinciam cuſtodiret,& nihil hoſtiliter ageret, nec faueret Aegyptijs. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti & unius, quando accepit regnum, & nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus,circa quem impij locum maximum habere uidebantur. Quapropter & propheta Hieremias ad eum ueniens, crebro teſtabatur, dicens, ut reliquas quidem impietates & iniquitates deſereret,& iuſticiæ prouideret,& neq; duces qui eſſent maligni,reſpiceret,neque falſis prophetis eum ſeducentibus crederet, quaſi nequaquam contra ciuitatem Babyloniæ rex dimicaret, quia Aegyptij contra eum bella rurſus inferrent & uincerent,quoniam hæc uera non eſſent,nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret prophetam hæc dicentem, conſentiebat ei per omnia tanquam uera loquenti, & quaſi prodeſſet ei ut eius crederet uerbis:ſed rurſus amici eius ſubuertebant mentem,& à prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant, adducebant. Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi,& miſit in Hieroſolymam. Sedechias autem eorũ prophetijs non credidit propter huiuſmodi cauſam: Alia ſiquidem uniuerſa conſona à prophetis edicta ſunt,quomodo & ciuitas uaſtaretur,& ipſe Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam: diſcordauit autem Ezechiel,dicens,quia Sedechias Babyloniam non uideret, quum Hieremias dixiſſet,quia uinctũ eum rex Babyloniæ duceret.& eo quod non idem uterq; dixiſſet,etiam illa quæ concordabant,non eſſe uera dicebat,licet omnia ei ſecundum eorum euenerint prophetias:quæ tamen oportunius declarabimus. Igitur ſocietatem Babyloniorum,quam habuit octo annis, diſſoluit, & ſemetipſum ad Aegyptios tranſtulit,ſperans cum illis contra Babylonios prævalere.

Prophetat Hieremias in Iudæa,Ezechiel in Chaldæa & non audiuntur

De deſtructione Hieruſalem à Chaldæis Cap. x

INterea dum hoc cognouiſſet Babylonius rex,caſtra mouit aduerſus eum:& afflicta prouincia,& munitiones eius unà diripiens,ad ipſam Hieroſolymorum ciuitatem obſidendam cum magno ueniebat exercitu. Rex autem Aegyptius audiens,quia & Sedechias amicus eius eſſet,ſumpta uirtute maxima bellatorum, uenit ad Iudæam quaſi eius ſoluturus obſeſsionem. Babylonius autem receſſit ab Hieroſolymis,& occurrit Aegyptijs,eisq; congreſſus, prælio ſuperauit, & eos in fugam cõuerſos,de Syria coegit exire. Quumq; Babylonius diſceſſiſſet ab Hieroſolymis, deceperunt falſi prophetæ Sedechiam,dicentes,quia neq; Babylonius denuo contra eum pugnaret,& contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam demigrauerat,cũ dei uaſis omnibus,quæ rex detulerat de tẽplo,reuerterẽtur. Sed Hieremias his contraria atq; uera,tranſiens in medium,prophetauit, dicens, quia male quidem facerent illi, qui regi talia ſuaderent, quando per Aegyptios nihil iuuari poſſent:quos utiq; deuincens Babyloniæ rex,in Hieroſolymam remearet: eamq; fortiter obſideret, & populum fame corrumperet,ac reliquos captiuos abduceret, ſubſtantiasq; diriperet,ſimul & diuitias templi exhauriret,& ipſum inſuper cõcremaret,ciuitatẽq; ſubuerteret:& eſſent ſeruituri Babyloniæ regi, eiusq; nepotibus, annis ſeptuaginta. A quorum ſeruitio nos,inquit,tunc remouebũt Perſæ & Medi, Babyloniorum deſtruentes imperium:& ad hanc remeantes urbem,ędificabimus templum rurſus, & Hieroſolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia, plurimi quidem crediderunt:principes autem & impij, exceſſiſſe eum à ſua mente dicebant,eumq; ſub hoc fomite deridebant. Igitur quum ei placuiſſet ad patriam

properare

properare, quæ dicitur Anatoth, uiginti ſtadijs procul ab Hieroſolymis conſtitutam, inueniens eum in itinere quidam principum comprehenſum detinuit, calumniam faciens ei, quaſi ad Babylonios iret. Ille uero mentiri quidem illum, & calumniæ ſibi crimen inferre, ſe uero ad patriam remeare, dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus, uinctum deduxit ad iudicium magiſtratuum: à quibus omnia uerbera & tormenta perpeſſus, ad necis ſupplicium reſeruabatur: qui quoddam tempus hæc quæ prædiximus, nimis iniuſte ſuſtinuit. Anno uero nono Sedechiæ regis, decima die menſis decimi, uice ſecunda, Babyloniæ rex ad Hieroſolymam caſtrametatus eſt: & ſedens circa eam decem & octo menſes, cum ſtudio magnæ uirtutis obſedit, obſeſſoſq; Hieroſolymitas, duo mala & alia maxima deprimebāt, morbi lāguor, & fames eis uehementer obſiſtens. Hieremias uero propheta, quum eſſet in cuſtodia, non ceſſabat, ſed clamabat & prædicabat aperte, monēdo populum, ut regem Babyloniorū portas aperientes ſuſciperent: hoc enim facto, eos cum omni domo poſſe ſaluari, alioqui radicitus aſſerebat euelli: prædicabatq; pariter, quoniā ſi quis maneret in ciuitate, omnino periret, aut fame conſumptus, aut gladijs hoſtium. Si uero ad hoſtes confugeret, & inimicos & mortem quodammodo declinaret. Principes aūt hęc audientes, nec inter ipſa conſiſtentes mala, patiebātur eius uerba animo ſuo percipere: ſed cum ira graui ueniētes, indicauerunt regi, & accuſantes eum quaſi ueſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frāgeret, & malis promiſſionibus audaciam populi ualde molliret: quando dum parati eſſent omnes pro eo & patriæ ſalute pugnare, ille moneret ut ad hoſtes fugerent uniuerſi, quia ciuitas capienda foret, & omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipſe pro bonitate quidem & iuſticia iratus non eſt. Sed ne principibus tali tempore uideretur eſſe contrarius, permiſit eis ut facerent prophetæ, quod uellent. Qui hoc ſibi cōceſſo à rege, mox ingredientes in carcerem, & ſumētes eum in quendā lacum plenum cœno depoſuerūt, ut morte ppria ſuffocatus, extingueretur. Ille uero uſq; ad guttur in luto depoſitus, in his degebat anguſtijs. Quidam uero ſeruorū regis honoribus decoratus, & genere Aethiops, ærumnas prophetę nūciauit regi, dicēs non recte amicos & principes eius feciſſe, quod Hieremiam in cœno ſubmergerēt, quod opus omni morte & uinculis eſſet amarius. Hæc quum audiſſet rex, pœnitentia ductus, quia prophetā principibus tradidiſſet, iuſſit Aethiopi, ut ſumptis triginta regis miniſtris, & funibus, & quicquid expediret ad ſalutis eius utilitatem, cum feſtinatione Hieremiam extraheret. Aethiops autem ſumens quod præceperat rex, prophetam de lacu eduxit, & ſine cuſtodia eſſe permiſit. Euocante uero eum latenter rege, & requirente, ſi quid diuinum ei in rebus præſentibus poſſet edicere: ille ſe habere quidem quod diceret, aſſerebat, ſed non fore ſibi credendum, nec dum moneret, audiendum: quando iam quaſi malum aliquod agentem eius amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt, inquit, nūc qui Babylonium nequaquam dimicaturum eſſe dicebant, audientesq; fallebāt? Sed & ſi nunc dixero ueritatem, morte me nō condemnes? Quumq; rex ei iuſiurandum præbuiſſet, quia nec ipſe eum perimeret, nec principibus ſupplicij iure contraderet, data fide, ſecurus ſuadebat ei, ut Babylonijs traderet ciuitatem. Hæc enim dicebat deum ei per ſe prophetare, ſi libetati uellet, & præſentia pericula declinare: & neq; ciuitatē uſq; ad fundamenta deiici, nec tem plū ab hoſtibus concremari: quod ſi non fieret, ipſe malorū autor & ſibi & ciuitati huius calamitatis exiſteret. Hæc audiens rex, uelle ſe quidē quę monebat facere, di

Obſidio Hieroſolymorum

Perſecutio Hieremiæ

Liberatio Hieremiæ

Conſultat rex prophetam

xit,& expedire ſibi:ſed metuere cõtribules,qui ad regẽ Babyloniæ iã perrexiſſent, ne accuſantibus eum,periculo ſubiaceret. Quẽ propheta cõfortabat,& fruſtra ſuppliciũ ſuſpicari dicebat:nihil mali paſſurũ,ſi Babyloniis traderet ciuitatẽ,nec ipſum nec uxores,nec filios eius,inſuper & quia templũ maneret illæſum. Et Hieremiam quidem quum hæc dixiſſet,dimiſit rex,præcipiens,ut nulli ciuium quæ loquuti fuerant,proderet,ſed neq; principibus aperiret: qui ſi cognoſcentes eũ à rege uocatũ, requirerẽt,ut quod cũ eo loquutus fuerit,illis quoq; narraret,diceret quia popoſciſſet,ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui ſcilicet hoc eis dicebat, dũ uenientes ad prophetã,requirerẽt,quid locutus fuiſſet ad regẽ. Hæc quidem ita geſta ſunt. Babylonius aũt obſeſsionem grauius inferebat,faciens turres cũ magnis ædificijs,& aggeres ingentes exaltans,ex quibus reſiſtebat de muris repugnare nitentibus:multas quoq; machinationes erexit,æquãs muris per circuitum ciuitatis. Illi ſiquidem qui erant intra urbẽ,fortiter & prõptiſsime reſiſtebãt,neq; fame,neq; languore fatigati:& licet intus his paſsionibus angerentur,animo fortes uidebantur ad præliũ,in nullo adinuentiones inimicorũ & machinamẽta expaueſcẽtes:ſed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebãt illi,opponere cogitantes,ita ut magnũ certamen eſſet Babyloniis cum Hieroſolymitis,uelocitatis atq; prudentiæ: illis quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi,cq; captionem illius ciuitatis:his autem ſalutem ſuam non in alia cauſa ponentibus, niſi ut magno ſtudio laborarent, & non deſperarent excogitare,quibus modis hoſtium machinamenta deſtruerẽt. Et hæc paſſi ſunt menſibus octo & decem,donec fame uaſtarentur & telis,quę de turribus iaculabantur aduerſus eos hoſtes. Capta eſt uero ciuitas undecimo anno Sedechiæ regis,quarto menſe,die nono:ceperũtq; eam principes Babyloniorum, quibus obſeſsio à rege Nabuchodonoſor uidebatur eſſe cõmiſſa. Ipſe autem in Reblata ciuitate morabatur. Nomina uero principum qui Hieroſolymam obſiderunt hæc ſunt:Nergella,Serrarem,Matuſe,Megarus,Nabuzardan, Saris. Capta ſiquidẽ ciuitate circa mediam noctem, & principibus hoſtium ingreſſis in tẽplum, agnoſcẽs hæc Sedechias rex,ſumptis uxoribus & filijs,& principibus,& amicis,de ciuitate fugit per deſertũ ualde tutiſsimũ. Quod dum à quibuſdã traditicijs principibus Babyloniorũ indicatum fuiſſet,diluculo eum perſequi aggreſsi ſunt. Quem dum circa Hierichuntẽ apprehendiſſent,eũ unà circundederũt. Amici uero & principes qui cum Sedechia fugiebant,dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent, relinquunt eum,alter ad alterum locum fugiens, & unuſquiſq; ſe liberare contendens. Quem cõprehenſum cum paucis, hoſtes cum uxoribus & filijs perduxerunt ad regem. Venientemq; ad ſe,Nabuchodonoſor impiũ & infelicem uocare cœpit, & iuriſiurandi immemorẽ,quod præbuerat ut ei prouinciã cuſtodiret. Super hæc autẽ eum obiurgauit ingratũ:quia dum ab eo ſuſcepiſſet imperium,quod ab eius fratre tulerat,& illi tribuerat,cõtra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hæc:Magnus deus,qui odio habens tuam nequitiam,noſtro te ſubiugauit imperio,His igitur uerbis uſus aduerſus Sedechiam, filios eius iuſsit pariter & amicos cõtinuo perimi,ipſo ſcilicet Sedechia,& alijs captiuis inſpicientibus:deinde oculos eruens Sedechiæ,eumq; uinciens,perduxit in Babyloniam. Hæc aũt prouenerũt ei,quę Hieremias Ezechielq; prophetauerũt,quia cõprehenſus duceretur ad Babyloniã,& loqueretur ei ore ſuo,& non eam uideret,ſicut Hieremias dixit:cęcatus aũt & ductus ad Babyloniã,eam non uidit,ſicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur

Studium Babyloniorum in urbe capienda

Sedechias capitur

tur

tur, quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam, neſcientibus explicauimus, quia diuerſa eſt atq; multimoda, & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens, & quæ congruant agi prædicens, ignorantiamq; hominum & infidelitatē redarguens, per quę curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam quum ea quæ prædicebantur, cuſtodire nollent, calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi, ita ut eſſet impoſſibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regnauerūt, huiuſmodi cōuerſationē habuiſſe noſcuntur. Fuerunt aūt uiginti & unus uſq; ad ultimū regē, regnaueruntq; omnes annis quingentis & quatuordecim, & menſibus ſex, diebusq; decem. Ex quib. principatum tenuit primus eorum Saul, annis uiginti, non tamen ex eadē tribu cōſiſtēs. Porrò Babylonius miſit principē militiæ ſuæ Nabuzardam in Hieruſalem, ut expoliaret templum, præcipiens ei, ut & illud incenderet, & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentum uſq; deponeret, & populū in Babyloniā migraret. Qui dū ueniſſet ad Hieroſolymā undecimo anno regis Sedechię, & templum ſubuertit, & uaſa dei aurea argenteaq; tulit, nec non & maximū cantharum, quem poſuit Salomon: inſuper & columnas æreas, & capita earū, aureasq; menſas, & candelabra: & hæc auferens, templum quoq; ſuccendit menſe quinto initio menſis, anno undecimo Sedechiæ regis, decimo octauo aūt Nabuchodonoſor. Succēdit autē & regalia ciuitatēq; deſtruxit. Et templum ita concrematum eſt poſt quadringentos & ſeptuaginta annos, & menſes ſex, diesq; decem, ex quo illud conſtat ędificatum. Ab egreſſu autem populi ex Aegypto anni tunc erant mille, ſexaginta duo, menſes ſex diesq; decem. A diluuio uero uſq; ad uaſtationē templi omne tēpus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, dierum decem. Ex quo factus eſt Adam, uſq; ad ea quæ prouenerunt templo anni ſunt tria milia quingenti tredecim, menſes ſex, dies decem. Tantus ergo numerus eſt annorum. Quæcunq; uero geſta ſunt, ſingula ut prouenere, manifeſtauimus. Princeps itaq; regis Babyloniį, poſtq; Hieroſolymam & templū ſubuertit, ſumens captiuos, migrauit eos, & pōtificem Sarream, & ſacerdotem Ioſedech ſecundarium eius, & cuſtodes templi tres, & eunuchum qui erat ſuper armatos, & amicos Sedechiæ ſeptē, & ſcribā eius, & alios principes ſexaginta, quos omnes cū uaſis quæ deprædatus eſt, deduxit ad regem in Reblata, prouinciæ Syriæ ciuitatē. Rex aūt, pontificis quidem & principum capita ibi iuſſit abſcidi, ipſe uero omnes captiuos & Sedechiā deduxit in Babylonem. Vinctum uero circūegit & Ioſedech Pontificē, filium Sarreæ Pontificis, quē occidit Babylonius in Reblata Syriæ ciuitate, ſicut dudum iam deſignatū eſt. Igitur quia genus regiū explanauimus, & qui fuerunt, & eorum tēpora cuncta narrauimus: neceſſarium iudicaui etiā nomina Pōtificum referare, qui Pontificatum regum temporib. habuerunt. Primus ſiquidē Sadoch Pōtifex templi fuit, quod Salomon ædificauit: poſt eum filius eius Achimaas in eius honorē ſucceſſit: poſt Achimaā Azarias: poſt hunc autē Ioraā: & poſt eum Anxioramus: deinde Phideas: poſt Phideam uero Sudeas: poſt hunc autem Hilus: Hilo uero ſucceſſit Ioathan: cui rurſus Vrias: Vriæ uero Nerias: poſt Neriam autem Ideas fuit: poſt hunc uero Sallum: deinde Helchias: poſt hunc Zaroch: & poſt hunc fuit Ioſedech, qui captiuus in Babyloniam ductus eſt. Iſti ſiquidem omnes in Pontificatu, filius patri per ordinem ſucceſſerūt. Veniens autem in Babyloniam rex, Sedechiam ſecum habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter ſepeliſſet, uaſa quæ in Hieroſolymorum templo fuerat deprædatus, dīs dicauit ſuis, & populum in Babyloniorum regione

Quot & quā diu reges Hieroſolymorum regnauerint

Catalogus Pontificum

gione constituit: Pontificem uero soluit à uinculis.

De reliquijs Iudæorum, & morte Godoliæ, malicia Ismaelis. Cap. XI

4. Reg. 25 PRinceps itaq; militiæ Nabuzardan, dum captiuasset populum Hebræorum, pauperes & eos qui se tradiderant, dereliquit: constituens eis principem nomine Godoliam, filium Aichan, de nobilibus natum, mansuetũ & iustum: iussitq;, ut opus in terra prouinciæ facientes, regi definita tributa persoluerent. Hieremiam uero prophetam soluit à carcere: eiq; suasit, ut ad Babyloniam secum ueniret: fuerat enim ei hoc à rege iussum, ut illi per omnia placide ministraret: qui si nollet hoc facere, indicaret, ubi manere uellet, quatenus hoc regi significaret. Propheta uero nec sequi uoluit, nec alibi cõmorari: sed libẽter se habere dixit in deserta patria, & cũ mi serrimis habitare reliquijs. Cognoscens aũt eius uoluntatem militiæ princeps, Godoliæ quem constituerat in Hierosolymorum urbe, præcepit, ut eius prouidẽtiam in omnibus haberet, eiq; ministraret quibus egeret: & donatis prophetæ multis pretiosisq; muneribus, dimisit ad propria. Et Hieremias quidem mansit apud Godoliam in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Masphat: rogauitq; Nabuzardan, ut cũ eo dimitteret discipulum Baruch, filium Neriæ, ex magna ualde familia, & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum fecisset Nabuzardan, in Babyloniam profectus est. At illi, qui obsessa Hierosolymorum urbe diffugerant, dispersi per certa loca, dũ recessisse Babylonios cognouissent, & quasdam reliquias in Hierosolymorum urbe reliquisse, & qui eam incolerent, superesse, undique collecti, uenerunt ad Godoliam in Masphat. Erant enim principes eorum, Iohannes filius Zarij, & Saræas, & Iezonias: simul & alij. Porrò de genere regio erat quidam Ismael, uir malignus & callidus: qui quum obsideretur Hierosolyma, ad regem euasit Ammonitarum nomine Vachalim, & ibi illo tempore commoratus est. Igitur qui ad Hierosolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere, nequaquam Babylonios metuentes: colentesq; terram nihil mali passuros esse dicebat: & hæc quoq; iuramento firmauit: adijciens, quia & solatiũ cunctis præberet: & si quis ab alio grauaretur, illius mereretur auxiliũ: suasitq; ut singuli in qua uellẽt ciuitate, manerent, & ut mitteret cum eis qui eorũ habitacula repararent: & ipse quoq; faceret, dum tempus esset ut triticum, & uinum, & oleum reconderent, quatenus hyemis tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixisset, dimisit eos ad prouinciæ loca, quæ unusquisque uoluisset. Fama uero discurrente ad genus Iudææ, quia uenientes ad se de fuga, Godolias clementissime susciperet & ad terram colendam habitare dimitteret, ut regi Babylonio tributa persoluerent, concurrebant omnes ad Godoliam, & in prouincia habitarunt: considerantesq; prouinciam in pace regi, & Godoliæ benignitatem atq; clementiam, Iohannes & principes qui cum eo erant, ualde dilexerunt eum: dicebantq; mittendum ad regem Ammonitarum Vachalim, ut Ismaelem latẽter occideret, quatenus ipse securus esset in Israel: quia ille erat de regio genere, qui solus poterat rebellare. Cuius dolum dicebant posse declinare, si potius Ismaelem ipse perimeret, ut metum de cætero non haberet: adijcientes insuper se timere, ne Godolia magis ab illo perempto, funditus Israelitarum reliquiæ deperirent. Ille uero acquiescere noluit, dicens, nõ esse rectum contra uirum qui adhuc nil malignitatis gesserat, insidias exercere: non enim uerisimile esse, quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret: & quem in tanta necessitate fouerat, & ab inimicis alijs eripuerat, ipse perimeret: sed & si è diuerso faceret ille

ret ille dolum,melius eſſe,ut ipſe perimeretur ab illo potius quàm homo qui ad il/lum confugerat,ſuamq; ſalutem ei tradiderat,& commendauerat uitam, dolo pe/rimeretur iſtorum.Et Iohannes quidem,& principes qui cum eo erant,quum non potuiſſent perſuadere Godoliæ,protinus receſſerunt. Tempore ſiquidem dierum triginta tranſacto,uenit ad Godoliam in ciuitatẽ Maſphat Iſmael cum uiris decẽ, quos Godolias ſplendidis epulis muneribusq; ſuſcepit. Tunc Godolias inter con/uiuia Iſmael ſæpius (ut aſſolet) inuitato,debriatus eſt. Quem Iſmael uidens ita ui/no repletum,& uelut inſenſatum in ſoporem ebrietate conuerſum,ſurgens cum de cem ſuis amicis,eum occidit, & eos qui cum illo in conuiuio recumbebant. Et poſt eorum peremptionem egreſſus per noctem, cunctos pariter in ciuitate Iudæos & milites trucidauit,qui à Babyloniis fuerunt derelicti. Altera uero die cum muneri/bus ueniebant ad Godoliam de prouincia octoginta uiri,nihil ſcientes quod de eo fuerat geſtum. Quos quum uidiſſet Iſmael,eos quaſi ad Godoliam acceſſuros,in terius euocauit,Quibus ingreſſis,aula clauſa,cunctos occidit: eorumq; corpora in lacum profundiſſimum ne uiderentur,abiecit.Ex his itaq; octoginta uiris, aliqui e/repti ſunt:qui ſe rogauerunt non prius occidi, antequam occultas in agris diuitias, & pallia ſimul & ueſtes reconditas,& frumenta,monſtrarẽt. Hæc audiens Iſmael, pepercit eis. Populum uero qui erat in Maſphat,cum uxoribus & filiis captiuum duxit,inter quos et filias Sedechię regis,quas Nabuzardan Babyloniorũ princeps Godoliæ reliquerat conſeruandas.Hæc quum egiſſet,uenit ad regem Ammonita/rum.Audiens aũt Iohannes,& principes qui cũ eo erant,quæ in Maſphat fuerant geſta ab Iſmael,mortemq; Godoliæ,nimis exaſperati ſunt:& ſumentes ſinguli ar/ma ſua,egreſſi ſunt,ut Iſmael uiriliter expugnarent. Quẽ quum apprehendiſſent circa fontem Chebron,illi qui ab Iſmael captiui ducebantur, uidentes Iohannem & principes,releuati ſunt,ſolatium ſibi ueniſſe iudicantes: & relinquentes eum qui illos ceperat,ad Iohannem ſe contulerunt. Iſmael itaq; cum uiris octo fugit ad re/gem Ammonitarum.Iohannes autem ſumens quos de manibus eripuerat Iſmae/lis,& eunuchos,& mulieres,& infantes,uenit ad quẽdam locum,quem Caulas ap/pellant:& illo die ibi manſit. Deliberauerunt aũt ut inde ſurgentes, abirent Aegy/ptum,metuentes,ne eos Babyloniį perimerent propter Godoliæ mortem, qui ab eis dux fuerat inſtitutus.Et dum in tali conſilio permaneret, petierunt Hieremiam prophetam Iohannes,& principes qui cum eo erãt,ut deum conſuleret, quatenus eis in anguſtia conſtitutis,quid deberent facere,demonſtraret: iurãtes ſe facturos, quicquid eis Hieremias ediceret. Quumq; propheta oraturũ ſe pro eis apud deũ cõpromiſiſſet,poſt dies decem apparuit ei deus,dicẽs,ut indicaret Iohanni,& prin/cipibus,et uniuerſis,quomodo conſiſtentibus eis in illa prouincia,ferret diuina pro uidentia ſolatium,& à Babyloniis quos metuebant,ſeruaret illæſos: proficiſcentes aũt in Aegyptũ,perituros:& ab Aegyptiis illa paſſuros,quæ olim fratres eorũ con ſtat eſſe perpeſſos.Hæc quum dixiſſet Iohanni & populo propheta deum prædi cere:non ei credebãt,quia deus eos in prouincia habitare præciperet, ſed ut præſta ret Baruch diſcipulo ſuo,mentiretur quidem de diuino mandato:ſuaderet autẽ eis ibi manere,ut à Babyloniis interirent.Populus autem & Iohãnes,non obedientes conſilio dei,quo eos monuerat per prophetam,diſceſſerũt ad Aegyptum:ducẽtes et Hieremiam pariter,et Baruch.Quumq; illic eſſent,indicauit prophetę diuinitas, uenturum regem Babyloniorum ad Aegyptũ:iuſſitq; prædicere populo & Ægy/

Interitus Godoliæ per malitiã Iſmaelis

pti futuram captiuitatem,& quia alios quidem eorum occideret, alios captiuos ſumens,in Babyloniam perduceret.Et hæc ita completa ſunt. Quinto ſiquidem anno captiuitatis Hieroſolymorum,qui eſt tertius & uigeſimus regni Nabuchodonoſor, caſtrametatus eſt idem Nabuchodonoſor in inferiori Syria, eamq; detinens,expugnauit Ammonitas & Moabitas. Quumq; ſubdidiſſet has gentes,perrexit in Aegyptum,eamq; ſubuertit:& regem quidem qui tunc erat,occidit:aliúmque in ea conſtituens,denuo Iudæos captiuos duxit in Babyloniam. Et Hebræorum quidem genus eiuſmodi termino Euphratē tranſiſſe percepimus. Igitur per Aſſyrios corruit populus decem tribuum de Samaria, quum regnaret apud eos Ozias:deinde duarum tribuum multitudo à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum & Chaldæorum,captis Hieroſolymis,eſt uaſtata. Salmanaſar etenim tranſmigrans Iſraelitas,in eorum regione conſtituit Cuthæorum gentem, qui prius in interiori parte Perſidæ & Mediæ morabantur:tunc tamen Samaritæ uocati ſunt, uocabulum prouinciæ ſumentes,in qua habitare uidebantur.Babyloniorum uero rex quum duas tribus captiuas duxiſſet, neque gentem aliam in eorum habitare fecit prouincia,& propterea deſolata omnis Iudæa, & Hieroſolyma, & templum annis ſeptuaginta permanſit. Omne ſiquidem tempus à captiuitate Iſraelitarum uſque ad duarum tribuum tranſmigrationem,fuit annorum centum triginta, menſium ſex,dierumq; decem.

Hiſtoria Danielis Caput XII

Dan.1 POrrò rex Babyloniorum Nabuchodonoſor,ſumens omnes Iudęorum nobiliores,& cognatos regis eorū Sedechiæ,qui & pubertate corporū, & aſpectus pulchritudine reſplendebant,pædagogis pro diligentia exhibenda eos cōtradidit, eosq; caſtrauit:quod etiam eis quoq;,quos ceperat ex alijs gentibus quas uaſtauerat,quum eſſent in ætatis huius pulchritudine conſtituti, feciſſe dinoſcitur: iuſſitq; eis miniſtrari de menſa ſua cibos, & erudiri prouincialibus literis, pariter & Chaldæis.Erant autem iſti ſapientia quidem idonei, habentes exercitium potius. Inter quos erant aliqui de genere Sedechiæ,quatuor optimi & natura benigni: quorum alius quidem Daniel,alius Ananias,alius Miſahel,quartus autem uocabatur Azarias.Horum nomina Babyloniorum rex cōmutauit,& alijs iuſſit appellari uocabulis.Danielem quidem uocabat Balthaſar,Ananiam uero Sidrach, Miſahel autem Miſach,Azariam uero Abdenago.Hos autē rex quum eſſent nimis ingenioſi, & circa literarum doctrinas aſſidui,habebat in honore,& dilectione præcipua. Placuitq; Danieli cum cognatis ſuis,ut ſe à cibis regiæ menſæ ſuſpenderent,& ab omnibus animatis generaliter abſtinerent.Et accedentes ad Aſchanen eunuchum,cui eorum diligentia à rege fuerat commiſſa,rogauerūt eum,ut ea quæ rex iuſſerat eis expendi,ipſe perciperet,& eis legumina comedenda præberet, uel quicquid aliud inanimatum uellet:ad iſtos cibos ſe eſſe dicentes deditos,& alios ſibi ualde contrarios .Ille uero paratum quidem ſe eſſe dicebat,eorum uolūtatibus obedire,ſed metuere regem,ne per corporis maciem,uultusq; mutationem proderētur regi,quod ab epulis abſtinerent:dicens eſſe cōſequens,ut pro qualitate ciborū, eorum quoq; color & corpora mutarentur:& dum alij pueri bene refecti à rege uiderētur, iſti & periculi & ſupplicij autores exiſterēt.Dum igitur Aſchanes formidinem hanc haberet, perſuaſerunt ei, ut pro experimento decem diebus hæc miniſtraret illis: & dum habitus eorum corporis minime uerteretur ad peius,in his ſine dubio permanerent

De Daniele et tribus ſocijs eius

nerent, tanquam ex hoc lædi non poſſent: ſi uero eos graciliores inſpiceret uel deteriores aliis, ad priora conuiuia reuocaret. Quibus dum non ſolũ cibus ille nõ noceret, ſed etiam magis quàm aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret, ita ut illi quibus regalia conuiuia præbebantur, inferiores eſſent, Daniel aũt & qui cum eo erant, crederẽtur in magna copia epulisq; conuiuari: ex illo tempore Aſchanes audacter ea quidem quæ de menſa regia quotidie illis pueris mittebantur, ipſe ſumebat: & illis quæ prædicta ſunt, miniſtrabat. Et illi quaſi & animæ eorũ propter hoc eſſent lympidę, & ad doctrinas euectę, corporaq; eorum ad laborem apta conſiſterent (non enim aut animas hebetes habebant; & pro ciborum uarietate confuſas, aut corpora per eaſdem epulas molliora) omnes uelociter didicerãt doctrinas, quæcunq; apud barbaros erant, & apud Chaldæos: præcipue tamen Daniel ſapientia erat idoneus, & ad ſomniorum interpretationes expertus, eiq; reuelabatur aperte diuinitas. Igitur poſt annum ſecundum Aegyptiacæ uaſtationis, rex Nabuchodonoſor uidit ſomnium ualde mirabile, cuius explanationem ipſe ei per ſomniũ deus aperuit. Quod dũ euigilaſſet, oblitus, mox Chaldæos uocauit, & magos atq; diuinos: dixitq; ſe uidiſſe ſomniũ, & expoſitionem eius, & hæc ſimul oblitum: iuſſitq;, ut dicerent ſomnium, & quid ſignificaret. Illis uero dicẽtibus, hoc inuenire eſſe hominibus impoſsibile: ſed ſi uiſionem exponeret, ſomnij explanationem ab eis audiret: interminatus eſt eis mortem, niſi ſomnium eius edicerent. Et dum faterentur nõ poſſe quod iubebat fieri, oẽs unà præcepit occidi. Daniel aũt audiens, quoniã oẽs ſapientes rex iuſſiſſet interimi, inter quos & ipſe cum ſuis cognatis periculo ſubiaceret, acceſsit ad quẽdã Ariochim, cui fuerat principatus cõmiſſus ſuper regis armigeros, eumq; rogauit, ut ei cauſam ediceret, pro qua rex omnes ſapiẽtes & Chaldæos & magos iuſſiſſet occidi: & dũ de ſomnio cognouiſſet, & quia iuſſiſſet rex indicari ſibi quam uiderat uiſionem, quod dũ non potuiſſent facere, ad ſuũ interitum prouocaſſent regem, rogauit Ariochim, ut ingreſſus ad regem, unã noctem peteret, ut à magorum nece ſe retineret: ſperare ſe dicens, quod ea nocte ſupplicans deo, ſomnium regis agnoſceret. Ariochis uero nunciauit regi inducias quas poſceret Daniel, Et rex quidem magorum ſuſpẽdi iuſſit interitum, donec promiſſionem cognoſceret Danielis. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculum proprium ueniens, tota nocte rogauit deum, ut ei ſomnium regis indicaret: ne magi & Chaldæi, & inter eos ipſi quoq; perirent, ſed ut eos potius ab ira regis eriperet, eiq; oſtenderet uiſionem, quam rex reuelatam ſibi nocte præterita noſcebatur oblitus. Deus autem miſericordiam habens illorum qui periculo ſubiacebant, ſimul & Danielis, ſomniũ ei & modũ explanationis innotuit: ut ab eo rex etiam quod ſignificaretur, agnoſceret. Daniel aũt à deo hęc ſibi reuelata cognoſcens, gauiſus ſurrexit: & hoc fratribus indicãs, illos quidẽ de uita deſperatos, & iam paratos ad mortem, ad ſecuritatem & ſpem uitæ reduxit. Deo aũt gratias præcipuas egit, qui miſericordiam ætatis eorũ habuiſſet. Factoq; die, uenit ad Ariochim: petens, ut eum introducere deberet ad regẽ, adijciens uelle ſe ſomniũ quod uiderat tranſacta nocte, narrare. Ingreſſus igitur ad regem Daniel, hoc primo popoſcit, ne ſapiẽtiot putaretur aliis Chaldæis & Magis, quia dum illi ſomniũ nequaq; inuenire potuiſſent, ipſe ei indicaturus accederet: quando nõ experimẽto humano, nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet, hoc ſciret: ſed miſeratus, inquit, deus omnium qui in mortis uidebãtur periculo cõſtituti, & mei, ſimul & qui ęiuſdẽ ſunt gentis, ſomniũ

Dan. 2

Rex oblitus ſomnij cõuocat magos

&

& explanationem eius mihi aperuit. Non enim minus pro illis, q̃ pro nobiſipſis ti
tæ termino te iubente multatis, ſolicitus erã dum utiq; uiros bonos et optimos iniu
ſte mori præceperas, quos nihil quod ſit humanæ ſapientiæ, præcepiſti facere: ſed
quod dei ſolius eſt, ab eis exigere uoluiſti. Tibi ſiquidẽ cogitanti, quis totius mundi
Daniel prodit regi ſomnium teneret principatũ, uolens deus omnes poſt te regnaturos oſtendere, huiuſmodi ſo
mniũ reuelauit. Vidiſti enim ſtatuã ualde procerã, cuius caput quidẽ erat aureũ,
humeri uero & brachia argentea, uenter aũt & femora ærea, crura pedesq; ferrei.
Deinde uidiſti lapidẽ de mõte abruptum, decidiſſe ſuper ſtatuã: eamq; proſtratã
contriuiſſe totam, & nullã eius partem integrã reliquiſſe: aurum uero & argentum,
& æs, & ferrum plus farina contritũ, & ſpiritu uehementi flante direptũ, atq; diſper
ſum: lapidẽ uero creuiſſe tantũ, ita ut omnis terra ab eo uideretur impleta. Somniũ
itaq; quod uidiſti, hoc eſt: cuius interpretatio hunc ſenſum habet: Caput quidẽ au
reum te ſignificat, & qui ante te in gente Babylonia regnauerunt. Duæ, inquit, ma
nus & humeri, indicãt, quia à duobus regib. ueſter poſſit deſtrui principatus. Illo
rũq; denuo, alter quidẽ ab occidente erit deſtructurus imperiũ, ſimilis æramento:
cuius rurſus regnũ ceſſare faciet qui ferro uideatur æqualis, teneatq; omnia, quãto
ferri natura ſit robuſtior auro & argento, ſimul & ære. Signauit equidem & de lapi
de regi Daniel, quod mihi nõ placuit indicare: ſed præterita quæ ſunt iam facta de
ſcribere, non futura tractare. Si quis autem integritatem deſiderans, uult hæc per
ſcrutari, & de incertis utrũ fiãt ſtudet agnoſcere, feſtinet legere librũ Danielis, quẽ
inueniet inter literas eſſe diuinas. Rex autem Nabuchodonoſor hæc audiens, & ſo
mnium ſuum agnoſcens, obſtupuit ingenium Danielis: & procidens in faciem, eo
modo quo deus adoratur, ſalutauit Danielem: eiq; ſacrificari quaſi deo, præcepit.
Cui etiam proprij dei impoſuit nomen, & procuratorem totius regni conſtituit eſ
ſe cum ſuis cognatis, qui per inuidiã & dolũ pericula ſuſtinuerunt, & regẽ ex huiuſ
Rex ſtatuam adorari iubet modi cauſa offendiſſe uidebantur. Interea rex, dum feciſſet ſtatuam auream, altitu
dine ſexaginta cubitorum, latitudine ſex, et eam ſtatuiſſet in campo maximo Baby
loniæ, dedicaturus eam, cõuocauit ex omni terra cui præerat principes uniuerſos:
præcipiens eis primo, ut dum audirent tubæ ſonum, proſtrati, ſtatuam pariter ado
rarent: qui uero hoc non facerent, eos in ignis caminũ interminatus eſt eſſe mitten
dos. Omnibus ergo poſt tubæ ſonitum adorantibus ſimulachrũ, Daniel & cogna
ti eius minime hoc feciſſe dicuntur, nolentes utiq; leges præuaricari paternas. Qui
dum uincti fuiſſent, repente in ignem miſſi, & inopinabiliter diuina prouidentia li
De pueris in caminũ ignis proiectis berati, mortis pericula effugerunt. Non enim cõtigit eos ignis. Reor utiq; eo quod
nihil iniuſte feciſſent, ut in caminũ miſſi, nõ ſint ab igne contacti. Et facta eſt flam
mæ natura debilior, habens in ſe dei miniſtros, qui eorum corpora eſſe talia præpa
rauit, ut non potuiſſent ab igne conſumi. Hoc ergo factũ oſtendit eos iuſtos apud
Dan. 4 regem, atq; religioſos: pro qua re habebantur ab eo in honore præcipuo. Poſt
paulum itaq; tempus denuo uidit in ſomnis rex aliam uiſionem, quia caſurus de re
gno, cum beſtijs eſſet habitaturus: & quum degiſſet hoc modo annis ſeptem in de
ſerto, reciperet denuo principatum. Hoc quum uidiſſet ſomnium, magos denuo
conuocauit: eiſq; referens quod uiderat, interpretationem congruam exigebat. Et
aliorum quidem nemo potuit uirtutem ſomnij comprehendere, neq; regi manife
ſtare. Daniel uero ſolus & hoc expoſuit: & ſicut ei prædixerat, ita puenit. Nã quũ
habitaſſet prædictum tempus in eremo, nullusq; præſumpſiſſet illis ſeptem annis

rerum

rerum dominium detinere,ſupplicans deo ut regnum rurſus reciperet,denuo ad id reuerſus eſt. Nullus igitur me culpet,eo quod ita narrauerim ſingula, ſicut in antiquis libris inueniuntur ſcripta. Nam in ipſo hiſtoriæ meæ principio, propter eos qui quæſtionem faciunt,aut in aliquo culpare nituntur,aſtruxi,dicens, translaturũ me libros Hebraicos in eloquium Græcum:& hos uolentibus aperire,neque adiícere ipſe aliquid ſeorſum,neq; ſubtrahere me promittens. Porrò Nabuchodonoſor dum uixiſſet annis quadraginta & tribus,defunctus eſt:uir illuſtris, & priorib. regibus ualde felicior. Meminit huius actuum & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ Chaldæorum,ita dicens. Audiens autem pater eius Nabuchodonoſor,quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in Aegypto,& locis Syriæ inferioris, & Phœnices, receſſiſſet ab eo,quum ipſe iam fatigari non poſſet,cõmittens filio Nabuchodonoſor iuueni quandam partem exercitus,miſit aduerſus eum. Nabuchodonoſor aũt congreſſus aduerſus eum,qui ab eius patre receſſerat,facta dimicatione,et cum uicit,et prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

Beroſus hiſtoriographus

De regno Babyloniorum inſtaurato,& finito Cap. XIII

EO ſiquidem tempore contigit,ut pater,Nabuchodonoſor ęgrotaret in Babylone ciuitate,& à uita recederet:qui regnauit annis uiginti & uno. Nabuchodonoſor autem nõ poſt multum tempus mortem patris agnoſcens, & diſponens cauſas Aegypti,reliquamq; prouinciã,& captiuos eius,& Phœnicum, & Syrorum,& gentiũ Aegyptiarum,& præcipiens quibuſdam amicis,ut cũ magna uirtute & omni utilitate ad Babyloniã cuncta deferrent:ipſe cum paucis per deſertũ uenit ad Babyloniam:& potitus rerum quæ tunc gubernabantur à Chaldæis,à quodã uiro ſibi optimo reſeruatarũ,totius regni paterni dominus eſt effectus. Captiuis autem uenientibus habitationem cõſtituit in locis opportuniſſimis Babyloniæ ciuitatis: ipſe uero de manubijs hoſtium & templum Belis, & reliqua largiſsime nimis ornauit,& antiquæ ciuitati aliqua contulit,& priſca reparauit: ita ut nequaquã obſidentes ualerent fluuium conuertere, & ciuitati aliquo modo præualere. Erexitq; tres porticus intrinſecus,& tres extrinſecus de latere cocto:decenterq; muniens eam,& exornans ualde munifice,paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus eſt: quorum ſpatia, & reliquam multitudinem pulchritudinis, credo ſuperuacuum dicere. Veruntamen hoc ſciendum, quia dum eſſent hæc magna,& nimis eximia, diebus ſunt quindecim cõſummata. In iſtis uero regalibus lapides poſuit, quorum ſimilitudo erat inſtar montis: & plantauit diuerſas arbores, fecitq; hortum quod ſuſpenſile dicebatur,eo quod uxor eius proſpectum regionis propriæ uidere deſideraret,quæ nutrita fuit in locis Mediæ. Horum itaq; meminit etiam Megaſthenes in quarto Indicorũ libro:ubi nititur approbare hunc regẽ fortitudine & actuũ magnitudine Herculem tranſcendiſſe. Dicit enim eum uaſtaſſe Lybien ciuitatem, & Iberiam. Sed & Diocles in ſecundo Coloniarũ libro,meminit huius regis: Philoſtratus in Indicis & phœnicijs hiſtorijs dicit, quia iſte rex obſedit Tyrum annis tribus & decem menſibus:quum illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus. Hoc ergo modo diuerſi ſcriptores huius regis fecere memoriam. Poſt mortem uero Nabuchodonoſor, Amilmathapacus qui & Abimatadocus, filius eius ſuſcepit regnum:& Hieroſolymitarum regem Iechoniam,qui & Ioachim,ſoluit à uinculis: eumq; inter amicos neceſſarios habuit, & multa ei dona conceſsit: fecitq; eum in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ, qui ſe utiq;

Magnificẽtia ſecundi Nabuchodonoſor

Megaſthenes

Diocles Philoſtratus

Succeſſio regum Babyloniorum

ſe utiq; cum uxoribus & filijs & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate ſua,ne,ſicut prædiximus,obſeſsione capta,uaſtaretur.Moriente uero Amilmatha paco,poſt annos octo & decem ſui regni,Egeſſarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis,Eoq; mortuo, ad eius filium Laboſordachum peruenit impe-
Dan.9 rium.Quod dum nouem menſibus habuiſſet, eo defuncto, tranſijt ad Balthaſar, qui Naboan nuncupabatur.Contra hunc itaq; regẽ caſtrametati ſunt Cyrus Perſarum rex,& Darius Medorũ.Quẽ dum obſiderent in Babylonia,mirabile quod dam prodigium contigiſſe dinoſcitur.Iacebat nanq; cœnans in domo maxima, & conuiuijs regalibus opportuna,cum ſuis concubinis pariter & amicis:placuitq; ei, ut de proprio templo uaſa dei deportarentur: quæ de Hieroſolymis deprædatus Nabuchodonoſor,uſus quidem eis non fuerat,ſed in templo ſuo dicauerat.At ille ſuperbia ductus eſt, ut eis uteretur ad pocula, & hoc modo blaſphemaret deum.

De manu in pariete ſyllabas conſcribẽte

Tunc itaq; uidit de muro uenientem manum,& in pariete quaſdam ſyllabas conſcribentẽ.Qua uiſione conturbatus,cõuocauit magos atq; Chaldæos,& omne genus ſimilium,quod inter Barbaros ſomnia & huiuſmodi ſigna diſcernere prænualebat,ut ei quæ fuerant ſcripta,manifeſtarent.Quumq; magi nihil penitus inuenire, neq; intelligere ſe poſſe dicerẽt,in anguſtia rex cõſtitutus,& multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cauſam,in omni prouincia prædicari fecit,ut qui literas illas, & quæ per eas ſignificarentur, poſſet exponere:ei torquem auream,ueſtemq; purpuream daret,ſicut regibus Chaldæis mos erat uti, & tertiam partem ſui pariter principatus.Quo facto,dum multi magi concurrerent,ut propoſitam munificentiam regis haberẽt, inuentionem aut ſignificationem literarum nequaq; inuenire poterant.Dumq; regem uideret in anxietate ſua auia conſtitutum,cœpit eum confortare ac dicere,quod eſſet quidam de Iudæa captiuus,ex eorum genere,quos duxerat Nabuchodonoſor,quum Hieroſolymam uaſtaſſet,cui nomen erat Daniel, uir ſapiens & argutus,ut poſsit res inuenire difficiles,& quæ ſoli deo notæ uiderentur: qui etiam Nabuchodonoſor regi,quum nullus alter potuiſſet dicere, quibus egeret,ad agnitionis lumen adduxerat quod quærebat:adijciens, ut eum aduocaret,& peteret,quatenus de literis eo narrante,cognoſceret,quod nullus poterat inuenire, ſi triſte aliquod ſignum ſignificaretur à deo.Hæc audiens Balthaſar,Danielem ad ſe uenire præcepit.Cui quum dictum fuiſſet de eo,eiusq; ſapientia, & quia ſanctus ſpiritus ei ineſſet,& ſolus inuenire poſſet,quæ alij neq; mente conciperent, poſcebat,ut ei quæ ſcripta fuerant,& quæ ſignificare poterãt,indicaret:Quod ſi faceret,purpura ueſtiendum,& torquem auream circa collum eius dandam eſſe promiſit: inſuper ei & tertiam partem regni pro honore ſapientiæ conferendam,ut ex eis,inſignis uidentibus appareret. Quo facto, Daniel dona quidem eum retinere apud ſe dixit: ſapientiam nanq; & diuinitatem ſine ſuffragijs ſemper exiſtere, & gratis prodeſſe credentibus:ea uero quæ ſcripta uidebantur,ei ſignificaturũ ſe eſſe

ſcripturã Daniel explanat

promiſit:dicens,hæc eius uitæ ſignificare ſubuerſionẽ,eo quod neq; ex his, ex quibus parens eius propter iniurias dei fuerat caſtigatus, ille didicit eſſe pius, & nihil ultra humanam cogitare naturam:quando & Nabuchodonoſor mutatus in beſtiam,propter ea quæ impie geſſerat,poſt multas preces ac ſupplicationes miſericordiam potuit promereri,& ad humanam redire conuerſationem, ac regna priſtina reparare: qui poſt hæc ſolum deum omnem habere uirtutem, & humano generi prouidere, donec aduixit,aſſeruit. Tu,inquit,obliuionem horũ habens,multumq;

diuinitatem

diuinitatem blaſphemans,in eius uaſis unà cum tuis concubinis tibi miniſtrari feciſti:Quæ uidens deus & iratus,per ea quæ ſcripta ſunt,pronunciauit, qui tibi terminus ſit futurus.Illæ uero literæ deſignant hęc:MANE,quod Latina lingua ſignificare poteſt numerum:quia uitæ,inquit,tuæ deus tempus & regni dinumerauerit, & parum tibi ſupereſſe decreuerit.TETHEL quidem,hoc ſignificat pōdus. Apponderās,inquit,deus uitæ tuæ tēpus,iam illud declinare pronūciat.PHARES, ſed et hoc fragmentum ſignificat lingua Romana:Frāget,inquit, deus regnū tuū, & Medis illud Perſisq; diſtribuet.Cumq; Daniel hæc indicare dixiſſet quæ in patriete cōſcripta fuerant,Balthaſar quidem regem triſtitia,qualis poterat pro tātæ calamitatis ſignificatione prouenire detinuit:non tamen prophetę quaſi malarum rerum indici,dona quæ promiſerat denegauit,ſed cuncta conceſsit:cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur,propria eius & non prophetantis eſſent; illum uero qui hæc uere diſcreuerit, uirum bonū dicebat ſimul & iuſtum. Igitur non poſt multum tempus & ipſe eſt captus, & ciuitas, Cyro Perſarum rege aduerſus eum fortiſsime dimicāte.Balthaſar enim is eſt,ſub quo capi contigit Babyloniam, cum regnaſſet iam decem & ſeptem annis,nepos Nabuchodonoſor regis, cuius talem uitæ terminum fuiſſe percepimus.Darius autem Aſtiagis filius, qui Babyloniorū principatum deſtruxit,cum Cyro cognato ſuo:annū agebat ſexageſimum & ſecundum,cum Babylon fuiſſet inuaſa:qui tamen alio nomine uocabatur à Græcis: quiq; Danielem prophetam ſumens ad ſe in Mediam duxit,& omni honore eum celebrauit. Erat enim unus inter tres ſatrapas, quos Darius ſuper trecentos ſexaginta ſatrapas inſtituerat. *Babylon à Cyro & Dario capta*

De Daniele in lacum coniecto & liberato, deq; uiſionibus arietis & hirci. Caput XIIII.

Dan.6

DAniel itaq; cum eſſet apud Darium in honore præcipuo,ita ut quaſi ſoli uiderentur cuncta commiſſa,inuidiæ apud cæteros crimine laborabat. Mordentur enim,qui quoſdā apud principes plus quàm ſe ualere conſpiciunt. Et dum quærerent occaſionem,& derogationis fomitem,uidentes eum apud Darium eſſe probabilem,nullā inueniebant cauſam.Nam dum eſſet ſuper theſauros, & omne ſuffragium oblatū à quocunq; deſpiceret, cui turpe uidebatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere,nullam criminis cauſam accuſatores inuenire faciebat. Illi uero dum nihil haberent,quod contra Danielem dicerent,ut regio eum poſſent honore priuare,alium quæſiere modum,quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent.Videntes nanq; eum tertio in die orantem ad deum, occaſionē ſe inueniſſe putabant,per quam perderent Danielem.Et uenientes ad Darium, nunciauerunt ei,quia ſatrapis eius & principibus placuiſſet,ut triginta diebus populus requieſceret,quatenus neq; ipſum aliquis,neq; deos eorum adiret:ſimiliter nec oraret: quorum ſi quis ſententiam trāſcenderet,in lacum leonum periturus includeretur. Rex autem eorum nequitiā non intendens,neq; hæc contra Danielem arbitratus molimina facta,dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebantur, & eorum ſententiam confirmare promiſit:propoſuitq; decretū in populo,quod ſatraparum placita deſignabant.Et cæteri quidem iuſſa cuſtodientes,ne tranſcenderēt quæ præcepta uidebantur à rege,quieſcebant:Danieli uero nulla fuit in iſtis cura:ſed ut erat ſolitus, ſtans deum cunctis uidentibus adorabat.Satrapę occaſionē ſumpta,quam contra Danielem inuenire quærebant,mox uenerūt ad regem accuſantes,tanquam ſolus

Daniel eius præcepta transcenderet: quia dum nullus alter apud eos orare præsumpserit, quod non quidem propter impietatem, sed propter custodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad suum oraret deum, Credentes etenim quia propter magnum fauorem, quo eum Darius diligebat, etiam illorum decreta contemnens, Danieli ueniam daret, in hoc potius habētes inuidiam, magis instabant, & ad nullam mansuetudinem recedebāt: sed eum secundū legem datam in lacum leonum proijciendum esse poscebant. Sperans autem Darius quia eum eriperet deus, & nihil ab eis sustineret aduersum: consolabatur eum, ut fortiter ferret euentum. Rex itaq; dum fuisset in lacum missus Daniel, signato lapide, qui pro ianuis in eius positus erat ore, discessit: & incœnatus totam noctem duxit insomnem, mœstus & pro Daniele nimis afflictus. Die uero facto surgens, uenit ad lacum: & inueniens signaculum sanum, quo lapidem obsignauerat, aperiens clamauit uoce magna, Danielē requirens, si sanus esset. Quo respondente regi, quia nihil passus fuisset mali, iussit eum repente de lacu protrahi bestiarum. Inimici uero uidentes nihil mali pertulisse Danielem, dicebant regi, non eum diuina prouidentia custoditum, sed satiatos leones copijs contingere eum noluisse: Ille uero eorum nequitiam uidēs, iussit leonibus multas carnes apponi, eisq; satiatis inimicos Danielis in lacum leonum præcepit immitti: ut si reuera per satietatem ad eos leones minime accederent, hoc aperte cognosceret. Quo facto, & satrapis in lacum depositis, Dario manifestatum erat, quia diuinitas saluauerit Danielem. Leones enim nulli eorum penitus pepercerūt, sed omnes pariter discerpserunt: quasi rabida fame pleni, & nulla cibi copia recreati: Arbitror enim quia non fuerunt ad hoc fame prouocati leones, qui utiq; paulo ante uidebantur carnium abundantia satiati, sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta, simul & quia dei uolūtate uocabātur ad pœnā. Peremptis itaq; hoc modo Danielis inimicis, rex Darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deum quem Daniel colebat, eumq; uerum & omnipotentem asseuerans esse solum. Habuit autem etiam Daniel in honore pręcelso, principem eum suorum faciens amicorum. Dum ergo Daniel sic esset insignis & clarus, eo quod religiosus existeret, ædificauit in Egbatanis Mediæ mausolcum ualde præclarum, & mirabiliter nimis instructum: Sic eius pulchritudo uidetur noua, & solida, nullaq; senectute tam magni temporis longæuitate confecta: cum ædificia eadem quæ homines patiātur, & ad uetustatem ueniant, & sua fortitudine longæuitate careant, ac proprij decoris amissione marcescāt. Manet enim hactenus & uidentibus creditur nuper ædificatum, ita ut ea die qua conspicitur putetur esse constructum. Hactenus enim sepeliūtur ibi Medorum reges atq; Persarum, pariter & Parthorum: & cui hæc cura committitur, sacerdos est Iudæorum, & hoc fit usq; ad præsens tempus. Dignū est enim de Daniele dici, quod maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, & quasi in uno quodam maxime loco positus omnia prophetasset, & uitæ suæ tempore apud reges & plebem in honore fuit, & gloriam & memoriā possidet sempiternam. Omnes nanq; libri quoscunq; conscribens dereliquit, leguntur hactenus apud nos: & ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim solum futura sicut alij quoq; prophetæ dixit, sed etiam tempus definiuit, quo hæc necesse sit adimpleri. Prophetis nanq; prioribus mala prædicentibus, & propterea à regibus & populo non bene susceptis, Daniel bonarum rerum propheta fuit apud eos: & propter famam

Daniel in lacum leonum mittitur

Mausoleum à Daniele constructum

Autoritas Danielis

mam rerum quas prædicebat, fauorem uidebatur habere cunctorũ: per euentum uero causarum ueracium, acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuinitatis in populo habebat. Reliquit enim nobis ex his quæ conscripsit, unde integritas eius prophetię, & nulla mutatio possit cognosci. Ait enim quia cum esset in Sũsis in metropoli Persidæ, cum suis sodalibus exiuit in campum: & repẽte terrę motu facto, relictus sit solus, amicis eius per diuersa fugientibus, & conturbatus in faciem super ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangente eum, & inter hæc ut surgeret imperante, quatenus ea quæ erant post multas generationes ciuibus euentura conspiceret: dum surrexisset ostensum sibi dixit arietem magnum, multa quidem cornua habentem, nouissimum uero eorũ ualde præcelsum: deinde quidem respexisse ad occidentem, & uidisse hircum exinde ferri per aerem, congressumq; arieti, & eũ secundo cornibus impetitum prostrasse in terram, & undiq; cõculcasse: deinde uidisse hircum de frõte cornu maximum produxisse: quo fracto, orta ex eo loco cornua quatuor, & ad uentos singulos esse conuersa, inter quę aliud paruulum ortum fuisse conscripsit. Quod dum creseeret, dicebat deus qui hæc eidem monstrabat, expugnaturum fore eius gentem, & ciuitatem fortiter esse capturum templumq; concrematurum, & sacrificia fieri prohibiturũ diebus mille, ducentis sexaginta sex. Hæc quidem in campo qui est Susis, Daniel se uidisse conscripsit: & tali modo demum sibi hãc aperuisse uisionem exposuit: arietem quidem regnũ Persarũm & Medorum significare dicens: Cornua uero, eos qui regnaturi forent: nouissimum uero cornu significare dicebat ultimũ regem, & hunc diuitijs & gloria priorum esse præcipuũ. Hircum autem significare narrabat, quia aliquis de Græcis regnaturus esset, qui secundo congressus aduersus Persam, eum bello deuinceret, & omnẽ gloriam eius principatus auferret: & ex maximo cornu quod erat in hirci fronte primum, significari regem: & ortum quatuor cornuum illo cadente, quæ quatuor partes terræ uidebantur aspicere, successionem uniuscuiusq; post obitum primi regis dixit annunciari: et diuisionẽ regni inter eos esse faciendã, dũ ille prior nec filios nec cognatos esset habiturus: multisq; annis in terrarum orbe esse regnaturos: & ex eis quendam oriri regem, expugnaturum gentem eius, & leges atq; conuersationem pariter ablaturum, & templum deprædaturum, & sacrificia celebrari tribus annis prohibiturum. Et hæc utiq; nostra gens sustinuit per Antiochum, qui appellatus est Epiphanes, hoc est præclarus, sicut uidit Daniel, & ante multos conscripsit annos: quæ omnia deo sibi monstrante cõscribens reliquit, ut legentes & quæ iã prouenere cõsiderantes, credant in honore diuino fuisse Danielẽ, & per hæc quæ sunt ita uerissima, Epicureos errare cognoscãt, qui & prouidentiã uitæ negant, & deum res humanas curare non existimãt, neq; à beata incorruptibilię; substãtia pro stabilitate cunctorum gubernari iudicant uniuersa: sed hunc mundũ sine rectore, & sine cura aliqua ferri sponte cõfirmant. Quæ si, ut aiunt, sine præsule essent, sicut naues gubernatoribus desolatas uentorũ uiolentia submergi cõspiciunt, aut currus sine agitatore confringi, ita & mundus sine prouidentiæ regimine olim potuit deperire quassatus. Ego nanq; Danielis dicta respiciens, ualde puto à uera opinione recedere eos, qui nullã prouidentiã humanarũ rerum dicunt habere deũ. Non enim si hæc sponte gererentur, secundũ illius prophetiam omnia prouenire conspicere/mus. Ego siquidem ut de his inueni & legi, ita cõscripsi. Si quis autem uult opinionem aliam sequi, crimen pro diuersa sententia habebit.

Dan. 8

Visiones Danielis prophetæ

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER VNDECIMVS

De reditu Iudæorũ ad Hieroſolymã licentia Cyri & ædificatione templi.

CAPVT PRIMVM

1.Eſd.1
2.Eſd.3

PRIMO imperij anno regis Perſarum Cyri, cui ſeptuageſimus concurrebat, ex die quo noſtrum populũ contigit ex propriis finibus ad Babyloniam migrare, miſeratus eſt captiuitatis deus, & illius calamitatis infelicium Iudæorum: & ſicut per Hieremiã prophetam ante prædixerat cõs ciuitas euerteretur, poſtquam ſeruierunt Nabuchodonoſor eiuſcõs nepotibus, & hanc ſuſtinuerunt ſeruitutẽ per annos ferè ſeptuaginta, rurſus eos ad propriam reſtituit terram, & templum reædificare, & prætérita frui felicitate decreuit. Concitans ergo animum Cyri, fecit eum per omnem Aſiam ſcribere: Cyrus rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus regem cõſtituit, credo hunc eſſe quem gens Iſraelitarum adorat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quomodo templum eius ędificaturus eſſem in Hieroſolymis in terra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem inter ſuas prædicationes Eſaias reliquerat ante ducenteſimum & decimũ annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixiſſe deum: Quoniã uolo Cyrum, quem multarum & magnarum gentium regem cõſtitui, mittere populũ meum ad propriam terram, & templum mihi reconſtruere. Hæc Eſaias prædicauerat, ante annos centum & quadraginta deſtructionis templi. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomen ſuum, impetus quidam eum accepit, ut munificam ſcripturam impleret.

Relaxat Cyrus captiuitatem Iudeorũ

Conuocans autem clariſsimos Iudæorũ, qui Babylonem habitabant, dixit ſe concedere Iudæos ad propriam remeare prouinciam & ciuitatẽ Hieroſolymam, & templum dei reconſtruere, ſe eos ſcilicet adiuuante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis, ut aurum cõferrent & argentum ad templi renouationẽm, inſuper & immolanda pecora. Hæc Cyrus cum Iſraelitis dixiſſet, egreſſi duarum tribuũ principes, Iudæ ac Beniamin, unà cum Leuitis & ſacerdotibus, ad Hieroſolymam peruenerunt. Multi uero reſederunt Babyloniæ, minime paſſi poſſeſsiones ſuas relinquere. Quò dum ueniſſent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad templi renouationem, alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem, & uota deo reddebãt, & conſtitutas ſecundum ueterem conſuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatam & antiquam religionis conſuetudinem rediuiuam. Tranſmiſit etiam Cyrus uaſa dei, quæ auferens à templo rex Nabuchodonoſor, ad Babyloniam uſcõs portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati ſuorum theſaurorũ cuſtodi, præcipiens ea dari ſeruanda Abaſſaro, donec templũ reędificaretur: perfecto autem eo, traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in templo. Direxit etiam epiſtolam Cyrus ad Syriæ ſatrapas, hæc continentem: Rex Cyrus Siſinnio & Sarabaſnæ ſalutem: Iudæos terram meam inhabitantes, qui uoluerunt ad ſuam patriam remeare permiſi, & ciuitatem renouare, templumcõs dei in Hieroſolyma rurſus ędificare, in eodem loco in

Epiſtola Cyri regis

quo

quo prius fuerat constitutum. Missi autem & Mithridatem thesaurorum meorum custodem, & Zorobabelum principem Iudęorum, ut fundamenta restituant, templumq; recondant, Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum, eorundem & latitudo: & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito, & unum parietem ligneū ex materijs ipsius prouinciæ: similiter & altare, super quod immolēt deo. Sumptus uero de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam uasa, quæ de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum custodi, et Zorobabel principi Iudæorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, & templo dei restituant, Quorum numerus est tantus: Refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta: situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: pateræ aureæ triginta, argenteæ duo milia quadringentæ: & uasa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo potiebātur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo & uino, dragmas ducenta quinq; milia quingentas: & ad similam tritici, uigintiquinq; milia, quadringentas artabas: quæ iubeo præberi de tributis Samariæ, faciantq; immolationes in Hierosolymis sacerdotes secundum leges Mosaicas, & offerentes supplicēt deo pro salute regis & generis eius ut regnum Persarum permaneat. Eos uero qui hæc contempserint uel infirmauerint, iubeo crucifigi, substantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hæc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hierosolymā conuenerunt, fuerunt milia sexcenta duo, & quadringentisexagintaduo.

De prohibitiõe Iudæorum à templi ædificatione præsidum factione. Cap. II 1.Esd.4 3.Esd.2

SEd cum mitterent templi fundamenta, & nimis circa ædificia festinarēt, omnes in circuitu gentes, præsertim Cuthæi, quos à Media & Persida terra Salmanasar rex Assyriorum migrans, habitare fecit Samariam, cum exinde populum Israelitarum tulisset, petebant satrapas, & eos qui ædificia curabant, ut impedirēt Iudæos, ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent: qui pecunijs corrupti, uenderunt Cuthæis negligentiam & socordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens cõtra Massagetas, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri principatum suscipiente, qui in Assyria & Phœnice & Ammonitide & Moabitide & Samaria morabantur, epistolam mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia accidentia scribens, & Semelius scriba, et curatores Syrię iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudęos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos rediisse, & ciuitatem rebellem ac maliuolam & fores eius, ac muros ædificare, templumq; reconstruere. Scito autem, his perfectis neq; tributa eos pati reddere, neq; obaudire, sed etiam regibus resistere, & magis imperare quàm obsequi festinare. Dum autem ædificatur templum, & fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescribere tibi quatenus monumēta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudæos & regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis & hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniã si ciuitas sic renouata, & muris undiq; munita fuerit, uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicen. Postq; uero Cambyses hanc legit epistolam, natura maliuolus existens mouetur, & hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo accidentia scribenti, & Belesemio, & Semelio scribæ, & reliquis constitutis, & habitantibus Phœnicen & Samariam, hæc dicit: Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri uolumina: & inueni

ciuitatem hanc inimicam regibus ſemper exiſtere, & ſeditiones ac bella habitatores eius commouiſſe, regesq; eorum cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegiſſe. Igitur præcipio, minime concedi Iudæos ciuitatem ædificare, ne plus creſcat eorũ malitia, qua ſemper contra reges uſi ſunt. Cũ has literas legiſſent Rathimus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant, ſtatim equis deuecti, propere ad Hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudæos ædificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouem impedita ſunt, uſq; ad ſecundum annum Darij regis Perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis Aegyptijs reuerteretur, defunctus eſt in Damaſco.

De propoſitæ quæſtionis diſſolutione, Iudæorum reditu & templi reſtauratione impedimentoq; multiplici. Caput III

3. Eſd. 3. 4 POſt Magorum uero interitum, qui defuncto Cambyſe, principatum Perſarum anno tenuerunt, hi qui ſeptem domini nuncupabantur apud Perſas, filium Hiſtaſpis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus eſſet, deum orauit, & ſi fieret rex, omnia dei uaſa quanta Babyloniæ inuenirentur, ad templum Hieroſolymitarum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore proficiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudæorũ ab Hieroſolymis ad Darium, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero imperij ſui anno, Darius ſummo apparatu cœnam exhibuit amicis, & uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarum, & pręfectis Indię & Aethiopiæ, magiſtratibusq; centũ uigintiſeptẽ prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unuſquiſq; ad dormiendũ rediſſet, rex Darius ad cubiculũ ueniens, paucumq; noctis requieſcens, & expergefactus, quod noctis reſtabat reliquũ inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes cõuertit, promiſitq; ſummo honore fulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & ſuper aurum dormire, currumq; frenis aureis ornato uehi, & cidari byſſina ac torque aurea uti, & poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam, affinemq; ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet, primum interrogauit utrum fortius ſit uinum, ſecũdo utrum rex, tertio utrum mulieres, aut his omnibus magis fortior ſit ueritas. Has cum illis propoſuiſſet quæſtiones requieuit. Luceſcente autem die conuocauit omnes magiſtratus, & ſatrapas, & præfectos Perſarum & Medorum: ſedensq; in ſolio quo ſolebat, unumquenq; corporis cuſtodem coram omnibus iuſſit pronunciare, quid eis de propoſitis quæſtionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens, ait: Cum ego uere uini fortitudinem conijcio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes, & animas: Reges etiã pupillo & infanti ſimiles facit: ſeruũ quoq; ad liberi audaciam concitat, & pauperes ſimiles diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas, & calamitatibus compreſſas reficit: mœſtitiam extinguit, alienæq; debitores pecunię ad obliuionẽ perducit, ita diſponens eos, ut ſe omnibus ditiores putent, nihilq; uile loquãrur: ſed memores diuitiarum, felicibus utantur uocabulis, & reges magiſtratusq; cõtemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armare, ſocietatesq; diſſoluere: & cum ad ſobrietatem, per noctẽ uina relinquentes, peruenerint, excitãtur, nihil penitus de his quæ

Quæſtio Darij cubiculariis ſuis propoſita

De fortitudine uini

in

in ebrietate commiſerant cogitantes. Hæc ergo cõſiderans, omnibus fortitudinem uini comperio potiorem, & uiolenter omnia uincentem. Poſtquam hęc primus de fortitudine uini quę dicta ſunt diſſeruit, ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine, oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida iudicãtur. Modum autem approbationis hinc aſſumpſit, & dixit: Dum omnia ſub hominum coercẽtur poteſtate, qui mare ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire, etiam ipſi homines ſub manu regum ac poteſtate degunt. Qui ergo ſuper tam potens & ualidum animal dominantur, cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicentur? Vnde & bella & pericula ſubiectis imponentes audiuntur, & eos contra inimicos dirigentes propter ſuam fortitudinem habent obedientes: montes quoq; dirui, muros ac turres deponi iubent, qui propterea occidere ac interfici patiuntur, ne regum præcepta tranſcendere uideantur. Vincentes autem prædam quam ab illis abſtulerint bellis, regi reportant. Hi quoq; qui non militant, ſed terram colunt arantes, cum laborauerint, & omnem operum miſeriam tolerauerint, meſſem facientes ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, & quod uel dixerint uel iuſſerint ſine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine ſaturati dormierint, alijs uigilantibus cuſtodiũtur, tanquam ipſo timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere uel diſcedere, & ſibi prouidere, ſed unum opus hoc exiſtimant neceſſarium, ut permanentes cuſtodiant regem. Cur itaq; non uidetur rex cũctos fortitudine ſuperare, cui tot populi obſecundare præcipiuntur? Iſto quoq; tacente de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere, dicẽs: Sic equidẽ forte uinum fortis & rex eſt, cui omnes obaudiũt, ſed his potẽtior pulchritudo mulieris exiſtit. Nam regẽ enixa mulier ad uitã edidit, & eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinũ, mulieres creauerunt & aluerunt. Nihil autẽ eſt, quod non ab his habeamus. Nam & ueſtes nobis ab his texuntur, & domus noſtræ per has curantur atq; ſeruantur, & non poſſumus à mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſſideamus, & quicquid aliud fuerit precioſum & induſtria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, ſpeciem eius obſtupeſcimus: patimur omnia concedere quę poſſidemus, ut deſiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricem terram, ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores, & animas unà cum ipſis perdere non timemus. Nónne laborãtes, & omnem tolerantes miſeriam per mare ac terram, cum aliquid per laborem acquirimus, totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus uel tradimus? Regem quoque uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rabazaci Themaſij, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentẽ capiti eius & ſibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem: ridebatq; cum illa riſiſſet: & cum irata fuiſſet, mœſtitia confuſus, & blandimentis placauit mulierem, rogans eam, & ſe nimis humilians, ſi quando eam uidiſſet triſtem. Poſt hæc inuicem aſpicientibus ſatrapis & ducibus, idem Zorobabel diſputare de ueritate cœpit, euidenter quidem oſtendens, quantum mulieres fortes exiſtant: debiles tamen & iſtæ & rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt, & cœlum altum & uelox, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus, & ex eadem cauſa oportet ueritatem fortiſsimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas ualet. Inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis eſt & ſempiterna: nobis autem non pulchritudinem tempore

De fortitudine regis

De mulieris fortitudine

Nihil fortius ueritate

tabescentem accommodat,neq; substantiam casibus auferendam, sed iusta & regalia discernit,ab his quæ iniusta uel iniqua monstrantur. Cum ergo terminasset Zorobabel de ueritate sermonem,laudante multitudine optime eum dixisse,quo modo ueritas fortitudinem immutabilem & non senescentem sola possidet,impe rauit ei rex petere præter promissa quæ uellet:nam præstaturũ se ei dixit, eo quod sapientior & prudentior aliis apparuisset.Iussitq; etiam secum eum sedere, & affi nem uocari.Tũc Zorobabel ammonuit eum, ut uotũ quod deuouerat si regnum perciperet,adimpleret.Votum autem quod deuouerat hoc erat: reædificare Hie rosolymam,templumq; dei construere,& uasa restituere,quæ auferens Nabucho donosor rex ad Babyloniam deportauerat.Et dixit:hæc mea est petitio, quã nunc iubes me poscere, eo quod iudicatus sum sapiens ac prudens. Rex autem in hoc lætatus surrexit,& eum osculatus,toparchis & satrapis scripsit, præcipiens ut dedu cerent Zorobabel,necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Præterea mandauit Syriæ ac Phœnices magistratibus,ligna cedrina à Liba no decisa Hierosolymã transmittere,et cũ eis recondere ciuitatẽ.Scripsit etiam libe ros esse omnes Iudæos,qui à captiuitate redierũt ad terrã Iudæã: prohibuitq; sa trapas ac procuratores suos imperare Iudæis opera regalia.Super hæc præcepit et omnẽ terrã quã colere uoluissent,sine tributis eos possidere:Iussitq; etiã Idumæos & Samaritas,& eos qui humilẽ Syriã habitabant,reddere uicos Iudæorũ quos te nebãt.Insuper ad templi ædificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sa crificare quoq; eos legitimas immolationes permisit:omnem autem impensam,& sacram uestem, qua seruiũt in templo principes sacerdotum & reliqui sacerdotes, & Leuitis instrumenta quibus domino cantent,de suo fieri præcepit. Custodibus quoq; ciuitatis,& templi,iugera terræ per singulos annos,et pecunias cõstitutas ad necessaria uitæ dari decreuit. Transmisit etiã uasa,& omnia quæ Cyrus ante ipsum de Iudæorũ restitutione facere uoluit,eadem Darius definiuit impleri. His omni bus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia,respexit sursum ad cœlum, & cœpit agere gratias deo sapientiæ,per quã uictoriã Dario præsente perceperat, dicens:Nequaq; his dignus fuissem,nisi te domino propitio.Ita deo gratias agens de præsentibus,petebat ut ei in futuris adiutor existeret.Peruenit autem ad Baby loniam,& contribulibus suis regis mandata patefecit.Audientes illi deo gratias re ferebant,qui eos patriæ suæ restituebat:& ad potum conuiuiaq; conuersi, per sep tem dies summa lætitia fruebantur, & restaurationem & regressionem patriæ fe stiua gratulatione celebrabant.Postea omnes principes tribuũ ad Hierosolymam profecturi,cum uxoribus & filijs ac subiugalibus,elegerunt homines Darij, quos cum eis rex usq; Hierosolymam destinauit, & cum lætitia & iucunditate uel canti bus tibijsq; ac sonantibus cymbalis ibant.Præcedebat autem eos & reliqua multi tudo Iudęorum cum ludis.At illi ad Hierosolymam conscendebant ab unaquaq; parte patrum tribuum certus numerus existens.Sed mihi minime uisum est no mina patrum recensere, ne legentium animos à rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerem narrationem.Septem uero cantores & cantatrices ducentæ quadragintaquinq;,cameli quadringentitriginta.Summa uero multitudinis eunti um,qui circa duodecimum annum ætatis habebant,ex tribu Iuda & Beniamin,fu erunt quater mille milia,& sexcentauigintiocto milia, Leuitæ autẽ quatuor milia septuaginta.Mulierum autem & infantium commixtim corpora fuerunt quadra ginta

Munificentia Darij in Iudæos

Zorobabel proficiscitur reparaturus templum & urbem

1. Esd. 2, 3. et 5

Numerus Iudæorum repentium Hierosolymam

ginta milia, septingenti quadraginta duo. Præter hos uero Leuitas fuerunt cãtores centum uigintiocto, ianitores centumdecem, serui templi trecẽti nonagintaduo: insuper et alij sexcẽti sexagintaduo, dicentes se quidem Israelitas, nullo modo tamen ualentes suum ostendere genus. Repulsi uero sunt quidam à sacerdotali honore, qui uxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere prævalebant, nec in generatione Leuitarum uel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingenti uigintiquinq;. Mancipiorum uero multitudo sequebatur eos qui ad Hierosolymam pergebant, numero septem milia trecenti uigintiquinq;, subiugalia uero quinque milia quingenta uigintiquinq;. Dux uero dinumeratæ multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filijs Dauid genitus de tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, princeps sacerdotum, nec non & Mardochæus, & Serebæus, qui à populo principes fuerant constituti, & contulerunt auri quidem minas centum, argenti autem quinq; milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parsq; totius populi Iudæorum, quãta in Babylone fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uero multitudo ad suas patrias discessit. Cumq; septimus uenisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mittens Iesus princeps sacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione con- 1. Esd. 5
struxerunt altare in loco quo prius ædificatum fuerat, & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem Mosi. Dumq; hæc facerent, gentes offendebantur uicinæ, quæ eis odiosæ erant. Celebrauerunt autem illo tẽpore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moses præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechismos, & hostias sabbatorum, & omnium sanctorum dierum sacrificabant uota reddentes, à primo die septimi mensis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præstantes pecunias lapidũ cæsoribus & ædificatoribus, insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs uero leue & suaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere: quæ ligantes in modum ratium, ad portum Ioppę transferebãt. Nã sic ante præceperat Cyrus, sed tunc iubẽte Dario fiebat. Quæ secundo anno profectionis Iudæorũ ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cum & templi renouatio urgeretur, & fundamentis restitutis superædificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus uero præposuerunt Leuitas, uicesimũ iam annum ætatis agentes: & Iesum & filios & fratres, & Abdoelum fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templũ omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabãt, propere quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuitæ & filij Asaph surgentes, laudabãt dominum laudibus quas Dauid prius eis ostenderat. Cumq; sacerdotes & Leuitæ, & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum uiderent per inopiam nõ ita constructum: arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristes ac dolorẽ minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperũt. Populus uero præsentibus cõtentus erat, & de templi ædificatione lætabatur, nullã prioris memoriam faciens, nec antiqui cõparatione cruciabatur. Vincebant autẽ tubarum sonos, & populi lætitiam sacerdotum & seniorum lamentationes, eo quod eis uidebatur minor templi constructio institisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iudę & Beniamin habentes, concurrebant, causam tubæ uolentes agnoscere: uidentesq; quod captiui Iudæi à Babylone redeun-

Templi reparatio

tes

tes,templum reædificaſſent,petierunt Zorobabelem & Ieſum principes tribuum, ut ipſis quoq; permitteretur unà cum eis templum renouare,& in commune labo rare.Nam non colimus dicebant minus ab illis deum,quoniam et religionis cupidi ex illo tempore ſumus,ex quo nos hic Salmanaſar Aſſyrius rex ex Chutia & Me dia migrauit.Poſtquam hæc locuti ſunt,Zorobabel & princeps ſacerdotũ Ieſus, & duces tribuum Iſraelitarum reſponderunt quidem impoſſibile eſſe eis commu nicare,quoniam ipſis permiſſa eſſet templi innouatio,prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario:adorare uero ſi uellent licere,& hoc ſolum illis eſſe cõmune, & om nibus hominibus uenientibus in templum adorare deum.Poſtquam uero hæc au dierunt Cuthæi(nam hac appellatione Samaritæ uocãtur) indignati perſuaſerunt gentibus Syriæ petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & Camby ſe,ut cum illis templi renouationem prohiberent,& feſtinantibus Iudæis moram afferrent ac tarditatem.Per idem tempus aſcenderunt ad Hieroſolymam Siſinni us Syriæ ac Phœniciæ præfectus,& Sarobarzanes cum alijs, & interrogauerunt Iudæorum magiſtratum,qui eis conceſſiſſet templũ ſic ædificare, ut magis caſtrũ uideretur eſſe quàm templũ,uel cur portas & ciuitatem tam munito circumdediſ ſent muro. Zorobabelus uero & princeps ſacerdotũ Ieſus, ſeruos quidem ſe eſſe maximi dei dixerunt:hoc uero templum ipſi deo quondam à rege ſuo feliciſsimo, & qui omnes uirtute mortales uicerat,fuiſſe cõſtructum,multisq; temporibus per manſiſſe:ſed cum ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſent, Nabuchodonoſor rex Chaldæorũ & Babyloniæ,ſua potentia ſuperãs ciuitatem euertit, templumq; depopulatus incendit,& populum captiuum ad Babyloniam migrauit.Cyrus au tem qui poſt eum Perſarum & Babyloniæ rexit imperium,ſcripſit ut templum re ædificaretur:& exinde omnia quæ Nabuchodonoſor extulit ornamenta & uaſa, Zorobabelo & Mithridati cuſtodi pecuniarũ tradidit,præcipiens ut hæc iterum ad Hieroſolymam reportarent, & in propria renouato reſtituerent templo. Hoc enim mandauerat feſtinanter fieri,ideoq; Sabaſſarũ aſcendere iuſsit ad Hieroſoly mam,ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui poſtquã à Cyro literas acce pit,ueniens ſtudioſe fundamenta diſpoſuit,& ex illo tempore hactenus hæc con ſtruxit,ſed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remanſit.Igitur ſi uul tis ac probatis,ſcribite Dario,ut inquirat imperatorum monumenta,& inueniet ni hil penitus nos fuiſſe mentitos.Hæc dicente Zorobabelo & principe ſacerdotum, Siſinnius & qui cum eo erant, ædificationem quidem templi uetandam iudicaue runt,donec regi Dario ſuggereret. Statim uero ei propter hæc cõſcripſerunt. Tũc Iudęi timentes & exterriti,ne aliud q̃ prius iuſſerat, regi uideretur de templi con ſtructione,fiduciã à duobus prophetis,qui per idem tempus apud eos erant, Ag geo & Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Perſis durum eſſe metuen dum,cum deus poſitum templum prędixerit innouari. Qui cum credidiſſent pro phetarum ſententię,ædificationem curabant nullum prætermittentes diem.Dario uero ſcribentibus Samaritis,& accuſantibus per epiſtolam Iudæos, qui ciuitatem munirent,& templum caſtello magis ſimile q̃ templo conſtruerent, & dicentibus nõ ea quæ fiunt ei prodeſſe:inſuper epiſtolas oſtendentibus,per quas Cambyſes templi ædificationem fieri uetuiſſet,cognoſcens rempublicã ſuam non eſſe tutam Hieroſolymis reſtitutis: cum literas à Siſinnio & ab his qui cum eo erant directas legiſſet,iuſsit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus eſt in Egbatanis

Chuteorum inſidiæ

Eſdræ.5

conſtructa

conſtructa turre in regione Mediæ codex,in quo hæc conſcripta leguntur: Primo imperij ſui anno rex Cyrus iuſsit templum in Hieroſolymis renouari & altare, cuius altitudo eſſet cubitorum ſexaginta,latitudo eorundem:ex tribus parietibus lapidis lapide polito, & ligneum parietem unum ex materijs ipſius regionis. Sumptus autem à rege fieri diſpoſuit,& uaſa quæ abſtulit Nabuchodonoſor,& ad Babyloniam portauit, reddi Hieroſolymitis. Quorũ curam Sabaſſaro Syrię ac Phœnices præfecto,& magiſtratibus collegis eius iniunxit,ut ipſi quidem à locis illis recederẽt,ſeruis uero dei Iudæis & magiſtratibus eorum,templũ ædificare permitterent. Iuſsit quoq; ut adiuuarent eos ad opera, & ex tributis prouinciæ quam curabant,darent Iudæis immolationis cauſa tauros & arietes, agnos ac hædos & ſimilam,oleumq; & uinum,& alia quæcunq; peterent ſacerdotes,ut orarent pro ſalute regis atq; Perſarum. Eos uero qui eius mandata contemnerent,crucifigi præcepit, & eorũ ſubſtãtias regiæ domui deputari:deprecatus quoq; orationibus deum: ut ſi quis auderet templi renouationem uetare,hũc talem percuti,eumq; à ſua iniquitate ſuſpendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, reſcripſit Siſinnio & collegis eius,dicens:Rex Darius Siſinnio equitum præfecto & Sarabazeni, & collegis eius ſalutẽ:Exemplar epiſtolæ,quam in monumentis inuenimus,tranſmiſi, & iubeo omnia fieri quæ in ea continentur. Valete. Igitur epiſtolam cognoſcentes Siſinnius & qui cum eo erant,regis uoluntati de reliquo competentia facicbant:& inſtabant ſacris operibus,adiuuantes ſeniores & magiſtratus Iudęorum, & procedebat ſummo ſtudio templi conſtructio,prædicantibus Aggeo & Zacharia ſecundum mandata dei: & cum uoluntate Cyri & Darij regum ædificatum eſt ſeptem annis. Nono autẽ imperij anno Darij,uiceſimatertia die menſis undecimi,quẽ Hebræi uocãt Adar,Macedones Diſtrũ,ſacerdotes & Leuitæ ac reliqua Iſraelitarum multitudo,poſt captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hoſtias,tauros centum,arietes ducentos,agnos quadringentos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ ſunt tribus Iſrael) pro ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & Leuitæ ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam ædificauerant iam Iudæi templi porticus,in circuitu interioris ſacrarij. Veniente autem die feſto Azymorũ primo menſe quem Macedones Xanticum,nos autem Niſan nominamus,omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit:dieſq; feſtos ſanctificati cum ſuis uxoribus & filijs ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur, quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt,& per ſeptem dies nullis abſtinuere delicijs. Holocauſtum autẽ offerentes, deo ſacrificabant,agentes gratias,quod iterum eos terræ patriæ legibusq; reſtituiſſet,mentemq; regis Perſarum propitiam eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admoniti, deo munifice nimis & locupletabiliter immolabant. Habitabant autem in Hieroſolymis & optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabant eorum negotia,uſq; quo regnare contigit nepotes Aſamonei. Nam ante captiuitatem & tranſmigrationem, à Saul & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicæ ſuſceperunt,alia illis erat forma reipublicę, per quingentos trigintaduos annos,menſes ſex,dies decem. Ante hos autẽ reges,præſules eos regebãt,qui appellabant iudices & monarchæ. Et hac republica uſi ſunt annis plus quingentis,poſt mortem Moſi & ducis Ieſu. Hæc quidem reductis à captiuitate Iudæis temporibus Cyri & Darij omnia cõtigerunt. Samaritę uero inui

Eſdræ 6

Epiſtola Darij ad præfectos

Qualis ante captiuitatem & poſt fuerit Iudæorum reſpublica

diuel

di uel molesti aduersum eos erecti, multa in Iudæos operati sunt, diuitijs confidentes & cognationi Persarum, quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iubebantur à rege immolationis causa de uectigalibus præberi, nullatenus dare uolebant: & ut præfectos equitum fauentes sibimet in hoc & cooperantes haberent, aliaq; multa, quibus nocere Iudæis per se aut per alios potuissent, non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hierosolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accusarent Samaritas. Legatus itaq; missus est Zorobabel, & alij quatuor de senioribus. Cum uero crimina & causas, quas contra Samaritas ferebat, à legatis rex cognouisset, dedit eis epistolam deportandam ad præfectos equitum, & curiam Samariæ, quæ huiusmodi erat scripta: Rex Darius Tanganæ & Sambalæ præfectis equitum, & Sadracæ & Velueni Samaritis, & reliquis conseruis eorum in Samaria constitutis: Zorobabel & Iamnias & Mardochæus legati Iudæorũ uos accusant, tanquam molestos & impedientes templi constructionem, & nullatenus uelle præstare ad hostias quos uobis præcepimus sumptus. Volo igitur, ut legentes præsentem epistolã præbeatis his ex regalibus thesauris, & tributis Samariæ omnia, quæ illis ad immolationem sunt utilia, quemadmodum sacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis sacrificijs, & pro me & pro Persis sacrificare deo. Epistola quidem hæc continebat.

Samaritæ accusant apud Darium

De redeuntibus Hierosolymam sub Esdra & Neemia: de uxoribus abdicatis & muro extructo opera Neemiæ. Cap. v

1. Esd. 7

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum suscipiens, uoluntatis paternæ colendi & honorandi deum hæres apparuit. Omnia nanq; faciebat, quæ religionis erant, patremq; secutus Iudeis liberaliter utebatur. Per illud tempus princeps fuit sacerdotũ filius Iesu, nomine Ioachim. Erat autẽ in Babylone uir iustus, et gloria magna potẽs apud multitudinem, primus populi sacerdos, nomine Esdras. Qui cum legum Mosi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus est. Ad Hierosolymam autem ascendere deliberans, & ducere quosdam secum de Babylone Iudæos, à rege popoſcit epistolam sibi ad satrapas Syrię dari, per quam noticiæ eorum quis esset, intimaretur. Rex autẽ ad satrapas huiusmodi direxit epistolam: Rex regum Xerxes Esdrę sacerdoti, & lectori legis dei, salutem. Opus esse meæ clementiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel sacerdotes, uel leuitas sub nostro regno constitutos, pergere ad Hierosolymam præcipio, si desiderant ut eant, quemadmodum & mihi, & septem consiliarijs meis uisum est, quatenus uisitent Iudæam, & secundũ ritus legum dei portent dona deo Israel, quæ deuoui ego, & amici mei. Aurum & argentum, quantũ inuentum fuerit in terra Babyloniæ deo dicatũ, hoc omne ad Hierosolymam deportetur pro sacrificijs dei: nec nõ & quod cunq; uolueris ex auro uel argento construere, liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vasa etiam sacra quæ tibi tradita sunt, dispone: & quicquid mente cogitaueris ut fiat, impendi à nobis iussimus, ut ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniarum Syriæ & Phœnices, ut diligentiam habeãt circa ea, quæ per Esdram sacerdotem uel lectorem legum dei mandata noscuntur. Igitur ut nequaq; de me aut de nepotibus meis iram deus assumat, omnino præcipio ad usq; tritici modios centum deo secundum legem dari. Vos autem sacerdotibus & leuitis, ac sacris cantoribus & ianitoribus, sacrisq; seruis templi scribis nullo modo aut tributa imponatis, aut aliquid captiosum, uel onerosum. Sed etiam tu Esdra secundũ dei sapientiam

Epistola Xerxis regis pro Iudeis

ſapientiam cenſores ordina,qui omni Syriæ & Phœnicæ,tuã legem ſcientibus in/
dicent,eamq; diſcendam ignorantibus trade.Et ſi quis ex gente tua, dei ſui legem
uel imperatoris tranſgreſſus fuerit,puniatur:& non tanq; ignorans uideatur tranſ/
gredi,ſed cognoſcens audacter negligere comprobetur.Ergo huiuſmodi contem
ptores aut morte,aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Eſdras hanc epiſtolam
accipiens,lætatus deum adorare cœpit:& regiæ beneuolentiæ ipſum confitebatur
autorem.Ideoq; omnes ipſi gratias dicebant eſſe referẽdas.Legens autem epiſto
lam Iudæis Babyloniæ conſtitutis,eam quidem ſignauit.Exemplũ autem eius ad
omnes Iſraelitas & Mediã habitantes tranſmiſit.Hi uero cognoſcentes regis circa
deum pietatem,& fauorem quem in Eſdram habere probabatur, eum dilexerunt
omnes.Multi ſiquidem facultates ſuas deportantes,ad Babyloniam uenerunt,cu/
pientes ad Hieroſolymam deſcendere. Totus autẽ populus Iſrael in illa prouincia *Duæ tantum tribus redeũt Hieroſol.*
permanſit:ideoq; duæ tantum tribus cõſiſtunt per Aſiam & Europam obſequen
tes Romanis.Decem autem tribus hactenus trans Euphratem cõmorari proban
tur,quarũ multitudines inæſtimabiles minime poſſunt numero comprehendi.Ve
nerunt etiam ad Eſdrã multi ſacerdotes,& Leuitæ,& ianitores,cantoresq; , ſacriq;
ſerui:quos congregans de captiuitate,trans Euphratem tribus diebus moratus ie/
iunia eis impoſuit,ut deo uota perſoluerẽt,ne quid in uia paterentur aduerſum,aut
per hoſtes,aut per aliam quandam difficultatem forſitan accidẽtem. Nam Eſdras
regi prædicens,quod deus eos perduceret,iam nõ petijt qui eos præcederent equi
tes:& poſtq; uota perfecerunt,ab Euphrate ſurgentes,die duodecimo primi men/
ſis,ſeptimo imperij anno Xerxis , ad Hieroſolymam peruenerunt , quinto menſe
eiuſdem anni. Et ilico Eſdras cuſtodibus pecuniarũ,ex ſacerdotali genere exiſten/ *Eſdras uenit Hieroſolymã*
tibus,reſtituit ſacras pecunias,argenti talenta ſexcenta,quinquaginta uaſa argen/
tea talentorum centum,uaſa aurea talentorũ uiginti, & uaſa ærea auro meliora,ha
bentia pondo talẽta duodecim.Hęc nanq; rex & cõſiliarij eius,& omnes Iſraelitæ
Babyloniã habitãtes donauerũt.Cumq; Eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus,obtu/
lit deo legitimas hoſtias in holocauſtum,tauros tredecim:pro cõmuni uero popu
li ſalute arietes nonaginta,agnos ſeptuaginta duos,hædos pro purgatione delicto
rum,duodecim.Regis quoq; diſpenſatoribus,& præfectis humilis Syriæ & Phœ
nices,regias literas obtulit,qui denunciationẽ eis agere compellebãtur , gentemq;
honorabant,& ad omne opus bonũ cum eis elaborabant.Hæc igitur quemadmo
dum & ipſe Eſdras deliberauerat,proceſſerunt:deo eum , ut arbitror , dignũ in his *1.Eſd.9.10*
quę uoluit iudicante,propter iuſticiam ac benignitatem eius.Quem pauco tempo
re tranſeunte,aliqui adierũt,accuſantes,quod quidam ſacerdotũ & Leuitarũ tranſ/
greſſi ſunt patrias leges,uxores alienigenas ducentes,& genus ſacerdotale confun
dẽres:Petebantq; ut legibus ſubueniret,ne cõmunis ſuper omnes uenientis ira cala/
mitatibus iterum eos inuolueret.Quæ cum audiſſet, mox præ mœrore ueſtẽ diſ/
rupit:& caput barbamq; cõtumelioſe dilacerans,ſeſe proſtrauit in terram,quod ta
le facinus populi primates commiſiſſent,exiſtimans,quia ſi præciperet eis uxores
cum earũ filijs deſerere,nemo eorum obediret:& ideo permanebat in terra iacens.
Concurrebant autem omnes meliores eorum ad eum,& dolorum eius in his quæ
facta ſunt,participes erant. Cum autem Eſdras à terra ſurrexiſſet,& manus ad cœ
lum tetendiſſet,dicebat: Cõfundor quidem à deo propter populi delicta ueniam
ſuſcipere, qui etiam de ſua memoria parentum noſtrorum iniquitates remiſit.Ro

gabat uero deum, qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate ſeruauerat, & rurſus ad Hieroſolymam & propriam terram reſtituerat, qui & reges Perſarum impendere eis miſericordiam præparabat, ut ueniam ſolita pietate concederet: ſe uero morte quidem digna cõmiſiſſe, bonitatis autẽ dei eſſe hos tales à tormentis eripere. Qui poſtquam orando conticuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filijs ad eum conuenerant, quidam Achanomius nomine primas Hieroſolymitanus, accedens ad eũ dicebat ipſos quidẽ peccaſſe, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: perſuadebatq; ei omnes iurare, quatenus ſuas uxores cum earum filijs amouerent: & hos punirent, qui legi obedire contemnerẽt. Flexus igitur Eſdras, fecit principes tribuum, & ſacerdotum, & Leuitarum, & Iſraelitarũ iurare, quod uxores ſuas & filios ſecundum Achanomĳ cõſilium incunctanter abijcerẽt. Suſcipiens uero ſacramẽta ſtatim egreſſus è templo ingreſſus eſt habitaculum Ioannis filĳ Eliaſib, & nihil penitus illo die propter mœrorẽ comedens, ibidem commoratus eſt. Facta autem prædicatione, iubet omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hieroſolymã colligi: et hos qui ante biduum aut tres dies nõ occurriſſent, alienari à multitudine, & ſubſtantias eorum auferri decernens, ſecundum iudicia ſeniorum. 2.Eſd.9 Conuenerunt itaq; intra tertium diem ex tribu Iuda & Beniamin, in uiceſimo die noni menſis, qui ſecundum Hebræos Kiſleu, ſecundum Macedones Appellæos uocatur. Cumq; in ſuperiori loco templi cõſediſſent, præſentibus ſenioribus, & propter zelum uehemẽter afflictis, ſurgens Eſdras criminabatur illos, qui præter legis conſuetudines, alienigenas duxiſſent uxores: nunc ergo facturos eos rem deo gratam, & ſibi utilem dicebat, ſi uxores eijcerẽt. Cumq; omnes ſe id perfecturos clamarẽt, ſed abundantem eſſe multitudinem, tempusq; hiemale, & hoc opus non unius aut duorum eſſe dierum, oportere dicebãt, ut duces & alĳ, qui nõ cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dilationis: & ſeniores cohabitantes cũ alienigenis uiſitarent multitudinem. Cum hæc decreuiſſent, cœperunt quærere à primo die menſis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, uſq; ad primum diem ſecundi menſis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum Ieſu, & fratrum eius ſacerdotum, & Leuitarum, ac Iſraelitarum, qui uxoribus filĳſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes, eas ilico refutarunt. Quo facto, hoſtias placantes deum, immolatis arietibus, obtulerunt. Quorum nomina minime uiſum eſt nobis dicere neceſſarium. Igitur prædictũ nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit, ut de cætero hæc conſuetudo non permaneret. 2.Eſd.8 Septimo uero menſe ſcenopegiam celebrantes, & toto penè populo cõgregato, aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portam, Eſdram rogabant, ut leges eis Moſaicas legeret. Qui ſtans in medio populi, à ſolis ortu legit uſq; ad medium diem. Et cum audiſſent recenſitam legis iuſtitiam, ad præſens quidem & in poſterum docebantur: de prætetitis autem gemebant, lachrymasq; fundebant: & recordati ſunt, quod ſi legẽ cuſtodiſſent, nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Dumq; uideret Eſdras ſic eos afflictos, præcepit eos ad ſua diſcedere, & à lachrymis abſtinere propter feſtos dies, in quibus minime liceret affligi: hortabaturque magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ ſunt grata, & conuenientia celebrationi præſenti: pœnitentiam uero & mœſtitiam de prioribus peccatis habendam, & obſeruandum ne quid in poſterum eis ſimile eueniret. Poſtquam uero eos Eſdras hortatus eſt, cœperũt habere lætitiam. Cumq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis

bernaculis egissent,ad propria discesserũt,laudantes deum pro emundatione com munium peccatorum:Esdræq; gratias referebant. Quem contigit post gloriam, quam apud deum habuerat,in senectute ueneranda finire uitam,& in Hierosoly/ mis cũ multa sepeliri liberalitate.Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit.Quidã autem ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna,nomine Neemias,occurrẽs quibusdam pe/ regrinis ante metropolim Persarum Susa, ex longo itinere ad ciuitatem intranti/ bus,& audiens eos ad inuicem Hebraice loquentes,consulebat unde essent profe/ cti.Illis autem respõdentibus,se à Iudæa uenisse,rursus interrogabat,qualiter se ha beret eorum multitudo,& metropolis Hierosolyma.Cumq; ei dixissent,male ha/ bere ciuitatem,& depositis in solum muris,multa mala gentes in circuitu positas in ferre Iudæis,& die tota percurrere deuastantes prouinciã,& nocte tanta mala con ficere,& multos à prouincia uel ab ipsis Hierosolymis captiuos abducere,& quod omnes uiæ singulis diebus inueniebantur plenæ cadaueribus occisorum:tunc Nee mias propter suorum calamitatem fleuit:& attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine usque quo despicis,quæ nostra patitur generatio? Sic rapina, uel spolia omnibus sumus effecti? Remorante autem eo in porta,& hæc deflente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum.Qui statim sicut erat illotus, ad mi/ nisteriũ poculi regij festinauit. Vt uero rex cœnauit, suauitate plenus ad iuuenem respexit mœstum:& quærebat,cur tristis esset.Tũc ille precatus deum, ut gratiam ei quandam postulanti præstaret,quomodo,inquit, possum tibi rex non talis ap/ parere,neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum, in qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentum,muros in terra iacentes, & portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere, partemq; templi cadentem denuo reconstruere.Tunc rex annuit dare se donationẽ ei quan/ cunq; supplicasset,& ad satrapas literas deportandas,quatenus eum honorarent, & omnia quæ opus haberet, præberent ei,dicens: Repelle tristitiam,& de reliquo gaudens nobis ministra.Igitur Neemias deum adorans,& regi gratias agens,mœ stitiam uultus,confusionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero au/ tem die cõuocans eum,præbuit Syrię & Phœnices & Samariæ præfecto Addeo epistolam deferendam:in qua de honore iuuenis,& impendijs ædificationis man/ dauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens,ad Hierosolymam peruenit,uicesimoquinto anno regnan te Xerxe:& demonstrans epistolas porrexit Addeo,& alijs præfectis equitum:& cõgregans omnem populum ad Hierosolymam,stetit in medio templi, talem ad eos effundens orationem:Vos scitis uiri Iudæi,deum quidem in memoria patrum 1.Esd.2.3
Abraham,& Isaac,& Iacob permanere:& per illorum iustitiam non derelinquere prouidentiam nostri. Vnde & adiuuit me,ut acciperem à rege potestatẽ muros ue stros refabricare,ac reliquam partem templi perficere.Volo autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias:& quia si cognouerint magnificenter nos ædificia re parare, resistent: & multa molientur,ut nos impedire præualeant. Primum ergo in deum confidere debemus, qui illorum inimicitijs potest resistere:nec die uero,nec nocte studium ædificandi relinquere,dum tempus opportunum existit. Cumq; hæc dixisset, iussit & magistratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem: pollicitus & seipsum

cum ſuis ſeruis ædificationem adiuuare. Solutaq; concione, Iudæi ſtatim opus aggreſsi ſunt. Iudæi uero dicti ſunt ex die qua à Babylone profecti ſunt, ex tribu Iuda, quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi, & prouincia, à tali appellatione uocantur. Audientes uero murorũ ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moabitæ, uel Samaritæ, & omnes qui inferiorem Syriam habitabãt, moleſte ferebant, & meditabantur inſidias eis contexere, quatenus uoluntatem eorum impedirent: multosq; interficiebãt Iudæos: ipſum etiam Neemiam dilacerare quærebãr, quoſdam alienigenas conducentes, qui eum perimerent. Propterea in timore & turba diſperſis rumoribus eos mittebant, tanquam multis gentibus præparatis cõtra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus, conſtructionem penè reliquerant. Neemias autem nullo modo his permotus ſtudium operis dereliquerat: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum circumſeptus, ſine uulnere permanebat, operis deſiderio tribulationem non ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat, ac prouidebat ſuæ ſaluti, nõ timore mortis, ſed cognoſcens poſt ſuum interitum minime concedi ſuis ciuibus muros conſtruere. Vnde præcepit in poſterum, ut armis ædificatores præcincti fabricarent. Igitur ędificatores, uel impenſarũ portatores, gladios habebant, clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autẽ à quingentis pedibus ſtatuit: præcipiens, ut ſi hoſtes apparuerint, ſignificarent hoc populo, quatenus armati reſiſterent, ne eos nudos inermesq; oppugnarent. Ipſe autem nocte circumiens ciuitatem, minime aut operibus, aut ſomno, aut cibo fatigabatur, nihil autem horũ ſuauiter, ſed ſub neceſſitate utebatur. Quos labores ſuſtinuit per annos duodecim & menſes quatuor. Nam tanto tempore Hieroſolymorum ſunt muri perfecti: octauo aũt & uiceſimo anno, & menſe nono imperij Xerxis, poſtquam muri perfectionem acceperunt, Neemias & reliqua multitudo ſacrificauerunt deo pro eorum ædificatione, ac per octo dies ſunt epulati. Gentes autem quæ Syriam habitabant, audientes perfectam cõſtructionem murorum, grauiter angebantur.

Labor Neemiæ & cura

Neemias mouitur

Neemias autem in ciuitate uidens paucos homines habitare, rogauit ſacerdotes & Leuitas, ut uicos relinquentes, ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans eorum domicilia propriis expenſis. Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hieroſolymam iuſſit offerre: ut habentes ſacerdotes & Leuitæ alimenta, perpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebantur decreta Neemiæ. Ciuitatem uero exinde contigit hominũ multitudine compleri. Multa etiam alia bona & laudibus digna, cum ſumma feciſſet magnificentia Neemias, ad ſenectutem perueniens, defunctus eſt, uir benignus & natura iuſtus, atq; munificentiſsimus erga propriam gentem: qui in memoriã æternã ſui, muros Hieroſolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio Xerxis ſunt acta.

Hiſtoria Heſter. Caput VI

Heſter 1

DEfuncto uero Xerxe, regnum ad eius filium Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) contigit transferri. Quo regente Perſarũ imperiũ periclitata eſt tota gens Iudæorũ cũ mulierib. & filijs deperire. Cauſam uero paulo poſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere, quemadmodũ Iudæam duxit uxorem de regio genere, quam noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnũ Artaxerxes accepiſſet, & ordinaſſet ab India uſq; ad Aethiopiam centum & uigintiſeptem ſatrapas, tertio imperij ſui anno, amicos ſuos & gentes Perſis ſubiectas cum ducibus earum magnifice pauit: ſicut regem oportuit, qui diuitiarũ oſtentationem

per

per centum & octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos earum in Susis per septem dies delicijs saginauit: quorum conuiuium huiusmodi erat instructum. *Assueri conuiuium*
Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas extendens, ut multa milia discumbentium operirent. Ministrabatur uero poculis aureis, & lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculū præparatis. Præcepit itaq; ministris, ne cogerent bibere eos, potionē eis offerentes, quod apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discumbentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autem per omnem prouinciam, denuncians, ut opera relinquerent, multisq; diebus pro eius imperio lętarentur. Regina quoq; mulierum cōuiuium in aula collegit: Quam rex prandentibus uolens ostēdere ad cōuiuium iussit accedere, cunctas mulieres pulchritudine præcellentem. Quæ pro legum Persarum custodia prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri, non accessit ad regem. Cumq; sępius eunuchos ad eam mitteret inuitantes, nihilominus suum denegans aduētum permansit. Vnde rex ira cōmotus, soluit conuiuium: & ad se conuocans septem Persas, apud quos legum mandata seruantur, accusabat uxorē, dicens, qualiter fuisset ab ea contemptus, cū sæpius ad conuiuiū uocaretur, nec semel paruisset. Præcepit ergo, ut pronunciarent cōtra eam, quādam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus est, nō ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse, sed omnibus Persis, periculum uitæ patientibus, ut turpiter à suis cōtemnantur uxoribus: nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exemplū reginę superbiam aduersum te omnium rectorē habens: & ideo hortabatur, ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cūctis gentibus denunciaret, quæ sunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vasthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detētus, grauiter disiunctionē eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat: tristis tamen in solicitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, persuadebant, ut memoriam quidem uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quæreret per uniuersam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem aiebant, alia introducta, & desiderium paulatim à muliere proiecta subtractum, ad cohabitantem posse cōuerti. Hoc flexus consilio statim quibusdam iussit de palatio eligere præcellētes pulchritudine uirgines, & ad se deducere. Cum uero cōgregatæ multæ fuissent, inuēta est quædam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus, quæ apud auūculum nomine Mardochæum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omnesq; primas Iudæorum Hester (hoc enim nomē ei erat) pulchritudine superabat, & gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita cuidam eunucho pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluentia aromatū, odore & largitate unguentorū, quibus corpora utuntur, irrigabantur: & his fruebantur menses sex, numero quadringentæ. Cumq; putasset uirgines per prædictum tempus diligentię satis habuisse, & dignas iam regio factas esse cubiculo, per singulos dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui post concubitū statim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uero ad eum Hester, delectatus est: & in amorem incidens puellæ, legitime eam duxit uxorē, & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo, mense qui dicitur Adar. Destinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem Persas & *Hester 2*

primos gẽtium paſcebat per totum menſem pro nuptijs ſuis. Quam cum introdu
xiſſet ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cũ eo Heſter, minime ei prodens,
ex qua eſſet natione. Tranſiens autem & auunculus eius à Babylone ad Perſicam
Suſim, & habitans illic, ſingulis diebus in palatio cõmorabatur: requirens qualiter
puella conuerſaretur, quam tanq; filiam diligebat. Cumq; legem rex poſuiſſet, ut
nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum ſuper ſolium ſederet: ſede
bat itaq; etiam ipſe rex uirgam auream ferens. Quam cũ aliquem liberare uoluiſ
ſet horũ qui nõ uocati uenirent, porrigebat ei: & cũ tetigiſſet, uitabat periculũ mor
tis. De his quidem ſufficienter nobis dictum eſt. Interiecto uero tempore inſidian
tib. regi Bagatheo & Theodeſto Vaſthianis eunuchis, ſeruus alterius eunuchorũ
genere Iudæus, cum intellexiſſet inſidias, reginæ auunculo indicauit. Mardocheus
autem per Heſter manifeſtãs, inſidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueri
tatem inueniens, eunuchos quidẽ crucifixit: Mardochæo autẽ tunc nihil præſtitit,
quamuis ſalutis eius nũcius extitiſſet, nomẽ tantũ eius annalibus monumentis inſe
ri præcepit, & in palatio eũ permanere: ut amicus regis neceſſarius exiſteret. Quo
Heſter 3 tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem,
peregrini & Perſæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iuſſe
rat exhiberi. Mardochæum uero propter ſapientiam & patrias leges non adoran
tem, Aman cuſtodiri fecit: & interrogauit eum ex quo genere eſſet. Audiẽs autem
Iudæum eſſe, indignatus dixit: Omnes liberi Perſæ adorant me: hic ſeruus exiſtẽs
hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardochæum, ipſum quidem à rege pe
tere ad tormẽta paruum putauit: gentem autẽ eius decreuit totam unà petimere.
Nam Iudæos in odio ſatis habebat: quoniam Amalechitarũ genus, è quibus ipſe
fuerat, ab ipſis omne perierat. Adiens ergo regem, accuſabat Iudæos, dicẽs, gentẽ
eſſe malignam, diſperſam per uniuerſum orbem, quę eius nõ ſeruiret imperijs, nec
mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum cętetis religionem colentem:
quæ nec legibus, inquit, ſimilibus utitur, & inimica moribus & profeſſionib. tui po
puli, & hominibus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquod ſubiectis beneficium cõmoda
re, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum
ad ſeruitutem aut ad captiuitatem ſeruetur. Veruntamen ut nullum patiaris dam
num, tributa eorum de propria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor quadraginta
milia pecuniarum talenta, ubicunq; præceperis. Has autẽ pecunias libenter offero,
ſi pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtquã Aman hæc intimauit, rex
ei & pecunias & homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Deſiderio autẽ
adepto, Aman ſtatim mandat, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc
Heſter 13 modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India uſq; Aethiopiam, cen
tum uigintiſeptem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio ſubie
cti ſunt, ſalutem dicit. Cũ pluribus gentibus imperaſſem, & uniuerſum orbem meę
ditioni ſubiugaſſem: uolui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clemẽtia
& lenitate gubernare ſubiectos: ut abſq; ullo timore uitam quiete tranſigentes, op
tata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quærente autem me à conſiliarijs meis,
quomodo hoc poſſet impleri, unus qui ſapiẽtia ac fide cæteros præcellebat, & erat
poſt regem ſecundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarũ populũ
eſſe diſperſum, qui non noſtris uteretur legibus: & contra omnium gentium faciẽs
conſuetudinem, regum iuſſa contemneret, & uniuerſarum concordiam nationum

ſu

ſua diſſenſione uiolaret. Quod cum didiciſſemus, uidentes unam gentem rebellem aduerſus omne genus hominum, peruerſis uti legibus, noſtriſq; iuſſionibus contraire, & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem atq; concordiam, iuſſimus, ut quoſcunq; Aman, qui omnibus prouincijs præpoſitus eſt, & ſecundus meus eſt pater, mõſtrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis, nullusq; eorum miſereatur, quarta decima die duodecimi menſis Ader, anni præſentis: ut nefarij homines uno die ad inferos deſcendentes, reddãt pacem imperio noſtro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto, omnes ad interitum Iudæorum conſtituta die parabantur: quod etiam in Suſis præparabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardochæus cognoſcens, ueſtem rupit: & ſacco indutus, cinereq; perfuſus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicẽs, ad aulam peruenit: & ante ipſam ſtetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamicto habitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi: per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur, lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates. Cum uero quidam regi næ nunciaſſet Mardochæum in tam miſero ante aulam habitu ſtantem, audito ſermone turbata, miſit qui eius ueſtitum mutarent. Quo nolẽte ſacco exui, quia nondum erat malum finitum, pro quo ſaccum induerat, uocãs aſſiſtentem eunuchum Acratheon, ad Mardochæum deſtinauit: interrogans, quid ei triſtitiæ contigiſſet, quod hunc habitum nec ea petente deponeret. Tũc Mardochæus indicauit eunucho cauſam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias ſub rege conſtitutas, tranſmiſſas: & promiſſionem pecuniarũ, per quam à rege perditionem gentis comparauerat Aman. Harum etiam exemplũ ad Heſter tradidit reportandũ, quę propoſitæ in Suſis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi ſupplicaret: nec recuſaret pro ſalute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi oſtenderet, Iudæis periculum imminere. Aman, inquit, qui ſecundum honorem poſt regem obtinet, accuſando Iudæos, regem aduerſum eos incendit. Hæc cũ regina cognouiſſet, rurſus mittit ad Mardochæum, dicẽs, quod non eſſet à rege uocata: & ſi quis ad eum non uocatus intraret, moreretur: niſi uolens quendam ſeruare, porrigeret ei uirgã auream. Nã inuocato & ad eum intranti, ſi hoc rex fecerit, hic ſolus non interimitur, ſed ueniam accipiens liberatur. Mardochæus uero hæc uerba deportãti ſibi ab Heſter eunucho, renunciare præcepit, non ſuæ ſaluti prouidere, ſed totius gẽtis periculum amouere. Nam ſi nunc ipſa, inquit, contempſerit, adiutorem quidẽ genti deum omnibus modis futurum: ipſam uero & paternam eius domũ ab illis quos contempſerat, perituram. Heſter autem denunciauit Mardochæo per eundem miniſtrum, ut pergens ad Suſa, conſtitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, & ieiunare cunctos triduo pro ipſa præciperet: quod & ipſa cum ſuis agẽs ancillis, promiſit ſe præter legem adire regem, & ſi mori oporteret, non recuſaret. Mardochæus autem ſecundum Heſter mandata, populum fecit ieiunare, deumq; ſuum petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, ſed ut ſæpe ante prouidit, & peccanti ueniam cõceſsit, & nunc à denunciatio dudũ interitu liberaret. Nõ enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire, cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris Aman, quod eum non adorabat. Neq; enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hũc illi quoq; patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges nõ tranſgrediuntur, talia machinatus eſt. Eaſdem eti-

Heſter 4.

Luctus Mardochei

Oratio Mardochei

am uoces uulgus emittebat,petens deum prouidere ſuę ſaluti,cunctoſq; Iſraelitas per omnem liberare terrā à futura calamitate:nam iam præ oculis eam ſperabāt,
Triduanū Heſter ieiunium & ſimul habebant. Rogabat etiam Heſter deum,patria ſe lege proſternens in terram,lugubriq; ueſte circūamicta. Cibum aūt & potum,omniaq; ſuauia renuebat per tres dies, deum petens, ut adiuuaret eam,quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio,ſpecie uero pulchertima,ut ex utroq; ſuſtentata, & ipſa periculum
Heſt.5.&15 euitaret,& gentis ſuæ ſalutem acquireret:Aman quoq; regis odium concitaret.Sic deum per tres dies deprecās, lugubrem ueſtē depoſuit, & habitu mutato ornata ſicut oportebat reginam,ibat cum duabus ancillis:quarum una leuiter eam incumbentem ſuſtentabat, altera ſequens longitudinem ueſtis utique ad terram profuſam ſummis eam digitis deportabat. Quæ in facie rubore plena, uerecundum ac
Heſter ad regē ſupplicatura ingreditur modeſtum habens decorem,adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet,& uidiſſet eum circundatum ornatu,qui ex uaria ueſte uel auro,uel lapidibus pretioſis ualde fulgebat,terribiliorémque magis eum propter hæc intuens,cūq; & ille aſperius eam uultuq; iracundo aſpiceret,membrorum eam debilitas comprehendit:& ſuper ancillas quæ prope latera eius erāt, repente collapſa eſt. Rex autem uoluntate arbitror dei mentem mutauit,& timens ne quid mali uxor eius timore pateretur, ſurrexit à ſella, ſuoq; eam gremio colligens fouebat,& oſculabatur,blandeq; loquebatur:confidere petens eam, nec aliquid mali metuere, quod ad eum non uocata ueniſſet: nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam, ipſam autem ſimiliter cum eo regnantem omnem habere licentiam: Hæc dicens, ſceptrumq; in manu eius ponens, uirgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem, liberans eam à mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans: domine inquit,non habeo facultatem explanandi, quæ mihi ſubito contigerunt. Nam ut te uidi maximum,& pulchrum atq; terribilem,ſtatim ſpiritus meus receſſit,& à mea anima ſum relicta. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem anxietas habuit:deinde confidere,melioraq; ſperare Heſter inuitabat. Nam medium ei regnū ſe concedere,ſi hoc peteret,promittebat. Heſter uero ad cōuiuium eum cū Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat,paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet,& aduenisſet,inter poculorū lætitiam iuſſit rex Heſter aperire quid uellet:nihil enim ſe negaturum eſſe promiſerat, etiam ſi partem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum cōſilium promiſit, ſi rurſus ad conuiuium cum Aman ueniret. Cumq; rex promiſiſſet,Aman egreſſus eſt,gaudens quod ſolus apud Heſtet cum rege meruit epulari,dum nullus alius talem honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula Mardochęum nimis indignatus eſt, quod non aliquam ab eo uenerationem ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum,uxorem Zaraſſan cum amicis uocauit. Quibus præſentibus honorem expoſuit,quo frueretur non apud regem tantum,ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accitus eſſet,& in poſterum diem rurſus inuitaretur:dicebat autem,nō ei placuiſſe,quod Mardochæum uideret in aula Iudæum. Cui reſpondit uxor ſua Zaraſſan:Iube lignum ſecari quinquaginta cubitorum,& mane pete Mardochæum à regę crucifigendum. Cuius conſilium laudans,præcepit famulis lignum paratum in atrio ſtatuere, quod ad pœnam Mardochęi ſeruarent. Deus autem ſpem malignam Aman deridebat:& accidentia præuidēs, de ſu
Heſter 6 turis delectabatur. Nam regi ſomnū per illam noctem abſtulit, Qui nolens in otio

uigilias

uigilias perdere,ſed ad gubernationem ſui principatus habere,ſcribam iuſſit ferentem prædeceſſorum ſuorum & ſuorum factorũ monumenta relegere. Cumq; detuliſſet,& recenſeret,inuentus eſt quidam,qui pro uirtute ſua pretium agros acceperat,quorum & nomen ſignatum erat: alter uero pro fide donationem impetrauerat. Poſt hæc legẽdo uenit ad Bagatheum & Theodeſtum eunuchos inſidiatores regis,quos Mardochæus indicauerat. Et cum hoc tãtum ſcriba pronunciaſſet, & ad alterius tranſiſſet actus,rex eum detinuit:conſulens,ſi quid ei pro remuneratione datum ſcriptum haberetur,Scriba reſpondit,nihil. Tũc rex iuſſit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc cõmiſſum fuerat, quæ eſſet hora noctis. Audiens autem iam diluceſcere,præcepit, ut quem inuenirent amicorũ ante aulam præſentem,nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter ſolitam horam maturius proceſſerat,mortem Mardocheı petiturus. Cumq; ſerui renunciaſſent Aman ante ędem ſtare,præcepit eum uocari. Cum ergo intraſſet:amicum,inquit, te ſciẽs fidelem,peto ut cõſilium mihi prębeas, quemadmodum debeam ſecundũ meam munificentiam honorare quendam mihi ualde chariſſimum. Aman uero putans cõſilium quod dediſſet,hoc pro ſe futurum,nam amari ſe ſolum à rege credebat: quam exiſtimabat optimam eſſe ſententiam,regi declarauit, & dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari,fac eum ſuper equum procedere tua ueſte indutum,& torquem auream habere,& præcedere unũ ex tuis neceſſarijs amicis,clamantem per totam ciuitatem, quod tale beneficiũ merebitur, quem rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiuſmodi largitatem arbitratus ad ſe uenturam,talia perſuaſit. Rex uero delectatus hac monitione:uade,ait, habes equum & ſtolam & torquem,require Mardochæum Iudæum,& his illum induens, antecede equũ eius. Nam tu,inquit,amicus es mihi præ cunctis. Ergo perfice conſilium cuius utilis ſuaſor extitiſti:& hæc ei à nobis donẽtur,qui meam animam liberauit. Poſtquàm hæc præter ſpem omnem audiuit,mente confuſus,& mœſtitia perculſus,exijt,equum ducẽs cum purpura & auro:& Mardochæum reperiens, ante aulam ſacco indutum,iuſſit exutum purpura circundari. Tum ille neſciẽs ueritatem, ſed deludi ſe putans:peſſime,inquit,omnium hominum,ita calamitatem noſtram derides? Vt uero certe cognouit,quod ei rex hunc honorem donauerit pro ſalute quam illi præbuerat,inſidiatores eunuchos redarguens,purpura induitur,qua rex ſæpe ueſtitus degebat:& torque ceruicem circundatus,& ſuper equum ſedens, totam circuibat undiq; ciuitatem,præcedẽte Aman & prædicante:quod huiuſmodi fruatur donis,quem rex amauerit,& dignũ honore probauerit. Cumq; totam circuiſſet ciuitatem,Mardocheus ad regem ingreditur. Aman autẽ ex confuſione ad ſe recedens,cum lachrymis uxori & amicis quæ contigerant,indicauit. Illi nequaq; puniri poſſe Mardocheum dicebant:deum enim eſſe cum ipſo credebãt. Dumq; hæc adinuicem loquerentur, uenerũt Heſter eunuchi, Aman urgentes ad cœnã. Sabuchadar uero unus ex eunuchis,uidens crucem fixam in domo Aman,quam Mardochæo parauerat, conſuluit aliquem ſeruorum,cuius cauſa eam paraſſet:& audiens,quod reginæ auunculo;quem Aman à rege petiturus erat ad pœnam,tũc quidem tacuit. Cumq; rex unà cũ Aman epulatus,interrogaret reginam,ut diceret quam uellet ab eo donationem impetrare,completurũ enim ſe eius deſiderium promittebat:tũc regina pro populi deprecabatur periculo,eo quod tradita fuiſſet ad perditionem cum ſua gente:ideoq; ſermones ad eum facere decreuiſſet. Neq; enim

Cõſiliũ Amã inſperatum

Heſter 7

enim molestum sibi dicebat, si amaram eis seruitutẽ imponeret, paruum enim hoc esse malum, sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam manifeste Aman: & maleuolũ contra eos existẽtem, has molitum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur. Hester uero reginam Aman petere cœpit, & ueniam pro peccatis exposcere, nam intellexerat in quibus iam malis esset. Cumq; super lectũ procidens reginam peteret, superuenit rex: & huiusmodi uisu magis incitatus, dixit: Pessime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare conaris? Ad quod Aman obstupuit, & nihil potuit respondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accusare Aman, quemadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortẽ Mardochæi: nam hoc illi interroganti seruus indicauerat, cum ad ipsum inuitaturus eum ad cœnam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorũ quinquaginta. Quod rex audiens, in illam eum pœnam tradere decreuit, quam contra Mardochęũ ipse tracta uerat: statimq; iussit cruci suspẽnsum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei, & sapientiam, & iustitiam eius agnoscere, quod nõ solũ maleuolentiam Aman puniuit, sed quod excogitata contra aliũ tormenta in eum conuertit: & cęteros hoc sentire permisit, quoniam qui cõtra aliũ quædam molitus fuerit, hæc in se primum parata cognoscat. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, supra modũ abusus, huiusmodi cruci confixus est. Rex autem substantiam eius reginæ donauit: & Mardochæum aduocans, dedit ei annulũ quem Aman ipse præstiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardochæo Aman possessionem, & supplicauit regi liberari à mortis metu gentẽ Iudæorũ: nota ei faciens, quæ per uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amadathi. Nam patria gente sua perempta, nullatenus se uitam posse tolerare dicebat. Cui rex promisit, nihil eã frustra petere, nec studio eius aliquid contrariũ prouenire. Vnde præcepit, ut scriberet quæ uellet de Iudæis nomine regio, signaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio, minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iussit scribere gẽtibus & primatibus & magistratibus pro Iudæis, ab India usq; Aethiopiam centumuigintiseptem prouinciarũ. Epistolæ autem hunc ordinem continebant. Rex magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, centumuigintiseptem prouinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ obediunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principũ, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: & non solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferẽtes, in ipsos qui dederunt moliuntur insidias cogitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur se fugere posse sententiã: & in tantum uesaniæ proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorũ funiculis conẽtur subuertere: dum aures principum simplices, & ex sua natura alios existimantes, callida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historijs, & ex his quę geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regũ studia depranantur. Vnde prouidendum est paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate tẽporũ, ut reipublicæ poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis

Hester accusat Aman

Hester. 8

Hester. 16

gatis:Aman filius Amadathi,& animo & gente Macedo,alienuſq; à Perſarũ gente,& pietatem noſtram ſua crudelitate commaculãs,peregrinus à nobis ſuſceptus eſt:& tãtam in ſe expertus humanitatem,ut pater noſter uocaretur,& adoraretur ab omnibus poſt regem ſecũdus.Et in tantũ arrogantia tumorem ſubleuatus eſt, ut regno nos priuare niteretur & ſpiritu.Nam Mardochæum cuius fide & beneficijs uiuimus,& conſortem noſtri regni Heſter, cum omni gente ſua nouis quibuſdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem:hoc cogitans, ut illis interfectis inſidiaretur noſtræ ſolitudini,& regnũ Perſarũ transferret in Macedonas.Nos autem à peſsimo mortaliũ Iudæos neci deſtinatos,in nulla penitus culpa inuenimus, ſed è contrario iuſtis utentes legibus,& filios altiſſimi & maximi ſempercq; uiuentis dei,cuius beneficio & patribus noſtris,& nobis regnum eſt traditum,& uſq; hodie cuſtoditur.Vnde & eas literas,quas ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irritas.Pro quo ſcelere ante portas huius urbis,id eſt,Suſis,& ipſe qui eſt machinatus,& omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, ſed deo ei reddente quod meruit.Hoc autem edictum quod nunc mittimus,in cunctis urbibus proponatur,ut liceat Iudæis uti legibus ſuis.Quibus debetis eſſe adminiculum,ut eos qui ſe ad necem eorum parauerant,poſſint interficere decimotertio die menſis duodecimi,qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium. Vnde & uos inter cæteros feſtos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia:ut & in poſterum cognoſcatur, omnes qui fideliter Perſis obediunt;dignam pro fide recipere mercedem:qui autem inſidiantur regno eorum,perire pro ſcelere.Omnis autem prouincia & ciuitas,quæ noluerit ſolennitatis huius eſſe particeps,gladio & igne depereat:& ſic deleatur,ut nõ ſolum hominibus,ſed etiam beſtijs inuia ſit in ſempiternum,pro exemplo cõtemptus & inobedientiæ.Igitur equites epiſtolas deportantes exierunt,& uiam propoſitam perage bant. Mardochæus uero regia indutus ſtola, & corona aurea & torque proceſſit ornatus.Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Suſis inhabitantes, communem æſtimauerunt felicitatem.Propterea gaudium & ſalutare lumen, propoſitis regalibus ſanctionibus per ciuitates & prouincias,Iudæos circundedit, ita ut etiam multæ gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatẽ ex periculo eis comparatã inſpicientes.Nã duodecimi menſis tertiadecima die: qui apud Iudæos Adar,apud Macedones Diſtros uocatur:portatores regalium literarum nunciabãt,quemadmodũ deberent die,quo ipſis periculum imminebat, inimicos cõſumere. Tunc præſides & ſatrapæ & tyrãni & reges & ſcribæ ſummũ Iudæis reddebant honorem, quoniam timor Mardochæi eos ad temperantiam coercebat. Poſtquam edictum regis per omnes prouincias lectum eſt,in Suſis Iudęi inimicorum quingẽtos interemerunt.Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Heſter nunciaſſet,& in prouincia quid actum fuiſſet ambigeret,ſi quid amplius uellet interrogauit eam.Illa petiuit eum,ut præciperet Iudęis,& in poſterũ diem ita facere in reliquos inimicos ſuos,& ut decem Aman filij crucifigerentur.Quod quidem Iudæis rex conceſſit, nequaquam reſiſtere uolens Heſter. Iudæi uero parati decimoquarto die Diſtri menſis,occiderunt rurſus aduerſariorum trecẽtos,nihil penitus poſſeſſionis eorum tangentes.Interfecti ſunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudæis ſeptuagintaſex milia inimicorum,quos ſtrauerunt tertiodecimo die menſis,quem feſtum celebrauerunt,Similiter autem & Iudæi in Suſis collecti,die

Iudæi multos inimicorum trucidant

decimaquarta

decimaquarta & decimaquinta eiuſdem menſis epulati ſunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs ſibi inuicem mittentes. Scripſit etiam Mardochæus omnibus ſub imperio Artaxerxis degentibus Iudæis, quatenus hos obſeruarent dies, ſemper eos celebrantes, & nepotibus traderent per omnia tẽpora celebrandos, ne aliquãdo obliuioni traderentur, quod in his fuerant ab Aman perituri: iuſtumq; eſſe, cum uitaſſent periculum, & inimicos puniſſent honorare eos, gratias offerentes deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos cõſeruatores. Mardochæus autem magnus & clariſſimus erat apud regem, principatumq; eius regebat, et potiebatur communi conuerſatione cum regina. Tunc Iudæi ſuper omnes libertatis licentia fruebãtur. Hæc quidem ſub imperio Artaxerxis ſunt geſta.

Decreta Mardochei ſuper diebus feſtis

Reliquas huius undecimi hiſtorias non habẽt Biblia.

De Vagoſe duce, & Manaſſe ſacerdotiũ ambiente, Cap. VII

DEfuncto autem Eliaſibo principe ſacerdotum, Iudas filius eius principatũ ſacerdotalem ſuſcepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorem ſuſcepit. Porrò Vagoſes dux alterius Artaxerxis tẽplum uiolauit, & tributa Iudæis impoſuit: nec prius dimiſit quotidianas offerri hoſtias, quàm pro unoquoq; anno uectigal exigeret dragmas quinquaginta. Hoc autem ex huiuſmodi cauſa cõtigit: Frater erat Iohannis Ieſus, cui Vagoſes amicus exiſtens, promiſit ſacerdotij principatum dare. Qua confidentia Ieſus altercatus in templo aduerſus Iohannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, & tãtum in templo facinus Iohannes in fratrem committeret, quod nunquam nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter uel ſcelerate factum eſt. Vnde nec deus hoc impune dimiſit, ſed populum propter hanc cauſam ad ſeruitutem redegit, & templũ uiolari à Perſis permiſit, dicẽte Vagoſe: auſi eſtis homicidium in ueſtro templo committere: ego perempto in templo mundior ſum. Et hæc uerba faciens, in templũ ingreſſus eſt. Hac igitur uſus occaſione Vagoſes, annos ſeptem eos pro nece Ieſu puniuit. Finiente uero Iohanne uitam, ſuccedit in principatu ſacerdotum filius eius Iaddus. Erat autẽ etiam huic frater Manaſſes nomine, cui Sanabalath miſſus à Dario ad Samariam ſatrapa, genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ deſcenderunt, audiens claram eſſe ciuitatem Hieroſolymam, & reges eius multa Aſſyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ pericula feciſſe: libenter copulauit ſuam filiam nomine Iſacham: arbitratus per affinitatem obſidem ei futuram ad fidem gentis Iudæorum. Per idem tempus & Philippus rex Macedonum in Aegis à Pauſania filio Ceraſtæ, genus ab Oreſte trahente inſidias paſſus perimitur. Succedens uero filius eius Alexander imperio, trãſijt Helleſpontum, & Duces Darij deuicit, ſuper Granicum flumen confligens cũ eis. Cumq; percurriſſet Lydiam, & Ioniam captiuaſſet, Syriamq; prædaſſet, ad loca Pamphylię peruenit ut alibi explanatum eſt. Hieroſolymorum uero ſeniores indignabantur, quod principis ſacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori, ſacerdotij particeps exiſtebat. Arbitrabantur enim hoc cõnubium initium fieri occaſionis præſtandæ, uolentibus leges trãſgredi pro uxorum copulationibus, quas ab alienigenis ſibi cõiungere feſtinabant. Nam extitiſſe etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc coniugia mala putabant, eo quod multi peccaſſent, dum non uxores prouinciales ducerẽt. Iubebant ergo Manaſſen diſiungi ab uxore, aut non introire ſacrarium. Principes quoq; ſacerdotum cum populo hoc indigne ferebãt.

Frater fratrẽ ob ſacerdotiũ in templo occidit

De Alexãdro Magno

Manaſſes

Manaſſes autē prohibitus à fratre ad altare accedere,ad ſocerum Sanabalath peruenit,amare ſe dicēs filiam eius Iſacham:ſacerdotalem uero honorem maximum eſſe apud gētem & ciuitatem & genus Iudæorum,nec uelle ſe propter huiuſmodi coniugium ſacerdotij iure priuari.Itaq; Sanabalath non ei ſolum ſacerdotium,ſed etiam principatum ſacerdotij & potentiam ac honorem omnium locorum ſibi ſubiectorum dare promiſit,uolens ſuam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad inſtar Hieroſolymorum, ſuper montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ mōtibus apparebat,ſed hoc facere cum regis Darij ſententia.His promiſſionibus eleuatus Manaſſes,permanſit apud Sanabalath, principatum ſacerdotij arbitratus ſe accepturum,Dario conferente:Nam iam Sanabalath uergebat in ſenium.Multis uero ſacerdotibus & Iſraelitis huiuſmodi iunctis uxoribus,non paruà ſeditio Hieroſolymitas habebat:dum plures ad Manaſſen tranſirent.Quibus Sanabalath pecunias miniſtrabat, & terram colendā habitationēq; deputabat,omnibus modis genero ſuo concordans.

De geſtis Alexandri apud Hieroſolymam,pro Iudæis. Caput VIII

EOdem tempore Darius audiens Alexandrum Helleſpontum tranſiſſe, ſatrapasq; ſuos ſuper Granicum flumē pugna uiciſſe,& ulterius acceſſiſſe:delectorum equitum & peditū colligens exercitum,occurrere ſtatuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Aſiam deuaſtarent. Tranſiens ergo fluuium Euphratem,& montem Ciliciæ Taurum,hoſtes ipſe in Cilicia ſuſtinebat,illic eos ſperans expugnare,Tunc Sanabalath propter diſceſſum Darij gauiſus, ilico Manaſſæ dicebat promiſſa complere,Dario poſt captionem hoſtium reuertente. Nam credebat non ipſe tantum,ſed etiam omnes Aſiam habitantes, nec ad manum belli Macedonas cum Perſis propter multitudinē eſſe uenturos.Aliter uero quàm ſperabatur euenit.Nam congreſſus cum Macedonibus rex,eſt uictus: multamq; partem exercitus perdens,& captis matre pariter & uxore,& filijs,ad Perſas fugiēs remeauit.Alexander autem ad Syriam ueniens,Damaſcum cepit: & ſubiugata Sidone, Tyrum obſidebat.Literas uero ad principem ſacerdotum Iudęorum miſit,inuitās eum auxiliū ſibi mittere,& uenalia exercitui præparare:& quanta prius Dario cōferebant,ei præberet:eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere,ne in poſterum pœniteret.Cumq; princeps ſacerdotum literarum portatoribus reſpondiſſet, ſacramenta Dario ſe dediſſe,ut nequaquam contra eum arma portaret, nec poſſe uiuente Dario conſtituta tranſcendere:Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulò poſt capiendam :qua uicta, minabatur contra principem ſacerdotum gentis Iudæorum exercitum ducere,ut omnes per eum diſcerēt, quibus deberēt conſtituta ſeruare. Quapropter intentius in obſidione perſeuerās, naſtauit Tyrum. Cumq; eam cepiſſet, ad ciuitatem Gazā peruenit, eamq; cum duce ſuo nomine Bibimaſin obſidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum ſe inueniſſe tempus,Dario iam deſperato, eligēs de ſuis ſubiectis octo milia, ad Alexandrum proficiſcebatur:quem reperit inchoantem Tyri obſidionem.Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta,magisq; ipſum dominum libenter habere quàm Darium.Cumq; intellexiſſet grate ſuſceptum,confiſus iam, & de præſentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens ſe generum habere Manaſſen,fratrem Iaddi principis ſacerdotum Iudææ gentis, multosq; alios cum eo præſentes ex ea gente,quos uelle aiebat ſub eo templum locis conſtitutis ædifi-

Obſidio Tyri

Obſidio Gazæ Sanabalath ab Alexādro obtinet poteſtatem cōdendi templi

care:hoc autem & ipſi profuturum uideretur,ut in duas partes eſſet Iudæorum potentia diuiſa,nec eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius & Aſſyrijs contingebat. Concedente uero Alexandro,omni ſtudio adniſus Sanabalath,ædificauit templum,& ſacerdotem Manaſſen conſtituit,maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem menſibus in obſidione Tyri tranſactis,& duobus in Gazæ,Sanabalath mortuus eſt.Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hieroſolymitarum aſcendere feſtinauit. Quod princeps ſacerdotum Iaddus audiens, in pauore eſt cõſtitutus,multisq; ſacerdotibus in timore cõſtitutis,moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus feſtinus occurreret,rege indignante propter priorem cõtumaciam.Præcipiens igitur populo ſupplicationem & immolationẽ deo offerre, ipſe deprecabatur ſubueniri genti,ueturisq; eam liberare periculis. Obdormienti uero poſt ſacrificium deus præcepit,ut confideret,ſertisq; ciuitatem ornaret,protinusq; portas aperiret: & alios quidem cum ueſte alba,ipſum autẽ & reliquos ſacerdotes cum legitimis ſtolis iuſſit occurrere, nihil ſæuum ſperantes pati, deo prouidente.Cumq; à ſopore ſurrexiſſet,ualde cõgaudens,nocturnum oraculum omnibus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere mandans, regis præſentiam expectabat.Quem audiens non longe eſſe à ciuitate, proceſſit cum ſacerdotibus & ciuili multitudine,ſacram & maiorem alijs gentibus ei præparans occurſionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen latine translatum,ſcopulum ſignificat,ex quo loco Hieroſolyma tẽplumq; potuiſſet uideri. Phœnices uero & Chaldęi regem ſecuti,putabant quia quicquid potuiſſet furor imperialis permittere in ciuitatem,ipſe committeret: & ut principem ſacerdotum ſummis afficere contumelijs. Quod è diuerſo contigit euenire.Nam Alexander præuidens multitudinem ueſtibus albis indutam,antiſtites uero cum byſſinis ſtolis, & principem ſacerdotum hyacinthina & aurea ſtola,ſuper caput habentem cidarim,& ſuper laminam auream,in qua ſcriptum erat dei nomen:adijt eum ſolus, & numen adorauit,& principem ſacerdotum primus ueneratus eſt. Omnibus uero Iudęis una uoce Alexandrum ſalutantibus & circũſtantibus,Syriæ reges & reliqui hoc faciẽtem ſtupuerunt,corruptamq; regis mentem putauerunt.Parmenio uero ſolus eum interrogauit,cur omnibus eum adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotũ gentis Iudææ. Cui ille:non hunc,inquit,adoraui,ſed deum cuius principatu ſacerdotij functus eſt. Nã per ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi, adhuc in Dio ciuitate Macedonię conſtitutus.Dumq; mecum cogitaſſem,poſſe Aſiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligerem,ſed confidenter tranſirem. Nam ſe perducturũ meum dicebat exercitum,& Perſarum traditurum potentiam:ideoq; nemi nem alium in tali ſtola uidens,cum hunc aduertiſſem,habens uiſionis & probatio nis nocturnæ memoriam,ſalutaui.Exinde arbitror diuino iuuamine me directum Dariumq; uiciſſe,uirtutemq; ſoluiſſe Perſarum.Propterea & omnia quæ meo cor de ſperantur,prouentura confido.Poſtquam Parmenioni locutus eſt principẽ ſacerdotum honorans,occurrentibus reliquis ſacerdotibus,ad ciuitatem uſq; peruenit:& ad templum aſcẽdens,ſacrificauit deo,ſecundum ſacerdotis oſtenſionẽ. Ipſe autem ſacerdotum principi, & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis,in quo ſcriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Perſarum potentiam,arbitratus ſeipſum eſſe quẽ ſcriptura ſignificabat,

Princeps ſacerdotũ cum reliquis Alexandro occurrit

Somnium Alexandri

Alexãder deo ſacrificat

gauiſus eſt

gauisus est. Et tunc quidē multitudinem dimisit. Postera autem die cōuocans eos iussit petere, quas uellent donationes accipere. Principe uero sacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mādaret, omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset ut Iudæos in Babylone & Mediæ gente præci peret suis potiri legibus, promisit libenter facere quæ poscebant. Dicente uero ipso ad multitudinem, si quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & secun dum eas uiuens, paratum se eos ducere, se pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur Ale xander ita disponens Hierosolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & om nibus eum ad quos peruenit amabiliter suscipientibus: Samaritæ metropolim tūc Sichimam nomine habentes, positam iuxta Garizin montem, in quo transgresso res habitabant Iudęi, uidentes ab Alexādro ita magnifice Iudæos honoratos, coa cti sunt Iudæos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, sicut prius alibi demonstrauimus, in calamitatibus mersis Iudæis negant se esse cognatos, uerita tem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi profitētur, originem suam à nepotibus Ioseph, Ephraim & Manasse, recen sentes. Tunc ergo caritatem, & multū animi sui affectum ostendentes, occurrerūt regi, paulo minus quàm Hierosolymitæ. Cumq; laudasset eos Alexander, Sichi mitæ adierūt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sanabalath trans miserat, petentes ut ad ciuitatem perueniret, & templum apud eos positum hono raret: qui reuertens ad ipsos se uenire promisit. Petētes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neq; ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia po stularent. Cumq; respōdissent Hebræos se quidem esse, Sichimitas autem à Sido nio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi essent. Illis autem dicentibus non esse: & ego, inquit, hæc Iudæis cōcessi: sed reuersus quidem, à uobis certius edo ctus, quæ uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationē negauit. Simi liter uero amicos Sanabalath sequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturū se eis iuge ra terræ promittens: quod & postea fecit, Thebaidam custodire prouinciam eis in iungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius cōstat diui sum: templumq; super Garizin mōtem permansit. Et si quis culpā habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de trāsgressione sabbatorum, aut de huius modi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniuste culpari. Defun ctus est aūt illo tempore princeps sacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum sacerdotalē susceptit. Et in his constituti Hierosolymitæ degebant.

Benignitas Alexandri erga Iudæos

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS

Hiſtorię huius duodecimi uſq; ad caput VI non habentur in Bibliſs.

De ſtatu Iudæorum poſt mortem Alexandri Caput I

Lexander rex Macedonum ubi regnum Perſarum ſubegit & diſſoluit, Iudæamq; diſpoſuit, ut prædictum eſt, à uita diſceſſit. Cumq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet, Antigonus quidem Aſiam apprehendit, Seleucus autem Babylonem gentesq; uicinas obtinuit, Lyſimacho ceſſit Helleſpontus, Macedoniã rexit Caſſander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptũ poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent, ſuumq; dilatare contenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates concuſſæ, multis ſuis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiſcebant. Tunc & omnis Syria ſub Ptolemæo filio Lagi, qui ſaluator nuncupabatur, contraria nominis eius eſt perpeſſa. Namq; hic etiam Hieroſolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus, ſub ſpecie ſacrificij, nequaquã Iudæis reſiſtentibus, quando hoſtile nihil exiſtimabãt, & ideo otioſe uel inſuſpecte ſegnes erant. Qui cum ſine labore ciuitatem apprehendiſſet, crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui ſucceſſorum Alexandri facta conſcribens, ſuperſtitionem noſtram pro qua libertatem amiſimus exprobrauit, cum hæc diceret: Eſt gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hieroſolymam habens, quæ contempſit ſub Ptolemæo conſtituta, dum arma capere deuitaſſet, & propter ſuperfluam ſuperſtitionem ſæuiſſimum dominum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit. Ptolemæus uero multos captiuos à montanis Iudææ, uel à uicinis locis Hieroſolymitarum, id eſt, à Samaria, uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigrauit. Sed cum cognouiſſet eos, quos ab Hieroſolymis abſtraxerat, firmos iuriſiurandi ueri dei cultores exiſtere, cũ Alexandro legationem ad eos mittente ſic reſpondiſſent: Dario uiuente contra eum arma nequaq; ſumere: unde poſt Darij expugnationem multos ad caſtella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent, cum & alij non pauci Iudæi ſponte ad Aegyptum peruenirent, opulentia locorum, Ptolemæiq; munificẽtia inuitati: quorum nepotes ſeditiones contra Samaritas, dum ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent, excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebant, dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere, & immolationes illuc tranſmitti oportere. Samaritæ uero ad Garizin montem deſtinari iubebant.

De Bibliorũ translatione & ſeptuaginta interpretibus, doniſq; uiciſſim redditis à Ptolemæo rege Iudæis Caput II

POſt decimum uero & ſecundum annũ imperij Alexandri, & poſt quadrageſimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit per annos triginta nouem, qui & legem Iudæorum interpretatus eſt, & ſeruientes in Aegypto Hieroſolymitas à ſeruitutis uinculo reſoluit, uſq; ad centum uiginti milia,

ex

ex huiuſmodi cauſa: Demetrius Phaleræus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina cõgregare, & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uolũtate regis, quem erga collectionem codicũ munificenter accendi cognouerat: interrogatus à Ptolemæo, quot milia codicum haberet, cum uigintimilia iam reſpondiſſet, ſed pauco poſt tempore uſq; ad quinquaginta milia poſſe peruenire: & nunciatum ſibi diceret multa apud Iudęos legum eorum eſſe conſcripta, ſtudio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarum uel ſermone eorum compoſita, laborem non paruũ præberent, ſi in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis ſimiles eſſe eorum figuræ, æqua pronunciatione uocis: nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum ſumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorum quoq; leges contineantur. Igitur rex optima Demetrij ſentẽtia delectatus, poſtquam ſtudium ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet, ſcripſit principi ſacerdotum gentis Iudęæ, hæc fieri demandans. Ariſtæus autem amicus regi neceſſarius, propter humilitatem morũ ab eo dilectus, cum ſæpius ante niſus eſſet Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudęos, qui ſub imperio eius eſſent, tempus hoc petitionis proſperũ arbitratus, ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis, Soſibio Tarentino & Andreæ, ut ſimul laborarent, de quibus petiturus regẽ accederet. Quorum ſententia confirmata, cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt, dicens: Minime rex oportet uana nos ſpe negligenter decipi, ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem Iudæorum non tantum tranſcribere, ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus: qua ratione poſſit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo ſeruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiæ decet à præſenti iugo ſeruitutis abſoluere, ac deo qui leges expoſuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cũ multa ſæpius indagaſſem, cognoui eos factorem omnium deum colere, quẽ nos Ζωὰ, id eſt, Iouem nominamus, quod omnibus indulget Ζῆν, ideſt, uiuere. Quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant, liberos eos patriæ moribuſq; ſuis reſtitue. Cognoſce tamen princeps me nec affinẽ eis eſſe, nec ab eadem genitũ natione, ut pro illis hęc ſuggeram, ſed dum omnium hominum factorem deũ ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti, ad hanc petitionẽ peruenì. Poſtq; hæc Ariſtæus locutus eſt, & rex in eũ hilari & ridenti uultu reſpexit: quãta, inquit, milia arbitraris poſſe dimitti? Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet & dixit, paulò pluſq; cẽtum milia poſſunt exiſtere. Non paruam, inquit, Ariſtæe donationẽ à nobis expoſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente, dignũ eſſe munificentia ſua, ſi deo qui regnum ei donauit, has gratiarum uices offerret: propterea lætus iuſſit ut de eis militibus merces annonę præſtaretur, pro ſingulo uidelicet captiuo apud eos cõſtituto dragmæ centũuiginti darentur. De quibus etiã pręcepta ſe proponere promiſit, per quę munificentiã ſuam & Ariſtæi petitionẽ confirmaret. Propterea uoluntas dei affulſit, per quam nõ tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuiſſent, uerũ etiã illos, qui ſub regno eius extitiſſent, abſolutioni donaret, uel ſi qui poſtea ſuperueniſſent, pro quorũ redemptione plus q; quadringẽta talenta ſunt à rege tributa. Vnde & exemplũ ſanctionis, ad manifeſtandã poſteris regis munificentiã cuſtodiri decreuerunt, quod erat huiuſmodi: Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes, Syriam & Phœnicen cum eo Iudæãq; uaſtauerũt, & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias uendiderũt, hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt, & ſi quos nunc ſuperduxerunt

Demetrius regię bibliothecæ prefectus

Ariſtæus pro abſoluendis Iudeis regi ſupplicat

Liberalitas regis in captiuos

duxerunt,dimittant,pro ſingulo corpore accipientes dragmas centũuiginti:& milites quidẽ cum annonis ſuis,reliqui uero à regali menſa redemptionis preciũ accipiant.Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſtitiã deprędatos,prouinciamq; corũ fuiſſe deuaſtatã. Vnde & multos milites profeciſſe cognouimus,dum ad Aegyptũ eos traducerẽt. Iuſtũ ergo conſpiciens,miſereor eis:& iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictã accipientibus ſummã,abſolui:nec quenq; in hac re fraudem agere,ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio,ex quo miſſę ſunt,per tres dies proponi,quatenus ad iudices domini cõueniant,corpora ſtatim oſtendentes,hoc enim meo credo profuturum imperio.Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare,quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur.Cum hæc ſanctio lecta regi fuiſſet,& uiſa eſſent omnia iuſte decreta eſſe, tantum uero deeſſe de abſolutione priorum,& eorum qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent,ipſe de eis ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens ſubitaneam diſtributionẽ difficilem exiſtere,iuſſit rerum miniſtris & regijs ſaccellarijs pecunias ſeponere. Quo facto, intra ſeptem dies omnia regis præcepta completa ſunt,& talenta quę ſupra diximus quadringenta data,& ſuper hæc ſexaginta pro redemptione partita cognoſcũtur,dum & pro infantibus domini centumuiginti dragmas exigerent,ſicut rex pro his demandaſſet,ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecũdum regiam munificentiam laudabiliter diſpoſita fuiſſent,iuſtum uiſum eſt Demetrio,de Iudaicis libris deſcribendis eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra à regibus diſpenſatur, ſed omnia cũ multa diligentia gerũtur. Quapropter allegationes,uel epiſtolarum exemplum deſignauimus,& ornamentorum trãſmiſſorum multitudinem,& quicquid in unoquoq; conſtructum eſt: unde poteſt optime opificum ars proſpici, & uaſorum omnium excellentia cognoſci. Allegationis autem exemplum huiuſmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te ò princeps,de his quę hactenus ad conſummationem bibliothecæ deſunt,quatenus colligantur,& de his quæ corruerunt,ut debitam diligentiã impetrarent,omni ſtudio uſus in his ad noticiam ueſtram perduco,legislationis Iudaicæ uolumina nobis cum alijs deeſſe. Nam figuris Hebraicis,& uoce gentili conſcripta,inexplanabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri,dum regalem prouidentiam minime percepiſſent,neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nam ſapientiſsima & integra legislatio,ſicut à deo data eſt uidetur exiſtere. Quapropter inquit Agathius Abderita poetas ſeu conſcriptores hiſtoriarũ,nullatenus meminiſſe eius, nec uirorum qui ſecundum eiuſdem legislationis præcepta uixerunt,quod caſta nimis exiſteret,ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex,ſcribe principi ſacerdotum gentis Iudææ,quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaque tribu legum peritos,ut cum ab eis codicum explanationem & conſonantiam cognouerimus,& interpretationis rerum cautam expoſitionem acceperimus,dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali ſuggeſtione facta, pręcepit rex, ut ſcriberet de his Eleazaro principi ſacerdotum gentis Iudææ, ſimul etiam de abſolutione ſeruientium apud eos Iudæorum:præterea mandaret ei,quod tranſmiſiſſet ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta,lapidum uero precioſorum inæſtimabilem multitudinẽ: denunciãs etiam cuſtodibus arcarum, in quibus lapides ſeruabantur, ut electionem illorum

Demetrij epiſtola ad regẽ pro tranſcribendis libris Iudaicis

darent

darent opificibus, quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum conſtructionis eorum, cum declarauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotum Eleazaro à rege conſcriptæ, qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit. Defuncto principe ſacerdotum Onia filius eius Simon ſucceſſor extitit, qui iuſtus eſt appellatus, propter pietatē quam in deum, & fauorem quem erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquēte nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo ſermonē fecimus, principatum ſacerdotij ſuſcepit, ad quem Ptolemæus huiuſmodi literas deſtinauit. Rex Ptolemæus Eleazaro principi ſacerdotum ſalutem: Multis habitātibus ſub imperio meo Iudæis, quos Perſæ cum potentes fuiſſent, in captiuitatē traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus ſtipendrijs deputans honeſtauit: alijs autem in Aegyptum cum eo ambulātibus, caſtella et eorum cuſtodiam demādauit, ut ſint Aegyptijs in terrorem: Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem, omnes clementer tractaui, præſertim ciues tuos, quorum plus centūmilia captiuos & ſeruientes remiſi, poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens: ætatibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui: multoſq; qui mihi uel aulæ regiæ potuiſſent fidē ſeruare, in palatio conſtitui, arbitratus deo iucundū pro mea prouidentia uotū hoc ei maximū deuouere. Porrò uolens & iſtis & omnibus per uniuerſam terrā Iudæis præſtare libertatē, leges ueſtras literis Hebraicis cōſcriptas, tranſlatas literis Græcis, & de Græcis in noſtras in mea bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies, eligēdo uiros optimos, ſeniores, & ab unaquaq; tribu dirigēdo ſex qui per ætatē legum ſint periti, ualeantq; interpretationē earum caute nobis exponere. Nā opinor his perfectis, maximā nobis gloriā præparari. Tranſmiſi uero qui debeant de his uobiſcū diſputare, Andreā primatem cuſtodū mei corporis, & Ariſteum, mihi dilectiſſimos, per quos etiam primitias uotorum ad templū, & pro immolationibus, & alijs rebus tranſmiſi talenta centum. Tu aūt māda nobis quæ uolueris fieri, quod gratius amplectemur. Cum regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta nimiū liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum Eleazarus Ptolemęo regi ſalutē. Valentibus uobis cum Arſinoe regina, uel filijs, bene nobis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam tuam ſuſcepimus, ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autem multitudinē legimus eam, quatenus omnibus oſtēderemus quam pietatē erga deum habes. Demōſtrauimus etiam pateras, quas miſiſti aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinq;, menſam dedicandā, & quæ direcēta ſunt pro immolatione uel renouatione eorū quæ tēplo deſunt, talenta centum, deportata per Andream & Ariſtæū charisſimos tibi amicos, uiros optimos, & doctrina præcellentes tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus, & præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te tuaq; uxore uel filijs hoſtias obtulimus, & multitudo uota perſoluit, ut uobis eueniāt quæ deſideratis, & tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legem noſtram, quam pro tuis commodis accipere poſtulas, elegi uiros ſeniores ſex ab unaquaq; tribu, quos direximus legem ferentes. Erit autem tuæ pietatis uel iuſticiæ, ut poſt legis tranſcriptionem ad nos eam caute cū portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum ſeptuaginta ſeniorum

Epiſtola regis ad Eleazarū pontificem

Epiſtola Eleazaro pōtificis ad Ptolemæū

ab Eleazaro miſſorum nomina declarare,licet intimata ſub epiſtola fuiſſent. Vaſo rum tamen magnificentiam ad conſtructionem, quæ deo rex direxit, non incon gruum exponere putaui,quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur.Siquidem ipſe largos ſumptus in hæc præſtitit, & ſemper opificibus opera tranſmittebat,nihil conſtrui deſidioſe concedens:quorum de ſingulis qualis fuerit magnificẽtia narrabo,quamuis hiſtoria narrationem eorum minime depoſcat:regis enim diligentiam uel munificẽtiam ita legentibus arbitror aperiri.Prius autem de menſa diſſeremus.Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde magnam mẽſam cõficere.Præcepit autem dedicatæ in Hieroſolymis menſæ quantitatem cognoſci, ſi poſſit maior fieri.Cumq; percepiſſet qualis eſſet illa conſtituta,& quia nihil prohiberet maiorem conſtrui,dixit quintuplam magnitudinẽ ſe uelle facere,ſed timere ne ad miniſterium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret.Nam nõ eam tantum ad ſpectaculum deuouere,ſed etiam miniſterijs habilẽ uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam,magnitudine quidẽ ſuperare priorem noluit:uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem cõficere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernẽdam rerum uariam naturã erat, & inuenire nouas admirandasq; naturas,quę ſine deſcriptione fuiſſent.Horũ ipſe prudenter inueniebat effectum,et oſtendens artificibus,ita perfici enunciabat:quę uero deſcripta fuiſſent,ut eorum cautam ſimilitudinem uidentes opifices imitaren tur,hortabatur.Promiſſa ergo complentes,menſam deſcribere feſtinamus.Huius duorum ſemis cubitorum lõgitudinem,latitudinem uero unius ,altitudinem unius & ſemis conſtruxerunt,totam de auro formantes eam, Coronam quidem in palmum conferunt,frontiſpicia uero uerſatilia ſculpturam habẽtia ornatam,ſpeciem reſtis ex tribus partibus mire ſimulantem.Triangulis enim exiſtentibus frontiſpiciſs,unuſquiſq; angulus eandem formæ diſpoſitionem habebat.Quæ dum uerterentur,unam & nõ diuerſam ſpeciem demonſtrabãt.Porrò coronæ pars quæ ſub menſa erat incluſa,pulchre conſtructa fulgebat:pars autẽ quæ deforis apparebat, artificq decore plus culta ſplendebat,quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritatem partium ambarum acutam fieri contigerat,ne ullus angulus triũ ut prędiximus exiſtentium in tranſductione minor uideretur.Diſpoſiti uero erãt in modum funium torno factorum precioſiſſimi lapides,aureis ſphærulis per foramina incluſi.Partes autem quæ per latera coronæ cernebãtur,in ſpeciem ouorũ optimo lapide factorũ figuratæ nitebant,ſculpturæ uirgulas imitatæ:quæ ſpiſſæ circa menſam uoluebantur.Ob horum aũt diſpoſitionem circunduxerunt opifices tornatã omnium fructuum naturam,uuas pendentes,ariſtas ſurgentes, malogranata concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructuum, ad proprium uniuſcuiuſq; colorem formatos,circa totam menſam ex auro ligabant.Sub corona quoq; ouorum ſimilis ordo,ſeu uirgarum conſtiterat,ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatem cauſamq; ſpecies menſæ conſtructa proferret:ne frontiſpiciorum uel coronę poſitio in altera parte mẽſæ conuerſa,uideretur eſſe diuerſa:ſed eas uſq; ad pedes facies operis extenderet.Nam ductile aurum quatuor digitis latum,ſecundum totam menſæ latitudinem,ſuper quod pedes eius imponerẽt, fecerunt:deinde ſphærulis & clauſuris eos cũ corona menſæ conſtruxerunt,ut eũdem artificij,uel magnificentiæ uiſum præberent,in quamcunq; partem menſa cõuerteretur,Super mẽſam autem Meandrum fluuium ſculpſerũt,lapides precioſiſſimos

Deſcriptio mẽſe mirabilis à Ptolemæo regę deo oblatæ

in

in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponentes. Nam carbunculum uel ſmaragdum iucundo aſpectu fulgentes miſerunt, aliorumq; genera lapidũ, qui uel in duſtria uel æmulatione digni, per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt Meandrũ autem cõpletum, in ſpeciem funis quiddam circunferebatur, in medio figuram ſublongã & rotundam habens: ſuper quod criſtallinus lapis erat uel electrius impoſiti, pari penè formarũ aſpectu, qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus uero rectum inſtar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis oſtendens, & latitudinem octo digitorũ habens, ſuſtentabat. Nam ſuper eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpſerunt etiã tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unumquẽq; pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis exiſtentibus eminebant, ut nihil à ueris diſcrepare putarentur: Siquidem ad auræ flatũ per tenuitatem & extenſionem ſummitatis ſuæ cõmotæ, imaginationem naturalium arte præbebant. Verum etiam figuram totius menſæ tribus tabulis conſtruxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuiſibilis exiſteret: nec intelligeretur earum inſertio. Craſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe cognoſcitur. Talis ergo uotiua menſa, multa regis munificentia, uel precioſitate materiæ, ac uarietate pulchritudinis, & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt: & licet magnitudine prioris deo deuotæ menſæ non diſtaret, artificio tamen & nouitate, uel claritate facturæ, ualde melius & ſplendidius elimata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, ſculpturam uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes, lapidibus uarijs in ſquama concluſis. Dehinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito, compoſitione lapidum diuerſorũ, ſpecie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo inſtabat, de quibus complexionibus ſimilis uſq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorum ſcuta pulchris lapidibus inſerta, decorem craterarum oſtendebant, quorum labra liliorum foliis, & uuarum floribus in orbem producti corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes utroſq; amphoram, huiuſmodi conſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant, ut certius in his facies aſpicientium uideretur. Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro, nec nõ omni lapide precioſo, & circundatæ foliis hederæ, uel bracteolis, quaſi uitis cælatura artificioſe obumbrabant. Hęc aũt ideo ita fiebant, quod per ſcientiam opifices arte mira reliquos anteirẽt, & multo melius ſtudio uel munificentia regis formabantur. Nõ enim tantũ inceſſanter & large opificibus impendia præſtabat, quantũ & publicorũ negociorũ relictis regiminibus, ipſe operãtibus ſemp inſtabat, & frequenter artifices uiſitabat. Quapropter opera opificũ, diligentia regis & induſtria feruente propenſius imminebãt. Cumq; ad Hieroſolymam tranſmiſſa uoto Ptolemæi fuiſſent, & princeps ſacerdotũ Eleazarus ea dedicaſſet, portatores eorũ honorans, donaq; regi deportanda præſtans ad eum remiſit. Ergo poſtquã Alexandriam peruentũ eſt, & Ptolemæus præſentiam eorum cum ſeptuaginta ſenioribus audiuit, ſtatim Andream & Ariſtæum legatos euocari præcepit. Qui uenientes, epiſtolas quas à principe ſacerdotum deportauerãt, obtulerunt: & ea quæ uerbis eos diſſerere iuſſerat, edixerũt. Studens autem colloqui ſenioribus ab Hieroſolymis pro interpretatione legum directis, diuerſos quidem, qui pro ſuis cauſis aderant, denunciauit dimitti, mirabilem hãc & præter conſuetudinem fa-

dinem faciens dimiſſionem:ut qui propter huiuſmodi cauſas adducebantur,poſt quintum diem eum adirẽt. Legatis uero poſt menſam à rege tunc dimiſſis, illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dumq; ſeniores cum donis,quæ regi deportanda princeps ſacerdotum eis dederat,adueniſſent,cum uoluminibus tranſierunt,in quibus literis aureis conſcriptæ leges continebantur. Tũc rex eos de codicibus percunctatur. Cum uero reuelarent,& oſtenderent tenuitatem membranę,uel incomprehenſibilem eorum compaginem, rex miratus eſt, quod ita fuiſſent compacti. Dumq; hoc diu feciſſet,gratias,inquit,ago uobis quidem quod ueniſtis, maiores uero illi qui uos deſtinauit,ſed ante omnes deo,cuius hæ leges uenerandę probantur. Cumq; clamaſſent ſeniores,uel hi qui præſentes aderant,orãtes proſpera regi diuinitus euenire,nimium delectatus,prorupit in lachrymas. Nam ſæpius natura hoc ſummo gaudio patitur,quod etiam dolentibus ſolet accidere. Tunc iuſſit codices primatibus officij deſignari,uiros autem oſculatus,æquum dixit eſſe, primum ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent uocati: imò & diem quo ad eum deducti fuiſſent,clarum ſingulis annis per totũ uitæ ſuæ tempus celebrare ſe promiſit. Nam euenit eundem eſſe primum præſentiæ illorum,& uictoriæ diem, quo Antigonum nauali prælio uicerat. Epulari etiam ſecum eos præcepit, hoſpitiaq; in arce denũciauit eis omnia deputari. Nicanor aũt ſuper ſuſceptionem peregrinorũ conſtitutus, Dorotheũ uocans qui de his curam habebat,iuſſit ſingulis neceſſaria præbere. Nam ita diſpoſitum à rege fuerat,ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur,exhiberentur indulgenda cõſuetudini peregrinorum ad eos uenientium,& eis omnia pararentur,quatenus cibis ſolitis magis delectarẽtur,ne forſan corrupti extraneis grauarentur,quod & circa iſtos effectum eſt. Dorotheo uero quẽ pro ſyncritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat,per quem & præparauerat omnia,quę ad huiuſmodi cõuiuia conuenirent:hæc implente,in duas partes eos diſcumbere præcepit,partem quidem mediam eorum ad dexterã ſuam,reliquos autem poſt eius accubitũ,nihil prætermittens quod ad eorum honorificentiã pertineret. Poſtquã autem ita diſcubuerũt,iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacrorum præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recuſauit:& unum ex ſenioribus nomine Heliſæum ſacerdotẽ exiſtẽtem,rex petiuit facere orationẽ. Qui in medio ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit,& poſt plauſus cum gaudio & clamore omnium ſurrexerũt,& reſidentes ad epulationem & delicias paratas ſe contulerunt. Præterea autem rex quantum ſatis ei uiſum eſt,cœpit philoſophari,& unumquemq; eorũ naturales percontari ſermones,& ad contemplationẽ quæſtionis accendere:cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent,& explanãtibus,gauiſus,p duodecim dies hoc cõuiuiũ inſtruxit. Et qui uult ſingula cognoſcere, quæ in cõuiuio illo præparata ſunt, legat uolumina Ariſtæi,quæ propter hoc conſcripſerat,& intelliget. Mirante uero eos nõ tantum rege, ſed etiam Menedemo philoſopho,dicente omnia per prouidentiam diſpenſari,ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri, deſtitit rex quidem de his facere ſermonem. Dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei quod didiciſſet ab illis,quemadmodum deberet regnare:iuſſitq; dari ſingulis talenta tria,& deputari illis qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquam uero tres exceſſerunt dies,congregans eos Demetrius, tranſijt ad ſtudium maris,& tranſiens pontem,abijt ad partes Aquiloni coniunctas, concili-

umq;

umq; fecit in domum prope littus ſtatem, & aptam ſecretis negocíorum. Vbi eos perducens, petebat omnia quæ opus habebãt ad legis interpretationem ipſis præſentibus, ut inceſſanter opus implerent. Cũq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerent, uſq; ad horam nonam in hoc ſedẽtes, ad curam corporis uertebantur, ita inuitante eos Dorotheo, uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente, multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam ueni entes, Ptolemæum ſalutabãt, & rurſus ad eundem locum redibãt: & manus in mari lauantes, & ſeipſos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege, & opere interpretatiõis ad effectũ per ſeptuaginta duos dies trãſacto, cõgregans Demetrius Iudæos omnes ad locum in quo translatæ leges fuerant, præſentibus etiam interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem, uel ſeniores eius interpretes, Demetrium, eo quod magnarũ rerum inuentor eſſe uideretur, laudaſſent, rogauit etiam, ut præſidibus ſuis daretur legenda: & petierunt omnes ſacerdotes interpretes legis ſeniores, & præpoſiti gentis, ut bene interpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes ſententiam laudaſſent, iuſſerũt, ut ſi quid aut ſuperfluum, aut minus aliquid ſcriptum uiderent in lege, hoc reſpicerent, & manifeſtum facientes, emendarent, hoc caſtigantes, ut quod ſemel iudicatũ fuerat bene ſe habere, ſempiterna memoria permaneret. Gauiſus ergo rex, & uidens uoluntatẽ ſuam ad utilẽ rem eſſe perfectã, et delectatus, relictis legibus omnibus uniuerſarũ nationũ, & ſenſum diuinę legis, & ſapientiã, & legislatores obſtupeſcens, ad Demetriũ ſermones facere cœpit, quod ita mira exiſtẽte legislatione, nemo neq; hiſtoriographus, neq; poeta meminiſſet eius. Cui Demetrius reſpondit: neminem fuiſſe auſum harum legum tãgere conſcriptionẽ: quod diuina et uenerabilis eſſet, et quia læſi ſunt quidam à deo hoc præſumẽtes. Significauit quidẽ, qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere, ſit mente turbatus plus triginta diebus: & reuerſus ad ſe, cũ humilitate à deo ueniã ſupplicarit, quũ inde ſibi dementiã factã ſuſpicatus eſſet, nec non & in ſomnis uidiſſet, quod ei hoc ideo accidiſſet, quia diuina ſcrutatus eſſet, & pferre ea ad homines impuros uellet: quũq; conſcribere quieuiſſet, recepit ſenſum. Referebat aũt & de Theodecte tragœdiarũ poeta dici, quia quũ niſus fuiſſet in aliquo dramate eorum meminiſſe, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obſcuratis, cauſam ſuæ cæcitatis recognouit, & ità liberatus eſt à paſſione, deo ueniã indulgente. Hæc ergo rex pure ſuſcipiẽs, petiuit interpretes frequẽter ad ſe de Iudæa proficiſci: hoc enim eis ad honorẽ & ad donationem ab eo profuturũ dixit, nũc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat: ſponte aũt ad eum uenientes, omnia quæ æquũ eſſet ſapientiã eorum impetrare, pollicebatur, & pro ſua maieſtate dignũ largiri promiſit. Et tunc quidem remiſit eos, donans unicuiq; rex optimas ſtolas, & auri talenta duo, & calicẽ unius talenti, totumq; conuiatoriũ. Principi aũt ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ argenteis pedibus decem, & conuenientẽ eis omnem ſupellectilem, & calicem talentorum triginta: inſuper ſtolas decem, & purpuram coronamq; decorã, & lineas de byſſo centũ: præterea & pateras, & trullã, & libatoria, & crateras aureos duos deo uouẽdos. Petiuit autẽ eum & per epiſtolas, ut ſi quis ex his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis ſemper habere ſermonem, & diuitias ſuas talibus libenter impartiri. Huiuſmodi quidem cauſa ad honorem & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quid Theopompus paſſus ſit

De Theodecte oculis multato

Quomodo

Quomodo uarijs honoribus Iudæi affecti ſunt à regibus. Cap. III

IMpetrauerunt autem & à regibus Aſię honorem, quoniam cum eis caſtrametati ſunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Aſiam ædificauerat, & in inferiore Syria, & in ipſa metropoli Antiochia, republica ſua dignos eos effecit, & æquũ eis honorẽ cum habitatoribus Macedonibus & Græcis deputauit. Et hactenus in eadem conuerſatione aliquando eos manſiſſe ſignũ eſt, quod Iudæi nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt diffinitam quandam à principibus olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ, Mutianus præfectus tunc Syriæ, conſtituta ſeruauit. Et poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terrarum, ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni, ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe commune, nec impetrauerunt. Vnde poteſt conſiderari Romanorũ modeſtia, & potius magnanimitas Veſpaſiani & Titi: qui quũ multa pericula bellando contra Iudæos ſuſtinuiſſent, acerbe ferentes, quod ſe tradere noluiſſent, ſed uſq; ad finem pugnantes permanſiſſent, nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtitum fuerat, abſtulerũt, ſed ſimul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam iſtorum, neq; pro inimicitijs deuictorum concederent, quatenus ſolueretur aliquid priſtinæ Iudæorum utilitatis: dicentes eos in pugna deciſſe pœnas, qui arma ceperunt: inſontes autẽ non eſſe iuſtum ſua poſſeſſione priuari. Similiter uero & Marcũ Agrippam erga Iudæos affectũ cognouimus. Nam motis contra eum congreſsionibus, & petentibus M. Agrippã, ut conuerſationem quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos deus nuncupatur) dederat, ſoli poſsiderent: & dicentibus, ut ſi cognati eſſent eorum Iudæi, colerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt, ut ſuis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damaſceno. Nam Agrippa interloquutus eſt, nihil innouare eis licere. Si quis autẽ uult hæc certius noſſe, legat Nicolai centeſimã & uiceſimã tertiam & quartam hiſtoriam. Et Agrippæ quidem iudiciũ non eſt forſitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus Romanos. Veſpaſiani autẽ & Titi magnanimitatẽ quilibet audiens obſtupeſcit, qui poſt tot bella & tanta certamina, quę contra nos habuerunt, tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digreſſus. Iudæos igitur ſub imperio magni Antiochi regentis Aſiam conſtitutos, contigit multa toleraſſe, dum terra eorum diuerſis calamitatibus ſubiaceret, cum illis qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quum Antiochus pugnaret contra Eupatorẽ Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares exiſterent naui turbatæ & tempeſtatibus fluctuanti, dum inter felicitatem & calamitatẽ Antiochi fuiſſent pariter conſtituti. Quumq; uiciſſet Ptolemæum Antiochus, Iudæam recepit. Defuncto nanq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum miſit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo noſtra gens expugnata, adiecta eſt ei. Et non poſt multum tempus Antiochus Scopam uicit, cõfligens contra eum iuxta fontem Iordanis, & multos de exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, ſponte gens Iudæorum ad eum tranſiens, in ciuitatem omnem eius exercitũ ſuſcepit, & elephantis abundanter alimenta

Munificentia Veſpaſiani & Titi erga Iudæos deuictos

M. Agrippa

ta præbuerunt:& obſidenti eos qui ab Scopa in arce Hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes,prono animo auxilium præſtiterũt.Igitur Antiochus iuſtum arbitratus, Iudæorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandũ,ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium perhibens quod ab eis benigne tractatus eſt: ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit,manifeſte illis innotuit.Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis deſcripſerat,proponens teſtimonium, quod nobis præbet Polybius Megalopolitanus in undecima hiſtoria ſua,ita dicens:Ptolemæi dux Scopa ad ſuperiora uadens loca,ſuperauit hyemis tempore gentem Iudęorum.Dicit nanq; in eodem uolumine,qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam,& Samariam,& Abela,& Gadera cepit.Paulo poſt uero tradiderunt ſe ei Iudæi,qui circa templum habitabant.Factæ autem apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus.Polybius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit.Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem,intimantes epiſtolas regis Antiochi.Rex Antiochus Ptolemæo ſalutem:Iudæi mox ut prouinciam eorum ſumus ingreſſi,liberalitatem circa nos ſuam oſtenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clare ſuſceperũt,cum ſenioribus & principibus occurrẽtes: & abunde miniſtrauerunt militibus,& elephantis uictualia, & nobiſcum ad arcem pugnauerunt contra cuſtodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare,& reficere ciuitatem deſtructam,& rurſus in eam habitatores congregare diſperſos. Et primum conſtituimus propter pietatem eis præſtare ad immolationes uictimarum,& uini & olei & libaminis precium, argenteorum uiginti milia:& ad ſimilam ſecũdum prouincialem legem,tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq;,& ſalis modios trecentos ſeptuagintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit,eis uolo ſecundum mea mandata,& opus templi conſtrui,& porticus,& quicquid aliud oportet refici.Materies autem lignorum deponatur ex ipſa Iudæa, & ab alijs gentibus,& à Libano,nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet,clariſſimam templi geri uolumus ædificationem. Conuerſetur etiam omne genus eorum ſecundum proprias leges:relaxentur ſacerdotes & ſcribæ templi,& cantores ſacri,à tributis,quæ pro ſuo capite dabant, & à regio uectigali,uel ab alijs cunctis oneribus:ut pro opere eorum,ciuitates habitationibus hominũ aptæ reddantur.His quoq; qui uel nunc habitant, uel habitaturi cõuenient, donamus tributa uſque ad menſem Hyperueretæum:& per tres annos liberamus eos à tertia parte fiſcalium,quatenus eorum læſio releuetur.Et quicunq; ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt ex ipſis genitos libertati donamus, & ſubſtantias eis reddi præcipimus.Epiſtola quidem hæc continebat.Ornato autẽ templo edictum per omne ſuum miſit imperium,in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam:nec Iudæos, niſi quibus mos eſt purificatos ſecũdum patriam legem:neq; inferre in ciuitatem equinas carnes,neq; mularũ,neq; ferarũ manſuetarũ, uulpium aut leporũ aut pardorum: & generaliter omnium animalium,quę Iudæis interdicta ſunt:ut nec pelles eorum liceret afferri,neq; aliquid eorum intra ciuitatem liceret paſci: ſed ſolitis parentum uictimis,ex quibus & deo oportet ſacrificari,uti permiſſum eſt:Qui autem aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet, iuſſit ut mulctatus ſacerdotibus perſolueret pecuniæ dragmas tria milia.Scripſit etiam,teſtimonia noſtræ pietatis & fidei præbens,cum rebelles Phryges et Lydos audiſſet,eo tempore,quo ad ſuperiores Perſarum ietat

Polybius Megalopolitanus

Epiſtola Antiochi ad Ptolemæum

Epistola Antiochi, in qua laudat Iudeos

prouincias: iubens Zeusidi suo charissimo, ut mitteret quosdã à Babylone nostrõ rum ad Phrygiam, ita per epistolam suam mãdans. Rex Antiochus Zeusidi fratri salutem: Si sani estis, bene est, sanus autem et ego sum. Audiens autem Phryges & Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, consilium animo percepi quid oporteret fieri. Placuit autẽ ad castella uel necessaria loca Mesopotamiæ & Babyloniæ, Iudæorum domos duo milia cum apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem, quã circa deum habent. Nam testificantur parentes nostri, fidem eos & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti: & cum eos ad propria loca migraueris, ad ædificandas sibi domos locum unicuiq; distribui, terramq; colendã dari, & uitium plantationes, & tributa fructum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero, usq; quo fructus colligant, triticum ad cibum seruorũ, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, proniores seipsos erga nos præbeant, Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundũ possibilitatem, quatenus à nullo molestiã patiantur. De amicitia quidem magni Antiochi & Iudæorum, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam & fœdus Ptolemęus cum Antiocho composuit dedit ei filiam Cleopatram nuptum: concedens ei humilem Syriam, & Samariã, & Iudæam, & Phœnicen dotis nomine. Diuisis autẽ in utrunq; regem tributis, unusquisq; sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uero tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudæos mala fecerunt, terram'que eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias ei in honore successit, filius existens Simonis cognomine iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus erat.

Nuptiæ Antiochi & Cleopatræ

De quodam Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæũ auũculo suo q̃d tributa noluerit soluere, cõciliauerit. De Hyrcano filio Iosephi, egregiæ indolis, & ob id inuidiam fratrum passo. Caput IIII

IS autem Onias paruulus mente, & pecunijs auarus existẽs, pro populo regibus uectigal, quod patres eius ex proprijs dabant, ideſt uiginti talenta pecuniarum, non reddens, ad iram regem Ptolemæum cõmouit, qui & legatum mittens ad Hierosolymam, culpauit Oniam non reddentem tributa: & interminatus est, ut si nõ acciperet tributa, terram eorum ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandũ illic milites. Audientes uero regis mandata milites q; aduenturos, Iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat, propter auaritiã suam. Iosephus autem quidam, iuuenis ætate, sed propter castitatem & prudentiã suam iustitiæ gloriam habens apud Hierosolymitas, à patre Tobia, & ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati præsentiã, dum ille esset ad Ficulam uicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatem, increpabat sacerdotẽ, non prouidẽtem innocentiæ ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarum priuationem, dum per ipsum populum dignitatẽ accepisset, & principatũ sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatẽ pecuniarũ periculum fieri patriæ, & ciues suos afflictos uidere pateretur, suadebat ei ad regem ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum

De quodam Iosepho Iuuene

se

ſe gentis habere reſpõdit:imò & ſacerdotalem honorẽ,ſi eſſet poſſibile, paratum ſe eſſe deponere,ne tantũ ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet,Ioſephus interrogauit eum,ſi ſibi cõcederet legationẽ ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumq; conceſſiſſet Onias,aſcendit ad templum Ioſephus, & conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi ſui Oniæ circa eos negligentiam,ſed rogabat, ut deponerent cordis mœſtitiam,qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione ſe functurum ad regem promiſit,ut flecteret eũ, quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hęc audiens,Ioſepho gratias egit:ipſe à templo deſcendens,in hoſpitiũ ſuſcepit regis Ptolemęi legatũ,donauitq; ei munificẽtiſſima munera,& per multos dies munificentiſſime cum pauit,& ad regem remiſit,promittens ei, ut & ipſe ſequeretur. Nam pronior factus erat proficiſci ad regẽ legato inuitante eum, & concitãte ad Ægyptũ peruenire, & promittẽte omnia quæ à Ptolemæo petierit, per ſe eum impetraturũ,quia modeſtiã morum eius nimis amabat. Cumq; legatus ad Ægyptum perueniſſet, & regi nunciaſſet indeuotionẽ Oniæ, & utilitatẽ Ioſephi, quem uenturum ad eum dicebat,& ſatisfacturum pro exceſsione Oniæ,qui etiam patronum regem eſſe confideret,qui tanta laudum magnitudine pro aduleſcente uteba tur,ut & regem & uxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Ioſephum,quàm eum uiderent præſentem:Ioſephus autẽ mandans amicis ad Samariam,& mutatum ab eis accipiens pecuniam,& parans cõuenientia profectioni,ueſtes & pocula & ſubiugalia,quæ omnia ad uiginti milia dragmas erant, Alexandriam uſq; peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phœniciæ, ut uectigaliũ ſuſciperent exactionem. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eam rex committere cõſueuerat. Videntes autem hi per uiam Ioſephũ,deridebãt eius paupertatem & inopiã. Cumq; ad Alexandriam perueniſſet,in Memphi Ptolemæum eſſe cognouit, cui & occurrere feſtinauit,Sedente autem ſuper currum rege cum uxore & amico Athenione, qui cum legatione ad Hieroſolymam fuerat deſtinatus,& à Ioſepho hoſpitio clementer exceptus:uidens Athenio mox regi innotuit,dicens hunc eſſe quẽ ab Hieroſolymis uenturum eſſe nunciauit: quàm bonus, inquit, rex iuuenis & liberalis? Ptolemæus uero rex primus eum ſalutauit, & aſcendere ſuper currum ſuum fecit. Poſtquam uero ſedit,cœpit rex Oniam incuſare. Tunc Ioſephus ait: Veniã ei quę ſo præſta propter ſenectutem. Non enim uos latet,ait,quod ſenes & infantes eandem mentem contingat habere. A nobis autẽ reddetur tibi ratio,ut ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus autem rex de prudentia atque benignitate iuuenis, plus eum quippe iam expertum diligere cœpit, iuſſitq; in aulam regiam ſuſcipi, & quotidie ſuæ menſæ eſſe conuiuam. Cumq; ueniſſet ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores conſedentem cum rege Ioſephum,ęgre ferebant. Inſtante uero die quo ſuſcipi habebant uectigalium ſolenniter exactiones, diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patrię exigenda fiſcalia conducebant,quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnices & Iudææ & Samariæ uectigalia colligebantur. Audiens ergo Ioſephus,culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigenda regi uectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt,& fiſci iuribus peccantium ſubſtantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ærarij ſpectaret augmentum:

Legatio Ioſephi ad Ptolemæum

& petente Ioſepho confirmari ſibi uectigalium conductionem, interrogauit rex ſi ſecundum promiſsionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, qui ſunt iſti uades, quos te dare promittis? Te, Ioſephus inquit, ô rex & tuam uxorem, propter utrancq; partem ſponſores præbeo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolemæus, ſine fideiuſſoribus uectigalium exactionem eum habere permiſit. Quod factum nimis cõtriſtauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Ægyptum uenerant, quod ſimili non fuerãt benignitate tractati: unde cum magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere. Ioſephus uero accipiẽs à rege duo milia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut ſi uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tũc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingenta talenta de Alexandria in Syriam eſt profectus: qui poſtquã uenit in Aſcalonem, uectigalia exigens erat. Aſcalonitæ autem nihil dare uoluerunt, ſed etiam contumelijs grauibus eum afficiebant. qui capiens priores ipſorum uiginti trucidauit, & ſubſtantias eorum uſq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quæ facta fuerant, permiſit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrij, obſtupuerunt Aſcalonitarũ contumaciam & exempla, metuẽtes ciuitatibus ſuis, & ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum Ioſephi ſuſtinebant. Nitentibus uero Scythopolitanis cõtumelijs eum afficere, & uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, ſubſtantiasq; eorum fiſci iuribus applicuit. Colligens uero pecunias multas, & maximũ faciens lucrum ab exactione uectigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret: occaſionem ſibi, & cauſam felicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatræ uel amicis eorum dona dirigebat, patrocinia ſibi eorum fauoremq; concilians. Potitus uero hac felicitate per annos uigintiduos, & pater factus ab una quidẽ uxore ſeptem filiorum: habuit etiam de filia fratris ſui Soliní unum nomine Hircanũ. quem accepit ex tali cauſa: Cùm fratre quondam Alexandriam pergens, ducente etiam ſecum filiam nuptijs iam maturam, ut eam coniungeret alicui ſublimi Iudæo: dumq; apud regẽm cœnaret, & intraſſet pantomima conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciauit deſiderium ſuum, petens eum cœlare peccatum. Nam lege apud Iudæos prohibetur alienigenę coniungere mulieri, quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter miniſterium ſuſcepit, ornansq; filiam ſuam, nocte adduxit ad eum, & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo ſæpius facto, ualde dilexit eam dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, ſi rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uero petente nihil eum debere metuere, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere: & uerum aperiens ei, ac dicens, quia libẽter & ſuam haberet magis filiam iniuriam ſuſtinere, quàm illum uidere ad confuſionem deteſtabilem uenire: laudans eum Ioſephus de concordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, & filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertium decimum annum agens, demonſtrauit naturalem fortitudinem & prudentiam, ut etiam acerbam æmulationem fratribus ſuis excitaret. Ioſepho uero uolẽte cognoſcere quis de filijs ſuis uirtute melior exiſteret, unumquenq; eorum ad doctorum ſublimiũ ſtudia deſtinauit. Et cæte-

Ioſephus genuit Hircanũ

ri

ri quidem deſidia diſciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Poſt illos autem adule/ſcentulum Hyrcanum de ſe dimiſit, dans ei trecenta iuga boum, miſitq; uiam duo/rum dierum ad ſolitudinē ſeminare, cœlans lora quibus ligantur: quæ non habens Hyrcanus aratorum quidem ſententiam reprobauit, ſuadentiū ut ad patrem mit/teret quoſdam qui lora deferrent, Tempus autem arbitratus non oportere ſe per/dere, dum expectaret illos, qui tranſmitti deberēt ad patrē, excogitauit uirile quid/dam & maius ætate ſua. Occidens enim decem iuga, carnes quidē operarijs diſtri/buit, pelles uero eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: & hoc modo ſeminans terram quam ei præceperat, reuerſus eſt ad patrē: quem pater ſuſcipiens, nimis dilexit propter prudentiam & argutiā mentis: & fiduciam eius laudans, tan/quam ſolum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius contriſta/bantur. Vt uero nunciauit quidā Ioſepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum, & quod omnes priores Syriæ, & ſubiectarum prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipſe quidē ſenio prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorū ad regem uellet ire: maioribus uero recuſantibus, & ad tales cōuentus indoctos ſe eſſe dicentibus, fratremq; Hyr/canum poſſe ad regem ire firmantibus, conſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet itu/rum, dicens ſe in uia non multas pecunias opus habere, dum ſoleret bibere mode/ſte, & ei decē milia dragmæ abunde ſufficerent, gauiſus eſt de ſobrietate filij. Diffe/rens autem parum puer, fratri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere, da/re uero epiſtolam ad diſpenſatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorum, quæ optima uel precioſa poterat inuenire. Qui opinatus eſt decem talenta ſufficere ad ſumptum regij muneris: Filiumq; collaudās ut bene admonentem, ſcripſit diſpenſatori Arioni, qui omnes per Alexandriā eius diſpen/ſabat pecunias, non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſephus à Syria pe/cuniam ad Alexandriam mittebat. Et conſtituto die ueniente, in quo aſsignari eas regi oportuiſſet, Arioni ſcribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus ſurgens, patris accepit epiſtolā, & Alexandriam perrexit. Egreſſo autem eo, fratres eius ſcribunt omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epiſtolam, Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam ſpe/rabat eum quærere decem tantum, aut his paulo plus: cumq; dixiſſet, mille opus habere, iratus increpabat eum, quaſi uolentem luxurioſe uiuere, & dicebat ei: quem admodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet labore & abſtinentia, & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talenta ſe dicebat, & hæc ad regiam donationem. Tunc furore commotus adoleſcens, in uincula Arionem mi/ſit: cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerū increparet, nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notitiā Cleo/patra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanū mittens, admirari ſe dicebat, quod à patre ad ſe tranſmiſſum non eum uideret, inſuper & diſpenſatorem ligaſſet. Veni/re ergo eum, & cauſam ſibi pro qua ueniret, indicare præcepit. Quem ferunt nun/cio regis ita reſpondiſſe: Legem eſſe penes Iudæos, quæ prohibet communes epu/las prius attingere, quàm in templo deo immolare: & ideo diſtuliſſe ne ſine donis à patre tranſmiſsis ad regem peruenirent: propter hāc uero cauſam non ad eum ue/niſſe: ſeruum autem puniſſe, non obſequutum iuſſionibus ſuis, dum nihil diſtaret inter magnum & minorem dominum. Sed ſi talium contumacia non emendatur,

A ſtutia & prudētia Hyr/cani adoleſcen/tuli

& tu,inquit,ſpera ſimiliter à ſubiectis contemni. Quę Ptolemæus audiẽs,ad riſum cõuerſus,magnanimitatem aduleſcentis miratus eſt. Cumq; audiſſet Ation,quod ita rex reſponſum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit aduleſcenti mille talenta,& à uinculis eſt abſolutus. Tres uero differens Hyrcanus dies,regem regi namq; ſalutauit:quẽ illi libenter ſuſcipientes uiderunt,& amicabiliter pauerũt pro pter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens,cõparauit ab eis pueros centum,literas ſcientes,unumquemq; talento uno:& centum uirgines, ſingulas eodem precio. Cumq; inuitatus ad regis cõuiuium diſcubuiſſet cum prioribus pro uinciarum,& ultimus omnium,& tanquam puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemneretur: cumq; omnes conuiuæ regis, oſſa ciborum ante Hyrcanum in menſa proiicerent, ipſo tacente, Tryphon, qui ad conuicia & riſus conuiuarum erat aptus,rogãtibus ſe conuiuis,iuxta menſam aſsiſtens,regi ait: Vides domine antepoſita oſſa Hyrcano? Ex hoc cõiice, quod & pater eius ſic omnẽ Syriam denudauit,quemadmodum hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Rege uero ridente ad uerba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum,cur tanta ante eum oſſa iacerẽt: Apte,inquit,domine:nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorant,ſicut iſti fecerunt(id de accumbentibus dicens,quoniam iſta ante eos minime iacebãt) homines uero carnes comedunt, oſſa autem iactant:quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſponſum tam ſapienter dictum, omnes plaudere iuſſit,uerbum eius laudãtes. Poſtera uero die ad unumquemq; regis amicum accedens,& ad potentes aulæ,hos quidem ſalutauit, famulos autem interrogauit: quæ dona daturi ſunt regi die natalis filij eius? Illis uero dicentibus,quoſdam daturos decem talenta, alios autem nobiles ſecundum magnitudinem ſubſtantiæ ſuæ: cõtriſtari ſe ſimulauit,quaſi non ualens talem donationem offerre:nam plus quinque talenta ſe non habere affirmabat. Quod ſerui audiẽtes, dominis nunciauerũt: qui gauiſi ſunt,ſperantes Ioſephum regem offendere propter munerum paucitatem. Inſtante uero die,cæteri quidẽ offerebãt talenta nõ plus uiginti,qui magnam uidebãtur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus,quos comparauerat pueros centum,& uirgines totidem,unicuiq; dans talentũ portare,obtulit pueros quidem regi,puellas uero Cleopatræ reginæ: omnibus munerum magnificentiam admirantibus,& ipſis regibus,& amicis eorum,inſuper & regi ſeruientibus,quod digna dona multis talẽtis obtuliſſet:unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus; quæ fratres eius zelo ducti parauerunt ei. Tũc Ptolemæus magnanimitatem aduleſcentis admiratus,imperabat ei donationem quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri,quàm ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo eum liberaliter,& donationes copioſas pręſtans,patri & fratribus & omnibus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes autẽ fratres eius Hyrcanũ à rege talia meruiſſe; magnoq; cum honore redeuntẽ,in occurſum eius ſe egredi ſimulantes, interficere illum etiam patre ſciente omni modo decreuerunt. Iraſcebatur enim ei pater propter pecunias,quas regi obtulerat,& non curabat ſalutem eius: & itam quidẽ quam circa eum habebat,regem timens cœlabat. Committẽtibus uero aduerſus eum fratribus pugnam,multos eorum qui eos ſequebantur,occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri autem ad patrem Hieroſolymã confugerunt: qui poſtq; ad ciuitatem uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans Iordanem fluuium,ubi remoratus uectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autẽ tempus regnabat in Aſia Seleucus, qui So-

De centũ pueris, & totidẽ uirginibus ab Hyrcano precio cõparatis

Acuta reſponſio de oſsibus, quæ conuiuæ ante eum iaciebant

Pueros regi donauit, puellas reginæ

ter

ter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Ioſephus, uir bonus & magnanimus, qui populum Iudæorum à paupertate & debilitate ad clariſsimas rerum cauſas uſq; perduxit. Is etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnices & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias, principatum ſacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorum epiſtola, & ædificijs Hyrcani. Caput v

MOrtuo quoq; & iſto, filius eius Onias in honorem ſucceſſit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translegationē & epiſtolas direxit, quarum huiuſmodi continebatur exemplar. Rex Lacedęmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Legentes ſcripturā antiquam, inuenimus ex uno genere Iudæos & Lacedæmones extitiſſe, & familiaritatem cum Abraham ſocialiter habuiſſe. Iuſtum eſt ergo ut fratres exiſtentes, tranſmittatis ad nos, & petatis quæ uobis neceſſaria iudicatis: facimus uero & nos idem, & ueſtra propria ſimul, & noſtra cōmunia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epiſtolas uobis defert, quadrangulo ſcriptas, ſignaculum habentes aquilam draconē unguibus deportantē. Epiſtola igitur à Lacedæmoniorū rege deſtinata, textū huiuſmodi continebat. Defuncto autē Ioſepho, populū cōtigit ſe ditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellū gerentibus contra Hyrcanum ultimū filiorū Ioſephi, diſſenſit ab inuicē multitudo: plures quidē maioribus auxiliū ferebant cum principe ſacerdotū Simone, qui cognatus eorū & affinis eſſe uidebatur. Hyrcanus autē redire quidē ad Hieroſolymā minime iudicauit. Sedens uero trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Ædificauit uero turrim fortiſsimam, ex lapide albo conſtruens eam, & totam uſq; ad terrā ſculpſit eam diuerſis animalibus, & in circuitu fecit magnū & altum Euripū, id eſt, piſcinam. Ex petra aūt contrapoſiti montis, cuius incidens ſiniſtram extenſionē, ſpeluncas multorum ſpatiorū in longitudinē ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad cōuiuia & ſomnū, & conuerſationē fecit aptiſsimā multitudini, cameratas etiam currentium aquarū delectatione gratiſsimas, ad ornamentū totius aulæ. Oſtia uero ſpeluncarum aperuit minora, ut unus & nō multi per ea poſſent intrare: & hoc cuſtodiæ gratia cōdidit, ut obſeſſus à fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper ędificauit & atria magnitudine excellētia, & paradiſis ornauit egregijs, & talē perficiens locum, Tyrū eum nominauit: qui locus eſt inter Arabiā & Iudæā poſitus trās Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos ſeptē omni tempore, quo Seleucus Syriā tenuit. Hoc aūt iam defuncto, poſt eum frater eius Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnū obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Ægyptiorū, qui ſimiliter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores ætate, quorū unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autē Phiſcon. Hyrcanus aūt uidens magnā Antiochū habere uirtutē, & timens ne tētus ab eo tormentis afficeretur, pro his quæ contra Arabas egerat, uitam propriæ manus internitione concluſit, cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis commodis applicuit.

De malis multis Hieroſolymæ ſub Antiocho perpeſſis. Cap. vi

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum, fratri eius Antiochus ſacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demonſtrabimus autem ſingula in loco proprio, quę ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Ieſu uero, nam hic frater erat Oniæ, principatum ſacerdotij rex abſtulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniæ: Simoni nanq;

tres filij hi fuerunt,ad quos principatus ſacerdotij,ſicut prædiximus, peruenit. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit,Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotum Ieſus aduerſus Menelaum concitauit: & diuiſa in utrunq; populi multitudine,pro parte Menelai filij Thobiæ conſiſtebāt: populi uero pars plurima Iaſonem adiuuabant. Vnde laborantes Menelaus & filij Thobiæ ad Antiochū diſceſſerunt, ad notitiam eius perducentes, quod uellent patrias relinquere leges,& conuerſationem & mores obſeruare Græcorum. Rogauerunt ergo eum,ut permitteret eis ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumq; conceſſiſſet, circunciſionem ſuam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Græcis eſſe diſſimiles:cæteraq; omnia relinquentes,quæ illis mos patrius imponebat,aliarum facta gentium ritusq; ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo felici ter imperio exercitum ducere deliberauit ad Ægyptum, tractus deſiderio eius, & contemnens filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Peluſium, & dolo Philometorem Ptolemæum circumueniēs,Aegyptum occupauit. Et cum adiſſet loca Memphiticæ ciuitatis,eam capiens,contra Alexandriam,ut obſidendo Ptolemæum caperet,ambulauit. Expulſus uero eſt,non ab Alexandria tantum, ſed etiam à tota Ægypto:Romanis ſibi denunciantibus,ut diſcederet à prouincia:ſicut prius & alibi demōſtrauimus. Exponam uero per partes de hoc rege, quēadmodū Iudæam & templū pariter occupauit. Nam in mea prima conſcriptione capitulatim eorum memoriā feci,nunc neceſſariū putaui ad certiorem eorum narrationē denuo remeare. Reuerſus ergo,ppter Romanorū timorē ab Aegypto rex Antiochus, ad Hieroſolymorum ciuitatē duxit exercitū,quò peruenicns anno centeſimo quadrageſimo tertio poſt regnū primi Seleuci, centeſima quinquageſima tertia olympiade, uiceſimo & quinto die menſis Kisleu,quē Macedones Apellæon appellant, cepit eam ſine cōflictione cuiuſpiā,aperientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant. Ingreſſusq; ciuitatē Hieroſolymitarum,multos interemit ſibi contraria ſapientes:necnon etiam eos qui portas aperientes,ciuitatem ei tradiderunt, propter templi diuitias interfecit:multasq; ab eo auferens pecunias,ad Antiochiam reuerſus eſt. Poſtq; autem expoliauit templum,ita ut uaſa dei auferret,lucernas aureas, & arcam auream,& mēſam & ſacrarium,neq; uelis abſtinuit,quæ ex byſſo & cocco erant. Exhauriens autem omnia,& de theſauris nihil penitus relinquens,ad maximum Iudæos propter hæc luctum uſq; perduxit. Nam & quotidianas immolationes,quas deo ſecundum leges offerebant,celebrare prohibuit, Deprædās uero totā ciuitatē,quoſdā interfecit,alios captiuos cum uxoribus & filijs deduxit,ita ut numerus multitudinis captiuorū uſq; ad decem milia exiſtere uideretur. Incendit etiā optima ciuitatis loca,& deponens muros,arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis:nam alta & eminentior pars erat templo: & propter hoc muniens eam muris altis & turribus cuſtodiam Macedonum ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impij,& moribus maligni,à quib.ciues multa & acerba ſubinde patiebātur. Ædificans uero & in ſacrario aram,ſuper eam porcos immolauit, hoſtias non legitimas,nec patriæ religioni Iudæorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam,idolum uenerari:ædificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico templa deorum,& aras collocātes immolare ſuper eas porcos omni die præcepit:& ne quis circunciderctur;aut ne filij eorum. Inſuper interminatus eſt

1.Mach.1

Antiochus tēdit in Aegyptum

Excidiū Hieroſolymorum & direptio diuitiarū tēpli

tormenta

tormenta grauiſsima, ſi quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis,& zelo Matathiæ,pro lege dei. Cap. VII

COnſtituit itaq; præpoſitos, qui cogerent eos imperialia mandata perficere. 1.Mach.1
Et multi quidem Iudæorum ſponte,alij uero propter timorē imminentis regis præcepta eius ſequebantur. Probatiſsimi autem & generoſi deteſtabile facinus execrantes,patrijs legibus adhæſerunt:propterea diebus ſingulis pœnis afflicti,& amara paſsi tormenta,trucidabantur. Nam & uerberati,& diuerſis cruciatibus fatigati,adhuc uiuentes,crucis patibulo figebātur. Vxores uero & filios quos circumciderunt præter uoluntatem regis,laqueis ſuffocabant,parentum eos ceruicibus iligantes. Nam & ſi apud aliquem uolumen inuentum fuiſſet ſacrum, aut lex, & is quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudæos hæc pati, de reliquo ſe neq; cognatos ipſorum,neq; templum ſuper Garizin maximi dei, ut prius, eſſe fatebantur,conſuetudinē ſuæ facientes naturæ,de qua ſuperius cōſtat expreſſum: ſed dicebāt ſe Medorū Perſarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum legatos & epiſtolā, quę ſubter ſunt ſcripta,ſignificarunt. Regi Antiocho Epiphani relatio à Sichimitis Sidoniorū: Noſtri maiores propter crebras prouinciæ peſtilentias, ſequuti priſcam quandam ſuperſtitionem, conſuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: ædificantes ſine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatē Iudæorum digne ulciſcentibus,uenientes iudices ueſtri,arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere ſimilibus nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sidones eſſe noſcamur,quod manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus. Petimus ergo te beneficum & ſaluatorem denunciare Apollonio,noſtrarum partium iudici, & Nicanori regalia tractanti negotia,ut nihil nos debeant moleſtare,quaſi Iudęis aliqua ſuperſtitione coniunctos, quum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uero ædificatū,quod adhuc ſine cuiuſquam dei nomine cōſtat,Cretæi Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto uitamus importunas moleſtias ſuſtinere,operibusq; ſedulo uacātes,tibi ſoluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis,rex iſta reſcripſit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerūt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis,docuerunt ab eis miſsi,quod criminibus Iudæorum in nullo probantur eſſe participes,quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt, abſoluimus eos à Iudæorum pœna nocentium,& templum eorum quemadmodum petierūt Cretæi Iouis appellatione dedicetur. Eadem & Apollonio partium iudici ſcripſit, ſexto & quadrageſimo anno menſe Hecato,octaua decima die. Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ nomine Matathias,filius Iohannis, filij Simeonis, filij Aſomonei, ſacerdos de uice Iobab Hieroſolymitæ. Erāt autem ei filij quinq;,Iohannes,qui uocabat Gaddis:& Simon,qui dictus eſt Matathias: & Iudas,qui cognominabatur Machabæus: & Eleazarus,qui nuncupabatur Apphus,& Ionathan,qui appellabat Abaron. Iſte ergo Matathias plangebat apud filios ſtatum rerū,& ciuitatis rapinam, & templi nuditatem, & calamitates plebis: dicebatq; melius illis eſſe pro patrijs mori legibus,quàm ita ſine gloria uiuere. Venientibus autem ad Modin uillam à rege directis,ut cogerent Iudæos facere quæ præcepta uidebantur à rege:& iubentibus illic conſtitutis idolis immolare, ſecundum regis iuſsionē,& primum Matathiam,qui doctrina uel fama glorię reliquos

anteibat

anteibat,ſacrificare cõpellentibus,Matathias recuſabat hoc facinus,dicens: Licet alij omnes iuſſionibus Antiochi præ timore obtemperent, mihi tamen & meis filijs tale ſcelus nullatenus imponitur. Quumq; tacuiſſet, accedens quidã ex Iudæis, immolauit in medio,ſicut præcepit Antiochus:iratusq; Matathias, irruit ſuper eũ cum filijs ſuis habẽtibus gladios,eiusq; ſanguinem ſuper aram effudit, & iudicem regis Apollonium,qui eos ad talia cogebat, cum ſuis paucis militibus interemit,& aram deponens,clamauit: Si quis æmulatur patrias leges,& dei religionem,ſequatur me. Et hæc dicens,cum filijs ad ſolitudinem exijt, relinquens omnẽ ſuam poſſeſſionem. Idem multi facientes,cum filijs & uxoribus ad ſolitudinem confugerũt. Audientes uero iſta iudices regis,auxilia conuocantes quæ in arce Hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant,prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad pœnitentiam peruenirent,& eligerent potius illa quæ proſunt, ne aliqua neceſſitate cogente,eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, ſed ecõtra ſapientibus,cõflixerũt die Sabbatorũ:& ſicut erant in ſpeluncis, ibi eos atroci incendio cremauerũt,cum repugnare propter diem ſabbatorũ noluiſſent,ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum eſt. Mortui ergo ſunt cũ uxoribus & filijs in ſpeluncis,globis fumiferis ſuffocati,numero mille. Multi autẽ liberati adiuncti ſunt Matathiæ, & illũ ſibi iudicem ordinarũt,qui & ſabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legẽ,ſibimetipſis erunt hoſtes,in illo die cõtra eos ueniẽtibus inimicis. Hoc dicens perſuaſit eis,& hactenus nobis permanet cõſuetudo pugnandi, etiam ſi tali die bella cõſurgant. Colligens ergo ſibi Matathias armatam multitudinem, aras depoſuit idolorũ:& peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumciſos iuſſit circuncidi,expellens eos,qui ut talia prohiberent erant conſtituti.

Exhortatio Matathiæ morituri ad filios Cap. VIII

1.Mach.2 IGitur eo magiſtrante uno anno,dum morbo grauiſſimo premeretur,conuocauit filios ſuos:& circunſtantibus,ego quidem,inquit, ô filij decretam proficiſcar uiam. Commendo autem uobis patrias leges,obteſtans,ne earum tranſgreſſores, ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores,ritus patrios cuſtodite,& periclitantem antiquam conſuetudinem reſtaurate:nec ſeducti ab his qui ſponte aut neceſsitate ea aut perdunt,aut produnt,ſed digni meo inſtituto,omnem uiolentiam & neceſſitatem tolerando ſuperate,ita uos præparantes,ut ſi oporteat,pro legibus grata mente moriamini:ſcientes hoc,quia deus tales non deſpicit: ſed ueſtram uirtutem inſpiciens,reddet uobis libertatem,& quandoq; reſtituet ut cum ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & temporalia ſunt, factorum uero monumenta immortalitatis ordinem conſequentur. Quod conſiderantes uos decet appetere gloriã,quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiam uero uos habere commoneo,& in quo aliquis melior exiſtit altero,cedentes uobis inuicem proprijs miniſtrare uirtutibus:& Simonem fratrem ueſtrum ſapientia antecedentem,uobis patrem putate. Et quicquid ille perſuaſerit,cuſtodite. Machabæum uero propter uirtutem & fortitudinẽ habebitis militiæ ducem. Nam gentem defendens,hoſtes uiriliter expugnabit. Suſcipiẽtes uiros iuſtos & religioſos, ueritatem eorum fouete. Ita filijs loquutus eſt, deum orans adiutorẽ eis fieri. Et ut populo leges propriæ cõſeruentur,fideli corde ſupplicans,uiuendi finẽ communi

muni ſorte ſuſcepit. Et ſepelitur in Modin, magnumq; luctum omni populo ſuper eum agente, ſucceſsit gubernationi rerum filius eius Iudas, qui & Machabæus, cen teſimo & quadrageſimoſexto anno. Et adiuuantibus ſe prono animo fratribus, cæ terisq; religioſis finitimis, inimicos à prouincia expulit, & tranſgreſſores legum pa triarum Iudæos occidit, & purificauit ab omni macula ſuam terram. *Mattathias moritur*

De Apollonio uicto à Iuda, ſucceſſoreq; Lyſia. Cap. IX

HAec cum audiſſet Apollonius dux Samariæ, colligens exercitū, egreſſus eſt contra Iudam. Ille autem occurrit ei, & committens cum eo pugnam uicit, & multos eorum interfecit: inter quos & ducem Apollonii armis exuens, interemit, multamq; prædam ab exercitu hoſtium auferens diſceſsit. Seron autem dux infe rioris Syriæ, audiens quod multi trāſirent ad Iudam, & magna iam uirtute circum ſeptus ad bellum accederet, ſtatuit contra eum dimicare: & colligens milites ſub ſe conſtitutos, uel tranſgreſſores Iudæos, contra Machabæum produxit exercitum. Peruenies autem uſq; ad Bettoram, uicum Iudææ, ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei, & confligere diſponens, quia milites ad pugnam uidebat pro pter paucitatem & ieiunium deſides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitu dinem uincendos hos aut expugnandos eſſe credatis, ſed pietate: & hoc euidentiſ ſimum habemus exemplum, maiores noſtros, qui propter iuſtitiam propriasq; le ges certantes, multa ſæpius milia deuicerunt. Nam nullum læſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens ſuaſit eis contemnere multitudinē, & confligens cum Syris, du ce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus aūt eos uſq; ad campum, occidit octo milia: reliqui autem fugati, ad maritima loca diſceſſerunt. Quæ audiēs rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutē congregās, & multos ab inſulis mercede cōducens, parabat circa ueris initium dimicare cōtra Iudam. Vt uero militibus ſtipendia diſtribuens, uidit theſauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter ſeditiones gentium: nam cum magnifi cus eſſet, ei minime ſufficiebant quæ dudum collegerat: deliberabat primū ad Per ſidam ire, tributaq; prouinciæ congregare. Relinquens autem pro rerum gube rna tione quendā Lyſiam, gloriam apud ſe maximā poſſidentē, ut regeret prouincias à fluuio Euphrate uſq; ad fines Ægypti, & inferioris Aſiæ, & partem exercitus, & elephantos ei tradens, præcepit ei filium ſuum Antiochum diligenter nutrire, & ua ſtare Iudæam, & habitantes in ea ducere captiuos, & euertere Hieroſolymā, & ge nus Hebræorum omnino diſperdere. Hæc quidē præcipiēs Lyſiæ rex Antiochus, abiit ad Perſidam, centeſimo & quadrageſimoſeptimo anno, & tranſiens Euphra tem, ad ſuperiores prouincias aſcendit. *1. Mach. 3* *Vincitur Seron* *Lyſias ad uaſtandā Iudeā relinquitur*

De uictoriis Iudæ, & occupatione Hieroſolymæ, reſtitutioneq; cul tus diuini. Caput X.

LYſias uero eligens Ptolemæū Dorimenis, & Nicanorē, & Gorgiam, uiros po tentes, & amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta milia, equitū uero ſeptem milia, tranſiuit contra Iudæos. Qui uſq; Emaus ciuitatem uenientes, in cam po exercitum locauerunt. Superuenerunt uero eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis, & multi transfugæ Iudæi, nec non & negociatores quidam, ſperantes ſe eme re captiuos Iudæorum, argentum & aurum pro pretiis eorum ſecum deportātes. Exercitum autem & multitudinem aduerſariorū Iudas intēdens, ſuadebat ſuis mi litibus cōfidere, hortabaturq; ſpem uictoriæ in deum habere, & ut ſaccis induti pà *1. Mach. 3*

tria

tria lege eum rogarent, ſolitumq; petitionis habitū oſtendentes ſupplicarent, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto, diſponens eos ſecundum antiquum & patriū modum per millenarios, & illos dimittens, qui paulo ante uxores duxerant, & eos qui poſſeſſiones paulo ante acquiſierant, ne pro earum deſiderio minus audacter cōtra hoſtes pugnarēt, reſiduos talibus hortabatur affatibus.

Oratio Iudæ ad ſocios

Tempus quidem uobis non aliud neceſſariū eſt, ô ſocij, niſi ut fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatē, quam & propter ipſam uobis charam, & pro diligentia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confido. Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis, ut accipientes eam, felicem & beatam renouetis uitam, quaſi ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur, agite, ne forte per negligentiam ueſtram Iudaicæ gentis ſemen intereat. Ita ergo pugnate, mortem pro maximo lucro putantes, ut ſi uiceritis, cum libertate & patrijs legibus æternam gloriā cōquiratis. Parate ergo uos craſtina die audacibus animis, ut bellū pro lege patria cōmittatis. Iudas quidem incitās ſocios, ita loquutus eſt. Hoſtibus uero tranſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerēt ſuper Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de tranſfugis Iudæorum: ſentiens filius Matathiæ, ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cumq; cœnaſſet, focos plurimos derelinquens, tota nocte proficiſcens, in aduerſariorū caſtra ad locum Emaum peruenit. Gorgias autē exploratus eſt caſtra Iudæorū, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes aſcendiſſe, ubi eſſent quęrere decreuit. Luceſcente uero die, apparuit hoſtibus in Emaus Iudas cū tribus milibus plus minus, armatis utcunq; propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos, & ſtudio militari diſpoſitos, inuitauit Iudæos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus, & deum inuocare, qui ſæpius nos inermes contra plures & armatos fecit habere uictoriam. Sermone uero finito iuſſit tubicines

Victoria Iudæ

clangore ſignificare militibus ſuis, quatenus inopinatos hoſtes inuaderēt. Quorū multos reſiſtentes occidit, reliquos uero perſequutus eſt uſq; ad Gazara, campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Proſtrata ſunt autem tria milia eorū. Iudas uero iubebat militibus ſuis hoſtium prædam contemnere, dum adhuc certamē & pugna contra Gorgiam eis ſupereſſet, quibus expugnatis eſſet prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites, reſpexerunt illi qui cum Gorgia erant: & exercitum quē in caſtris reliquerāt, uiderūt eſſe deuictum, caſtraq; incenſa. Nam fumus à longe eis quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita eſſe qui erant cū Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad aciem attenderunt, mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autem ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus, reuerſus tulit hoſtium ſpolia: multumq; aurum & argentum, & purpuram & hyacinthū auferens, ad propria remeauit cum lætitia laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria deſideratam eis contulit libertatē. Tunc Lyſias de perditione exercitus quē perdiderat confuſus, ſtatim alia electorū peditum ſexaginta milia, & quinq; milia equitum congregans uenit protinus ad Iudæam. Et aſcendens ſuper montana, in Bethſuris uilla Iudææ caſtrametatus eſt. Occurrit autem ei cum decem milibus Iu-

Alia victoria Iudæ

das. Et multitudinem hoſtium uidens, adiutorem deum ſibi fieri poſtulauit. Et confligens cum præcurſoribus aduerſariorum, ſine aliqua dilatione ſuperauit, proſternens quinque milia uirorum, & factus eſt reliquis in timorem. Attendens autē Lyſias audaciam Iudæorum, quia parati ſunt mori, niſi eis uiuere cum libertate licuiſ-

ſet

ſet:& timens eorum deſperationem tanquam fortem,colligens reſiduũ exercitum rediit Antiochiam:& remorabatur ibi, præſidia congregans peregrinorum, ut cũ maiori expeditionis apparatu cõtra Iudæos uenire poſſet. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus,Iudas concionẽ faciens,ſuadebat, ut poſt tantas ſibi donatas uictorias à diuina diſpenſatione,aſcenderẽt Hieroſolymam,templumq; ab idolis expiarent,legitimasq; hoſtias immolarẽt. Qui dum cum tota multitudine ad Hieroſolymam peruenisſet,templum deſertum inueniens,& incenſas portas,& ſyluas in templo per longam ſolitudinem pullulaſſe,lugere cœpit cum proprijs ſocijs pro templi uiſione. Eligens autem quoſdam milites,iuſſit eis expugnare eos qui arcem cuſtodiebant:dum ipſe templũ à ruinæ fœditate purgaret. Quod diligẽter emundans,introduxit noua uaſa,candelabrum,& menſam & aram ex auro factam. Re compoſuit autem & uela in ingreſſu,& ianuas ipſas reconſtruxit. Deponẽs quoq; altare,de lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta uero & uigeſima menſis Kisleu, quem Macedones Apellæon uocant,accenderunt lumina ſuper candelabrum,& adoleuerunt,& holocauſta in nouo altari obtulerunt. Hæc aũt facta ſunt poſt tres annos,eodem die quo mutata eſt eorum religio ad profanam idolorum conſuetudinem. Nam templum deſtructum ab Antiocho,ſic tribus annis permanſit. Quinto enim anno & quadrageſimo & centeſimo, hæc in templo facta ſunt,quinto & uiceſimo die Apellæi menſis,olympiade centeſima & quinquageſimatertia: renouatum uero eſt in eodem die,quinta & uiceſima Apellęi menſis,octauo & quadrageſimo & centeſimo anno,olympiade centeſima & quinquageſimaquarta. Deſolationem uero templi contigit fieri ſecundum Danielis prædicationem,quam ante quadringentos & octo annos prædixerat,per quã ſignificauit, quod Macedones illud deſtruerent. Celebrauit autem Iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione templi ſacrificia per dies octo,nullum genus deliciarũ relinquens,ſed pretioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum autẽ laudibus & pſalmis glorificabat, ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero ſolenniũm,poſt multum tempus inſperata religione receptorum,legem poſuerunt,ut poſteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc feſtiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina,eo quod præter ſpem hoc nobis ſplendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis conſtruxit,& aduerſus incurſiones hoſtiũ turres ædificauit altiſſimas, cuſtodes in eis deputans: ſed & Bethſurã nomine ciuitatem muniuit, quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtium uteretur.

Iudas occupat Hieroſolymã

Renouatio templi

Feſtum Luminarium

De bellis Iudæ contra Idumæos & Ammonitas. Cap. XI

HIs ita factis,gentes finitimæ reparationem templi & fortitudinem Iudęorum grauiter ferebant. Quapropter inſurgentes,multos Iudæorũ per incurſiones & inſidias opprimebant. Aduerſus quos frequenter bella Machabęus educens,ab incurſionibus & à malis,quæ Iudæis inferebant,eos arcere tentabat. Et ſuper filios Eſau Idumæos adueniens per ſummitates,in ea multos eorum incendit uicos, murosq; proſtrauit. Deinde contra Ammonitas perrexit,exercitum magnum habentes,quorum dux erat Timotheus. Subijciens autem & iſtos,Azotorum cepit ciuitatem:& uxores & filios eorum ducens captiuos,& ciuitatem incendens, reuerſus eſt ad Iudæam.

1. Mach. 5

De bello Iudæorum contra Tyrios & Timotheum. Cap. XII

1. Mach. 5

AVdientes autem eum uicinæ gentes reuerti, congregantur in Galaaditidem contra Iudæos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Dathemam caſtellum, tranſmiſerunt ad Iudam, mandantes ei quod feſtinaret Timotheus capere locũ in quo confugerãt. Cumq; legerentur epiſtolæ, à Galilæa quoq; alij nũcij ſuperuenerũt, indicantes congregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, & Sidone, & alijs erant ciuitatibus Galilææ. Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis, cogitãs Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria milia electorum accipere, & in ſolatium Galilæorum exire: ipſe uero cum Ionatha fratre ſuo, & octo milibus militum exiens in Galaaditidem, reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum Zacharię & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter Iudæam, & cum nullo hoſtium bellum committere, donec ipſe reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, & confligens cum inimicis, in fugam eos conuertit, & uſq; ad portas Ptolemaidis perſequens, occidit tria milia eorum, & ſpolia tollens peremptorũ, & captiuos ab eis Iudæos, & ſarcinulas eorum auferens, ad propria remeauit. Iudas uero Machabæus & frater eius Ionathas tranſeuntes Iordanem fluuium, & uiam trium dierum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inueniunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigiſſent, & quod multi eorum tribularentur per caſtella & ciuitates Galaaditidis, ſuadentes ei properare contra alienigenas, ut poſſit à periculis Iudæos eruere, flexus reuertitur ad ſolitudinem: & irruens primum ſuper habitantes Bethſuram, cepit eam, & omnem maſculum ætate ualidum trucidauit, & ciuitatem incendit. Facta aũt nocte, nec ſic abſtinuit. Sed profectus ad caſtellũ in quo Timotheus Iudæos obſidebat mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſarios, & quoſdam ſcalas ut aſcenderẽt, alios machinamenta ferentes, iuſſit tubicinem ſignũ dare, Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis pro no animo laborandum, & in tres partes diuidens exercitũ, hoſtes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus eſt, experti iam prius eum per bella uirtutis & felicitatis, ad fugam conuerſi ſunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo milia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarum, cepit eam, & omnes maſculos interfecit, ciuitatem uero ipſam ſuccendit: exiensq; inde, Caſtomachi, & Boſor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto uero tempore, Timotheus maximum præparans exercitũ, aliaq; præſidia colligens, & Arabas mercede conducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, exhortatusq; eſt milites dicens: Si pugnam cum Iudæis cõmiſeritis, prono animo certate, neq; torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis, perditionem uobiſmetipſis cognoſcite imminere. Iudas autẽ Machabæus Timotheum præparatum ad pugnam audiens, cũ uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum. Et tranſiens torrentem, irruit ſuper inimicos, & quoſdam eorũ occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiens, arma ſua proijcere coegit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, ſperauerunt ſalutem. Iudas uero ciuitatẽ capiẽs, eos interfecit, & locũ incendit, uaria uſus ſpecie ad hoſtiũ necem. Cumq; hæc peregiſſet, colligẽs Iudæos qui in Galaaditide erant, cũ uxoribus & filijs, & omni eorũ ſupellectile, decreuit ad Iudæam reuerti. Cumq; ueniſſet ad aliquam ciuitatẽ, quæ dicitur Enfron, in uia poſitã, dum nec aliud iter pergere potuiſſet, nec reuerti uellet, miſit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiã darent ei per ſuã ciuitatẽ

Simon victor euadit

Iudæ victoria de Timotheo

Alia victoria

tranſire

tranſire. Nam illi portas lapidib. obſtruxerant, & exitus itineris occupauerant: quibus minime acquieſcētibus, Iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans cepit, & omne maſculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto, per eam ſibi uiam apeſuit. Tanta autem erat peremptorū multitudo, ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeuntes uero Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſamis, quæ Græce dicitur Scythopolis. Inde ad Iudæā perrexerūt, cantātes & laudantes, & ſolitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immolauerunt ſacrificia, gratias agentes pro his quæ peregerunt, & pro ſalute exercitus. Nam nullus Iudæorū in his prælijs eſt defunctus. Ioſephus uero Zachariæ & Azarias, quos præſides reliquerat Iudas, tempore quo Simon in Galilæa Ptolemaidem expugnabat, cum & ipſe Iudas cū fratre ſuo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut & ipſi gloriam acquirerent ducum fortiſſimorum, omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes, ad Iamniam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioq; facto, duo milia ſuorū militum amittentes, ad Iudæam fugerunt. Euenit uero eis hæc calamitas, eo quod non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminem pugnam ante ſuum aduentum committerent. Nam ſuper omnes alios bellicos tractatus in hoc mirandus extitit, quod Ioſephi & Azariæ cladem futuram prædixerat, ſi tranſgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non ceſſabant, ſed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes, deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mariſan uero ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducentes, ad Iudæam reuerſi ſunt.

Bethſamis, quæ & Scythopolis

Infelix pugna

De cauſa mortis Antiochi. Cap. XIII

EOdem tempore & rex Antiochus ſuperiorem prouinciā percurrens, audiuit ciuitatem Perſarū diuitijs excellentem Elimaidam nomine, precioſiſſimumq; templum in ea Dianæ & omni ſpecie ornamentorum plenum: inſuper & arma, & loricas, quas reliquiſſe audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cōmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obſidebat eam. His uero qui in ea erant, minime territis impetu eius, neq; obſeſſione, ſed pertinaciter repugnātibus, ſpe deceptus diſceſſit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerunt & perſequebantur eū uſq; ad Babyloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amiſſionem ueniſſet, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, & creuiſſe fortitudinem Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc creſcente malo, incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & creſcentibus paſſionibus, intellexit quod moreretur, cōuocansq; amicos, morbum ſuum eis atrocem eſſe indicauit: confeſſus hæc ideo ſe pati, quod Iudæorum gētem affligens, templum expoliaſſet, deumq; cōtempſiſſet. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium Megalopolitam, quod uir bonus exiſtens, dicit ideo periſſe Antiochum, quia uoluit templum Dianę in Perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum, ſed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe, multo plus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani excidium ſacrilegum regem periſſe. Sed ob hoc nō reſiſto Megalopolitæ, cum noſtra opinio uera uideatur. Antiochus autem priuſquam moreretur, conuocans Philippum, unū ex amicis ſuis, tutorem eum regni conſtituit, & dans ei diadema, & ſto-

1. Mach. 6

Antiochus fruſtra obſidet Elimaidam

Moritur Antiochus

lam & anulum,filio ſuo Antiocho iuſſit deportare,& cẽſuit ut prouideret eius edu cationem,& cuſtodiret eius imperiũ.Defunctus uero eſt Antiochus nono & qua/ drageſimo & centeſimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine,& incom/ modis Hieroſolymæ. Cap. XIIII

LYſias autem mortem eius nuncians multitudini,filium eius Antiochum, quẽ ipſe nutriebat,regem conſtituit,uocãs Eupatorem.Eodem tempore hi, qui e/ rant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonum,& transfugæ Iudæorũ, mul ta in Iudæos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebãt in templum immolare, re/ pente inuadentes,hoſtiliter opprimebant.Nam arcis culmẽ templi altitudinem ſu perabat.His igitur accidentib.Iudas deuaſtare arcis cuſtodiam deliberauit,& colli gens omnem populum,arcem inſtantius obſidebat,anno principatus Seleuci cen teſimo & quinquageſimo.Conſtruens igitur machinamenta,& aggeres accumu/ lans,arcem capere laborabat.Multi uero ex transfugis ea nocte egreſſi ad prouin/ ciam,& aliquos ſimiles & impios congregantes,ad Antiochum regem uſq; uene/ runt:petentes nõ debere ſe deſpici,dum à cõtribulibus ſuis atrocia paterentur:quę ideo ſuſtinerent, quoniam religione ſua relicta, patris eius imperijs obediſſent, & nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & uiros eius,necnon & cuſtodes à rege depu/ tati,niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur.Hæc audiens adoleſcens Antiochus, ualde iratus eſt:& conuocans duces & amicos,præcepit colligendum exercitum,ſi ue petegrina ſolatia.Congregatusq; eſt exercitus peditum quidem centum milia, equitum uero uiginti milia,& elephantos ducentos & trigintaquinq;. Producẽs/ que exercitum,egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gu/ bernationem:& perueniẽs ad Idumæam,exinde ad Bethſuram aſcẽdit, ciuitatem nimis fortiter munitam.Suſtinentibus uero Bethſuræis,& præparationem machi namentorum eius incendentibus,multum temporis in obſidione cõſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum,deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrẽs autẽ regi, caſtrametatus eſt in anguſto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, de/ cem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autem egreſſus à Bethſura,per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi:factóque diluculo, milites ordinauit in acie. & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit,propter locorum anguſtiam nõ eos ualens in latitudinem collocare.in circuitu uero uniuſcuiuſq; elephãti propera/ bant pedeſtres quidem mille,equites uero quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas,& arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit aſcendere,amicos exercitui præponens:& iubens clangorem fieri,ad hoſtes acceſ/ ſit,aureos enudans clypeos ſimul & æreos,ut nimium fulgorem ſuę claritatis emit terent:monteſq; eis frementibus reſultabant.Hęc Iudas inſpiciens,territus nõ eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius,quem Mauronem uocabant,uidens ſublimiorem ele/ phantum ornatum loricis eſſe regalibus,& putans in eo ſedere regem, acceſſit ad eum omni uirtute:& multos circa elephantem perimens, alios diſperdens, fugere compulit:& ſub uentrem ingreſſus elephantis, eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus, moriens cecidit, & Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens,uita priuatus eſt.Iudas au tem fortitudinem hoſtium contemplatus,diſceſſit ad Hieroſolymam, & obſidio/

Antiochus contra Iudam

ni neceſſaria

ui neceſſaria præparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethſuram miſit,ut eam deuaſtaret:cum reliqua autem multitudinis uirtute ipſe ad Hieroſolymam profectus eſt.Bethſuritæ ergo territi fortitudine aduerſariorum, & ſua uidentes neceſſaria defeciſſe,ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens, in Hieroſolymis ſedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus.Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta,illi è contrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt,fructibus ptioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia ſeptimus annus inſtabat: in quo ſecundum legalia inſtituta,relinquebatur uacua terra. Multi uero obſeſſorum refugiebant propter inopiæ neceſſitatem. Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obſidebantur,tales res accidebant.Lyſias uero dux & rex Antiochus, quum Philippus à Perſida ueniens nunciatus eſt eis, commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium,& rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere:prętermittentes obſidionē, ire aduerſus Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt,ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere, diuturnam obſeſſionem nihil eis poſſe proficere: quando & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum,& ſibi uictualium neceſſitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudæis,eoſq; relinquere proprijs uti cęremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti,exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens, de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit,ne exercitus ſui dubia cęrda perciperet.Hæc Lyſia dicente, exercitui & ducibus ſententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam pacem promiſit obſeſſis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba, & confirmatis ſacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uero Antiochus, & aſpiciens munitum locum, impudenter ſacramenta tranſgreſſus eſt, iuſſit'que omnem exercitum in circuitu ſtantem deponere muros uſque ad ſolum.Poſtquam hæc fecit,reuerſus eſt ad Antiochiam, ducens Oniam principem ſacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere, ſi uellet Iudæos eſſe pacatos, dicens hunc fuiſſe initium malorum, qui flexit patrem ſuum cogere Iudæos religionem patriam relinquere.Mittens ergo rex Menelaum ad Berœam Syriæ ciuitatem,interfecit eum,poſt decimum annum principatus ſacerdotij eius: qui ut ipſe principatum obtineret,impulit Iudæos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum Alcimus, qui & Ioachim uocatus eſt. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellabat eum. Quem ſub ſua faciens poteſtate,occidit.Filius autem principis ſacerdotum Oniæ, de quo prædiximus,adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quod auunculum ſuū Menelaum rex interfeciſſet, & principatū ſacerdotij Alcimo dediſſet nō exiſtenti de genere ſacerdotū,ſed à Lyſia flexus, ut tranſponeret honorē ab ea familia ad aliam domum,fugit ad Ptolemęum regē Ægypti,& honorē meruit ab ipſo & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt in regione Heliopolitana,ubi ſimile Hieroſolymorū ædificaret templū. De his quidē tēpore opportuno exponemus.

Obſidio templi

De geſtis Demetrij contrà Iudam. Cap. xv

EOdem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Roma, & perueniens ad Tyrum,impoſuit ſibi diadema,& colligens quoſdam mercede cōductos ſatel- 1.Mach.7

lites,ingreſſus eſt aulam,omnibus libenter eum ſuſcipientibus.Comprehendentes uero Antiochũ regem cum Lyſia, uiuentes perducunt ad eum.Qui ſtatim iubente Demetrio interempti ſunt,cum regnaſſet Antiochus annis duobus,ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. Conuerſi autem ad eũ multi Iudæorũ maligni uel tranſfugæ,cum quibus & Alcimus princeps ſacerdotum, accuſabant uniuerſam gentẽ, & Iudã, & fratres eius, dicentes quod omnes amicos regis interfeciſſent, omnesq; eius fautores perdidiſſent, ſeipſos quoq; à patria terra iactatos, extorres proprio ſolo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iudæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudę renunciaret.Demetrius autem cõmotus,miſit Bacchidem,amicũ regis Antiochi Epiphanis, cui omnis Meſopotamia credita erat,dans ei exercitũ, & principem ſacerdotum Alcimũ commendans,præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erant. Egreſſus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam, direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace loquens,dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit,uidens cum tanta multitudine exercitus eum adeſſe,quanta ad bellum & non ad pacem ueniſſet.Sed quidam ex populo attendentes quæ Bacchides concionabatur, & exiſtimantes nihil ſe ab Alcimo ſæuum pati conſanguineo exiſtente,ad eos tranſierunt,& ſacramentũ ab utriſq; acceperunt, nihil pati, neq; ipſi neq; hi qui eiuſdem fuerant uoluntatis. Bacchides uero tranſgreſſus ſacramentum, ſexaginta ex eis interfecit, & alios qui ad eum tranſire cogitabant remotari fecit,prioribus fidem non cuſtodiens.Deſcendens aũt ab Hieroſolymis,cum ad uillam quæ dicitur Bitzito ueniſſet,multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens,denũciauit prouincialibus cũctis ut Ioachim obedirent. Cui aliquã militũ partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendã,ad regem Demetrium Antiochiam reuerſus eſt.Ioachim uero principatũ ſuum confirmare uolens,& credens,quod ſi fidem præpararet multitudini, tutiorem ſibi magiſtratũ acquireret,omnes ſeducebat uerbis:& ad libitũ unicuiq; loquens,nimis uelociter manu ualida trãsfugarum circumſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam,& quotquot in ea Iudæos nõ cõſentientes ſibi inueniſſet, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnum fieri,multosq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles,ipſe quoq; circũiens prouinciã,occidebat partiũ eius fautores. Quod cũ uidiſſet Ioachim,& intellexiſſet minime ſe contra Iudam ualere,ad auxilia regis Demetrij cõuertitur. Veniens igitur ad Antiochiã ciuitatẽ Iudam accuſabat, quaſi multa ab eo mala perpeſſus, & ampliora toleraturus,niſi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduerſus Iudam deſtinatus perijt. Cap. XVI

TVnc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe,ſi negligeret tãta Iudæ facinora,Nicanorẽ fideliſſimũ amicũ cum exercitu deſtinauit,qui cũ eo à Romana ciuitate fugerat:præcipiens ei,nullatenus genti parcere Iudæorum.Nicanor uero perueniens ad Hieroſolymam, pugnare aduerſus Iudam minime decreuit. Dolo autem opprimere eum cupiens,mittit ei uerba pacifica,dicẽs nulla neceſſitate pugnandi ſe ueniſſe,ſed ſacramentum præſtare, quod nihil ſæuiſſimum à rege pateretur.Hæc dicente Nicanore,Iudas & fratres eius flexi,nullamq; fraudem ſuſpicati,data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui ſalutãs Iudam,dum ſermocinarẽtur dedit ſignum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderẽt. Qui cum inſidias intellexiſſet,exiliuit & ad ſuos confugit.Patefacta uero uoluntate ſua,& apertis inſidijs,bellare Nicanor contra Iudam decreuit,& pugnam prępa-

rans

rans conflixit cum eo in uico Capharſamala. Quem uictum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum: & immolationes oſtendebãt, quas pro rege deo ſe offerre dicebant. At ille interminatus eſt eis templum deponere, niſi redeũti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hieroſolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius mœrorem, in lachrymas proruperunt, & deo ſupplicabant, eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisſet, ibi caſtra conſtituit: ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico, ſtadijs diſtante triginta à Bethoro caſtrametatus eſt, mille tantum ſocios habens: hortatusq; ne pertimeſcerent multitudinẽ aduerſariorum, ſed qui ſint, & de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hoſtes inuaderẽt, procedit in pugnã: & cõmittens fortiſſimũ prælijũ cũ Nicanore, aduerſarios ualde cõtriuit. Deinde ipſe Nicanor dũ atrociter decertaret occiſus eſt. Quo cadẽte, ducem perdens exercitus terga cõuertit ad fugam. Quos perſequens Iudas interficiebat, & ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificabat, quod hoſtes prælio ſuperati diſcederent. Qui audientes, armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos, Ex quo prælio nullus euaſit, dum nouem milium numerus extitiſſet. Quæ victoria contigit quartadecima die menſis, qui dicitur apud Iudæos Adar, apud Macedones Diſtrus. Hanc celebrant per omnem annũ, feſtum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui ſpatio gens Iudæorum ab illis calamitatibus requieuit: ſed poſtea ad certamina rurſus & pericula redierunt. Principem autẽ ſacerdotum Ioachim uolentem deponere murũ ſanctuarij ueterem, & conſtructum ab antiquis prophetis, plaga quædam dei repentina percuſſit, ex qua mutus in terram cecidit, & tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit, principatũ ſacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, ſacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorũ implorat. Cap. XVII.

QVi audiens uirtutẽ Romanorũ, quod expugnaſſent Gallias, & Hiſpaniam, & Carthaginem Africæ, necnõ & Græciam ſubegiſſent, & regem Perſeum, & Philippum, & magnum Antiochũ, deliberauit cum eis amicitias copulare, mittens Romam amicos ſuos, Eupolemium filium Ioannis, & Iaſonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe, & Demetrio ſcribere, quatenus non confligeret cum Iudæis. Cumq; uenisſent Romam Legati Iudæ, ſenatus eos libenter excepit, & ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciensq; ob hoc ſenatuſcõſultum, exemplum quidem ad Iudæam tranſmiſit, ipſum aũt tabulis æreis ſcriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum, de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum: Neminem ſubiectorum Romanis, bellare contra gentem permittimus Iudæorũ, nec alicui bellanti præbendum cenſemus triticum, aut naues, aut pecunias: & ſi quis contra Iudæos putauerit eſſe bellandũ, ſciat eis nos auxilia præſtaturos: & rurſus ſi Romanorũ quilibet inuaſerit terram, Iudæos eis modis omnibus obſtaturos. Et ſi quid de hoc pacto gens Iudæorũ uoluerit uel addere uel auferre, communi ſententia populi Romani faciendũ eſſe conuenit. Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per Eupolemium Ioannis filium, & Iaſonem Eleazari, ſub principe ſacerdotũ Iuda, duce Simone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter Romanos & Iudæos amicitia cognoſcitur contigiſſe. 1. Mach. 8

1. Mach. 9

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit. Cap. XVIII

DEmetrius autẽ nunciata ſibi morte Nicanoris, & perditione militiæ, rurſus ad Iudæam Bacchidem cũ exercitu deſtinauit. Qui ab Antiochia egreſſus, peruenit ad Iudæam, & in Arbellis ciuitate Galilææ caſtra conſtituit, & eos qui in ſpeluncis habitabant, cum multi ad eas confugiſſent, captos ſuis partibus aggregauit: exindeq; mouens, ad Hieroſolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birziton caſtra locantem, contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus, & equitum duobus milibus. Iudæ uero fuerũt omnes duo milia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uero proprijs militibus deſtitutus, & hoſtibus imminentibus nec tempus habens congregandi exercitum, nõ dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem cõmittere. hortatuſq; ſuos ut hoſtes inuaderẽt, & pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent, ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & ſuaderẽt nunc quidem diſcedere, & à periculis liberari: poſtea uero inimicis, collectis uiribus, obuiare: non hoc, inquit, uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem: ſed licet omnimodo immineat perire pugnantem, fortiter ſtabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uero producens de caſtris exercitũ, ad prælium parabatur: & equites in utroq; cornu diſponens, leniores autem & arcarios ante omnem aciem, ipſe in dextro cornu conſtitit. Qui cum ſic aciem ordinaſſet, iuſſit tubicinem ſignum dare. Hoc idem faciens & Iudas, committit cum hoſtibus pugnam, & conſtanter ambobus certantibus, prælium uſque ad occaſum ſolis extenſum eſt. Videns autẽ Bacchidem Iudas cũ electis ſuis in dextro cornu ordinatũ, congregans animoſiores uiros, inuadit illam partẽ exercitus, & confligens ibi ordinẽ eorũ diſrupit, & medios ad fugam conuertit, ſequutus eos uſq; Gazarat. Videntes ergo fugam dextræ partis, qui in ſiniſtro cornu erãt, circumuenerunt, & Iudam ſequentes in medio eum obſederunt. Qui fugere minime ualens, circumſeptus ab hoſtibus, ſtans pugnabat cum ſuis: multosq; interficiens aduerſariorum, percuſſus interijt. Iuda uero interfecto, ſocij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto Simon & Ionathas fratres eius redimẽtes, perduxerũt ad Modin oppidũ, ubi & pater eorum ſepultus erat, lugente eum per multos dies populo Hebræorum, & honorante ſecundum cõmunem & legitimam conſuetudinẽ. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum fortem & magnum, & bellicoſum, & mandatorum patris ſui memorem, & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus, magnam ſibi gloriam & monumenta ſeruauit, liberans gentem à Macedonum ſeruitute. Qui cum principatum ſacerdotij tribus annis habuiſſet, hoc ordine defunctus eſt.

Audax Iudæ facinus

Iudas interijt

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSTERTIVS

De bellis Ionathæ & Bacchidis poſt occiſum Ioannē Caput I

VIBVS modis gens Iudæorum, Macedonibus in ſeruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorū Iudas tranſiens defunctus eſt, pro ipſis bellans, in uolumine anteriore monſtrauimus. Poſt interitum uero Iudæ iterum quicunq; erant impij, & tranſgreſſores patriæ legis, uenerunt contra Iudæos, & undiq; eos peſſime uaſtabant. Adiuuabat etiam horum malitiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem Iudæis, qui patria reliquerant ſolennia, & communem uitam elegerant, congregatis eis cuſtodiam prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebāt, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæis calamitatibus oppreſſis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes gentem miſerabiliter pereuntē, adeūtes fratrem eius Ionathan, rogabant eum ut imitaretur fratrem ſuum, & illius erga ſuam gentem prouidentiam adhiberet hortabantur, & ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori pro cunctis, & credentes eum ſuo fratri parem exiſtere ducem Iudæorum ordinauerūt. Quod Bacchides audiēs, & timens ne regi uel Macedonibus pericula concitaret Ionathas, ſicut olim Iudas, dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neq; fratrem eius Simonē, Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugerunt: & uenientes ſuper aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibidem commorabantur. Bacchides autē ſentiens eos diſceſſiſſe, & in illo loco conuerſari, contra eos cum omni ſua uirtute progreſſus eſt, & trans Iordanē caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bacchidem contra ſe ueniſſe, mittit fratrem ſuum Ioannem qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipſos deponerent ſupellectilem, uſquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, inſidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unà cum ſuis: & rapientes omnia quæ portabant, occidunt Ioannem & omnes ſocios eius. Vindictam uero, quam per hoc receperunt à fratribus eius, poſtea demonſtrabo. Bacchides autem cognoſcens Ionathan in nè moribus Iordanis caſtra poſuiſſe, obſeruans ſabbatorum diem contra eum uenit, tanquam nō in ea pugnaturum propter legem. Ille uero ſocios hortatus, & animæ eos pati pericula dicens, in medio comprehenſos fluuij & hoſtium, & uiam qua fugerent non habentes, dum hoſtes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret, cōmittit pugnam cum hoſtibus. Quorum multos occidens, cum uideret temeratiū ſe Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentem, præuidens plagamq; deuitans, cum ſocijs in fluuium exiliuit, & pernatans trans Iordanem, periculum mortis euaſit. Nam Bacchides fluuio relicto, ad Hieroſolymorum arcem diſceſſit, uſq; ad duo milia ſuorum

1. Mach. 9

Ioannes occiditur

amittens

amittens. Qui etiam multas Iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho,& Amathuntem,& Bethoron,& Bethullam,& Thamnã, & Pharathonem,& Oconam, & Gazara:& turres in unaquaq; ciuitate conſtituens,& muros circundans eis ualidos,& magnitudine præcellentes,cuſtodiam in eis ſtatuit,ut exinde Iudæos afflige ret.Arcem uero Hieroſolymorum cautius muniuit,& tollens filios nobilium Iudæorũ,obſides in arce concluſit.Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan & fratrem eius Simonem,nunciauit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate,& Arabas cum pompa munificentiſſima: Ionathas tunc & Simon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris Ioannis apparuiſſe uindictam,cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Medaba,& inimicos inter montes inſidijs collocatis præſtolabantur. Vt autem uirginem uiderũt & ſponſum, & multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptijs, exilientes ab inſidijs omnes occiderunt,& ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt, pœnam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes.Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filijs ,numero quadringenti perempti ſunt.Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuerſi,ibidem permanebãt.Bacchides autem omnem Iudęam muniens,ad regem reuerſus eſt.Iudæi uero duobus annis à bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfugæ uel impij,uidentes Ionathan cum ſuis multam licentiam habere libertatis, direxerunt ad regem Demetrium, petentes mitti Bacchidem ut Ionathan debellaret:quod facilius euenire pollicebantur, ſi una nocte inopinabiliter eum inuaderet.A rege ergo Bacchides deſtinatus,perueniens ad Iudæam omnibus ſcripſit amicis & Iudæis auxiliari ſibi, quatenus Ionathan comprehenderent.Feſtinantibus autem eis,& nõ ualentibus Ionathan tenere, quia nimis ſe caute tractabat,Bacchides ira commotus, trãsfugarum primos quinquaginta, qui ſibi & regi mentiti ſunt,occidit.Ionathas uero cum fratre uel ſocijs ad Bethalagam uillam timens Bacchidem abſceſſit:ædificansq; turres,& muro circũdans,habebat eam ualde munitam. Quod audiens Bacchides,milites ſuos cum Iudæorũ auxiliatoribus perducens cõtra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedẽs, per dies multos obſidebat eum.Qui obſidioni fortiter reſiſtẽs, Simonem quidem fratrem ſuum expugnaturũ Bacchidem in ciuitate dimiſit:ipſe uero furtim egredi tur in prouinciam,& cõgregans manũ multam, nocte Bacchidis inuadit exercitũ: & multos occidens,Simonem fratrem fecit aduentũ ſuũ cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi,egreditur:& Macedonũ machinamenta obſidioni præparata,ſuppoſitis flammis incendit,& multos eorũ uiriliter interfecit. Videns autẽ Bacchides ab inimicis ſe circumſeptum,alios quidem ante ſe,alios autẽ retro conſpiciens, turbatus hęc inſperate ſibi eueniſſe,in transfugas tanq; in deceptores ſuũ furorẽ conuertit:uolebatq;,ſi poſſet,obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatẽ cognoſcens Ionathas,legatũ ad eum pro amicitijs deſtinauit,quatenus redderent inuicem ſibi quos ceperant utriq; captiuos.Putans autẽ hanc honeſtiorem Bacchides diſceſſionẽ,paciſcitur cum Ionatha, & iurauerunt utriq; ut nunquam contra ſe arma præſumerent : & captiuos dantes & recipientes,in Antiochiam Bacchides receſſit.Qui poſt hanc diſceſſionem,nequaq; ad Iudæam deinceps peruenit.Ionathas uero hãc libertatẽ acquirens,in Machma ciuitate,populorum negotia diſponebat:& maleuolis uel impijs cruciatis,Iudæorum gentẽ purgabat.

Ionathas ulciſcitur fratrem in nuptijs

Bacchides Ionathã obſidet

De

De amicitia Ionathæ cum Demetrio & transfugis Iudæis. Cap. II

ANno uero ſexageſimo & centeſimo, Epiphanem Antiochi filiū contigit Syriam aſcendere, & Ptolemaidam capere ciuitatem per proditionem militum intus cōmorantium. Erant enim ingrati circa Demetriū propter ſuperbiam ſuam: quia dum ſe clauſiſſet in quadam turri regali, quam non longe ab Antiochia conſtruxerat, à nemine uidebatur, ſed & rempublicam ut deſidioſus negligebat. Vnde ei odium à ſubiectis exortum eſt, ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens perueniſſe, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionatham legatos pro auxilijs, nam præuenire Alexandrum ſtatuit, ueritus ne ille prius auxiliū eius poſtularet, aut Ionathas memor malorum ſe cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem congregare, obſidesq; Iudæorum recipere, quos Bacchides in arce Hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hęc à Demetrio Ionathas ad ſe nuncijs ueniētibus, ad Hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis, audiente populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit: Quibus relectis, transfugæ uel impij trepidauerunt, præcipiente rege, quatenus Ionathas exercitū congregaret & obſides reciperet. Quos cū accepiſſet, unumquemq; ſuis parentibus reddidit. Et quidē Ionathas in Hieroſolymis manſionem faciebat, renouans ciuitatem ſuaq; uoluntate ſingula conſtruens, & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi. Quæ uidentes cuſtodes muniminum in Iudæa, relinquentes ea omnes ad Antiochiam fugerunt, præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce Hieroſolymorum erāt, quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit Iudæorum. Qua propter caſtra non reliquerunt. 1. Mach. 11

De ſacerdotio Ionathæ, & occiſo Demetrio. Cap. III

COgnoſcens autē Alexander promiſſiones, quas Demetrius fecerat Ionathę, & fortitudinem eius, & quanta diſpoſuerat bellans contra Macedones, & iterum qualia ipſe pertulerat à Demetrio & Bacchide duce Demetrij, & melius nihil inuenire quàm Ionathæ præſidium, ad amicos dicebat: In præſenti tempore Ionathas contra hoſtes fortis exiſtit, & odium habet propriū in Demetriū à quo multa mala perpeſſus eſt: igitur ſi uidetur, amicum eum facere contra Demetriū nūc debemus, nō aliâs utilius eſt rogare eum ad auxilium conferendū. Cumq; ei & amicis placuiſſet, tranſmiſit ad Ionathan, ſcribens talem epiſtolam: Rex Alexander Ionathę fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iamdudum audiuimus. Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem ſacerdotum Iudæorum, & amicum noſtrum uocari præcipimus. Idcirco etiam deſtinauimi tibi pro munere purpuream ſtolam, & auream coronam, & peto honoratū te à nobis ſimilem erga nos fieri. Suſcipiens epiſtolam Ionathas, induitur quidem ſacerdotali ſtola, celebratione tabernaculorum inſtante, poſt quartum annū mortis Iudæ fratris ſui. Nam neq; per ipſum tempus princeps ſacerdotū aliquis conſtitutus eſt. Collegit uero & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipſe conſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contriſtauit, ſuamq; cœpit accuſare tarditatem, quod non ante Alexandrum eſſet ipſe demeritus Ionathan. Veruntamen nec ſic diſtulit ſcribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat: Rex Demetrius Ionathæ gentiq; Iudæorum ſalutem. Quoniam noſtram ſeruaſtis amicitiam, tentantibusq; uos inimi- 1. Mach. 10

Epiſtola Demetrij

cis

cis non conſenſiſtis: hanc quidem ueſtram laudo fidem, & in his uos permanere quæſumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uectigaliũ ueſtrorum releuationẽ. Et quicquid prædeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis, omnia noueritis noſtra uobis largitate conceſſa. Super hæc etiam precium ſalis uobis, & coronarũ, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti meæ competebat, uobis ab hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorum habitantium in Iudęa, quod noſtro ęrario proficiebat: Necnon & trium finitimarum uobis prouinciarum, Samarię, & Galilææ, & trans Iordanem, uniuerſa concedo, à nunc per omnia tempora. Ciuita temq; Hieroſolymorum ſacram & inuiolabilẽ priuilegia ſua poſſidere, liberamq; cum ſuis confinibus à decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem autem committo ſacerdoti ueſtro Ionathæ, ut quos ipſe probauerit fideles amicos, cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandam. Captiuosq; Iudæorũ & ſeruiẽtes apud nos, liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem Iudæorum iumenta uiolentijs angariarum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies ſine uectigalibus eſſe denuncio. Eodem modo Iudæos noſtram terram habitãtes, liberos ac ſine læſione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia præſtamus, eadem quibus & meus utitur exercitus, ubicunq; ierint accepturis. Ordinabo uero quoſdam eorũ in caſtris, quoſdam mei cuſtodes corporis & duces in aula mea conſtituam. Præcipio uero meis, ueſtris uti legibus, easq; cuſtodire, & tribubus propoſitis in Iudæa legibus obedire. Principẽq; ſacerdotũ dili gentiã habere uolo, ne quis Iudæorũ aliud templum præter Hieroſolymitanũ ſolum ueneretur. Præbeo etiã ad ſumptus immolationũ per ſingulos annos, centum quinquaginta milia dragmas: quæq; ſuperfuerint pecuniæ, ueſtras eſſe uolo. Decẽ milia aũt dragmas, quas reges à templo accipiũt, uobis cedo: quia ſacerdotibus tẽplo miniſtrantibus cõpetunt. Quicunq; aũt ad templũ Hieroſolymorum uel intra fines eius cõfugerint, debitores regaliũ pecuniarũ, ſiue qualibet cauſa faciente, licentiam eis indemnitatis concedo, ſaluasq; eorũ eſſe poſſeſſiones. Renouari uero templum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis ſpondeo fabricari, turresq; altas cõſtruere. Et quicquid ad munimen ueſtrũ neceſſe fuerit, meis ſtipẽdijs reſtaurare polliceor. Tantũ ut quas cœpiſtis amicitias nobiſcũ & fœdus, ſine ſimulatiõe ſeruetis. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius Iudæis, ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ colligens conductũ exercitum, & milites qui de Syria tranſierũt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; cõmiſſa, cornu ſiniſtro Demetrij aduerſarij ſunt fugati, & perſecutione diutina multi eorum occiſi ſunt, caſtraq; direpta: dextrum aũt cornu, in quo Demetrius præliabatur, deuictũ eſt. & alij quidem omnes receſſerunt. Demetrius aũt fortiter pugnans, non paucos hoſtiũ proſtrauit. Cũq; fugans alios equus eius cœni barathro inhæſiſſet, minime fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hoſtes quid ei contigiſſet, reuerſi circundederunt eum: & omnibus in eum iacula deſtinantibus, cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret, poſtea multis perfoſſus uulneribus, nec ualens ſuſtẽtare, collapſus eſt. Demetrij quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit, ſicut & alibi demonſtrauimus.

Demetrius occiditur

De templo dei ab Onia in Aegypto ædificato Cap. IIII

ONiæ uero principis ſacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus quem Alexandriam fugiſſe ad Ptolemæũ regem cognomine Philometorẽ diximus

diximus,uidens Iudæam à regibus Macedonũ mala pati,uolensq; memoriam & gloriam æternam sui relinquere, ad Ptolemæũ regẽ & reginã Cleopatram transmisit,petens licentiam,quatenus templum ædificaret in Aegypto simile Hierosolymorum,leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret,quod desiderabat,confidens in prophetia Esaiæ,qui ante lexcẽtos annos prædixerat,quod oporteret in Ægypto templũ ædificari maximo deo per uirum Iudæum. Idcirco elatus Onias, Ptolemæo uel Cleopatræ huiusmodi destinauit epistolã: Multa uel maxima uobis bellorum cõficiens opera,& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem,& in Leonum ciuitatem Heliopolim,perq; alia loca multa ueniens, præter cõstitutiones Iudæos templa cõstruxisse reperi,quapropter & perfidos extitisse,quod etiam Aegyptijs accidit,propter templorum multitudinem uariamq; religionem. Opportunum aũt inueni locum,qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia,uel sacris animalibus:& peto cõcedendum mihi eum dominio segregatum,quatenus purgare templũ ibi dirutum, & ædificare maximo deo possim,mensura eadem & simili qua Hierosolymorum,pro te tuaq; coniuge uel filijs:quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudæi,quò cõuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent,possint tuis utilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Aegypto domino deo sacrariũ: multaq; talia de ipso prædicauit.Hæc quidẽ Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Considerẽt tamen aliqui pietatem eius,& Cleopatræ suæ sororis & cõiugis,ex epistola quã scripserunt.Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniæ posuerũt, rescribentes hæc:Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutẽ. Legimus tuã petitionẽ,in qua suggerebas,permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutũ purgare,quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si deo gratum sit templum,quod ædificaturus sis in tam luxurioso loco,plenoq; sacris animalibus.Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iam dudum hoc prædixisse,concedimus tibi,si contra legem uestram nõ est, ut nihil nos in deum peccasse uideamur.Accipiens igitur locum Onias,ædificauit templum,aramq; deo similem Hierosolymorũ,minus tamen & pauperrimũ.Mensuram uero eius & uasa minime uisum est mihi nũc describere. Nam in septimo libro Iudaicæ antiquitatis inserta sunt.Inuenit enim & Onias quosdã sui similes Iudæos, sacerdotes & Leuitas ibi religionem colentes.Sed de hoc templo late narrauimus.In Alexãdria uero Iudæos & Samaritas,qui templũ temporibus Alexãdri Macedonis super Garizim montem construxerunt,contigit contra se seditionẽ excitare,& propter templa coram ipso Ptolemæo certare:Iudæis quidem dicẽtibus,secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis aũt in Garizim:& supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret,audiens de his altercationem, uictosq; morte mulctaret.cũq; p Samaritis Sabbæus & Theodosius intimassent, p Iudæis uero & Hierosolymitis Andronicus Messalanus,iurauerunt per deum coram rege secũdum leges dicta sua probare:petieruntq; Ptolemæũ,quatenus iurisiurãdi transgressorem perimerent.Rex uero multos secum amicos in conciliũ congregãs,sedit partes audire.Tunc Iudæi Alexãdriæ cõstituti,nimis timebãt de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant:nam atrociter ferebãt,si hoc tam antiquum & nobile per uniuersum mundũ templum solueretur.Cũq; Sabbæus & Theodosius cõcessissent,ut primus Andronicus uerba faceret,idem Andronicus approba-

Iudeorum & Samaritarum disceptatio

tionem facere ſuam cœpit ex lege,uel prædeceſſoribus principũ ſacerdotum, quis ex quo genere honorẽ ſacerdotij de patre ſuſcepiſſet,& quomodo oẽs Aſiæ reges templum uarijs oblationibus & clariſſimis donis honorauerũt: de Garizi uero tẽplo neminẽ ſermonem feciſſe. Quæ dicens Andronicus,& his multa ſimilia,regem flexit ſententiam pronunciare decernentem, templum Hieroſolymitarũ ſecundũ leges Moſi fabricatum fuiſſe:Sabbæum autem & Theodoſiũ interficiendos. Hæc ſunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita,& nuptijs Cleopatræ Cap. v

1.Mach.10 ITaq; Demetrio in pugna perempto,ſicut ſuperius indicauimus,Alexander accipiens regnum Syriæ,ſcripſit Ptolemęo,ut acciperet matrimonio ſuo filiam eius Cleopatram:iuſtumq; hoc dicebat eſſe,cum paternum obtinuiſſet principatum et per dei prouidentiam in eo perductus fuiſſet poſt perditionẽ Demetrij. Sed etiam per alia multa dignum ſe eius familiaritate,uel cognatione dicebat. Ptolemæus uero libenter ſponſalia accipiens,reſcripſit dicens,gauiſum ſe eſſe quod paternum ſuſcepiſſet principatum,daturũq; ei ſuam filiam promiſit, & occurrere iuſſit eum ad Ptolemaidem,quatenus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tũc ipſe puellam ad Ptolemaidem ab Aegypto producendam,ibiq; cõiungendam eſſe cõſtituit. Ptolemæus quidem hæc ſcribens, propere ad Ptolemaidem peruenit, filiam Cleopatram ſecum adducens:ubi ſecundum conſtitutum, Alexandrum reperit, filiamq; ſuam ei coniunxit,dotem argento uel auro ſecundum regiam qualitatẽ complens. Cumq; nuptiæ celebrarentur, ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum, iuſſit eum ad Ptolemaidem feſtinare. Qui perueniẽs ad reges, munificenter eis offerens dona,dato apud eos honore potiebatur. Tũc Alexander cõpulit eum propria ueſte exutum purpura indui,ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere: iuſſitq; duces cum eo procedere,perq; mediam ciuitatem clamare, nemini contra eum quicquam dicere,uel cauſas licere cõtexere. Quod cum duces feciſſent,regis erga Ionathan uidentes honorem hi qui parati fuerant eum accuſare,ſimul cum inimicis eius profugerunt,ueriti ne quid peſſimum paterentur. Tanto uero ſtudio rex Alexander Ionathan dilexit,ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

Ionathas induitur purpura

De bello Ionathæ cum Ioppenſibus & uictoria reliquarum urbium Cap. vi

1.Mach.11 CEnteſimo uero & ſexageſimoqnto anno Demetrius Demetrij filius,cũ multis conductis quos ei Laſthenes Cretenſis præſtiterat,à Creta ad Ciliciã nauigauit. Quod Alexãder audiẽs,in pauore turbaq; conſtitutus, continuo de Phœnicia ad Antiochiã feſtinauit:ut prius quàm huc perueniret Demetrius, eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis Syriæ ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu profectus ad Iamniam,Ionathæ principi ſacerdotum mãdauit,dicens:Iniuſtum eſſe eum ſolum cum licentia uel poteſtate uiuere, nõ obedientem regi:Sibiq; dicebat hoc magnum obprobriũ ab omnibus inferri,quod eum non regi ſubigeret. Non ergo te,inquit,in montibus abſcondas,arbitratus fortitudinem te habere,ſed ſi cõfidis tuæ uirtuti deſcende, quatenus per campum noſtri milites confligant, & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos,qui ſemper tuos proauos euicerunt. Contra nos autem in tali terra certandum eſt, ubi nõ lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari,ne ſit tibi locus quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas,decem milia militum eligens,ab Hieroſolymis egreditur cum fra-

tre

tre Simone: peruenienſq; ad Ioppen, caſtra foras ciuitatē diſpoſuit. Nam Ioppenſes portas cōcluſerant, intus habentes cuſtodias ab Apollonio cōſtitutas. Cumq; Ionathas obſidere eos paraſſet, timētes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret, portas aperiunt. Apollonius uero captā audiens Ioppen à Ionatha, tria milia equitū ſumens, & octo milia peditum, ad Azotum peruenit, & exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet in Ioppen, tanq; recedens Ionathan trahit ad campū, cōfidēs in equitibus, & ſpem in eis habens ſuæ uictoriæ. Cumq; proceſſiſſet Ionathas, perſequebatur uſq; ad Azotum Apolloniū: qui cum ad campū uidiſſet hoſtem ueniſſe, conuerſus pugnā cum eo cōmiſit. Mille nanq; equites Apollonius ad inſidias in aliquo torrēte diſpoſuerat, qui à retro inimicis inſiſterent. Quod ſentiēs Ionathas, nō eſt turbatus: ſed ordinans in quadro exercitū, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus eſt, ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſterent. Prælio uero uſq; ad ueſperā procedēte, dans fratri Simoni partem exercitus, iuſſit eū aduerſariorū aciē inuadere, ſuisq; præcepit, teſtudine facta ſagittas equitū excipere. Qui cum præcepta feciſſent, nihil lædebantur, quāuis hoſtes ſuper eos frequentia tela uibrarent, uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta, minime contingebāt, cū conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarētur. Cum uero à primo mane uſq; ad ueſperū iaculātes aduerſarij defeciſſent, intelligens Simon laſſos eos, inuadit aciē: fortiterq; cum ſuis militibus dimicans, fugat inimicos. Vidētes aūt pedites equites ad fugā conuerſos, & ſpe eorū decepti, ſine decore & turpiter abſceſſerunt, & per omnē campum diſperſi fugerunt. Quos ſecutus Ionathas uſq; ad Azotū multos occidit eorū. Qui de ſua ſalute deſperantes, ad templum Dagonis confugerūt, quod erat in Azoto. Capiēs aūt incurſione ſua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neq; pepercit templo Dagonis, ſed etiā id flāmis conſumpſit, & eos qui eo confugerant interfecit. Multitudo uero quæ in illo concidit prælio unà cum illis qui in templū confugerāt, octo milia fuerūt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto diſceſſit, & Aſcalonem uenit: & foras ciuitatem caſtra conſtituenti, territi Aſcalonitæ, in occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudās eorum uoluntatem, reuerſus eſt ad Hieroſolymam multam prædam ferēs, quam uidebatur à uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiēs ducem ſuum Apollonium, ſimulauit gaudium, quod præter eius ſententiam cum Ionatha cōflixiſſet, qui eius amicus erat: mittitq; teſtimonium Ionathæ, præbens & præmium & honorem, & torquē auream, ſicut ſolet affinibus regis dari: eiq; commiſit Accaronis prouinciæ magiſtratum.

Ionathas capit Ioppen

Victoria Ionathæ

De geſtis Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha Cap. VII.

EOdem tempore rex Ptolemęus Philometor dictus, naualem ducens exercitū & pedites, ad Syriā ueniebat, Alexādro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quem omnes ciuitates ſtudioſe Alexandro præcipiente ſuſcipiebant, & deducebant uſq; ad Azotum: ubi omnes proclamabant, accuſantes Ionathan, quod templum incendiſſet & deſtruxiſſet, prouinciamq; deuaſtaſſet, multosq; eorū interemiſſet. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas aūt in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clariſſima uel honorē ab eo percipiēs: & perducens eū uſq; ad fluuiū qui Eleutheros appellatur, ad Hieroſolymā remeauit. Peruenies aūt Ptolemaidē, pręter omnē ſpem paulominus habuit interfici Ptolemæus inſidijs Alexādri, quas ei per Ammoniū amicum parauerat. Manifeſtis aūt factis inſidijs, Ptolemæus Alexandro ſcribit, ad

pœnam Ammonium petẽs, & dicens insidias se ab eo passum, et uindictam sume re iustum esse. Alexandro uero non concedente, Ptolemæus intellexit illum causam insidiarũ extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis autem etiam prius erat odibilis Alexander propter Ammonium: multa nãq; per eum passi fuerant. & pœnam quidẽ ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circundatus fœmineo, sicut alibi dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorẽ nuptiarum filiæ suæ, transgressoremq; auxilij, quod ei cõtra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componẽs, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principatui compromittens. Demetrius uero gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimius iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, eo quod à patre eius Demetrio multa mala perpessi fuissent: & Alexandro tamen Antiocheni propter Ammonium irascebantur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usq; peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus aũt & iustus existens, nec concupiscens aliena, sed & futura prævidẽs, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturũ si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se fallacibus negocijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uero cum magna militia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genero contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Contigit aũt in prælio, ut equus Ptolemæi, uocem elephantis audiens, Ptolemæũ iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerũt: multisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerũt. Sed custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus [illegible] nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput Arabum potentissimus Zabilus abscidens, Ptolemæo trãsmisit. Qui die quinto releuatus à uulnerum dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculũ Alexandri mortẽ simul & caput uidit, qui tamen paulopost uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo cõpletus. Regnauit uero Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinq;, sicut in alijs demonstratũ est. Suscipiẽs uero principatũ Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrũpere cœpit Ptolemæi militiã, oblitus & quod socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per cõnubiũ Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriã confugerunt; elephantes aũt Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi congregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorũ multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebãt Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uero quidam maleuoli Iudæi exeuntes, uenerũt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nunciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidẽ peruenisset, scripsit

Ptolemæus benignus

Ionathæ

Ionathæ,præcipiens ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obſidionem quidem minime ſoluere decreuit: ſeniores uero populi & ſacerdotes congregans,& aurum & argentum & ueſtem,cum multitudine dona portans, ad Demetrium uſque peruenit. Quæ cum obtuliſſet,iram eius molliuit: & honoratus firmum ab eo principatum ſacerdotij ſuſcepit,quem à regibus ante ipſum donatum poſſidebat:accuſantibuſq; eum Iudæis transfugis,Demetrius eis non credidit: ſed & petenti quatenus pro omni Iudæa,uel tribus prouincijs,Samaria, uel Ioppe, uel Galilæa,trecenta tantum daret talenta,pro omnibus his epiſtolam ei præſtitit,quę uerba huiuſcemodi continebat. Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudæorũ ſalutem. Exemplum epiſtolæ,quam Laſtheni cognato noſtro ſcripſimus, tranſmiſimus uobis,ut eam noueritis. Rex Demetrius Laſtheni fratri ſalutem. Iudæorum gẽti nobis amicæ,noſtraq; iura ſeruãti,pro fide decreui dona præbere,& tres poſſeſſiones,Afferema,Belſcelida,uel Ramathe:quæ additæ ſunt Iudæis de Samaria, & his attinentia:nunc quantacunq; ab immolantibus Hieroſolymorum reges accipiebant ante me,uel quæcunq; de fructu terræ, uel plantis, omniaq; alia quæ noſtro competunt iuri,uel paludes ſalis,uel coronas,quæ nobis offerebantur, eis concedo:ut nihil extorqueatur ab his à modo in poſterũ. Cura igitur ut huius epiſtolæ fiat exemplar,& detur Ionathæ,quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc quidem ſcripta fuerant. Videns uero Demetrius pacẽ, nullumq; ſupereſſe periculum,nec belli timorem,ſoluit exercitum ſtipendiaq; eorũ imminuit:& ſolis illis ſumptus præbebat,qui cũ eo à Creta uel ab alijs inſulis uenerant. Vnde odiũ uel inimicitiæ militum contra eum conflatæ ſunt,quibus ipſe quidem nihil præbebat: reges uero ante ipſum eis annonas etiam in pace ſubminiſtrabãt,ut eos in certaminibus, ſi oporteret,pro ſe fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiã,deq; uictorijs Ionathæ & de tribus hæreſibus Iudæorum Caput VIII

INtelligens itaq; militum odium circa Demetrium Alexandri quidam dux,Apamenus genere,Diodotus nomine,qui & Tryphõ dicebatur: uenit ad Malachũ Arabum,qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifeſtansq; ei inimicitias exercitus,quas contra Demetrium habebant,dari ſibi petebat Antiochũ: nam regem eum facere,uel paternum principatum ei reſtituere ſe dicebat. Qui primũ quidem reſiſtebat,minime credens:poſt multo uero tempore Tryphone petente, uincitur Malachus,flexusq; uoluntate ſua eſt ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem ſacerdotum Ionathas capere uolẽs arcem Hieroſolymorũ,& Iudęos tranſfugas uel impios,omnesq; qui per totam prouinciam cuſtodes erant,tranſmittens ad Demetrium legatos cum donis,rogabat ut de caſtellis Iudęæ cuſtodes eiiceret. Cui rex,non hæc tãtum ſe præbere,ſed etiam his maiora promittebat, poſt finem belli quod præ manibus habebat: petebat uero eum & auxilia tranſmittere, mandans quod exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc Ionathas tria milia militũ eligens deſtinauit. Antiocheni uero Demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes,& propter patrem eius,qui multa contra eos mala cõmiſerat, tempus ſeruabãt quo potuiſſent eum inuadere:uidentesq; auxilia ueniſſe Demetrio ab Ionatha, & arbitrati quod multa congregaret auxilia niſi præuenirent eum,arma ceperunt: & circunſtantes aulam obſidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cum armis inuadere,colligens con-

1.Mach.11

ductos & ab Ionatha transmissos Iudæos, cum Antiochenis cõfligit, quorum uim non ferens uincitur. Videntes autem sic Iudæi Antiochenos atrociter expugnãtes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime lædebantur, illos uero telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, & sic eos de proximis domibus repulerunt. Deinde igne supposito, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tectorum spissitudine deuorauit. Antiocheni uero nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: & cum Iudæi de tecto ad tectum dissilirent, & ita eos persequerentur, ammirabilem contigit fieri Antiochensium depulsionem. Rex autem, ut uidit Antiochenos filios suos & uxores suas uelle saluare, quapropter & pugnã reliquisse, per angustas uias inuadit eos, & confligens cum eis multos interfecit, ita ut cogerentur armis proiectis tradere se Demetrio: qui ueniam eis pro facinoribus concessit, seditionemq; compescuit. Donauit etiam Iudæis partem prædæ. Causamq; uictoriæ suæ factos eos professus, gratias agens Ionathæ ad Hierosolymam trãsmisit, laudans eum pro auxilijs destinatis. Post autem maleuolus contra eum extitit, promissionesq; fraudauit: bellumq; minatus est, nisi cuncta redderet tributa, quæ gens Iudæorum prioribus regibus Syriæ persoluebat. Et hæc fecisset, nisi Tryphon impetũ eius prohibuisset, & apparatum eius cõtra Ionathan, erga suas uertisset curas. Reuersus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adulescenti diadema. Cumq; omnes milites transissent ad eum, Demetrium deserentes, bellum contra Demetrium producit, & confligens cum eo, uictoriam obtinuit, et elephantos cum Antiochensium ciuitate subiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam recessit. Antiochus autem legatos ad Ionathan destinans & literas, amicum eum sibi parauit, & principatum sacerdotij confirmauit: & quatuor prouincias, quæ terræ Iudæorum additæ fuerant, insuper & aurea uasa uel pocula, & purpuream uestem ei transmisit, hisq; omnibus ei uti permisit, & fibulam aureã ei donauit, primumq; amicum suum uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam à regione Tyri usq; ad Aegyptum constituit. Ionathas autem de donationibus Antiochi gauisus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum se eis professus est, & pugnare cum eo contra Demetrium, insinuans pro præmijs laborum non parua mala à Demetrio se esse perpessum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phœnice ut congregaret exercitum, quatenus cum ducibus Demetrij confligeret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, & munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hos ipsos petebat, & unam quanq; humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistẽtem, ad partes Antiochi transire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrij, & his quæ quõdam in eis peccasset: esse aũt dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberẽt. Cumq; flexisset ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se & horũ fidem ad Antiochum conuertere. Multum uero præter quod sperauerat aliter, Gazæos inuenit, qui durissima obiectione nõ eũ suscipere, nec Demetriũ relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas cõcitatus esset, ad obsessionem eorum & afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, & periculum

præsens

præſens,adiutorium uero longe,& incertum eſſe utrum ueniret: optimum eſſe de creuerunt,hunc dimittentes illi obedire.Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiſerunt. Homines enim ante malorum peritiã utilitates non intelligunt ſuas:ſed cum in malis fuerint conſtituti, tunc mente percipiunt, & agunt quæ nihil læſi facere debuerũt.Ionathas uero cõſentiens eis de amicitijs,tollensq; obſides ad Hieroſolymã trãſmiſit:ipſe uero totam prouinciam percurrit uſq; ad Damaſcum, dum Demetrij duces audiſſet ad Cedeſſam cum multa manu ueniſſe. Cedeſſa inter Tyrum & Galilæam conſiſtit.Nam hoc deſiderabãt duces Demetrij,ut de Syria eum ad Galilæam traherent, putãtes minime eum pati Galilæos ſibi ſubiectos affligi.Cumq; Ionathas eis occurriſſet, Simonẽ fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multũ exercitũ de prouincia congregans,Bethſurã obſidebat, locum Iudææ munitiſſimũ:nam tenebat eam Demetrij cuſtodia,ſicut & prius à nobis demõſtratum eſt.Vt uero aggerem cõpoſuiſſe Simonem uiderunt,& machinamenta conſtituiſſe,multaq; uſum induſtria contra Bethſuræ obſidionẽ,timuerunt cuſtodes, ne capto loco interirent,& mittentes ad Simonem,petebãt fidem accipere,ne quid ab eo peſſimum paterentur.Qui cum dediſſet,illos quidẽ de ciuitate tulit, ſuamq; cuſtodiã ibi cõſtituit.Ionathas aũt exiens à Galilæa,ab aquis quæ Genniſaron dicuntur,nam ibi ſua caſtra poſuerat,ad campũ qui dicitur Aſor peruenit,neſciẽs illic hoſtes exiſtere.Demetrij uero duces cum ante unum diem cognouiſſent contra ſe Ionathan uenire,inſidias ei per montẽ colloçauerũt,ipſiq; cũ electis militibus in campo ei occurrerũt.Quos cum uidiſſet Ionathas ad pugnã paratos,hortabatur ſuos. Illi uero qui à Demetrij ducibus per inſidias erant locati,à retro Iudæos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent,ad fugã ſe dederunt.Et ibi quidẽ omnes reliquerunt Ionathan,pauci uero cum eo numero quinquaginta remanſerunt, & Matathias filius Abſalomi:& Iudas Capſei,qui duces erant totius exercitus. Hi audacter & deſperate ſuper inimicos irruentes,atrociter eos fugauerũt. Tunc uero milites Ionathæ,qui diſceſſerant,ut uiderunt hoſtes ad fugã uerſos,congregati perſequebant eos,& hoc fecerũt uſq; ad Cedeſſam,ubi caſtra hoſtiũ erãt.Victor igitur Ionathas in illa pugna præfulſit,duo milia proſternẽs inimicorũ:& ad Hieroſolymam reuerſus eſt.Qui cum uidiſſet omnia ſibi dei prouidentia ſecundũ ſuam accidere uoluntatem,legatos Romã deſtinauit,renouare cupiens olim cum gente Iudæorum amicitias celebratas.Suis etiã legatis præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatas tranſirent,quos deberent ad memoriã amicitiæ uel cognationis reducere.Qui cum Romam ueniſſent, & ingreſſi ad ſenatũ,mãdata principis ſacerdotum Ionathæ dixiſſent,quod eos mitteret amicitias renouare,quę prius per ſenatum de Iudæorũ amicitijs fuiſſent ſtatutæ:ſenatus dedit eis reportandas epiſtolas ad omnes Aſiæ reges,& magiſtratus ciuitatum,quatenus per eos illæſi ad propria remearent.Reuertentes aũt ad Spartiatas uenerunt,& epiſtolã Ionathæ eis porrexerũt, cuius exemplar huiuſmodi fuerat:Ionathas princeps ſacerdotũ gentis Iudæorum, uel curia & collegium ſacerdotũ,præſidibus & ſenatui & populo Lacedæmoniorũ ſalutem.Si ſaluis uobis publica uel priuata bene procedũt,ſic ſunt ut uolumus:ſalui autem ſumus & nos.In prioribus autem temporibus, epiſtola noſtro principi ſacerdotum Oniæ à ueſtro rege Ario,& ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatione,cuius exemplum ſubiacet epiſtolæ, quam quidem libenter ſuſcepimus,& populo & Ario fautores facti ſumus, non egentes huius rei approba-

Epiſtola Ionathæ ad Spartiatas

tione,quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere,ne præripere uideremur ueſtram gloriam.Multo uero tranſacto tempore,ex quo familiaritas cõmunis extitit, in ſacris & conſtitutis diebus deum pro ueſtra ſalute uel uictoria ſactificijs deprecamur,et cum multa nos circunſtitiſſent bella per auaritiam uicinorum,nec uobis nec alijs propinquis molestos nos eſſe decreuimus.Poſtquã autẽ hoſtes expugnauimus, legatos ad Romanos tranſmiſimus,Numenium Antiochi,& Antipatrũ Iaſonis,ſenatorio apud nos ſeptos honore:quibus dedimus etiam ad uos epiſtolam,quatenus renouent uobiſcum cognationẽ.Bene igitur facietis,ſi & uos nobis reſcripſeritis, & mandaueritis ſi quid forſitan indigetis,minime dubitantes,nos erga ueſtrũ affectũ impigros exiſtere.Lacedæmonij uero libẽter legatos ſuſcipiunt:& cõponentes pacta cum eis de amicitijs,dimiſerunt.Eodem tempore tres hæreſes Iudæorũ fuerunt,quæ de rebus humanis diuerſa credebant:quarum una Phariſæa dicebatur,altera Saducæa, tertia uero Eſſenorum.Igitur Phariſæi dicebãt,fata nõ omnia, ſed aliqua gubernare, altera uero quæ accidunt per ſe conſiſtere.Genus autem Eſſenorum,omnia ſub fato eſſe confirmat:& nihil eſſe quod hominibus nõ illius decreto proueniat.Sadducæi fatum quidem nihil eſſe exiſtimant, neq; per id humana concludi, ſed omnia noſtræ ſupponunt poteſtati, bonorumq; noſipſos autores fatentur, & peiora per noſtram eligi dementiã.Sed de his quidem certius in ſecundo libro hiſtoriæ Iudaicæ demonſtrauimus.Demetrij aũt duces cum uellent pugnam in qua uicti ſunt reſtaurare,ampliores priori exercitu uires congregantes,contra Ionathan uenerunt. Qui cum audiſſet hoc citius eis ad Amathetidem occurrit:neq; enim tardare decreuit,uſquequo ingrederentur Iudæam:caſtraq; diſponens non longius ab hoſtibus quinquaginta ſtadijs, mittit ſpeculatores qui caſtra deberent hoſtium perſcrutari. Cumq; omnia ei nunciaſſent,& aliquos nocte cepiſſent,qui aduerſarios ſuperuenturos indicabant,cuſtodias extra caſtra diſpoſuit,& exercitum per totã noctem armatũ habebat, præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporteret etiã nocte pugnare,ne repentino impetu turbarentur.Demetrij uero duces cum audiſſent Ionathan cognouiſſe ſuum conſilium,perturbati quod inimici manifeſtati fuiſſent, nullo modo ualebant per inſidias eos inuadere.Nam ex eo quod ſe credebãt non eſſe pares Ionathę militibus,fugam meditati ſunt,multaq; facientes incendia diſceſſerunt:ita ut hæc uidentes Iudæi,putarent eos eſſe manſuros.Ionathas autem cum ad caſtra eorum mane ueniſſet,inuenit ea deſerta.Cumq; intellexiſſet eos fugiſſe, perſequebatur quos nullatenus ualuit comprehendere.Nam iam Eleutheron fluuium tranſierant.Vnde reuerſus ad Arabiam Nabathæos expugnabat:multamq; eorũ prædam abigens,captiuosq; ducens,peruenit ad Damaſcum,ubi omnia illa repoſuit. Per idem tempus frater eius Simon,omnem peragrãs Iudæam & Palæſtinã, uſq; ad Aſcalonam muniuit caſtella.Quæ cũ ædificijs & cuſtodijs tuta feciſſet, ad Ioppen peruenit:& occupans eam,magnã introduxit ibi cuſtodiã.Nam audierat Ioppenſes uelle ducibus Demetrij tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquam Ionathas et Simon tractauerunt,ad Hieroſolymam ſunt reuerſi.Cumq; omnem populũ ad templum congregaſſent,ſuadebant muros Hieroſolymorum refabricandos,& dirutam partem muri templi reconſtruendam,altisq; turribus muniendam, necnon & in media ciuitate alium ædificare murum, ut cuſtodibus arcis alimentorũ copia negaretur.Inſuper etiam caſtella quæ ſunt in prouincia,facerẽt tutiora uel fortiora.

Tres hereſes in populo Iudæorum

Ionathas Nabatheos expugnat

Cui

Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet, ipſe quidem mœnia ciuitatis ædificabat, Simonem uero miſit prouinciam cõmunire. Demetrius autem tranſiens ad Meſopotamiam peruenit. Quam cum uellet cum Babylone & ſuperioribus prouinciis obtinere, ut exinde occaſiones de toto acciperet imperio, tunc illic Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miſerunt, promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret, & tradere ſe, uel expugnare cum eo regem Parthorum Arſacen. Qua ſpe ſublatus ſubito egreditur ad eos, ut ſi Parthos deuinceret, uiresq; reſumeret, regem Tryphonẽ poſtea debellaret, lõgeq; eum à Syria pelleret. Quem cũ prono ſuſcepiſſent animo prouinciales, & multos congregaſſet uiros, bellumq; & omnẽ militiam aduerſus Arſacen produxiſſet, ipſe quidem uiuus capitur, ſicut alibi iam retulimus. Demetrius capitur

De obitu Ionathæ, & ſucceſſore fratre Simone Cap. IX

TRyphon uero cum mortem Demetrij cognouiſſet, perfidus Antiocho cœpit exiſtere. Inſidiabatur enim, qualiter eum interficiens, ipſe regnũ teneret. Impediebant uero impetum eius & uoluntatẽ amicitię Ionathę, quas cum Antiocho habebat. Vnde primũ Ionathan ſtatuit occidere, & tũc aduerſus Antiochũ accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Ionathan cõſumere, ad Bethſurã ab Antiochia uenit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cũ electis quadraginta milibus ei Ionathas occurrit, putãs ad bellũ eum ueniſſe. Tryphon uero cũ Ionathan uidiſſet ad pugnam paratũ, donis eum placauit, ſuiſq; ducibus ut Ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem ſuam uolens cõfirmare, cunctamq; ſuſpicionẽ depellere, quatenus confidentẽ & incautũ, nihilq; præuidentẽ caperet: & perſuaſit ei ut exercitum dimitteret, quem fruſtra dicebat eſſe fatigatũ ab eo: nequaq; bello exiſtente, & undiq; pacem rebus habentibus: ſed tenere paucos, & Ptolemaidem ſimul cum eo uenire ſupplicabat, nam tradere ei ciuitatem, & omnem prouinciæ moderationem, ſe ueniſſe profitebatur. Ionathas uero nihil ſuſpicans, ſed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc ſuadere credens, exercitũ dimiſit, tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad Ptolemaida Tryphonem comitatus ſuperuenit. Vt uero intrauit Ptolemaida, portas ſtatim ciues ſeruerũt, ſecundũ quod eis à Tryphone erat præceptũ, & Ionathan uiuum capiẽtes, omnes qui cum eo erant interemerũt. Miſit etiã Tryphon ilico ad Galilæã, qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ cõperiſſent, anteq; uenirent à Tryphone miſſi circũdati à prouincia proceſſerũt. Tunc ſatellites Tryphonis cum uidiſſent eos pro anima decertare, nullã eis moleſtiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hieroſolymitæ tamen cum audiſſent Ionathan captũ, & cum eo milites periſſe, flebant illius interitũ: & ſummus de ipſo queſtus apud omnes fiebat: magnus aũt timor eos inuadẽs cõtriſtabat, ne eis uirtute uel prouidentia Ionathæ priuatis, uicinę gentes inimicę, & propter Ionathę mortẽ inquietatæ, contra ſe bellum cõſtruerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ ſicut ſuſpicabantur euenerũt. Nam gentes mortẽ Ionathæ cum audiſſent, contra Iudæos bellare cœperunt, tanq; indigentes duce. Tryphon uero exercitũ multum cõgregans, ad Iudęam aſcendere ſtatuit, ut Hieroſolymam debellaret. Simon aũt uidens Hieroſolymitas metuentes, cœpit eos alloquio cõfortare, quatenus forti animo eſſent, nec pertimeſcerent Tryphone ſuperueniente. Et cõuocans in tẽplo populũ, alacriorẽ eum ſuis uerbis effecit: hinc allocutionis initium ſumens: Pro ueſtra

1. Mac. 12

Oratio Simonis ad populũ Iudaicum

ſtra,inquit,libertate ò uiri Iudæi,me dudũ cũ patre uel fratribus mori paratũ, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima non deſunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, noſtram familiam nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima noſtra poſſit eĩcere,ſed introducat magis deſiderium uitæ,uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare uel pati pro uobis recuſet, ſequimini prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus exiſto, ut meæ parcam animæ: neq; peior,ut quod illis uiſum eſt optimũ, pro patrĩs interfici legibus,uel pro dei religione,deuitem: ſed in quibus oportet me germanũ illis fratrem oſtendere,in his me demonſtrabo conſimilem. Confido enim in deo,ultionem ab inimicis expetere,uosq; omnes cũ uxoribus uel filĩs ab eorũ uiolẽtia liberare: tem plumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam uideo gentes contempſiſſe uos, tanq; ducem nõ habentes,bellaq; præparaſſe. Cum hæc Simon uerba ad plebem feciſſet,confeſtim depulſo populus ab animis metu audaciam ſumpſit, deſperãsq; ad ſpẽ bonã repẽte mutatus eſt,& unanimiter exclamauit, nutu dei eſſe Simonem ducem,& Iudæ uel Ionathę fratrũ principatũ tenere dignũ, ſe quoq; omnibus iuſſionibus eius obſecuturũ promittens,ducis ei contulit dignitatẽ. Tunc Simon congregans omnes ſui exercitus bellatores,feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere,turribusq; altis & fortibus eam munire. Deſtinauit etiã Ionathan quendã amicum,filium Abſalomi cum militibus ad Ioppen,imperans habitatores eius eĩcere: nam timebat ne ciuitatẽ traderẽt Tryphoni: ipſe uero Hieroſolymã tuebatur. Tryphon autem exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu ad Iudæam uenit,Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ ſuper montes iacet,unde etiam Iudææ campi pateſcunt. Cum uero Tryphon à Iudæis audiſſet ducem Simonẽ conſtitutũ,direxit ad eum,fraudibus uel dolo cupiẽs hunc quoq; circunuenire: iubetq; ei,ſi uellet fratrẽ Ionathan redimere, mitteret argenti talenta centum,duosq; filios Ionathæ,quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionẽ,ne Iudæam in ſuam ditionẽ redigeret: quia & nunc non pro alia re,niſi pro debito uecti galium eum ſe ligaſſe cõfinxerat. Tum Simon intelligens artem Tryphonis, quia & ſi argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxaret, ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens: tamẽ territus ne à populo accuſaretur,ſe cauſam fraternæ necis extitiſſe,quod non pecunias nec filios pro ipſo cõtraderet: colligens exercitũ,mandata Tryphonis indicauit,dicẽs quod hæc dolo uel inſidĩs plena ſunt: tamen optabilius eſſe pecunias & filios ei tranſmittere, cũ propoſitis à Tryphone non obediens,putaretur non uelle fratrem abſolui: initoq; cum ſuis Simon tractatu,filios Ionathæ pecuniasq; tranſmiſit. Quas cum Tryphon accepiſſet,nec fidem ſeruare,nec Ionathan abſoluere uoluit: ſed mox exercitum colligens,ad propria remeauit,ordinatoq; itinere per Idumæã,ad Hieroſolymã aſcendere cupiens, uenit ad Doram ciuitatẽ Idumææ. Præcedebat uero cum exercitu Simon, caſtra contra eum ſemper diſponens. Quod cognoſcentes hi qui in arce Hieroſolymitana erãt, ad Tryphonem dirigũt,rogantes eum ad ſe ocius properare,quatenus alimẽta eis præberet. Ille uero per noctem illam equitatum parauit,quaſi Hieroſolymã aſcenſurus: ſed niue uehementi ea nocte cadente,iter inuium reperit equis uel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante,nequiuit ad Hieroſolymã Tryphon aſcendere: ſed reuertens ad Syriam,& propè Galaaditidem ingreſſus, Ionathan ibi perimi uel ſepeliri iuſſit,& ita ad Antiochiã peruenit. Simon aũt à Baſcama ciuitate transferens oſſa

Ionathas perimitur

fratris

fratris, sepeliuit in patria sua, luctū maximū omni super eum populo faciente. Tūc Simon ingens Mausoleū fabricans, patri suo fratribusq; sepulturā ex albo & poli to lapide constructit, opus mirabile conspicuumq; faciens: cuius & porticus undiq; columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper & pyramides septem parentibus, uel unicuique germanorum singulas superposuit, magnitudi/ne uel decore lucentes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, & ædificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uero est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quem annos quatuor gentem continuit Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis docu/mentis, publicis'que monumentis primi anni Simonis benefactoris, & Iudæo/rum principis scriptum est. Itaq; Iudæi feliciter aduersarios uicinos superauerunt, cum Simon Gazara ciuitatem, uel Ioppen, uel Iamniam deuastaret, arcemq; Hie/rosolymorum deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos lædere possent. Quod cum fecisset, optimum & utile putauit, etiam montem su/per quem arx constituta erat, destruere. Quo multitudo cunctiq; ingressi, mon/tem destruebant, & nec die nec nocte cessantes per tres annos, deposuerunt eum ad solum, campumq; planissimum fecerunt, ità ut eminētius templum excelleret, arce uel monte depositis.

Mausoleum

Simon arcem Hierosolymi/tanam diruit

De Tryphonis malicia & dolis Caput x

POst captiuitatem Demetrij, non multo post, Alexandri filiū Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon interemit tutor eius, quarto imperij eius an/no: amicos autem & familiares suos ad milites transmisit, & multas dare pecunias pollicitus, si eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captū nunciabat teneri, fratrem uero eius Antiochum, si principatum obtineret, multa pessima eis facturum esse dicebat, dum proditionē eorum ulciscereturQui cum speraſſent affluentia pecuniarum sub regno Tryphonis frui, principem eum cōstituunt. Try/phon autem ut regni insignia suscepit, continuo nequitiam suam patefecit, & inno tuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obsequebatur, nō hoc uo/lūtate bona, sed impossibilitate faciebat. Postquam uero regnum adeptus est, ex/tens se simulatione uerus Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos quam cli/entes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrij uxorem se contulit, quæ tunc in Seleucia cum filijs erat conclusa. Errantē uero fra trem Demetrij Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittente Tryphonis timore, accersit Cleopatra, ad suas eum nuptias & ad imperium inui/tans. Quem ad hoc uocauit suadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

Trypho prin/ceps constitu/tur à militib.

De morte Tryphonis Caput xi

CVmq; intrasset Seleuciam Antiochus, & fortitudo eius per singulos dies cre/sceret, exijt pugnatutus contra Tryphonem. Quē uincens à superiore Syria repulit ad Phœnicen, & in Dora castello munito cōclusum obsidebat, mittitq; ad Simonem principem sacerdotum Iudæorū legatos pro amicitijs uel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cū alimentis militaribus Do/ram obsidentibus large præbuit, ut Antiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam Tryphon dum à castello Dora ad Apameā fugeret, captus in ea conclusione, peremptus est, tertio sui regni anno.

1.Mac.15

De

De uictoria Simonis contra Cendebeum Cap. XII

SEd Antiochus auaritia uel prauitate ſua, Simonis obliuionē unà cum miniſtra tis pecunijs & alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cēdebeo amico tra dens, ad deprædationem Iudææ captiuitatemq; Simonis miſit. Sed cum Simon audiſſet Antiochi præuaricationem, licet ſenex eſſet, tamen quod nihil ab Antio cho iuſtum fieri uidebat, cōcitatus ad audaciam ſuper ætatem ſuam, iuuenilem for titudinem accepit: & diſpoſuit quidem filios cum bellicoſiſſima parte militum, ip ſe uero per aliam partem cum reliquis uiribus perrexit ad bellū: multosq; in uallī bus montium ad inſidias locabat, nullusq; conatus eius euaſit, ſed omnem hoſtiū uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam & ipſe cum Romanis de auxilijs compoſuerat.

De interfectione Simonis Caput XIII

1. Mach. 16 IGitur annis octo principatum ſacerdotij Iudæorū regens, moritur in conuiuio per inſidias Ptolemæi generi: qui uxorē eius cum duobus filijs capiēs, & uinctos habens miſit tertium Iohannē, qui & Hyrcanus uocabatur, occidi. Quod cum ſen ſiſſet iuuenis, euaſit periculum, & ad ciuitatem feſtinauit: confidens de populo pro pter patris ſui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantem uero per aliam portam Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptole mæus ad quoddam caſtellum nomine Dago in Hierico diſceſſit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum deq; matris Hyrcani morte & paſſionibus. Caput XIIII

Hic finis eſt hiſtoriarum Bibliæ ACcipiens autem paternum principatum Hyrcanus, deum hoſtijs placauit, et ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum perue niſſet, in alijs omnibus hoſtem circumueniens prævalebat: uincebatur tamen ma tris & fratrum amore, quos ſuper murum Ptolemæus trahens, in proſpectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, ſi non ab obſidione diſcederet. Hyrcanus au tem quantum remitteret de obſidionis induſtria, tantū chariſſimis putabat offerre ſubſidia, ne dum male paterentur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem pro tendens manus petebat, ne propter eos differret, ſed multo magis impetu caſtel lum inuaderet: inimicoq; ſuæ poteſtati ſubacto, pro chariſſimorum tormētis red deret retributionem: ſibi quoq; æſtimās hoc eſſe utiliſſimum, ſi per ſuam mortem hoſtes atrocius deperirent. Hyrcanum uero petitionibus matris incenſum caſtel lum capiendi furor tenebat. Rurſus uero cum uidiſſet matrē cædi uel diſſipari, ſol uebatur: & pro ingeſtis matri tormentis, impetū deponebat obſidionis: taliq; ne ceſſitate obſidendi protractus, annum expleuit in quo ſemper Iudæi uacāt. Nam per ſeptē hunc obſeruant, ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter Ptolemęus à bello ſolutus, occidit matrem & fratres Hyreani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylas ap pellabatur, in Philadelphia tyrannidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochū & Hyrcanū deq; ſepulchro Dauid Cap. XV

ANtiochus autem infeſtus Simoni de interitu ſui exercitus, contra Iudæā ac ceſſit, quarto anno ſui imperij, primo uero principatus Hyrcani, olympiade centeſimaſexageſimaſecunda. Cumq; deuaſtaſſet prouinciam, Hyrcanum in ciui tate concluſit, quā ſeptem aciebus circundedit: nihil tamen penitus proficiebat pro pter murorum munimina, & propter obſeſſorum uirtutem, necnon & aquarū ino piam, qua propter ſiccitatē domabatur. In parte uero planiſsima turres ſtatuit cel

ſiores

ſiores,numero centum,tria tecta unaquaq; habente, ſuper quas militares ordines diſpoſuit:multosq; quotidie labores congreſſus inferebat,foſſamq; altam & latiſſimam conſtruens,muros ciuitatis depoſuit.Iudæi uero multas incurſiones contra moliebantur:& ſi quidem incautos aduerſarios inueniſſent, peſſime eos conterebant:ſi uero præſentiſſe cognoſcerent,innocui redibant. Vt uero noxiam multitudinem intra ciuitatem Hyrcanus attendit cõſumendis citius neceſſarijs, nihilq; populo prodeſſe proſpexit,inutilem eius partem ſecernens foras ciuitatẽ emiſit: quæ uero bellicoſa & fortis erat, hanc tantum tenuit.Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarent, ſæuiſſimis tormentis miſerabiliter animam exhalabant. Cum uero feſti dies tabernaculorum ueniſſent, miſerati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias ſeptem dierum,propter feſtiuitatem deiq; ſupplicationẽ.Qui cum audiſſet,reſpondit legatis: Immolate. Nec non etiam ſacrificium magnificentiſſimum deſtinauit,taurum cornibus inauratis,& pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea:quod ſacrificiũ adductum ſuſceperunt qui ante portas ſtabant, & ad templum deduxerunt. Antiochus autẽ iſte in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit:nam ille capiens ciuitatẽ,porcos ſuper aram immolauerat, & ius carnium per totum templum ſparſerat:etiam leges Iudæorũ,paternamq; religionem confuderat,propter quæ gens illa rebellauit,& minime reconciliari paſſa eſt: hunc uero Antiochum propter pietatẽ religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modeſtiam eius.Hyrcanus etiam animaduertens ſtudium ipſius erga deum, petiuit eum,ut patriam eis conuerſationem reſtitueret. Qui cum refutaſſet peſſimum conſilium ſuadentium gentem capi legibus diſſonantem, ad omnem pietatem flexus,legatis reſpondit:quod ſi traderent arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudæam exiſtentium ſoluerent,& cuſtodiam in ciuitate ſuſciperent,confirmans pactum,finiret bellum.Iudæi uero omnia perferre præter cuſtodiam conſentiebant, quam non propter aliud, niſi pro diſſimili conuerſatione recuſabant:pro cuſtodia tamen obſides dare profitebãtur,& talenta argenti quingenta:ex quibus ſtatim trecenta cum obſidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani.Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus,& coronam ciuitatis depoſuiſſet, obſidionem ſoluens diſceſſit.Hyrcanus uero ſepulchrũ Dauid aperiens, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus Iudæorũ cœpit peregrinos alere.Compoſuit etiam cum Antiocho amicitias, ſuſcipienſq; eum intra ciuitatẽ, munificenter abundeq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat.Cumq; exercitum Antiochus contra Parthos duceret,cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt Nicolaus Damaſcenus, ſic in hiſtoria dicens: Trophęum ſiſtens Antiochus iuxta fluuium Lycum,ubi uicerat Indathim Parthorũ ducem,ibi duobus diebus remoratus eſt, petente Hyrcano Iudæo propter Iudæorum celebrationem,in qua non erat legitimũ eos proficiſci. Et hæc quidem non eſt mentitus.Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat,in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam conficere. Tunc etenim Antiochus cum Arſace Parthorum rege confligens, & multũ perdens exercitum, interijt.In regno autem Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit, Arſace eum à captiuitate ſoluente,eo tempore,quo Antiochus Parthorum terram ingreſſus eſt, ſicut prius demonſtratum eſt.

Quantũ iſte anteriore melior fuerit Antiochus

De ſepulchro Dauid aperto

Nicolaus Damaſcenus

De Hyrcani uictorijs & amicitia cum Romanis. Caput XVI

HYrcanus uero Antiochi morte cognita, ſtatim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cũ multum exercitus eius laboraſſet, ſexto menſe capit: poſt etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, nec non & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templũ ædificatum ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſſidebat, quod Alexandri mandato Sanaballath dux cõdidit, propter Manaſſen generum ſuum fratrem Iaddi principis ſacerdotum, ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uero templum hoc ditari poſt annos ducentos. Hyrcanus uero ciuitates Idumææ Aboram, Mariſam, cunctoſque cum domuiſſet Idumæos, permiſit eis prouinciam habitare, ſi circunciderentur, legibuſq; Iudaicis uterẽtur. Qui deſiderio patriæ terræ circunciſionem, & aliam conuerſationem Iudæorum prætulerunt, ideoq; ex illo tempore cœperunt eſſe Iudæi. Quo facto Hyrcanus princeps ſacerdotum, ſocietatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipſos direxit. Cumq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet, compoſuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, conſul ſenatum omnẽ octauo idus Februarias, in campo iuſſit cõuenire, præſente L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudæorum petiuerant, Simon filius Doſithei, & Apollonius Alexandri, & Diodorus Iaſonis, uiri optimi à populo Iudæorum deſtinati, de ſocietate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, inſuper & uillæ, quas Antiochus pugnans contra ſenatuſconſultũ tenuit, reſtituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum ſubiecti ſint, tranſeant: ut etiam illa quæ per Antiochum geſta ſunt contra ſenatuſconſultũ, caſſentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata ſunt: ut & prouinciam æſtimẽt uaſtatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ dentur, quatenus ad propriam domum illæſi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico tranſmiſſis, eſſe renouandas. De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares, cum à ſuis negocijs ſenatus uacuum habuerit, feſtinabitur in poſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri: decernentes uero dare conſulem Fannium publicas iuſſerunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præſtans, & ſenatuſconſultum per quod debuiſſent cum tutela ad ſuam redire patriam. In his quidem princeps ſacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduerſus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occaſio data eſt: cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fiſconem cognominatum, quatenus de genere Seleuci tranſmitteret eis, qui deberet accipere principatum. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitum mittens, pugna commiſſa, Demetriũ ſuperat. Qui dum fugeret ad Cleopatram ſuam uxorem in Ptolemaida, ab ea non ſuſceptus, Tyrum recedens, multaq; paſſus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorũ ſub Hyrcano & eius bello cõtra Samariã. Cap. XVII

ALexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe ſacerdotum componens, interiecto tandẽ tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syriç tenuiſſet

ſſet, contra Iudæam exercitum deſtinare timuit. Audiens uero germanum ſuum, & ipſum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas uires cõtra ſe à Cyzico congregaſſe, eum intra prouinciam ſtatuit expectare, quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret, qui Cyzicenus dicebatur, quod in illa ciuitate nutritus eſſet: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, & uitã bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris. Contigit uero ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxiſſe, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus aũt Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commiſit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipſe poſt mortem Antiochi à Macedonibus deſtitit, dum neq; ut amicus, uel ſubiectus aliquid eis præbuiſſet. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra ſe pugnabãt. Nam dum bello occupati fuiſſent, Hyrcanus Iudæã cum licentia poſſidebat, multamq; pecuniarũ ſummam collegit: amboſq; inter ſe dimicantes cõtemnens, expeditionẽ contra Samariam ciuitatem ualde munitã produxit: de qua ſuo loco referam, qualiter ab Herode ſit condita, & Sebaſtia nominata. Accedẽs igitur ad eam ſtudioſe obſidebat, memor malorum quæ Samaritæ contra Mariſenos colonos, & auxiliatores Iudæorũ commiſerunt, obediẽtes regibus Syrorũ: Cum ergo mœnia undiq; circundediſſet, duplici muro cincta ſtadijs octoginta, filios ſuos obſidioni præpoſuit, Antigonum & Ariſtobolum. Quibus imminentibus, in tantã neceſſitatẽ famis Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorẽ Antiochũ Cyzicenum. Qui ſtatim ueniens ad defenſionẽ, uincitur ab Ariſtobulo: fugatusq; à fratribus uſq; ad Scythopolim currens, euaſit periculũ. Hi rurſus ad Samaritas reuerſi, cõcludunt eos intra murum, ut ſecũdo neceſſitatis Samaritę adiutorẽ uocarent Antiochũ: qui cum à Ptolemæo Lathyro ſex milia uiros petiſſet, quos Ptolemęus inuita matre direxit (nam nec dum à principatu eum expulerat) primũ prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciã cum Ægyptijs non audens aperte pugnã cõmittere (Nam uires ſuas ſciebat impares) ſed ſperans populatione terræ cogere Hyrcanũ à Samariæ obſidione recedere. Cumq; multos milites perderet inſidijs circunuentus, diſceſsit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellũ Iudaicum cõmittens. Callimander ergo aduerſarijs fugam ſimulantibus, & poſt reuerſis, ſtatim cõſumitur. Epicrates autem manifeſte pecunijs ſeductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uero obſidionẽ ſoluere non potuit. Igitur Hyrcanus ſub anni cõcluſione capiens ciuitatẽ, non hoc ſolo contentus eſt, ſed totam deleuit Samariã. Nam ſic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuiſſe illic quiſquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe ſacerdotũ Hyrcano dicitur, quemadmodũ ei deus locutus eſt. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno cõflixerant, dum ipſe in templo ſolus ſacerdos adoleret thura, audiſſe uocem, quod filij eius uincerent Antiochum. Qui cũ à templo proceſſiſſet, hoc omni populo manifeſtum fecit, quod ita cõſtat eueniſſe. Hyrcanus quidẽ in his degebat. Per idem uero tempus, non ſolum Hieroſolymorũ Iudæi, ſed & prouinciales, & Alexandriã habitantes, & Ægyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filiũ Ptolemæum Lathyrũ ſeditionẽ mouens, ordinauit duces Chelchiã & Ananiã, filios Oniæ, quem ſuperius templũ ædificaſſe conſtat in terra Heliopolitana, ad ſimilitudinem ſacratij Hieroſolymorũ. Cleopatra tamẽ cum tradidiſſet iſtis exercitũ, ſine ſenten-

Bellũ fratrum inter ſe

Hyrcanus ob ſidet Samariã

Samaria deletur

Hyrcano deus locutus eſt

tia eorũ nihil tractabat:ſicut teſtatur & Strabo Cappadox,ita dicẽs: Nam plures & qui cum eo aſcenderũt,& quos poſtea Cleopatra mittebat,in Cypro ſtatim ad Ptolemæũ tranſibant:ſoli uero Iudæi qui Oniæ dicebantur,apud Cleopatrã permanſere reginã,propter Cchelchiam & Ananiã.hæc Strabo diſſeruit.Hyrcano autem inuidiã mouit apud Iudæos felicitas,magis aũt Phariſæi. Nam male eum pati uolebant,qui tantum apud populũ ualebant,ut ſi quid cõtra regem uel principem ſacerdotum dixiſſent, facile crederetur.Diſcipulus tamẽ eorũ & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur.Sed cum eos ad conuiuiũ uocaret,& amicabiliter paſceret,nimiſq; delectari uidiſſet,dicere cœpit:Scitis me uelle iuſte uiuere,omniaq; agere,per quæ deo & uobis placeam. Rogo autẽ,ſi quid me peccantem uideritis, & à recta uia deuiantem,reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent, omni uirtute ornatũ,lætatus eſt. Tum unus ex accumbentibus,Eleazarus nomine, maleuolus & ſeditionibus gaudens: quoniam iuſtum,inquit,dixiſti te uiuere uelle, & ueritatẽ cognoſcere iuſtum eſt,depone principatũ ſacerdotij,& tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratũ. Hyrcano uero cauſam rogante, quapropter deponeret principatũ:quoniam,inquit,audiuimus à ſenioribus captiuam fuiſſe matrem tuam ſub Antiocho Epiphane,quod falſum fuerat. Contra quẽ irritatus eſt Hyrcanus,omnesq; Phariſæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidã de Sadducæorum hæreſi,quæ cõtraria Phariſæis exiſtit,ualde Hyrcano amicus, dicebat:ſcientibus omnibus Phariſæis Eleazarũ blaſphemiã feciſſe, & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe,ſi requireret illos, qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariſęos interrogaſſet,quam iudicarent eum pœnã meritum, non enim credo,inquit,cum ueſtra ſententia factam iniuriã: Tunc illi cum eum honorari uellent,dicebant,ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna cõtumelia quæ potuiſſet morte multari: & quia modeſti ſunt naturaliter ad tormenta Phariſæi,ualde contriſtabatur.unde putabat illorũ ſententia maledictiones Eleazarũ ſibi feciſſe.Incitator uero irę eius Ionathas,flexit eum relictis Phariſæis ad Sadducæorũ partẽ tranſire:ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret,cuſtodesq; earum puniret. Vnde ſummũ ei & filijs odium à multitudine concitatũ eſt.Sed de his quidem iterũ diſſeremus. Nunc autẽ uolo demonſtrare, quas leges populo patrũ ſucceſſione tradidiſſent Phariſæi,quę non ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; Sadducæorum gens has expulit,dicens illas debere teneri leges,quæ conſcriptæ ſunt:illas uero quæ à patribus traditæ fuiſſent minime cuſtodiri:Et de his multa quæſtio uel altercationes maximæ fiebant, & Sadducæos copioſi uel diuites ſequebantur,populares uero non eis obſequebãtur, ſed Phariſæos unanimiter adiuuabant.De his tamen duabus hæreſibus, atq; Eſſenorum, in ſecundo uolumine Iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam feliciter uixit, & principatum optime rexit annis trigintauno: defunctuſq; reliquit filios quinq;, qui maxime his tribus rebus dignus à deo iudicatus eſt,magiſtratu populi,principatu ſacerdotij,& prædicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat,& futurorum præſcientiã ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prædicabat,ut etiam de duobus filijs prædiceret, quod rerum domini non diutius permanerent.Quorum interitũ operæpretium eſt narrare,quatenus ſentiamus, quantum indigni felicitate patris fuiſſent.

Phariſæorum & Sadducæorum controuerſia

Hyrcani mors et laus

De

De Ariſtobuli impietate & morte. Caput XVIII

DEfuncto enim patre,maior Ariſtobulus magiſtratum ad regiam dignitatem trāsferre decreuit:primusq; ſibi diadema impoſuit, poſt quadringētos octoginta & unum annos,& menſes tres,ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus,ad propria remeauit.Amans autem fratrem ſuum ſecundū Antigonum, ſimili dignitate eum ornauit: alios uero uinculis tenebat aſtrictos. Incluſit etiam matrem de magiſtratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominam eſſe relique/rat:qui ad tantam crudelitatem perductus eſt,ut uinculis eam penuriaq; conſume ret.Inſuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & commu/nis regni habere conſortem: accuſationibus alienatus ab eo, quibus primum qui/dem non credebat,aliqua amore non admittens,aliqua uero per inuidiam arbitra/tus dicta.Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione rediſſet, tempore quo feſti/uitatem tabernaculorum deo celebrant,contigit Ariſtobulum quidem morbo te/neri. Tum Antigonus agens dies feſtos, ad templum aſcendit ualde ſplendidiſſi/me ornatus cum ſuis armatis,& multum pro ſalute fratris orauit.Maleuoli uero cupientes eorum ſeparare concordiam, occaſionem ſe cepiſſe, pompam Antigoni putauerunt:& uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quo/modo in celebratione tabernaculorum ſublimis apparuit, ut non hæc à priuato fieri uiderentur, ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Ariſtobulus autem, cum his accuſationibus inuitus credidiſſet,timens ne in fratris ſuſpicionem incideret, ſimulq; ſuam cuſtodiam curans, diſpoſuit cuſtodes ſui corporis, in ſubterraneo uel tenebroſo loco.Iacebat autem ipſe in turri,quæ antoniana dicebatur: & præcepit, ut inermem occiderēt nullum:fratrem autem Antigonum, ſi armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono,ut ſine armis ueniret. Regina uero cum inſidiatoribus Antigoni,perſuaſit mandata portanti contraria dicere: quia frater tuus,inquit, audiens conſtruxiſſe te arma, ornatumq; bellicū,petit,ut ingrediaris cum armis:quatenus uideat eorū facturam. Quo nuncio Antigonus nihil arbitratus doloſum,ſed confidens de fratris affectu, ſicut erat armatus, ad Ariſtobulum ingreditur,ut ei armorum demonſtraret ornatum.Dumq; ad turrim,quæ Stratonis dicitur,peruenisſet,ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati,proſternitur. Cuius mors oſtēdit,nihil inuidia,nihil calumnia ualidius:neq; magis aliud ſecernit fidem, ſeu naturalem familiaritatē q̄ iſtę paſſiones. Ammirari poteſt quilibet & Iudam Eſſæum genere,qui nunq; in his quæ prædixit mentitus eſt. Nam hic cum uidiſſet Antigonum per templū tranſire,clamauit ſocijs ſuis & notis,qui gratiā prędicendi futura doctrinæ eius obſeruabant:Melius eſt mihi mori,q̄ ſi mortem fuero mentitus Antigoni,quem hodie uideo perituru̇m in turri Stratonis. Locus uero ſtadijs ſexcentis diſtabat,ubi eum prædixit interfici.Diei q̄ plurima pars tranſierat, ut etiam dubitare de uaticinatione uideretur.Cumq; hæc dixiſſet,triſtiſq; eſſet, nunciatur ei Antigonum eſſe defunctum in ſubterraneo.Nam & ipſa turris, Stratonis dicebatur,eodem nomine quo matitima Cęſarea nuncupatur.Igitur uatem hoc perturbauit.Ariſtobulum autem fraternæ cædis pœnitētia, fletuſq; poſſedit, nec non etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruaſit: & intolerabilem paſſionē corruptis uiſceribus ſuſtinebat,copiamq; ſanguinis euomebat.Quem dum puer auliꝰ cus portaret, lapſus eſt in loco, quo maculæ ſanguinis adhuc Antigoni permane/

Ariſtobulus matrē ſuam et fratres in carcerē coniecit

Ariſtobulus fratrē per inſidias necat

Iudas Eſſeus propheta

bant,ut arbitror,dei prouidentia diſponente. Quo facto,clamor uidentium fuſum ſanguinem eleuatus eſt, dum exiſtimarẽt hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum Ariſtobulus audiſſet, cauſamq; requiſiſſet, tacentibus amplius minabatur,diſcere uolens clamoris cauſam: homines enim ſuſpicantur mala in his,quæ tacentur,& ſemper eſſe peiora putant. Vt uero cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt,confunditur eius mens,percuſſa conſcientia ſua,gemensq; cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis,ut non pro ſcelere fraternæ necis ueloci pœna conſumerer? Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, ſed paulatim meum libo ſanguinem interemptis? Quæ cum dixiſſet, moritur, regni ſui anno primo: qui etiam dictus eſt φιλέλλην, ideſt amator Græcorum. Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit Ituræos, plurimámque eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea, ut ſi uellent in prouincia permanere, circunciderentur ſecundum leges Iudaicas. Erat autem naturæ ualde modeſtæ, & pudoris ingenui, ſicut teſtimonium præſtat Strabo, nomine Timagenes, ita dicens: Modeſtus fuerat hic uir,& nimium Iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquiſiuit, & partem gentis Ituræorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Ariſtobulus moritur

De geſtis Alexandri, Ptolemęi, Cleopatræ, Theodori & uarijs prælijs. Caput XIX

DEfuncto tamen Ariſtobulo, Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexãdra nominatur, ſoluens fratres eius, quos ligatos Ariſtobulus tenebat, ut prædictum eſt, Iamneum qui & Alexander dicebatur, regem ordinauit, ætate maiorem qui nunq; ad faciem patris uenit. Cauſa uero huius odij, talis fuiſſe dicitur: Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus, Antigonum & Ariſtobulum, & apparuiſſet ei deus in ſomnis, & interrogaſſet eum, quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret, deo demonſtrante uultum iſtius, cõtriſtatus quod omnium bonorum ſuorum hic hæres exiſteret, genitum in Galilæa nutriri dimiſit. Deus uero nequaquã mẽtitus eſt Hyrcano. Nanq; regnum poſt Ariſtobuli finem, iſte ſuſcepit. Qui unum è fratribus ſuis, nitentem regnum præſumere, interfecit: alterum uero uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatũ ſuum, ſicut ei uidebatur utile, diſpoſuiſſet, expeditionem cõtra Ptolemaidem egit, pugnaq; cõmiſſa, uictor, in ciuitate hoſtes concludens, obſidebat eos. Nam ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza ſolæ ut ſubijcerentur, reſtabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, ſuasq; uires perdentibus, nequaquã Ptolemaitæ ſperabant ab illis auxiliũ. Quibus obſidione exhauſtis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus eſt, dum reges contra ſe bellarent: & paululũ Ptolemaitis ſubueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut cõfiderent ab eis mereri ſolatia. Vtercq; enim durabat, quod ſæpe Athletis contingit: qui cum uiribus diffidũt, erubeſcentes cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis ſpes erat in rege Ægyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cum à matre depulſus è regno fuiſſet, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaitæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt

tunt dicentes, ſi tranſiret ad Syriam, haberet Ga-æos & Zoilum, inſuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaitæ ſecum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare feſtinauit. Per idem tempus Demænetus orator eloquentiſſimus, perſuaſit eis ſententiam permutare, melius eſſe dicens, incertum Iudæorũ ſuſtinere periculum, ꝯ manifeſtam ſuſcipere ſeruitutem, dum ſe traderent domino: quo facto, non ſolum præſens haberent bellum, ſed multo magis ab Aegypto ſperarẽt. Nã & Cleopatram nequaquam pati filiũ uicinum exercitũ aggregare dicebat, ſed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat & à Cypro filiũ eijcere: & cum Ptolemæus nihil proficeret, rurſus Cyprum fugeret, ipſos uero nouiſſimum habere periculum. Ptolemæus uero, quamuis per uiam cognouiſſet Ptolemaitarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibiq; uires ſuas depoſuit, Omnis uero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxiſſet, & applicuiſſet, ualde cogitabat, quomodo neq; legatos eius ſuſciperent, neq; uerba audirent. Sed cum uenirent ad eum Zoilus, & Gazæi, ac peterent auxilium ſibi præberi, quod terra eorum à Iudæis & Alexandro depopularetur, ſoluit obſidionem Alexander Ptolemæi timore: reuerſusq; ad propriã terram, deinceps bella diſpoſuit, latenter quidem Cleopatram cõtra Ptolemæum inuitans, aperte uero amicitias & auxilia cum eo componere ſimulans: & quatuor milia talentorum argenti ſe dare promiſit, ſi Zoilum tyrannum depelleret, terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias ſuſcepit, & Zoilũ ſubegit. Deinceps cum audiſſet latenter ad Cleopatram matrem eius mandaſſe, ſoluit pacta, quæ cum eo fecerat, atq; fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens, obſidebat, quod eum non ſuſcepiſſet: ibiq; relinquens duces, & partẽ ſui exercitus, ut obſeſſos cuſtodirent, cum reliqua parte Iudæam populaturus inuadit. Alexander uero cum Ptolemæi præuaricationẽ audiſſet, congregauit prouincialiũ quinquaginta milia, ut autem alij hiſtoriarum ſcriptores dixerunt, octoginta milia. Cum uero collegiſſet exercitum, occurrit Ptolemęo. Ptolemæus itaq; ſubito inuadens Aſochiton, ciuitatem Galilææ, die ſabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; decem milia corporum, & aliam multam prædam abſtulit. Cumq; tentaſſet Sephorã ciuitatem, pauco diſtantem ſpatio à ciuitate capta, multos amiſit. Poſt autẽ cum Alexãdro bellaturus perrexit, Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet, in loco qui Aſaphon dicitur, non longe à Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit, habens octo milia pugnatorũ, quos Hecatontamachos uocabat, id eſt, contra centum pugnantes, quoniam æreis ſcutis utebantur. Verum etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum æreis clypeis, ſed minus Iudæis ornati: idcoq; milites Ptolemæi timide ad prælium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis immittebat Philoſtephanus, qui ſtratagematorũ peritus, eos fluuium tranſire prohibebat, ſupra quem caſtra ſua poſuerant. Alexandro uero minime uiſum eſt, tranſitum eorum uetare, dum putaret, quia ſi poſt dorſum fluuium haberent, nequaquam poſſent à pugna recedere. At in principio prælij ex utraq; parte fortiter pugnatum eſt, pari animoſitate uel ſtudio, ut ab utroq; exercitu multi proſternerentur. Sed cum Alexandri exercitum ſuperiorem Philoſtephanus uidiſſet, milites diuiſit: & defectus ſuos fortiter adiuuans, nulloq; ſubueniente Iudæis, partem illam cum eis qui propè ſtabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidiſſent milites Ptolemæi, ſecuti Iudæos interficiebant. Poſt autem reuerſi, reliquos in fugam

uerterunt:& tamdiu proſtrauerunt eos, uſque quo & ferrum & manus eorum defeciſſent. Triginta uero milia uirorum occiſa fuiſſe dicuntur. Timagenes uero quinquaginta milia retulit, reliquos autem captos, paucos uero ad ſuam fugiſſe prouinciam. Tunc Ptolemæus poſt uictoriam, prouinciam peragrans, ueſpere facto, in quaſdam Iudææ uillas ingreſſus eſt: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens, iuſſit militibus ſuis, ut occiderent, & laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autē ſimulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci, & exinde eos ualde metuerēt. Cepit uero & Ptolemaidem, ſicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum reſpiceret filium ſuum creſcere, & Iudæam licenter deuaſtare, ciuitatemq; Gazæorum ſubiectam habere, negligere recuſauit, dum iam in portis ſuis eum præſentem ſperaret eſſe futurum, & amari ab Ægyptijs propter uirtutem eius putaret eum: ſtatim cum nauali & pedeſtri exercitu contra eum egreditur, duces totius militiæ Chelchiam & Ananiam Iudæos præponēs: pecunias uero multas, nepotesq; ſuos, & teſtamēta apud Cōn inſulam commendans. Cumq; iuſſiſſet filium ſuum Alexandrum, cum maxima claſſe nauium ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem ſuam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide depoſuit. Cumq; eam non ſuſcepiſſent Ptolemætæ, ciuitatem obſedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Aegyptum feſtinauit, putans ſubito eam ſine militibus exiſtentem occupare, ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idem tempus Chelchias unus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorē Syriam Ptolemæum perſequens, moritur. Cleopatra uero, cum audiſſet filij conatum, & quod nullatenus Ægyptij eum ſicut ſperabat, ſuſcepiſſent, trāſmiſit militiæ partem, quæ de prouincia Ptolemæum depelleret. Qui reuerſus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uero tempore, Cleopatra cuſtodiam Ptolemaidis cum ciuitatis obſidione cepit: ad quam cum Alexander ſumma dona deportans ueniſſet, dixiſſetq; mala à Ptolemæo ſe paſſum, refugiumq; non alibi niſi apud eam habiturum, quidam amicorum perſuadebant ei, ut prouinciam Iudæorum percurreret, & obtineret: neque contemneret tam optimam multitudinem Iudæorum ſibi ſubijcere. Cumq; Ananias contradicens, ſuaderet iniuſtum eſſe, ſi hominem auxiliatorem priuaret propria poteſtate, uerumetiam & cognatos ſuos eſſe: nam te minime uolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatem inimicos omnes Iudæos habebis: Hæc ergo Anania perſuadente, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum lædere, ſed de ſocietate cum eo compoſuit in Scythopoli Syriæ. Qui cum à Ptolemæi timore liberatus eſſet, exercitum ſtatim contra humilem Syriam produxit, & expugnauit Gadara decē menſibus obſeſſam, & Amathunta, magnum propugnaculum habitantium ſuper Iordanem, ubi optimus uel induſtria dignus Theodotus Zenonis poſſidebat: qui inſperate Iudæos inuaſit, & decem milia interfecit, ſarcinasq; Alexandri diripuit. Quo facto nequaquam perturbatur Alexander, ſed mox iuxta maritima loca duxit exercitū, & Raphiam, & Anthedonem expugnauit, quam poſtea Herodes Agripiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum rediſſe, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazęis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocaſſent, ciuitatem obſedit: prouinciamq; ipſorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus milibus peregrinis, & decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudæorum: & quamdiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudæis rurſum

Ptolemæus infantes coqui iubet

Cleopatra cōtra filium ex Aegypto progreditur

Theodorus multos Iudæos occidit

Ptolemæum

Ptolemæum ſuperueniſſe. Poſtero autem die facto, cognoſcentes Iudæi ueritatem reuerſi Gazæos inuadunt,& proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus, neque multitudine perterritis, gerere prælium, & quicquid aduerſi accidiſſet, tolerare paſſi ſunt,ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur autem eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequam ueniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibus præbebatur, interfecit eum: militarémque congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet,quieuit. Poſt autē milites Gazæis immiſit, ut eos crucī arent,& per diuerſa loca proſternerent:nec tamen Gazæi animas debiles, ſed pronas habentes,uenientibus Iudæis reſiſtebant, nec paucos dilaniabant: alij uero deſolati domus ſuas incēdebāt,ne aliqua ſpolia aduerſarij poſſent inuenire: alij quippe & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebāt, quatenus ſeruitutē inimicorum uel taliter euitarent. Cumq; quingenti ex primatibus eorum in templū Apollinis confugiſſent,quorū conſenſu proditio facta erat, hos abſtrahens Alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidionē deponens,ad Hieroſolymā remeauit. Eodem tempore & Antiochus,qui Grypus dicebatur,moritur inſidijs Herodiani, anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto, imperij uero uiceſimonono. Cuius principatū cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet,bellauit etiam contra fratrē patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem quū uiciſſet & cepiſſet,occidit. Non multo uero poſt,Cyziceni filius Antiochus, & Antonius pius,cū perueniſſent in Aradum, coronamq; ſibi impoſuiſſent,confligunt cum Seleuco, quem poſt uictoriā ex omni Syria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam,& peruenisſet Mopſueſtiam,iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indignatus, palatium eius incendit, eumq; cum amicis extinxit. Antiocho uero Cyziceno adhuc Syriæ regnante,Seleuci frater Antiochus bellū contra eum produxit, uictumq; cum ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipſum uero & frater eius Philippus, cum impoſuiſſet ſibi diadema,in parte aliqua Syriæ regnabat. Ptolemæus uero Lathyrus quartum fratrem eorum Demetrium,qui Eucerus dicebatur, à Gnido deducens, in Damaſco regem conſtituit. His autem duobus fratribus pertinaciter Antiochus reſiſtens, citius occiditur. Nam Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cum ſocius aduenisſet,uiriliter pugnans occubuit. Syriam uero duo fratres tenuerunt, Demetrius & Philippus,ſicut alibi demonſtratum eſt. Alexander autem dum contra eum ſui ſeditionem mouiſſent,in die qua feſtiuitas tabernaculorum agebatur, & ſuper aram ſtaret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur eum. Nam legitimum eſt apud Iudæos in ſcenopegijs, unumquenq; portare uirgas ex palmis & cedris. Demonſtrauimus autem hæc etiam in alijs. Verumetiam cōtumelioſe cum aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent,dicentes de captiua genitum, & honore ſacrificij indignum. Iratus ergo ſex milia eorum occidit:parietem uero ligneū circa aram & ſacrarium conſtruens uſq; ad altare,in quod ſolis ſacerdotibus licet ingredi, multitudinis introitū prohibebat:ſimul & peregrinos Perſas & Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus exiſtens,non eis utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas & Galaaditas uiciſſet,tributorum incrementum eis impoſuit:& Amathunta expugnauit, nō audente Theodoro cum eo confligere. Cumq; conſeruiſſet pugnam contra Obodam regem Arabum, & incidiſſet in inſidias altiſſimæ uallis iuxta Galaaditidem, indeq;

Gaza capitur

Antiochus Grypus

indecꝫ cum fugeret ad Hieroſolymam,ſuper infelicitatem ſuam habuit etiam gentem Iudæorum inimicam:contra quam annis ſex pugnans, interfecit quinquaginta milia. Rogante uero eos,ut odium quod in eo haberent ſoluerent, magis horrebant eum propter hæc quæ acciderunt. Cumꝫ interrogaret eos,quid uellent fieri: omnes clamauerunt,mori eum.

De Alexandri uictoria,& Iudæorum calamitate. Cap. xx

TVnc ad Demetrium Eucerum deſtinauerunt, ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisſet ad eos,qui eum inuitauerant,circa Sichimam caſtrametatus eſt. Alexander autem cum conductis militibus ſex milibus ducentis,& Iudæis uiginti milibus qui ei fauebant, contra Demetriũ perrexit: cui equites fuerunt tria milia,pedites uero quadraginta milia. Multa ex utraꝫ parte gerebantur, Demetrio quidem uolente ſeducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autẽ tentante Iudæos Demetrio ſociatos auellere. Cumꝫ neuter ualuiſſet perſuadere,uicit Demetrius,& omnes Alexandri cõducti milites occiduntur,fidei ſimul & uirtutis probationem oſtendentes. Multi etiam à parte Demetrij milites conciderunt. Cum uero per montana fugiſſet Alexander, miſericordia ruinæ eius flexi,colliguntur ad eum ſex milia Iudæorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Poſt autem iterum Iudæi contra Alexandrũ bella mouentes,ſuperantur ab eo,multiꝫ eorum in pugna extincti ſunt. Quorum etiam potentiſſimos in Bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cumꝫ cepiſſet ciuitatem, & tenuiſſet eos, duxit ad Hieroſolymam, & crudeliſſimã in eos pœnam exercuit. Nam cum cœnaret cum concubinis ſuis in excellenti loco, crucifigi ex ipſis octingentos præcepit:liberos uero & uxores eorum coram ipſis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tamen humanam uindictam exceſſit,quamuis multum ſudaſſet & laboraſſet in bello contra eos, & in nouiſſimum periculum animæ regniꝫ ueniſſet. Non enim eis ſuffecerat contra ſe inuicẽ certare,niſi etiam aduerſus eum alienigenas prouocaſſent: & ad talem neceſſitatem perduxiſſent, ut terram Moabitidis & Galaaditidis, & uicos regi Arabum traderet, quatenus non auxiliaretur contra ſe Iudæis: ſed & alia multa conferret: quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe: ideoꝫ propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus eſt à Iudæis crucida. Aduerſarij tamen eius octo milia noctu fugerunt, & quamdiu uixit Alexander exulabant. Et iſte quidem liberatus à ſeditione eorum, cum omni quiete in poſterum regnauit. Demetrius autem cum à Iudæa in Bercœam diſceſsiſſet, obſidebat fratrem ſuum Philippum,cui decem milia peditum erant,& mille equites. Straton autem Bercœæ tyrannus, Philippo auxilium præbebat, & Zizum principem Arabum conuocabat, necnon etiam Mithridatem Synacem præfectum Parthorum. Qui cum ueniſſent cum multa expeditione, & obſediſſent Demetrium intra caſtra, ſagittisque & ſiti eum anguſtaſſent, compulerunt milites eius ut eum traderent. Cumꝫ depopulaſsent prouinciam,& Demetrium cepiſsent, hunc quidem Mithridati Parthorum regi tranſmiſerunt,captiuos uero gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates itaqꝫ Parthorum rex,Demetrium maxime honorabat, uſquequo terminus ei uitæ ueniſset. Philippus uero à pugna ſtatim ad Antiochiam perrexit:eamꝫ tenens,Syriæ regno potitus eſt.

Crucida

Bellum inter fratres Demetrium & Philippum

De

De geſtis circa Damaſcenos, & Iudæorum potentia, & obitu Alexandri Cap. XXI

POſt uero Antiochus, frater eius, qui nuncupabatur Liber pater, uendicãs ſibi principatum, ad Damaſcum peruenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damaſcum perrexit. Tunc Mileſius, qui cuſtos arcis relictus erat, ſimul cum Damaſcenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Mileſio Philippus extitit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Mileſiũ prodidiſſe. Quapropter in ſuſpitione eum habebat, qui rurſus à Damaſco repellitur. Nam cum Philippus ad circũ exiſſet, Mileſius clauſit Damaſcũ, & Antiocho ſeruauit. Quod factũ cum audiſſet de Philippo Antiochus, reuerſus ad Arabiam, expeditionem ſtatim contra Iudæam parauit, pedites quidem octo milia, equites autem octingẽtos. Cuius Alexander congreſſionem timens, foſſam altiſſimã fodit, circa Capharſaba, quæ nunc Antipatris uocatur, initium eius faciens, & uſq; ad Ioppen. Cumq; murum ædificaſſet & turres ligneas erexiſſet per ſtadia centumquinquaginta, Antiochum expectabat. Ille autem hæc incendio cremans, exercitum ſuum ad Arabiam exinde tranſduxit. Cui rex Arabum cedens primũ, deinde ex improuiſo cum decem milibus equitum adueniens, occurſione Antiochi fortiter debellatur. Cumq; uinceret, Antiochus occiditur auxilium parti laboranti ferendo. Poſtquam uero cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt, ubi plurima pars eorũ fame conſumitur. Poſt hunc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatum à Damaſcenis, propter Ptolemæi iuuenis odium. Qui cum militiam congregaſſet contra Iudęam, & circa Adidam uicum prælio uiciſſet Alexandrũ, cum pactis à Iudęa diſceſſit. Alexander autem iterum cum inuaſiſſet Dion ciuitatem, contra Eſſemon produxit exercitum, ubi plurimę uel mirandæ res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circundans, pugnando inuaſit. Exinde contra Galilæam & Seleuciam pergit, & has cum cepiſſet, ſubegit etiam uallem quæ Antiochi dicitur, caſtellum quoq; Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accuſarent, nimis indignatus eum damnis affecit: & tertium annum complens, ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt: quem Iudęi & Græci omnino propter felicitatem eius accipiunt. Per idem tempus iam Syrorum, & Idumęorum, et Phœnicum ciuitates Iudæi poſsidebant; iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotũ, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram, in mediterraneis uero per Idumæam, Aboram, Mariſam, omnemq; Idumæam, Samariam, Carmelum montem, & Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lembaronem, Mega, & Onzoram, Cilicum Aulonem, Pellentem. Poſt hæc rex Alexander crapulæ multum indulgens, in ualetudinẽ incidit, & tribus annis quartana febre laborans, nec ſic tamen ab expeditione quieuit, donec in laboribus expiraret. Mortuus eſt autem in monte Geraſenorum, Ragaba caſtellum trans Iordanem obſidens. Quem cum uidiſſet regina propinquantem letho, nullamq; ſalutis ſpem habentẽ, deplorans futuram deſolationem ſuam & filiorũ, ait: Cui me ita relinquis cum filijs, alterius auxilij egentem, dum ſic ſcias aduerſariam tibi gentem exiſtere? Tunc ille perſuaſit ei mandata ſua cuſtodire, quatenus certum cum filijs regnum tutaretur, & ut mortem eius militibus cœlaret uſquequo caſtellum caperet: deinceps ut ad Hieroſolymam uictrix

Antiochus occiditur

Oppida ſub ditione Iudæorum

& ſplendidiſſima rediret, & Phariſæis poteſtatem daret quæ uellent agere, eos q̃ honore præferret: quatenus illi laudantes eam propter honorẽ ſibi illatum, fidam ei gentem conſtituerent. Nam poſſe hos multum apud Iudæos, dicebat, & lædere ſi quem abominarentur, & prodeſſe cui fideles exiſterent: cum nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo ſæuiſſimum referre: ſeq̃ ideo offendiſſe multitudinem aiebat, quod Phariſæos aliquando contriſtaſſet. Tu igitur, inquit, cum ad Hieroſolymam peruenieris, conuocatis militibus, eis meũ corpus oſtende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo cadauere: ſiue cõtumelioſe uelint & inſepultum relinquere, quod à me iniqua perpeſſi ſunt: ſeu aliquid in corpus meum deſæuire, concede, neq̃ ſine illorum conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quod ſi hæc ad eos dixeris, ego quidẽ clariore digniot ab eis funere, quàm à te habebor: cum ira poſt mortem in aliquo non ſeruetur: tu uero firmum tibi conficies principatum. Hæc cum ſuæ perſuaſiſſet uxori, deceſſit imperij ſui uiceſimo ſeptimo anno, ætatis uero quadrageſimonono. Alexandra autem cum caſtellum cepiſſet, ſecundum mariti mandata Phariſæos alloquitur, & illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit: fideles uero eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad concionem conuocantes, res geſtas Alexandri explanauerunt: regem ſe dicẽtes iuſtum & magnum perdidiſſe: & tantã populo luctum & mœſtitiam laudib. regijs intulerunt, ut exequias ei meliores quàm cæteris regibus exhiberent.

Cõſilium Alexandri morientis

Deceſſus Alexandri

De regno Iudæorum ſub Alexandra regente & Phariſæis, Cap. XXII

ALexander autem liberos relinquens, Hyrcanum & Ariſtobulum, uxori Alexandrę regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitã ocioſam elegerat: nouiſsimus uero Ariſtobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eo quod uidebatur contriſtari, de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ principem quidem ſacerdotum Hyrcanum propter ætatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariſæis tamẽ omnia facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: & ſi quid legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet, quas Phariſæi ſecundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum reſtituit. Nomen ergo regium tantum ipſa ferebat, omnem uero poteſtatem Phariſæi poſſidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos ſoluebant, & nihil à dominis penitus differebant. Verumetiam regina prouidentiã ſui faciebat, dum multos conductos milites contineret, ſuasq̃ uires duplas oſtẽderet, ut iam in circuitu reges terreret, & caperet ab eis obſides tranſmiſſos. Pacem uero omnis habebat prouincia, præter Phariſæos. Nam hi rempublicam perturbabãt, reginã flectere molientes, quatenus occideret conſiliarios Alexandri, qui eum hortati eſſent octingentos interficere: ex quibus ipſi unum occiderunt Diogenem, & poſt ipſum alios multos, uſquequo potentiſſimi eorum in aulam intraſſent cum Ariſtobulo, cui uidebantur moleſta facta Phariſæorum. Apparebat autem, quod uellet occaſione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingreſſi fuiſſent, admonebant eam quanta feciſſent, per quæ firmã fidem ſuo domino conſeruaſſent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent: & petebant, ne omnino ſpem eorum euerteret, Nam cur fugerint aduerſariorum pericula, ſi domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tolerarent. Dicebant etiam, ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem ſe patienter ea quæ contigerunt per

Alexandra rerum potitur Iudææ

ferre

ferent. Si uero in eisdem Pharisæi permanserint, petebant dari sibi licentiam recedendi. Nam præter iussionem eius nullatenus aiunt pati saluti suæ prouidere, sed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos post discessum putaret: obprobrium uero reginæ esse, si neglecti socij mariti eius aduersarijs traderentur. Nam gaudiũ Aretæ Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uero Pharisæos præponere iudicas, unumquemq; nostrorum in castellis dispone, & si ita aduersarios uis erigere, nos sine in humilitate consistere. Multa talia cum ei dicerent, & ad misericordiam mortuorum & periclitantium manes Alexandri inuocarẽt: omnes qui assistebant lachrymis completi sunt, sed amplius Aristobulus, qui dum suam ostenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus est. Sed illi quidẽ suæ calamitatis causa fuerunt, dum ambitiose furenti mulieri, præter constituta regni committerẽt moderamina. Quæ dum nihil sciret quod ageret, ad postulationem eorum custodiam castellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, & Alexandriam, & Macheruntem, quo pluritmæ & pretiosissimæ res eius repositæ uidebantur. Non multo post tamen filium suum Aristobulum cum exercitu destinauit ad Damascum contra Ptolemæum qui Mineus dicebatur: qui nihil studio dignum agentes, ad Hierosolymã reuertuntur. Eodem tempore nunciatur Tigranes cum trecentis milibus armatorum cõtrã Iudæã uenturus, quod nimis reginam & gentẽ perterruit, ut dona multa nobilissima per legatos ei destinaret, quem obsidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quæ & Cleopatra, Syriæ regnans, suasit habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro sua regina, procq; sua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis transmisissent, spem etiam eis bonã promisit. Capta uero Ptolemaide nunciatur Tigrani, quod Mithridatem dum sequeretur Lucullus illum quidẽ fugientem ad Iberos, minime potuisset cõprehendere: Armeniam uero depopulans obsedisset. Quæ cum cognouisset Tigranes, domũ reuertitur. Inter iecto uero tempore, Alexandra regina cum ualetudinem sæuissimã incidisset, placuit Aristobulo rempublicã inuadere: & per noctem cum uno famulo egressus ad castella perrexit, ubi paterni sui amici degebant. Nam olim de actibus matris suæ conquerebatur. Tunc uero magis ueritus est, ne matre defuncta, & Pharisæis rem tenentibus, omne genus suum deperiret. Prouidebat enim futura, quod non posset principatui succedere, dum frater ei maior extaret. Cõscia uero facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum sua generatione dimisit. Cumq; primum peruenisset in Gabatha, ubi potentissimus Galestis eius amicus erat, à quo etiam suscipitur, post diem regina cum Aristobuli fugam sensisset, diuq; putasset discessionem eius non pro rebellione fieri, uenerunt qui nunciarent iam tenuisse illum primum castellum & secundum, & reliqua omnia. Nam uno cõprehenso, simul ad illius uoluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens Iudæorũ cum regina in maximis cœpit esse terroribus. Nam sciebat non longe abesse Aristobulũ, quatenus sibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis sibimet contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobulum autem cum multi frequenter nunciassent regio circundatũ ornatu, & intra quindecim penè dies loca uigintiduo occupasse, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc seniores Iudæorum & Hyrcanus ad reginam intrãtes, petebant ut sententiam de rebus ferret instantibus. Nam Aristobulus

Tigranes obsidet Ptolemaidem

ſtobulus iam penè cuncta poſſederat,tantis locis occupatis.Inhoneſtum enim pu tabant,quamuis ægritudine laboraret, ſine ea aliquod conſilium capere: imminere uero ſibi non longe periculum clamitabant. Cumq; illa præcepiſſet eis agere quæ exiſtimarent prodeſſe, multas quoq; cauſas eis utiles adeſſe demonſtrabat, id eſt gentem ualidam,exercitum potentiſſimum,pecuniarum copiam: ſibiq; deficiente iam corpore, uanum eſſe pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixiſſet, non multo poſt deceſſit,anno ſui regni nono,ætatis uero LXXIII,mulier quæ debilita ti ſui ſexus nunquam ſuccubuit,calida circa regni detentionem, quod ex ipſis operibus euidenter oſtenſum eſt:& quæ præponeret futuris præſentia,& omnia poſtponeret potentiæ principali:& cum nec bonum aut iuſtū attenderet, ad ſummam calamitatem negotia domus ſuæ ita perduxit, ut poſt multa pericula & labores, poteſtatem quam poſſedit non multo tempore,tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis ſui quam habuit tradidit poteſtatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit,& miſeriis regnum poſt ſuam mortem complet propter malam diſpoſitionem.Sed quamuis ita regnaſſet,gentem tamen in pace cuſtodiuit.Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

Alexandra decedit

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVARTVS

De regno Ariſtobuli, & Hyrcano priuatim degente.

CAPVT PRIMVM

LEXANDRAE reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata,ſequentia referamus:nihil aliud feſtinantes, niſi minime quicquā de geſtis rebus memoriæ prodendum præterire.Nam qui conſcribunt hiſtorias,& res ueteres indicāt,oportet eos propter antiquitatem narrationi decus imponere,uel explanationi rerum ſtudere propter legentes,quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiā poſſint rerum concipere.Super omnia uero certius cōſcriptores debent & ueritatem dicere,ut rerum ignari poſſint credere lectioni.Cēteſima octogeſimatertia olympiade:Q.Hortēſio,& Quinto Metello Cretico Coss.bellū contra Hyrcanū Ariſtobulus præparauit:pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt, Quo facto,Hyrcanus ad arcem,ubi Ariſtobuli uxor & filia à matre eius erant cōcluſæ,confugit.Cui Ariſtobulus de reconciliatione uerba faciens,inimicitias depoſuit:ut ipſe quidem regnum teneret,frater autem priuatus uiueret, ſua poſſeſsione cōtentus.Cumq; hæc diſpoſuiſſent in templo, & iuſiurandū & dextras dediſſent, omni populo uidente,diſceſſerunt, ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus uero ut priuatus in Ariſtobuli domum.

De Antipatro qui iuuabat partē Hyrcani aduerſus Ariſtobuli domū. Cap. II

AMicus igitur quidā Hyrcani,genere Idumæus,Antipater dictus,multas poſſidens pecunias,& uir efficax,Ariſtobulo ſuſpectus habebatur propter Hyrcanum.Nicolaus tamen Damaſcenus ait hunc genere nobiliſſimum Iudæum fuiſſe

ſſe,ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuerſi ſunt. Hæc autem refert ad grãtiam Herodis filij eius,quem regem Iudæorum contigit poſtea fieri, de quo apto tempore dicemus.Hic ergo Antipater,qui prius Antipas appellabatur, & eodem quo pater nomine uocabat,cum eum Alexander rex,& uxor eius ducẽ totius Idumææ ordinaſſent,amicitias iniſſe cum finitimis Arabis, & Gazæis, & Aſcalonitis perhibetur, multis & maximis donis illos ſibi coniungens.at cum Ariſtobuli potentiam iunior Antipater formidaret,timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias tentes,excitat contra eum Iudæorum ualidiſſimos uiros,iniuſtum eſſe dicens negligere,dum uiderent Ariſtobulum inique principatum habere:fratremq; eius priorem electum,cui magis propter ætatem imperiũ debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba frequenter iaceret, & diceret periclitari uitam ſuam, niſi prouideret, fecit eum diſcedere.Nam indicabat Ariſtobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non ſuaderent eum interfici, quatenus firmum ſibi gereret principatum.His Hyrcanus uerbis minime credebat,dum natura bonus eſſet,& accuſationem facile non admitteret:faciebat autem eius innocẽtia & mentis remiſsio, ut debilis & inualidus putaretur, cum contrariæ naturæ Ariſtobulus eſſet: Nam facinoroſus & arrogans erat. Sed cum Antipater uidiſſet Hyrcanum non attendere uerba ſua, nullatenus parcebat ſingulis diebus accuſationes fictas de Ariſtobulo illi inſerere,tanquam eum interficere feſtinaret:quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoq; futurum. Igitur cum hæc audiſſet Hyrcanus, arbitratus prodeſſe ſibi, ad finitimam Iudææ Arabiam diſcedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo acceptorum, quod non refugientem ad ſe traderet inimicis. Cumq; accepiſſet fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hieroſolymam remeauit. cum paucis ergo de ciuitate egreditur.cumq; multam feciſſent uiam,ad Petram ciuitatem perueniunt,ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Ariſtobulum, & iuſto Onia interfecto. Cap. III

ANtipater autem dum multũ amicus regi eſſet, & rogaret eum ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret,& hoc ſingulis diebus ſine ulla intermiſsione faceret, ſed etiam dona promitteret,flectit Aretam.Necnon etiã Hyrcanus pollicitus eſt, ſi reſtitueretur patriæ regnumq; reciperet,omnem terram,& decem ciuitates,quas ſuus pater Alexander ab Arabis ceperat,reddere:Fuerũt autem Medaba, Libyas, Nabalota,Arabata,Galata,Zoara,Monslingon,Adiſſa, Ribdaluſa, Oriblo. Cũ has promiſsiones audiſſet,contra Ariſtobulũ exercitũ quinquaginta milium equitum & peditum produxit. Sed cum in prælio uiciſſet, & multi poſt uictoriam ad Hyrcanum refugiſſent,deſolatus Ariſtobulus ad Hieroſolymã receſſit. Arabum autem rex omnem agens exercitum,& applicans ad templum, Ariſtobulum obſidebat:adiectoq; populo Iudæorum Hyrcano,& pariter obſidente,ſoli ſacerdotes cum Ariſtobulo permanſere. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudæorum circundans eos,fortiter obſidioni imminebat. Quæ cum fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ paſcha dicitur, probatiſsimi Iudæorum prouinciam relinquentes,in Aegyptum receſſerunt. Onias uero quidam uir iuſtus deoq; amabilis,qui dum non plueret,orauit deum quatenus ſolueret ſiccitatem,& audiens deus pluit:dum tunc cœlatum eum haberent, propter ſeditionem abſtraxerunt,& in exercitum Iudæorum produxerunt:petentes, ut ſimiliter oraret contra Ariſtobuli

milites,ut ſoluerentur,ſicut ſoluta eſt pluuia.Cumq; diu reſiſteret recuſans, à multitudine compulſus,in medio ſtetit,ita orando,dicens: Deus omniũ rex, quoniam & hi qui mecum conſiſtunt tuus exiſtit populus, & qui obſidentur tui ſacerdotes ſunt,peto, ut neq; iſtos exaudias contra illos petentes, neq; illos contra hos orantes. Cumq; hæc oraſſet,maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum.Deus autem ſtatim ab eis ultionem crudelitatis & pœnam exegit poſt mortem Oniæ, hoc modo: Obſeſsis ſacerdotibus & Ariſtobulo, celebratio paſchæ prouenit, in qua ſolemus multas immolationes offerre. Cumq; indigerẽt uictimis Ariſtobuli ſocij, & petiſſent Iudæos ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias,tunc illi mille dragmas dari pro ſingulo capite dixerunt. Cumq; libenter Ariſtobulus & ſacerdotes promiſiſſent, per muros pecunias depoſuerunt: quas illi cum accepiſſent,nequaq; uictimas reddiderunt: ſed maleuolentia tracti fidei tranſgreſſores & impij coram deo pro defraudatione hoſtiarum extiterunt.Sacerdotes autem orauerunt deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam, procellam uehementem acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, conſumpſit eos ita, ut modius tritici dragmis undecim emeretur.

Onias interficitur

De fortunis Ariſtobuli & aurea uite. Cap. IIII

INterea Scaurum Pompeius,dum in Armenia adhuc Tigranem ipſe debellaret, ad Syriam deſtinauit. Qui cum ad Damaſcũ ueniſſet,& Lolliũ & Metellum nuper cepiſſe ciuitatẽ inueniſſet Teoſtam,in Iudæam perrexit. Vbi dum ueniſſent ad eum legati Ariſtobuli uel Hyrcani,ingrediuntur,petentes auxilia.Sed dum Ariſtobulus promitteret quadraginta ſe dare talenta,& nihilominus hæc etiam eadẽ Hyrcanus offerret, Scaurus magis Ariſtobuli promiſſa ſuſcepit. Nam & dines & magnanimus Ariſtobulus erat:& omnino paruũ erat quod dari poſtulabat. Alter uero & pauper & tenax,& de maioribus perfidã promiſſionẽ prætendebat. Nam & ſimile non erat,quod petebat idem uirtute ciuitatẽ munitiſſimã capere, & transfugas cum multitudine Nabathæorum bello depellere.Prædictis ergo cauſis flexus Scaurus,cum pecunias accepiſſet,ſoluit obſidionẽ,præcipiens Aretam recedere,ne Romanis hoſtis appareret. Igitur Scaurus iterũ diſceſſit. Ariſtobulus autem cum multis uiribus contra Aretam & Hyrcanũ parauit exercitũ.Quibus cõfligens circa locum qui Capiron dicitur,uicit eos ſex milia hoſtium proſternens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit.Sed non multo poſt cum Pompeius in Damaſcum perueniſſet,& inferiorẽ Syriam percurriſſet,uenerũt legati ab Aegypto,et ab omni Syria uel Iudæa: per quos miſerat ei donum maximum Ariſtobulus, uitem auream quingentorum talentorum, cuius mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referens: Venerunt uero ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor milium ſolidorum:& à Iudæa uitis uel hortus aureus:quem nominabant Tetpnon,id eſt, delectabile.Hoc uero donũ nos quoq; uidimus in tẽplo Romæ Capitolini Iouis ſacratum fuiſſe,titulũ habens Ariſtobuli,filij Alexandri regis Iudæorũ. quod æſtimatum eſt quingentis talentis.Igitur Ariſtobulus Iudæorum potentiſſimus,hoc donũ dicitur miſiſſe.Interiecto uero tẽpore,rurſus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano,Nicomedes pro Ariſtobulo,qui etiã accuſabãt Gabiniũ & Scaurũ,quod pecunias accepiſſent:ille trecenta talenta, alter quadringẽta.

Ariſtobulus dines,Hyrcanus pauper et tenax

De uite aurea

Altercatio Ariſtobuli & Hyrcani apud Pompeium. Cap. V

CVmq; iuſſiſſet Pompeius certantes ad Damaſcũ uenire inſtanti tempore ue-

ris

ris,congregans Apamenum exercitũ,de locis hyemalibus ad Damaſcum properauit,qui in trãſitu ſuo mox Apamenã arcem euertit,quã Antiochus munierat Cyzicenus:& Ptolemæi Minæi prouinciã cõſiderauit,uiri maleuoli, & penè Dionyſio Tripolitano deterioris, qui ſecuri fuerat percuſſus. Et dum eum morte dignum inueniſſet,acceptis ab eo mille talentis,ex quibus ſtipendiũ militibus ſuis donauit, abſoluit eum:necnon & Lyſiadem oppidũ cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat. Cumq; ciuitates Heliopolim & Chalcidẽ tranſiſſet,in medio poſitũ montẽ aſcendit,& ad inferiorẽ Syriam Damaſcumq; peruenit. Vbi & cõperit,quod Iudęi cum ſuis principibus Hyrcano & Ariſtobulo haberent diſcordiã:totamq; audiuit gentem cõtra utroſq; dicentem,non debere ſub regali ditione eſſe,ſed patrio ritu ſacerdotibus obedire, quos deus uenerari præcepit. Hi nanq; dum nepotes exiſterent ſacerdotibus,non cõtenti eo honore,ad alium magiſtratũ cupiebant gentẽ trãſducere,& ſeruitutis uinculis obligare.Hyrcanus autẽ accuſabat quod maior frater eſſet,& ab Ariſtobulo partẽ paruã prouinciæ datã teneret,aliam uero Ariſtobulum uiolentia cepiſſe cõfitmans, necnon etiam incurſiones cõtra finitimos & latrocinia illũ perpetrare criminabatur,neq; gentẽ Iudæorũ à ſe,niſi per illius uiolentiã ad ſeditionem deſcendiſſe. Cui etiã hęc alleganti,teſtimoniũ plus mille optimates Iudæi præbebãt,Antipatre ſuadente. Ariſtobulus aũt à principatu dicebat eum decidiſſe propter ſuã naturalẽ & inefficacẽ ſegniciem,pro qua & cõtemptibilis uidebatur: ſe quoq; aiebat, non tantũ pro regni ambitione ſuſcepiſſe principatũ quantũ metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autẽ ſe regem patris ſui nuncupatione, & teſtes cõuocabat iuuenes promptiſſimos:quorũ cultus purpuræ, uel comæ, necnon & phaleræ, aliusq; ornatus ſic ſtupebat,ut non ad iudiciũ intrare,ſed ad pompam procedere putarentur. Pompeius tamen cum hæc audiſſet, Ariſtobulũ de uiolentia culpans, dimiſit eos,leniter allocutus. Nam dixerat ad prouinciã eorũ ſeſe uẽturũ,quo certius ſingula poſſet cognoſcere,cum Nabathęorũ primũ prouinciã prouideret:& interim pacem eos habere præcepit. Ariſtobulo aũt blãdiebatur,ne prouinciam faceret rebellare,aditusq; uiæ concluderet,quod euenit.

De geſtis Pompei cum Ariſtobulo. Caput. VI

ARiſtobulus autẽ à Pompeio egreſſus,nec aliquid eorũ quæ ille monuerat curans,in Delon ciuitatẽ peruenit,& exinde Iudæam perrexit. Quapropter iratus Pompeius,expeditionẽ quam contra Nabathæos parauerat in Damaſco & à Syria,legionesq; Romanorũ contra Ariſtobulũ produxit. Cumq; Pellam & Scythopolim tranſiſſet,in Corias peruenit,quæ initiũ eſt Iudææ mediterraneæ: unde munitiſſimũ oppidũ ſuper montem poſitũ uidetur,Alexandriũ nomine, quò Ariſtobulus cõfugerat. Tunc Pompeius deſtinans ad eum,iuſſit deſcendere: multisq; ſuadentibus,Romanis non rebellare,deſcendit. Cumq; diſputaſſet cõtra fratrem ſuum de principatu,rurſus in oppidũ Pompeio concedente diſceſſit:& hoc bis aut tertio fecit,ſperans regnũ obtinere,ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire ſe ſimulans donec rediret ad munimina ſua,timens ne regno ſpoliaretur, & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius aũt cũ iuſſiſſet ei ut caſtella traderet:et cuſtodibus propria manu ſcriberet,quatenus eum ſuſciperent,obediuit hæc ſcribere.

De dolo & perfidia Ariſtobuli. Cap. VII

DIſcedens autem ad Hieroſolymam,bellum parauit. Interiecto uero tempore Pompeio contra eum exercitum ducente,quidam ex Ponto ueniens,nuncia-

uit Mithridatem hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamū, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distillat: mane Hierosolymam ascendit. Tunc Aristobulus pœnitens ad Pompeiū descendit, pecunias offerens, & in Hierosolymis eum suscipiens: rogabatq; bello desineret, & quæ uellet cum pace disponeret. Pompeius autem ueniam ei petenti præstitit: & mittit Gabinium cum militibus ad ciuitatē ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinius rediit, negatisq; pecuniis, de ciuitate exclusus est. Nā Aristobuli milites pactis minime consenserunt.

Quomodo iratus Pompeius, Hierosolymam cepit, Aristobulū uinctum Romam duxit. Cap. VIII

QVapropter Pompeius iratus, Aristobulum reclusit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit undiq; munitissimam, præter septentrionalem partem. Circuit enim eam uallis latissima, intus templum concludens, lapideo muro fortissime constructum. Seditio tamen hominum intus de præsentibus rebus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uero socij, excludere eum & repugnare persuadebant, & illum haberi uinctū. Qui cum in templo confugerent, postem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem parabant: alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire, & domos uel templum obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo conclusis offerebat, sed hi dum non obedissent, loca iuxta templum posita muris circundedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius autem mane circa templum à parte aquilonis, unde expugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanq; & per illam partem turres altissimæ, & fossæ altissimæ, quę uallo circundabantur. Ponte nanq; deciso munitior extiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam coæquatā, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit: Sed si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus resistere lex concedit, si quid uero aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licentia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres erigere uel machinamenta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebātur. Vnde potest nostra erga deū pietas legisq; custodia cognosci, quod nihil ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed secundo die mane & circa nonam horam super aram immolabant, & neque conflictione belli sacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense Iouiniorum, centesima septuagesimanona olympiade, Gaio Antonio & Marco Tullio Cicerone Coss. hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra ruperunt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientium sunt expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati, dum putarent melius esse mori, quàm sacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non esse laudem mendacem per quam pietas nostra apparet, sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeij gesta conscripserunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec non & T. Liuius Romanæ conscriptor historiæ. At cum machinamentum primum illatum fuisset, turris maxima commota

mota cecidit,& aperuit partem templi, per quam hoſtes irruperunt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Sylłę filius, cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eum etiam per alteram partem Furius centurio cum ſuis: in medio uero Fabius, & ipſe centurio cum turba fortiſſima. Tunc omnia cæde Iudæorũ cõplebantur. Quidam enim à Romanis, alij uero ſemetipſos occidebant. Erant etiam qui præcipites ſeſe flammis inter domos iniicerẽt, minime ualentes uiolentiam ſuſtinere. Cumq; proſtrata uigintiduo milia Iudæorũ, Romanorũ uero pauci defuncti fuiſſent, capitur etiam Abſalom, patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Non parua uero in templo commiſſa ſunt, dum ea quæ priori tempore inuiſibilia uel inacceſsibilia erant, adiſſet Pompeius, & cum eo non pauci uidiſſent, quæ nõ liceret niſi ſacerdotib us intueri. Inuenerunt autẽ menſam auream, & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: nec non & atomatum multitudinẽ, & in theſauris ſacras pecunias duo milia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, propter pietatem: etiamq; hoc di gnum ſua uirtute perfecit. Cumq; in poſterum miniſtris templi præcepiſſet illud purgare, & legitima offerre deo, Hyrcano principatum ſacerdotij donauit: quod ei utilis apparuiſſet, & prouinciales prohibuiſſet Ariſtobulo auxiliũ præſtare: autores quoq; belli ſecuri percuſsit. Fauſtum uero cum alijs qui propenſius murũ aſcenderant, præmijs dignis honorauit, & Hieroſolymã ſub conditione fiſcaliũ Romanis expoſuit: ciuitates etiã quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas ſubegerant, ſub ſuo principatu eſſe cõſtituit: & omnẽ gentem prius nimis extenſam, ſuos intra fines aſtrinxit: nec non & Gadaram paulo ante dirutam ædificauit, Demetrio donans Gadarenos, ſuo liberto: reliquas aũt, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariã, inſuper & Mariſam, & Azotum, & Iamniam, & Arethuſam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uero dirutam maritimã, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quã poſtea Herodes magnifice cõdidit, & cum porticibus uel templis eam ornaſſet, Cæſareã cognominauit, Pompeius liberas reliquit: & à prouincia diſceſſit. Horũ malorum Hieroſolymis autores Hyrcanus & Ariſtobulus extiterunt, cum inuicem inter ſe bella geſſiſſent. Nã tũc & libertatem depoſuimus, & ſubiecti Romanis ſumus: & prouinciam quã armis poſſedimus à Syrijs ablatam, Syrijs cõpulſi ſumus denuo reſtituere. Insuper decem milia talenta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnũ quod antiquitus ſecundũ generationẽ principib. ſacerdotũ dabatur, populare factũ eſt. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autẽ cum inferiorem Syriam uſq; ad Euphratem fluuiũ & Ægyptũ Scauro tradidiſſet, & duas legiones Romanas, per Ciliciam Romã perrexit. Ducebat etiam cum ſua generatione Ariſtobulum uinctum, cui duę filiæ uel totidem filij fuerunt, quorũ Alexander euaſit: nouiſſimus autem Antigonus cum patre uel ſororibus Romam deportatus eſt.

Modeſtia Pompeij

Hic libertatẽ perdũt Iudæi

Ariſtobulus Romã uinctus perducitur

De bello Scauri contra Petram. Caput IX

SCaurus autem contra Petram Arabiæ cum exercitũ produxiſſet, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram uaſtauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obediens præceptis Hyrcani, à Iudæa triticum uel quæcunq; erãt neceſſaria, deſtinabat. Cumq; miſſus ab Scauro legatus Antipater ad Aretã peterexiſſet, per amicitias quas cum eo habuerat flexit eum pecunijs, ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit: & in his bellũ Scaurus ſedauit. Siquidem non minus & ipſe, cõ Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinij geſtis contra Alexandrum. Cap. x

INteriecto uero tempore, cum Alexander Ariſtobuli filius Iudæam inuaſiſſet, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriã uſq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra Alexandrum produxit exercitum, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius reſiſtere: cum etiam erigere Hieroſolymorum muros feſtinaret, quos Pompeius depoſuerat, hoc ne faceret, prohibuerant eum Romani inibi conſtituti. Circumiens autem prouinciam, multos Iudæorum armauit: & maturius & ſperabatur, collegit decem milia pedites, & mille quingentos equites: Alexandriũ etiam caſtellũ ualde munitũ, & Macherunta iuxta montes Arabiæ cepit. Igitur Gabinius cõtra eum ueniebat, cum iam M. Antoniũ, alioſq; duces præmiſiſſet. Qui cum Romanis militibus, & ſubiectis Iudæis, quos Pitholaus & Malachus ducebãt, adunantes ſibi & Antipatri ſocietatẽ, Alexandro obuiam uenerũt, quos ſequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autẽ prope Hieroſolymã acceſsit, ubi cum hoſtibus prælio facto, peremerunt Romani tria milia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria milia. Interim Gabinius cum ad Alexandriũ peruenisſet caſtrum, inuitabat concluſos ad pacem, ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtiũ foras uallum ſtarent, M. Antonius fortiter decertãs, in congreſſione multos proſtrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquiſſet, ut caſtellum uaſtaret, & ipſe reliquam Iudæam circuibat, quantasq; inueniſſet dirutas ciuitates, renouari præcepit: & reconſtructæ ſunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Mariſa, & Gaba, & aliæ non paucæ. Cumq; omnes Gabinij præceptis obediſſent, ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſierunt.

Gabinius quàm manſuete prudenterq; ſe geſſerit. Cap. xi

HAec cum per prouinciam egiſſet, rediit in Alexandriũ caſtellum. Vbi dũ obſidionem ſtatueret, & legationẽ ad eum Alexander deſtinauit, ueniam ſibi de prioribus cõmiſsis poſtulans, & tradere caſtella, Hyrcaniam uel Macherunta, poſt etiam Alexandriũ pollicetur: quę Gabinius accepta euertit. Mater uero Alexandri cum ad eum peruenisſet (nam fauebat Romanis) marito eius & alijs filijs Romam abductis, cõceſſit ei Gabinius quæ poſtulauit. Cumq; diſpoſuiſſet pacem cum ea, Hyrcanum ad Hieroſolymam reduxit habiturum templi diligentiam. Quinq; tamen curias conſtituens, æqualibus turmis gentem diuiſit, quarum una in Hieroſolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uero in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia poteſtate liberati ſub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinij contra Ariſtobulum & alios. Cap. xii

SEd cum Ariſtobulus à Roma ad Iudæam confugiſſet, & Alexandriũ quod nuper dirutum fuerat, renouare deſideraret, Gabinius milites cum ducibus Siſinnio & Antonio & Seruilio mittit, ut id oppidũ reconſtrui prohiberent, ſimul & caperent. Multi tamen Iudæi ad Ariſtobulũ tranſiebãt, propter ueterẽ eius gloriã nouis rebus ſtudẽtes, necnon & Pitholaus dux Hieroſolymorũ cum mille ad eum refugit: ſed multi qui ad eum cõuenerũt, inermes erãt, quos decreuit in Macherunte ponere. Ariſtobulus ergo eos q armis inopes erãt dimiſit, armatos autẽ octo milia exiſtentes cũ collegiſſet, perrexit ad bellũ. Quos Romani fortiter inuadẽtes, prælio facto uicerunt. Et licet Iudæi propẽſius decertarẽt, tamen atrocitate hoſtiũ ad fugã

conuertuntur

cõuertuntur,quorũ quinq; milia proſternuntur,reliqui uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit,per fugã ſibi ſalutẽ quæſiuit: tamen plus mille Ariſtobulus habens, in Macheruntẽ munitiſsimũ oppidũ receſsit.Cumq; male perdidiſſet,nihilominus ſpem ſibi bonã promittebat.Per duos tamen dies obſidioni reſiſtẽs multis perfoſſus uulneribus,captiuus cũ Antigono filio,qui de Roma cum eo fugerat,ad Gabiniũ trahitur.Ariſtobulus quidẽ his caſibus uſus, rurſus ad Romanã ciuitatẽ trãſmittitur, quo ligatus tenebatur,cum regnũ & principatũ ſacerdotij,tribus annis & ſex menſibus geſsiſſet,uir clarus & magnanimus.filios aũt eius ſenatus matri remiſit, Gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe pro caſtellorũ proditione,ſed hi quidẽ in Iudæam remearũt.Gabinius aũt cum cõtra Parthos exercitũ duxiſſet,& Euphratem fluuiũ tranſiſſet,placuit ei ad Aegyptũ reuerti,quatenus Ptolemæũ ibi reſtitueret. Hæc uero & per alios hiſtoriarum ſcriptores monſtrata ſunt. Gabinij deinde militibus Antipater miniſtrauit triticum,& arma,& pecunias, & Iudæos prope Peluſium auxiliatores effecit,qui cuſtodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto remeaſſet,& ad Syriã peruenirſet,ſeditionibus & turbis eam inualeſcentem inuenit.Siquidem Alexãder Ariſtobuli filius, recipiens rurſus per uiolentiam principatum,multos Iudæorum ſubtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens,omnes Romanos,quantos inuenire poterat, occidebat, refugientes ad montem Garizin.Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentẽ præmittit ad illos qui rebellabãt,ut eorum ſedaret amentiã,quatenus ad meliorem ſenſum redirẽt. Qui cum pertexiſſet,multos quidẽ caſtigauit,& ad cõpetentia reſtituit. Veruntamen Alexandrũ comprehendere non potuit, dum exercitũ haberet triginta milia Iudæorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus ſuis prope Taburium montẽ proſtratis. Gabinius aũt cum diſpoſuiſſet Hieroſolymorũ ciuitatem,Antipatri uoluntati obediens,cõtra Nabathæos expeditionẽ produxit: quos cum in pugna uiciſſet,Parthorũ transfugas Mithridatem & Orſanem dimiſit: qui fide non ſeruata,ad proprios remearunt.Sed Gabinius cum operam maximã uel clariſſimam expeditionẽ feciſſet,Romam rediit, Craſſo tradens ducatũ. De Pompeij & Gabinij cõtra Iudæos expeditione cõſcribit Nicolaus Damaſcenus,& Strabo Cappadox,nihil unus altero amplius exponens.

Contumelia Alexandri in Romanos

De Craſsi geſtis apud Parthos & Iudæos,& de Iudæorũ diſperſione. Cap. XIII

CRaſſus autem cum cõtra Parthos militiam produceret,ad Iudęam peruenit: & pecunias templi, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abſtulit,necnon & totum reliquum aurum uſq; ad octo milia talentorũ. Tulit etiam trabem auream uerſatilem,trecentas minas penſantem. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ exiſtimantur. Tradidit uero ei hanc trabem cuſtos pecuniarũ, Eleazarus nomine ſacerdos,nõ maleuolo animo, nam iuſtus & bonus fuerat: ſed dum cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorum templi,quæ mira pulchritudine uel conſtructione pretioſiſsima reſplendebant,in hac trabe pendentia, & Craſſum uidiſſet templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret; auream ei trabem pro redemptione omniũ præſtitit:dum & iuſiurandũ ab eo accepiſſet, nihil aliud à templo tollendum, ſed ſolo contentum eſſe auro ab eo tradito, quo multa milia pondo poſſet inuenire. Hanc uero trabem alia lignea circũdabat, ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet, nihil aliud in templo tangere, poſt acceptam tamen trabem tranſgreſſus,omne templi aurum depoſuit. Nemo tamen mi-

Mina

retur

retur,ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent, dum has omnes per diuerſam terram Iudæi deum colentes,ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent.Nec magnitudo prædictarum pecuniarum teſtimonio caret,nec arrogantia noſtra per tantam magnitudinem diuitias extollit, ſed multi alij conſcriptores nobis teſtimoniũ ferunt: nec nõ & Strabo Cappadox ita dicens: Tranſmittens autẽ Mithridates in Coon, tulit pecunias,quas ibi Cleopatra regina depoſuerat: uerumetiã & Iudæorũ octingenta talenta.Nobis itaq; pecuniæ publicæ non ſunt,niſi dei tantum. Vnde manifeſtum eſt,Iudæos per Aſiam cõſtitutos, ueritos Mithridatẽ has pecunias in Coum tranſmiſiſſe.Non enim ex Iudæa fuerũt in Coo pecuniæ,dum ciuitatẽ & templum munitiſsimum haberent:ſed neq; Alexandriæ habitantes Iudæos,ueriſimile eſt hoc feciſſe,dum nihil omnino Mithridatẽ timerẽt. Teſtis nobis eſt idem Strabo & in alio loco,quia tempore quo tranſijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati,Lucullum tranſmiſiſſe fertur in Cyrenen ciuitatem, propter noſtræ gentis ſeditionem,quæ totũ orbem compleuit,ita dicens:Quatuor in ciuitate Cyrenęorum partes exiſtunt,ciuium & agricolarum,tertia uero colonorũ, & quarta Iudæorum. Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt,& nullus mũdi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentẽ uideamus.Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum ſub uno regno fuiſſent,omnẽ cõuerſationem horũ æmulatæ ſunt, ita ut ſcripturis eorũ uterentur: & præſertim pecunias ſecundũ patrias leges Iudæotũ cõgregarent.In Aegypto ergo ſummã partem Iudæorũ habitaſſe demonſtratur, & Alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatus uero etiam princeps, qui cauſas eorum & inſtrumenta publica debeat curare,& præcepta dare,tanq; princeps perfectæ Reip.In Aegypto tamẽ hæc generatio conualuit,eo quod initio Iudæi Aegyptij fuiſſent,& quia iuxta prouinciam Iudæã Aegyptus iacet:necnon & propter illos,qui exinde ad Aegyptũ peruenerũt.Ad Cyrenęam autẽ ideo tranſijt, quod & ipſa finitima Aegypto exiſteret,quemadmodũ & Iudæa,quod ſub uno regno prius fuiſſent.Strabo quidẽ hęc retulit.Craſſus autẽ,cum omnia diſpoſuiſſet, quemadmodum uellet,contra Parthos egreditur,ubi cum toto ſuo defecit exercitu: ſicut & alibi demonſtratũ eſt.Sed Caſsius,dum ad Syriã fugiſſet,& uindicaſſet eam ab incurſionibus Parthorũ,qui nimis per Craſſi perditionẽ audaciores fuerant,rurſus ad Tyrũ peruenit:& exinde ad Iudæã aſcendit. Tarichenam uero ciuitatem inuadens,ſtatim prædauit,& triginta milia uirorũ captiuauit:Pitholaum etiã ſeditionis Ariſtobuli ſucceſſorem cepit,Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuiſſet, Idumæis amicus erat, de quibus & uxorem nobiliſsimam nomine Cyprin ſibi coniunxit:ex qua quatuor liberos procreauit: Phaſelum, & Herodẽ, qui poſtea rex fuit,& Ioſippum,& Pheroram, filiam quoq; Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potentiſsimis amicitias & hoſpitium copulaſſet, Arabo potius ſe ſociauit:cui etiam filios ſuos dum bellaret, commendauit. Igitur Caſsius, cum expeditionẽ ſuper Euphratẽ duxiſſet,prohibuit illam deuaſtari prouinciã, ſicut & alibi relatum eſt.

De Ariſtobulo interfecto. Caput XIIII

INteriecto uero tempore,cum Cęſar Romam teneret,poſt Pompeij uel ſenatus fugam,ſoluens à uinculis Ariſtobulum,ad Syriam tranſmiſit:duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudęam. Ariſtobulus autẽ potentia à Cęſare donata,minime potitus eſt. Nam Pompeiani pręocupantes ueneno

eum

tum corruperũt,& ſepelierunt cũ Cæſaris ſocijs:quo multo tẽpore iacuit, uſq; quo Antonius eum ad Iudæam remitteret,& in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Ariſtobuli filij. Caput XV

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrum Ariſtobuli filium occidendum, dum culparet eum de his,quæ prius cõtra Romanos egiſſet: & ſecuri eum percuſsit.Quo in Antiochia defuncto,fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrãnus Chalcidis prope Libanum montem conſtitutæ, detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem in Aſcalona ad Ariſtobuli uxorem deſtinaſſet, iuſſit eam mittere filiũ Antigonum cum eius ſororibus:è quibus alteram Philippion cum dilexiſſet, uxorem eam habuit.Quem poſtea Ptolemæus pater eius occidens,matrimoniali iure eam duxit uxorem,& prouidentiam fratribus eius impendebat

De profectu Cæſaris in Syria & Aegypto. Cap. XVI

POſt mortem uero Pompeij,dum Cæſar contra Ægyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentiſſimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus,dum per Corycum tranſiret,& minime potuiſſet per Peluſiũ uiã conficere,ſed in Aſcalone moraret,Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnon & Arabũ nobiliſsimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes Syri propenſius Cęſaris partes adiuuabant.Verum & Iamblicus potentiſſimus & Ptolemæus filius eius,Libanũ montẽ habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandem pro Cæſare mentem habebant. Mithridates autem ſurgens è Syria,cum ad Peluſium peruenisſet,& eum non ſuſcepiſſent,ciuitatem obſidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus partem muri deiecit, & reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit.Et Peluſium quidem ita deuaſtatur.Antipatrum autem & Mithridatem euntes ad Cęſarem,cum Aegyptij Iudæi trãſire prouinciam uetarent,quæ Oniæ dicitur,Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam principis ſacerdotum literas eis oſtendens. Quod cum audiſſent Memphitidem habitantes, ſimili modo Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cum profectus fuiſſet, & ad locum qui dicitur Delta,peruenisſet, confligit cum hoſtibus, circa locum qui dicitur Iudæorum caſtra. Habebat autem dextrum cornu Mithridates, læuum uero Antipater.Sed commiſſo prælio,inclinatur cornu,quo Mithridates pugnabat:qui periclitatus eſſet,niſi per ripam fluuij cum ſuis militibus Antipater currẽs, deuictis iam aduerſarijs,mortis eũ periculo liberaſſet. Nam uictores Ægyptios ad fugam conuertens,& perſecutus,caſtra eorũ deuaſtauit:Mithridatem q; fugientẽ retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti,Antipatri uero quadraginta.Sed cum Mithridates Cæſari demandaſſet uictoriã,ſimul & ſalutem,quam per Antipatrum obtinuit,Cæſar Antipatrũ quidem tantum dilexit,ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula.Quapropter & uulnerari Antipatrum ſæuiſſime contigit. Ergo bello finito,Cæſar cum in Syriam nauigaſſet,Hyrcano quidem principatum ſacerdotij firmum indulſit.Antipatrũ uero ciuitate Romana & immunitate donauit.Dicitur tamẽ Hyrcanum huic quoq; militiæ in Ægypto ſocium extitiſſe, ſicut teſtatur Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ita referens: Poſt Mithridatis & Hyrcani principis ſacerdotum in Ægypto profectionẽ. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis,rurſus ita retulit:Mithridatem ſolum exiſſe, uocatum autem ſecundo: cui Antipater Iudææ tutor in Aſcalone tria milia militum præparauit, & alios potentiſſimos inuitauit:ſociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem

Virtus Antipatri

Victoria de Aegyptijs

Cæſar Hyrcano confert ſacerdotium

Strabo

Strabo exposuit. Sed cum uenisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem defleuisset, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterq; suus securi à Scipione percussus, petebat miserari se à regno depulsum: præterea Hyrcanum & Antipatrum accusabat, quod male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, rebellem Antigonũ cum suis socijs differens: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat inire Aristobulũ Romã tractũ, quod semper Romanis hostis extitisset: fratrem uero eius latrocinij causa pœnam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hæc Antipater uerba fecisset, Cæsar Hyrcanũ quidẽ principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uero potestatẽ donauit, quã ipse elegerat, tutorẽ eum totius Iudææ constituẽs. Hyrcano quoq; cõcessit patriæ muros restituere, cum hanc ille gratiã ab eo petisset: nam ad huc diruti iacebãt, ex quo Pompeius eos deposuerat: unde à cõsulibus in Capitolio senatusconsultũ hoc modo prolatũ est: L. Valerius, Lucrij filius, Cos. Cõueniente senatu Idibus Decemb. in tẽplo Cõcordiæ, præsente L. Copirio, L. Collinæ filio, & Cepario filio Quirini, de his quæ Alexãder Dorothei, & Numenius Antiochi, & Alexãder Iasonis, Iudæorũ legati, optimi uiri & auxiliatores locuti sunt, renouãtes cum Romanis gratias, & amicitias præexistentes, clypeum aureum pro iudicio auxiliorum deuouerũt quinquaginta milium siclorũ: & petierunt literas sibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouincię uel portus eorũ nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur senatui amicitias & societatẽ cum eis componere, & omnia quæ supplicauerunt, concedere, clypeumq; susciperе. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum, & rectore gentis, nono anno, mense Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Athenienſium populo laudatus est, cum multum ei apparuisset benignus: nam miserunt ei scriptum huiusmodi decretum: Sub iudice uel sacerdote Dionysio, filio Asclepiadis, mense Panemo, uicesimoquinto die, datum est magistratibus decretum Athenienſium sub præside Agatho, de quo Deucles Menandri Alimusius scriba exposuit: Munichionis undecimo die, concilio iudicum facto in theatro, suffragium tulit Dorotheus princeps sacerdotũ: cum quo assidens Dionysius filius Dionysij, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps sacerdotum, & rector Iudæorum, permanet cum populo nostro, uel singulis ciuibus fidelis existens, & omni circa eos utitur industria: ibiq; uenientes Athenienses seu legationis causa, seu priuatim, munificenter ad se suscepit, & prouidit quatenus illæsi redirent, decretum quidem de his & prius factum est: nunc uero Dionysio Dorothei Suniensi suggerente, & de uiri uirtute populum ammonente, quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit semper facere, placet, honorare uirũ aurea corona optima secundum legem, & dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uero coronam in theatro, cum Libero patri tragœdiæ solẽnia celebrantur, & in Panatheneis, & Eleusiniis, & in gymnicis certaminibus: diligẽtiam uero magistratus habeãt, ut si permanserit, & seruauerit fauorem nostrum, omne quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cũ hæc ita facta fuerint, appareat noster populus optimus eum amplecti, uicesq; reddere gratiarum, ut ille nostrum studium iam honoribus affectus imitetur: imo etiam debemus eligere ab omnibus Athenienſibus, qui decretum ei deportent, ut cum honorem susceperit, festinet benefacere semper nostræ ciuitati. Romanorum

Senatusconsultũ pro Iudæis

ergo

ergo uel populi Athenienſium erga Hyrcanum merita demonſtrauimus.

De Herode inſtituto rege, & geſtis prioribus. Cap. XVIII

CAeſar autẽ cum Iudæam diſpoſuiſſet, in Syriam nauigauit. Antipater autem ut Cæſarẽ à Syria deduxit, in Iudæam reuertitur: & ſtatim muros à Põpeio dirutos reconſtruxit, ſeditionemq; prouincialium ſedauit: interminationibus ſimul & perſuaſionibus requieſcere eos inuitans, cum diceret: Si quis Hyrcano conſenſerit, feliciter uitam ſuam poteſt peragere. Qui uero ad ſpem rebellandi peruenerit, & lucro priuabitur, & me ipſum pro patrono dominum, Hyrcanum autem pro rege tyrannũ ſentiet, Romanos uero ac Cæſarem pro rectoribus amaros hoſtes: nam minime patientur amoueri, quem ipſi principem conſtituerunt. Sed cum tardum & ſegnem Hyrcanum uidiſſet, priorem filium ſuum ducem in Hieroſolymis ordinauit, ſecundum uero Herodem Galilææ tutorem demõſtrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorum tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dum prudentiam ſupet ætatem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet, ſtatim ad uirtutis oſtentationem prorupit. Si quidem Ezechiam principem latronũ cõprehenſum, qui Syriam cum magna turba uexabat, fecit interimi cum multis ſuis prædonibus. Quo facto nimium à Syris amplectitur, unde & in amorem eius exarſerunt, quod à latrociniis prouincia eorum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos, quod pacem eis præſtitiſſet, & tuitionem prædiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & Sexto Cęſari, cognato magni Cęſaris, tunc totam regenti Syriam, amicus factus eſt. Cum uero æmulatio pro factis Herodis Phaſelũ fratrem eius irritaſſet, non minor ſtuduit tali gloria reperiri: & in Hieroſolymitis fautores ſibi parabat, dum & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignare tractaret. Quæ Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam eſſet omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, qualia ſæpius contingunt, Hyrcani fidem trãſgreſſus eſt. potentiſſimi uero Iudæorum, Antipatrum uidentes cum filijs extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum compoſuerat: & cum flexiſſet Hyrcanum pecunias tranſmittere, tanquam ſuas, & nõ Hyrcano præſtante eas, Romanis principibus deſtinabat. Vnde manifeſte Antipatrũ accuſabant, dicentes Hyrcano: Vſquequo iſta pateris? an non uides Antipatrum cum filijs principatu præire cunctos, teq; nomen tantum regium poſſidere? Sed ne te lateant, ne putes ſine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc autoritatẽ contineant, & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: noſtram legem tranſgreſſus, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus ſit: niſi primum in conſilio condẽnatus ſit. Ille uero, dum nullam à te ſuſcepiſſet poteſtatem, hæc auſus eſt cõmittere. Quæ cum Hyrcanus audiſſet, flectitur: plus autem iram eius incenderunt matres eorũ, quos Herodes interfecerat, dum per ſingulos dies in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem uocauit, ſatis facturũ de criminibus ſibi illatis. Qui perſuaſionibus patris impulſus, uenit. Nam ſic ei præceperat, ut non priuatus, ſed cum tutela & cuſtodia corporis aduenire. Qui cũ & Galilæam, ut putauit prodeſſe ſibi, diſpoſuiſſet, militum parua manu circundatus uiam ſecabat, ut nec terribilis uideretur Hyrcano, cũ maxima ueniens multitudine, nec nudus uel incautus coram iudicibus eſſet: imò & Se

Herodis prudentia

Hyrcanus Herodem ad concilium uocat

xtus Cæſar, Syriæ rector ſcripſit Hyrcano, ſupplicans, ut liberaret à iudicio Herodem: ſimul & interminabatur ei, ſi non obediret. Sed Sexti literæ occaſio fuerant, ne quid pateretur à ſententia concilij Herodes, ſed magis abſolueretur. Nam diligebat eum Hyrcanus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unà cum ſuis militibus aſtitiſſet, omnes perterruit: nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare, qui primum contra eum exclamabant, ſed omnes ſub quiete & ſilentio, rei exitum ſuſtinebant. Qui cum ita ſediſſent, unus quidam nomine Sameus, uir iuſtus, & propter hoc minime deuitans periculum, ſurgens ita locutus eſt: Viri iudices & rex, neminem ſcio ad iudicium à nobis uocatum ita cõſtitiſſe, neque uos noſſe quicquam opinor ſimile: ſed omnis quicunq; in hoc iudicium peruenit exquirendus, humiliter aſtitit, miſericordiam à uobis expetens, capillis prolixis, & ueſte nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis, reus pro homicidio ſatisfactutus, de tali crimine uocatus intereſt purpura circundatus, & caput ornatum habens compoſitione crinium, ſtipatuſq; armis. ut ſi condemnatus ſecundum legem fuerit, nos quidẽ interficiat, ipſe uero uim faciens ueritati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, ſiquidem ſuum comodum pluris quàm legem fecit: ſed uos uel regem accuſo, qui tantam ei licentiam dediſtis. Scitote tamen maximum eſſe deum, quia hic, quem nunc ptopter Hyrcanum uultis abſoluere, quandoque uos & ipſum regem torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus eſt. Nam Herodes, cum regnum cepiſſet, omnes occidit in cõcilio tũc inuẽtos, cũ ipſo Hyrcano, præter Sameũ, quem nimis dilexerat propter iuſtitiam eius: & quod ciuitate poſthac obſeſſa ab Herode & Soſio, perſuaſiſſet populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccata eũ non poſſe deuitari. De his quidem ſuo loco dicemus. Hyrcanus autem cũ uidiſſet propenſiores iudices ad necem Herodis, iudicium in poſterum diem diſtulit: & mittens ad Herodem furtim, perſuaſit ei ciuitatem relinquere, ut ita poſſet periculum declinare. At ille cum diſceſſiſſet in Damaſcum, fugiens regem, & ad Sex. Cæſarem peruenifſet, ita apud ſe decreuit, ut ſi uocandus ad iudicium eſſet, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano, dicentes quomodo hæc omnia contra eum eſſent. Illum uero cum nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate ſua. Sed cum Sextus Herodem ducem inferioris Syriæ ordinaſſet (nam hoc ei pecunijs uendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra ſe exercitum produceret. Non multis autem tranſactis diebus, hoc euenit. Herodes enim aduerſus eum expeditionem ducens, iraſcebatur, eo quod ad iudicium uocatus ſit ſatisfactutus. Prohibuerũt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater, & frater, impetumq; eius retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hieroſolymam: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui conceſſerunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam, ut indignationem deponeret, quod uocatus ad iudicium eſſet, ſed abſolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem conſideraret, ut ſaluti ingratus exiſteret: & animaduertendum uero, quod & bellorum caſus deus diſpẽſat, quapropter uictoriam non omnino ſperaret, expugnando regem & amicum, qui multum ei profuiſſet, nihil uero ſponte in eum commiſiſſet aduerſi: ſed per maleuolos ſuaſores actum, quod difficultatis umbram præſtiterit. Flexus his Herodes, & arbitratus ſatis ſibi factum quod ſuam fortitudinem genti demõſtraſſet, reuerſus eſt. Per Iudæam ergo taliter ſe res habebant.

Decreta Romanorũ aliorumq; populorũ & urbiũ de amicitia Iudæorũ. Cap. XIX

Cæſar

CAesar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quē Hyrcanus dirigens legatos, petijt confirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium & hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateat aliquos quod & Asiæ & Europæ reges studium habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorum fidem dilexissent: sed quoniam multi propter odium nostrū minime credunt Persicis uel Macedonicis scriptoribus de nobis, eo quod non eadem ubique in publicis locis deposita demonstrantur, sed apud nos tantū & alios quosdam Barbarorum, de Romanis tamen decretis non est ambigendū: nam & in publicis locis reposita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis conscripta, continentur. Nam & C. Iulius Cæsar, Alexandriæ Iudæos per æream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere, Vnde initium approbationis faciam dum pando sena tusconsulta, & C. Iulij Cæsaris, de Hyrcano, uel gente nostra, decreta. C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator secundo, magistratibus Sidoniorum, & curiæ, & populo salutem. Si sani estis, bene est: & ego sanus sum, cum meo exercitu. *Decretū C. Cæsaris pro Hyrcano*

Exemplum facti decreti ad Hyrcanum filium Alexandri, principem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorum, uobis destinaui, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo ergo uos Græce uel Latine in ærea tabula scriptum hoc ponere, quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, secundo dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudæus, & nunc, & in prioribus annis, in pace & bello, fidem & studium demonstrauit, cui multi etiam consules testimonium præbent: insuper & in propinquo Alexandriæ loco, cum mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanum Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudæorum esse, & principatum sacerdotij gentis Iudaicæ semper habere secundum patrios mores, præcipio: ipsum quoque filiosq; eius, auxiliatores uobis & inter uiros amicissimos esse censendos: quantacunque uero sacerdotalia iura sunt, eum uel filios eius possidere decerno. Si qua uero interfuerit quæstio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uero militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæsaris dictatoris, consulis data concessaq; decreta sic habent: ut filij eius principatum gentis Iudæorum, & donata sibi loca possiderent: ut princeps sacerdotum idem & rector gentis Iudæorum legatis uim passis adesset: & quia transmisisset ad Hyrcanum Alexandri filium, principem sacerdotum, Iudæorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Ascalone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infra exposita continentur. Vt uero hoc decretum omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, & hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubique destinarentur, præcepit. C. Cæsar, imperator, cōsul, honoris & uirtutis & clementiæ causa, concessit pro commodis senatus & populi Romani, Hyrcanum Alexandri filium, liberosq; eius, principes esse sacerdotum, uel antistites Hierosolymorum & gentis Iudææ, iure quo & proaui eorum sacerdotium suum gesserūt. C. Cæsar, quinquies consul, decreuit habere hos uel munire Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanum Alexandri principem sacerdotum Iudæorum, rectorem gentis secundum suam uoluntatem, ut Iu-

dæis in ſecundo anno locationis ex reditibus eorĩ,id eſt,triginta modĩ ſubducantur,neque ut aliqui eis calumnientur,neque tributa ab eis exigant.C. Cæſar, dictator ſecundo ſanxit,ut per ſingulos annos Ioppenſes tributa Hieroſolymorum ciuitati præſtent,excepto ſeptimo anno,quem Sabbaticum annum appellant,quoniam in eo neque fruges agrorum colligunt neque ſeminant: necnon etiam Hyrcano,& filĩjs eius decimas præbeant,& ut nullus uel præſes,uel dux,uel legatus in finibus Iudæorũ auxilia colligat,uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum,aut pro nomine alicuius:ſed eſſe undique liberos.Quæcunque poſtea habuerunt,uel emerunt,uel poſſederũt,omnibus his eos potiri:& Ioppen ciuitatẽ, quam ab initio Iudæi habuerunt,& cum amicitias cum Romanis feciſſent,eorum eſſe ſicut & nobis prius placuit,imperamus.Ex qua ciuitate Hyrcanũ Alexandri filium, liberoſq; eius à poſſeſſoribus terræ,& à portu,tributa conſequi iubemus:de Sidone modios uiginti milia,ſexcentos ſeptuagintaquinque,per ſingulos annos, excepto ſeptimo anno,quem Sabbaticum uocant,in quo neque arant,neque fructum arborum colligunt.Prædia etiam in maximo campo,quę Hyrcanus & proaui eius prius poſſidebant, placet ſenatui, hæc Hyrcanum & Iudæos habere, eodem iure quo & prius poſſederunt.Manere etiam iura,quæ ab initio inter Iudæos uel principes ſacerdotũ fuerunt,& inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habuerunt,præterea eodem iure liceat illis uti.Et in Lydia loca etiam uel terras,quas pro hoſpitalitate reges Syri uel Phœnices per donationem Romanorum poſſederũt, eas ſenatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iudæorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano,omnibusq; ab eo miſſis,ut cum ſenatoribus in ludo monomachorum,uel beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum,ut in ſenatu eos introducant,& reſpõſa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat poſt ſenatuſconſultũ.Ç. Cæſar,quater imperator,quinquies conſul,in perpetuum dictator,huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri,principis ſacerdotum,& rectoris gentis Iudæorum: Prædeceſſores mei imperatores in prouinciĩs,cum teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum Iudæorum,& Iudæis coram ſenatu uel populo Romano præbuiſſent,cũq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet, bene nobis uiſum eſt memoriã habere & prouidentiam,quatenus Hyrcano ac Iudæorum genti filĩjsq; Hyrcani,à ſenatu & populo Romano,pro ſuo erga nos fauore,gratiæ rettributionis redderentur. Caius Iulius dictator & conſul Romanorum,magiſtratibus Parianorum curiæ ac populo ſalutem.Interpellauerunt me Iudæi in Delo,& quidam de Colonĩjs Iudæorum præſentibus ueſtris legatis,& demonſtrauerunt decretum,per quod uos eos prohibetis patrĩjs moribus & ſacrificiĩs uti.Ergo mihi nõn placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta,uel prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinem,ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre:quando hoc facere nec Romæ quidem prohiberentur. Nam Caius Cæſar noſter conſul,dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia per ciuitates congregari,hos ſolos non prohibuit,nec pecunias conferre,nec conuiuia parare: & eo quoque alios prohibens,iſtis ſolis præcipio ſecundum patrios mores & leges conuenire.Bene ergo facitis,ſi prolatam ſententiam contra noſtros amicos uel auxiliatores,propter noſtrum erga eos ſtudium & fauorem aufertis.Poſt Caĩj mortem,Marcus Antonius,& Publius Dolobella conſules,cum ſenatum congregaſſent,& Hyrcani legatos introduxiſſent, locuti ſunt de quibus petierunt;& amici-

Hucuſq; decreta C.Cæſaris

tias

tias cum eis fecerunt,& omnia eis concedi ſenatus decreuit quæcũque poſtularent: ſubiuncto etiam ſenatuſconſulto, quatenus probationem dictorum habeant qui hanc hiſtoriam relegunt:quod tale fuit ſenatuſconſultum ab ærario tranſcriptum de tabulis publicis,ſub Quinto Rutilio ærarij cuſtode:dum tertio idus Aprilis, in templo Concordiæ conſcriberẽtur,preſente Lucio Calphurnio,& reliquo ſenatu. Publius Dolobella & Marcus Antonius conſules,dixerũt:De his quę per ſenatuſ- consultum Caius Cæſar pro Iudæis decernens in ærario deponere nõ occurrit,ſic placet nobis,ſicut & ſenatui uiſum eſt ut hæc in tabulis æreis deponãtur, & per ſingulas ciuitates tranſmittãtur,quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt:Quinto Idus Februarias in templo Concordiæ. Legati autem principis ſacerdotum fuerunt Lyſimachus Pauſaniæ,Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ,Ionathas Oniæ. Miſit autem & ex his legatis unũ Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Aſiæ proconſulem,petens eum ſoluere Iudæos à militia, ut patriam cuſtodirent cõſuetudinem,quod facilius impetrauit. Siquidem Dolobella cum accepiſſet literas Hyrcani,nihil remoratus ſcribit per totam Aſiam pro Iudæis,& ad Epheſiam ciuitatem,primam totius Aſiæ,quæ huiuſmodi legebantur, ſub iudice Artemione,menſis Leneonis die prima:Dolobella imperator Epheſiorum curiæ,& magiſtratibus uel populo ſalutem. Alexãder Theodori,legatus Hyrcani,filij Alexandri,principis ſacerdotum,& rectoris Iudæorum,intimauit mihi,quod non poſſent ciues ſui militare,dum nec arma portare poſſint, nec iter facere diebus ſabbatorũ, nec alimentorum ſecundum patrias leges copiam habere,iccirco ego ſicut prædeceſſores mei imperatores,præbeo eis militiæ remiſſionem,& concedo patrijs uti legibus ſecundum ſolennes & ſacras immolationes,& congregare ſicut ſolent pro ſacrificijs pecunias,& uolo uos hæc per ſingulas conſcribere ciuitates. Hanc quidem Dolobella Hyrcano legationem mittente,noſtris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus conſul dixit: Ciues Romanos Iudæos,templa habentes,Epheſi ante tribunal,religionis cauſa à militia dimiſi duodecimo Calendarum Octobris. Lucio Lentulo,& Caio Marcello conſulibus,præſente ſenatu Balbus legatus & uicarius, Epheſiorum magiſtratibus,curiæ & populo ſalutem. Iudæos per Aſiam conſtitutos,Lucius Lentulus conſul me pro ipſis petente,à militia dimiſit. Poſtulans uero poſt & Fannium tribunum plebis,& Lucium Antonium ærarium,impetraui. Vos autem cupio curare,ne quis eis moleſtiam inferat. Decretum Deliorum ſub præſide Bioto:menſe Thargelione,uiceſima die ad titulationem iudicum. Marcus Piſo legatus,aduenies in ciuitatem noſtram,pro delectu militum cõuocans nos,& multos ciuium,præcepit,ut ſi qui ſunt Iudæi ciues Romani,nequaquam militare cogantur,eo quod Cornelio Lentulo conſuli religionis cauſa Iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire conſuli nos oportet. His ſimilia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt. Caius Fannius Caij filius,dux,conſul,magiſtratibus Coorum ſalutem. Volo uos ſcire,quomodo legati Iudæorũ adierũt me,petendo accipere ſenatuſconſulta pro ipſis cõſtituta,quæ etiam ſubiuncta ſunt. Igitur uolo uos curare uel prouidere his hominibus ſecundũ ſenatuſconſultũ,quatenus per ueſtram prouinciam incolumes ad propria reuertantur. Lucius autẽ Lentulus cõſul dixit. Ciues Romanos Iudæos qui templa Iudaica habere Epheſi uidentur, religionis cauſa dimiſi. Hoc factum eſt duodecimo Calendarum Iuliarũ. Lucius Antonius Marci filius,uicarius ærarij uel proconſul,Sardianorum magiſtratibus curiæ & populo ſalutem.

Decretũ P. Dolobellæ, & M. Antonij

Decretum L. Lẽtuli cõſulis

Decretum Deliorum

Decretum C. Fannij cõſulis

Decretum L. Antonij

Iudæi ciues nostri adeuntes probauerunt nobis consilium habuisse propriũ secundum patrias leges ab initio,& locum proprium,in quo negocia uel iudicia inuicem mouent:& hoc petierunt,quatenus liceat illis hoc facere,quod custodiri uel permiti decreui.Marcus Publius,filius Publij,& Marcus Lucius Marci filius dicunt:Lentulum proconsulem adeuntes intimauimus ei, de quibus Dositheus Cleopatridæ filius Alexandrinus uerba fecit,ut ciues Romanos Iudæos templa Iudaica facere solitos,si illi uisum fuerit,religionis causa eos fecisse,dimittat:& dimisit duodecimo Calendas Iulias.Lucio Lentulo & Caio Marcello cõsulibus,Lentulus decretũ protulit.Ciues Romanos Iudæos,sacraria Iudaica facere solitos, Ephesi ante tribunal religionis causa dimissi.Laodicensium princeps C.Rabilio Caij filio consuli salutẽ: Sositpater Hyrcani principis sacerdotũ legatus,porrexit nobis epistolam tuam,per quam designauit nobis,ab Hyrcano principe & sacerdote Iudæorum destinatos quosdam cũ literis pro sua gente conscriptis,quatenus sabbata Iudæis liceat secundum patrias leges celebrare,ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores nostri probantur: aut ne quis eis uiolentiam inferat in nostra prouincia:& licet Tralliani palàm dicant,nõ sibi placuisse quæ pro his decreta sunt,tamen præcepisti hæc ita fieri.Postulamus autẽ ita,ut & nobis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis.Epistolam autẽ porrectam suscepimus, quã reposuimus inter publica nostra monumenta:& de reliquis quæ præcepisti prouidemus, quatenus in nullo culpemur.Publius Seruilius,Publij Galbæ filius, procõsul,Milesiorum magistratibus,curię & populo salutẽ.Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in Trallibus negocia tractarẽ,insinuauit mihi,præter nostrã sententiã Iudæis uos inquietudinẽ inferre,& prohibere eos sabbata celebrare,uel templa patria perficere,fructusq; sua cõsuetudine colligere.Volo igitur uos scire,quo modo audiens uerba eius uel eorum qui contra eũ differebant, decreui ne prohiberentur.Decretum Pergamenorũ sub iudice Cratippo mense Desio sententia principũ.Quoniam Romani sequentes suos maiores,pro cõmuni omnium hominũ tutela pericula suscipiunt,& student auxiliatores & amicos suos in felicitate uel firma pace cõsistere, cum transmississet ad eos Hyrcanus princeps sacerdotũ gentis Iudææ legatos, Stratonẽ Theodori,Apolloniũ Alexandri,Aeneam Antipatri,Aristobulũ Amintę, Sosipatrum Philippi,uiros optimos,& hi singula demonstrassent,decreuit senatus de his quæ postulauerunt,quatenus nequaquã rex Antiochus Antiochi filius lædat Iudæos auxiliatores Romanorũ,imò ut & castella & portus,uel prouinciã,& si quid aliud ab eis abstulit,redderet: & liceat eis à portubus deportare quæ uolunt,& ut nullus rex uel populus à portubus Iudæorũ seu uectigalibus aliquid auferat,excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipse auxiliator his & amicus noster existit:imò etiã custodiam à Ioppe depelli,sicut petierunt.Nostræ uero curiæ Lucius Peticus uir optimus,iussit ut hæc fieri ita curemus,quemadmodũ senatus decreuit, & prouideamus,quatenus incolumes legati ad propria possint redire,nec nõ etiam Theodorũ in curia,uel in cõuentu suscepimus:Qui cũ nobis epistolã,& senatusconsultũ porrexisset,uerba faciens,demonstrauit Hyrcani uirtutẽ & liberalitatem,quia publice uel priuatim cũctis prodest qui ad eũ cõuenerint. Literas uero inter publica cõscripta reposuimus,& nos quoq; omnia pro Iudęis agere tanquã auxiliatores Romanorũ,secundũ senatusconsultũ decreuimus,Quippe etiã postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret,quatenus à magistratibus nostris mittatur

Decretum M. Publij

Decretũ Laodicensium

Decretum P. Seruilij

Decretũ Pergamenorum

ad

ad Hyrcanũ exemplar decreti,intimãtis noſtri populi ſententiã,& petẽtis cuſtodiri uel ampliari noſtras cũ eis amicitias,& ut meminerit tẽporibus Abrahã, qui omnium Iudæorum pater extitit,noſtros maiores amicos ei fuiſſe, ſicut & in publicis conſcriptis inuenimus. Decretũ Alicarnaſſeorum ſub ſacerdote Memnone Ariſtidis filio. Placuit populo,Marco Alexãdro inſinuante,quoniam Iudæi pietatis ſtudiũ omni tempore habent,populuſq; Ro.omniũ hominum benefactores,pro Iudæorum amicitijs uel auxilijs ad noſtrã ciuitatem præcepta miſerunt,quatenus permittantur immolationes deo ſolennes efficere. Placuit igitur & nobis concedere Iudæis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare,uel ſacrificia producere ſecundum leges Iudaicas. Si quis uero hos prohibuerit,militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat. *Decretum Alicarnaſſeorũ*

Decretum Sardianorum. Placuit curiæ uel populo, ducibus intimantibus,quomodo noſtram ciuitatem habitantes Iudæi,multa uel maxima beneficia à populo ſæpe meruerunt:nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam populum petere, quatenus ſuis legibus & libertate data à ſenatu populoq; Romano ſecundum conſuetudinem congregentur,& iudicia ſua diſponant,datus eſt illis locus,in quo cum uxoribus uel filijs poſſint celebrare deo patrias orationes. Igitur uiſum eſt curiæ uel populo,cõcedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundũ ſuas leges: deputari etiam eis locum quem aptũ ædificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonę ciuitatis diligentiam,ut ſi qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. *Decretum Sardianorum*

Decretum Epheſiorum ſub iudice Menophilo, menſe Artemiſio,prima die. Nicanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudæi, Marco Iunio Bruto proconſule, quatenus agerent ſabbata,& omnia facerent ſecundum patrias leges,nemine penitus impediente, proconſul conceſſit,Placuitq; populo propter Romanos,nullum prohiberi obſeruare ſabbatorum diẽ: imò concedere eis omnia facere, ſecundum Iudaicas ſuas leges. Multa quoq; & alia decreta ſenatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus,necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel literas à magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis,ex quibus hæc quæ demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs Romanorum & noſtris, demonſtrantur æreis tabulis, hactenus in Capitolio permanentibus, & in poſterum permanſuris. Omnium uero expoſitionem tanquam ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui, nullum credens tam difficillimum inueniri, qui uel opinetur Romanorum humanitatem minime circa nos extitiſſe,quam ſæpius oſtenderunt: nos quoque de quibus retulimus nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidem Romanorum,& noſtris illis temporibus factis retulimus. Eodem uero tempore ſeditionem per Syriam hac occaſione contigit fieri. Baſſus Cæcilius, Pompeianarum partium fautor, inſidias Sexto Cæſari faciens, interfecit eum: ipſe uero cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa Apamiam commiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipater auxilia cum filijs deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Qua propter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cum traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti ſucceſſionem, Cæſar autem interficitur à Caſſio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt. *S. Cæſar inſidijs interficitur* *C. Iulij Cæſaris cædes*

De Cassij gestis & Malachi, Antonijq; edictis pro Iudæis. Cap. xx

POst Cæsaris autem internitionem, cum bellum conflatum fuisset principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congregando dispersis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi coiungit, Bassum & Marcũ: & ciuitates circũeundo milites cũ armis cõglomerabat, & fiscalia grauia eis imponebat: à Iudæa uero plus quàm septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autem cum uidisset in maximo timore uel turba negocia constituta diuisit pecuniarũ exactiones, utroq; filio eas tradens. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas uero alijs præcepit colligere. Cũq; primus Herodes à Galilæa exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fauorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebant, quarũ Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Gofnam & Amathunten, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, & ita impetum eius refregisset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudæa discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitum eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanem, ubi exercitum Arabicum simul & prouincialem congregauit. Malachus autem callidus existens, iurando negabat se insidias ipsi, uel filijs eius fecisse, satisfaciẽs ei. Nã Phaselo Hierosolymam regente, Herode uero tenente armorũ custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde reconciliabatur cum Antipatro. Sed cũ Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudæam Malachum studere, & uenit quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset, nisi Antipater eum petendo liberasset, nescius quod suum interfectorem, Malachum liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu congregato, ducem Herodem totius Syriæ fecerunt, naues ei cum toto exercitu commendantes: promiserunt etiam regem eum Iudææ post bellum ordinare, quod iam tunc cõtra Antonium & iuuenem Cæsarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrem depellere cogitabat. Cũq; Hyrcani pincernam pecunijs redemisset, (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrem suum Herodes & Phaselus intellexissent, & uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iureiurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita summis laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uero eius Herodes, ultionem quidem patris exigere cogitauit, & cum exercitu cõtra Malachum uenit: Phaselo uero priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, & satisfactionem Malachi suscepit, & credere simulauit, nihil eum ad patris interitum commisisse. Sepulchrum etiam patri ornatissimum construxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, & inuenisset eam afflictam, refouebat, & ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanum flexit ut nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, causam uero talem interdictionis proposuit, quod non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes præcepta negligens

gligens,noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret,diſſimulationē tamen non refutauit,ſed Antipatrum ut amicum manifeſte plangebat, cuſtodiam uero corporis ſui latenter habebat. Placuit uero etiam Herodi,non redarguere diſſimulationem eius:ſed è cōtrario muneribus ei blandiebatur. Caſſius tamen de patris interitu Herodi mandauit,quatenus Malachi crudelitatē cognoſceret. Qui ſcripſit præcipiens ei patris obitum uindicare, tribunis quoque in Tyro mādauit Herodis ſequi uoluntatem. Tempore uero quo Caſſius Laodiciam cepit, acceſſerunt *De Caſſio*
ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem ſperans Malacho ibi ueniente ſe ulciſci cum ad Tyrum Phœnices peruenisſet, cauſamq; opinatus eſſet,Malachus maius quiddam conatus eſt agere, ita ut filium in Tyro obſidem exiſtentem,in ciuitatem ingreſſus furto uoluiſſet auferre,& ad Iudæam reuertiſ:credens ſe gentem Iudæorum contra Romanos excitaturū,& deiecto Hyrcano regnaturum,dum bello Caſſius ab Antonio occupatur. Conſilijs tamen eius deus reſtitit. Herodes quoq; intelligens eius uoluntatem,tranſmiſit famulum,quaſi hoſpitalia paraturum,quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet, ad tribunos tamen uere direxit,quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cum exiſſent,& iuxta ciuitatem eum conueniſſent,ſuper littus hominem uulneribus confoderūt. Hyrcanus ergo cum factū intellexiſſet, obſtupuit: rediensq; ad ſeſe conſuluit Herodem,quid eſſet factum,uel qui Malachum interfeciſſent. Cumq; Herodes reſponderet, Caſſium hoc iuſſiſſe, laudauit factū: nam maleuolum & nimis patriæ peruaſorem eum eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrū cōmiſſa Malachus pœnā ſoluit. Caſſio uero diſcedente de Syria,maxima per Iudæam turba concitatur in Hieroſolymis, cum Felix contra Phaſelum unà cum militibus armaretur. Herodes autē ad Fabium rectorem Damaſci proficiſcens,cū hoc audiſſet,& in fratris ſolatiū cuperet feſtinare,ægritudine prohibetur. Phaſelus tamē Felicē ſuperans,in aliqua eū turre cōcludit,quē poſtea ſub pactionis fœdere dimiſit,Hyrcanum penè accuſans,quod multa ſui beneficia prætermittens,inimicis ſuis fauorē impenderet. Itaq; frater Malachi multa tunc occupās loca,obtinuerat & Maſſadam omniū munitiſſimā:cōtra quē Herodes ualetudine liberatus exercitū duxit,& auferens omnia loca quæ cōprehenderat,ſub pactionis lege eū dimiſit. Antigonus autē Ariſtobuli filius,ut militiā congregauit,& Fabium pecunijs redemit, Ptolemæus eū Minæi propter cognationem ad Iudæā ducebat: auxiliū etiā ei præbebat Marion,quē Tyriorum tyrannū Caſſius reliquerat. Nam hic Syriā omnē potentia capiens cuſtodiuit. Marion autē Galilæā finitimā inuadens,tria caſtella eius occupauit,Contra quē Herodes cū ueniſſet, omnia quæ ille tenuerat abſtulit. Tyriorū uero cuſtodes cū humanitate dimiſit,quibuſdā etiam et dona præſtitit,propter ciuitatis fauorē. Cū hęc ergo egiſſet,obuiauit Antigono,& prælio cōmiſſo uicit,& penè iam altiora Iudææ tenentē fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad Hieroſolymā uenit,ubi coronas ei tā Hyrcanus quàm populus ob uirtutis præmiū offerebant. Nam cognatus Hyrcani per affinitatē credebatur,ideoq; magis eū defendebat,ueluti ducturum neptem ſuā fratris Ariſtobuli filiā, ex qua trium matium extitit,& duarum fœminarum pater. Habuit ſiquidē priorem uxorem nomine Dorin,popularem ex gente noſtra,ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Caſſium nanque cum Antonius & Cæſar in Philippenſi campo uiciſſent,ſicut & ab alijs demonſtratum eſt, poſt uictoriam Cæſar ad Italiam rediit,

Antonius

Antonius autem ad Asiam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes undique obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobilissimi accusabant Phaselum & Herodem, dicentes habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uero omnem potestatem possedisse. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cũ ad eum uenisset satisfacere pro accusationibus, propter quod accidit aduersarios eius nec sermone aliquid impetrasse. hoc namque acquisiuit pecuniis Herodes ab Antonio. Sed cum Ephesum peruenisset Antonius, destinauit Hyrcanus princeps sacerdotum, nostraq; gens legationem ad eum, auream depottantem coronam, & supplicantẽ, quatenus Iudæos à Cassio abductos, non extante bello, scriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq; temporibus Cassij subreptam restitui. Antonius uero iustas Iudæorũ postulationes considerans, rescribit Iudæis & Hyrcano, mãdans etiam simul & Tyriis decreta huiusmodi continentia. M. Antonius imperator, Hyrcano principi sacerdotum, & rectori gentis Iudæorum salutem. Si ualetis lætamur, ualeo & ego cum exercitu meo. Lysimachus Pausaniæ, & Iosippus Minæi, & Alexander Theodori, legati Ephesum aduenientes, priorem Romę confectam legationem renouarunt, & hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulo disposuerunt, dum demonstrarent tuum erga nos fauorem. Quod cum intellexissem ex decretis & sermonibus te familiaritatem erga nos seruare, moresq; optimos uestros & religionẽ considerassem, proprium te nobiscũ esse iudicauimus. Sed cum totã Asiam nostri populiq; Romani aduersarij percurrissent, qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt, nec iusiurandum quod statuerant quicquam seruauerunt, nos non pro eius tantum certamine, sed uelut pro cõmuni omnium salute in autores scelerum, quæ in Iudæos uel in omnes cõmissa sunt, uindicauimus. Quorũ facinora solem auersatum existimauimus, quod talia in Cæsarem cõmiserint. Impias uero eorũ insidias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, suscepit, cũ sceleratissimas eorum malignitates partes Philippensis campi continerent: quæ loca maxima usq; ad mare, montesq; munitos occupauerant, ut penè cunctos transitus sicut unum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cũ Philippos confugisset, circumseptus à nobis, eiusdem perditionis merito cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, & Asiam respirare à bellorum afflictione liberatam. Igitur cõmunem pacem facimus cũ auxiliatoribus à deo nobis donatam: & tanquam de maxima peste corpus Asiæ releuatum, per nostram refouemus uictoriam. Memores ergo uestri, & gentem Iudaicam curauimus reddere lætiorem. Literas quoque per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi seu serui uenundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc & donationibus à me uel Dolo bella clementer oblatis, uos uti cupio: necnon & Tyrios uiolentos uobis esse prohibeo: uel quantacunq; possident Iudæi competentia, restitui præcipio. Coronam uero quam destinatis accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ populoq; S. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotum, & rectoris Iudæorum legati, dixerunt prouinciam uos eorum tenere, quam in uasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum suscipientes, iusta & pia prouidentia uindicauimus, obliuiosos gratiæ uel transgressores iurisiurandi punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, & quæ de nostris hostibus accepistis, hæc non concedimus nisi restituantur

Epistola Antonij ad Hyrcanum

uantur. Nam neq; prouincias, neq; exercitum quisquam illorum senatu præstante suscepit, sed uiolenter subripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiscũt. Quapropter cũ illi pœnam dedissent, nostros auxiliatores præcipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoq; si qua prædia Hyrcani rectoris Iudæorum pauloante, Caio Cassio bellum illicitũ producente contra nostram prouinciam, ablata possidetis, reddite: nec aliquam uiolentiam eis ingeratis, unde lædi possint. Si quid uero iustum contra eos habetis, dum ad locum uenerimus, liceat allegationibus uti: nos autem auxiliatoribus singula iusta consideratione seruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curię populoq; S. Edictum meum uobis destinaui, de quo curã uos habere præcipio, quatenus in tabulis publicis describatur literis Latinis uel Græcis, & in loco eminentissimo descriptum ponatur, unde ab omnibus relegi possit. Marcus Antonius imperator ac triumuir dixit: Quoniam Caius Cassius alienam prouinciã sub exercitu constitutam & auxiliatores deprædauit, & deuastauit Iudæorũ gentem, amicissimam populo Romano, arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo deprędata renouamus, ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus: & quanta Iudęorum corpora uenundata sunt, sicut prius libera remittantur, & possessiones prioribus dominis reliquentur. Si quis autem his nostris edictis nõ obedierit, ulcisci in eo satisfacientes causæ promittimus. Hæc eadem & Sidonijs, & Antiochenis, & Aradijs conscripsit, quæ tempore opportuno referemus, ut signa prouidentiæ Romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta. Cap. XXI

POst hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciliciã obuiauit, & amore suo detinuit: ubi iterum centũ potentissimi Iudæorum ad eum peruenerunt, accusantes Herodem cũ Phasselo. Cõtradicebat autẽ eis Messalla defendendo iuuenes, Hyrcano pręsente, qui socer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, consuluit Hyrcanum, qui magis gentem contineret. Illo autem respõdente, Herodem & fratrem eius: Antonius familiaritatem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat: hos quidem ambos tetrarchas ordinauit, & commisit eis Iudæorũ negocia: quindecim autem ex resistentibus ligauit ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neque ita de legatione reuersi quiescebãt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præsidibus locorum præcepit legatos Iudæorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatum totius. Mox autem Herodes sedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nunciau t, & petijt eos recedere, nec ad certamẽ uenire, ne magnum malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi cõtrarij restitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & qui busdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant: residui uero fugientes, cũ nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minæi defuncto, filius Lysanias in regno succedens, componit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapámque prædictum sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

Herodes cum fratre constituitur tetrarcha Iudææ à M. Antonio

Antigoni & Ptolemei amicitia

De fuga

De fuga Herodis,profectioneq; ad Romam,& Parthorũ tyrannide. Cap. xxii

ANtigonus autem promittit mille talenta & quingẽtas mulieres Parthis offer re,ſi Hyrcanum principatu priuarent,& ipſi traderent,Herodemq; cum ſuis interficerent:quod non compleuit,licet Parthi contra Iudæam expeditionem pa raſſent,deducẽte eos Antigono, Nam Pacorus per maritima,ſatrapa uero Barza farnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludunt Pacorum,Sidonij autẽ & Ptolemaidenſes ſuſcipiunt turmam equitum: quam idem Pacorus in Iudæam deſtinauerat,uexaturam prouinciam,& Antigonum adiuturam,ducem pincerna rum regis unum eis præponens.At cum à Carmelo monte quidam Iudęorum ad Antigonum ueniſſent parati ad auxilia,per quos ſperabat partem aliquam prouin ciæ Antigonus capere, id eſt, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurriſſent,ad Hieroſolymam cum ſuis aſcendit:ubi cõgregatis etiam multis, con

Antigonus obſidetur in templo

tra regiam aulam peruenire ſtatuit,ut hanc expugnaret, niſi Phaſelus & Herodes prælio per forum cõmiſſo eos uiciſſent.Et cũ eum in templo concluſiſſent,dirigunt armatos ut propinquantes domos tenerent, quos populus cũ ipſis domibus igne conſumpſit,pro qua iniquitate paulo poſt Herodes à reſiſtentibus ultionem exe git.Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacularentur, expectabat populus multitudinẽ de prouincia in Pentecoſtes celebratione uenturam. Inſtante ergo die feſtiuo, cir ca templum in ciuitate multa milia hominũ armata & inermia congregantur:com pleuerunt nanq; templum cum ciuitate qui conuenerant,præter aulam quam He rodes cum paucis militibus cuſtodiebat. Cumq; Phaſelus murũ ſeruaret,Herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Quo cum fortiter pugnaret, & multa milia fuga ret,multi ad tẽplum,quidam etiã ad exterius uallum cõfugerũt .Nam & Phaſelus fratrẽ adiuuabat.Pacorus aũt dux Parthorũ cum paucis equitibus, Antigono pe tente,ad ciuitatẽ peruenit,prætextu quidẽ cõponendæ ſeditionis, reuera aũt Anti

Fraus Pacori ducis Parthorum

gono principatum traditurus. Cui dũ Phaſelus occurriſſet, & hoſpitio ſuſcepiſſet, Pacorus dolum aliquem meditatus,flectit eum legationem ad Barzafarnem dedu cere. Phaſelus quidem nihil ſuſpicatus acquieuit,licet Herodes hoc minime appro baret,propter Barbarorum perfidiã.Sed tamen Pacoro alijsq; properare hortan tibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus & Phaſelus.Pacorus uero cum ducentos equites & decem horũ qui liberi dicuntur,eis reliquiſſet,pręceſſit.Cumq; Galilæam intraſſent, cum armis eis occurrunt prouinciæ cuſtodes & Barzafarnes: & primum quidem eos ſtudioſe ſuſcepit,ac munera præſtitit,poſt uero eis contexe bat inſidias.Phaſelus tamen cum ſuis prope mare reuertebatur . Vbi cum audiſſet Antigonum promiſiſſe Parthis mille talenta,& mulieres quingentas, in ſuſpicione iam Barbaros habebat.Nec non & noctu inſidias ſenſerat , dum quidam nũciaret ei ſubito cuſtodiam circundatam . Et tunc capti quidem fuiſſent , niſi expectaſſent Parthi uſquequo in Hieroſolymis Herodes comprehendetur , ne his prius inter fectis,ille ſentientes diffugeret.Phaſelo ergo cum perſuaderent quidã fugiendo pe riculum euitare,propenſius autem Ofelius,qui hoc à Saramalla ditiſſimo tunc Sy rorum audierat,naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant)il le minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt . Cumq; ad Barzafarnem acceſſiſſet:non æqua,inquit,te facere uideo,dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pe cunijs eges,plures tibi ab Hyrcano proferentur q̃ Antigonus promiſit : imò etiã nimis acerbum eſt,ſi legatos,qui ad te cum fide uenerunt,interfeceris. Tunc Barba

rus

rus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum esse, sed falsa eũ suspicione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum & Phaselum ligauerunt, multa de periurio Parthos increpantem, At ille pincerna, qui cõtra Herodem destinatus fuerat, mãdata habens ut eum foras murum procedentem comprehenderet, antequam hoc faceret, nuntij missi à Phaselo, indicauerunt Parthorũ perfidiã. Cũq; audisset Herodes ab hostibus eos ligatos, cũ querelis accedit ad Pacorum Parthorumq; nobilissimos: qui omnem causam scientes dissimulabãt, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium, ne ab aduersarijs tenerentur: nam conuenisse dicebant, ut demonstrarent quantum Phaselus profecisset. Quibus Herodes minime credidit, audiens ab alijs fratris comprehensionem: necnon & suasione filiæ Hyrcani, quam sibi despõderat, de Parthis sũspicabatur. Quam cum alij non attenderent, ipse obediebat mulieri sapientissimæ. Dumq; Parthi cogitarent quid fieri oporteret (nam non eis uisum est palàm tam maximum uirum comprehendere) & in posterum distulissent, Herodes credens magis quæ de fratre uel de Parthorum insidijs audierat, quàm aduersarijs consentire, uespere ueniẽte deliberauit euitare aduersariorum pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cumq; mulieres super iumẽta imposuisset, matrem suam, & sororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Aristobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouissimum fratrem, omniaq; in uia necessaria, & residuam multitudinem, ad Idumæam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimus natura reperiri potuit, qui non, cum præsentia cerneret miseraretur eosdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes quod à patria discederent, & nihil iam de se bonum expectarent. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; confidere hortabatur, ne traderet se mœstitiæ quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorum deposita esset. Et illi quidem Herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabãt, ipse uero penè se interemit, dum carpẽto euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionẽ & timorem, ne hostes eos persecuti remorantes circa passionis curam comprehenderent, suum gladium euaginauit: seq; perimere conantem retinuerunt præsentes uiri, dum dicerent, nõ oportere inimicis satisfieri. Nã non hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberãs, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cõpulsus, facinus quod in se cogitauerat prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propositam, & celerius ad Massadam castellum peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrẽtes egisset, totas obtinuit. In fuga uero nec Iudæis pepercit, qui eũ à ciuitate LX. stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uero loco ubi Iudæos fudit, postea regnum adeptus, aulam oportunam construxit, ciuitatemq; ædificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus obuiauit ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter peregrinos cõductos milites. Oppidum uero Massada in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum susciperet populum: è quibus plus quàm IX. milia dimisit, præcipiens per Idumæam sese liberare, præstans eis uiæ stipendia: necessarios uero in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulieres quę octingentæ fuerunt, tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petrã Arabiæ

receſſit. Parthi uero mox die facto, cum uniuerſam Hieroſolymam & palatiũ de-
prædaſſent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ uſq; ad trecenta talen-
ta fuerunt. Sed & multæ res Herodis euaſerũt. Ille enim aliquas deportauerat per
prouidentiam ſuam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non ſuffeciſ-
ſent, prouinciam exeuntes uaſtabant, & Mariſa potentiſſimam ciuitatem expugna-
uerunt. Antigonus quidẽ cum ſic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur,
Phaſelum & Hyrcanum uinctos ſuſcepit: nimis autem cruciabatur, quod mulieres
fugiſſent, quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pa
ctus eſt. Veritus autem ne multitudo Hyrcano aliquãdo regnum reſtitueret, dum
Hyrcano au-res præciſe adhuc à Parthis cuſtoditetur, aures eius amputauit, molitus ne poſſet rurſus ad eũ
principatus ſacerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc hono-
rem iuſſiſſet integros tantum obtinere. Sed Phaſeli miretur quiſquam fortitudi-
nem. Qui cum ſciret ſe occidendum, non mortem putauit atrocem eſſe, ſed ſub ini-
mico petire amariſſimum iudicauit. Cumq; non haberet manus à uinculis ſolutas,
& aptas ad interficiendum ſe ipſum, ſaxo caput ſuum allidens uitam finiuit. Dicũt
autem quia uulnere confectũ, præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum
interemit, mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cum tamen ad inte-
grum uitam non amitteret Phaſelus, à quadam muliere audiens fratrem Hero-
dem aduerſarios uitaſſe, ſatis internitionem uiriliter & prone ſuſtinuit, dum relin-
queret ſuperſtitẽ, mortẽ ſuam uindicaturũ & ſuper inimicis ulciſci ualentem. Hero
dem tamen magnitudo circũuenientium malorum nõ perterruit, ſed faciebat eum
ſagaciorem. Nam ad Malachum Arabũ regem multa prius ſibi beneficia deben-
Malachus rex tem, remunerationẽ accepturus perrexit: & quod magis opus habuiſſet tum pecu-
nias ſumere, ſeu ſibi debitas, ſeu per donationem dandas, quia multa impetrauerat
Malachus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet, feſtinabat eum ab hoſti-
bus redimere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat etiam Pha
ſeli filium, ſeptimum annum ætatis agentem, quatenus pignus eum Arabis depo-
neret. Sed cum nuntij obuiaſſent & dixiſſent ei Malachum iuſſiſſe, ut à prouincia
ſua diſcederet, quod Parthi præcepiſſent nequaquam Herodem ſuſcipi: qua occa-
ſione uſus eſt, ne debitum perſolueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eum irrita-
bant, quatenus pecunias lucraretur depoſitas uel acceptas prius ab Antipatro: re-
ſpondit Herodes, nihil eos grauare ſe ueniſſe, ſed locuturum ſe tantum de neceſſa-
rijs ſuis negocijs. Poſtquam autem uiſum eſt ei diſcedere, caute pergebat cum pau
cis ad Aegyptum: ueniensq; in quoddam templum, remoratus eſt. Poſtero uero
die, cum ad Rhinocolura perueniſſet, interitum fratris ſui audiuit. Malachus uero
pœnitens perſequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Peluſiũ feſtinan-
ti. Vbi cum inueniſſet claſſem applicitam, prohibebatur Alexãdriam nauigare. Ille
uero præſides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuita-
tem, à Cleopatra ſuſcipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam feſti
nantem, licet tempeſtas eſſet, & Italia ſeditionibus plena nuntiaretur. Vnde cũ na-
uigaſſet ad Pamphyliam, hyeme atrociſſima uix ad Rhodum deducitur. Quò du-
os amiciſſimos ſibi cum occurrere uidiſſet, Sapphinium & Ptolemæum, & inueniſ-
ſet ciuitatem bello Caſſij deuaſtatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non
piguit, ſed & ſuper uires ſuas largitus eſt, & ad eam renouandam donauit pecuni-
as. Cumq; triremes cõſtruxiſſet, & nauigaſſet cum amicis ad Italiam, in Brunduſiũ

deducitur

deducitur,& exinde Romam perrexit,Vbi prius Antonio retulit quæ contigissent per Iudæam,& qualiter frater eius Phaselus à Parthis interemptus, & Hyrcanus captiuus teneretur:& quod Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentẽ,& mulieres quingẽtas,quæ ex primoribus & de genere suo fuissent:& quod suas noctu perduxisset,& uitasset inimicorum manus, multas passus calamitates. Post uero deflebat periclitari suos familiares,dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset,& contemnens pericula,dum festinaret ad eum,in quo solo spes suas & auxilium firmum possideret.

De Herode à senatu rege ordinato. Cap. XXIII

ANtonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quod & in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur,nec nõ et memor amicitiæ patris eius Antipatri,& promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat,si rex esset,quemadmodũ & prius tetrarcha ordinatus:multo magis tamẽ propter odiũ Antigoni,dum seditiosum & Romanis eum inimicissimum arbitraretur,propẽsior erat Herodes apud eum. Cæsar quoq; propter Antipatri expeditiones,quas per Aegyptum patri suo perduxit & hospitiũ uel in omnibus fauorẽ exhibuit:præstansq; Antonio nimis pro Herode studenti,ad petitiones & ad auxilium,de quibus Herodes petebat,paratior erat. Cumq; senatum congregasset,Messala & Atratinus Herodem præsentantes,de patris eius beneficijs intimabant, & quem circa Romanos ipse habuisset fauorem:simul etiam Antigonum accusabant,hostem eum manifestum pronunciantes,non solum ex his quæ prius commiserat,sed quoniam & nunc à Parthis principatum Romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus pro his cõmotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & cõtra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumq; hoc omnibus placuisset,decreuerunt eum creare regem. Summum tamen fuerat Antonio erga Herodem studium,quod ei tantum principatum insperate acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat:nunquam enim putabat Romanos sibi regnum daturos,quod soliti erant generi sacerdotali donare:& ideo fratri suæ coniugis id præbere uolebat,qui nepos per patrem quidem Aristobuli,per matrem uero Hyrcani fuerat,quem postea interfecit,quod apto tẽpore referemus:& quod intra septimum diem contulisset ei senatus,quod nullatenus sperauit,& ab Italia discedere fecisset. Senatu uero dimisso Herodem medium habentes Antonius & Cæsar exierunt,præcedentibus alijs consularibus,immolaturi & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius,cuius initium fuit centesima & octogesimaquarta olympiade,consulibus C. Domitio Caluino II.& C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circunsidebat, plenam omnibus prosperis,tantum uero deficiẽtem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitarat ad Arabas,dum audiret Malachũ pœnitere de his quæ in Herodem commiserat:prohibuit autem deus,qui per noctem tantam pluuiam misit,ut receptacula cisternarum cuncta complerẽtur. Qua copia recreati,exeuntes contra Antigonum confligebãt,cum quibusdã palàm, cum alijs uero furtim:quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodẽ tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet,in Iudæam peruenit,manifeste quidem tanquã Iosippum adiuturus, omnis uero eius machinatio erat ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cũ prope Hie

De Ventidio duce

rosolymam castra posuisset,& satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset,ipse quidem cum ampliori militia discessit:ut non manifestaretur pecuniarum acceptio:Silonem autem cum quadam parte militum ibi reliquit,quem similiter Antigonus remunerabat,ut nihil se molestaret,sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæam & Galilæam deuicerit. Cap. XXIIII

HErodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & cõgregasset non paruam expeditionem ex peregrinis simul & Iudæis per Galilæam, cucurrit super Antigonum.Cõueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium cõpulsi:qui transmissus ab Antonio fuerat,ut Herodem deduceret.Ventidius ergo dum componeret turbas,quas per ciuitates Syriæ Parthi cõmouerant,in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat:Herodi uero quotidie uires crescebant,cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massadam,necessarium putans circunseptos in oppido cognatos liberare,fit illi impedimento Ioppe.Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorũ ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudæi,Herodes cũ paucis militibus eos inuadit,& ad fugam conuertit:Silonem uero incaute confligentem,à periculo liberauit: Ioppen quoque expugnans,de Massada familiares suos eripere festinabat.Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uero propter eius gloriam,imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorum quæ ex ambobus acceperant,plures uero propter spem quam in eum tanquam in regem habebant.Antigonus autem oportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupans,nihil aut perparũ hostes lædebat.Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens,& Risam castellum capiens ad Hierosolymam properauit unà cum exercitu Silonis.Et cum multi fortitudinem eius,castraq; ad occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metuerent,partis illius custodes sagittis eius impetum amouebant,quidam uero etiam excursione facta cum hostibus decertabant.Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murũ,quod bono populi præsto esset,& pro salute ciuitatis,nec manifestorum aduersariorum malitiam recordaretur:sed etiam inimicissimis abolitionem delictorũ quæ in se cõmiserant, præstaturum se promisit.Antigono uero cõtra prædicta Herodis clamante Siloni uel exercitui Romanorum,quia præter suam iustitiam egissent,dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudæo,regnum darent, cum soliti fuissent hoc generi præbere dignoe nam & si nunc de se uel de regno suo grauiter ferrent,tamẽ sacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant,non iusta paterentur,si de honore deciderent. Cum hæc adinuicẽ dixissent,& ad blasphemias peruenissent,Antigonus repellere prope murum uenientes suis præcepit,qui iaculando uel propensius pugnando facile procul à turribus depulerunt eos. Tunc & Silo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remisit,dum indigentiam sumptuum reclamarent,& pecunias ad alimẽta postulatẽt,quosdam uero ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatem loca deserta erant,eo quod à militibus Antigoni omnia diruta fuissent,mouitq; exercitum,& discedere tentabat.Herodes autem petebat Silonis duces uel milites,ut non se relinquerent à Cæsare uel Antonio uel à senatu honoratũ, nam prouidere eorum inopiæ,& facile præbere quæcunq; quærerent se promisit. Post petitionem autem statim ad prouinciam egreditur,nullam occasionem discessionis

Herodes obsidet Antigonũ & Hierosolymam

ſionis Siloni relinquẽs. Siquidem multitudinem, quantam nemo ſperabat, neceſſa riorum deportauit à Samaria: familiaribus ſuis adminiſtrantibus triticum, uinum & oleum & pecora ſimul & alia diuerſa in Hierichũta deducentibus: præuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quæ cum non latuiſſent Antigonum, ſtatim miſit per prouinciam, qui deberent inſidijs prohibere deportatores alimentorum. Cumq; præceptis Antigoni paruiſſent, grandem multitudinẽ armatorũ circa Hie richuntem congregantes, ſuper montes locati, cuſtodiebãt alimoniam deducẽtes. Sed dum hæc aguntur, Herodes non otioſe degebat, ſed decem turmas ſuſcipiẽs, quarum quinque Iudæorum erant, aliæ uero mercede conductæ, necnõ & equites paucos, ad Hierichunta peruenit. Cumq; ciuitatem deſertam inueniſſet, quingẽtos uero excelſa præoccupaſſe cum uxoribus & cognationibus, hos quidẽ dimiſit: Ro mani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs repe riſſent. Igitur cuſtodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimiſit in Idumęa, & Galilęa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarum munere, ut partem exercitus Romani in Liddis ſuſciperet, pro Antonij ſatisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti: Herodi uero minime uiſum eſt otium habere, ſed ad Idumæam fra trem ſuum Ioſippũ cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus de ſtinauit. Ipſe uero cum ad Samariam peruenisſet, & ibi depoſuiſſet matrẽ & alios cognatos ab Maſſada deductos, ad Galilæam uſque peruenit, capturus quædam loca, quæ cuſtodes Antigoni præoccupaſſent. Perueniens autem in Sephoram cuſtodibus Antigoni fugatis in abundantia proſpera erat. Poſtinde contra quoſ dam latrones in ſpeluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina tranſ mittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autẽ iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipſe quadrageſimo die cum omni expeditione pro fectus eſt. Hoſtes uero cum cõflixiſſent, uerterũt læuum cornu agminis eius, quos ipſe inuadens fugauit, ſuos autem fugientes eo loco conſtituit: permanſit uero con trarios perſequens uſque ad Iordanem fluuium, cum per alias & alias uias diffuge rent. Itaque cũ totam Galilæam cepiſſet, præter eos qui in ſpeluncis habitabant, & diuiſiſſet pecunias, unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens, duci bus autẽ multo plus, ad hyemalia eos loca remiſit. Sub idem tempus & Silo ſimul cum ſuis ducibus ad eum uenit, eo quod noluiſſet Antigonus alimenta per hyema lia conſtitutis præbere. Nam plus menſe non eos pauit: ſed miſit in circuitu per pro uinciam, præcipiens ut omnia diſſipantes per montes confugerent, quatenus de ne ceſſarijs nihil habentes Romani, fame conſumerẽtur. Herodes uero prouidentiam eorum fratrem ſuum nouiſſimum habere præcepit, ſimul & Alexandrium oppidũ muro circundare. Qui celerius abundantiam neceſſariorũ militibus præparauit, & Alexandrium olim dirutum reconſtruxit. Eodem tempore Antonius quidem A thenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accerſens contra Par thos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde uero ad ſe auxi liatores conuocare.

Bellum cõtrà latrones

Herodes tota Galilæa poti tus

De geſtis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibuſdam prælijs ac periculis. Caput XXV

CVm Herodes contra latrones in ſpelũcis feſtinaret, Silonem quidem ad Ven tidium tranſmiſit, ipſe uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim

latronum cubilia in montibus abruptis constituta,& per medium altissimos habẽ/
Industria Herodis contra latrones tia transitus,saxis acutissimis circundatos,ubi cum omnibus suis familiaribus late/
bant.Rex autem arcas construens,ferreis catenis ligatas,per machinam de uertice
montis super eos deponebat,dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum
montem potuissent,neq; de superioribus contra eos descendere.Arcæ uero militi/
bus armatis plenæ erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latro/
nes abstractos occidere prævalebant.Sed depositionem arcarum contigit incaute
disponi,dum nimis ad alta descendissent.Habebant etiã intus necessaria. Cum ta/
men arcæ depositæ fuissent,nec auderet quisquam ab speluncis exire,unus ex mili/
tibus gladio cinctus,& ambabus manibus catenam tenens ex qua arca pendebat,
descendit in speluncam,abhorrens moram nõ audentium exire latronum. Cumq;
prope unam speluncam uenisset,primum quidem iaculis multos fugauit,post au/
tem falce resistentes impellebat ad præcipitia ruere.Cumq; intus ingressus fuisset,
multos occidit,& reuersus in arca quieuit:timor uero reliquos gemitum audientes,
& salutis desperatio comprehendit.Rei uero terminum nox prohibuit:& multi re
ge concedente sese subiectos tradiderunt.Eo modo & in posterum cõflictionibus
usi sunt,ut ab speluncis latrones exirent,& ante ianuas pugnarent.Milites autem in
circuitu syluæ ignem miserunt,& ita multos occiderunt. Tunc senex quidam intus
cum septem filijs & uxore relictus est,à quibus petitus quatenus eos ad hostes di/
mitteret exire,stans super ostium speluncæ,unumquenq; filiorum suorum exeun/
tem prosternit,usquequo cunctos interemit,post autem & suam uxorem.Cumq;
in præcipitio cadauera iactasset,super illa se quoq; dedit,mortem pro seruitute su/
stinens: multaq; prius in Herodem uociferatus, & infirmitatem exprobrans, licet
rex dexteram ei tetendisset,& omnem licentiam promisisset.Igitur his actis,iam o/
mnes speluncas obtinuerat rex.Vbi ducem Ptolemæum ordinans, ad Samariam
cum sexcentis equitibus & tribus milibus peditum discessit, tanquam Antigonum
expugnaturus.Ptolemæo uero non bene hæc militia cessit:siquidem hi qui prius
Galilæam turbabant,inuadentes eum interemerũt.Cumq; hoc feciſſent, in nemo
ribus & in difficillimis locis confugiunt,prædantes & rapientes omnia:quos reuer/
sus Herodes puniuit.Nam multos transgressores interfecit:& eos qui in munitissi/
mis locis confugerant,obsidione capiens occidit,& castella deposuit. Mulctauit e/
tiam ciuitates,rebellibus extinctis,centum talentis.Interea Pacoro bellis ruẽte,cum
Parthi fugissent,mittit Ventidius Machæram adiutorem Herodi cum duabus co/
Machæra Herodi uenit auxilio hortibus & mille equitibus,Antonij præceptis obsecutus.Machæra siquidem An
tigono uocãte præter sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat,explora
turus eius negotia. Cuius factionẽ suspectam habẽs Antigonus,aduentũ eius non
suscepit:sed fundis eum prohibuit,& demonstrauit eius uoluntatem. Quod ubi
Machæra sensit,& Herodem optime sibi persuasisse cognouit:secq; peccasse nõ au/
dientẽ ammonitionẽ illius,ad Samariam ciuitatem discessit:Iudæos uero per uiam
occurrentes amicos & inimicos prostrauit,iratus in his quæ passus est. Rex autem
his incitatus,ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc delibe
raret proficisci,& suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei
quàm hostibus nocerent,secq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni,Ma/
chæra secutus supplicabat ei ut permaneret:si tamen omnibus modis iturus esset,
fratrem suum Iosippum sibi præponeret,ut debellaret Antigonum. Itaq; petitus

à Machæra

à Machæra, reconciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippũ cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Machæræ aduersaretur. Ipse porrò ad Antoniũ festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; congregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamen quod in uia Barbari multos inuaderent & interimerent, nõ audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorũ uenissent, insidiæ Barbarorum ibidem locatæ, eũtes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos ocioſe ſedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetũ super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, & retro obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciẽs, statim hostes inuadit. Quos cum in fugã uertisset, audaciã suorũ excitauit, & cõfidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undique Barbari circundati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinulæ & mancipia, uniuersa rex hæc eripiens pergebat. Porrò tamẽ cum multi de sylua propinquante eo campis contra eum exissent, his confligens ipse cum cohorte fortissima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunam sequentibus uiam præstabat, qui saluatorem & propugnatorem eum uocauerunt. Cum autem prope Samosata perrexisset, transmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxilij causa. Nam Barbarorum insidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præsentẽ alacriter uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi quem pauloante regem ipse mõstrauerat. Sed cum Antiochus non multo post oppidum traderet, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipse uero ad Aegyptum discessit. Tunc Sosius duas legiones cum Herode præmisit ad Iudæam, ipse etiã cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uero Iosippum in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per mõtes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichuntem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis militibus nouis & bellorũ inexpertis existentibus, quorũ multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: siquidẽ sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autem cum inimicos uicisset, caput Iosippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam post hæc deferentes Galilæi potentes gentis suæ, socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoq; & in Iudæa rebellauerunt. Machæra tamen oppidũ Gutam munitissimum capit. Nuncij uero cum regi in Daphnè Antiochiæ indicassent fratris casum, & ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidẽter in somnis de morte fratris sui uidisset, festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, & habens etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adijt. Cui cum hostes occurrissent, & prælio uicti fuissent, in aliquo oppido conclu duntur, unde & prius egressi sunt, dum congressiones facerẽt, multa tẽpestate commotas. Nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cum

Herodes ad Antonium properat

Barbarorum insidiæ

Iosippus in Iudæa perit

Galilæi deficiunt ab Herode

ab Antonio ſecunda legio ueniſſet,hi qui oppidũ tenebãt,territi nocte ipſum relinquunt:& rex ad Hierichuntem urgebatur,ultionem exacturus pro fratre. Vbi cum profectus eſſet,potentiſſimos ſuos pauit. Poſt conuiuium autẽ cum ad ſuperiorem domum aſcendiſſet,dimiſit omnes qui præſentes erant,ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit,& neminẽ cõprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem eſſe,dum tam maximũ & mirandum periculũ uelociter euitaſſet. Poſtero die aduerſarij cum à ſummitate montium ſex milia ad pugnam deſcenderent,timorem Romanis immiſerunt. Qui cum acceſſiſſent,iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabãt,& ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus autẽ ad Samariã ducem mittit Pappum nomine,cum aliquanto exercitu,cupiens hoſtibus opinionem de ſe tanquã de bellatore præſtare. Machæra uero duci Pappo aſſidebat. Herodes autẽ quinq; ciuitates cũ cepiſſet,relictos ibi duo milia exiſtẽtes interfecit,ipſasq; ciuitates incendens, rediit cõtra Pappũ,qui caſtra ſua circa uillam Aſſanã uocabulo diſpoſuit. Dumq; multi confluerent ad eum ab Hierichunte,& ab Iudæa,iuxta hoſtes acceſſit, eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos perſequens,pro fratris ſui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugiſſent,tectis aduolſis,deſuper lapidibus eos oppreſſit. Quod factum aduerſariorũ magis animos confregit,ſperantium futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium:& niſi tunc tempeſtas grãdis deſcendiſſet, & ſi rex ad Hieroſolymam exercitum uictoria confidentem deſtinaſſet,omne opus tunc perfeciſſet,Antigono iam fugam meditante,& à ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto, cœnare milites præcepit,Ipſe uero cum in quandã domum laſſus intraſſet, ubi balneũ erat,penè maximum periculum incidit:quod prouidẽtia dei uitauit. Nam nudum & cum uno ſequente puero lauantem,hoſtiũ quidam,qui armati in eadem domo præ timore cœlati fuerant,inuadunt. Quorum unus exijt gladium tenens,& peruiam cucurrit,& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati,nihil tamen regem læſerunt. Poſtero tamẽ die interempti Pappi caput Pherora decidens pro ultione fratris,Herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinẽte uero hyeme regreſſus inde,prope Hieroſolymam peruenit,& iuxta ciuitatem caſtra ſua locauit:tertio regni ſui anno,ex quo Romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murum accedens tranſmigrauit,unde potuiſſet ante templũ ciuitas expugnari,ſicut & prius à Pompeio:& tribus aggeribus locum circundans, turres erexit. Cumq; multa manu ad opus uſus fuiſſet,& ſyluam decidiſſet,& opportunos operantibus præpoſuiſſet,ipſe ad Samariam pro nuptijs diſceſſit,ducturus Alexandri filii Ariſtobuli filiã:nã hanc ſibi deſponſauerat,ſicut & prius retulimus.

Herodes telo uulneratus eſt

Nuptiæ Herodis

Quomodo Herodes Hieroſolymam expugnauerit. Cap. XXVI

POſt nuptias autem uenit Soſius per Phœnicen,cum exercitum per mediterranea præmiſiſſet:uenit etiam multitudo equitum & peditum. Tũc rex quoque regreſsus eſt à Samaria,non paruam ſuperiorem expeditionẽ producens:ſiquidem triginta milia fuerant. Omnes autem prope Hieroſolymorum muros congregabantur,ubi circunſidebant per aquilonis partem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat undecim cohortes peditum,& ſex milia equitum,necnon & auxiliatores Syri,& duo duces:Soſius quidem,ab Antonio miſſus auxiliator. Herodes autẽ decertabat pro ſe,quatenus ab Antigono principatũ reciperet,qui Romæ dudũ hoſtis

ſtis fuerat iudicatus,& pro illo rex Herodes per ſenatuſcõſultum ordinatus. Cum multa autem alacritate uel certaminibus Iudæi,qui intra muros cõcluſi fuerant,Herodi repugnabant,multáque pro templo iactabant: & multa pro ſolatijs populi, tanquam liberãte eos à periculis deo:& omnia foras ciuitatem deſtruebãt,nè quid alimenti uel hominum uel iumentorum relinqueretur: & latrocinijs furtim uſi, inopiam eis parabãt.Quæ cum Herodes proſpexiſſet,aduerſus latrocinia quidem in opportuniſſimis locis inſidias parauit:de expenſis autem longius agmina militum tranſmittẽs,uenalia congregabat:ut intra paucum tempus multam affluentiam eis neceſſariorum faceret abundare:manuq; multa frequenter operãtes, tres aggeres citius erigunt.Aeſtas enim erat,& nullum operantibus impedimentum fiebat: ſed machinamenta inferentes,murum permouebant,& omnibus experimẽtis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatem exiſtentes.Nam illi reſiſtentes,cõtra iſtos non parua excogitabant:quædam adhuc imperfecta inſtrumenta,alia uero perfecta comburentes.Cumq; ad manus ueniſſent,nõ minores Romanis audendo fuerunt,niſi quia diſciplina deerat militaris.Aduerſum machinas namque muros conſtruebant,iam prioribus ædificijs euerſis:& ſub terram fodientibus occurrẽtes confligebant:deſperatione tamen potius quàm prouidentia belli uſque ad ultimũ permanebant,licet magna expeditione obſeſſi,uel fame fatigati,uel inopia neceſſariorum fuiſſent exhauſti.Nam ſeptimus tunc annus acciderat.Interea aſcendunt quidem ſuper murum uiginti priores,poſtea uero centuriones Soſij.Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta,ſecundus autẽ quindecim,& aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt:quas Herodes Antigonum incendiſſe dicebat, odium ei mercatus Iudæorum:Sed poſt dum capta exterior pars templi fuiſſet,& inferior ciuitas,ad interius ſacrarium & ad ſuperiorẽ ciuitatem Iudæi confugerũt. Cumq; timuiſſent,ne prohiberẽt eos Romani deo quotidianas immolationes offerre,per legatos ſupplicabant,permitti uictimas ſolitas introduci.Herodes autem dum putaret eos iam quieuiſſe,conſenſit.Sed cũ nihil uideret fieri eorũ quæ putaſſet imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu,inſtanter accedens,ciuitatẽ expugnat,& omnia ſtatim internitionibus ſunt cõpleta.Siquidem Romani pro mora obſidionis iraſcebantur;Herodes autem nullos ex Iudæis aduerſarios relinqui uolebat.Occidebant igitur per uicos & per domos quoſcunq; inueniſſent, fugãtes eos,& in templo cõcludentes:neque infantibus,neq; ſenibus,neq; infirmitati mulierum miſericordiam præſtantes.Sed & rege deſtinante & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextram retineret immotam,ſed furioſi cunctam ætatẽ extinguebant. Vnde & Antigonus nec priorem nec præſentem fortunam conſiderans,à turre deſcendit,& procidit ante pedes Soſij.Ille tamen nequaquam eius miſertus pro calamitate,ſed plauſibus incontinenter uſus,Antigonam eum tanquam fœminam nominauit,quem non ut mulierem ſine cuſtodia remiſit.Et ille quidem ligatus cuſtodiebatur.Herodes autẽ prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam feſtinabat multitudo peregrina templum uidere,& ſancta in ſacrario cõſtituta. Rex autem quoſdam petens,alijs interminatus,multos autẽ & armis uetabat: perditionem priorem uictoriam æſtimãs,ſi quid inuiſibiliũ uiſum fuiſſet.Reſecabat etiam rapinas ciuitatis,multum contra Soſium altercatus,dicendo:Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarint,ſolitudinis me regem relinquent:ſed & tantis ciuibus proſtratis,paruum uniuerſi mundi principatum iudicari, pro repenſatione

Antigonus tradit ſe Soſio

Herodes defendit templũ à militibus

necis

necis huiuſmodi. Ille uero cum pro obſeſſione militibus iuſte prædam permitti dixiſſet, reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo pro mercede ſingulis præſtaturũ, & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali, & ipſi Soſio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hæc clades Hieroſolymorum urbi contigit, conſulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo: centeſima & octogeſimaquinta olympiade, tertio menſe, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuerſa calamitate quæ ſub Pompeio Iudæis illata eſt. Nam & tunc eodem die capti ante uigintiſeptem annos eſſe noſcuntur. Soſius uero cum auream deo coronam deuouiſſet, reuerſus ab Hieroſolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoque ueritus ne cuſtoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regibus deſcendentem, Herodem autem priuatum: & quod oporteret filios eius regnare propter genus, ſi ipſe Romanis peccaſſet: multis pecunijs compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet, Herodes quidem timorem depoſuit. Deſtitit autem hoc modo Aſamonæi principatus poſt centum uigintiſex annos. Nam de familia clariſſima, & nobiliſſimo genere, uel honore ſacerdotali fuerat, Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egiſſent, propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt. Tranſijt autẽ ad Herodem Antipatri filium de familia populari, & genere priuato, & ſubiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Aſamonæorum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSQVINTVS

De Herodis auaritia & morte Antigoni

CAPVT PRIMVM

OSIVS quidem & Herodes qualiter Hieroſolymã ceperint, necnon & Antigonum captiuum, in ſuperiori uolumine demonſtrauimus: ſequentia uero nunc explanabo. Cum autẽ totius Iudææ principatũ Herodes ſumpſiſſet, quantoſcunq; priuatos ſui fautores inuenit, in dignitatibus eos conſtituit: illos autem qui cõtraria elegerant, nõ deſtitit tormẽtis ſingulis diebus afficere. Honorabãtur autem apud eum Pollio Phariſæus, & Sameus diſcipulus illius. Siquidem obſeſſis Hieroſolymitis, iſti perſuadebant Herodem ſuſcipi, pro quo & compenſatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondã in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyrcanus, prædixerat improperans ei & iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes perſequeretur: quod & factum eſt, deo ſermones illius adimplente. Eodẽ tempore cum Hieroſolymam ueniſſet Herodes, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argẽti & auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit etiã quadragintaquinq; primates partis Antigoni. Nã & cuſtodes per portas muri diſpoſuerat, ne quid deportari poſſet cũ defunctis. Cadauera uero dũ excuterentur, ſi quid argenti aut auri, uel aliud neceſſarium fuiſſet inuentum regi ferebatur: nullus uero malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquiſi-

ta

ta,deterius expendebat. Prouincia autem inculta permãsit,septimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum Antigonũ susceptisset,deliberauit ligatum ad triumphũ seruare. Sed audiẽs gentem rebellare Antigono fauentem, donisq; Herodis redemptus,decreuit in Antiochia illum perimere,quia nullatenus Iudæi quiescerẽt. Quod testimonio Strabonis Cappadocis confirmatur,ita dicentis: Antonius Antigonum Iudæum *Strabo* Antiochiam perductum interfecit. Et usus est hic primus Romanorum,regem occidisse,dum non æstimaret alio modo sententias Iudæorum flectere, quatenus susciperent pro illo constitutũ regem. Nam nec tormentis subditi,regem eum appellari patiebãtur,tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo.

De reditu Hyrcani ad Herodem à Parthis,& ambitione principatus sacerdotij & Aristobuli pulchritudine. Cap. II

CVm uero Herodem principatum tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotũ audisset,qui captiuus apud Parthos tenebatur,rediit ad Herodem,de captiuitate tali modo solutus. Barzafarnes & Pacorus Parthorũ duces,cum captiuos Hyrcanum principem sacerdotum prius constitutum, post autem & regem, & fratrem Herodis Phaselum ad Parthos perducerent: Phaselus non tolerans uinculorũ opprobrium,& omni uitæ præponens mortem glorioſam,ipse suus peremptor, sicut prædictum est,apparuit. Hyrcanum uero ad Parthos perductũ,Phraates Parthorum princeps modestius attendebat,dum nobilitatẽ prosapiæ eius audisset. Quapropter remissum à uinculis,Babyloniæ habitare cõcessit, ubi & multitudo Iudæorum Hyrcanum tanquam principem sacerdotum & regem, & omnes usq; ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant. Qui dum his frueretur, & audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicissimus existens: quem & gratiæ memorem putauit,quod eum à quæstione & mortis damnatione, uel periculo tormẽtisq; liberasset. Sermones ergo Iudæis proferebat, festinãdo ad eum proficisci. Qui uetabant,& rogabant eũ permanere,dicentes, quod officiorũ simul & honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset:præsertim dum nihil ab Hierosolymitanis posset mereri pro diminutione corporis, quam ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur,quas priuati à benefactoribus acceperunt:nã mutant eos fortunæ prouentus. Talia cum ei suggererent,Hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribẽs Herodes,petebat eum Phraati & illic Iudæis habitantibns supplicare, quatenus non inuiderent ei unà secum cõmune regnum possidere. Nam tempus extitisse dicebat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs,cum ab eo nutritus & saluatus esset. Hæc scribens Hyrcano, mittit ad Phraatem legatum Saramallam & dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere,quas pro beneficio deberet. Erat autem studium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum principatum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: & Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum disperdere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho pecuniasq; Iudæis ei dantibus ut ueniret, cum omni eum honore suscepit: & in conuentu primum ei locum,& in conuiuijs primum lectum cõcedebat: quem etiam decipiebat patrem uocando, & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cũ eo sui principatus utilitates, unde & in familia

eius

eius ſeditio exarſit. Nam dum obſeruaret ne nobiliſſimus quidã princeps ſacerdo-
tum dei haberetur, inuitauit aliquẽ ex ignobiliſſimis ſacerdotem de Babylone, no-
Ananelus cõſtituitur ſacerdos ab Hero. mine Ananelum, & huic principatum ſacerdotij deſignauit. Quod non pertulit A-
lexandra filia Hyrcani, uxor Alexandri filij Ariſtobuli regis, ex quo filios habuit:
unum quidem pulcherrimum Ariſtobulum nomine, et Herodis iugalem Mariam
men, forma nobiliſſimam. Turbata ergo & modeſte ferens infamiam filij, quod il-
lo ſuperſtite alter aduena principatũ ſacerdotij meruiſſet, ſcribit Cleopatræ, quo-
dam ſodali ſuo literas deportante, ut peteret Antonium principatum ſacerdotij fi-
lio ſuo præſtare. Sed & Antonio negligente petitionem, amicus eius Gellius ad Iu
dæam cũ propter aliquas cauſas peruenĩſſet, & uidiſſet Ariſtobuli pulchritudinem
& magnitudinem & iuuentutem, mirabatur: nõ minus etiam Mariammen regi co
habitantem ſtupebat. Vnde Alexandram bonorum liberorũ matrem exiſtimãs,
De Gellio, & pulchritudine Ariſtobuli & ad ſermonem eius ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio
deſtinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omnibus adimplebit. His
elata uerbis Alexãdra, imagines Antonio direxit. Cui Gellius referebat dicẽs, non
ab homine putari, ſed à quodam deo eſſe liberos Alexandræ, dum uellet ad libidi-
nes Antonium emollire. Qui puellam quidem accerſere erubuit Herodi nuptam,
uerumetiam Cleopatram metuens contriſtari. Scripſit ergo puerum trãſmitti cum
honore, addens, niſi graue uiſum foret. His deportatis ad Herodem literis, nõ cau-
tum exiſtimauit iuuenem excellentem Ariſtobulum, & tunc iam ſedecim annos du
Notatur Antonij libido centem, genere nobiliſſimo, ad Antonium deſtinare potentiſſimum Romanorum
& paratum ſuæ luxuriæ ſupponere puerum, qui etiam libidinoſior per potentiam
exiſtebat, Reſcripſit ergo dicens: Si puer exierit à prouincia, ſtatim omnia bellis uel
ſeditionibus complebuntur, Iudæis ſperantibus rerum nouarũ mutationem. Qui-
bus reſcriptis cum Antonio excuſaſſet, iudicauit nõ ultra puerum uel Alexandram
humiliare: ſed etiam uxore ſua Mariamme ualde petente, quatenus fratri ſuo prin
cipatum ſacerdotij redderet: quod prodeſſe arbitratus eſt, dum nec ad Antonium
proficiſci poſſet tali præditus adoleſcens honore. Conuentum itaq; faciens amico-
rum, multum Alexandram accuſabat, dicendo, latenter inſidias egiſſe pro principa
tu, dum per Cleopatram ageret, quatenus ipſe quidem regno priuaretur, puer au-
tem pro ipſo rerum adminiſtrationem ab Antonio ſuſciperet: & hęc quidem illam
non iuſte poſtulaſſe, quod & filiam ſuam à poſſeſſo iam honore priuaret, & ſeditio
nes in regno moueret, cum multum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & non for-
tuitis periculis: uerumetiam nullatenus memor ipſe malorum illius, ſed beneuolus
circa eos eſſet, & nunc puero principatũ ſacerdotij præberet: ideoq; olim ordinaſſe
dicebat Ananelũ, quod ualde puer eſſet Ariſtobulus. Cum tamen hæc non incau-
te dixiſſet, ſed pro deceptione mulierum & præſentia amicorum, læta ex non ſpe-
ratis Alexandra cum lachrymis ſatisfecit: dicens, de ſacerdotio quidem omnia pro
infamia ſe feſtinaſſe: regnum uero nec deſideraſſe, inquit: nec ſi oblatum eſſet, cupi-
de ſuſcepiſſe: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatum eius &
tutelam, cuius uirtute totum genus meum effulget honoribus: nunc quoq; benefi-
cijs uicta, ſuſcipio filij honorem, & in poſterum ad omnia ero ſubiecta. Petebat ue
ro, ut ſi quid propter genus & præſentem ſibi fiduciam temerarium pro indigna-
tione feciſſet, ignoſceret. Poſtquam autem locuti ſunt, dextris datis reconciliantur,
omni ſuſpicione ut uidebatur ſublata.

De in-

De interfectione Aristobuli, & Herodis amore in Mariammen Cap. III

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananelum præter legem exuit, seditiones domesticas pacãdo: nam non licebat aliquem honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotium, & ordinaret fratrẽ eius Oniam: secundus autem Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit: tertius Herodes principatum sacerdotij adolescẽti tradidit Aristobulo. Et nunc quidem putauit sedasse cõtentionem. Et licet reconciliati fuissent, non tamen securus degebat, dum Alexandrã ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerum caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiam custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio suscitabant: nam superbia muliebris diligentiã custodię indignabatur habere, dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari, & fucosum honorẽ cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatrã igitur, in quibus existeret, frequẽter se lamentando destinabat, postulans sibi auxiliũ præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanq; pro mortuorũ exequijs parauit, in quibus & seipsam & filium mitti iussit: præcipiẽs conscijs famulis eos noctu deferre, & exinde uiam ad mare facere, ubi nauim qua nauigarent ad Ægyptũ, præparatam haberet. Hæc Sabioni amico Alexãdræ Aesopus seruus eius edixit: Quod cũ Sabio audisset, & inimicus Herodis esset, quod inter insidiatores Antipatri de ueneno conscius putaretur, odium lenire pro indicationis fauore putauit: & regi nũtiat insidias Alexandræ. Qui cum iam usq; ad conatũ procedere dimisisset, in ipso facinoris opere detinuit, sed inuitus concessit culpam, dum putaret nullatenus Cleopatram cessare, si contra se causam inuenisset. Palàm ergo magnanimitate uel modestia ueniam eis largitus est. Proposuit tamen omnibus modis adolescentẽ perimere, non tamen cito, propter uerisimilem dissimulationẽ. Cum ergo tabernaculorũ festiuitas uenisset, quæ apud nos cum summa ueneratione celebratur, tũc quidem distulit, & in delicijs ipse & reliqua multitudo degebat: mouit tamẽ eum festinare uoluntatem suam conficere inuidia. Nam dum adolescens Aristobulus decimũ & octauum annum ducens, secundum legem super aram ascenderet uictimas immolaturus, & ornatu sacerdotali circundatus, celebraret religionis cõsequentia, magnitudinem super ętatem ostendens, necnon & generis dignitatem, populi concitauit fauorem, & Aristobuli aui sui præsens memoriam eis reduxit. Qui paulatim iritati uoluntates suas iam demõstrabant, gaudentes simul & lætitia perfusi, uocesq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebãt, ut manifestus fieret populi fauor & temeratius, sub regno utiq; constituti, cum aliorũ præterita beneficia memoratẽt. Inter hæc omnia, statuit Herodes uoluntatem quam in adolescentem habuisset implere. Celebratione aũt transacta, dum in Hierichunte maneret, & in conuiuiũ eos Alexandra peteret, Herodes adulabatur adolescenti, & illiciebat ad affluentiã potionis, paratus conludere, uel iuueniliter ad gratiã illius iocari: & loco ęstiuo illic existente, collecti simul exierunt refrigeriũ captantes. Cumq; fontibus assisterent, calorem meridianũ aura temperare, prius quidem natantes seruos & amicos prospiciebant: post aũt cum adolescẽs iritaretur, Herodis amici, quibus hoc pręceptũ fuerat, tenebris iam tenentibus, sæpe eum mergentes tanq; cum eo ludentes, non

Sacerdotum Herodes tradit Aristobulo

Conspiratio Alexãdræ & Cleopatræ in Herodem

Aristobulus dolo Herodis submergitur

emiſerunt, uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobulus quidem ita extinctus eſt, decimũ & octauum annũ agens ætatis, cum principatum ſacerdotij anno non amplius tenuiſſet, quẽ rurſus Ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nuntiato, inceſſabilis eas ſtatim dolor defuncti inuaſit. Ciuitas etiã rumore delato, lamentis cuncta completa eſt, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexandra uero plus cõſumebatur cõſcientia peremptionis, nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit, licet ſæpius ſua manu uitã finire niteretur, deſijt tamen ſi poſſet uiuens ſufficere ad ultionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam uitam tenebat, ne daret ſuſpicionem filium ſuum inſidijs perijſſe: per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tempore uindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat. Herodes autem omnibus ueriſimilis uidebatur non inſidiarum adoleſcentis autor extitiſſe. Nam non tantũ quæ ad funus pertinerent peragebat, ſed etiam lachrymis uſus animæ confuſionem uerã eſſe monſtrabat. Interdum etiam & dolore uincente, eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat, & licet adoleſcentis mors pro eius tutela putaretur, manifeſtũ tamẽ erat, quod pro ſatisfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorãs, multum apparatum circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimiumq; ornatũ ſimul ſepelijt, ut dolorẽ mulierum penè deleret, & ſolaretur eas per iſtam partem. Alexandram tamen nihil tale deuicit, ſed ſemper mali memoriã mœſtitia incitabat, & ſcripſit Cleopatræ Herodis inſidias, & filij perditionẽ. Quæ dum feſtinaret petenti ſubuenire, calamitates Alexandræ miſerata, propriã omnem cauſam confecit, & petere Antoniũ uindicare adoleſcentis interitũ non ceſſabat, cum diceret non eſſe dignum, Herodem per eum regem ſtatutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus eſſet Antonius, ad Laodiciam perueniens mittit præcipiens Herodem ad ſe proficiſci, ſibiq; pro morte Ariſtobuli ſatisfacere: nam non recte inſidiæ confectæ per eum extitiſſent. Qui cum cauſam timuiſſet, & Cleopatræ contrarietatem, quæ non ceſſabat Antonio ſuadendo quatenus eum damnaret, ſtatuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patruũ ſuum Ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet, demandauit ei ſecrete, ut ſi quis ab Antonio paſſus eſſet, cõtinuo Mariãmen occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebatur, & timuiſſe ne cõtumeliam poſt eius mortẽ pateretur, dum per pulchritudinẽ illius ab alijs deſiderari poſſet: per quæ demonſtrabat impetum Antonij quem in eam habuiſſet, cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes quidem hæc pręcipiẽs, ſpe incerta ad Antoniũ perrexit. Ioſippus autem cum in diſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet, & propter hoc frequenter Mariãmen conueniret, & de negotijs honoris cauſa reginam percontaretur, fauorem & amorem circa eam Herodis inſeruit. Mulieres aũt cum illũ adulationibus emolliſſent, plus autem ab Alexandra ſeductus Ioſippus, ſententiã regis demõſtrauit, & mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec poſt mortem ſine ipſa poſſet eſſe: dum diceret, quod ſi quid acerbũ ab Antonio pateretur, non ſuſtineret ab ea nec poſt interitum ſeparari. Hæc quidem Ioſippus. Mulieres aũt non hoc amorem affectus Herodis putarũt: ſed timuerunt, ne reuerſus tyrãnica crudelitate ſibi mortem inferret, ideoq; de uerbo ſuſpicionem nõ paruã perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hieroſolymorũ ab inimicis Herodis diſperſus

Diſſimulatio Herodis

Inſanus Herodis erga uxorem amor

eſt

eſt,quod Antonius tormentis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit,plus uero mulieres. Tum Alexãdra Ioſippum flectit,ut cum ipſis ad Romana ſigna confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce Iulio progni cuſtodia caſtra poſuerat: dicens, primum ſi qua turba in aula concurrerit,ipſę in tuto exiſterent,dum Romanos propitios haberent:præterea ſi Mariammen Antonius perſpexerit, principatum recipere ſperamus, nec in aliquod poſtea ſeruitium de propagine regij generis deſcendemus. Cum has rationes fugæ cogitaſſent,literæ ab Herode de omnibus ſuis cauſis deportãtur,priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisſet, cõfeſtim eum donis de Hieroſolymis deportatis recõciliauit:& ſermonibus dicere compulit,ut nequaquã cõtrarij quiddã de ſe haberet, & Cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatisfactionem ualere. Nam non inquit iuſtũ eſt Antonius, ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat: quia qui honorem ei dederunt, ipſi ei uti poteſtate permiſerunt. Quo pacto flexa eſt Cleopatra, ſciens nequaquam alienum principatum ſcrutari prodeſſe. Cum de his ſcriberet Herodes,alioſq; narraret honores,quos ab Antonio in cõuentu uel in conuiuijs quotidianis haberet: & hæc tamen obtineret,licet in accuſationibus Cleopatra moleſta nimis exiſteret, quæ prouinciæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaret, ſed quia Antoniũ iuſtũ circa ſe cognoſceret, nihil horum difficillimum ſperaret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa ſe Antonij,ſperaret Cleopatræ recõciliari animo poſſe,& ſe hoc facere dicebat:nam Antonium petitiones ſuas adimpleſſe, & ſibi inferiorem Syriam conceſsiſſe denũtiauit:& per hoc ſolatium refutaret & reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa iuſsiſſet. Cum hæ literæ ueniſſent, deſierunt ab impetu, quem tanquam de mortuo habuiſſent,ut ad Romana ſigna confugerent,non tamen earum latuit uoluntas. Nam præceſsit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæam reuertitur: ſtatimq; ſoror eius Salome ,materq; eorũ conſilium quod habuiſſet Alexandra cum ſuis aperuerũt: Salome uero & contra maritum Ioſippum accuſationem protulit dicens, quod cum Mariamme frequenter conueniſſet. Hæc uero dicebat inimicitiarum cauſa,quod frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem callidus ſemper,& nimis Mariammen amans, licet ſtatim conturbatus fuiſſet, non tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere:ſed in utroq; anxius,ſecrete eam inquirit,utrum uerum eſſet de Ioſippo quod audierat,an falſum. Illa uero cũ iuramento affirmante,& ſatisfaciente,quod in nullo peccato fuiſſet ei commixta, paulatim rex deflectitur,& ira deleta cõiugis amore ſuperatur, & ut iam ſatisfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet, & honeſtati eius multas ageret gratias:fauorem quoq; quem erga ipſam uel amorem haberet pandebat: & qualia ſæpe amantibus contingunt,collachrymabant inuicem, magno ſtudio ſeſe pariter diligentes. Cum uero rex ſuum affectum iam prætermiſſa zelotypia confirmaſſet,non amantis eſt,inquit Mariamme, quod mandaueras Ioſippo,ut ſi quid patereris ab Antonio moleſtum, me perimeret, quæ nihil tibi peccaſſem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardeſcens in furorem,ſtatim eam ab amplexu dimiſit,clamans,& ſuos capillos dilacerãs: dicendo manifeſtum ſignum cepiſſe,Ioſippum cum ea habuiſſe communionem: nam nullatenus prodidiſſet,quod ſecrete audierat,niſi maxima fides illis interfuiſſet:credẽsq; de crimine, penè ſuam interfeciſſet uxorem, niſi uictus amore, furoris impetum refrenaſſet,

ſeipſum conſumens:Ioſippum tamen ulterius,nec ad ſuam faciem uenire permiſit. Alexandram uero tanquam totius mali cauſam ſeruari præcepit.

De malitia Cleopatræ & Herodis uirtute Cap. III

INterea per Syriam turba cõmouebatur, Cleopatra non deſiſtente Antonium flectere, quatenus omnibus oppreſsis potentiam ſingulorum ablatã ſibi donaret:multũq; ualebat, deſiderio ſui illo inflãmato: quæ cum natura auara exiſteret, nihil iniuſtum reliquit.Siquidem fratrẽ ſuum,quem iam habiturũ regnũ ſciret, ue nenis aggreſſa conſumpſerat, quintũ & decimũ ætatis annum agentẽ: ſororẽ aũt Arſinoẽ Epheſi ad templũ Dianæ confugientẽ,per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa,& corpora uiolabat:neq; ſacrariũ tam caſtum fuit,aut aſyli priuilegio tutũ,cuius ornatum ipſa non abſtulit, nec tam profanũ uel inceſtum, quod ſolum potuiſſet auaritiæ illius ſatisfacere.Et cũ omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatisfaciebat:ſiquidẽ cuncta deeſſe ſuis deſideriis ſemper putabat. Quapropter & Antoniũ cõpellebat aliquid ab alijs auferentẽ ſibi donare.Nam cum trãſiſſet ad Syriã cum eo,& eam cogitaret poſsidere: Lyſaniã quidẽ Ptolemæi filium accuſans, quia Parthos contra Remp.duxiſſet,occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi.Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus eſſet, ut non tãtum uerbis,ſed etiam uenenis uideretur obedire,manifeſtam quidem iniquitatem uidens,petebat eam, ne ſe tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei:nec quãta illa præcepiſſet perficiens, palàm iniquus uideretur.Ideoq; partes prouinciæ uniuſcuiuſq; recolẽs,donauit ei: præſtans etiam ciuitates quæ citra fluuium Eleutherum uſq; ad Aegyptum erant, excepta Tyro & Sidone,quas à maioribus liberas eſſe cognouerat, licet multum eum illa ſibi eas præbere ſupplicaſſet. Cũ hæc Cleopatra obtinuiſſet, & deduxiſſet Antonium uſq; ad Euphratem contra Armenios euntem ,reuertitur: & intrat Apameã & Damaſcum,inde etiã in Iudæam peruenit.Quam cum Herodes ſuſcepiſſet,conduxit ab ea reditus Hiericuntis,nam balſamum terra illa generat, quod pretioſiſsimũ eſt, & nuſquam alibi naſcitur,& palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode,tẽtabat cum eo concũbere, nam naturaliter & euidẽter libidine exardebat,forſan tamẽ & aliquid amatoriũ paſſa eſt: ſed quod ueriſimilius eſt,regno eius inſidiabatur, ſi quo modo iniuriã in ſe factã poſſet pro accuſatione adipiſci:deſiderio uero quaſi ſe uictã eſſe demonſtrabat. Herodes aũt licet olim nullatenus faueret Cleopatræ, dum ſciret eam omnibus eſſe moleſtam, tunc tamen & ampliori odio eius detentus,quod per luxuriam uellet illa inſidias ei parare,uerba quidem eius in præſenti refutauit:conſiliũ uero cum amicis ſuis ſumpſit, ut eam ſub poteſtate ſua poſitam occideret,ut & ſe & multos malis eius liberaret,quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabatur.Nam hoc ipſum & Antonio prodeſſe,quia neq; illi fidelem eam eſſe dicebat. Cum hæc cogitaſset,prohibebãt eum amici:primum quidem ſuggerentes,quod non deberet maximum periculum & manifeſtum pro re tanta ſuſcipere. Cumq; permanſiſſent ſupplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebant,quãuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uiolentia,uel inſidijs illius ſe eius amore priuatum,nec mediocre quiddam pro ſatisfactione poſſet edicere,ſi cõtra fœminam hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate ſuperabat:utilitatem autem quam Antonio dicit ſ[illegible]uram, uerẽdum eſt ne potius

Cleopatræ malitia

Balſamũ nuſquam niſi in Hierico naſci

Herodes Cleopatram interficere cogitat

ne potius ille temeritatem existimet, quod affectu tali eum priuaret: unde non est incertum, dicebant, quod maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio completetur: refutare uero cõcubitum, quem illa postulabat, pro tempore honeste suadebãt: qui cum hæc designarent, & pericula merito demonstrarent, conatus eius cõpressérunt. Tunc Herodes Cleopatræ donis & muneribus satisfaciẽs, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepisset, Artabazẽ Tigranis filium cum Satrapis suis ligatũ in Aegyptũ destinauit, donans eos Cleopatræ cum omni eorum regio ornatu. Armeniæ uero tenuit principatũ Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Cęsar expulissent, Tigranem nouissimum eius fratrem ordinauerũt. Hæc quidem postea contigerũt. Vectigalia uero, quę debuisset de terra donata ab Antonio, Cleopatræ prębere Herodes iustum iudicauit ex integro, ne occasionem ei odij præstarent.

Herodes Cleopatrã ad Aegyptum deducit

De pugna Herodis contra Arabes Cap. V

ARetas autem, cum Herodes reditus eius conduxisset, tẽpore quidem aliquãto reddebat duo milia talenta, post autem indeuotus extitit, uix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; secundum iustitiam facere uolẽtem, persequi deliberauit: sed interim propter bellum Romanorum hãc distulit exactionem. Nam dum in Actiaco littore speraretur pugna, quæ centesimaoctogesima septima Olympiade cõtigit, & Cæsar cũ Antonio de Rep. decertaret, Herodes ex opulentia prouinciæ suæ multo tempore reditibus & uectibus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere se dixit, Arabum autem persequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat em̃ hoc Cleopatra, dum sibi putaret prodesse si unus ab altero sterneretur. Cum hoc ab Antonio iussum fuisset, Herodes milites congregauit, tanquam confestim Arabiam ingressurus, paratáq; equitum, & peditum multitudine, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudæi. Postea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiens Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suæ militiæ, & prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc disponeret, populus Iudæorum damabat mora dimissa contra Arabes impetũ facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium mi lite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorum, & prius se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omniq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: fuissentq; peremptí, nisi Artemon Herodem & Iudæos inuasisset: nam hic erat dux Cleopatrę ibi cõstitutus, & inimicus Herodis, futuráq; non imprudenter prospexit: ut si quid clatum agerent Arabes ipse quiescerẽt, uictis autem eis, quod cõtigit, ex propriis præparatis militibus inuaderet Iudæos: quos tunc lassos & iam uicisse putãtes, subito superueniens prosternebat. Nam alacritatem animi cõtra manifestos inimicos consumentes Iudæi, & post uictoriã remissiores, citius à recentioribus hostibus obterũtur in locis aspe ris & saxosis, quorum notitiam inimici amplius habuerunt. Arabes aũt prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugnæ uectus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet

Victoria Iudæorum contra Arabes

Artemon lassos inuadit Iudæos

festinasset subuenire. Sed castra Iudęorum cum Arabes cepissent, non mediocrẽ felicitatem & sine spe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, post obtinuerunt, plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. Exinde latrocinijs utebatur Herodes, multamq; Arabum terram discurrẽs uexabat, dum super mõtes castra disponeret, & omnino recusaret manus cum eis ex æquo conserere. Frequenter tamen laborum diligentia lucrum sibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam suam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes instituente exercitum & uincente Cap. VI.

INterea Actiaco bello inter Cæsarem & Antoniũ gesto, septimo imperij anno Herodis, terra Iudæorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta, perempti sunt à ruinis etiã hominum decem milia. Milites uero cum sub diuo degerent, nihil ab oppressione sunt læsi. Quæ cum Arabes inquirerent, & plusq; in ueritate erat, audirent, quæ facta fuissent, tanquã prouincia hostium euersa hominibus peremptis, nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere. Quo cum legati Iudæorum peruenissent, pacem propter hæc quæ euenerant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate contra milites eorum pręparabantur. Qui nec inuasionẽ Arabum sustinuerunt, scilicet calamitatibus oppressi: nec bellare decernunt, dum nõ pares sese prælijs eorum putarent, neq; auxilium haberent, rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit, ut recuperaret eis antiquum alacritatis animum, & exhortatus aliquos optimatũ, ausus est etiam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat eum, ne male propter calamitates susciperetur abeis. Petebat ergo talem orationem proferens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt contra Remp. nostram, & fortasis nec hi modo de se confidunt, qui multum uirtute præcellunt: sed quoniam compellimur pugnare, nec est aliquid quod semel factũ, non possit rursus bene tractatum emendari, petere uos elegi simul & docere, per quæ possitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamẽ primũ uobis ostendere quod iuste bellum id conamur cõmittere, propter iniurias aduersariorum: nam maxima magnanimitatis hæc causa uobis existit: post uero declarare, quod nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt, sed & multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar aũt principia, testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatem nostis, & circa alios omnes, ita perfidam tanq; barbarorũ, & quia nec deum cogitẽt: sæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut à proprio principatu deciderent, & Cleopatræ seruirẽt, quis alter eos de hoc timore liberauit, nisi mea amicitia quam cum Antonio possidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunũ sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere, quod posset nobis in suspicionẽ peruenire. Tamen cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere, hoc quoq; ego dispensaui, multaq; munera secretius offerens, tutelam utriusq; acquisiui. Expẽsas autem ipse suscepi ducenta præstando talenta, duo milia uero fide dicendo, quæ etiam pro reditibus adimpleui: unde nos nihil ab eis suscepimus. & oportebat quidem nulli tributa prouinciæ Iudæos præbere: quod & si præbendum esset, pro nobis, non etiam pro Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nã pro beneficijs iniqua circa nos egerunt, prius quidem quod nos amicos non hostes reditibus priuauerint. Nã si fides hostibus necessario seruatur, multo melius amicis: Sed non apud hos ita est, qui

modis

modis omnibus optimū putāt iniquitatē eligere, ſi ſolum lucrum eis poſsit ācquiri. Eſt ergo quæſtio nobis utrum oporteat iniuſtos punire, dum hoc etiā deus deſide ret, & præceperit ſemper iniquitates & cōtumelias exerceri: quæ nō tantum uerbo, ſed etiam iuſsit per bellum ulciſci: Nam quod uidetur iniuſtiſsimū apud Græcos & barbaros, hoc ſi dici fas eſt, in noſtros legatos cognoſcitur perpetratū. Græci ſi quidem ſactos & inuiolatos dicunt eſſe, nos aūt optimum & beatum decretū in le ge à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deū placāt, & aduerſarios hoſtibus re cōciliant. Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi, q̄ ſi legati qui pro iuſtitia loquun tur intereāt? Quemadmodum aūt poſſint uitam ſuam innoxiam cuſtodire, ſeu cir ca bellum feliciter agere, dum talia perpetraſſent, mihi quidē non uidetur. An for ſitan rectum & iuſtū nobiſcum eſt, illi uero fortiores ob hoc putantur? Sed primū quidem indignū eſt uos hæc credere. Nam ubi iuſtū eſt, ibi & deus, deo uero præ ſente multitudo cum fortitudine præſto eſt. Vt ergo de nobiſipſis requiramus, ui cimus primo prælio, in poſteriore uero nec ſubſtiterunt, ſed ſtatim ceſſerūt, non ſu ſtinentes noſtræ alacritatis impetū: uincentes aūt nos Artemō inuaſit, bellum infe rens non indictum. In primo uero prelio nomen & fortitudo noſtra apparuit: in poſteriori uero, iniquitate uel inſidijs cōcidimus. Cur igitur minora ſapimus in his, ubi maiores ſpes poſsidemus? Quomodo aūt obſtupeſcimus eos, qui cum palàm decertant, ſemper uincuntur, cum uero ſic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit: Virtus uero nō expugnatione debiliū, ſed in oppreſsione fortiū apparet. Si tamen quenquā & illa terrent, quę domi contigerunt, & in terræmotu acciderūt, primum quidem ſciat, quoniam hoc ipſum & Arabas decepit, dum maiora q̄ contigerunt putarēt. Pręterea non debent hęc aut illis audaciā, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; noſtris laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt, quas nos egreſſi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatē pugnandi, neq; enim intantum ſumus contriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidā putāt, quę potius acciden tia ſunt dicenda. Quę ſi dei prouidentia acciderunt, liquet quod iam ſecundū illius iudicium ira deſijt, dum ſatis uindictā de factis noſtris acceperit. Nam ſi uellet am plius nobis nocere, nequaquam flexus fuiſſet. Bellum autem quia & uult fieri, & iu ſtum eſſe cognouit, ex his nobis oſtēdit, quod multis per prouinciā terrę motu per emptis, nullus armatus interijt, deo euidenter oſtendēte, quod ſi omnes cum filijs uel uxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidiſſet. Hæc reputātes ergo quod in omni tempore dei patrocinium poſsidetis, perſequimini fortitudine iuſta iniquos, amicis perfidos, maleuolos circa legatos, ſemperq; ueſtra uirtute de uictos. Cum hæc audiſſent Iudæi, multum audacię ſumentes, ad pugnam parabā tur. Herodes autem hoſtijs celebratis, cum magno ſtudio eos contra Arabas, tran ſiens Iordanē fluuium produxit, & prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tūc uiſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare, quod ſibi multum prodeſſe putauit uo lenti maturius prælium uel committere uel differre: nam oportuno uel munito lo co conſtiterat. Cumq; idem prouiderent Arabes, bellum pro caſtello cōmittitur: & primum quidem protelatio, deinde uero multis ex utraq; parte ad manus ueni entibus, Arabes afflicti recedunt. Quod ſtatim ſpes Iudæis nō minores erexit, uir tutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pati, quàm decertare, & Iu dæi caſtra eorum inuaderent, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi ſpes haben tes, ſed tantū multitudine audaciā ſumētes. Itaq; pugna facta, multisq; ab utraq; parte

Vincuntur Arabes

parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat: Nam non tantum ab aduerſarijs terrebantur, ſed ipſi fugientes, ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt, reliqui uero ad caſtra confugerũt, minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorũ inopia, & quod peius erat, aquarum indigentia. Iudæi autem licet perſequerentur, tamen inuadere caſtra minime permittebantur: obſidentes ergo uias eorum, fugere uolentes arcebant. In his igitur Arabes conſtituti, legatos ad Herodem dirigunt, primum quidem diſſolutionem belli petentes: nam ſitis eos urgebat omnia pati, dum tantum in pręſenti licentiam aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec dona ſuſcepit: neq; mediocre quiddam paſſus eſt, dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſsiones in ſuos ab illis factas. Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt, ut per quinq; dies quatuor milia caperẽtur: ſexto uero die reliqui de caſtris egreſsi, decertare cum aduerſarijs nitebantur, eligentes omnia pati, ne paulatim ſine gloria deperirent. Quę cum deliberaſſent, nullatenus decertare ualuerunt: nam animo & corpore calamitatibus afflicti, pro lucro mortem eſſe putauerunt, ne in tribulationibus uitam extenderent, quorum ſeptem milia priori prælio conſternuntur. Cum his ergo caſibus uterentur, arrogantiam priorem deponunt, miratiq; Herodis prudentiã ceſſerunt, patronum eum ſuæ gentis pronuntiantes. Qui cum multa felicitatis gloria reuertitur, maximam acquirens ſuæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanũ Herodes occiderit, & Cæſaris gratiã acquiſierit. Ca. VII

IGitur licet optime per bellum Herodes res ſuas diſpoſuiſſet, tamẽ in periculum incidit. Siquidem pro Repub. decertans Antonius, in Actiaco littore à Cæſare uincitur. Tum in deſperationem ſui Herodes uenit, dum amici & inimici putarent non impune amicitias ei prouenire, quas cũ Antonio habuiſſet. Quapropter amici quidem deſperabant: inimici uero licet in ſpeciem cõtriſtarentur, tamen clàm minũ lætabantur, ſperantes meliora ſibi rerum mutatione uentura. Herodes autem Hyrcanũ ſolum uidens in dignitate regia conſtitutũ, prodeſſe ſuis rebus opinatus eſt mortem illius: ne imminẽte ſibi à Cęſare periculo, ille daret occaſionẽ, qui ſolus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogitaret, nec daret occaſionẽ Hyrcanus, nã modeſtia morũ nullã rerũ gubernationẽ curabat, nec rebus ſtudebat nouis, omnia cõcedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, & ſpem rerum mutatione inconuenienter credens, uerba ad patrem fecit, ne ſuſtineret Herodis iniquitatẽ in familiam ſuam producere: ſed cuſtodire ſpes eorum petebat, ut & Malacho Arabiam tenẽti ſcriberet, quatenus eos ſuſciperet ad ſe refugiẽtes. Nam ſi mors euenerit inimico Cęſaris Herodi, ad ſe principatũ uenturum, & propter populorũ fauorem, & propter generis dignitatem. Dum his eum flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdiu deſinens, Herodis erga ſe inſidias accuſaret, cõpellit eum epiſtolam dare Doſitheo cuidam amico, in qua ſcriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad ſe perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ diſtat ab Hieroſolymis ſtadijs ducentis. Credebat enim Doſitheo, dum nimis eum ſibi amicum ipſe & Alexãdra exiſtimarunt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Ioſippi cognatus, quẽ ille peremerat, quia & illorũ qui in Tyro proſtrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat. Sed hæc Doſitheum nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt. Nam præponens illi regis amicitias, porrigit Herodi epiſtolam: qui eum pro fide

non

non tantum laudauit,uerum iuſsit ei,ut miniſtraret reliquæ cauſæ, quatenus ſigna tam epiſtolã traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet,cum non paruũ putaret & illius ſententiã cognoſcere. Quæ cũ Doſitheus alacrius miniſtraret, Arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere,& oẽs qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere: ut uero & hanc epiſtolã Herodes ſuſcepit,cõfeſtim uocato Hyrcano,de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille negaſſet,epiſtolas coram concilio demonſtrans,uirum interfecit. Hæc nos conſcripſimus,quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uero nõ ita exiſtimãt,ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanũ contexiſſe quatenus eum interficeret,dicunt,ita ſcribentes. In aliquo conuiuio ſine ſuſpicione quẽdam ſermonẽ Hyrcano intulit,ſi quas epiſtolas à Malacho ſuſcepiſſet. Qui dũ ſe cõfeſſus eſſet ſalutatorios apices accepiſſe:illo rurſus interrogãte, ſi qua ſuper hæc etiã dona recepiſſet: nihil amplius reſpondit, q̃ quatuor iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta,dona eſſe corruptionis uel proditionis uociferans,uirũ iuſsit occidi. Signa uero ſunt minime Hyrcanũ peccaſſe,quatenus tali termino occũberet,& modeſtia morum eius,quod nihil in iuuentute ſua atrocius aut temerarius egiſſet:& quia cũ ipſe regnum habuiſſet,plurimã gubernationẽ Antipatro cõmiſerat,cum iam octogeſimum duceret annũ,& cum multa tutela ſciret Herodẽ regnũ poſsidere,& Euphratem tranſiſſe honorãtes eum: quæ omnia deſpexiſſe eum, & aliquid nouitatis molitum,nimis incredibile eſt,quia nec naturæ illius aptum erat, ſed molitione Herodis occiſus eſt. Ita quidẽ finẽ uitę inuenit Hyrcanus,diuerſas & uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexãdra regnauit, principatus ſacerdotij gentis Iudæorũ nouem annis honorem obtinuit, matreq; defuncta cum imperiũ ſuſcepiſſet,& hoc tribus menſibus gubernaſſet,depellitur ab Ariſtobulo fratre:reſtituitur autem iterum à Pompeio,& quadraginta annis honore uſus,ſecundo regnum per Antoniũ perdidit,& corporis diminutionẽ paſſus,apud Parthos captiuus perductus eſt,& exinde ad propria poſt tẽpus remeãs, propter ſpes ab Herode promiſsas,nihil ſicut ſperauit executus eſt. Itaq; multis uitæ paſsionibus inuolutus,& quod peſsimũ eſt,ut diximus,in ſenectute, non dignũ uitę terminũ impetrauit. Siquidẽ modeſtus & mediocris in omnib. exiſtebat, & plurima ſui imperij ſub diſpẽſatoribus innocẽs tractabat,neq; callidus regnũ diſponere, Antipatro & Herodi uſq; ad hoc conamen aperuit iter. Herodes aũt Hyrcano interfecto,à Cęſare nihil optimũ ſperãs de rebus ſuis,propter amicitias quas cum Antonio habuiſset laborabat. Cumq; in ſuſpitione Alexandrũ habuiſset, ne tempus nãciſceretur, & multitudinem & turbã in regno uel rebus ſuis concitaret,cõmendauit omnia fratri ſuo Pheroræ,matrem aũt Cyprin cum ſorore & cognatione cũcta in Maſsadam conſtituit,iubens ut ſi quod de ſe periculũ audiret,principatũ ſibi aſsumerent. Mariammen uero ſuam uxorem, quod nõ potuiſset ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari,in Alexandriũ cum Alexandra matre ſua depoſuit,Ioſippũ & Iturium & Soemũ ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos, quos ſub ſpecie honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiã mãdauerat,ut ſi quid de ſe periculoſum audirent, ambas interficerent,regnum uero filijs ſuis cum fratre Pherora cuſtodirent. Cum hæc mãdaſset,ipſe Rhodũ ad Cæſarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus eſſet,depoſuit quidẽ diadema, aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero communem ſermonem cum Cæſare inſeruit,tum multo potius ſuam magnitudi-

Doſitheꝰ perfidia

Hyrcanus occiditur

nem

nem oſtendit,ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit,dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanq; de peccatis ſuis ſatisfaciēs:ſed ratione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione Cæſari dicebat, amicitias ſibi maximas cum Antonio fuiſſe,omniaq; pro uirtute ſua egiſſe,quatenus ille rerum potentiam ſortiretur:militiæ tamen eius nullatenus communicaſſe,eo quod occupatus Arabas expugnaret:trāſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta,tamē minora dignitate ſua. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquem habere, debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ ſe facere principē etiam ad periculum, quod ego,inquit, minus q; oportebat effeci. Illud uero integre ſcio: quia quamuis uictum in Actiaca pugna non reliqui neq; manifeſte tranſiui,cum & ipſa tranſiret fortuna,ſed ſeruaui ei fidē,quanquam non opportunus auxiliator,tamen conſiliarius fidiſſimus exiſtens. Nam Antonio cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi, dum Cleopatrā hortarer occidi: quod ſi perempta illa fuiſſet, nullatenus à rerum principatu concidiſſet,imò magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo,ſed ſibi quidem incōmode, tibi uero utiliter profuturam præponendo clementiā periit. Nunc ergo ſiquidem pro Antonij ira noſtram fidem fuiſſe iudicas,non ſum denegaturus,quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans recuſabo: ſi uero perſona ablata, quis ſim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras,poteris à factis me cognoſcere. Nam licet nomen ablatum fuerit,nihilominus amicitiarū firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cęſarē maxima,& cūctatione circa uxorē Ca. VIII

CVm hæc dixiſſet,& in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet,non mediocriter Cæſaris liberalitatem,uel indulgentiam meruit:intantum ut criminum cauſas pro fauore eius uindicari depoſceret:& tūc diadema rurſus ſibi repoſuit,Cęſare inuitante,dum nihil ſecus circa eum q; prius erga Antonium appararet. Tunc Cæſar ei omnem honorē addidit,cęteris regibus ſcribēs,cum omni alacritate Herodem ſibi occurriſſe. Poſtq; uero hanc ſatisfactionē præter ſpem ſuſceptā cognouit,uidensq; ſicut prius firmiorem ſibi principatū à Cæſare datum, decretūq; Romanorum ſibi pro ſtabilitate ſua mercatū,ſecutus eſt Cæſarem ad Ægyptum ambulantem. Cumq; ſuper uires ſuas ei uel amicis dona obtuliſſet,liberalitatem magnanimitatemq; ſuam oſtendens,petebat, ne Alexander amicus Antonij aduerſi aliquid pateretur. Sed hoc nō impetrauit,quia iam iureiurando Cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aūt iterum ad Iudæam cum ampliore honore,& ſperātibus contraria ſtuporē cū metu incuſſit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionē Cæſari per Syriam in Ægyptū eunti parabat. Itaq; cum eū ſuſcepiſſet cum omni regio apparatu Ptolemaide, & præbuiſſet exercitui ſumptus affluēter,omnino inter fideliſſimos reputatus eſt. Cumq; expeditionem Cæſar deputaret,in centū quinquaginta domibus ornatis, eum cū amicis ſuſcepit. Præbuit aūt per loca arida trāſeuntibus neceſſariā humanitatem,ita ut nec uinum neq; aqua,quæ potius militib. acceptabilis erat,alicui deficeret,ipſi etiā Cæſari octingenta talenta donauit:omnibusq; demonſtrauit,quod plus clarior in regno ſuo remunerando eum apparuiſſet,ut magis fidem eius & alacritatem Cæſar probaret. Cui & redeunti rurſus Herodes ab Aegypto nō minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cum ad regnum ſuum rediſſet,turbatā omnem domum inuenit ac grauiter ferentes uxorem ſuam,& matrem eius Alexandrā;dum putarent non

Herodes honoratur à Cęſare

pro

pro corporum tutela in illo oppido ſe poſitas, ſed tanquã in carcere, cum nihil illæ neq; de ſuo neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariãme quidem amorẽ regis, diſſimulatione m & deceptionem ſuam putabat. Angebatur autem, quod ſi quid ille periculoſum pateretur, nec ſpem uitæ poſſit habere, mandataq; Ioſippo data recordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat, magis uero Soemum, dum illi putaret omnẽ poteſtatem creditam. Soemus autem initio fidelis, nihil penitus de mãdatis Herodis patefecit: ſed cum ſermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus eſſet, in ultimo cuncta regis mãdata dilucidauit: dum tamen non omnino ſperaret eum cum eadem poteſtate reuerſurum, ſed ſi potius periculum fugeret, ne rediret inſignior: ideoq; nõ parua mulieribus pu tauit præſtare, utiq; ampliorem beneficiorum retributionẽ ſe accepturum ſperans, ſi regnaret. quod ſi proſpere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam cõtra uolũtatem uxoris eum poſſe facere ſciret: dum cognoſceret, omni ratione regis amorem erga Mariãmen amplioré exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi illum ſpes fefelliſſet, ſecreta omnia indicauit. Quæ Mariãme grauiter audiẽs, nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putãs, cui & infeſta fuerat, nullatenus eum æquitatẽ impetrare orabat & licet difficilem uitã ſuam poſt mortem illius putaret, nihil tamen de ſui animi paſſione cœlauit. Nam cum ille maximas res præter ſpem impetraſſet, nauigauit, & primũ uxori ſuæ de his bona nuntiauit: ſolamq; præponens omnibus, propter amorẽ & cõſuetudinem, quã cum ea habuiſſet, ſalutauit. Cui dum felicitatem ſuã referret, nullatenus gaudentẽ, ſed potius grauiter ferentem intellexit. Nõ enim hæc cœlare doloré poterat, ſed pro decore nobilitatis ſuę ad oſcula gemebat, narrationibus uero eius nequaq; lętabatur, ſed potius cõtriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero non ſuſpecta tantum, ſed etiã manifeſta facta hæc turbarent Herodem, contriſtabatur, animaduertens irrationabile circa uxoris odium nõ cœlatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuiſſet, nec in ira nec in amore permanebat, ſemper ab altero in alterum tranſiens, in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odium & amorẽ deſtitutus, ſæpius paratus uindicare, ſed timuit, ne prę occupatam ſuam animã cupidine debilitaret & nullatenus occidere eam ſuſtinuit, dum uereretur ne peremptã illa, maioré pœnã per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariãme habentem ſoror eius & mater, optimum putauerunt tempus pro illius odio cepiſſe, & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odiũ, qui nec ſuauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquã credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paſſione ſuccendebatur, dum neq; illa odium cœlaret, neq; iſte amorem. Confeſtimq; aliquid nefandiſſimum actũ fuiſſet, niſi Cæſar nuntiatus eſſe contrarios uiciſſe, & interemptis Antonio & Cleopatra cunctam Ægyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinãs ad Cæſarem, reliquit domum ita diſpoſitam. Qui proficiſcens, Mariammen Soemo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magiſtratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

Soemus mulieribus regis mãdata pãdit

Mariãme turbatur propter Herodis edictum de ſe occidenda

De crudelitate Herodis interficientis uxorem & amicos Cap. ix

HErodes uero cum in Ægyptum peruenisſet, Cæſari cum ampliori fiducia ſeruitutem inſeruit, tanq; iam amicus. Siquidẽ de ſatellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rurſus reddidit, quam per illam perdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazã, & Anthe-

Cæſar reddit Herodi ciuitates, quas inſidijs Cleopatræ perdidit

Anthedonẽ, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquiſiſſet, & Cæſarem comitatus uſq; ad Antiochiam eſſet, reuertitur: & quãuis res ſuas extrinſecus feliciter tractabat, tanto tum domeſticis laboribus affligebatur, præſertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuiſſe: nam amorem nõ minorem illis pertulit, quos in hiſtorijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariãmen dilexit, quæ cum in alijs caſta uel fidelis eſſet, muliebre uel moleſtũ quiddam naturaliter habebat. Nam dominabatur marito ſeruienti libidini, & ſæpius contumelioſe eum aggreſſa eſt. Quod ille diſſimulans ferebat & blandiebatur, licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. Illo uero tempore maioribus accuſationibus à ſuſpicione nutritis, anni ſpacium completur ex quo Herodes à Cæſare reuerſus erat, & cum iamdudum culpa uolueretur, tunc erupit tali occaſione data: Meridie nanq; dum uoluiſſet requieſcere, accerſit Mariammen, amore quem in eam ſemper habebat aſtrictus. Quæ cum intraſſet, non cum eo concubuit, ſed feſtinãtem eum depulit, & improperauit ei ſui patris uel fratris interitum. Qui cum grauiter contumeliam tuliſſet, & paratus ad facinus eſſet, ſentiens ſoror regis Salome, paratum olim pincernam regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter ſuaderet ei, Mariammen amatorium confeciſſe regi: & ſiquidem ille turbaretur, & interrogaret quale hoc fuiſſet, reſponderet uenenum illam tenuiſſe, petẽtem ſeipſum ſubminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex commoueretur, dimitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam ueriſimilia dicturus cum ſtudio ingreditur, afferens Mariammen præmia ſibi præſtitiſſe, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuiſſet: uenenũ, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipſe ſe nõ ſciſſe fatebatur, ideoq; nunciaſſe, quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur, & eunuchũ qui Mariãmæ fideliſſimus erat, de ueneno torquebat, cognoſcẽs quod ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autẽ odium quod in eum haberet, propter ſermones quos Soemus explanaſſet, manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet magis rex exclamauit, dicens, nullatenus Soemum ſibi fidiſſimum prioribus temporibus, hæc prodidiſſe mandata, niſi quiddã amplius inter eum & Mariammen proueniſſet. Et Soemum quidem protinus interimi præcipit, uxori uero iudicium colligens familiarium accuſationem parauit, ſtudioſeq; exequutus eſt de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen ſermone incontinens & iracunda, quam poſtea ita ſentientes qui præſentes erant, mortiferam in eam ſententiam protulerunt. Dum hæc ſententia pronũtiaretur, ſubuenit quidam ei ex aliquibus præſentibus, ne ita temerarie illam interficerent, ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc Salome cum ſuis feſtinauit è medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: caue, inquiẽs, ſeditionem multitudinis, ſi illa uixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Conſiderans aũt Alexandra tẽpus, & quod paruam ſpem haberet, eadem ab Herode paſſura, contra priorem ſuam fiduciam, nimis ualde cõmutabatur. Nam uolens oſtendere ſe ignoraſſe cauſam, exiens multa mala contra filiam uociferata eſt, & omnibus audientibus clamabat malam circa maritum & ingratam extitiſſe: quapropter iuſte pati, quod audaciter ei reſtitiſſet, nec retribuiſſet tantorũ beneficiorum remunerationem. Inter hæc talia &

Mariamme accuſatur ueneficij

Soemus interimitur

Mariãme ad mortem trahitur

lia & inhoneſta ea ſimulante,& audente etiam capillos ſuos euellere,multa quidem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit.Quod potius à pereunte comprobatum eſt,cum nec uerbum in initio dediſſet, nec ad ullius impropera tiones turbata reſpexiſſet:ſed æqualiter animi grauitate peccatum matris euidenter ferre demonſtrabat.Ipſa quidem non timido greſſu,neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generoſitatem ſuam nequaquã in extremitate demutans.Et illa quidem ſic interijt,fœmina quę ad continentiam,& ad magnitudinem animi optima erat,modeſtia uero ei defuit.Pulchritudine nãq; corporis & affabilitatis dignitate,magis q̃ quis æſtimare poſſet,omnes mulieres anteibat: occaſio tamen exinde maior prouenit,ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum ſemper potiretur illius amore,& nihil difficile ab illo ſperaret,fiduciam immoderatam habuit:contriſtabant autẽ eam quæ erga ſuos euenerant.Hæc omnia ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicendo,ad ultimum inimicas ſibi parauit matrem & ſororem regis,& illum ſimul,in quo tantum confidens,nihil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat.Poſtquã interijt,regis potius deſiderium exarſit,ut ſæpius nomen illius inuocaret.Moliebatur omnia facere quæ poſſent ſolatium afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt:gubernationes etiam regales recuſabat,& tantum doloribus tenebatur,ut aliquando Mariammen uocare miniſtris tanquã uiuentem ualen temq; præciperet.Cũ ſic haberetur,ſuperuenit ægritudo peſtifera,quæ plures populi uel amicorum eius honeſtiſſimos extinxit: & omnibus præbuit ſuſpicari, per iram dei hæc contigiſſe,pro iniquitate erga Mariammen cõfecta: adeoq; ad peiora rex peruenit,ut in ultimo ſolitudines eligeret ſub occaſione uenationis. His confectus cogitationibus,nõ potuit multos dies protrahere:ſed incidit in difficillimam ualetudinem.Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis,mentisq; mutatione tenebatur:& quæ potuiſſent curam exhibere,nihil penitus profuerunt,ſed contraria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta,medici dũ nequaquã medicaminibus allatis ægritudo decreſceret,& rex nihil potuiſſet accipere, omnia quæ ille uellet iuſſerunt ei præberi, deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaſte nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uero Hieroſolymis habitans,cũ audiſſet in quibus eſſet Herodes,feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere,quæ duæ fuerant:una quidẽ ciuitatis,altera uero templi:quas ſi quis ſub poteſtate ſua cõprehendiſſet omnem gentẽ ſibi ſubdebat.Nam immolationes nullatenus ſine his fiebant,quas non exercere impoſſibile Iudæis uidebatur:paratis utiq; magis uitam amittere,quàm religionis Dei ſolitũ ſacrificium non implere.Igitur cuſtodibus earum Alexandra ſermonem obtulit, quod oportuiſſet ipſi uel filijs Herodis eas tradere,ne quis alter eas præoccuparet illo defuncto, rerumq; poteſtatem teneret:dicens,quia ſi à morbo quo detinetur euaſerit, tutius ea poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet,non patienter tulerunt,ſed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odiũ Alexandræ,putantes nõ eſſe optimum Herode uiuente deſperare.Quorũ unus cõſobrinus regis nomine Amabec,confeſtim nũciauit regi Alexandræ ſententiã.Qui nihil temoratus,interfici eã præcepit.Ipſe uero uix & multo labore cum ægritudinẽ euitaſſet,animo & corpore debilitatus,ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus,ad pœnã peccantiũ paratior erat: iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit, Cuſtobarũ, & Lyſimachum, & Antipatrũ, Gadiam uocatũ,necnon & Doſitheum,ex hac occaſione.Cuſtobarus quidã gene

De temeritate & morte Alexandræ

Herodes ſeuit in amicos

re Idumæus erat, inter primos dignitate horũ qui à proauis ſacerdotes uidebantur Coze, quem deũ Idumæi arbitrabãtur. Hyrcano uero rempublicã eorum ſub Iudaicas leges redigente, cũ Herodes regno ſucceſſiſſet, iudicẽ Cuſtobarũ Idumææ uel Gazæ declarauit: & dat ei ſororem Salomen, Ioſippum occidens priorem eius maritum, ſicuti demonſtrauimus. Cumq; hæc Cuſtobarus præter ſpem libenter impetraſſet, eleuatus felicitatem paulatim excedebat, putans nõ eſſe bonum, ſeſe in dice Herodis præcepta cõficere, neq; Idumæos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad Cleopatram dicens, Idumæam ſemper illius maiorum fuiſſe, ac propterea iuſtum eſſe ut peteret prouinciam ab Antonio. Nam ſe paratum confirmabat transferre fauorem ſuũ ad illam. Agebat tamen hæc, nõ quod potius Cleopatram dominari deſideraret, ſed æſtimabat, ſi pluribus uiribus Herodes priuaretur, facilius iam poſſet ſibi gentis Idumæorum principatum uendicare, occaſione generis & pecuniarũ, quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat. Et Cleopatra quidem Antoniũ petens, prouinciã minime obtinuit. Nunciantur autẽ hæc uerba Herodi. Qui paratus Cuſtobarum interficere, matris petitionibus & ſororis ueniã ei donauit: ſed non inſuſpectũ eum in poſterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero interiecto, cum contigiſſet Salomen à Cuſtobaro diſcordare, mittit ſtatim ei repudium, connubium renuens, non ſecundum leges Iudæorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uero nullatenus ſeparari & ducere alium, niſi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum ſe reliquiſſe, dum cognoſceret eum cum Antipatro & Lyſimacho & Doſitheo nouis rebus ſtudentem: fidem uero ſermoni de Babæ liberis imponebat, quod ſeruarentur apud eum duodecim annis: quæ multum ſtuporem regi præter ſpem uerba fecerũt. Nam Babæ liberos deſtinauit olim perſequi, quod inimici ſui fuiſſent: tunc uero per temporis longitudinem de memoria eius excideruut. Quorum inimicitiæ & odium hinc ortum eſt: Cum Antigonus regnum haberet, & Herodes ciuitatem Hieroſolymorũ obſideret, neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt, plures inuocabant Herodem, & ad illum clamabãt. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes, & apud populum ualidi, permanebant cum Antigono, & Herodem accuſabant, & ſeruandum regio generi principatum ſuadebant. Ciuitate uero capta, cum Herodes rempublicam tenuiſſet, Cuſtobarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatur, quatenus non recederent ab ea ciuium rei, aut qui regi contrarij extiſtiſſent: ſciens uero in opinione uel honore populi Babæ liberos eſſe, & putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione, illorumq; ſaluti ſtudens, abſcondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iureiurando Herodem flexit nihil de illis ſciſſe ſe, quare liberatus eſt à ſuſpicione. Rurſusq; edicto à rege propoſito, & quemcunq; modum excogitante ut eos inueniret, non eſt confeſſus. Sed cum primum negaſſet, non ſine pœna ſua putauit poſtea uiros oſtendere: & non fide iam tantum, ſed & neceſſitate eos cœlare feſtinabat. De his cum nunciatum à ſorore fuiſſet, rex deſtinans ad loca ubi commorabantur, ſimul cum alijs accuſatis, illos occidit: ut iam nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani, ſed regnum ſuo poſſideret arbitrio, nemine in dignitatibus exiſtente, qui iniquitatibus eius reſiſteret.

De Babæ liberis

De

De instituto theatro & trophæo ab Herode,& consequentibus malis: deq; extructione Sebastiæ ciuitatis,& aliarum, Cap. x

IDcirco potius à patrijs moribus excedebat,& peregrinis inuẽtionibus ueterem statũ corrumpebat,qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorũ pietate corruptelis. primum quidem certamen quinquennale Cęsari constituit,& theatrum in Hierosolymis condidit,rursus in campo maximo Amphitheatrũ,utraq; cõspicua,à moribus uero Iudaicis aliena,Siquidem usus aut apparatio taliũ nequaquã tradita fuerat. Celebrationẽ quidem illam clarissimã per quinquenniũ construebat, nuntians finitimis,& cõuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina:& de tota terra inuitãbat,ut spe propositorũ præmiorũ & uictoriæ gloria conuenirẽt. Igitur collecti sunt capitales artifices:nam non tantũ eos qui exercitationibus corporis præualerent,sed & musica præcellẽtes,quos Thymelicos uocant,proponens maxima uictoriæ præmia,omnesq; nobilissimos ad cõflictionem cõuenire uocitabat,Constituit quoq; & quadrigis & bigis,& unius equi cursui nõ parua dona: & omnia quæ munificentia uel decore apud singulos præfulgebant, uolens habere clariora,spectaculũ liberalitate cõposuit:theatrũ uero circa Cæsaris imagines habebat: & trophæa gentiũ quas bellando ille deuicerat,auro scilicet & argento puro cunctis instructis:& neq; de ueste, neq; de uasis aut de lapidibus precios̃issimũ aliquid defuit,quod certantibus nõ offerebat.Apparatus etiam ferarũ fuit.Nam leonibus multis cõgregatis,& alijs quæ eminent ferocitate,& raro inueniuntur,quorũ inter se altercationes & pugnę cõtra homines excogitabãtur:peregrinis quidem ammiratio sumptuũ,& delectatio spectaculi uidebatur:prouincialibus autẽ euidentissima solutio morũ qui apud eos coluntur.Impiũ est enim feris homines pro hominũ spectaculo subdere:iniquũ etiam peregrinis moribus solita permutare.Super omnia uero cõtristabant eos trophæa,dum putarent imagines esse armis obsitas,quia nõ patrium illis fuerat talia colere:Quod nec Herodem latebat, qui uiolentiã quidem eis infetre opportunũ nõ putauit, loquebatur autẽ & solabatur ut superstitionem eorum auferret:sed nullatenus persuadebat,dum grauiter illi tulissent,ea quæ uidebant soluta lege cõmitti.Illi uero unanimiter clamabant,dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia,tamen hominũ imagines uel trophæa nõ esse patriũ in ciuitate admitti profitemur.Herodes autẽ turbatus,& intelligens nõ facile eos resistẽtes deuinci sine solatio,accersit quosdam primos eorum ad theatrum, & ostẽdens trophæa,cõsuluit quid illis hæc uiderentur.Qui cum clamassent,hominum imagines, præcipiens auferre ornatũ impositum,ostendit ligna nuda:quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserũt.Tali modo multitudinis impetũ mitigauit Herodes,ut iam plurimi mutati non offenderẽtur.Quidam uero permanebant in difficultatibus suis,quod solita minime contuebantur,& putabant initium patrijs legibus destruendis.Vnde optimũ existimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam Rempublicã negligi:dum Herodem prospicerẽt uiolenter introducere quæ non solita fuissent,& uerbo quidẽ regem,operibus autẽ hostem omniũ demõstratum.Vnde cõiurauerunt omne periculum se subire decẽ ciues,& gladios sub uestimentis portabãt.Inter quos fuit quidã oculis captus,qui per indignationẽ eorum, quæ audiebat fieri,seipsum pati quæ & illi affirmabat,qui nõ mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit.Quod consiliũ cum deliberassent, ex cõposi-

Ciues decẽ cõtra Herodem coniurauerũt

to ad theatrū pergebant,ſperātes nō poſſe Herodem fugere,ſi ſubito eum inuade/rent:Cumq; parati cū audacia properarent,unus horū qui perſcrutātes ſingula re/nunciabant regi,eorum conſpirationem intelligens,paratos theatrum ingredi indi/cauit.Qui cōfeſtim ſciens odium quod plures in eum habuiſſent,& ſeditiones quo tidianas,diſcedēs ad aulam nominatim accuſatos uocauit.Qui cum à miniſtris eui denter capti fuiſſent,ſcientes quod non euitarent periculū, ornauerūt neceſſarium uitæ finē,nullatenus deponentes animi ſui fiduciā.Nec enim negauerunt actū,ſed & demonſtrauerunt gladios:confeſſiq; ſunt bene & pie coniurationē ſe feciſſe, lu/cri quidē nullius cauſa,neq; pro ſuis doloribus,ſed pro cōmunibus cauſis, quas ſer uare aut pro his mori cunctis dignū uideretur.Talia quidē illi de uoluntate inſidia rum fiducialiter prolocuti,à regalibus miniſtris circūſepti ducebantur,omnēq; pœ nam paſſi perimuntur.Nō multo poſt,eum qui talia nuntiauit,odio quidam rapi/entes nō tantum interfecerunt,ſed & membratim dilacerātes canibus āpoſuerūt.

Accuſator dilaceratur

Videbant autē multi ciuiū quæ fiebant,& nemo nuntiauit,uſq; dum Herodi acer/biorem & certiorem inquiſitionē facienti,mulieres quædā tortæ confeſſæ ſunt quæ uidiſſent.Tunc Herodes eos qui facinus cōmiſerunt,ſimul cū tota domo peremit, Cōcurſus uero & audacia populi,quam pro legibus habebant,nō remiſſiorem fa/ciebāt Herodē,ſed multo potius cautiorē.Qui ſtatuit ſeſe undiq; munire, ut ſi qui nouis rebus ſtuderēt,manifeſta eorū fieret cōſpiratio:dū ciuitas ab aula in qua con

Samaria nunc Sebaſtia

uerſabatur,& à templi cuſtodia curaretur,quę Antonia dicebatur.Samariā quoq; deliberauit muris circundare,quam mutato nomine Sebaſtiam appellauerunt.Pu tans etiam prodeſſe prouinciæ locū munire,qui ab Hieroſolymis aberat unius diei

Stratonis turris nunc Cæſarea

uia & olim uocabatur Stratonis turris,etiā eum conſtructū Cęſaream nominauit: & in maximo campo electos equites deputans,locū æd.ficauit,qui in Galilæa Ga/ba uocatur,& trans fluuium Sobonitidam.Hæc ergo paulatim ſemper pro tutela ſua molitus perfecerat,& circūdans cuſtodijs totam gentem,ut nequaquā poteſta tem haberet ſeditiones promptas agere,quibus paruo motu facto frequenter ute bantur,nec lateret ſi mouerentur,aſſiſtentibus ſemper in proximo qui uel cogno ſcerēt.Et multos quidem auxiliatores ſuos,plures autē ex finitimis illic habitare fe/

Templum

cit,dum munificentia ductus,templum conſtrueret,cui ſimile prius nec in nobiliſ ſimis ciuitatibus exiſtebat:quod magis pro tutela ſua conſtruens,in honorem Au/guſti Cæſaris Sebaſtiam appellauit,& prouinciæ partem melioré,quæ propè fue rat,diſtribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuerſarentur: muroq; fortiſſimo circundans altiora loca,cuſtodijs communiuit,ne magnitudine minor eſſet maximis ciuitatibus. Nam uiginti ſtadia intus habuit, in medio uero menſuram unius & ſemis ſtadij locum ſtatuit undiq; decoratum:in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens ædificauit,paulatimq; totam ciuitatem ex/ornans,munitioni quoq; eius proſpexit , cuius pulchritudine memoriam poſteris uoluit relinquere ſuæ largitatis.

De inſigni liberalitate Herodis ad populum,& fauore conſequente. Cap.xi

EOdem tempore,tertiodecimo anno regis Herodis inſtante,magnæ calamita/tes prouinciam occupauerunt,ſiue de ultione,ſiue de caſu ſic occurrēte.Siqui/dem prius gelu percuſſa terra,fructus nullatenus proferebat.Prętera & ciues per inopiam frumenti,morbus & paſſio peſtifera poſſidebat.Qui continue malorum diuerſitate comprehenſi,dum indigerent cura uel alimentis,plus peſte moriebā/

tur

tur. Morbus autē ita pereuntium & uiuentiū ſolatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreisq; exhauſtis, nulla ſpes alimentorū præter peſtilentiæ malum ullatenus expectabatur. Neceſſitas ergo plurima inopiæ, nō minus ipſi regi quàm populo imminebat. Siquidem uectigalia quæ de terra ſolitus erat accipere, minime colligere prævalebat, & pecunias conſumpſerat largiſſime ciuitates ædificando, nec erat quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori conferre præſidium, quod difficillimum fuerat, dum nec uicini habuiſſent unde alimēta præberent, quia nec ipſi leuiora toleraſſent, & pecuniis deficiētibus, licet potuiſſent pauca pluribus comparare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negligere, ornatum regium incidit, neque pretioſiſſimis uaſis, neque artificioſiſſimis parcens. Mittebat autem pecunias ad Aegyptum Petronio præſidi à Cæſare conſtituto, & dum non pauci ad eum confugiſſent propter eandem neceſſitatem, & amicus Herodis priuatim exiſteret, uolens ſubiectis eius ſubuenire, primis ipſis deportare triticum conceſſit, per omnia eos & in emptione & in nauigatione ſubleuans, ut maxima pars ipſe huius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantum ſententias in horrore ſe prius habentium mutauit, imò maximam oſtentationem ſui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidem primum his quantum potuiſſent per ſe panificare, triticum diuiſit. Præterea multis exiſtentibus, qui ſenio uel altera infirmitate tenti, non ſufficerent alimenta ſibi præparare, prouidebat eis conſtituendo piſtores, qui paratos panes uendiderunt. Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cum comprehendiſſet eos etiam ueſtium inopia: corruptis enim & omnino conſumptis pecoribus, neque lanæ, neque aliorum ueſtimentorum copiam habuerunt. Quæ cum procuraſſent iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe, ſemina Syris præbendo: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acquiſiſſet. Terra enim poſt hoc fructus ſuos uberius oſtendente, non minus quinquaginta milia hominum, quos ipſe pauerat, ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regem, munificētia uel induſtria recuperaſſet non parua, & in circuitu ſimilibus paſſionibus afflictos finitimos releuauit. Nam non fuit qui per neceſſitatem ad eum ueniens, non eius auxilium inueniret ſecundum ſuam dignitatem. Sed & populi uel ciuitates, & priuati ad eum confugientes, ſolatium impetrarunt, in tantum, ut æſtimaretur indigētibus extraneis plus decem milia tritici coros dediſſe. Corus autem habet modia Attica decem. In ipſo autem regno ſuo octoginta milia expendit. *Corus*

Hanc eius diligentiam & ſolicitudinem, apud Iudæos tantum contigit prævalere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro prævaricationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate ſua prorſus extingueret, animi ſui magnificentiā præter opinionem demonſtrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti ſunt dudum, ſed qualem in neceſſitatibus probauerunt. *Fauor populi erga Herodē*

Eodem tempore & auxilia Cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit, quos Eliſeus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus, palatium in ſuperiori ciuitate conſtruxit, magnas erigens domos, & ornatu precioſiſſimas, ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent. Secundum menſuram autem & appellationes impoſuit. Nam una Cæſaris, altera Agrippæ uocabatur.

Herodes ſacerdotis cuiuſdam filiam uxorem ducens, arces & oppida extruit, filiosq; erudiendos Romam mittit. Cap. XII

DEſiderio deinde commotus, cum nihil præponeret ſuæ libidini, filiam Simonis ſibi coniunxit: qui Hieroſolymita filius Buzi cuiuſdam Alexãdrini, ſacerdos inter nobiliſſimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hieroſolyma nominatam, huius pulchritudo animũ Herodis inflammauit. Et ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrãnide hoc agere, melius arbitratus eſt nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum ſuum deſiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Ieſum Boethi filium à principatu ſacerdotij depoſuit, & Simonem ordinauit, atque affinitati ſuæ coniunxit. Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent, ædificauit caſtellum in loco quo prius Iudæos, cum à principatu per Antigonũ penè decidiſſet, euicerat: quod abeſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadijs, natura munitum, ad ædificationem oportuniſſimum, inſtar collis manufactũ, ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectũ habens aſcenſum, ducentis gradibus ædificatum. Intus autem domus regiæ precioſiſſimæ & ad munimen & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initium collis habitacula conſtructionis perſpicuæ, & aquæ ductus fecit. Nam nõ ille locus proprias habuit aquas, ſed longe perplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uero ciuitas erat ædificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia ſecũdum ſpem euenirent, ſeditiones contra regnum nequaquam ſperauit oboriri, duobus modis ſubiectos regens: timore quidem quod eſſet ad pœnam non mitis: diligentia uero, quod in neceſſitatibus magnanimis appareret. Circundedit autem tutelam extrinſecus, tanquam murum ſubiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuerſarumq; regionum reges muneribus ad amicitias ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem & Romanorum potentiſſimos placabat, tranſgrediendo leges, dum templa erigeret ritui noſtro contraria. Nam nobis interdicta ſunt delubra, uel figuras more paganorum honorare: quæ foris prouinciam Iudæam pro Cæſaris fauore facie bat in ciuitatibus, pro quarum conſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uero prope mare locum opportunum ciuitati, qui quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunque urbem illic, ſed lapide albo palatijsq; precioſiſſimis ciuitatem conſtruxit. Portum quoque tranquillum, magnitudine ſimilem Piræo, tutaq; confugia nauibus præbentem cõſtituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice ſecundum pelagus ad Aegyptum, inter Ioppen & Doram, oppida maritima: quæ ſtationem nauium difficillimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium præſtans, deſcripſit in circuitu portum, qui ſufficeret maximis claſſibus locum præbere refugij, lapides in altum ingentes ulnis uigintiquinque deponens, quorũ longitudo uigintiquinq; pedum erat, altitudo autem non minus decem & octo, latitudo nouem: ſuper quos turres diſpoſuit, quarũ maxima Druſus nominabatur, à Druſo Cæſaris priuigno. Oſtia uero portus contra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, ſuper quam templum Cæſaris poſitum nauigantibus apparebat habẽs ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæſaris. Ciuitas autem Cæſarea uocabatur, quæ ſubtus cloacas non minores ſuperioribus ædificijs habebat, quarum aliæ quidem modicæ, ſpatio non longo ad portum & ad mare fundunt: una uero media eſt, omnium receptaculum purgamentorum, quæ imbribus & mari influentę diluuntur. Aedificauit etiam theatrum ab auſtrali latere portus:

Herodes ſacerdotis filiam ducit uxorem

Cæſarea oppidum

Portus

Turris Druſus

Templũ Cæſaris Auguſti

Theatrum

Amphithea-

Amphitheatrum quoq; multa milia hominũ capiens, in conſpectu pelagi conſtruxit. Itaq; perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re laſſaretur, neq; rex ſumptibus deficeret, deliberauit filios ſuos Romam tranſmittere ad Cæſarem, Alexandrum & Ariſtobulum. Qui cum aſcendiſſent, & in domo Pollionis, uiri nimis illuſtris, & Herodis amici conuerſarentur, Cæſar eos cum omni humanitate ſuſcepit: pollicitus licentiam Herodi præſtare, quem uellet ſibi ſucceſſorem relinquere: inſuper & prouinciam Trachonem & Bathaniam & Auranitem ei conceſſit, huiuſmodi occaſione. Zenodorus quidam conductor domus Lyſaniæ fuit: cui dum redi-
tus non ſufficerent, de latrocinijs per Trachonem amplius acquirebat, quæ loca habitant latrones Damaſcenorum prædas agentes. Hos Zenodorus minime prohi-
bebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi, Varronẽ tunc præſidem interpellabant: rogantes ut ſcriberet Cæſari iniquitatem Zenodori. Cęſar autem delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari: prouinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigentem: quia difficillima domicilia & aquarum receptacula, & depoſita frumenta habentes poſſent diu ſuſtinere pericula munitis ſpeluncis. Cum hæc per gratiam Cæſaris Herodes accepiſſet, ad prouinciam Trachonem pergens, maleuolos latrones oppreſſit, & in circuitu deſideratam pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contriſtatus, primum quod à magiſtratu depoſitus fuiſſet, magis autẽ inuidia, quod præfectura Herodi tradita eſſet, aſcendit Romam accuſaturus eum: unde nihil agens reuerſus eſt.

Amphitheatrum

Herodes mittit filios ſuos Romam

De Zenodoro quodam

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæſare, & de Manachemi prophetia. Cap. XIII

INterea Agrippæ ſucceſſori Cæſaris trans Ionium miſſo, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: priſtinaq; amicitia renouata, rediit ad Iudæam. Gadarenſium autem quidam cum ad Agrippam perueniſſent accuſantes Herodem, ille nullo reſponſo dato, ligatos regi tranſmiſit. Arabes quoque iam dudum infeſti principatui Herodis, ſeditionem conabantur rebus eius inferre, occaſione huiuſmodi nacta. Zenodorus enim cum iam de ſe diffideret, præfecturæ ſuæ partem aliquam Auranitidis quinquaginta talentis uendidit: quę cum in donatione Cæſaris haberetur, tanquam iniuſte ea ſublata, contendebant ſæpius quidem incurſionibus uiolentiam inferre: necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam deſiderant qui ſtudent male uitæ ſuæ conſulere. Quæ cum cognouiſſet Herodes, prouidentia ſua ſeditionum auferebat occaſiones. Igitur ſeptimo decimo anno regni Herodis, Cæſar ad Syriam peruenit, ubi Gadarenſes plurimi Herodem accuſabant, grauem eum ſibi & tyrannum in præceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Zenodorus, cum iuraſſet nullatenus eos relinquere, uſq; quo ab Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenſes, & cõfidentes quod nihil paſsi fuiſſent ab Herode, cum eos Agrippa tradidiſſet, qui crudelis quidem in proprios, humanus autem erat in aliorum peccatis: accuſabant rapinas & contumelias, probantes & euerſiones templorum. Et Herodes quidem indignatus, paratus erat ſatisfacere: Cęſar autem amplectebatur eum, nihil de fauore ſuo dicens per ſeditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem die de his ſermones prolati ſunt, in poſterum uero nulla proceſſit cognitio. Siquidem Gadareni uidentes Cęſaris & concilij intentionem, timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam ſeſe noctu gladio percuſſerunt, alij præcipites

Agrippa cum Herode amicitias renouat

ſeſe dederunt, quidam in fluuio ſponte ſubmerſi defecerunt, quæ uidebantur temeritatis, nō peccati fuiſſe ſupplicia. Quapropter nequaquam Cæſar remoratus, Herodem à reatu ſoluit, necnon occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præcordijs ruptis ſanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ uitam finiuit. Cæſar autem & huius poſſeſſionis partem non paruam Herodi cōceſſit, quæ inter Traconem & Galilæam erat, Vlatham & Paneada, & in circuitu terram. Diſmiſit autem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut ſecundum illius ſententiam omnia tractarētur: qui in tantum felicitatis proceſſit, ut cum duo iſti Romanorum imperium regerent, Cæſar & Agrippa, tertium ſibi amicitijs Herodem coniunxiſſent, Qui cum in tanta fiducia conſiſteret, fratri ſuo Pheroræ petiuit tetrarchiam à Cæſare, centum talentorum fideiuſſor exiſtens: itaut ſi quid ille peteretur, filij eius immunes euaderent. Sed cum Cæſarem comitatus eſſet uſque ad mare, rediens in terra Zenodori pulcherrimum ei templum conſtruxit iuxta Paneada, ubi ſpelunca pulchertima in monte conſiſtit: ſub qua terræ altitudo inacceſſibilis eſt, aquis immobilibus plena, unde fontes Iordanis fluuij naſcuntur. Quē locum templo conſtructo, Cæſari deuouit, Tunc etiam tertiam partem tributorum cōceſſit ſubiectis ſuis occaſione ſterilitatis: plus autē reconcilians eos, ne aduerſarentur ulterius. Nam in talibus operibus pietate ſoluta, moleſte de præuaricatis legibus ferebant, & ſermones faciebant adinuicem. Qui dum his incitarentur & turbarētur, diligentiā habuit hæc ſedare, auferens quidē otium, & præcipiens ſemper in laboribus eos occupari. Nā neq; cōmunis deambulatio fiebat, neq; cōuentus in ciuitate, ſed omnia cuſtodiebantur, & ſæuiſſima tormēta captis inferebātur, cū multi palàm & furtim in carcerē Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & intus in ciuitate pariter & in uijs: nam erant qui cōuenientes in unū ſpeculabātur eos. Dicunt etiā nec ipſum hoc neglexiſſe: ſed ſæpius priuatū accipiens habitum, nocte cum populis conuerſabatur, experimentum faciens quid de principatu ſuo ſentirēt, & ſi quos omnino atroces, nec approbantes ſua opera inueniſſet, omnibus modis perſequebatur, & reliquā multitudinem ſacramentis impellebat ſibi fidelem exiſtere, & cogebat fauorē cum iureiurando ſibi uel principatui cuſtodire. Quorū multi placantes eum, uel timentes, ueniebant ad quod poſtulaſſet: alios uero ſeruantes ſuam opinionem, & grauiter ferentes quod cogerentur, modis omnibus occidebat. Flectebat autē & Pollionem Phariſæum, & Samęum, ſociosq; illorum ſibi iurare: Qui licet nō obtemperaſſent, tamē nō ſunt torti, dum uenerationes eius per Pollionē impetraſſent. Liberati ſunt etiam de hac neceſſitate hi qui dicūtur apud nos Eſſeni. Genus autē hoc eſt, quod conuerſatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Eſſenos autē ex hac cauſa ſic honorabat, quia maius quiddam de his ſentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus ſermo uidebitur in hiſtoriarum genere) de his talibus intimare. Quidam Eſſenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præſcientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerū ad doctores pergentem uidiſſet, ut regem Iudæorum ſalutauit: qui illuſum ſe putās, cōmonebat eum ſermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu poſteriora eius: regnabis, inquit, feliciter: nam iam à deo dignus iudicatus es, & recole Manachemi plagas, ut hoc tibi ſit ſignum de peccatis in regno cōmittendis. Nam optima eſt ratio, ſi iuſtitiam & dei pietatem dilexeris, & modeſtiam circa ci-

Liberalitas Cæſaris erga Herodem

Phariſei & Eſſeni

De Manachemo Eſſeno

ues

ues habueris:ſed non talem te futurum intelligo dum omnia cognoſcam.Felicitate nanq; omnes præcelles,& habebis gloriam æternam:obliuionem uero pietatis & æquitatis poſſidebis.Hæc nõ latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus ſtatim nullatenus animũ intendit,dum ſpes Herodi deeſſet: paulatim uero cũ eleuatus uſque ad regnum fuiſſet,& feliciter principatũ egiſſet, accerſijt Manachemum,& de tempore quantum regnaret conſuluit eum.Manachemus autem cum omnino nihil reſpondiſſet,ſed tacuiſſet,interrogauit eum,ſi decem tantum anni regni ſui eſſent:reſpondit,& uiginti & triginta,ſed finem nõ addidit.Herodes autem iſtis contentus,Manachemum cum honore dimiſit,& omnes Eſſenos propter illũ honorauit.Hæc igitur licet miranda,legentibus demõſtrare feſtinauimus,& oſtendere,multos apud nos talem diuinationis habuiſſe notitiam.

De ædificatione noui templi & ſtola pontificali. Cap. XIIII

INterea decimo & octauo anno regni,Herodes poſt prædicta ædificia opus nõ minimum inchoauit:ſiquidem dei templũ maximum conſtruere, & multum altum & decorum erigere iudicauit:dum putaret id nobilius omnibus ſuis factis perficere,& ad æternam memoriam peruenire.Sed cum non facile populo perſuaderi cognoſceret,propter operis magnitudinem,conuocans eos hac oratione mulcebat dicens.Alia quidẽ quæ à me in regno ſunt acta,ò uiri contribules,ut de his laudem proferam,credo ſuperfluum:tanquã mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideantur.Nam in difficultatibus non neglexi quæ ad ueſtra commoda pertinerent:neque in extructionibus mihi magis quàm uobis omnibus feſtinaui tutelam impendere,& puto quod dei conſilio ad hanc felicitatẽ euectus ſum, ad quantam non prius gens Iudæorum aliquando peruenit.Conſtructæ nanque ſunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus noſtrum exaltauimus,quas operoſum mihi uidetur ſcientibus enumerare. Quod autem nũc nitor efficere omni pietate præcellentius,explanabo.Bene enim noſtis,quod iſtud maximum deo templum noſtri patres ædificaueruntt, cum à Babylonia remeaſſent:& quia deſunt ei ad magnitudinem in altum cubiti ſexaginta, ad inſtar illius quod Salomon conſtruxerat,nemo negligentiam pietatis parẽtum noſtrorum accuſet:quia non culpa illorũ factum eſt breuius templũ, ſed Cyrus & Darius Hiſtaſpis filius,huiuſmodi menſurã ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiẽtes,uel ſucceſſoribus eorũ,& poſt illos Macedonibus,non habuerunt aptũ tempus quo ad eiuſdem antiqui formã iſtius menſurã perducerẽt.Nunc autẽ quando nutu Dei principatui meo pax larga conceſſa eſt,& diuitiarũ poſſeſſio,& multitudo redituũ,&,quod maximũ eſt,amicitia fauorq; Romanorũ, qui omniũ rerum domini exiſtũt:cur nõ ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tempore opus corrigere,& integrum deo præbere pro beneficijs eius in meo regno collatis? Talia cõcionante Herode,multis ammirationẽ ſermo pronunciatus præter opinionẽ impoſuit:nec aliqua deſperatione cõmoti ſunt,niſi quod anxiabãtur,ne eo ſoluto aliquid emergeret,& opus moraretur ad finẽ uſq; perducti:idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cũ Herodes cerneret dubitantes,adhortabatur eos dicens,ſe non prius deponere templũ, niſi omnia præpararentur quæ ad perfectionem eius pertinerent.Nã neq; mentitus eſt ex hoc quod promiſerat. Mille enim plauſtra parauit,quæ lapides ueherent: decẽ milia uero elegit peritos artifices,& mille numero ſacerdotes,quibus ſtolas ſecundũ eorũ honorẽ habitũq;

parauit

parauit:ſed & quoſdã cemẽtarios, alios autẽ fabros lignarios eruditos ad templi fa
Aedificiũ noui templi bricã hortabatur. Cũq; omnẽ apparatũ alacriter aggregaſſet, antiquis fundamen/
tis ſolutis noua impoſuit. ſuper quæ templũ erexit, longitudine centũ cubitorũ, lati
tudine centũ cubitorũ, altitudine centũ uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus fun/
damentis deſiccatis reſederunt, quod poſt hæc temporibus Neronis renouare deli
berauimus. Aedificatum eſt autem templũ ex lapidibus albis & tenaciſſimis, quo/
rum magnitudo in longitudine uigintiquinq; cubitorũ, altitudine octo, latitudine
duodecim erat. Totius templi nanq; circuitus, & porticus undiq; humillima, altiſſi/
mum uero medium fuit, ut à multis ſtadijs conſpiceretur, & in prouincia conſtitu/
tis, & contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas autẽ introitus &
ſuperliminaria, necnõ & uela iuxta templi magnitudinem uario ornatu decorauit,
& aureos flores ambientes columnas fecit, ſuper quarũ capita uitis tendebatur, bo/
tryones aureos habens pendentes: qui mirandam magnitudinem, & artificij clari/
tatem uidentibus exhibebant, propter materiæ pulchritudinem. Circũdedit etiam
& porticibus maximis omne templum, & ſecundum quantitatem uniuſcuiuſq; rei
ſumptibus omnia priora ſuperauit, Porticus autem duæ maximis parietibus fulcie
bantur, ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxo/
ſus, paululum erectus à parte orientali ciuitatis, pronus ſuper arcem, quam dudum
rex Salomon per dei prouidentiam magnis operibus muro circumdederat, ab infe
rioribus incipiens, quem uallis altiſſima circumdabat. Saxa uero Africo expoſita,
plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum ſpatium ſtructura com
prehendente, & in altum quadrangulo facto, ut uaſtitas lapidum à fronte uidere/
tur: ab interiore uero parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per o/
mnia tempora. Cumq; ita factũ opus continuaret, uſque ad ſummitatẽ collis per/
duxit, & foſſas circa murum poſitas complens, planum ſuper æqualemq; confecit.
Quadriporticus uero in circuitu, unaquaq; porticu longitudinem ſtadij concluden
te, & intra hanc porticum, murum circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſa
xoſus ambiebat omnia. Ab orientali uero parte pari longitudine porticum dupli/
cem habebat, contra templi ianuas conſtitutam, quam multi ptiores reges conſtru
xerant. Circa omnem uero ſactarij orbem, ſpolia barbarorum fixa, quæ rex Hero/
des deuouit, addens etiam quæ & ipſe ab Arabis ceperat. Per latus autem aquilo/
nis turris alta, anguloſa, munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges & ſacer/
dotes generis Aſamonæorum conſtruxerant, & Barin denominauerãt, ut illic ſacer
Stola pontifi/ cis, à quibus ſo lita ſit conſer/ uari dotalem ſtolam deponerent: qua cũ opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacer
dotum, induebatur. Hanc rex Herodes ſuo loco ſeruauit: poſt cuius obitũ ſub Ro/
manis fuit uſq; ad tempora Tiberij Cæſaris. Sub quo Vitellius Syriæ procurator,
cum profectus Hieroſolymam, & ſuſceptus à populo clariſſime fuiſſet, uolens eis
nices retribuere, ut ſacerdotalem ſtolam ſub ſua poteſtate haberent, ſcripſit Tibe/
rio Cæſari, & ille conceſſit. Et permanſit ſtola ſub poteſtate Iudæorum, uſque quo
obijſſet rex Agrippa. Poſt quem Caſſius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum
Cuſpio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudæis in Antonianam turrim e/
am deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius eſſe, ſicut & prius. Deſti
nant igitur Iudæi legatos ad Claudium Cæſarem, ut de his peterent. Qui cum
peruenijſſent, iuuenis Agrippa rex Romæ conſtitutus, petens ab imperatore po/
teſtatem eius accepit, ſcribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem ſub ſi/

gillo

gillo principis ſacerdotũ,& cuſtodum pecuniarum fuerat:qui ante unum diem cele brationis ad principem cuſtodiæ Romanorum aſcendentes,& requirentes ſuum ſi gillum,ſtolam tollebant:tranſeunte uero feſtiuitate,in eũdem locum deportantes, & principi cuſtodiæ oſtendentes,ſimiliter cum ſigillis reponebant.Hanc autem Ba rin,id eſt,turrim,Iudæorum rex Herodes munitionem conſtruens pro templi cu ſtodia,ad gratiam Antonij,amici quidem ſui,principis uero Romanorum, Anto niam nominauit.A parte autem occidentalis muri quatuor portæ ſtabant,quarum una ad aulam tendebat, interpoſita ualle quæ erat in medio eius uiæ, duæ autem ad ſuburbana,quarta uero ad ciuitatem:multis gradibus ad inferiorem uallem ten dentibus,& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nam ex aduerſo templi ci uitas in modum theatri iacebat, circundata ualle altiſſima per omnem auſtralem tractum.Quarta autem frons,quæ ad meridianum ſolem poſita erat, habebat & ipſa quidem in medio portas,ſuper quas regia porticus triplici longitudine termi nata, ab orientali ualle incipiens,& ad occidentalem finita,amplius tendi non po tuit,Opus autem fuerat dignum narrari omnibus qui ſub ſole ſunt. Siquidem al tiſſima uallis ſic erat,ut nullatenus uideri poſſet,ſiquis eius altitudinem attendiſſet, ſuper quam porticus illa ſteterat.Ex qua ſi quis à ſummo,id eſt,à tertio tecto no taſſet,& profunditatem ædificiorum uidere uellet, tenebris perfundebatur, ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire.Columnarum autem ordi nes conſiſtebant in quadro per longitudinem,nam quartus paries colligabatur pa rieti lapideo.Craſſitudo uero uniuſcuiuſque columnæ,tres coniunctas ulnas habe bat: longitudo autem pedes uigintiſeptem,duplici ſpira ſuppoſita: multitudo au tem omnium,centum ſexaginta duæ fuerunt. Capita autem columnarum ſecun dum modum Corinthium ſculpta,& admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuiſſent,tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti latitudinem habebant pedum triginta:longitudine ſtadia tria: altitudine quinquaginta pedibus tendebantur:Medius uero ordo latitudinem ui gintiquinque pedum habebat, altitudinem centum: nam dupla ſuper utrunque fuerat. Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant: mediæ uero por ticus altitudo in immenſum tendebat,habens columnas compoſitas,politas undi que,quarum compago incomprehenſibilis omnibus uidebatur.Talis quidem pri mus murus fuerat. A medio uero non multum ſecundus diſtabat, gradibus pau cis aſcendendus:quem paries circuibat lapideus,titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata.Interior autem murus per auſtralem par tem & aquilonis tractum,tres in pariete ianuas habebat à ſe diſtantes: per orien talem uero unam maximam,per quam tranſiebamus purificati cum mulieribus. Inacceſſibile autem ſacrarium fuit, intra quod tertium erat, ubi ſacerdotibus ſo lis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat, ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit,cum utique prohiberetur, quia non ſacerdos exiſteret: ſed operibus muros, & porti cus exteriores curabat.Quæ cum octo annis ædificaſſet, templo per ſacerdotes in uno anno & quinque menſibus peracto, omnis populus lætitia completus eſt. Et primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit,laudibus extollebant.Rex autem trecentos boues ob tulit Deo, & alij ſecundum uires ſuas, quorum numerus nullatenus æſtimatur.

Altitudo edi ficiorũ incre dibilis

Nam

Nam cum occurriſſet templi dedicatio, regiſq; natalitius dies, quo principatum aſ-
Subterraneus in templū trāſitus ſumpſerat, inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Cōſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam ab Antonia intra templū ducentem per ianuā orientalem: ſuper quā & turrem ædificauit, quatenus & ſubterraneum haberet acceſſum, propter populi ſeditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum conſtrueretur, quod in die quidem non plueret, nocte uero imbres deſcenderent, quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt, nec eſt incredibile, ſi etiam dei prouidentiam aliquis conſideret. Templum quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEXTVS

Lex Herodis de furibus, & regreſſus filiorum è Roma. CAPVT PRIMVM

Lex noua Herodis in fures

IN adminiſtratione rerū, ſtudium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant, legem ponit nullatenus priori ſimilem, in qua firmauit fures uendi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, ſed ad confuſionem patriæ, ſolutionemq; conſuetudinis exiſtebat. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus, ſeruire in his quæ imperaſſent, peccatū in religione non pœna excedentium erat, dum in prioribus cautum fuiſſet de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uero tantum uenundari, nō tamen alienigenis, neq; in perpetua ſeruitute, ſed Iudæis, & ſexto anno abſolui. Ergo præter conſtitutionem, & præter legē reddi hanc pœnam, ſuperbiæ pars uidebatur: nec regis ſed tyranni in uniuerſos ſubiectos tormentum atrociſſimum excogitatum, quod populi parabat diſcordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæſarem deſiderans ſalutare, & uidere filios ſuos Romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens, perfectos ei doctrina filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uero ab Italia rediſſent, ſtudium populi circa iuuenes erat: & cōſpicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidioſi ſtatim uiſi ſunt Salomæ ſororis regis, & illis qui accuſationibus Mariammen damnauerant: dum putarēt, quod ſi præualerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem ſuam commiſſa uidebantur. Cauſam uero timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos commorari propter matris interitum: & quia iniuſtum eis uideretur, ſimul cum interfectore genitricis conuerſari: & ex ueritate ſumentes initium, ad ueriſimile deſcendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebant, ſed in multitudinem rumorem ſpargentes, Herodi nuntiari credebant: unde odium in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpicione uel accuſatione prætermiſſa, rex amore filiorū honores eis largitus eſt, & uxores nobiliſſimas iūxit: Ariſtobulo quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uero Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

Odium Salomes in filios Herodis

De

De prodigalitate Herodis in gratiã Agrippæ & uectigalibus Iudæorũ. Cap. II

CVm hæc dispoſuiſſet,& audiſſet Marcum Agrippã nauigaſſe rurſus ab Italia ad Aſiam,feſtinauit ad eum,à quo petijt ut ad regnum eius accederet,ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet,lætus ad Iudæam peruenit. Herodes autẽ nihil quod ei placeret reliquit,in notis ciuitatibus eum ſuſcipiendo,ædificia demonſtrando ampliſſima,& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebaſtia,& Cæſareæ portu à ſe conſtructo,& in oppidis Alexandrio,& Herodio,& Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciũitatem Hieroſolymorum,occurrente cũcto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit,pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari,tamen propter tempus nauigationis feſtinauit,rurſuſq; ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus,unà cum ſuis amicis nobilibus peruenit. Rex autem poſt hyemem ueris tempore properauit rurſus ad eum,ſciens exercitum ad Boſphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigaſſet, putauit eum in Lesbo inuenire,flatu uero Aquilonis detentus,in Chio remoratus eſt:ubi multos ſibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam,quam in bello Mithridatico depoſitã,non facile propter magnitudinem & pulchritudinem reſtaurari contigerat,pecunias præbens quantæ ſuperabundare potuiſſent ad operis perfectionem,præcepit ciuibus,ut non negligerent,ſed citius ornatum ſuæ ciuitatis erigerent. Ipſe uero ceſſante procella,ad Mitylenen acceſsit,& exinde ad Byzantium profectus,cum audiſſet ultra cyaneas cautes iam Agrippam nauigaſſe,feſtinauit:& ad Sinopem Póticam deſcendens,ſubito illi inſperatus apparuit:à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus eſt. Cumq; prouincias Ponticas ordinaſſet,per Paphlagoniam & Cappadociam,& exinde per magnam Phrygiam profecti,Epheſum peruenerunt,unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis,ſecundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: ſed & ſi qui aliquid ab Agrippa petiſſent,arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cumq; bonus & largus præſtando petentibus eſſet nullumq; contriſtaret,Agrippam ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nam Ilienſibus eum reconciliauit iratum,perſoluit & pecunias, quas procuratoribus Cæſaris Chij debebant:aliorum quoque petitiones munificẽter complebat. Cumq; ad Ioniam peruenissent,Iudæorum populi qui ciuitates habitabant,tempus & fiduciam nacti,uiolentias referebant,quas patiebantur dum legibus proprijs uti nõ ſinerentur:damna etiam per calumniam exactorum in feſtis diebus: darent & pecunias quas ad Hieroſolymam tranſmittebant,& multis alijs calamitatibus opprimerentur,Romanis ſemper præcipientibus eis ſecũdum proprias leges uiuere. Quæ cum ſuggeſſiſſent Herodi,præſentauit eos ut audiret Agrippa eorũ allegationes. Nicolaum autem quẽdam ex ſuis amicis dedit,qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobiliſſimos,& reges & potentes qui tunc præſto erant, cum ad concilium ſecum perduxiſſet, Nicolaus ita pro Iudæis locutus eſt: Omnes quidem ô maxime Agrippa indigentes,oportet pro neceſſitate cõfugere ad eos,qui uiolentiam poſſint auferre. Hi uero qui nunc interpellant,fiduciam prius à uobis datã quam ſæpius optauerunt:nullatenus ſe perdere per uos poſtulant qui dediſtis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis,qui ſoli poteſtis præſtare,feruentur: Nam dam

Herodes occurrit Agrippæ uenienti in Aſiam

Liberalitas Herodis

Herodes iterum occurrit Agrippæ

Oratio Iudeorum ad Agrippam pro tuenda libertate

nis afficiuntur,non ab aliquo meliore,ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt.Et ſiquidem maxima ſunt quæ à uobis meruerunt, laudabiles uidentur,quod ita ſe probauerunt beneficijs dignos:ſi uero minora ſunt, inhoneſtum eſt,ſi nec hæc firmauerint qui præſtiterunt.Hi enim qui uiolentiam Iudæis intulerunt,niſi putarent bonos eſſe quod à uobis talia meruiſſent, non eis inuiderent, & ueſtra beneficia caſſare niterentur.Quod ſi quis interroget,utrũ uelint patrijs legibus ipſi priuari,id eſt,immolationibus & pompis,quas feſtis diebus offerũt: ſcio libenter eos omnia pati,q̃ patrias leges amittere.Nam & bella propter hoc multi amplectuntur,uerentes,ne tranſgrediantur patrias leges & libertatem, quibus nũc uniuerſum hominum genus per uos potitur,quod nos etiam petimus,ut liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolennia.Cur ergo hi quæ pati nolunt,in alios committunt? Illud uero conſideremus:Nunquid eſt populus,aut ciuitas,aut genus hominum;quibus non maximũ bonũ apparuit cõtinentia ueſtri imperij,uel potẽtia Romanorũ,uel audet aliquis eorũ beneficia infirmare,licet ſit amẽs? Nam nemo eſt, qui non horum particeps,uel publice uel priuatim exiſtat. Quod & ſi quis auferat quæ uos donaſtis,nihil firmum neque ſibi quod per uos habuerit obtinebit. Veſtra enim dona quis enumerare præualeat? Si recordatum fuerit regnum antiquũ, & modernum imperium,multa exiſtunt quæ à felicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſint,nõ tamen inuidioſa,propter uos qui donaſtis. Hoc tantum perfrui poſtulamus,ut ſine impedimento patriam religionem ſeruemus. Quod & per ſe non debet inuidioſum eſſe,ſiquidem deus lætatur honoratus.Ex noſtris uero ſolennibus nihil inhumanum eſt,omnia uero religioſa & iuſtitia ſunt ſalutari deuota.Neque enim cœlamus mandata,quibus utimur monimentis pietatis & humanarum profeſſionum.Septimum uero diem remittimus, doctrina noſtrorum ſolennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaq; leges probantur quas colimus, ſi quis per ſe eas requirat,& antiquæ exiſtentes,licet aliquibus nõ ſic eſſe uideantur,ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his,qui eas caſte cuſtodiunt,quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias namque quas deo conferimus,rapientes manifeſtum ſacrilegium committunt. Vectigalibus uero grauantes nos in feſtis diebus,ad iudicia & ad mercimonia non neceſſaria trahunt,pro contumelia religionis quam nos colere cognoſcunt,de qua non iuſtum odium habent.Siquidem ueſtrum imperium, quod omnibus dominatur, probitatem quidem laudat,contumelias autem fortiter abhorret.Poſtulamus igitur maxime Agrippa uiolentias auferri, ne prohibeamur legitimis noſtris ſolennitatibus perfrui,& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his, quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iuſta,ſed etiam à uobis primo donata, poſcimusq; pro his ſenatuſconſulta,& tabulas in Capitolio poſitas relegere,quas certum eſt experimento noſtræ circa uos fidei datas.Sed ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus,debent tamen firma eſſe quæ donaſtis, & non tantum nobis, ſed etiam omnibus hominibus præſtitiſtis,eos beneficiorum largitionibus ampliantes; quorum ſingula ſi quis enumeret, poteſt immenſam orationem longo ſermone confitere.Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtendere, ſufficiet nobis,ut priora taceamus,hic noſter rex,qui uobiſcum præſens cõſidet, qualiter eius fides erga ueſtram familiam claruit. Quis enim fauor eius,aut quis in uos non excogitatus honor,aut cauſa quæ defuit? Quis autem prohibet ueſtra circa nos enumerando

Accuſantur turbatores libertatis Iudæis à Romanis conceſſæ

merando beneficia explanare: Sed bonũ puto, prius patris eius Antipatri res gestas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus armatis minor apparens. Et quid oportet dicere, quantũ profecit illo tempore, tot donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uero memorare Cæsaris epistolas, quas tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinasset, superfluũ puto referre. Sufficit enim hæc demonstrare, iuste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos cõfirmari postulamus: quæ & si prius nõ extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga eum acquirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorũ Iudæis, qualiter prouinciam ingressus esses, & deo perfectam immolationẽ honorando eum integris supplicationibus persoluisses, & quomodo populũ pauisses, & ab illo munera suscepisses, quæ per gentes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitiæ uestræ putantur, quæ meruit Iudæorũ gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unà cum isto tibi confidente rege, petimus te nihil superfluũ: sed ut quæ uos dedistis, ne concedatis ab alijs auferri. Cum hæc Nicolaus disseruisset, nulla est facta à Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc, sed in cõuentu uentilabantur: hac tamen occasione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quod inquilini per prouinciam Iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demõstrabant, & licet suis solennibus usi, tamen nihil læderent eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitiã uel fauorem, paratũ se esse cuncta Iudæis cõcedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspiciuntur: & si amplius petissent, non me piguisset, quæ non lædebant Romanorũ imperium, eis concedere. Sed quoniã hæc & prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo, quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset, cõcilium dimisit. Herodes autẽ affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, & ita tunc discesserunt. Rex autẽ domum reuerti uolens, nauigauit: & ad Cæsarem deductus nõ multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hierosolymã peruenit. Vbi concilium totius populi congregãs, cum multi ex prouincia conuenissent, cõcione habita, rationem totius suæ profectionis explanauit, & quæ Iudæis in Asia per eum prouenissent, ut sine uiolentia in posterum possent degere, Narrauit etiam quid felicitas uel gubernatio sui principatus eis profuisset: nec non & quartam partem fiscalium præteriti anni cõcessit. Qua illi oratione uel gratia lætati, cum summa exultatione bona regi orantes, recesserunt.

Responsio Agrippæ.

Herodes redit Hierosolymã

Domesticum dissidium inter Herodem & eius filios. Cap. III.

PRocedebat autem seditio domestica, & acerbiorem accipiebat prouectũ, cum tanq; hæreditarium odium suscepisset circa adolescẽtes Salome, & sumpsisset de matris eorum morte audaciam, dumq; uellet neminẽ illius relinquere, qui posset mortem eius uindicare. Cumq; adolescẽtes à genitore discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta, & imperij cupiditate: rursus simile malum prioribus ortũ est, dum derogationes ab illis circa Salomen & Pheroram fierent, insidiæ uero ab his in adolescentes. Nam odium par alterutris fuerat, modus autem odij non similis: dum illi manifeste quidem detraherent, inhonestum putantes iram cœlare: illi uero non tali modo, sed callide ac maleuole accusationibus uterentur, seducentes semper adolescẽtes, quorum audaciam putabant ad ne-

cem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iuste periisse, imò magis festinabant in autorē homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur innocentiam adolescentium: diligentia uero Salomes crescebat, & ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarētur propter indignū matris interitum. Dicebāt enim, misere quidem contigisse matris obitum: se uero miseriores, qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos. Cap. IIII

CVm ergo Herodes resedisset, & populo interlocutus esset, sicut prædiximus, statim sermones ad eum per Pheroram & Salomen proferebātur, magnum ei ab adolescentibus periculū imminere, quod minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam, quod Archelai Cappadocis spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi, & patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim conterritus obstupuit, quod & alij hæc eadem nunciassent. Recordabatur autē priscas calamitates, quod nec uxore priuatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quod omnia præter spem feliciter ei forinsecus deus præstitisset, & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adolescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum trāstulit: dum putaret sic conterere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit, nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus quā prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus cōsentire, quibus pater facile credebat, alienatus à filiorū amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animū in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat suæ uolūtatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescētibus occasiones crescebāt. Nam sæpius ab eis lachrymæ pro contemptu suo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquā iniustum accusabant. Quæ male uoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus, & humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorē Antipatri excogitabat, adeo, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cæsari sępius pro eo scriberet. Agrippa uero post dispensationem decennalem Asiæ Romam ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, cōtemptis adolescentibus in illum regnū patris transferri. Ipse quoque scribens, Romę multis amicis Antipatrum commendabat. Qui cōtristabatur, quod absens fratres suos solito accusare minime ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitasset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrē sperabat: unde contra fratres frequenter scribens, uereri patris interitū simulabat: usq; quo Herodem ad tantū iræ uel furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare

uigare,& filios apud Cæſarem accuſare:nihilq; ſibi tale permittere quod propter magnitudinẽ impietatis periculoſum exiſteret. Cum uero Romã peruenisſet,& ad Aquileiam ciuitatẽ perrexiſſet,Cæſarẽ compellare feſtinans,tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filiosq; ſuos præſentans,inſolentiã & audaciam eorum accuſauit,quod feſtinaſſent patrẽ ſuum perimere,regnumq; tyrannico more inuadere:dum ipſe licentiam haberet,non neceſſitate ſed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternã pietatem:quã à Cæſare percepiſſet,ut quem uellet,ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno,ſed & uita mererentur priuari,qui tale facinus in patrem moliti ſunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæſaris aures talibus uerbis polluere,cum nihil paſsi ſint moleſtũ aut graue à patre:cur uero iniuſtum eis uideretur, ſi principatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit:cõcederet & præberet ei quem meritũ æſtimaret:nam hoc,inquit,præmium cum alijs iuſtitiæ donis exiſtit,ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem compenſauerit:& talem diligentiã habuerit,ut retributione tanta dignus exiſtat.Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare, dum non poſſint ad regnum niſi patre peremptó accedere,quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit,coniugesq; nobiliſſimas genere copulauit: Ariſtobulo quidem filiã ſuæ ſororis,Alexandro uero filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent,poteſtatẽ habens nõ in eos ſe uindicaſſe dicebat, ſed ad communem benefactorẽ Cæſarem adduxiſſe:& auferendo à ſe totũ,quantum aut pater læſus,aut rex inſidiatus potuiſſet agere,pariter eos in iudicio ſecum feciſſe aſtare:& reliquũ eſſe,aut eos occidi,ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi,quatenus utriq; fabula hominũ uel opprobrium forent.Cum hæc Herodes apud Cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet,iuuenesq; eo dicente lachrymarentur,confuſi de tali accuſatione,licet liberũ ſermonem ac fidelem à conſcientia poſſe diſſent,tamen patris criminationibus difficilem ſatisfactionẽ putabant fore,dum non arbitrarentur honeſte & cum fiducia patrem redarguere.Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cũ gemitu:dum timerẽt,ne putarentur mala cõſcientia ſatisfactionem non inuenire.Turbationẽ autem eorũ Cæſar attẽdens,ſicut erãt innoxij, credidit quod nõ conſcientia facinoroſa,ſed imperitia & modeſtia minime ſeſe præualerent purgare.Vnde etiam facti miſeratione digni cunctis præſentibus,patrem commouerunt ad ueram miſericordiã,uidentesq; propitium eum & Cæſarem,& alios præſentes,unus eorũ Alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt:O pater,inquit,tuus quidem erga nos affectus euidẽter manifeſtus ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſi quid in nos crudele cogitaſſes,non nos ad omnium ſeruatorem Cæſarem deduxiſſes,dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquã uolens interficere ad templa eum ſacrariaq; perducit,unde uita conquiritur : quæ nobis morte peior exiſteret,ſi tale aliquid in patrem cogitaſſemus.Siquidem ſermonem fiducia ueritatis inuenit:cum beatos nos fore ſciamus,te mitigantes, ac pericula & falſam delationẽ fugientes:ſi uero accuſatio præualuit, ſolem iam uidere nos ſuperfluum iudicamus.Quod ergo dicis,regnũ deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur:& quod de miſeræ matris interitu ſubiungis,à priore calamitate argumenta percipiens,nobis ingeris crimen.Conſidera tamen,quia hæc cõmunia cũctis exiſtunt,& ſimiliter in alijs dici poſſunt:dum nihil prohibeat,ſi regis filij ſint iuuenes, & matre eorũ defuncta,omnes in ſuſpicione patris eſſe tanq; inſidiatores.Sed opi-

Reſponſio Alexãdri cõtrà accuſationem patris

nio ad talẽ crudelitatẽ non ſufficit. Dicat uero quiſquã, ſi tale aliquid præſumptum eſt à nobis, unde credibilia hæc appareãt. Nunquid hoc manifeſtis indicijs poterit approbari, aut ueneni cõfectio, aut æqualiũ cõiuratio, aut ſeruorũ corruptio, aut literæ contra te deſtinatæ: dum & hæc poſſint, licet non facta, criminationibus cõfingi, domo regia non cõcordante? Principatũ etiam, quem tu dicis præmiũ eſſe pietatis, ſæpius euenit cauſam fieri malignæ rei. Culpam quidẽ noſtram nullus probauit. Accuſationes uero quomodo ſoluat, qui excuſationes non uult audire? Locuti ſumus quiddam, ſed non contra te: nam hoc iniuſtum eſſet: ſed in eos, qui ſi quid dictum fuerat, minime tacuerũt. Matrem uero quidam noſtrum planxit, non quod defuncta eſſet, ſed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatũ inuadere. Scimus nec patrem poſſidere quicquã, quod nos nõ poſſidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, fruſtra feſtinauimus, ſi te occidẽdo regnũ tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nũquid ſubiectorum pietas, & gens religioſa concedere habuit parricidas Remp. obtinere, aut ſanctiſſimum à te confectũ ingredi templũ? Vt uero hæc omnia omittam, homicidium inultũ Cæſare uiuente poſſet dimitti? Sed neq; filios impios creaſti, aut ſtultos, ſed infelices, teq; indignos. Si neq; cauſas habes, neq; inſidias inuenis, quid tibi ad fidem ſufficiet in tali credulitate? An putas de matris interitu cõiecturam ſumere, quæ nos non incitare, ſed magis mitigare poſſet? Ampliorem quidem ſatisfactioni uolebamus ſermonem inferre, ſed non recipiunt prolixiorẽ orationem, quæ minime commiſſa credũtur. Quapropter ante omnium dominum Cæſarem præſenti tempore paciſcimur, ſi ſine ſuſpicione tua cum ueritate circa nos tuum recipimus affectum, pariter poſſumus uiuere, licet non feliciter: quia maxima mala ſæpius ex falſo crimine generantur. Permanẽte autem in te aliquo mœrore culpæ noſtræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet, & Cæſar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur: & frequenter Herodem attẽdens, uidebatur mitigari. Cumq; præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet, regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas, corporis pulchritudo, miſerandum eis auxilium conferebat: plus uero, quia oratio conuenienter & ſapienter in Alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autem modicum remoratus, adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderentur, hoc ipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit, quod non tales ſe patri præbuiſſent, ut non darent criminationis occaſionem. Herodem uero petebat, ut omnem opinionem abijciens, reconciliaretur cum filijs: dum non eſſet credibile, ab eis ſcelus hoc potuiſſe committi. Cum hæc perſuaſiſſet, iuuenibus innuit, ad ueſtigia patris ſeſe proijcere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus: quod cernẽtes qui aderãt, flexi miſeratione, in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias Cæſari agẽtes, pariter diſceſſerũt: & unà eum his Antipater, ſimulans lætitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes Cæſari quidem donauit trecenta talenta, ſpectacula & munera populo Romano tribuenti. Cæſar autem ei metalli æris Cyprij dimidios reditus, & dimidiam procurationem præbuit, & hoſpitalibus eum muneribus honorauit: & de regno poteſtatem conceſſit, quem uellet filiorum ſucceſſorẽ relinquere, uel partiri unicuique regnum, ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuente, hoc agere non permiſit, dicens: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum dominationem poſſidere

Reconciliatio Herodis & filiorum ſuorũ.

poſſidere. Hæc dum ordinaſſet, rurſus redit ad Iudæam. In cuius abſentia, non parua pars regni defecerat Trachonitidis: quos relicti Iudices iterum ſub imperium redegerũt. Herodes uero cum filijs dum nauigaret, & peruenisſet in Eleuſam Ciliciæ, quæ poſtea Sebaſte dicta eſt, inuenit Cappadociæ regem Archelaum expectantem, & de filiorum reconciliatione gaudentem: & quod Alexander, qui filiam eius habuit, ab accuſatione ſolutus eſſet: donationesq; inuicem ut reges dederũt. Vnde cum Herodes ad Iudæam peruenisſet, & ingreſſus in templum fuiſſet, de ſuis proſperis actibus locutus eſt populo, Cæſaris in ſe munificentiam explanans. In fine uero ad perſuaſionem filiorum ſermonem conuertit, ut in aula & in alijs cũctis concordarent: quos & pòſt reges futuros demõſtrauit: primum quidem Antipatrum, poſtea uero filios Mariammes, Alexandrum & Ariſtobulum: hortabaturq; eos, ut dum ipſe uiueret, ſibi in omnibus obedirent, quia nec per ætatem impediretur, nec per ſenectutem ſuam Remp. gubernare. Cum hæc dixiſſet, concione dimiſſa, multi ſub expectatione filiorum eius, nouis rebus ſtudebant.

De magnanimitate & munificentia Herodis, & urbibus ab eo condi tis, & crudelitate in ſuos. Caput V

EOdem tempore perfecta eſt Cæſarea, quam ædificauit decẽnali tempore, uicesimooctauo anno regni ſui, olympiade centeſima & nonageſimaſecũda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentiſsimus fuit. Nam præceperat certamina muſica, & palæſtras cõuenire. Præparauerat etiam feras, & gladiatores, curſuſq; equorũ: & reliqua mirãda ſpectacula, in honore quinquẽnali Cęſaris: Cui Cæſar cum ſua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate ſummum direxerat apparatũ: quorũ ſumma quingentis talentis æſtimata eſt. Cumq; multitudo ad ciuitatẽ cõueniſſet pro ſpectaculis, & legationes quas populi deſtinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurriſſent, cũctos ſuſcepit in diuerſorijs & conuiurijs: & per dies quindecim ſpectacula & delicias miniſtrauit, unde ingnis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæſarem & Agrippã ſæpius dixiſſe, quod magnanimitati Herodis, imperiũ eius deeſſet: & dignum eũ eſſe Syriæ uel Aegypti regnũ poſsidere. Poſt huius urbis dedicationem, in campo, qui Capharſaba uocabatur, in loco aquoſo, & optima terra arboribus, & fluuio circundata, ciuitatem ædificauit, quã nomine patris ſui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine & amœnitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta Hierichuntem ædificãs, munitione & domicilijs optimum, Cyprũ nominauit: imò & nomine fratris ſui Phaſeli, propter amorem quem in eum habuerat, conſtruxit turrim in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriam Phaſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdem, & ciuitatem iuxta Hierichuntem condidit. Beneficia uero ipſius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam & Græciam, & ad quos contigit eum proficiſci, donauit, minime poſſumus explanare: nobiliſsima uero, & maxima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit, & præbuit multa talenta ad nauium confectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio Cæſar ædificauerat, multa publica loca condidit. Antiochenis uero magnam ciuitatem Syriæ habitantibus, plateam longam in media ciuitate poſitam, ex utraq; parte porticibus ornauit, & uiam lapide polito ſtrauit, ad ornatum & uoluptatẽ habitantium: necnon & olympiacum certamẽ appellatione dignum, propter pecuniarum inopiam me-

Quinquẽnale certamen

Munera à Cæſare miſſa

Phaſelus turris & oppidũ

lius reditibus deputatis refecit,& immolationibus & reliquo ornatu celebrationem eius insigniem reddidit:pro qua munificentia perpetuus Agonotheta nominatus est. Alijs quidē mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur,& beneficia,quæ omnibus donauit hominibus, quis potest negare munificentissima natura eum fuisse? Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur,durissimus & ferus,omnique pietate alienus putatur. Vnde inconstantē & sibi contrariam uoluntatē eius existimant,quod ego minime puto,dum unam causam in utroq; dominantē considero. Nam dum ad immensam largitionē,munificentiamq; produceretur,si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset,uel futuræ,sumptibus profusis alacriter eam emere festinabat. Quapropter cōpellebatur sæuus in subiectos existere,dum præsentibus consumptis pecunijs,alias uellet acquirere. Cumq; cognosceret propter uiolentias suas se subiectorum odio teneri,corrigere quidē uitia non facile poterat,conabatur autem odiū suum occasione pecuniarū ulcisci. Familiariū uero,qui eum uerbo non placasset, sesq; seruū dicendo:aut si suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare,nullatenus se poterat moderari,sed persequebatur & cognatos,& amicos,tanq; hostes. Et dum uellet solum se honorari,talibus delictis succubuit. Testimonium autem mihi præbent,huiusmodi passionis eum fuisse,in Cæsarem uel Agrippam,uel in alios amicos,honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur:& contempta inani gloria,solam spectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat,quod non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem sæuissimum,in extraneos uero munificum apparuisse.

Herodes Agonotheta dictus

Herodes gloriæ cupidiss.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præsides literis. Cap. VI

Afflictio Iudæorū per Asiam & Libyā

INterea Iudæi per Asiam & Libyam atrociter affligebantur,dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur,sed uiolentia paganorū opprimerentur,ut pecunias sacras uiolenter amitterēt:ideoq; ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouincias,suis eos legibus uti præcepit,quarū exempla subiungimus:demōstrant enim uoluntatē,quā ab initio pro nobis Romani imperatores habuerūt. Cæsar Augustus pontifex tribunitiæ potestatis dicit: Quoniam gens Iudæorū fidelis non solum præsenti tempore,sed etiam priori,& magis patri meo dictatori Cęsari,P. Q. Romano,& princeps Hyrcanus apparuit,placuit mihi & senatui,cum sententia Po. Romani,Iudæos suis legibus,& patrio iure frui permittere,sicut & sub Hyrcano principe sacerdotū altissimi dei,& sacraria eorum inuiolata permanere,& pecunias ab eis ad Hierusalē transmissas,reddi custodibus pecuniarū: neq; uadimonia sabbato,uel sexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorū codices,aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur,& substātia eius publico deputetur. Suggestionem uero eorum pro pietate mea,quam habeo super omnes homines,per C. Martium Censorinū mihi porrectam,& hoc decretum,præcipio proponi in nobilissimo loco,quem omnis Asia meo nomini dedicauit. Si quis autē transgressus fuerit hanc constitutionem,non mediocrē pœnā exoluet. Scriptum est in templo Cęsaris. Cæsar Norbano Flacco salutem. Iudæi,qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolymā transmittere,sine impedimento hoc faciant. Hæc quidē Cæsar,Agrippa uero scripsit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magistratibus, senatui,

Exemplar epistolæ Cęsaris & Agrippæ pro Iudæis

populoq;

populoq; Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacratum, quæ in Hierosolymorum templũ transmittuntur, diligentiã & custodiam in Asia Iudæos habere præcipio, secundum patrium morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudæorũ auferunt, & ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudæisq; reddi: quo iure etiã sacrilegi detrahuntur. Scripsit uero Syllano magistratum gerenti, ne sabbato Iudæi compellantur ua dimonia præbere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus, senatui, & populo salutem. Iudęi, qui per Cyrenem habitãt, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti, alijsq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus sine impedimento pecunię in Hierosolymam secundum morẽ suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributorum, quę nequaquam debent, & prohibentur solennia sua peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi præcipio, & in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi, præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes, ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis, ut sciatis, quoniã Cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita: Ephesiorũ magistratibus, senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudæi habitãtes, Idibus Februarijs Ephesum mihi Iudicanti demonstrauerunt, Cæsarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua uoluntate pietatis causa, quam in deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cæsare, & Agrippa, meam sententiã confirmarem. Volo igitur uos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus, quoniam conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrem eis, quia cunctum honorem ab initio impertantes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionem & honores in deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis seculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sunt, euellantur, Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iusticiæ uero à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uero ad reliqua monumenta conscriptionis.

Ratio quare tot epistolas congesserit

De sepulchro Dauidis & Salomes incontinentia & Herodis perturbatione. Caput VII

IGitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecunijs, audiens Hyrcanũ ante se regem aperuisse tumulum Dauid, & tria milia talentorũ inuenisse, multo plura credens deposita, quæ ad omnes sumptus suos sufficerẽt, tumulum aperiens ingreditur noctu, dum nequaquã uellet hoc ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantũ ducens, pecunias quidẽ depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uero, & uasa aurea plura tulit. Dum uero omne studiũ ponere, & inquisitionẽ diligentiorem

Libro 13 Antiquitatum fol 349

gentiorem faceret,ac uellet interius ingredi ad urnas,in quibus Dauid & Salomonis corpora posita erant,duo eius satellites flammis exusti sunt,ab interiore parte occurrētibus. Tunc ille timore perterritus,egreditur:& pro piaculo, monumentum ex lapide candido,ante ianuā magnificentissimis constituxit expensis. Cuius & Nicolaus historiographus meminit,sed descēsum regis obticuit,dum inhonestū hoc factum cognosceret,quod semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens,ad gratiam eius & fauorē illa tantummodo dicebat,quæ ad gloriā eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat, & cum multo studio cœlabat. Nam Mariammes,filiorumq; eius mortes crudeliter factas,ad satisfactionem cupiens perducere,ut luxuriosam illam,& adolescentes patris insidiatores accusauit, Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens,de delictis eius studiose satisfaciebat. Cui danda uenia est,quia non historiā,sed laudem conscripsit. Nos uero generi Asamonæorum regum propinqui,& cum honore sacerdotium habētes, aliquid mentiri fœdum putauimus:ideoq; cum ueritate gestorum memoriā recensemus. In domesticis ergo malis Herodes cōstitutus affligebatur,nam multi ex regis ira capientes audaciam,accusabant propinquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis,nulla requies erat. Siquidem Salome inimica filijs Mariammes,Aristobulo suam filiam coniūctam,nullatenus fidelem ei esse sinebat:dum flecteret eam, ut quicquid locutus secrete fuisset,nuntiaret sibi:& in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt,cogebat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uero dicebat,quod sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret,& quod patrem odio haberet:frequenter autem interminaretur,quia si principatum obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat,magistros literarum in agris cōstitueret:dum magis apti essent ad hoc opus,quàm haberent circa studia diligentiam: uxores uero,si quando uideret maternum indui ornatum, pro præsentibus ornamentis,cilicijs intercludi,ne solē uiderent. Quæ confestim per Salomen regi nūciata dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus,credens in uicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cum ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui,quod Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset,& minime desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adolescentia uel æmulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebant, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nunciauit cum lachrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multo magis furens,& mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur: & sæpius exclamās maleuolentiam familiarium,qualis ipse erga eos fuisset, & quales eos inuenisset,conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime, inquit, omnium ad tam immensam & infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes aut loquaris? Nónne uideo tuam uoluntatem,quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate dei retentus, quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quàm hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me,nisi ut

Iosephus ex genere Machæorum

Indignatur Herodes fratri

eorum

eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quæ tuæ impietati fuis-
sent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem ac benefactorem, & tecum qui-
dem hæc malicia conscientiæ conuiuat. Ego uero uincere soleo meos, nec uindicans
merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia
quidem rex. Pherora uero statim mœstitia plenus: Salome, inquit, hæc persuasit,
& ab illa sermones audiui. Quæ mox, ut audiuit (nã præsens erat) exclamauit, quod
nihil tale ab ipsa dictum fuisset, & quod festinarent omnes ad odiũ regis eam per-
ducere: cunctisq; modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere
cognoscerent: in præsenti uero plus sibi insidiari, quod sola reflecteret fratrem, ne
uxorem quam nunc haberet, repudiaret, regisq; filiam in matrimonio sibi coniun-
geret. Quapropter me falsis, inquit, accusationib. est aggressus. Cum hæc dixisset,
crines suos dilacerans, & pectora manibus tundens, uerisimilis ad negationem esse
constabat: maleuolentia uero morum, dissimulationem redarguebat. Pheroras au-
tem in medio restitit, nullam habens satisfactionẽ. Nam Alexandro se dixisse con-
fessus est, audisse uero à Salome minime comprobauit. Vnde diu confessione ser-
monum facta, rex fratrem & sororem auersatus, filium pro constantia laudauit,
quod sibi sermones Pheroræ nunciasset. Hac lite facta, Salome ut accusatiõis com
motæ caput, omnium odio tenebatur, quã uxores regis ut maleuolam abhorrebãt,
eo quod natura malignam eam cognoscerẽt. Occasione ergo data, semper eam ac-
cusabãt Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum
Obodas nomine, naturaliter segnis, & regni negotijs penè inefficax, habebat dis-
pensatorem regni sui astutũ iuuenẽ, & in omnibus nimis ornatum: cuius & ditioni
omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cum ad Herodem peruenisset, &
cœnaret cum rege, uidit Salomen, & desiderio eius captus est: audiens præsertim
quod uidua esset, amplius inflãmatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uero male
tũc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libẽter cõsentit ad nuptias. Et cũ rur
sus ad cœnã conuenissent, mõstrabantur plurima, nec mediocria signa cupidinis eo
rum. Quæ mulieres regi nunciauerũt, deridentes impudentiã illius. Herodes uero,
cũ Pherorã interrogasset, & obseruare prætepisset in cœna quid illi facerẽt inter se,
nunciauit ei, quod nutibus & oculis nõ laterẽt de suo pudore. Post hæc Arabs qui-
dẽ in suspicionẽ ueniens, recessit. Cũq; tribus mẽsibus remoratus esset, rursus rediit
adhuc ipsum sermonẽ Herodi facturus, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Sa-
lomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem
iam sibi nunc adesse, magis uero futurum ex plano credebat. Cumq; hũc Herodes
sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias cõsentiret, illa sine mora con-
sensit. Tum illum quoq; inquirit, si uellet inscribi legibus Iudæorũ, & circumcidi, eo
quod aliter non possit Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista con-
sentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed & uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari cœpit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quæ dicerent eam cum Arabo adulterium commisisse. Puellam nanq;, quã fratri suo Pheroræ tex despõsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autem roga-
bat filio suo de Custobaro nato, eam coniungi: & dissuadetur rex à Pherora, dum
adolescentem suspectum haberet propter patris interitum: iustius autem esse, si du-
ceret eam filius suus: qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore

Salome de adulterio suo spectat

pacto

pacto ſoluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præſtitit rex dotem centum talenta. Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabant, ſed maiores ei turbæ creſcebant, & incidit tale aliquid ex cauſa nõ honeſta, & diutius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerant enim eunuchi regi, propter pulchritudinẽ nõ mediocriter acceptabiles: quorũ unus pincerna, alter infertor, alter uero lectuli regis creditarius, qui & cõfilio eius intererant. De quibus nũciauit quidam regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti eſſent. Qui requirenti regi, de facta quidem cõmunione uel permixtione confeſſi ſunt: aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerũt. Cumq; magis torquerentur, & in neceſſitatibus eſſent, ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterẽt, ad gratiam Antipatri hoc confeſſi ſunt, quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & perſuaderet eis Herodem quidem ſpernere, uelut ſuperfluum, & cooperientem ſenectutis ſuę tempora, dum annos ætatis cœlaret: & ad ſe iam reſpicere, tanquam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet: non propter genus tantum, ſed præparationibus præparatam ei dominationem, eſſeq; quàm plures, qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati. Hæc cum Herodes audiſſet, totus in furorem metumq; tractus, ea quæ ad cõtumeliam dicta cognouit, moleſte tulit: alia uero in ſuſpicionem periculoſam ſuſcepit. Vnde ex utriſque incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore: & cuſtodias undique cõmuniens, ſecrete quæſtionem fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur, appoſuit: & dum in ſuſpicione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter inſolitam conuerſationem, & ſi forte uocaſſet, ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uero omnes propinqui, dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis, contra ſe conuerſi, exiſtimabant utile, ſi quis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe conferre, ſi ſuis facinoribus alios onerarent: & eò cadebant, in quod cæteros inſidiabãtur immittere. Nam regis pœnitentia ne eos occideret, quod non manifeſte peccaſſent, intercedebat: ipſi uero, quod peius eſt, non deſiſtebant ſimilia committere, ſed ad pœnã currebant parem: dum ulciſcerentur in eos, qui prius eos accuſaſſent.

De tribus eunuchis, qui odium filiorum in Herodem confeſſi ſunt.

Accuſationes amicorum Herodis inter ſe

De diſſidio Herodis cum filio Alexandro, & eorum amicis. Cap. VIII

TAlis igitur dum fuiſſet in aula turbatio, multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionẽ maxime conſtituit his, qui fiduciam potiorẽ habebãt. Siquidem Andromachum & Gemellum, uiros ab initio amiciſſimos, qui multum in repub. eius legationibus & conſilijs domeſticis profuerãt, eiusq; filios docuerãt: & qui præ filijs primũ fiducię locum haberent, recuſauit ſuſcipere: Andromachum quidem, quod filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet: Gemellum uero fidelem illi ſciens, quia & in conuiuijs & in ſtudijs Romæ cum ipſo degebat. Quos honeſte quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideretur: ſed caute agens, fiduciam eorũ cum honore amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerẽt. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconſtantiam intellexerat, cum iamdudum ei conſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebatur, ut auferretur unuſquiſq; potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio & fiducia, reliquosq; fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut ſi quid contra ſe conflatũ ſcirent, edicerẽt. Qui

Antipatri malitia

moriebantur

morlebantur,dum non haberent quod dicerent. Ille uero consumebatur, quia tales quales existimabat,nõ inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueritate ad constantiam & fidem deducere non ualebat, plus incitabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset,quod cognosceret adolescentem,cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sagittandi peritia, cunctaq; alia quæ ad uirtutem super omnes haberet, hæc sibi dixisse potius bona naturæ officere,dum pater inuideret:& idcirco ambulando cum eo sese humiliare,ne longior appareret:in uenationibus uero cum sagittaret,illo præsente non recte iaculari propter genitoris inuidiã, quam de gloria sua haberet. Cumq; uerbum scrutaretur, & remissio pœnarum corporis interuenisset, addebat,quod fratrẽ Aristobulum consciũ haberet,ut in uenatione patrem perimentes, ad Romam confugerent,regnumq; peterent: repertas uero & literas adolescẽtis ad fratrem Aristobulum,in quibus patrem accusabat non iuste fecisse, dum terram tribuisset Antipatro ducentorum talentorum reditus. Quibus relectis, putauit Herodes uerum existere,quod de filijs suspicabatur:& statim apprehendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem, dum nec quæ audisset crederet, & existimaret nihil dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse,sed querela esset uel iuuenilis temeritas:& quod manifeste interficientes eum Romam confugerent,non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum,dicebat non placere sibi temeratie filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos, nihil penitus de quibus suspicabatur, confessos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus existeret,& terrore uel turba palatium plenum esset,unus quidam iuuenis,ut in necessitates peruenit,Romam dixit transmisisse Alexãdrum, & petisse,ut citius euocaretur à Cæsare:habere se manifeste causam suggerere contra patrem,quod regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliasset:addens quia uenenum etiam Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum hæc audisset, credens quod solatium temeritatis inuenisset,statim de uenemo præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem distulit,incitando temeritatem patris ad multo maiora delicta:forsan autem & per hoc amputare uolens facilitatẽ eius,quam in accusationibus credendis habebat:tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum cõcutere uoluisset. Siquidẽ literas in quatuor libris destinauit, dicẽs,quod non oporteret torqueri quenquã,nec ulterius hoc procedere:quia reuera insidiæ factæ essent, in quas cõiurasse Pheroram & fidelissimos amicos eius asserebat:Salomen autẽ noctu super se ingressam, & cum inuito cõcubuisse:cunctosq; simul illic cõtra eum iure uenturos,quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione meditati essent. Inter hos etiam Ptolemæus & Sapphinius fidelissimi regis accusanẽ. Nam nihil aliud uidebatur, quàm si rabies quædam incidisset beluarum more,ut amicissimi contra se armarentur. Idcirco nec satisfactio ueritatis habebatur,sed indiscrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus uincula,& alijs mortes,alijs uero insperate dolores infligeret, turpiter regnũ à priore felicitate dehonestatum est:& sæuissima erat Herodi uita,dum turbatus neminẽ crederet,magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus,in furorem & insaniam penè lapsus est.

Alexãder cõprehenditur

De conciliatione Herodis cũ filio,& interfectione latronum Cap. VIII

ARchelaus autem rex Cappadocię,cum hæc de Herode audiſſet,territus pro filia,& de adoleſcente contriſtatus,pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerant ponens, diligenter prius cuncta percontatus eſt:nec tamen in aliquo quaſi culpãs Herodẽ,quod temere feciſſet,aggreſſus eſt:uerens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret,ſed aliũ tenens ordinem,emendare quæ acciderant,cœpit.Nã iuueni interminabatur,Herodem autem mitem dicebat,dum nihil temerarie feciſſet,matrimoniũ quoq; filiæ ſoluere ſe promittens:& nec ipſi parcere,ſi in aliquo reperta illi conſcia non indicaret. Cum talem præter expectationem Herodes Archelaum uidiſſet,& quia plus ipſo furorẽ ſuum demonſtraſſet,rex ab iracundia mutatus, dum putaret iuſte acta quæ feciſſet,paulatim ad patris affectũ rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit, cum aliqui pro iuuene ſatisfeciſſent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaũ ſimiliter increpantem attendens, petebat ut nuptias ſolueret, quod minatus eſſet:quia quãuis parum iræ adhuc habebat, in his quæ iuuenis cõmiſerat. Archelaus tamen uti modeſtiorem eum faceret,criminationes in amicos referebat: dicẽs illorum eſſe, quod iuuenẽ malignitate ſua corrumperent:fratremq; regis magis in ſuſpicionem mitte-

Pheroras fratri reconciliatus

bat. Nam cum Herodes iram contra Pheroram habuiſſet, & Pheroras indigeret regis reconciliatiõe,ſimulq; credens,quod Archelaus eum flectere potuiſſet,acceſſit ad eum cum ueſte nigra:petens,ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec ſpreuit, nec confeſtim ſe Herodem ſuadere poſſe promiſit. Imò hortatus eſt eum, ad regem accedere, & ſupplicando confiteri, ſe omnium malorũ autorem extitiſſe: quia prodeſſent hæc ad eius indignationẽ mitigandã plus quàm ſua ſuggeſtio.His flexus Pheroras,quæ inter ſe ambo conſtituerant,præter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cumq; & Pheroram reconciliaſſet Archelaus,ad Cappadociã reuerſus eſt:& gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentiſsimis ornauit,& omnibus magnifice ditauit,& inter neceſſarios amiciſsimum arbitratus eſt.Conſtituit autem Romam proficiſci,quoniam de his Cæſaris ſcripta ſuſceperat:& uſq; ad Antiochiã eis ſimul euntibus,Syrię procuratorem Titium,inimicum Archelai,ei Herodes amicũ fecit.Cumq; Romæ fuiſſet,& inde reuerteretur,factũ eſt bellum inter ipſum & Arabes,ex huiuſmodi cauſa:Qui Trachonitidem habitant regionẽ,quam Cæſar à Zenodoro tollens, Herodis prouincię addidit,latrocinandi licentiam non habebant,ſed agrum colere & ſub quiete uiuere cogebãtur, quod illis minime cõmodum erat; multaq; Herodi gloria pro diligentia ſua ſurrexerat.igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accuſans, Cæſari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum eſſe mortuum.Quo comperto, Trachonitidem habitantes,ſubtrahẽtes ſe ab eius principatu,rurſus ad ſolitum morem reuerſi,finitimos agros depopulabantur. Contra

Trachonitæ latrões ad Sylæũ Arabum confugiunt

quos egreſſi procuratores regis,omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latronũ cum cognatiõe ſua,à Trachone prouincia ad Arabiam receſſerunt:Sylæo ſuſcipiente eos pro cauſa iræ,quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cum locum munitũ dediſſet,illi non tantũ Iudæam, ſed & inferiorẽ Syriam depræ dabantur:refugia ſibi præſtante Sylæo.Herodes aũt Roma reuertens, cõperit plurima regni ſui à latronibus male tractata,nec poſſe duces ſuos latrones cõprehendere,nec habere qualiter tutelam ſuam muniret,illis Arabũ patrocinijs fultis. Cumq;

hoc

noc grauiter ferret,ipſe quidē Trachonē peruenies familiares eorū peremit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati,legēcq; habētes,ut in eos uindicarēt qui familiares ſuos occidiſſēt,cunctā Herodis terrā uexabāt & deprædabātur. Ille uero referebat hæc Cęſaris ducibus, Saturnino & Volūnio,uolens latrones ad pœnā petere. Nā illi fortiores & plures facti,omnia perturbabāt,affligendo regis Herodis prouinciam & uillas deprædando,& captos homines interimendo,ut & bello ſimilis eſſet uiolentia quam faciebant. Nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat,& debitum quod per Sylæum mutuaſſet Obodæ talentorum ſexaginta,iam conſtituto die tranſacto,in quo ſtatutum fuerat reddi pecunias. Sylæus autem Obodam deſpiciens,dum ipſe cuncta gubernaret,latrones quidem denegauit per Arabiam eſſe, de pecunijs uero differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino & Volumnio procuratoribus Syriæ committebantur. Qui ſtatuerunt,intra triceſimum diem Herodem pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugiſſent,inuicem reddere. Et apud Herodem quidem nullus Arabum penitus inuentus eſt,nec per afflictionē nec alio modo tentus: Arabes autē paſſi ſunt latrones apud ſe tenere Iudæos. Cūq; conſtitutus dies tranſiſſet, nec Sylęus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet, Romam aſcendit. Redditionem uero pecuniarum & latronū Herodes exequebatur. Cumq; Saturninus & Volumnius præceſſiſſent indeuotos perſequi,exercitum aſſumens Herodes, Arabiam ingreſſus,diebus ſeptem manſiones fecit. Cumq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenisſet,cepit quidē omnes eos inſidijs. Euertit uero caſtellū,quod Repta uocabatur,cum neminem penitus læſiſſet. Itaq; Arabis ad auxiliū uenientibus, cum Nacebo duce,pugna cōmittitur:in qua pauci quidem Herodis,Nacebus autē Arabum dux cum uigintiquinque ſuis cecidit:reliqui uero ad fugam conuerſi receſſerūt. Puniens autē rex horū tria milia,circa Trachonē Idumæorū locauit exercitū,& latrones ibi conſtitutos arcebat: & de his ducibus circa Phœnicē exiſtentibus mandauit demonſtrando,quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas q; oportebat egiſſet:quæ illi quidem requirentes,inueniebant nequaquam eum fuiſſe mentitum.

De geſtis inter Cæſarem & Arabes Cap. x

NVncij uero Sylæo cum Romę geſta indicaſſent,& magis ad ſingula exaggeraſſent,& ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos, ſtatim hæc audiens,mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus,ſuggeſſit quod bello cuncta Arabia conflicta,totūq; regnū commotū ab Herodis exercitu fuiſſet: & lachrymis fuſis, quingentos quidē cum duobus milibus Arabum primates perijſſe dicebat:interfectum autem & ducem eorum Nacebum, propinquū & affinem ſibi:diuitias autē Reptæ caſtello conſtitutas deprædaſſe:dum pro ægritudine contemptus Obodas ei non ſuffeciſſet occurrere:quia nec ipſe nec exercitus Arabiæ interfuiſſent. Talia Sylæo dicente,& inuidioſe inſuper addente,quod nec ipſe rediret ad prouinciam, niſi crederet quia Cæſar de pace omnium cogitaret: neq; ſi præſens fuiſſet, commodum eſſe cum Herode bellum committere: His dictis Cæſar iratus,præſentes homines Herodis percunctatus eſt,qui tunc à Syria ueniſſent,ſi exercitum Herodes ad Arabiam deduxiſſet, Qui cum ei hoc dicere compellerentur,nec cauſam facti ſuggererent,ira Cæſar commotus,ſcripſit Herodi cuncta quidem gratia. Summa uero epiſtolæ hæc erat: Olim amico,nūc uero ſubiecto. Scripſit autēde his Sylæus Arabis,qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderunt,neq; pecunias:ſed etiam

cum Alexandro ſimul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, ſi quid ea cognouiſſet de inſidijs in Herodē cōſtructis. Qui cū uenissent, ſtatim Glaphyra Alexandrum ligatū uidens, caput ſuum percuſsit, & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerūt autem & adoleſcentis & præſentiū lachrymæ, ſpectaculū dolore plenū: nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Deinde multo poſt Ptolemæo, qui iuſſus erat eos perducere, interrogante Glaphyram, ſi quid de his quæ fiebant cognoſceret, Alexander reſpondit: Quid meum hæc ignoraret, quæ anima mea plus mihi diligitur, dum & cōmunes filios haberemus. At illa clamauit, quod nihil cognoſceret impetunum: ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet, non recuſaret etiā mentiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec quod pater ſuſpicatur, quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier, quid aliud ſcis, niſi quod ad Archelaum fugere deliberauimus, & exinde Romam aſcendere? Eadem & illa confeſſa, Herodes in Archelaum de perfidia ſuſpicionē habuit: dedítq; Olympo & Volumnio literas, præcipiens tranſeundo per Eleuſam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere, culpās eum quod inſidiarū particeps cum filijs ſuis eſſet: & exinde Romā nauigarent: ubi ſi Nicolaū inuenirēt aliquid profeciſſe, ne Cæſar in eadem difficultate permaneret, darent literas & argumenta, quæ contra iuuenes cōſtructa deſtinauerat. Archelaus autem literas accipiens, ſuſcipere ſe quidē adoleſcentes confeſſus eſt, quia prodeſſet eis uel patri, ne quid peius per diſcordiam eueniret: ad Cæſarem autem tranſmittere, uel aliud perfidū contra illum agere, nihil adoleſcētibus penitus promiſiſſe. Legati uero cum hæc audiſſent, & Romā peruenissent, literas porrexerūt: quia Cæſarem placatū inuenerūt. Nā de legatione Nicolai taliter euenit: ut hæc ad aulā aſcendit, primum quidem nō pro quo uenerat, ſed Sylæum accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes, Nicolaū adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nunciabāt, & quod multos Obodæ peremiſſet, quorū indicia manifeſta ex literis eius demonſtrabant.

De reconciliatione Cæſaris cum Herode, deq; accuſato Sylæo, qui morte damnatus eſt. Caput XII

NIcolaus felicitatem quandam ſibi exiſtimans oblatam, moliebatur per accuſationem Sylæi Cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia ſi uellet ſatisfacere de factis eius, nō permitteretur: ſi uero Sylęū accuſaret, tempus pro Herode dicendi poſſet inuenire. Conſtituto ergo die, Nicolaus præſentibus legatis Aretæ, accuſabat Sylęum, & cum cęteris addebat regis multorumq; Arabum ſimul interitum: & pecunias mutuo accepiſſe pro nullo reip. cōmodo: nec non adulteria, non tātummodo per Arabiam, ſed etiam Romanarum mulierum. Addebat aūt, quo acerbius concitaret Cæſarem, nihil uerum docuiſſe de factis Herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisſet, Cæſar quidem interrogauit, ſi Herodes exercitum contra Arabiā non duxiſſet, nec duo milia quingentos occidiſſet, nec captiuos traxiſſet, prouinciāq; deuaſtaſſet. Ad quę Nicolaus reſpōdit: pro his magis ſe uelle ſuggerere, quod nihil aut multo minus ut audierat factū fuiſſet: ſed tu, inquit, uir iuſtus hęc atrociter æſtimaſti. Quod cū præter opinionē Cęſar audiſſet, & iuſſiſſet ut diceret, Nicolaus ſatisfaciēdo, quingētorum talentorū ſyngraphum produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi conſtituto die tranſacto, pecunijsq; non redditis, totam Arabiam inuadere. Introductam uero per prouinciam militiam, nō expeditionem dicebat, ſed multitudinem ſuas pecunias uolentem exigere, nec conſtituto die, ſed

Nicolaus Sylæum accuſat

multo

multo post introductã. De qua re cum sæpius quidẽ Saturninũ & Volumniũ procuratores Syriæ interpellasset, deinde corã illis in Beryto cum Sylæus per tuã fortunã iurasset, intra tricesimum diem pecunias se præbere, nec nõ & eos qui à regno Herodis transfugissent, nihil horum eo faciente, rursus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cũ præcepissent pignora sumere, statim prouinciã cum suis ingressus est, quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denũciauerunt secundũ conscriptionum statuta. Iste uero, inquit, non tantum deos, sed & tuum numen periurans decipit. Restat mihi iam de captiuis differere. Latrones Trachonẽ habitantes, quadraginta primũ, deinde multi tormẽta factorum timentes, refugium sibi fecerunt Arabiam: quos Sylæus cum suscepisset, contra omnes homines uastabant terram, quam eis habitandam præbuit: & lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem sacramẽta & hos reddere, & die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo? Potest ne demonstrare in præsenti quenq; alium ex Arabum prouincia, quàm hos abstractos quos refero? nec cunctos ut ait, sed qui nequaquam latere potuerũt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæsar intellige mendacium, & falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictã. Nam cum ingressus Arabiã noster exercitus fuisset, & unus uel alter de socijs Herodis concidissent, coactus resistere, Nacebum ducem eorum cum uigintiquinq; prostrauit. Quorum pro unoquoq; eorum centum iste referẽs, duo milia quingentos periisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus, ad Sylæum conuersus, furore plenus, interrogauit quàm multi Arabum periissent. Qui cõturbatus, errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæsar, Sylæum quidem mortis sententia damnauit, Herodi uero reconciliatur, satisfaciens quod ex falsa criminatione atrocitet ei scripsisset. Nam ita Sylæo respondisse perhibetur: Quis est iste, qui me impulit mendosa suggestione uirũ mihi amicũ offendere? Sylæus quidẽ pecunias creditoribus redditurus, & post puniẽdus destinatur. Cæsar aũt adhuc irascebatur Aretę, quia principatum non suis præceptis, sed propria præsumptione cepisset. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, sed impedierunt literæ quas rex miserat per Olympũ & Volumniũ. Qui cum Cæsarem audissent placatũ, statim pro præcepto Herodis literas uel probatiões, quas de filijs miserat, porrexerunt. Quas cum Cæsar legisset, principatum alium addere seni, & male sentienti de filijs, nõ æstimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, & improperãs quod temerarie nisus esset, & non à se regnum accepisset, dona suscepit, & principatum ei confirmauit.

Sylæus damnatur

Herodes reconciliatur

De occisione filiorum Herodis à patre crudelissimo Cap. XIII

HErodi uero scripsit, quod placatus ei fuisset, & de filijs eius cõtristaretur: præciens ut si quid acerbum contra eũ præsumpsissent, persequeretur tanquam patris præuaricatores: nam huiusmodi potestatẽ ei concessit: si uero fugã tantummodo cogitassent, ut improperans mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uero, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & simul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadocię, alijsq; quantos existimaret amicitijs uel honoribus clarissimos, eorum sententijs quod oporteret implerentur. Herodes autem cum literæ uenissent, lætus pro reconciliatione, & quod sibi potestas super filios fuisset concessa, statim accersijt cunctos à Cæsare constitutos ad

concilium,præter Archelaum,quem propter offenſam noluit intereſſe,ne quid uoluntati ſuæ impediret. Cumq; in Beryto imperatores & alij conueniſſent, filios quidem non permiſit ad concilium accedere,ſed in uilla quadam Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatem reliquit, ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus aũt ingreſſus,centum & quinquaginta uiris conſidentibus,accuſabat filios: & cauſa quidem non erat acerba,quantum ad ueritatis indicia: multum uero diſsimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perorabat,& in approbatione cauſæ turbabatur,& maximi furoris & ferocitatis ſigna monſtrabat. Defendebat etiam tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant:& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat, in quibus inſidiarum quidem nulla cõſcriptio fuit: tantum uero quod fugere cogitaſſent,& derogationes quædam,& opprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum egiſſet,clamauit iurando,quod melius uita priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cum dixiſſet quod & natura & Cæſare concedente poteſtatẽ haberet,addidit:& patriam legem ſibi præcipere,ſi quando parentes filios accuſarent, & ſuper capita eorum manus ſuas imponerent, neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare eos,& huiuſmodi morte perimere: quã legem ipſe paratã in patria quidem uel in regno habebat ſi facere uoluiſſet:ſed ſpectaſſe illorum iudicia: cognitores autem inueniſſe eos in manifeſtis filiorum & nõ paruis criminibus,ut tempus habentes dignum,nullatenus deberent negligere,ne alijs talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet,& adoleſcentes ad ſatisfactionẽ tranſiſſent:uidentes iudices quod modeſtiã uel reconciliationẽ minime rex aſſumeret,poteſtatẽ ei confirmauerũt. Et primus quidem Saturninus,uir cõſularis,& in dignitatibus clariſsimus,mitem ſententiam protulit,dicens: Damno filios Herodis, interfici uero nõ iuſtũ arbitror:quia & ipſe filios habeo,& regem ſic puto uelle, quãuis infelices filios ſe habere conſentiat. Poſt quem Saturnini filij tres,qui eius erãt legati,ſententiã eandem cum patre pronunciauerunt. Volumnius aũt econtra,morte puniendos filios Herodis reſpondit, ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixiſſent, & cum nihil ambiguum eſſet,quo minus intelligeretur morte dãnatos adoleſcentes,ſtatim Herodes ad Tyrum peruenit, ducens miſeros adoleſcentes. Cũq; Nicolaus ad eum Roma delatus eſſet,& prius ipſe ſententias in Beryto de filijs pronunciatas audiſſet:Herodes eum conſuluit, quid amici eius de hoc Romæ liberaſſent. Ille ait: Quod & mihi uidetur,impia eſſe quæ illi de te ſenſerunt:oportere uero ligatos & cuſtoditos coerceri, & ſi quid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamẽ, ne plus iracundia q; modeſtia uſus eſſe uideatis. Nam minime dimitti ſolutos puto,ne talia cõmittant,quæ nullatenus poſſent corrigi. Multi etiã tuorũ amicorũ eadem Romæ deliberauerunt. Herodes aũt cum tacuiſſet mœſtitia tẽtus,poſt iuſsit Nicolaũ ſecum nauigare. Moxq; ut ad Cæſareã delatus eſt,rumor à populo de filijs eius euolabat, cũctis ſuſtinentibus ubi cauſa eueniret dum ſic periclitarentur:& cũ doloribus eorũ condolerẽt, dicere aliquid palam,aut dicentẽ audire,ſine periculo nõ erat. Vnde miſericordiã cum dolore cõcluſam ſine uoce cõptimebãt. Vnus aũt miles nomine Tyro, cũ filio ſuo æquæuo & amico Alexandri,cũcta quæ alij timore tacite dolebãt,cum libertate loquebatur,& ſæpius clamabat inter multitudinẽ dicens, quod periiſſet ueritas,quod iuſtitia ab hominibus receſsiſſet. Vigent,inquit,mendacia & malignitas:tantãq; ne bulam humanis negocijs intulerunt, ut maximæ calamitates & miſeriæ pro nihilo

Herodes iterum accuſat filios

Damnantur miſeri adoleſcentes

iudicen

iudicentur. Cum talia ſæpius exclamaſſet, licet non ſine diſcrimine, ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes occultabant, & hæc illum dicentē libenter audiebant. Qui cum regem petiſſet, ut ſolus ſoli quæ uellet ediceret, conceſſumq; ei fuiſſet: Non poſſum, inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam, neceſſariam quidem tibi & cōmodam, ſi quid utile uelis ab ea ſuſcipere: meæ uero tutelæ contrariam. Deinde ſubſecutus ait: Quó tua mens ſagaciſſima receſſit? aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu mutatur, quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos? Quid eſt quod cognati uel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem? quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos, ſi deſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero nō prouides quid eueniat, ſi duos adoleſcētes ab uxore regia tibi creatos, & in omni ſummitate uirtutis præcellentes, occidis: teq; ſolum in ſenectute relinquis, cum uno filio male ſuam ſpem diſponente, & cum cognatis, quos ipſe toties iam morte damnaſti. Nónne cogitas, quod multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit? exercitus quoq; cunctus & primates eius, qui miſericordiam quidem de infelicibus, odium uero in te hæc faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet, & commouiſſent eum uerba Tyronis, per quæ manifeſte familiarium perfidiam exprobrauerat: paulatim immenſa & militari fiducia uſus Tyro, concidit, & turbatione compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admoneri ſe putaſſet, & quia milites eum abhorrerent, & primates eorum indignarentur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cum hoc factum fuiſſet, & Tryphon quidam tonſor regis, inuēta occaſione regem adiſſet, ait: Suaſit mihi Tyro ſæpius, ut regem tondens, guttur eius inciderem: nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris eſſe, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum dixiſſet, eum rex comprehendi præcepit, & tormentis Tyronem & eius filium atque tonſorem ſubdi. Cumq; Tyro ita conſiſteret, uidens filius patrem ſuum crudeliter laceratum, nec habentem ſpem ſalutis, futurumq; ſibi iudicium ex tormentis intelligens: ſe, inquit, regi ueritatē nunciare: ſi uerbo confirmaret, tormenta patris & ſua remittere. Cumq; rex quidem dediſſet, dixit conſtituiſſe ſibi Tyronem manu ſua regem adire & occidere, ſi copia daretur, ut ſolum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexandro præſtaret. Quæ cum ille dixiſſet, patrem à neceſſitate ſoluit. Incertum autem eſt, utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit, ut aliquod perfugium in præſentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interimere, tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuæ finem imponere: & in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, & accuſatore tonſore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexander autē & Ariſtobulus in Cæſaream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero eorū noctu ad Alexandriū portātur: quo matris eorū pater, pluresq; cognati, & proaui poſiti eſſe uidebātur.

Tyro comprehenditur

Tryphon adulator

Filius Tyronis

Alexander et Ariſtobulus laqueo periimuntur

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVSSEPTIMVS

De peſsimis ſtudijs Antipatris in patrem & alios Cap. I

Antipater ab omnibus odio habitus

NTipatro autem, poſtquam fratrum extitit accuſator, & patris in facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulſor, haud ſanè pro uoto ſpes uitę ſequẽtis aperitur. Nanq; iam amittendi regni metu fuerat liberatus, quod iam uide licet illud cum fratribus ſe cõmunicaturum fore non cerne ret: operoſius tamen & ambiguũ regnum ſibi fieri magis magisq; ſentiebat. Siquidẽ odiũ uniuerſæ gentis aduerſus illum erat exortũ. Fuit uero illi etiã hoc ualde contrarium, quod totã contriſtabat militiã, dum auerſam ab ea gereret protinus uoluntatẽ, in qua proculdubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime, quoties gentem aut populũ uniuerſum, nouarum rerũ cupidine perturbari contingeret. Tantũ etenim periculũ ei fratrum procurauit interitus. Veruntamen cũ patre pariter particípabatur regnãdi negotiũ, non aliter q̃ ſi rex etiã ipſe cõſiſteret: amplioraq; à patre ei negocia credebantur: & unde petire debuiſſet, firmitatẽ magis fauoris inuenerat, quod quaſi pro Herodis tutela fratrũ ſuorũ proditor extitiſſet, & nõ inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipſum detinebatur. Talibus enim eum maleloquijs induxerat. Quæ omnia machinationes erant, uiã conſtruentes, quę aduerſus Herodem tenderet, ut Antipater accuſatores non haberet de his quæ parare cogitabat: Herodes aũt omni refugio nudaretur, nõ habens quod ſibi auxiliaretur, cum Antipater hoſtis manifeſtus exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrũ inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius, ut ab incepto non deſiſteret, quod cernebat morien te quidẽ Herode certo ſibi principatum eſſe uenturum: prolixius aũt uiuente patre multa ſibi ſurrectura pericula, ſi eius factio proderetur, cuius extabat ipſe compoſitor: & quæ ſi palàm fieret, hoſtem illi patrem cõpellebat exiſtere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulſabat ingentibus, ut aduerſus eum omnium odia concitarent: & maxime illos, quos Romæ poſsidebat amicos, miſsionibus magnorũ munerũ ſibi beneuolos cõparabat. Ante oẽs autem Saturninũ, qui tunc curã Syriæ gerebat, inducere magna ſpe incitabatur: ſed etiã Saturnini fratrẽ promereri feſtinabat. Ad hæc ſororẽ regis uiro inter primos apud Herodẽ coniunctã, ſuo modo utens, ad ſe uolebat attrahere. Erat quippe ad fingẽdas amicitias colloquẽtibus ſecũ callidus, & ad odiũ diſſimulãdũ ualde credibilis, & ad cœlandũ ſemetipſum aſtutiſſimus. Nõ tamẽ decipere ualebat ſuã nutricẽ, quæ illũ iã ante abunde cognouerat, & ab eo falli nõ poterat. Siquidẽ omnib. eius factionibus iã antea fuerat reluctata, ob morũ improbitatẽ: quãuis eius filiam haberet uxorẽ prouidentia matris Antipatri, & eius ipſius inſtãtia illam ſuſcipiẽs, quæ primo fuerat Ariſtobuli ſociata cõnubio. Nã alterã Calleas uiri eius filius habebat uxorẽ: Sed nullũ hoc ei tutamẽ erat, quo minus eius intelligeretur iniquitas: ſicut nec prius cognatio quicquã obſtiterat, quo minus odibilis haberet. Interea Salomen feſtinantẽ Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatã, Herodes cõpellit cũ Alexa inire connubiũ, cooperante quoq; illi Iulia, & perſuadente

Maleuolus Antipatri animus in patrẽ

Salome nubit Alexæ

Salomæ

Salomæ ne illius renueret nuptias,ne inimicitię inter eos maturius orirẽtur. Iurabat quippe Herodes,nunquam se circa Salomen beneuolum fore,nisi coniugiũ Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata,dotem etiam restituens,ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus,& filijs filiorũ. Decę Zamari Iudæo Babylonico. Ca. II

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo:Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos,filiorum quoq; fortunam casumq; deplorans,orabat ne tale quicquam illorum filijs accideret:sed ut cum uirtute crescentibus, uicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. Desponsabat autẽ eis maturo iam tempore decurrente,maiori natu quidem Alexandri filiorum,filiam Pheroræ: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia põtificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum dispensationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem coniugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari,qua circa fratres quoque fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore,præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium nepotibus præbituro,uiro in regni culmine constituto:& Pherora,in nurum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo,quæ circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur,aduersus eum autẽ odium in omnibus gerebat,eo quod claruerat tantæ in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoq; dissoluere quę patri placuerãt:aduersum sibi reputans, si contra se taliũ adunaretur potentia. Et differebat quidẽ Herodes sequi postulationes Antipatri,ut ipse quidẽ Aristobuli filiã in cõnubio susciperet,Pheroræ uero filius,fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidẽ nuptiarũ huiusmodi gerebantur à rege,Antipatro tamen inuito. Herodi uero regi ea tempestate uxores erant nouem: Antipatri mater,& filia pontificis,ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autẽ ei etiam fratris filia coniuncta:& cum ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germinauerat. Erat etiã in uxoribus ex gente Samaræorũ una,ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine, & hanc quidẽ postea Iosippus suscepit uxorẽ,qui regis fuerat fratruelis. Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra,sed Hierosolymitis:& filij ex ea fuerant nati,Herodes & Philippus,qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiã Pallas, quæ Phaselum ei pepererat filium. Super has quoq; Phædra & Helpis erãt uxores,ex quibus duæ filię fuerant procreatæ,Roxana nomine, & Salome. Filiæ aũt eius maiores natu,& una matre procreatæ cũ Alexandro, quarũ intuebatur Pherora nuptias, cõiunctæ erãt,una quidẽ Antipatri sororis filio,altera uero Phaselo: & iste quoq; fratris Herodis fuerat filius,& hoc quidẽ ex dispositiõe factũ fuerat Herodis. Tũc aũt uolens aduersus Trachonitas munitus existere,cogitauit uicũ Iudęis ędificare,nõ distantẽ magnitudi

Mos Iudæorũ

Herodis uxores & liberi

magnitudine ciuitatis,ut per hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouin-
De Zamari Iudæo ciæ. Et cognoſcens uirum quendam Iudæū ex Babylonia,cum equitibus quingen-
tis & ſagittarijs plurimis,cognatorum etiam multitudine,uſq; ad centum fermè nu-
merum uirorum,Euphratem fluuium tranſmeaſſe,& in Antiochia in loco qui dici-
tur Daphne Syriæ conuerſari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ
conſiſtebat,illum ei locū ad habitandū benigna largitate,cui Balathana nomē erat,
concedere promiſit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omniū,qui eum fue
rant conſecuti: ſpondens daturum ſe terram in regione quæ dicitur Bathanea. De-
terminauerat enim eum in Trachonitide cōſtituendum, uolens eius habitationem
obſtaculum contra hoſtes habere. Promittebat itaque illam regionem ſine tributis
eſſe daturum,& liberos fore,quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:
immunemq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam præbiturum. His perſuaſus
Babylonius uenit,& ſuſcipiens regionē, oppida,& municipia plurima cōſtruxit. Et
uicum Bathyra nomine conſtituens,obſtaculum erat & oppoſitio quædam,ille uir
indigenis aduerſus Trachonitas, & Iudæis de Babylone uenientibus ad Hieroſo-
lymam per ſacrificiorum tēpora,ne quis eorum latrocinijs Trachonitarū inſidijſq;
læderetur. Et aduentabant ad eū plurimi,maximeq; illi undiq; concurrebant,à qui
bus paternus mos Iudæorum,& inſtituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui
populoſa facta eſt,propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat
uiuente duntaxat Herode. Cæterum poſtq; Philippus filius eius principatum re-
gni ſuſcepit, modicas paruo tēpore illis functiones impoſuit. Agrippa uero maior,
& filius eiuſdem nominis,eos admodum grauauere: nō tamen eis de libertate ipſo-
rum,cum poſſent, ullam intulere moleſtiam. Sed Romani deinde dominatū illius
regionis adepti, libertati quidem eorum etiam ipſi ſeruauere dignitatem, impoſitio
nibus autem eos functionum uſquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportu-
no tempore diligenter exequar,oratione procedente. Zamaris autem Babylonius
inter hæc uita defungitur:qui ad poſſidendam illam regionē ab Herode fuerat acci
tus:quiq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimū quidem, qui
fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui ſub illo fuerant, continebat)
& Eli:quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in ſenectute defunctus,
Philippū filium dereliquit, & manu bonū, & alijs uirtutis artibus uſui ſupra quem-
libet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia,& firmiſſimus fauor cum Agrippa re
ge prouenerat:militiamq; totam quam rex habebat,iſte curabat: & ubicūq; dedu-
cendam ratio poſtulabat,eius regimine ducebatur.

Inſidiæ Antipatri in patrem Herodem,ſed deprehenſæ in Phariſæis Cap. III

HErode autem in quibus retuli conſtituto, in Antipatrum ſpectabant cūcta ne
gotia,propter quod utilis ac promptus à rege putabatur, & rex ex hoc firmi-
tatē non amiſerat poteſtatis, quam ei pater propitius indulgebat,ſpe quaſi fauoris
eius,ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in ſe poteſtatē audaciſſimus, quo-
niam incognita erat patri eius nequitia:& quoniam ad fidem faciendam in dicendo
callebat. Erat etiam cunctis terribilis,non tantū magnitudine poteſtatis,quantū per
uerſitate morum,& quod erat ad male loquendū procaciſſimus. Maxime aūt eum
Pheroras accurabat,uiciſſimq; curabatur. Nam eum callide ualde circūuenerat An
tipater,et maxime per mulieres,ad occupādos eius animos ambierat. Deditus quip
pe fuerat Pheroras uxori, matriq; eius,atq; ſorori, licet mulierum genus horreret,

ob iniuriam

ob iniuriam filiarum ſuarum uirginum: ueruntamen has patiebatur, ab hiſq; ducebatur, & nihil ab eo ſine illis mulieribus agebatur. Nam hominē illum etiam medicaminibus accurabant, & ſibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore ceſſabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per ſemetipſum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres ſentiebant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis ſanè rebus ſententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis ſoror, iam diu cuncta circumſpiciens, & amicitiam eorum in perniciem Herodis conſtrui cernens, & à nunciando non abſtinens. Illi autem ſentientes moleſtam eſſe regi ſuam ad inuicem beneuolentiam, conſilium ineunt, ut manifeſta eorum non eſſet amicitia, neque palàm conuentum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempus exigeret, contra ſemetipſos confingerent: maxime autem ſub Herodis præſentia, ut ad eum de ſemetipſis talia deferrent: ſecreto uero beneuolentia inter eos firmior certiorq́ue conſtaret. Et ſic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorſus latebat, neque primum eorum propoſitum ad huiuſmodi negotia feſtinare, neque tunc, quando ſecretas machinationes cōſtruebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciens, ad fratrem proprium perferebat, ſecretos eorum conuentus inſinuans: & conuiuia, & cōſultationes occulte ſemotimq; conſertas, ad eius interitum tendere, niſi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifeſto quidem aduerſarios ſibimetipſos quaſi conſtare, & ad læſiones mutuas ficte loqui, finemq; feſtinare: ſecretè & ab alterutris remotos, beneuolentiam inter ſe confirmare maximam: & quoties in quibuſcunq; negotijs ſinguli forent, illud agere, quod amicitia poſtularet, & polliceri ſibi, etiam pugnare contra quos opus eſſet, modo ut illud aſtu uel fauore mutuo non ſentirentur efficere. Illa quidem hæc & huiuſmodi inueſtigabat omnia, & integra ad fratrem conueniens cuncta deferebat, ſentientē quidem iam etiam ipſum plurima per ſemetipſum: ſed ad audendum aliquid, licet excitatus eſſet ſororis accuſationibus, retardātem. Erat enim portio quædam Iudæorum hominum, de ſcrupuloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantium, & culturam diuinitatis ſimulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ ſupra memoratæ: hi Phariſæi dicebantur, qui poſſent maxime regi non modicum afferre præſidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, læſiones q́ inferendas immaturius eleuati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iuraſſet, Cęſaris ſe propriam fore, & omnibus regis rebus fauere, iſti non iurauerūt. Erant autē numero ſupra ſex ferè milia, quos rex pecuniario damno mulctauerat. Quod damnum uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uero beneuolentiā quaſi pro uiciſſitudine referentes, futurorū ſibi agnitionem nutu diuinitatis infuſam eſſe prædicabant: quod Herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſuperna maieſtate decretus, tam ipſi quàm eius uniuerſæ cognationi. Illam autem regnum poſſeſſuram, atq; Pheroram, & filios qui ex eorum eſſent ſemine deſcēſuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: non em̄ Salomen iſta fugiebant, & quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterentur. Rex autem interfecit Phariſæos, qui cauſa ſeditionis exiterant: & Bagoan eunuchum, & Carum quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honeſtate dignitatis decoratum, filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariſæus præſagiebat. Magnificabatur autē apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profuturus

De Hypocriſi Phariſæorum

Occiduntur Phariſæi

turus apud regem futurum. In manibus enim eius cuncta fore prædicabat, prębente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

De ſimultate inter Herodem & Pheroram Cap. IIII

Herodes apud amicos accuſat Pheroram & eius uxorem

HErodes itaq; ultus ex Phariſæis qui fuere conuicti, conuentū congregat amicorum: & accuſationem Pherorę coniugis, iniuriamq; uirginū, & audaciā illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum ſeditiones aduerſus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; conſurgerent: & quantū poterat hortabatur, ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat, ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quæ geſſerat. Nihil enim cū fratre Pherora gratiæ permanere poſſe definiebat, ſi ſecum illam retineret, quæ bonum ingeniū circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quę inter fratres cauſa belli conſtaret: & ſi magni pretij conſanguinitatē ſuam duceret, illam non iugaret: ſic enim poſſet nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo ſermōe moueretur, tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſsitudine detracturū, neq; dilectionem coniugis abnuere: eligere ſe potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quæ ſibi grata cōſtaret. Herodes uero differebat circa Pherorā ſuper hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus geſtis ultionē ſumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cū Pherora miſcere colloquium, uel cū illis mulieribus quæ cum eo erant, obſeruarētq;, ne in unum aliquatenus cōuenirent. Illi uero profitebantur quidē, conueniebant tamen, quando tēporis opportunitas prouocabat, & ſimul etiā conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiā ſermo, quod Antipater Pheroræ coniugi miſceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suſpectū aūt patrem habens, & timens Antipater, ne circa ſe amplius eius odium procederet, ſcribit amicis Romæ, poſtulans ut ſcriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, ſimulq; cum eo munera digna mandaret, & teſtamentū etiam, in quo poſt ſe regem declararet Antipatrum: quoniā iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pōtificis erat procreatus. Quo facto, pergit unà quoq; cū Antipatro & Sylæus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Cæſar peragens: unde quoq; Antipater ante Cæſarē eius accuſator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accuſabatur etiam & ab Areta Sylæus, eo quod plures occiderit in Petra caſtello benemeritorū hominum, præter ſuam conſcientiā: maxime aūt Sondum uirum omni uirtute decoratum, iuſtitiaq; pollentem, ſed etiam Fabatum Cæſaris ſeruum. Sylæus aūt cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus cuſtodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic perſuadet Sylæus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiſerat. Quod agnoſcens Fabatus Sylęo indicante, ſtatim regi denunciat. Ille uero Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit aūt & ſecum duos Arabes, confeſsioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylæi fuiſſet amicus: qui etiam ipſi (nam eos rex tormentis affecerat) cōfeſsi fuerant quod eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere molliter, & ſicubi opus eſſet rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos cōplacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denūciatis, Romam eos deſtinat. Pherorā uero fortiter in amore cōiugis permanentē, diſcedere ad propria Herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiens, ad ſuā tetrarchiam nō moratus abſceſsit: plurimū ſe iureiurando conſtrin-

gens

gens,non prius reuerti,quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo conſtricto petitus,ut ueniret pro aliquibus ſibi mandatis, ſi mors contingeret iniungendis: nullo modo perſuaſus eſt aduenire, ne iuriſiurandi uiolator exiſteret. Non tamen Herodes in his rebus imitatus illius exemplum,meliorem circa Pheroram uoluntatem ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt ipſe cœpit ægritudine laborare. Ad quam Herodes non ſolum nō euocatus aduenit,ſed etiã mortuum eum recepit,atq; ad Hieroſolymã detulit,& iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit:ingentemq; luctum ſuper eum,ſupra quàm quiſq; ratus erat,expoſuit. Hoc Antipatro,licet Romã nauigaſſet, malorum tamẽ extitit aduerſorumq; principiũ:ex hinc enim iam cœpit fratricidij factio denudari. Narrabo itaq; omnem ſuper hoc homine rationem, exẽplum generi humano in futura tempora permanſurum,ad utilitatem qui uoluerint uirtutis eſſe cultores. *Pheroras moritur*

De ueneno parato Herodi à filio. Cap. v

PHerora itaq; mortuo,humatoq; celebritate magnifica,duo ex liberis eius,qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt poſtulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquiſitionem faceret acerbæ mortis & calamitoſæ,repentinæq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum ſermonibus (fidelia nanq; narrabant) apud coniugem die proxima antequam ægritudinem incurreret eum cœnaſſe retulerunt:uenenum autem in cibo ſumpſiſſe,ex eoq; periſſe: quod uenenum allatum eſſet ab Arabica muliere, amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ petitum. Sunt quippe ad uenena conficienda artificioſiſſimæ Arabicæ mulieres. Perſuaſum illi dicebat,ut uenenum uenundaret: ad loca quippe illa ueniſſe referebat matrem Pheroræ coniugis & ſororem,unde illud uenenum apportantes,cœnam illi præparaue re,in qua ille ueneno ſumpto periit. His uerbis protinus excitatus,ancillas earũ mulierum tormentis examinat, inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negotio,quia nulla earum aliquid depalaret: nouiſſima quædam,inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit, niſi deum inuocans,ut talibus ſupplicijs Antipatri matrem traderet imprecata eſt,quæ omniũ illorum malorũ cauſa conſiſteret. Hęc ad inſtandum Herodem magis magisq; coegerunt,ut cuncta mulierum illarum ſecreta tormentis erueret. Tunc omnia palàm facta ſunt, & conuiuia, & conuentus ſecreto facti ſæpiſsime: ſed etiam ſermocinationes, quæ ad ipſos & ad filium ſolum factæ fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem munera centum talentorum) ut ſecreto Pheroræ perſuaderent, quicquid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur,& lamentationes, quas ad matrem propriam frequẽtabat, quod tam prolixe pater aduiueret: ſibi iam imminere ſenium, ut etiã ei ſi regnum ueniret, non liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque moleſtiam: Ad hęc etiam,multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere,& fratrum plures filios,ex quibus omnibus minus ſpem ſuam tutam haberet. His etiam addebat dixiſſe, quod per idem iam tempus fratri potius in regno ſuo licentiam habere cõcederet,crudelitatem quoq; plurimam regis accuſare,& filiorum cædes:ſe quoq; timere, ne uſq; ad ipſum hoc malum pertingeret. Artem quoq; Romam pergendi cõſiliumq; narrabat: Pheroram quoq; ad ſuam tetrarchiam ex eius diſceſsiſſe ſententia. Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones, quos ad ſe ſæpe detulerat. Inci-

tabatur aũt rex ſuper Antipatrì nequitia, iuſsitq; matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtarent precio talentorum. Quæ poſtquam abſtulit, reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicauit.

Antipater Samarites aperit Herodi omne conſilium filij eius

Amplius aũt aduerſus filium iracundiam regis incẽdebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidẽ eius in tormentis aperuiſſet, illud quoq; prodiderat, quomodo uenenum mortiferũ confecerat, dederatq; Pheroræ: iubens, ut poſt eius abſceſſum, cum iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret: & dicebat attuliſſe illud uenenũ ex Ægypto Antiphilum, unum ex amicis Antipatri: trãſmiſſum autem Pheroræ per Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxorem Pheroræ perueniſſe, dante marito ad cuſtodiendum. Quod illa quoq; fatebatur, rege ſcrutante negotium: & procurrens tanquam uenenum allatura, miſit ſe de tecto deorſum: non tamen interijt, quod cadens in pedes terra ſuſcepta ſit: ac deinde poſtquam recreauit animam, promittit ei Herodes ſalutem, eiusq; domeſticis, dummodo ab ea nequaq; occultaretur ueritas. Neq; ſe illi malũ pro ingratitudine redditurũ iurabat, ſi cuncta cũ ueritate proderet, uel modũ quo geſta cõſtarent. Ad hęc illa dicebat iſta ab alijs enunciata: firmabatq; allatũ eſſe uenenum ex Ægypto ab Antiphilo: medicum quippe eſſe fratrẽ eius aiebat, à quo prouiſum fuerat: per Theudionem aũt uiro ſuo tranſmiſſum: ſe uero cuſtodire illud à Pherora ſuſceptum, aduerſum ipſum ſanè ab Antipatro præparatũ. Cum igitur Pheroras ægritudine, inquit, teneretur, & eum aduentu tuo conſolationeq; curares, uidẽs circa ſe tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: ô mulier, inquit, induxit me Antipater, aduerſus patrem ſuum fratrem meum, conſilia iniqua conſituẽs. Nam uenenum in eius pernicię nundinatus eſt. Nunc itaq; quoniã frater erga me nec ante iniquum aliquid geſsit, & nunc propoſitũ bonæ uoluntatis oſtẽdit, me autem non multum poſt de hac luce ſentio receſſurum, age ne cum conſcientia fratricidij ad noſtros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epiſtolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni cõtradens, aliquantulum reſeruaui: ut Pherora defuncto, ſi me, ô rex male fortaſſis attẽderes, illo uſa, ſeculi huius neceſſitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia cõpulſi, pyxidem quoq; illam nihilominus agnoſcebant. Accuſabatur quoq; filia pontificis, uxor regis, tanq; omnium conſcia fuiſſet, ſed ea cœlare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emiſit: filium aũt eius ex teſtamento deleuit, in cæteris permanente: ſed etiam ſocerum pontificatu priuauit Simonem Boethi: ſuſtinuit uero Matthiam Theophili, Hieroſolymitẽ genere. Cũ ea geruntur, Bathillus quoq; ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attuliſſe, quod matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradẽdum: ut ſi primum uenenum minus regem forſitan peremiſſet, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ conſtitutis, conſilio Antipatri & dictatione compoſitas, accuſationem habentes Archelai atque Philippi, quod quaſi de patre quererentur pro nece Ariſtobuli & Alexandri: ſemetipſos quoq; Herodem miſerari nunciabant: & euocabantur quidẽ à patre, ueluti non ob alias res, niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripſit etiam Antipater de fratribus, culparũ ge-

nera

nera magna cõfingens, omnimodo eos adiudicans, ętati eorum cauſam aſcribens, qua impelli poſſent nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod cum Sylæo gerebat, magno ſtudio fuit intentus: & accuſationi primorũ uirorũ Romæ conſtitutorum ſe totum dediderat. Monilia quoq; precioſiſsima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortaſſe aliquis, quomodo tantis aduerſus eũ in Iudæa motis turbinibus, fermè ſeptem menſium tempore decurrẽte nihil illi fuerit nuncia tum. Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarũ atq; cuſtodia, & odium hominum quo circa eum tenebantur. Nullus etenim erat, qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Accuſatio Antipatri de ueneno patri præparato. Cap. VI

HErodes ſanè, Antipatro ſcribente, quod cuncta quæ oporteret peragens, maturius aduenirẽt, cœlans ſuam indignationem, reſcribit iubens, ne ulla deſidia ad iter agẽdum præpediretur, ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoque de matre ipſius minimum quiddam expoſtulando cauſatur, promittens tamen ei ſe conciliatum iri, cum ipſe protinus aduenirẽt: & in omnibus erga eum dilectionem ſuę quaſi mentis aperiebat, formidans, ne forte quicquam ſuſpicans differret ineundæ uiæ negotium, atque Romæ demorans, aliquas poſsibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret miniſter. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declarabatur occaſus. Quibus lectis, ægre ſatis tulit & aſpere, non propter Pheroræ gratiam: ſed quia patris interitu, ut promiſerat, non peracto defecerat. Circa Celenderim autem Ciliciæ ueniens, cœpit de cauſa nauigationis ambigere, utrum deberet domum ſicut inſtituerat tendere, abiectione matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars ſuadebãt expectare, donec agnoſceret, quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alij uero hortabantur ne nauigationem domum differret: ſoluturum enim ſuo aduentu omnes aduerſitatis cauſas aiebant: nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe, niſi eius abſentiæ facultatem accuſatoribus uirtutemq; tribuiſſet. His perſuaſus protinus nauigauit: & exceptus eſt portu nomine Sebaſto, quẽ Herodes magnis opibus cõſtructum, Sebaſtum ad honorem Cæſaris appellauit. In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquente, ſicuti cum fuiſſet egreſſus, uotis eum ac ſecundis precibus proſequebantur: nunc econtra aduerſis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte Varum Quintilium in Hieroſolymis agere, qui ſucceſſor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat deſtinatus. Venerat quippe conſultatum Herodi, ab eodem poſtulatus, pro cauſis in quarum diſpoſitionibus hæſitabat. Quibus unà conſeſſum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi rebus incognitis, ingreſſus aulam regiam, indutus purpura. & ipſum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaq; perturbari, in quæ mala deuenerit manifeſte cognoſcens. Deniq; illum pater ſalutatum accedentem repulit, fratricidij ſimul acculans, & conſilia obiectans ſuper ſuimetipſius interitu, quorum omnium auditorem ac iudicem in craſtinum Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atque imminente, ipſa magnitudine fatigatus abſceſsit. Cui mater & uxor accurrunt, quæ reſidua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodem in Iudæa regnauerat: ex quibus uniuerſa cognoſcens, cœpit ſe certamini iudicioq; præparare. Sed

die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam utrorumq; con uocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, & Salome soror: & si qui nunciaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormentorum. Serui denique Antipatri, ex materno illi iure conueniētes, qui pauloante fuerant comprehensi epistolam de ferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repe daret, quod cuncta uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solūq; illi suf fugium remansisse Cæsarem, & sub patris potestate non cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudiciū de illo rebus incognitis pro meretur, qui potius facultate sibi auditorij cōtributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamentari primitus cœpit, quod tales illi filios habere contigisset, per quos ei fortunæ tales exurgerēt: aut unde tantam diuinitatis indignationem comparauerit, ut sua senectus in Anti patri nequitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones, & educationes, quas fi lijs studiose præbuerat: opum quoque ac facultatum affluentiam, in quibuscunque temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere: & quod nullum esset impe dimentum quin eorum consilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antequam ipse legi naturæ concederet. Vnde se ualde mirari di cebat Antipatrum, quorum spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tantaq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribendo de claraſſet: sed etiam uitæ suæ tempore in nullo minor existeret, non claritate dignita tis, non uirtute potentiæ: quinquaginta denicq; illum talenta ex reditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratri bus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uero innocen tes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confeciſſet: Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduer tisse: consilióque eius gesisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lachrymas, quæ illum intercluſa uoce loqui amplius non si nebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unà semperqúe uersatus, & modum quo res gestæ fuerant assecutus, rogabatur à re ge, ut ipse residua loqueretur, quæcunque ad demonstrationem causæ redargu tionémque proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaque cuncta suæ circa illum benignitatis exem pla, honorésque sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute di gnus & officijs circa illum meritus haberetur: enimuero prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliúmque semper circumspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uete ra monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, & simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus eum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cun ctarum rerum dimidium sine sui periculo, & cum uirtutis honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extin

Excusatio Antipatri

ctos

ctos, quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret: quod niſi ab ipſo proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam poſtmodum, quod eſſet malignitas eorũ circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monumenta, quibus conuerſationem ſuam cum magna beneuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ uero quæ geſſerit, teſtem Cæſarem conuocabat, quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet, quorum fidem facere literas ab eodem Cæſare deſtinatas, quibus literis haud rectum eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum, uolentium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accuſationes à ſuis inimicis confictas aiebat, quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum eſſet, ut falſa dicerentur: doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam, ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum ſe poteſtatis tormentis adigi ſentiunt. His dictis, mutatio eſt facta totius confeſſus. Satis etenim miſerabantur Antipatrum, profuſione lachrymarum & uultus humilitate miſerabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur ſuam mentem alijs non eſſe manifeſtam. Nicolaus autem exorſus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, cauſam amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta, uel teſtibus erant relata proferens, congregabat undiq; criminis pro bamenta: maxime uero uirtutem regis & clementiam, longa narratione profere bat: qualiter nutritiones & educationes in ſtudijs doctrinarum filijs ſuis impenderat: quatum rerum labor nullo ei profeciſſet accommodus, in alias ex alijs calamitatibus irruenti: quanquam ſe non mirari diceret priorum filiorum inconſiderationem, quod & adhuc fuiſſent adoleſcentuli, & deceptui faciles, à prauis ſuaſoribus corrupti, in transuerſum declinaſſent naturæq; iura reliquiſſent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur: Antipatri uero furiam admodum ſe prorſus expaueſcere, propter paterna beneficia, in quibus eum affatim fuerat muneratus, quæ eſſent tam multa magnaque, eius tamen animum lenem reddere nõ quiuere, more uenenatorum repentium: licet illa repentia quamlibet ſint aſpera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem Antipatri, uerumetiam quod fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent, quo minus imitator eorum exiſtens, impetum ſuum à crudelitate retineret. Quanquam ô Antipater, qui temeritatis fratrum nunciator extitiſti, & ſcrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repuliſti animum, quem in illis te prodente culpabamus, ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſana libidine raptus es? Vnde claret, quod nec illa à te pro tutamine geſta ſunt patris, ſed pro fratrum infeliciũ interitu feſtinata: ut illorũ odium oſtẽtando, amator quaſi patris credereris, quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci, poteſtatem à patre percipiens, quod etiã ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerentur de nequitia redarguti: ut aũt conſcij eis proderentur, minime curaſti. Vnde certũ eſt, te quoq; cum illis aduerſus patrẽ inſidias conſtruxiſſe, accuſationem illis præparando: ut ſi forte ad effectum ueniſſent, tibi lucrũ parricidij proueniſſet, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum, tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris, manifeſtus es: nam ſuper eorum morte, uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignũ, ita

te ſapere,ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extante; cla-
ret quia illos non ueluti patris inſidiatores habebas exoſos (nam haud ita exorbi-
tares,ſimilem nequitiam cupiens perpetrare) ſed timens, ne regni fierent ſucceſſo-
res,quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi:patrem aũt ſuper fratres extinguere fe
ſtinabas,ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur:& pro quibus tu mere-
baris pœnas luere,ab infelici patre ſuppliciũ ſumere conabaris: ac parricidium non
cõmune cogitaſti,ſed quale uix à quoquam nunc uſq; in uita hominũ uel uideri po
tuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas, uerum diligenti
quoq;,& beneficia multa præſtanti. Socius quippe regni conſtabas,ſucceſſor in no
mine,in diſpoſitionibus particeps, in fruendo cõmunis. Nam & ſucceſſor ante iam
denunciatus, & iucunditatẽ ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus,
ad ſpem etiam futuri gerendam es ſententia patris & literis cõmunitus. Sed tu non
ex Herodis clementia iudex rerum eras,ſed tua uoluntate ac nequitia opera pater-
na penſabas:uolẽs,patre in omnibus tibi obediente,etiam partem quam poſſedi-
ſet abripere: & confingebas uerbis uelle ſeruare eum,quem rebus ipſis & operibus
interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas, uerumetiã matrem prauis
tuis replebas inuentionibus:fratrumq; uoluntatem aduerſam ſeditioſamq; redde-
bas: qui etiam patrem,beſtiam appellare auſus es,cum habeas ipſe mentem omni
ſerpente peiorem. Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas. Et quem
patrem? qui te tantis beneficijs muneratus eſt. Et contra eum auxilia diuerſa poſtu-
labas,& artibus uarijs per uiros atq; mulieres utebaris,quatenus interimeres homi
nem ſenio & ætate confectum, quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis
iniquitas. Et nunc ueniſti poſt tormenta liberorũ atq; ſeruorum, quæ propter te ui-
ris atq; mulieribus conſtat inflicta, & contra denunciationes coniuratorũ tuorum
inficiatum ire feſtinas. Et non ſolum patrem hominibus auferre meditatus es, ſed
etiam leges,uirtutemq; Vari,& ipſius iura naturæ,ipſamq; conaris interimere ueri
tatem. Itáne tua cõfidis impudentia,ut etiã tormẽtis temetipſum ſubijci uelis? cum
cauſeris de tormentis eorũ qui examinati ſunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ
ad liberationem tui patris attineant, ueritatem minime tenuiſſe uideantur: tormen
tis uero quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagaſſe ueritatem. Nónne ſaluas Vare,
nónne liberas regem,factionem à ſuo ſanguine ſuſtinentem? Per maieſtatẽ impe-
rij Romani, per uirtutem tuam obteſtamur, ut hanc atrociſsimã beſtiam, quæ per
proditionem fratrũ,patri ſe beneuolum eſſe ſimulabat,quatenus poſſet ſolitarium
& omni conſanguinitate deſertũ de regno propellere,adiudices atque condemnes.
Non pronuncias hunc ſceleratũ ducẽdum ad necẽ, ſciens quoniã parricidium com
munis iniuria eſt,& naturæ ipſius, & totius uitæ hominũ? Neq; minus facinoroſus
reputãdus eſt qui cogitauerit,tametſi eũ effectum nõ contigerit adipiſci. Naturam
ipſam iniuriat,qui talibus ſupplicia nõ importat. Addebat etiã illa,quæ mater Anti
patri ad aliquos ſtoliditate muliebri locuta eſt: ariolationes quoque ac diuinatio-
nes ſuper rege factas, & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater
cum Pheroræ mulieribus laſciuire dicebatur: comeſſationes quoq; ſordidas, amo-
reſq; narrabat. Denicq; examinationes tormentorũ,& teſtificatiões plurimas infere
bat,quæ ſanè plurimæ conſtabant. Nam alias quidẽ ante parauerat,alias ex repen-
tinis nuntijs ſummatim acceperat, ex quibus priora magis magisq; firmabantur.
Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri ſilentio prætereunda man-
dabant

dabant,cernentes eum accuſationibus plurimis odibilem & aduerſa fortuna inimicis eius aperte promptęq; contraditum, quod odio ineffabili aduerſus eum nitebantur,tunc omnia prodebant. Incitabantur quoq; ad accuſandū nō ſolum horrore factorū eius & magnitudine ſcelerum,quæ uel patrauerat,uel patratum ire præſumpſerat: ſed & improbitate, quam circa patrem & fratres exercuerat parricidijs: & quod ſemper eū ſenſerant,neq; odiū merito,neq; amorē benignitate circa quem piam habuiſſe, ſed ſuæ tantū cōmoditatis intuitu. Quorū omniū illud eum amplius aggrauabat,quod nulli extiterant,qui res ex æquo bonoq; iudicabant,quod eorū animus amicitiarū iure careret. Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe, prohibitosq; ſemper à nunciando:libertate uero data,in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta,nequaquā accuſari de falſitate ualētia: quod neq; benignitate circa Herodē,neq; timore periculoſo tacerēt:ſed ſolo rerū indicio iniquitatē Antipatri proferebāt:dicentes,quod nō in ſuis actibus Antipater utilitatem Herodis & munimen attenderit, ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus:propter quod omni pœna dignū eſſe loquebātur. Multa etiā à plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quanquam in omnibus rebus impudens,& ad mentiendum promptiſsimus atq; callidiſsimus,tamē tunc tanta confuſione fuerit oppreſſus,ut neq; negare,neq; contradicere ualuiſſet. Nicolao igitur finē dicendi redarguendiq; faciente, Varus iubebat Antipatrū, ut ſe tantis criminibus expurgaret,ſi aliquas aſtructiōes haberet, quibus obnoxius illorū quæ importata erant,nō eſſe mōſtraretur. Nam ipſe quoq; optare patrem ſe certe noſſe dicebat, ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille uero in faciem prouolutus, deo rem omnibusq; cōmendabat, qui ſibi teſtificarentur, nihil ſe improbum cogitaſſe: atq; ſignum à deo fieri poſtulabat, inſidiatorem ſe patris penitus non fuiſſe. Solent quippe uniuerſi quibus iuſticia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores exiſtunt,dicere,ſibi liberum arbitriū ex diuinitate cocenſſum:quando uero in pericula ceciderint,iuſtum recipientes iudicium,per inuocationem eius omnia teſtimonia conantur auertere:quod etiā Antipatro contingebat. Cum tanta nanq; uelut abſente diuinitate,ante geſſerat,tunc aūt iuſto iudicio undiq; concludente,defectu purgationum ad dei iudicium accuſationum abſolutionem omniumq; criminum ferebat:potentiæ diuinæ cauſam tribuens,ut eius teſtimonium in medium ueniret,quanta pro patre geſſerit,quantaq; pericula pro eius ſalute pręſumpſerit. Varus autem cum ſępius interrogaret Antipatrum,ut nihil amplius ille quàm dei proferret inuocationem,uidens in infinitum rem pergere,iuſſit uenenū in medium pro *Vis uenenī*
ferri,ut experiretur quęnam eſſet uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati, bibit iubente Varo,confeſtimq; moritur. Tunc exurgens, abibat è conſeſſu,& die poſtera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuerſatio, eo quod Syrorum regnum ibi fuerat conſtitutum.

De Epiſtolis contra Herodem ſcriptis machinatione filij. Cap. VII

HErodes autem cōtinuo in uinculis filium obſtringi iuſſit. Incertę autem erant plurimis confabulationes Vari,quę ad regem habebātur. Dicebant nonnulli, quod ex eius ſententia fecerit, quæcunq; de Antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eum,deſtinauit Romam ad Cæſarem literas,omne declarantes negotium:ſed etiam qui præſenti relatione Cæſarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epiſtola, ab Antiphilo ad Antipatrum ſcripta. In Ægy-

pto

pto autem erat iſte. Quæ ſoluta à rege, talia declarabat: Miſi tibi epiſtolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domeſticis, ſi hoc fuerit agnitum. Tibi autem proſperitas ad gerendam cauſam proueniat. Et epiſtola quidem talia loquebatur. Rex autem quærebat alteram epiſtolam, quę tamen inueniri non poterat. Nam & ſeruus Antiphili, qui lectam apportauerat epiſtolam, aliam ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum autem hæſitaret rex, unus amicorum Herodis inſpiciens interiorem tunicam ſerui (nam duabus erat indutus) arbitratus eſt in interiori tunica literas obcœlari: & erat ita. Inuenit ergo epiſtola, in qua erant ſcripta hæc. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolam: & reſcriptum faciens epiſtolę, quæ ad meam dominam, ueluti à Salome directa eſt, deſtinaui. Quam cum legerit, certo ſcio puniturum Salomen, tanquam inſidiatricem. Erat autem epiſtola tanquam Salomes ad dominam eius, ab Antipatro dictata, ſub Salomes nomine, quātum ad ſententias pertinebat: ſtilo autem Acmes compoſita. in qua continebātur iſta: Acme regi Herodi. Ego ſtudium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduerſum te geruntur, inueniens epiſtolam Salomes ad meam dominam contra te conſcriptam, cum periculo quidē meo, ſed cum tua tamen utilitate ſcripſi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conſcripſit, uolens Sylæo coniungi. Scidi igitur hanc epiſtolam, ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum autem Antipatrum epiſtola ſcripta erat, quod eius iuſſionibus miniſterium geſſerat, ut ad Herodem ſcriberet, quaſi Salome inſidias illi præparare feſtinaret. Sed etiam reſcriptum eius epiſtolæ, quæ quaſi ad ſuam dominam fuerat à Salome deſtinata, direxerat. Erat autem Acme Iudęa quidem genere, in ſeruitio autem erat Iuliæ Cæſaris coniugis: & hæc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius aduerſus patrem & nutricem ſuffragaretur inſidijs. Herodes autem obſtupefactus magnitudine nequitiarum Antipatri, impellebatur quidem ut confeſtim eum peri meret, uelut procellam magnarum turbinemq; cauſarum, & non ſolum ſibi, ſed etiam ſoroti inſidiantem, domumq; Cæſaris ſua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebro pectus percutiens, & ſe interfici poſtulans, ſiquid forſitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat, iubens, ut ſiquid haberet aperiret: increpabaturq; à patre, dicente: Quoniā inimicus omnino repertus es, age nunc, & qui tecum ad hæc negocia operam dedere, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumq; alium cauſam horum extitiſſe firmabat. Herodes uero admodum dolens, uolebat Romam ad Cæſarem filium deſtinare, ut ſupplicium pro ſuis factionibus ſumeret: timens uero ne fortaſſis amicorum ſuffragio ualeret effugere, ipſum quidē uinctum ſicut & antea, cuſtodiebat. Verum legatos miſit ad accuſandum filium cum literis, intimandaq; omnia, quæ Acme illi ad perficiendam factionem fuerat ſuffragata: exemplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati Romam proficiſcuntur, docti in præſentia quæ loqui reſponderęq; deberent.

Epiſtola Acmes, quæ erat miniſtra Iuliæ Auguſti coniugis

Antipater culpam in Antiphilum reijcit

De aurea Aquila pro foribus templi poſita, & uindicata. Cap. VIII

SEd rex morbo prægrauatus, teſtamentum ſcribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum Philippumq; ex Antipatri accuſatione concerat. Cæſari uero mille talenta dereliquit: Iuliæ uero Cæſaris uxori, & filijs & amicis, & libertis Cæſaris, quingenta: filijs etiam ſuis, filiorumq; filijs pecunias & redi-

tus diſtri

tus diſtribuit. Salomen ſororem magnifice locupletauit, quod eam ſcilicet erga ſe beneuolam ſemper agnouerit, & nunquam aliquid ex aduerſo molientem. Deſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere(nam annum agebat circiter ſeptuageſimum) exaſperatus eſt, irreuocabili furia & amaritudine mentis incenſus, uolebatq; ſi poſſet, Iudęorum cuncta diſperdere. Cauſa uero huius rei erat, quod ſe contemni putabat, eo quod caſum ſuum iucunde gentem totam exiſtimabat accipere. Super hæc quoque quidam popularium hominum ſeditionem excitauerant, propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam Iudas Arifei, & Matthias Cargalothi, Iudęorum eruditiſſimi, & ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi: populo etiam amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos conſumebant dies cuncti, quibus inerat ſtudium, & cura uirtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum, & remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quęcunque à rege præter patriam legem facta fuiſſent euertentes, pro lege dei glorioſa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius præſumptionem, & propter quod præter humanum morem fuerat conuerſatus in plures, omnia illi mala contigiſſe firmabant: ęgritudinem quoq; præſentem, nō ei ob aliud accidiſſe. Fecerat enim Herodes quędam contra legem, quæ Iudas & Matthias uociferabantur. Nam conſtruxerat ſupra portam templi munus, quaſi deo propoſitum, aquilam auream immanem, & qualitate & quantitate ſatis opulentam. Prohibet autem lex imaginum eleuationes & animalium propoſitiones conſtituere, his qui uolunt ſecundum eius præcepta conuerſari. Proinde hortabantur illi ſophiſtæ aquilam illam loco deuellere. Enimuero mortalibus, inquiebāt, multo iucundius debet eſſe periculum, quod pro conuerſatione paternæ legis & pro uirtute ſuſcipitur, quam uitæ quantacunque dulcedo. Nam morte quidem fama & laus ſempiterna conquiritur, & naſcituris hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtutis & gloriæ. Nam etiam ſi quiſquam ſine periculo ualeat aliquod præclarum opus efficere, poſt paululum tamen uenturam mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pulchrum eſt his, qui ſtudium habent amoremq; uirtutis, cum laudibus & cum honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxima eſt, pro bonis operibus interire, quæ non niſi meditatione periculi conquiruntur, filijs atq; cognatis, & alijs quibuſcunq;, qui ab eodem ſtemmate deducuntur, ſiue fuerunt uiri, ſiue mulieres, ſiue quilibet alteri: quibus prouideri debet in poſterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur autem ad eos repente rumor, regem uita diſceſſiſſe, qui ſophiſtis illis admodum ſuffragatus eſt: mediaq; die aſcendentes euulſere aquilam, & ſecuribus concidere. Cumq; plurimus eſſet tumultus in templo, ecce dux regis cū militibus uenit, nuncius quippe illi fuerat niſus eorum: & exiſtimans ex maiore illos conſpiratione etiam manu cōgreſſuros ad prędium, ampliorē ſecum numerū militū duxerat, qui poſſent impetum ſuſtinere illorū, qui moliebantur anathema templi deijcere. Quo irruente ſuper eos, nequaq; uim eius ſuſtinere ualuerunt: ſed ſicut ſolet turba uulgaris, præſumptiōe magis ſtulta, q̄ cauta prouidētia congregata, omnes continuo fugerunt. E quibus quadraginta ſoli iuuenes animi cōfidentia remanſere, quos dux cōprehendit, cum principibus facti, Iuda & Matthia. Inglorium enim iudicauerūt loco cedere, aduētumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cū interrogaſſet, cur in tantam audaciam prorupiſſent, ut ornamenta templi conuellerent. Et illi:

Iuuenum quadraginta comprehenſorum conſtantia

geſſimus

geſſimus,inquiunt, quæ geſta ſunt, & conſulto nos illa geſſiſſe profitemur, quæ ad uirtutẽ attinent,quam uiros decere certum eſt.Siquidem prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis.Nec mirati debes,ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus, quæ nobis Moſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit. Mortem autem ac ſuppli/cia quælibet importes,cum iucunditate ſubimus.Nõ enim pro iniuſto facinore,ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nul/lo minora uerba quàm fuerat commiſſi præſumptio proferentes.Rex autem uincu lis eos conſtringi præcipiens,euocauit ex Hiericunte Iudæorum principes.Quibus aduenientibus, conſeſſus omnium congregatur: ipſe uero in lecto recumbebat, quod præ ualetudine ſtare non poterat.Enumerabat igitur præſumptiones ſeditio ſorum iuuenum, in quibus ſæpius fuerant deprehenſi: templi quoque ornamenta quæ ſuis fuiſſent magnis ſumptibus conſtructa,memorabat: qualia per annos cen tum uiginti ſex,neq; Aſamonæum regem conſtruere,neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat: ſe autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratio/ne dignis ornaſſe: quo poſt eius mortem, gratam ſui memoriam iucundamq; relin queret. Exprobrabat etiam quod iniuriam illi non dubitarent ingerere. Cæterum præſumptum facinus uerbo quidem ad ſuas pertinere dicebat iniurias, re autẽ ipſa & ueritate, ſi quis uellet meritum examinare facinoris,ſacrilegium commiſſum eſſe firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra ſe quoque fortaſſis exa/ſperatus,ultiones in eos aliquas moliretur,humiliter reſponderunt,dicentes: neque ex ſua ſententia contigiſſe,neq; illa commiſſa inulta eſſe debere. Ille uero circa cæte/ros quidem quaſi manſuetus extitit,Matthiam autem pontificem ſacerdotio remo uit,uelut huius facti conſcium,& cauſam ſeditionis extantem:promouet autẽ Aza rum pontificem, fratrem uxoris ſuæ. Matthiæ autem pontificatus tempore, eue/nerat alterum extitiſſe pontificem, ad unius uidelicet diei functionem, quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Cauſa uero talis erat: Matthiæ ſacerdotali fungenti officio nocte,quæ in ſolennẽ luceſcebat diem,in qua futurum erat ieiunium,uiſum eſt ſe o/mnino mulieri eſſe commixtum: propterea q; ſacerdotio perfungi non potuit: ſed Ioſephus Elimi filius, cognatus eius ſecundum carnem, pro eo munere ſacerdotali perfungitur.Hunc ergo Matthiam Herodes põtificatu remouit:alterum uero Mat thiam qui ſeditionẽ excitauerat, & aliquos uiros ex ſocijs ſeditionis illius, uiuos igni contradidit.Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

Sacerdos uni/us diei

Iudæi uiui tra duntur igni

De luctu quem ſibi Herodes moriturus inſtituit. Cap. IX

Morbi Hero dis immedi cabiles

HErodem porrò amatior indies morbus urgebat,ſupplicia deo commiſſi ſcele ris expetente. Ignis quippe lentus inerat,nõ tantũ conflagrationem in ſuper/ficiem corporis agentẽ prodens,quantum intrinſecus creſcens operabatur incendi/um.Auiditas quoq; inexplebilis ſemper inerat cibi: nec tamen ſatietas unquàm ra/bidis incitatam faucibus ualebat implere ingluuiem. Inteſtina internis ulceribus ta/bida putteſcebant, doloribus quoq; coli ſæuiſſimis cruciabatur, humor liquidus ac lutidus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoque & circa pubem erat affli/ctio: Sed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus,ſpiritus quoq; in credibilis erecta tẽtigo,quæ fuerat ſatis obſcœna diritate fœtoris, & anhelitus reſpi ratione creberrima:contractus quoq; per cuncta membra ſubſiſtens, uim noxiam operabatur, quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia, diuinitus has pœnas ob impietatem eius, & multa

crudeliter

deliter gesta depoſci. Ipſe tamen multum ſpe ſalutis inſtabat, ſi forte poſſet contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans, ut uterentur ſi quid poſſent ad ſalutem proficere poſtulabat: & tranſiens Iordanem fluuiū, aquis calidis quæ ſunt circa Callirroen, die noctuq; fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, ſuper alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludē, quæ ſulphurifera uocitatur. Præterea uiſum eſt medicis, ut eum in dolio oleo pleno cōfouerēt: quò cum miſſus eſſet, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grādis ſeruorū ululatus exortus eſt. Cū igitur nulla iam de eo ſpes ſalutis exiſteret, iuſſit militibus quinquagenas dragmas auri diſtribui: plurima quoq; ducibus & amicis ſuis munera tribuebat. Deinde reuerſus in Hierichuntem, præualente nigra cholera, exaſperatus iniquius eſt, ut ipſo moriēte indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates, & erant plurimi, ſiquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti propoſita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles inculpabilesq; in hippodromo concludens, ſororem ſuam Salomen uirumq; eius Alexam conuocat, & mortem ſuam non in longum differri denunciat: tantis ſe doloribus circumuentum, fore cunctis ſatis optabilem: ſe autem ſine luctu & deploratione periturum, quod regibus, maxime autem ſibi, magni mœroris eſſe firmabat: neque ſuum arbitratum Iudæorum falli propoſito, quod eis ſua mors amabilis foret & grata: Nam etiam ſe uiuente ſæpius illos & ſeditiones & ſeceſſiones fuiſſe molitos, & in eius iniurias ſemper fuiſſe feſtinos: cæterum leuigationem quandam illis natam eſſe dicebat, quod talibus ipſe doloribus urgeretur: proinde petere ſe ab illis, quod eos ſciret contra eius gloriā in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles ſuper cæteros reges, & luctus amplior ageretur: Quod futurum dicebat, ſi peregiſſent ut Iudæi ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam uideritis expirantem, circumuallantes hippodromum omni militia, nec dum mea morte uulgata, confeſtim omnes illos incluſos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quod & regnum illis poſt ſuam mortem firmum perſeueret, hoſtibus amputatis, & ſuper ſuam mortem luctum celebrandum eſſe magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur, & cognatos omnes benuolentiam circa ſe fidemq; ſeruare poſtulat, inuocationem diuinam in his interponens: ne cum inhonorificentia ſua mors, & cum indignitate tractaretur. Illi uero profitebantur in nullo ſe eius præcepta tranſgreſſuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, conſiderans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quod ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus geſſit, cōſiderans etiam præſentia mandata nihil humanum penitus habuiſſe. Siquidem etiam de hac uita diſcedens procurabat, quatenus omnem gentem orbatam & deſertam parentibus dilectiſsimiſq; relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi, qui nihil iniuſtum neque in ipſum neq; in alios admiſiſſe fuerant deprehenſi. Hæc igitur illo ſuis parentibus demandante, deportantur & literæ ab legatis qui ad Cæſarem Romam fuerant miſſi, quarum hæc erat ſententia, quod Acme indignatione Cæſaris extincta ſit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipſum autē Antipatrum in patris uoluntatem dimiſſum, ut quod placeret ex eius ſententia fieret: ipſum etenim & patrem eſſe & regē: ſiue illum in exilium detrudi, ſiue illum morte

Litere è Roma de Antipatro Herodi allate

multari uellet, in eius propoſito conſtitutum. His auditis Herodes pauliſpet animum refouit, uolũtate ſcriptorum & morte Acmes in ſuperbiam ſubleuatus, & poteſtate puniendi, quam acceperat in filium. Sed prævalentibus creſcentibuſq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquã in multo defectu contineretur, appetebat tamen cibum: & poſtulans malum, queſiuit & cultrum. Erat enim illi talis mos, ut ipſe per ſemetipſum malum excorians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultrum, circumſpiciensq; ne quis adeſſet, uoluit ſemetipſum interimere: quod forſitan perfeciſſet, niſi prævenientes manum eius Aciabus continuerunt: nepos autem eius erat: & magnũ clamans, ſtatim ululatus per totam aulam exortus eſt & tumultus. Quæ cũ ad Antipatrum peruenirent, credidit ſuum patrem uitæ terminum ſuſcepiſſe: præcipiensq; fiduciam tam uerbis quàm motibus, ita totus animo geſtiebat, tanquã fuiſſet liberatus è uinculis, & regnum in ſuis manibus ſine ullo labore percepiſſet. Tunc cœpit cum cuſtode carceris de ſua dimiſſione fabulari, magna ſe cõtinuo ſpondens dona tributurum. Ille uero non ſolum non acquieuit ut faceret quæ uolebat Antipater, uerumetiam cuncta regi denunciat, intimans eius mentem, & quæ ab eo munera ſpondebantur. Tunc Herodes, quamuis & ante nõ minore odio ferreretur in filium, cum audiſſet cuſtodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quaſſans caput, quanquam in extremo uitæ teneretur, & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinãs quendam armigerorum ſuorum, ſine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, ſepulturamq; eius in Hyrcanio ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis. Cap. x

Teſtamentum Herodis

TEſtamentum interea ſcribebat mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem ſibi ſucceſſorẽ in regno deſignauerat, tetrarcham facit Galilææ regionis atque Beroææ: Archelao uero regnum contribuit. Gaulanitidem autẽ & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem ſuo: fratri autẽ Archelai germano, tetrarchiæ iure conceſsit. Iamniam uero & Azotum & Phaſelidem Salomę ſorori diſtribuit, ſed & argẽti ſignati myriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cõſanguineis atq; cognatis, opibus eos reditibuſq; locupletans. Cæſari ſanè argenti ſignati mille myriadas, præter uaſa quædã aurea, quædã argẽtea, & metallis pretioſa, & artificis opere uenuſtiſsima dereliquit, indumenta quoq; pretioſa.

Mors Herodis, & tempus eius regni

Iuliæ Cæſaris coniugi, & alijs nonnullis, quingẽtas myriadas. His diſpoſitis, quinto die poſtquã Antipatrũ filiũ necauerat, defungitur: regnans poſtquã Antigonũ interemit, annos XXXIIII: poſtq; autẽ à Romanis regnum perceperat XXXVII, uir crudelis quidẽ in omnes æqualiter: iræ quidẽ ſubditus, à iuſtitia uero effrenatus: fortuna porrò propitia ſuper quemlibet affluẽter abuſus, & ex plebeio in regnũ aſſurgens, & pericula plurima eludens quibus ſæpius fuerat circũſeptus, diuturnitate uitæ perfruitus eſt. Domi uero circa filios, quantũ quidẽ ad eius ſententiam, etiam ibi proſperitate potitus, eo quod ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat, meo uero iudicio ſuper omnes infeliciſsimus. At Salome & Alexas antequã mors regis diuulgata foret, ex hippodromo Iudæos abire permittũt ad proprias domos, dicẽtes, regẽ iuſſiſſe ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederet. Hoc autẽ fecerunt, beneficiũ illi genti præſtare cupientes. Interea mors magis magisq; diuulgatur.

Iudei ſoluuntur è carcere

De ſepultura Herodis & ſucceſſore Archelao. Cap. xi

TVnc Salome & Alexas cunctam militiã cõgregantes in amphitheatro quod

Hierichunti

Hierichunti erat, primum quidem epistolam regis legi fecerunt, quam ad milites fe cerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circa eum exhibue runt, insinuant: petitiones quoq; eius, ut similes se circa Archelaum filium eius ex hiberent, quem regem constituit, intimabāt. Ptolemæus etiam, cui fuerat testamen tum à rege creditum, annulusq; quo signauerat commissus, continentia testamenti denunciat: quod testamentum nō posse robur firmitatemq; suscipere dicebat, nisi cuncta quæ in eo essent, deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens, ho norantium Archelaum, regemq; proclamantium: milites quoq; cuncti, & uniuersi duces, fauorem & beneuolentiam promittebant: paratosq; se ac promptos ad om nia profitentur, adiutoremq; deum supplicationibus aduocabāt. Dehinc sepultu ram regi præparabāt. Curæ namq; fuit Archelao, ut exequiæ patris quàm magni fica possent celebritate agerentur, utq; memoratum testamentum proferrent cum mortuo producendū. Portabatur itaq; in lecto aureo lapidibus depicto uarijs at que pretiosis: stramina uero erant ostro auroq; contexta: eratq; ipse mortuus cir cumamictus purpureis uestimentis, caput eius diademate coronatū: sceptrū quoq; in manu eius, uelut si à uiuo teneretur, erat appositum: Circa lectum autem erat fre quentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia stipata perge bat, per proprias distincta nationes, & discreta nominibus. Erant autem tali ordi ne distributi: Nam primi quidem pergebant eius armigeri, post quos omnis Thra cum manus: post istos etiam natio Germanorum, atque Galatarū. Hos item seque batur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uero militia postrema sequebatur, in eum scilicet modum digesti, qualiter solebant in bellum procedere, & à suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur seruorū eius quingen ti, odores uarios, & aromata deportantes. Pergebāt autem in Herodium stadijs di stans octo: illic enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et Herodes qui dem hoc modo defungitur. Archelaus autem per septē dies luctum super patrem honore regio ex more gerit: tātos etenim dies lex paterna præcepit obseruari. Con uiuia itaq; celebrans, & luctum exoluens, ascēdit in templum. Ibi magnis ei clamo ribus fauebatur, magnisq; prædicabatur laudibus, secundum quod unusquisq; ar bitrabatur ei maiora quàm alius conferre præconia. Tum uero tribunal ille cōscen dens, quod sibi fuerat præparatum, & confidens, omnibus benigna loquebatur, & sibi propitios comparabat, gaudio fauoris omniū, & uoluntate, quam ex beneuo lentia circa se cunctorum ceperat: gratiasq; illis habere narrabat, quod cum essent læsi à patre, nihil circa se malum ab illis reciprocaretur: se autē aduisurum, ut eis bo norum uicissitudinem redderet, eorumq; remuneraret alacritatis affectum: roga batq;, ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare, sufficere sibi digni tatem potestatis aiebat, quam tunc firmam esse dicebat, cum testamentum à patre scriptum à Cæsare firmaretur: ob quam causam neq; in Hierichunte, cūcta militia diadema illi imponere cupiente, uoluisse suscipere: ambiguum honorem existiman do ex tali re sibi prouenturum, quod esset adhuc incerta uoluntas eius, qui posset il li regnum proprie firmiusq; concedere: non sibi defuturam circa illos benignitatē, quæ beneuolentiæ eorum uicissitudinem reportaret. Festinare quippe se in omni bus enarrabat, meliorem se suo patre circa illos ostēdere. Illi uero, sicut plebeia mul titudo consueuit, in ipsis primis diebus uidentes regis lene principium, uoluntates suas laudibus & fauoribus aperiebant, & quanto mansuetius cum eis loquebatur

Populus gratulatur Archelao

Verba Archelai ad populū sibi gratulantem

Archelaus,tanto amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerũ petitiones interceſſionesq; uertuntur. Alij quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore poſtulabant,pars uero uinctorũ ſolutiones expetebant,qui fuerant ab Herode deuincti:alij uero grauedines,quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat,auferri uociferabãtur. Archelaus porrò in nullo illis contraria reſpondebat,ſed in omnibus eos placabat, accurans regni fore ſuffragium,ſi multitudinis beneuolentiam compataſſet. Dehinc ad ſacrificia offerẽda deo conuertitur,& cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam. Cap. XII

Seditio CVm hæc interim aguntur,congregantur Iudæorũ iuuenes plurimi,nouarum rerum cupidine concitati:& cœperunt de morte Matthiæ,aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum,tumultuoſa uoce cauſari:dicentes,quod iniuſte perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem iſti,pro quibus turba loquebatur,qui fuerant euulſione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo illa turba proclamante,& clamitationibus utente,quaſdam etiam iniurias, quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire,proterue procaciterq; iactante,congregabatur magis magisq; numeroſa multitudo,& ultionem mortuorum ab Archelao fieri debere poſcebant,ſupplicijs eorum,qui ſub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium ſacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat,proclamabant:utpote non mundum,& ſecundum leges ſuas dignum,ad pontificatum promouendum eſſe dicebant. Archelaus autẽ licet iſtã grauiter ferret,annuebat tamen,impetum eorum mitigare feſtinãs,donec iter ad Romam,quod propoſitum habebat,ſine tumultu perageret:& cum de ſeſe uoluntatem Cæſaris agnouiſſet,reſpicere dixit,quid agendum foret,& de cunctis petitionibus eorum legitime diſpoſiturum:neque tunc tempus eſſe diſſenſionis, aut iniurias uel contumelias ingerendi,magis autem unitatis atque concordiæ,donec ex præcepto Cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in commune conſulendum,de quibuſcunque illis tractandum eſſe uideretur: tum autem ſuſtinendum eſſe,ne forte ſeditionis quoq; crimen incurreret. Et ille quidẽ hæc dicens, ducemq; ſuum edocens,mittit ad eos,hæc ipſa locuturum. Illi porrò proclamantes, ducem loqui penitus non ſinebant:periculum quoque minabãtur,ſi quis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet:& inſtabant ſua libidine magis expleri,quàm imperantium ſubiacere conſilijs. Graue namque illis uidebatur,ſi cum Herode uiuente amicis priuati fuiſſent,eodẽ quoq; mortuo nullam ultionem fieri mortuorũ. Illud enim iuſtum legitimumq; dicebant,nõ quod ratio dictaret,ſed quod eorum libidini uoluptatem poſſet afferre:fatui ad prouidendum,quantum illis eſſet ex ea re periculum naſciturum. Plurimis itaque ab Archelao miſsis,ut tumultũ ſeditionemq; mitigarent,alijs ex regis perſona loquentibus,alijs autem ex illius quidem ſententia, ſed ueluti ex ſua mente monentibus,illi nullum penitus aduertebant: ſed amplior fremitus & turba fouebatur:cõcurrente etiam plurima multitudine,quod illa tempeſtate Iudæis dies feſtus imminebat,quando azyma ſecundum obſeruationem paterni moris exercent. Paſcha enim illa feſtiuitas uocitatur, ad recordationem & memoriam exitus ex Aegypto:& ſacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum innumeroſa multitudo, quanta in nulla alia ſolennitate acta. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populorum, plures etiam ex montanis lo-

cis

tis aduenium̃t,religionem numini soluturi.Sed iuuenes qui seditionem excitauere, Iudam Matthiamq; lamentabantur,ueluti doctores expositoresq; legis antiquę, & persistebant in templo,suffragatione quoque uictualiū abūde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos expetere. Anxius autem Archelaus,ne in deterius eorum procederet audacia, cohortem destinat armatorum:cum quibus etiam tribunum militarem mittit,ut eorum coerceat impetum:& primum quidem,ut illos seditiosos repellerent, & alia multitudine separarent. Sed uenientibus militibus,illi seditiosi cum ingenti alacritate, excitata secum etiam turba super tribunum ac tota præsidia,cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt:ex quibus plurimi fusi,pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire censebat,nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiā,ut alijs eos qui sibi in templo habitacula construxerant,exinde repellerent. Cædūtur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominū,reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæteros autem ex edicto,cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem deserentes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati,licet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit, Nicolaum secum & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei regnumq; commendans. Salome quoque soror Herodis,cum eo simul egreditur,omnem secum ducens prosapiam:ad hæc etiam plurimi cognatorum,uerbo quidem,ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæsare firmaretur:re autem uera,ut aduersus eum niterētur:maxime illa,quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent. Obuiam fit Archelao Sabinus Cæsaris curator earum rerum quas in Syria possidebat,in Iudæam pergens, pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum,qui transibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia,neque arces obtinuit,quæcunque fuerant in Iudæorum ciuitatibus constitutæ, neque thesauros consignauit: sed omnia sub iure dimisit Archelai, donec quid de his Cæsari uideretur,agnosceret. Proinde Cæsareæ se sustinuit:sic enim se promiserat esse facturum.

Cæduntur circiter tria milia Iudæorum in templo

Archelaus ad Cæsarem nauigat

Certamen duorum de regno Iudææ,Antipatri & Archelai. Cap. XIII

SEd cum Romam nauigasset Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus ascendit in Hierosolymam,& aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidorum præfectos, & quotquot rerum dispensatores fuerant,ratiocinari cœpit, & arces ut sibi traderent expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus, mandata eius implere non poterant:sed custodiebant omnia secundum interdictū Sabini, usque ad Cæsaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius,regnum etiam ipse petiturus,hortatu Salomes & promissionibus incitatus,dicentis,iustiores causas illum habere Archelao ad regnum percipiendum:quod primum testamentum,in quo is successor regni fuerat constitutus, firmius esset, quàm illud,quod posteriore tempore factum est:illud sana siquidem mente fecisse Herodem,hoc autem iam sensu prę ualetudine diminuto conscripsisse. Ducebat secum etiam matrem,& fratrem Nicolai Ptolemæum,amicum Herodis satis honorabilem,sed etiam sibi ualde gratissimum atque fauentem. Maxime

autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor,uir opinione clarus,& ad dicendum acerrimus.Idcirco etiam freti, eos qui perſuadebant cedendum Archelao,ſiue quod regio teſtamẽto ſucceſſor fuerit inſtitutus,ſiue quod maior natu eſſet,aduertere contemnebant.Sed cum Romam ueniſſent,omnes cognati ab Archelao diſcedentes,ad iſtum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua conſtricti,ſed odio,quo aduerſus Archelaum iritabantur. Maxime autem libertatem deſiderabant,& Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quod ſi hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum ſibi regem conducibilius æſtimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoque accuſationem Archelai apud Cæſarẽ depoſuit.Inter hæc Cæſar ſuſcipiens ab Archelao literas,in quibus iura à patre ſibi relicta propoſuit, teſtamentum quoque cognoſcens,& ratiocinia theſaurorũ Herodis cum annulo conſignatorio, quem Ptolemæus apportauerat,cœpit diſpicere quid ordinandũ ratio poſtularet.Legẽs quoq; literas Vari,& epiſtolas Sabini,ſummam quoque theſaurorum, & quid pecuniæ per ſingulos annos ingrederetur,aduertens:literas quoque quas Antipater pro regno promerendo tranſmiſerat recenſens,congregabat ad conſultandum omnes ſenatorij ordinis,& amicos,in quibus etiã Caium filium Agrippæ & Iuliæ filię ſuum adoptiuum.Deinde illis omnibus in conſeſſum inductis, copiam facit,ut quiſque de quibus moneretur,ediceret.Ibi primum Salomes filius Antipater,dicẽdi potentiſſimus,& Archelao ſatis infeſtus,huiuſmodi uerba locutus eſt,dicẽs:Archelaum uerbo quidem pro regni petitione ſe fingere laborare,opere uero omnem regni poteſtatem poſſidere:antequam ei à Cæſare,in quo cuncta poteſtas ſita eſſet, indulgeretur.Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciam, qua præſumpſerat in die feſto Iudæos interimere.Qui & ſi iniuſtum aliquid geſſiſſent,alios eos debere ulciſci,qui eos poſſint legitima & ordinata poteſtate compeſcere, & nõ ab illo tantam cædem fieri oportere,cui ſi ut rex illud feciſſet, contumeliam grandem Cæſari intuliſſe firmabat,quod ignorans quid de eo adhuc diſpoſiturus eſſet, regia iam uti poteſtate præſumeret.Si autem uti priuatus illa geſſiſſet,amplius eũ deliquiſſe narrabat,quod regnum non poſſidens,ſupplicia quibuslibet intulerit,de quibus decretum Cæſaris debuit expectari.Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes,& ordinationes:ad hæc etiam ſediſſe illum in ſolio regali,& cauſas plurimas iudicaſſe ac determinaſſe proclamabat,tanquam à rege legitimo eius ius poteſtatis integrum poſſidente:petitionum quoque plurimarum promiſſa publice facta memorabat,quid eum amplius iuris ac poteſtatis habiturum, dum in regno à Cæſare firmaretur? Opponebat illi etiam,quod ex hippodromo uinctos ſponte dimiſerit,& plurima,ſiue quæ facta fuerant,ſeu quæ facta quidem non erant,ſed credibilia uidebantur propter naturam ſui:quod fieri poſſe iudicabantur à iuuene, tum etiam ab accenſo regnandi cupidine.Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexiſſe,prohibitos quoque omnes à rege cum moreretur uidendo: unde initium quoque ſeditionis affirmabat exortum,quod eum uidebant circa patrem ſuũ mortuum,qui ei multa & magna bona præſtiterat,tam nequiter conuerſari, uelut in ſe lachrymas per diem publice confingentem:occulte autem uoluptate regni percepti perfrui,& noctes in delicijs agitare. erga Cæſarem quoque huiuſmodi ſe præbiturum Archelaum,cum ei regnandi iura tribuerit,qualem ſe circa patrẽ exhibuiſſe cognóſcitur: Tripudiare namque,& cantus exercere in morte patris,tanquam ſi

Antipatri ea tra Archelaũ

hoſtis

hoſtis aliquis interiret. & quod nunc aduenisſet ad Cæſarem, calliditate uſum dicebat, ut ſe regni percipere firmitatem deſiderare ſimularet, cum omni iam uſus eſſet antea poteſtate, quanta illi nec amplior à Cæſare rerum domino poſſet attribui. Maxime uero cædem, quæ in templo facta fuerat, uerbis exaggerabat: & impietatem obiectabat, quod in die feſto ſacrificijs diuinis inſtantibus, multa milia hominum cæſa fuiſſent, in quibus multi peregrini, plurimi inſontes, indigne & miſerabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, nõ alienigena hoſte perimente, ſed eo qui ſe regni iura legitime percepiſſe iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregiſſe, ut integre ſe plenum tyrannidis negotium proſecutum eſſe teſtetur, per iniquitatem admiſſam, qua cunctis hominibus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo modo regnum accipere, ſciens quod pro ſui merito nunquam poſſet uel in ſomnis regiam poteſtatẽ legitimo iure promereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat, unde ſe regni ab eo ſucceſſorẽ diſponi proculdubio deſperabat, niſi per ægritudinẽ ac morbos, quibus non ſolum corpore confecto defecerat, uerumetiam animo parum ualido erat. Cæterum quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana, & corpore forti, ut digne ac merite negotia cuncta diſponeret, in Antipatrum poteſtatẽ regnandi contulerat, teſtamento iure legitimeq; confecto: Nam qualis porrò rex iſte poſsit exiſtere, qui aut cõtempto Cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit: aut ſi à Cæſare ſe dominum fieri, & ab eo regnũ ſperabat accipere, cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc, & in templo die feſto inſtante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiuſmodi uerba locutus, teſtes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos ſua dicta firmaret. Cumq; is loquendi finem faceret, ſurgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus, dicebat itaque: Illa quidẽ quæ in templo contigerant, improbitate potius eorum qui paſsi ſunt, quàm Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe, ut non ſolum iniuriam contumeliasq; iactarent, ſed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere diſponebant, ulciſci prætenderent. Cumq; hoſtilia multa operarentur, uerbo quidem aduerſus Archelaum, rei autem acerbitate aduerſus Cæſarem: neceſſariũ Archelaus iudicauit, ut eos ab hac inſolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad ſedandas turbas miſerat, interimere feſtinabãt, ſine ulla uel dei uel loci feſtiuitatisue reuerentia. Mirari ſe ſanè dicebat, non confundi Antipatrum, quod talium defenſor exiſteret: dummodo inimicitiæ ſuæ, quam contra Archelaum gerebat, libitũ faceret: & odio magis quàm natura iuſtitiæ iudicaret: illos purgare geſtiendo, qui cum tanto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint. Cætera uero de quibus Archelaum accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens: nihil ſine ipſorum conſultatione uel cõſenſu factum geſtúmue fuiſſe: ſed animo lædendi nunc in tranſuetſum ab æquitate diſcedere. Nam neq; ſcire taliter res eſſe diſpoſitas, qualiter accuſabãt: ſed ad inuidiam Archelai cuncta deprauare: & tantam illos cupidinem inuaſiſſe obſiſtendi Archelao, uiro quidem conſanguinitate propinquo, conuerſatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Teſtamentum etiam patrem ſana mente conſcripſiſſe narrabat, firmiusq; eſſe quod poſterius fuiſſet ſcriptum, quod in hoc poſteriore dominum cunctæ ordinationis Cæſarem conſtituerit: quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; poteſtate perfuncti eſſent, nunc autem ad contumelias

Nicolaus pro Archelao uerba facit

uoluntatis eius & intellectus in omnibus festinarent, sed nequaquam Cæsarem iniurias illius uiri permittere, qui & amicus fuerit & auxiliator, & omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentū eius solueretur, quod de sua fide fretus scripserit: neque uirtutem Cæsaris imitaturam esse illorum accusatorum criminatorumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exemplar propositam, & indubitatā cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam possit Herodi alienationem & mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successionemq; optimo filio dedicasse: Sed neque iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imò magis prudenter & optime iudicasse, quod omnia ad uoluntatem potestatemq; Cæsaris redegisset. Postquam hæc Nicolaus enarrauit, & finem loquendi fecit, Cęsar Archelaum sibi ad genua procidentē cum honorificentia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnūq; suæ mentis monimentum gratiamq; declarauit: & non aliter esse se facturum, nisi quæcunque testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna. Caput XIIII

IGitur facta solutione confessus, apud seipsum Cæsar cōsiderabat, utrúmne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dispertiri. Interea mater Archelai morbo prægrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ ueniūt, significantes seditiones decessionesq; Iudæorum. Postquā enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenies, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs & tormentis adegit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si forte aliquid seditionis molirentur, obuiam iret: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquā Varus abscessit, Sabinus curator Cæsaris illic remanens, Iudæos cœpit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum satellitio aduersus Iudæos affligēdos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces uiolenter obtinuerat, & thesauros regios scrutatus sumpserat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur pentecoste (festiuitas namq; hæc apud nos sic patrio more appellatur) non tantū religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & oppressionem Sabini, multa milia cōgregata sunt hominū Galilæorū, & Hierichuntinorū immensa multitudo, & quotquot trans Iordanē fluuiū habitabāt: sed etiam incolarū magna manus adunata, qui plus alijs incensi, in ultionē Sabini cōspirauerant. In tres itaq; partes diuisi diuersa loca occupāt. Et una quidem pars hippodromū tenuerat: cæterarū uero duarum altera pars ab Aquilone ad Austrum uersa circa templum erat: altera uero ad orientem loca posita detinebat. Tertia uero pars hippodromum, sicut diximus, ad occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio, ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quàm mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat dummodo cœpta perficerent, confestim scribit ad Varum, postulans ut quàm citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam à se ibi militiam derelictam: ipse autem altissimam turrim arcis ascendens, cognomento Phaselum, in honorē fratris Herodis

Phasel

Phaseli ædificatam atque ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudæos exeuntes aggredetentur. Cumq; ipse neque ad amicos auderet ullo pacto descendere, alios ante se pro suarum facinore rapinarū mortem hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna utrinq; aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experiētia superiores existerent, & plures ex Iudæis occumberent, obstinatio tamen Iudæorum nequaquā tam dira belli facie frangebatur: sed circumeuntes ponè templum, ascendunt in porticus, quæ fani aream cōtinebant, & ibi multum prælium profligatur: saxa quædam manibus uolucbant, quædam fundis & tormentis cæteris emittebant: ad hæc etiā cum arcubus intermixti, Romanorum plurimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi superiores extiterant. Romani uero in incerto positi, nec ictus ancipites euitare, nec hostem uilis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postremo Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem porticibus submittunt, Iudæis qui super porticus erant nō sentientibus. Ignis porrò à plurimis appositus, cōtinuo in flammas exæstuat, tectaq; corripuit: quorū materies, quod erat pice cum cera peruncta, & in superficiē deaurata, ignem confestim suscepit: quo incēdio opera illa magna & admiratione digna dispereūt. Sed etiam eos, qui super porticus pugnantes astiterant, repentinus corripit & inspe ratus interitus: alij simul cum tectis concidentibus pessum ibant, pars hostium confixi periere uulneribus: plerique defectu consilij, & sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut gladijs abusi suis intereunt, ut malum quasi quo se uidebant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio liberabantur, à Romanis continuo sine ullo negocio necabantur. Quippe nudi armis, & animi timore soluti, ueniebāt in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati, interius progrediuntur: & ærarium ubi templi opes seruabantur, arripiūt: & plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem uix inde quadraginta talenta publica ualuit ratione conquirere. Interea Iudæos plurimum contristabat, tam interitus sociorum, quàm ærarij anathematumq; direptio: & tamen quotquot eorum uel peruersitate mentis obstinati, uel pugnaces promptiq; constabant, aulam regiam undique uallantes minabantur incendium, & cunctos ibidem unà interitui dare, nisi celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si id eligerent, daturos. Sabino quoq;, si etiam ipse uellet, exeundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur, nonnulli ex regijs militibus ad Iudæos transeunt. Rufus autē & Gracchus tria milia pugnatorum ex militia Herodis sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, & strenuos. Cum his igitur omnibus sese Romanis adijciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat, ipsos quoque secum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obsidionem minime negligebant, sed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes, ut illam opportunitatem se saluandi, & in libertatem paternam respirandi non perderent. Sabino uero optabile fuit, ut egrediens abscederet: sed committere semetipsum non audebat, suorum cōsideratione factorum, & quod hostes admodum infideli mente esse cognouerat: simul etiam Vari præstolabatur aduentum, eumq; si adesset, obsidionem illam esse soluturum.

Committitur pugna

Magna strages Iudæorū

Rufus & Gracchus

De tumultu

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno Cap. xv

EA tempeſtate etiam alia plurima,turbis tumultibuſq; pleniſſima prouenerũt, quæ totam Iudææ regionẽ grauiter deſolabant. In quibuſque nanq; locis, aliq; lucri cupiditate concitati,pars inimicitia Iudæorum,ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quondam Herodi duo milia hominum,hincinde congregatorum. Hi ergo in unum collecti,& ſeorſum à cæteris diſcedentes,aduerſus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem ſibi præfecerant:qui tam in campis ad pugnã ſtrenue ferebatur, quàm in locis aſperis arte præualebat,propter experientiam,quam ex uſu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiæ præpoſiti latronũ,qui multum quondã prævaluerat,ſed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehẽſus. Iſte igitur Iudas circa Sephorim Galilææ congregans multitudinem uirorum perditorum atque deſperatorũ, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit,ex qua copiam armorum, quantamcunque ille locus habebat,abripuit:& exinde ſuos omnes armans,ſumit etiam cunctas opes,quæ ibidem pro cuſtodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis uniuerſis effectus eſt. Nam huc atq; illuc agebat & ductabat exercitum, libidine rei maioris accenſus,& æmulatione regnandi,ſine ulla uirtute ullaq; prudentia: ſed ad uim inferendam tantum,& lædendum promior,& procliuis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoq; Simon ſeruus quidem Herodis regis,uerum decorus uir,magnitudine corporis ac fortitudine præſtans, cui magna fuerant credita commiſſaq; negocia. Is igitur rerum intemperantia ſubleuatus,diadema ſuo capiti præſumpſit imponere, & aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatur,inſania ſimulq; furia populorum. Sed etiam ipſe dignũ ſemetipſum exiſtimans,ſuper omnes qui regnum ante geſſiſſent,aulam regiam in Hierichunte ſuccendit,& omnia quæ ibi habebantur abripuit,multa quoq; in diuerſis locis per uniuerſam prouinciam,ubi regia conſiſtebant tabernacula,comburebat: cunctaq; exterminio dabat,ignibus concremando. Ampliora quoq; iſte geſſiſſet,& amplius illa regio fuiſſet deleta,niſi celeriter mutatio contigiſſet:nam exercitus militũ regiorum, qui ſe Romanis addiderãt,tota manu totaq; uirtute congrediens,occurrit Simoni:ubi multa ui die longo certatur. Sed plures,qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant cõgregati,neq; ordinis neq; diſpoſitionis bellicæ gnari, (ſiquidem temeritate magis q̃ diſciplina pugnabant)à regijs occubuere militibus. Sed & ipſi Simoni,per fugas ſe & per mõtis fauces ſeruare cupienti, Gracchus occurrẽs,caput abſcidit. Incenſus eſt etiam illis diebus ſuper Iordanem locus,nomine Emachoes,à quibuſdam hominibus,Simoni conſimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur,eo quod regem proprium non habebat,qui populum uirtute ac moderatione diſponeret,& propterea alienigenæ irruperant,per quos ſeditioſæ mentes occaſionem accipientes,ad bella excitanda ſuccenſæ ſunt,intentione ſola deuaſtandi,& rapiendi aliena. Cæterum & Athrongæus,uir neq; generis dignitate conſpicuus,neq; uirtute decoratus,ſed opum tantũ confiſus abundantia (paſtor enim erat iſte,& cunctis in omnibus rebus obſcurus,uerum magnitudine corporis & robore prævalens)auſus eſt etiam ipſe in regni conſpirate potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor,uaſti etiam ipſi corpore,& magnum de fortitudine gloriãtes,& ex hoc credebant ſeſe regnum omnibus modis obtinere: nam unuſquiſque eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaque ad eos plurima multitudo.

De Simone ſeruo Herodis

De Athrõgeo

Et illi

Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & ſicubi opus erat, diſcurrebant, bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema ſuo capiti circumponens, ad conſultandum cõcilium conuocabat, ut quid facto opus eſſet, decerneret. Videns autem cuncta in ſua poteſtate, cœpit inſania ferri, maxime quod rex à populo uocabatur, quod ſibi ad regendum quæ uellet, nihil eſſe impedimento cernebat. Denicq; tam ipſe quàm fratres eius magna conſpiratione frementes, odio Romanorũ & regiorum militum, bellum gerere feſtinabant. Nam æqualiter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebantur: aduerſus regios quidem milites, propter iniurias, quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabant: aduerſus Romanos autem, quod eorum in præſentia poteſtas exiſteret. Igitur aſperitas huius mali tempore currẽte creſcebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem ſpe lucri exterminabãt, alios autem occidendi conſuetudine perimebant. Incurrũt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circundantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: cæteri uero timore fugientes, à Graccho, qui multitudinem regiæ militiæ ſub ſe habebat, defenſati ſaluantur, ſuos mortuos relinquẽtes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites inſequentes, plurimos ſauciabant. Superantur tamẽ poſtea, & comprehenduntur: alius quidem cum Graccho cõfligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorem autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouiſſimus autem eorum, ſuper his quæ contingebant mœrore confectus hæſitare cœpit, qualiter ſaluaretur. Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens, & omni manu militum ſpoliatũ, fidei patruelis Archelai ſe committit, ac tradit: ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret, ſtatim rex efficiebatur exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxij exiſtentes, inuidia tamen contribuliũ ciuiumq; ſuorum, ad omnia nequitiæ opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hieroſolyma obſeſſos liberãte, trucidãteq; ſeditioſos. XVI

INterea Varus, mox ubi quæ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit, timens illi legioni, quam in Hieroſolymis dereliquerat, duas reliquas legiones aſſumens (tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ) aſſumens etiam equitum alas quatuor, & auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuerſi mandauerant, maturabat præſidium illis, qui in Iudæa obſidione tenebãtur, afferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij tranſeunti ſubſidium mille quingentorũ uirorum. Mandat illi & Aretas quoq; Petræus, qui odio circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam peditum & equitum manum. Congregato itaque in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unum amicorum ſuorum deſtinat Galilæos expugnatum, qui ſuper Ptolemaidem habitabant. Ille autem Galilæam ingrediens, magna ui pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, ſed à ciuitate abſtinuit: erat enim crimine ſeditionis immunis: ſed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, caſtra collocat, quem uicum Arabes odio Herodis hoſtili more comburunt. Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnũ atque opulentum, ijdem Arabes comprehendentes, incendio concremarũt, & quaquà uerſum exercitus ibat,

Varus præſidiũ ſuis ferre maturat

Aretas rex Arabum

igne

igne cuncta & cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus caſtellum, Varo iubente, gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hieroſolymã tendit. Illi porrò qui ad obſidionem fuerant congregati, faciẽ ipſam non ferentes exercitus, paſſim cuncti diffugiunt, imperfecta ſeditionis opera relinquentes: qui uero in Hieroſolymis fuere Iudæi, Varo grauiter incuſante excuſationibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur, quod multitudo illa propter feſtiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam ex eorum ſententia contigiſſe, ſed temeritate aduenarum fuiſſe commotum: ſeipſos autem cum Romanis obſeſſos potius quàm obſidendi geſſiſſe propoſitum. Venerunt autem in occurſum Varo Ioſippus Herodis regis nepos, & Gracchus atq; Rufus, omnem exercitum quem ſub ſe habebãt, ſecum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obſidione tenebãtur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire, ex alia parte Hieroſolymis egrediens, mare uerſus abſceſſit. Interea Varus per omnem regionem, partem militiæ mittit quæſitum eos, qui cauſa ſeditionis extiterant. Deprehenſis autẽ qui manifeſtabantur, alios qui cauſa mali extitere, ſupplicijs cruciabat: quoſdam uero dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc cauſam in crucem acti ſunt, fermè duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis atq; compoſitis, maximã partem militiæ ad ſedes proprias dimittit, grauem eam illis locis exiſtimans: nam in plurimis exceſſerant, & eius decreta plurima contempſerant, lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decem milia Iudęorum in unum locum fuiſſe congregatos audiens, feſtinus occurrit, ut eos cõprehenderet. Illi autẽ antequã comprehenſi fuiſſent, ſemetipſos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidẽ ueniam contribuit, ipſos autem ductores, qui cauſam ſeceſſionis excitauerãt, ad Cæſarẽ mittit. Cæſar autẽ pleroſq; ex eis dimittit: illos autẽ qui Herodis cognati fuere, ſupplicijs adegit, quod nullum iuſtitiæ gerentes reſpectũ, cõtra familiares & cõſanguineos arma tenuerant. Et Varus quidem iſta diſponẽs, & propter præſidia unam legionẽ, quam etiam primo dimiſerat, Hieroſolymis relinquens, Antiochiam redire feſtinat.

Iudæorum querela contra reges & Cæſaris decretum. Cap. XVII

Iudæi aduerſus Archelaũ Romam conueniunt

ARchelao uero apud Romam commorante, aliorum negociorum principia pullulabant, quorum hæc erat cauſa. Venerat Romam legatio Iudæorũ, ſuper octo milia hominum, petentium, ut ſuis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant miſsi, quinquaginta fuere. cætera uero multitudo Romæ ad eos fuerat uocata. Cæſare autem conciliũ faciente cum amicis, cæteriſq; Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſiſq; fundatum, legati quidem cum uniuerſa multitudine indigenarum Iudæorum, cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem ecõtra cum amicis aderat. Quotquot autẽ regis fuere conſanguinei, ab Archelao per odium ſeparantur, Iudæis autem aduerſus cum conſociabãtur: non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant, graue putantes, & ad confuſionem propriam pertinere, ſi ante Cæſarem contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent. Aderat

Philippus uenit Romam

etiam Philippus de Syria ueniens, Vari concitatus hortatu, prima quidem cauſa, ut fratri adeſſet. Nam ei plurimũ Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo regno ſoluto, per partes poſſet diſtribui: ſiquidem plures eſſent, qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt. Vnde Philippũ hortabatur, ut pro ſe laboraret, quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudæorum legatis copia dicendi,

cœperunt

cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa ſumere: dicentes, eum nomine tantum fuiſſe regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetraſſe, & multam per eum deſolationem rerum factam eſſe Iudæorũ: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniẽdas pronum fuiſſe proclamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interiſſe, quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent: ſed multo amplius ſemet qui uiuerent, infeliciores exiſtere, non ſolum eis, quibus oſtenſione uultus aſperi, & indignatione mentis terribilis apparebat, ſed etiam eis quibus ſubſtantias ſuas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, eum ornare & locupletare, cũ perditione & exterminio eorum, qui ſub eius regno habitabant: omnem gentem penuriæ neceſſitatiq; contradidiſſe, cum paucis autẽ regno delicijsq; frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis, niſi ut eorum ſubſtantias raperet, & quibus uitã fortaſſe conceſſiſſet, rerum ſuarum amiſsione damnaret. Iam uero in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uero lucrorum gratia poſt functiones à ſeruis exactoribus, uel amicis eius diripi ſolere cauſabantur: nec ſolum iſta quæ ad damnum auri uel argenti pertinebant agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quæ pudore ſui ſimiliter ab eis qui paſsi fuerant, tacebantur, ſicut ab illis qui gerebant deſiderabantur: qui uidelicet facinora ſua timebant, ne in publicum proderentur: tantasq; ſub Herode iniurias & contumelias paſſos fuiſſe, quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere, ſi facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebant, ſed nunquam ſe in tantam infelicitatem, tantãq; cladem prorſus incidiſſe. Exemplum namque iniquitatis & facinoris Herodem uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe Archelaum quidem regem denominaſſe firmabant, quia poſt Herodem quemlibet malum ferendum & tolerandum utique decernebant: qui tamen ipſis initijs ſe quaſi mitiorem Herode conabatur oſtendere: uerum poſtea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra diſtulit, ſed ſtatim aperuit ſuæ mentis indicia: & cum nondũ erat regni conſecutus integram firmitatem, quod in Cæſaris arbitrio conſiſteret, illius regni poteſtatem uel tribuere uel negare, dedit tamen ingenij ſui propoſitiq; ſpecimen, qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere, ex his quę in ipſis initijs perpetrare præſumpſit: ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens, auderet occidere: unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum, propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoque & has querelas legationem, totam gentem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis Iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterentur: & tunc cognoſci poſſe dicebãt, utrũmne ſeditioſi eſſent, & tumultuum concitatores, an ſubiecti & deuoti, ſi probis iudicibus & rectoribus uterentur. Talia Iudæis dicentibus, Nicolaus regem crimi- *Nicolaus Archelaum excusat*
nibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quoad uixerit, nunquã fuerit accuſatus. Non enim uera poſſe dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde cauſarentur, illo uiuente prætermittentes, quando poſſent in quibus læſi fuerant uindicari, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uero quæ ſub Archelao acta eſſent, ad illorum improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint, quiq; cædis fecere

principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quod sedi-
tionis libidine tenerentur, & quod peruicaces essent ad obediendum uel legibus,
uel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; Ni-
colao dicente, Cæsar hinc inde quæ dicta sunt audiens, conuentum dimisit: & post
Archelaus nõ rex, sed toparcha fit paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uero Iudææ re-
gionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam
quoque dignitatem, si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret.
Diuisio regni alteram uero dimidiam, bifariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo uideli-
cet & Antipæ, qui cõtra fratrem Archelaum de uniuerso regno certauerat. Et huic
quidem regio trans Iordanem Galilæa tributa reddebat, quæ constabant in tale-
tis ducentis per singulos annos. Philippo autem Bathanea, cum Trachonitide, &
Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zenodori dicebatur, reddebant talenta
centum. Cæterum Archelao Idumęa, & Iudæa, & Samaria. Hęc enim leuigata fue-
rant quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod in seditione cæte
ræ multitudini particeps non fuere. Erant autem ciuitates, quæ Archelao tributa
reddebant. Stratonis turris, & Sebasta, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero, &
Gadara, & ipsæ fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à dispensatione Syriæ, ad-
ditamento Iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo Archelao tributa per u-
numquenque annum talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua pote-
state susceperat. Et hæc quidem de filijs Herodis ordinata sunt. Salomæ uero su-
per illa quæ frater in testamento reliquerat (erat autem Iamnia & Azotus, & Pha-
selis, & argenti signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habitãdum
aulam regiam, quæ fuerat in Ascalone constituta. Intrabant autẽ etiam huic redi
tus ex omnibus suis, taléta per singulos annos sexaginta. Domus autẽ eius in regio
nibus erat, quę sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis quoq; consangui
nei, quæcunque in testamento declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus,
præter illa quæ pater reliquerat, Cæsar etiam utrique dona largitur uicenas qui-
nas myriadas argenti signati, easq; coniunxit Pheroræ filijs. Cuncta uero, quæ illi
fuerant dimissa per filios Herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talen-
ta, pauca sibi sumens uascula, quæ non tam ei magnitudine uel precio quàm recor
datione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium, interemptum à patre, deprehenso. Cap. XVIII

HIs igitur à Cæsare dispositis inuenis quidam, Iudæus quidẽ genere, sed apud
Sidonios nutritus à quodam Romanorũ libertino, qui eum in cognitionem
Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexãdro con-
similis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti,
quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibimet esse reputabat quo re-
gnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem
cuncta quæ in palatio gerebantur, & ingenio callidum ad magna negocia pertur-
banda, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum
se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus eum ut perimerent, fue-
rat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iussionis o-
stenderent, & expectatores fallerent, illum eiusq; fratrem Aristobulum saluauis-
se. His igitur figmentis & ipse in superbiam extollitur, & alios quotquot occurre-

rent

rent,etudiebat.Interea Cretam appulſus,Iudæorum omnibus,qui cum illo collo-
quia miſcuere,perſuaſit. Vnde ille quoq; pecuniarum abundantia cœpit affluere,
plurimis hinc inde donantibus.Præter hæc uenit ad Melum,ibiq; cõgregat melio-
ra.Nam ei plures offerebantur pecuniæ,fide,qua ex regio ſanguine illum deſcende
re iudicabant:& ſpe quod poſſet paterni regni iura ſuſcipere,uicemq; præſtãtibus
rependere.Ibat igitur Romam,plurimis in eius obſequium uenientibus,& Dicæar
chiam appulſus,ibidem quoque qui habitabant Iudæos ſimilibus fallacijs illudere
decipereq; non deſtitit.Occurrebant namque illi,ueluti regi,& alij quidem plurimi,
maxime tamen illi,qui familiaritatem & amicitiam cum Herode poſſederãt. Cau-
ſa uero maxima deceptionis erat hominibus,quod illum caſum cum uoluptate à
referentibus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uultusq; ſimi-
litudine:etenim etiam qui plurimũ fuerant cũ Alexandro cõuerſati,nihilominus in
ducti fuerant ad credendum, illum non fuiſſe alterum, ſed Alexandrum Herodis
filium : ita ut etiam alijs neſcientibus iurare præſumerent.Proinde ingredienti Ro
mam,& fama ſui cuncta replenti,in occurſum egreditur Iudæorum plurima mul-
titudo,inſtar miraculi,ſalutem eius factam diuinitus admirantes,& cum gaudio il-
lum maiore ſuſcipiunt:maxime propter maternum genus,quod erat ualde clariſſi
mum. Proinde cum ciuitatem intraret,per plateas & uicos in ſella portabatur,cun
cto regali cultu compoſitus ex opibus & quæſtibus,quos per diuerſa loca percepe
rat.Congregatur itaque ad eum maxima multitudo, uoces plurimæ, clamoresq;
cum fauore reddebantur,& omnia fiebant,quæ ſolent ad gaudia mẽtes hominum
concitare,præſertim in tali euentu,ubi præter ſpem ſalutem illius factam eſſe mira
bantur.Sed ubi Cæſari nuntium illud allatum eſt,non quidem credebat, eo quod
ſciret,Herodem non facile poſſe in quibuslibet negocijs decipi, præſertim in illis,
in quibus animum intenderet:tamen ſperans potuiſſe contingere, Celadum quen-
dam ſuum libertum,qui ſæpius fuerat cum illis infantulis collocutus,mittit ut uide-
ret Alexandrum.Ille autem cum uidiſſet, nulla meliori diſcretione uſus eſt, quàm
uſa fuerat multitudo.Verum Cæſar decipi omnino non potuit, quoniam erat qui-
dem ille ſimilis Alexandro,ſed non ita,ut eos poſſet inducere, qui prudenter inſpi-
cere diſcernereq; ualerent. Siquidem iſte falſus Alexander,ex labore & opere ual
de conſtabat attritus:in illum autem delicatudo ex delicijs,& fortitudo de frequẽti
exercitatione concurrerant:huic autem durius & craſſius erat corpus.Intuens igi-
tur mendacia, conſpirantes iuxta diſcipulum atque doctorem,& cum fiducia uer- *Calliditas Ari*
ba proferentes examinabat:rem etiam de Ariſtobulo cunctam perquirens, quid *guſti in depre*
de illo quoque fuerit factum, & ſemetipſum obſtupeſcere ſimulans, rogabat ob *hendẽdo dolo*
quam cauſam Ariſtobulus quoque non ueniſſet, quo regnum etiam ipſe dignita-
remq; ſibi depoſceret. Cumq; ille reſpondiſſet, in Cypro illum inſula remanſiſſe,
marinis periculis ſimul fatigatũ,& territum,ut ſi forte ſibi aliquid accidiſſet, ſaltem
ille ſaluaretur,ne omne genus Mariammes penitus interiret(talia enim eum doctor
ille reſpondenda docuerat.) Cæſar ſemotum adoleſcentulum à cæteris abducens,
tibi,inquit,mercedis gratia ſalus à me præſtabitur,ſi non tentaueris etiam me arte
deceptionis inducere.Dic itaque mihi tu quis ſis,& quis te ad talia cõfingenda per-
pulerit:maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta callidtas. Tunc ille(neque enim
ultra mentiri potuit in periculo conſtitutus) aperit Cæſari omne figmentũ,& quali
modo,& à quo fuerit commentatum.Tunc Cæſar falli quidem Alexandrum ne-

quaquam contra quod promiſerat fecit:uidens enim eum laboribus aptum, in ordine conſtituit,numeroq; nautarum: illum uero qui talia præſumenda perſuaſit, morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio ſufficiens uiſa eſt, ut quantoſcunque ſumptus uel pecunias in falſum Alexandrum erogaſſent, irreparabiliter amiſiſſent. Et circa falſum quidem Alexandrum res cum magna temeritate præſumptæ, finem huiuſmodi perceperunt.

Autor doli occiditur

Archelai accuſatio & relegatio. Cap. XIX

Iozaro ſurrogatur Eleazarus

ARchelaus autem toparchiã ſuſcipiens, mox ut Iudæam attigit, Iozarum Boethi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quod cum ſeditioſis unà conuenerit: Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatũ ſurrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegantia & decore mirabili: medietatem quoq; aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; conſtructo, diuertit in campũ, qui ab ipſo fuerat palmarum arboribus conſitus. Vicum etiam ædificat, cui nomen Archelaidem conſtituit. Paternã quoque legem tranſgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uero fratris coniugẽ, ex qua filios quoque ſuſceperat, ſibimet accerſit uxorem. Iudæis autem fas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perſeuerauit. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit Ieſum Seæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudæorũ, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæſarem accuſationem ei inſtituunt: maxime quia cognouerant eum Cæſaris mandata tranſgreſſum. Nam ei præceperat, ut manſuete, clementerq; cõuerſaretur ad populum. Cæſar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiuſdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipſe dicebatur) aduocat: cæterum ſcribendum Archelao, indignum æſtimat: illum autem deſtinat, ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatione nauem aſcendens, nauigationem celeriter peragit, & in Iudæam uenit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantẽ: mentem ei Cæſaris aperit: atque ut confeſtim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæſar uero, uenĩente Archelao, aliquibus accuſatoribus aſtantibus, cauſam hinc inde cognoſcit: ſed ubi ſe parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo: pecunias uero eius, rationibus inſſit ſociari fiſcalibus. Sed antequam Romam uocatus fuiſſet Archelaus, ſomnium ſuis amicis talem recitauit: Vidiſſe ſe namque, dicebat, ſpicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, uigoremq; integrum poſſidentes, quas uidebat à bubus comedi. Sed hoc uidẽs, magnis fluctibus eius animus fatigabatur: à quibus dum ſciſcitaretur, illi per diuerſas contrariasq; opiniones, ſolutionesq; diſcinduntur. Tunc Simon, uir Eſſenus, ueniens, mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat Archelao, non ſanè in rebus ſecundis aut commodis prouenturam. Boues namq; labores & miſeriam ſignificare firmabat, eo quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat, quod terra boum laboribus & operibus exarata in ſeipſa permanere penitus non ſinatur: per ſpicas autem decem, periodum decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram æſtatẽ, & tempus ſuppleri aſſeuerabat Archelao, quod de principatu ſuę poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto uero die, poſtquam illud ſomnium Archelao fuerat demonſtratum, euocator eius Archelaus

Archelaus relegatur in Viennam

Somnium Archelai

chelaus procurator suus, in Iudæã uenit à Cæsare destinatus. Similiter & Glaphyræ uxori eius, & regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo, sicut supra ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uero quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Iubæ Mauorum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit: Mariam excludens, quæ sibi fuerat coniugata. Tantus siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta esset Archelao, tale somnium ipsa quoque contuetur. Videbat quasi Alexandrũ sibi astantem, & se quidem illi adgaudere, eumq; libenter & alacriter amplexari: illum uero exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nũc confirmas prouerbium, quo dicitur, fidem mulieribus non habendam. Nónne mihi iureiurando constricta es, & iugali fœdere uirgo sociata? Postquam filios quoq; suscepimus, amores nostros oblita es, secundarum cupidine nuptiarum: sed neque hoc tibi sufficere iudicasti, quin etiam cum tertio sponso concumbere præsumpsisti: & sine pudore domum nostram ingrediens, thorum genialem polluisti, cũ Archelao ius coniugale consocians, ut illum uirum haberes, quem meum fratrem esse constaret. Verum ego tuiquàm tui penitus obliuiscar: neq; benuolentia, qua semper circa te detentus sum, carebo. Liberabo sanè te uniuersis opprobrijs, meã, sicuti fuisti, firmam stabilemq; perficiens. Quæ cum illa familiatibus mulieribus retulisset, post paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud sanè importuna huic nostro operi ratus inserui: primum quidem, quia ea sunt, quæ circa ipsos reges contigisse noscuntur: deinde, ut exẽplo uera probentur dicere illi, à quibus immortalitas disputatur animarum: ac etiam, ut appareat diuina prouidentia rerum humanarũ cuncta disponi, ne incredulitate huiusmodi rerum, homines lædantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit, nullo modo prohibebitur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta, Syriæ dispensationi coniungitur. Interea Cyrenius, uir consularis, à Cæsare destinatur, censum in Syria dispositurus, & domum Archelai reddituros. *Glaphyra moritur*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVSOCTAVVS

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi.

CAPVT PRIMVM

CYRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione congregabantur, uir per omnium magistetiorũ & principatum officia celebratus, per cunctas administrationes ad cõsulatus culmen ascendens, & in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cæsare destinatus, & approbator uniuscuiusq; sententiæ. Mittitur etiã cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemq; Iudæorũ omnium gerens. Venit etiam Cyrenius in Iudæam (nam dispẽsationi Syriæ fuerat adunata) uniuersorum depreciaturus substãtias, & Archelai redditurus pecunias. Porrò Iudæi licet in ipsis initijs descriptionis nomen ditum haberent, subijciũtur tamen ne amplius resiste-

rent,persuadente illis pontifice Iozaro: Boethi namq; erat iste filius, & illi quidem
De Iuda & Saddoco euicti ratione pontificis depreciari suas permisere substãtias, nihil amplius hæsitan
tes. Sed Iudas Gaulonites, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddocum
Pharisæum sibi coniungens, recessionem facere festinabat, depreciationẽq; & cen
sum nihil aliud esse dicebãt, quàm integrã seruitutẽ. Proinde ad defendendã suam
libertatẽ, totam plebem diuersis exhortationibus incitabãt: omnẽ quoq; illis coo
peraturam esse creaturam, si pro bono libertatis honorẽ suum, & gloriam magna
nimitate tuerentur: sed etiam deũ non aliter illis auxiliatorẽ fore, nisi talibus cõsilijs
ad agendũ procederent. His ita dictis, amplius eorũ animus cõcitatur, ut etiam ho
micidijs nullo modo parcerent; quoniã cum magna uoluptate, quicquid ab illis di
cebatur, hauriebant: atq; hoc modo in magnũ malum seditio illorũ & audacia pro
rumpebat: nihilq; fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, & supra eq;
dici potest, illa gens continuationibus est repleta bellorũ: & cla des inter eos & latro
cinia, deprædationesq; gerebantur, obtentu quidem utilitatis defensionisq; cõmu
nis, reuera autem propriorũ lucrorum gtatia tota seditio gerebatur. Multæ itaque
cædes ciuium sociorumq; perpetrantur: postremo in inuicem conuertuntur, non se
cus quàm contra hostes infensius agerent bellum. Itaque quotidie deprædationes,
captiuitates, cędes ubiq; concurrebant: ita ut etiam templũ dei ignibus cremaretur.
Tantum ualuit nouitas, & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iu
das & Saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerãt: cuius armatorum
copiam conquirentes, seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicã. Sed etiam
malorum futurorum radices pessimas plantauere, per insolentiam inconsuetæ phi
losophiæ: de qua uolo pauca differere.

De quatuor hæresibus apud Iudæos. Cap. II

IVdæis igitur philosophiæ tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictæ, Essenorum, Sadducæorum, & tertia qua philosophabantur, qui dicebantur
Pharisæi, Et quanquam de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli, tamen
Pharisæorum dogmata etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisæi enim quotidia
nam conuersationẽ exiguam habẽt, & prorsus abiectam, nihil mollitudini aut deli
catudini penitus indulgẽtes: sed quæcunque iudicio rationis oportere cõperta sunt,
illa sequuntur: præpositis nullo modo reluctantur: maiores natu competenti hono
re uenerantur, ita ut nec contratiũ quiddam alicui aliquando respondeant: fato ge
ri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium dei futu
rum esse sentiũt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem
qui secundũ uirtutem uixerint, q; illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem
immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuiq; habitacula, pro merito
uel uirtutis uel iniquitatis attribui, sicut unicuiq; uiuenti gerebatur studium: & alias
quidem animas æternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi per
cipere: & ob hæc populis quidẽ sunt acceptabiles, credibilesq;. Quantacunq; item
ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorũ constitutio
nes, expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum uirtutibus eorũ præ
latum est testimonium, ut ad eos plurimæ ciuitates, & maxima multitudo cum stu
Sadducæorũ dogmata dio grandi cõfluerent, opinione adducti, qua meliores cæteris æstimantur. Saddu
cæi autẽ animas mortales existimant, simulq; cum corporibus interire. Nullas uero
alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores autẽ philosophiæ

suæ

ſuæ certare & reniti,glorioſum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, & modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrantur. Eſſeni autē ad deum cuncta rediguntur, immortalem animam dicunt:iuſticiā autem rem precioſam,pro qua etiam uſq; ad mortē pugnandum eſſe prædicant:in templo autē anathemata proponenda prohibent:ſacrificia uel hoſtias cum populo non celebrant,quod ſe plurimū ab eis putant munditia uel ſanctitate differre:& merito ſe à cōmuni congregatione diſcernunt,remotim ſacrificia facientes:cultu uero morū,atq; cōuerſationis optimi:ad colendam terrā & exercendam omni ſtudio intenti. Illud etiam habent dignum,& ualde mirabile,quod in alijs non inuenias gentibus tam Græcorū q̄ etiam Barbarorū,quod omnes illis opes in medio ſunt,& ab eis omnia communia poſſidentur:nihil amplius inter eos ditior fruitur,nihil pauperior defraudatur, ac ſi nihil omnino poſſideat. Et illi quidem hoc modo ſeſe gerunt. Sunt autē ſuper quatuor milia hominū numero, Vxores non ducūt,neq; ſeruos habere feſtināt: aliud quippe iniquitatis,aliud ſeditionis opportunitatē æſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt,mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrātes:ſuſceptores autē redituū promouent,curatoresq; conſtituunt,qui cuncta quæ terra profert,in uſus neceſſarios adminiſtrēt. Sacerdotes autem optimos uiros eligūt:cibus illis ſimplex eſt,habitus inſumptuoſus & mundus. Quartæ ergo philoſophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Huius ſequaces in ueſtitu,in habitu,cæteriſq; alijs,Phariſæis conſentiunt:circa libertatem uero,immobilem retinent atq; immutabilem ſententiam,Nam huius rei cupido magna eorum mentibus eſt infixa.Solum enim principem & dominum dicunt deum omniū. mortis etenim multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendunt: uel cognatorū ſupplicia,uel amicorū amiſſiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli namq; uiderunt,qualiter ſæpius aliqui eorū in ſupplicijs immutabiles permanſerūt. Vnde plurimi quoque illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter ægrotarunt: Geſſio Floro principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas Romanis,recedendiq; ab eis,& ipſe præcipitatus eſt,& alios præcipites dedit.Et philoſophiæ quidem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud Iudæos.

Eſſenorum dogmata

Quarta ſecta à Iuda introducta

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenij, & pollutione templi. Cap. III.

INterea Cyrenius opibus reſtitutis Archelai,deſcriptioneq; perfecta,quæ facta eſt triceſimoſeptimo anno, poſtquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæſare ſuperatus:Iozarum quoq; pontificem,ſeditionem à multitudine paſſus,ſacerdotali depoſuit officio,Ananum in pontificatu ſubſtituens. Herodes autē & Philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq; ſuſcipiens,Herodes Sephorim muro circumdedit,ad inſtar & ſimilitudinem Galilææ,quam Autocratorida appellat.Aliam autem Betharanta. Ciuitas autem ipſa eſt,quam muro circunſepiens,Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cæſaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ eſt circa fontem Iordanis fluminis conſtruens,Cæſaream nūcupauit. Tum etiam Bethſaidam proximam ſtagno Geneſaræ ædificat,& dignitatem ei ciuitatis attribuit,habitatorumq; multitudine replet,aliarumq; neceſſariarū copia rerū refertā facit,& Iuliam cognominem Cæſaris filiæ uocat.Coponio autē Iudææ illo tempore gubernante, quē ſupra docuimus cum Cyrenio deſtinatū,huiuſmodi factū in Iudæa prouenit. Azymorum dies agebantur,quam feſtiuitatem Paſcha uocamus,in qua mos erat

Iozarus pontificatu depo nitur

Sephor

Betharanta

Paneas

Bethſaida

Iulia

ex media nocte portas templi à ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaque apertis portis, uiri quidam Samaritæ occulte in Hieroſolymã uenientes, per templi cunctas porticus, & per totum fanum oſſa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior à ſacerdotibus exerceri.

De morte Cæſaris, & Parthorũ imperatoris, de Artabano Pilatoq; Cap. IIII

COponius autem non poſt multum temporis Romã reuertitur, cui ſucceſſor regendæ prouinciæ Marcus efficitur, ſub quo etiam Salome Herodis regis ſoror uita defungitur, Iuliæ Cæſaris uxori derelinquẽs Iamniam, & omnem ſuam toparchiam: & in campo Phaſelidem & Archelaidem conſtitutam, quæ etiam plurimis conſitæ fuere palmetis, quorũ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; ſuccedit Annius Rufus, ſub quo etiam Cæſar moritur Romanorum ſecundus imperator, ſeptem & quinquaginta annos in imperio adiuuens, menſes ſex, dies aliquantulum ſuper duos: ex quibus quatuordecim annis, ſimul cum eo Antonius Reip. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos ſeptuaginta ſeptem, uita deceſſit. Huic ſuccedit in principatu Tyberius Nero uxoris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: ſub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus efficitur, Annij Rufi ſucceſſor. Is Ananum remouẽs ſacerdotio, Iſmaelum filium Iabi pontificẽ deſignauit. Sed & hunc non multo poſt abijciens, Eleazarũ Annæ pontificis filium, ſacerdotio ſurrogauit. Poſt annũ uero etiam hũc arcet officio, & Simoni cuidam Camiti filio, miniſterium pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe quàm unius anni ſpacio eodem perfunctus officio, Ioſephũ cui Caiaphas nomen fuit, habuit ordine ſucceſſorem. Et Gratus quidam talia gerẽs, Romam reuertitur, poſtquam XI annos in Iudæa compleuerat. Huic ſucceſſor Pontius Pilatus effectus eſt. Herodes autem tetratcha ad magnam amicitiam Tyberij peruenies, ædificat ciuitatem, quam ex eius cognomẽto Tiberiadem denominat, mœnibus eam firmis fortibusq; circundans, in regione Galileæ iuxta ſtagnũ Geneſar, unde aquæ calidæ non longe diſtabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere, atq; etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione, quæ ſub illo fuerat cõſtituta, ab eo coacti cõueniunt, ut ibidem cõmanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferũtur. Suſcepit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, pleroſq; etiã quos liberos non eſſe conſtaret, quibus tamẽ ſecuritatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus ſtabiles habitatores efficeret: maxime autẽ ex paterna lege tranſcribẽs, in qua ſignificatur, ut habitatio ſeptem dierũ ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiã Phraates Parthorũ imperator, inſidijs illi à Phraate filio præparatis, ſecundũ hunc modum: Phraates imperator poſtq; legitimos filios habuit, aſciuit ſibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermuſa. à Cæſare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primũ quidem ea, ſicut dixi, pro cõcubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore, filioq; ex ea Phraate ſuſcepto, coniugẽ eam legitimã deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaq; feſtinans, ut Parthorũ principatus filio ſuo contingeret, quod uidebat aliter fieri non poſſe, niſi exinde legitimos filios aliquibus argumẽtis excluderet: perſuadet imperatori, ut illos Romã obſides deſtinaret,

Augusti obitus

Tyberius ſucceſſor Augusti

Pontius Pilatus

Tyberias conditur ab Herode

Proinde

Proinde illi(non enim facile fuit Phraati,diſpoſitionibus Thermuſæ reſiſtere) Romam à patre mittuntur, & ſolus in regno Phraates filius enutritur. Sed poſtquam adoleuit,graue reputans ac moleſtũ ut principatũ patre tribuẽte ſuſtineret,inſidias præparat patri,cooperãte ſibi etiam matre. Nam ſermo quoq; ferebatur, quod ei cõcubitu miſceretur. Itaq; pro utroque facinore genti factus eſt exoſus,tam parricidio q̃ amore matris infando:& ſeditionibus excitatis,anteq̃ amplior fieret,ex regni poteſtate depulſus emoritur. Cõcordantes itaq; in unum Parthorũ fortiſſimi: certentesq̃ ſine principe ſe non ualere conſiſtere,cœperunt inſpicere quiſnam illis ex genere Arſacidarũ fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat: unde quoque uſque in hodiernũ diem pollutũ dicunt & iniuriatũ ex ſemine mulieris Italiæ illud imperium. Herodem itaq; per legatos aſciſcũt. Sed poſtquã iſte quoq; ſuſcepit imperium,cœpit inuidioſus eſſe multitudini,atq; ſuſpectus,propter immẽſam crudelitatem:erat quippe ferus,& omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Plerisq; autẽ dicebant,quod eum in ſacrificijs inter altaria peremerũt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamẽ opinio illa eſt,quod dũm uenatũ pergit,occiſus eſt. Legationẽ itaq; Romã mittunt, unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes:& mittitur illis Vonones,cęteris ſuis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunã ſuam poteſtatemq̃ non inſolenter aut nimie tractaturus. Sed barbaræ multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Manſuetudinẽ itaq; eius cœperunt contẽnere:indignũ putantes,ut ſeruo ſubijcerentur alieno. Nam obſidatũ ſeruitutem eſſe definiebant:neq; enim iure belli datũ: ſed quod peius putabãt,in pace ad iniuriam ſuæ gẽtis & regni alienigenis eſſe contraditũ. His ergo querelis gens uniuerſa commota,illum proturbat imperio, cõfeſtimq̃ Artabanũ euocant Medorum regem, ab Arſacidarũ genere deſcendentẽ. Perſuaſus itaq; Artabanus,uenit cũ omni militia. Cui Vonones occurrit:& multitudine cõgregata Parthorũ,cum eo bello cõgreditur,Artabanus autẽ uictus,confugit ad montes Mediæ:& non poſt multũ tempus congregans etiã ipſe magnas turmas exercitus,cum Vonone cõfligit:& uictus Vonones,cum pauco ad Seleuciã fugit equitatu. Artabanus autẽ fuſum Parthorum exercitũ inſequens,magnã ſtragem operatus eſt. Tunc Barbaris grandi metu cõpreſſis,ad Cteſiphontẽ cum magna multitudine pergit. Illo itaq; Patthis imperante, Vonones in Armeniã uenit:& primo quidẽ in illa regione cœpit imperare,deinde uero ad Romanos legationẽ mittit. Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuit, ille rectà ad Parthos cõuertitur,& bellũ Artabano denunciat, quandoquidẽ nulla illi recuperandi regni machinatio ſuccurrebat. Cæterum Armenij,qui circa Niſatem habitabant,Artabano fuere ſociati: à quibus detentus Vonones,Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille autẽ ex uerecundia,quoniã eum Romæ nouerat,cuſtodiuit,honorificeq̃ tractauit. Armeniã autẽ Artabanus Horodi uni ſuorũ filiorum tradidit. Ea tempeſtate moritur etiam Comageniæ rex Antiochus,& plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur,& mittit utraq; pars legationẽ Romam: nobilitas quidem ſtatum Reip. habitumq̃ mutare deſiderans,ut præſidali diſpenſatione regeretur: multitudo uero regnũ habere proprio more cupiebat. Senatus autẽ utraq; legatione ſuſcepta ex decreto Germanicũ mittit,cuncta Syrię negotia correcturũ,agente fortuna,quo facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta diſponens,à Piſone ueneno perimitur,ſicut iam in alijs indicatum eſt.

Artabanus

Vonones à Parthis pulſus

Vonones tenetur

Antiochus rex Comagenæ moritur

Germanicus ueneno perit

De Iu-

De Iudæorum cæde à Pilato commissa. Cap. V

PIlatus autem Iudææ rector, exercitum de Cæsarea secum assumens, tendit ad Hierosolymam, ut leges solueret Iudæorũ. Nam secum statuas Cæsaris, quæ in signis militaribus inerant, intromittit. Imagines autem, aut aliquid huiusmodi facere, lex nostra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autem Pilatus ignorantibus populis introgressus, signa quæ secum apportabat, in ciuitate cõstituit. Illi uero mox ut rem cognouere, congregati ueniunt Cæsaream, diebus plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferrentur. Pilato uero abnuente, quod iniuriam Cæsari facere si fieret æstimabat, Iudæi nullo modo discedunt. Tũc ille occulte in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali sedisset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insidijs, quas præparauerat, aptum esse perspexerat) Iudæiq; iterum supplicarent, signo dato milites processere, Iudęisq; undique circũdatis, cœpit Pilatus mortem cõminari, nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros, q̃ constitutiones legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admirans fortitudinem Iudæorum in conseruandis legibus suis, confestim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareamq; perduci. Voluit etiam ex opibus templi aquæ ductum pergentem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis, qui stadiorum duorum interuallo distabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa milia hominum congregata, clamabant ut ab illo opere cessaretur. Plericq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uero milites à dorso Iudæos circũuenire præcipiens, iubebat ut decederent. Illis autem ad contumelias iniuriasq; conuersis, dato signo militibus, iussit ut Iudæos inuaderent. Milites porrò ampliora quàm iussi erant perpetrantes, multitudinem magna cæde prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plericq; autem sauciati discedunt. Itaque hoc modo seditio illa terminatur.

Iudæi cedũtur à Pilato

De domino Iesu Christo. Cap. VI

FVit autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirũ eum nominare fas est. Erat enim mirabiliũ operũ effector: & doctor hominũ eorũ, qui libẽter quæ uera sunt audiũt. Et multos quidẽ Iudæorũ, multos etiã ex gẽtibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorũ nostrę gentis uirorũ, cum Pilatus in crucem agendũ esse decreuisset, non deseruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus: secundũ quod diuinitus inspirati prophetæ, uel hæc uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernũ, Christianorũ, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat & genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ: deq; Iudæorum turbatione Romæ & in Iudæa per Pilatum. Cap. VII

EIsdem temporibus alia Iudæos sæuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum, factum quoddam turpitudine plenum opprobrioq; contigit, quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romę, maiorũ dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua. Erat etiam opũ magnitudine locuples, & uultus pulchritudine decora: ætate autẽ quãdo maxime mulieres pudicitia decorãtur. Hæc nupta erat Saturnino, etiã ipsi genere, opibus, cæteroq; cultu cõsimili. Huius itaq; amore detinetur iuuenis quidã, nomine Mũdus, ex

numero

numero equeſtri,ſed in gradu iam emerito conſtitutus, & dignitate magna ſublimis,idoneus etiam ad munera largienda,ſumptuſq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri maiora dona promiſerat,quæ illa contemnente maximo fuerat amore ſuccenſus,ut etiam uiginti myriadas drachmarum Atticarum ſe daturũ pro uno concubitu ſpopondiſſet:ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infelicitatem morbi ſuſtinens:ſiquidẽ neq; cibũ ualebat accipere,morti ſe addixerat: hoc unum ſibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens, per dies ſingulos hoc agebat,ut celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex parentibus,nomine Ida,omnium malorum & iniquitatũ coagulum. Quæ grauiter ferens,quod ille iuuenis ſe damnaret in mortẽ (nam clarebat omnino periturus)accedens erexit eum:& cœpit cum eo talia fabulari,quæ animũ eius bonæ ſpei facerent. Promittebat ſe namq; acturam apud Paulinam, ut quinque myriadas accipiens,concederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans,ſumpſit ab eo pecuniæ quantum placuerat:ſed non eadem uia Paulinam aggreditur,qua fuerat ante tentata:cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uero quod admodum eſſet illa cultura Iſidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quoſdam ex templo Iſidis ſacerdotes,quibus interpoſitione iuriſiurandi fidem ſeruare perſuaſit,dans etiam in præſenti duas myriadas & dimidiã;promittens etiam aliud tantũ,ſi quod uellet habuiſſet effectum. Tunc cauſam aperit,amorem iuuenis indicat: orat ut & mulierem quibus poſſent modis inducerent. Illi autem pecuniarum cupidine capti,promittunt quicquid imperaret protinus impleturos:præſertim autem ipſe maximus ſacerdotum,ut Paulinam conueniret,ac ſuis uerbis impelleret,pollicetur. Finxit itaq; ſe ex Aegypto uenisſe,ab Anubi deſtinatum,quod is grandi circa Paulinã amore teneretur: eumq; deum ſibi iuſſiſſe,ut Romã ueniret,mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & exoptabiliter ſuſcipit,atq; ad amicas gloriando denunciat,quod ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat & marito,quod ab ea thorum & cœnam Anubis concupiſcat. Ille autem grate conceſſit,pudicitiã coniugis nõ ignorans. Illa igitur pergit ad templum,& cum cœnaſſet,tempuſq; quieſcendi ueniſſet, uniuerſæ ianuæ à ſacerdote clauduntur,cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui poſtq; ſilentiũ factũ eſt,ad mulierẽ deuenit. Illa autẽ exiſtimans deũ eſſe,reuerenter accipit:atq; ita cũ ea Mundus pernoctãs, circa uiciniã lucis abſceſſit. Illa autẽ mane facto cõſurgens, atq; ad ſuũ uirum ueniens,aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiã loquitur ad amicas, magnã ſibi ex hoc glorificationẽ reputans proueniſſe:& quia uerba quoq; ad illã feciſſet Anubis,indicabat. Sed ex audientibus alij non credebãt,naturã inſpicientes rei, alij autem credebant:quidã uero ad miraculũ ducebãt,pudicitiã attendentes,dignitatem referentes. Tertia uero die poſtq; factũ eſt,occurrẽs ei Mundus:ô Paulina,inquit, ſaluaſti mihi uiginti myriades,quas potuiſſes familiaribus tuis rebus adijcere,nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti,& damnificatione liberaſti,Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta eſt:nec mei nominis intereſt uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negocium obfuit,quod Anubis uocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus,abſceſſit: Illa uero in mentem ſuam rediens, tunc primum illud facinus intellexit:& ſciſſis protinus ueſtimentis,ad uirum accurrit,fictionemq; aperuit tam magni facinoris,deprecata ne ſuam iniuriam negligeret. At ille

De liberta Mundi,nomine Ida.

Paulina in templo ſtuprata

imperatori

imperatori cuncta denunciat. Tunc Tiberius diligenter cauſam examinans, omnem ſum ſacerdotum ſcelus inuenit: & ipſos quidem cum Ida, quæ cauſa totius iniquitatis exiterat, adegit in cruces: templum autem ipſum funditus euertit, ſtatuam q; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore pœna non iudicans, quod amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenere, tali fine cõcluſa ſunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem quæ Iudæis Romæ eodem tempore contigerunt, ſicut etiam ante perſtrinxi. Erat quidam uir genere Iudæus, de ſua patria profugus: accuſabatur autem de legalium tranſgreſſione præceptorũ, unde apud ſuos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe Moſi exponere ſimulabat: & tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians, ſeducunt Fuluiam quandam, unã de cœtu nobilium, ut legi Iudaicæ animum ſuum daret. Cui perſuadent, ut oſtri & auri plurimum in Hieroſolymam mitteret, templi ornatui profuturũ. Quod illi ſumentes, proprijs uſibus abſumpſere, propter quod etiam argumẽtis & fallacijs antea cuncta peregerãt. Tunc Tiberius (nam ei totum negociũ Saturninus inſinuat, uir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Conſules autem quatuor milia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes, propter legis paternæ cuſtodiam, affecere tormẽtis: atq; hoc modo propter nequitiã quatuor hominũ, uniuerſa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq; Samaræorũ gens turbarũ fuit expers, uel à tumultibus aliena. Hos enim peruertit uir quidam mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine, quionem plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat, ut in montẽ Garizin omnes accurrerent, quod eum ſanctũ ac uenerabilem haberẽt. Pollicebatur enim ſe aſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa, quæ ibidem à Moſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur, & cõſidunt in quodã uico, cuius nomen Tirathua: atq; hinc inde plurimos cõgregabant, ut cum maxima multitudine montẽ aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu Pilatus occupat, omnẽ equitatũ præcedere iubens, & peditũ ue lociſsimos: atq; ibi circa memoratũ uicum pugna cõmittitur: & alios obtrũcant, pleroſq; in fugã uertunt, maximã partem capiunt: quorũ ſeditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimũ ualuerãt, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorũ gente turbata, cuncti priores ad Vitelliũ ueniũt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatũ accuſant, quod iniuſte tantos occiderit. Non enim à Romanis diſcedendo, ſed iniuriã Pilati declinando, in Tirathua cõgregatos eſſe profitebantur. Tunc Vitellius Marcellũ, unũ ex ſuis amicis, qui curaret in Iudæa, conſtituit: Pilatũ autẽ Romã pergere, ut de his quibus à Iudæis accuſabatur, ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tunc Pilatus, poſtquã in Iudæa decimũ compleuit annũ, pergit Romã, Vitellij iuſſione cõpulſus: non enim poſſe eius diſpoſitionibus reluctari. Sed antequã Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abſceſsit.

Deſtruitur templum Iſidis

De Fuluia

Iudæi Roma excedere cogũtur

Caphedon

Vitellij geſta circa Caipham pontificẽ, & de bello Parthorũ. Cap. VIII

VItellius autem ueniens in Iudæam, aſcendit Hieroſolymam: & erat forte tunc feſtiuitas à maioribus inſtituta, quæ Paſcha uocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenaliũ rerũ precia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit, ſed etiã ſtolam põtificis, uniuerſum q; eius cultum atq; ornatũ, in tẽplo haberi permiſit, & ſub põtificũ poteſtate ſeruari, ſecundũ inſtitutionẽ moris antiqui. Nam antequã Vitellius ueniſſet, in Antonia ſeruabatur.

De ſtola pontificali à Vitellio reddita

Arx

Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibidem ſeruaretur, talis extitit cauſa. Pontificum quidã Hyrcanus nomine, unus ex multis (nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum cõſtruxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam ſtolam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius exiſtebat, eo quod eam ſoli licebat induere, quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filij eius multo tempore conſeruabant. Sed poſtq; Herodes acceſſit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco ſibi ſitum exiſtimans, opulentius conſtruit: & Antoniam ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit cuſtodiri, exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, poſtquam Herodi ſucceſſit in regnum. Et deinde Archelao excluſo; à Romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: ſub ſigillo ſanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoq; ſeruabatur, quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificũ tradebat. Tranſacta uero feſtiuitate, iterũ in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis, & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius autem tunc ſecundum morem antiquum ſtolã illam pontificum poteſtati contribuit: neq; permiſit, ut quando uſui opus eſſet, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudæis indulgẽs, pontificem Ioſephum cognomento Caiapham, ſacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale miniſterium ſubrogauit. Quæ cum egiſſet, iter confeſtim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quod inimicus extaret, & Armeniã inuaſiſſet, ne forte amplius eius cõcepta progrederetur audacia: monetq; ut non aliter eius amicitiæ crederetur, niſi ſuos filios obſides præbuiſſet. Hęc itaq; ad Vitelliũ ſcribente Tiberio, ille magnis muneribus perſuadet Iberorum & Albanotũ regi, ut cum Artabano ſine ulla dilatione pugnarẽt. At illi à pugna quidem abſtinent, uerũ Scythas, cõceſſo eis tranſitu, aperientes Caſpias pylas, in Artabani regiones immittũt, atq; ita deuaſtatur Armenia, omniſq; terra Parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorũ paſſim ubiq; perimũtur, turbis & luctu cuncta cõplentur. Filius etiã ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo. Nam multæ myriades ibi defetere Parthorum: ipſumq; Artabanum, per munera Vitellius corruptis amicis eius & conſanguineis, penè perdiderat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus, ſeq; circũuentũ irremediabiliter agnouiſſet (nam erant & plures & primi, à quibus inſidiæ parabãtur) cũ paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit, atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit. Poſtea uero magnã manum Dacorum ſuorumq; congregans, & ſuperans, ſuum tutatus eſt principatũ. Hæc igitur Tiberius audiens, iuſſit poſtea cum Artabano amicitiam fieri: quod etiã ille libenter amplectitur. Hoc aũt quando gerebatur, circa Euphraten fluuiũ erant Artabanus & Vitellius, atq; ibidẽ paucis de fœdere colloquũtur, in medio ſibi ponte fluminis occurrẽtes, paucos ſecũ uterq;, qui ſibi munimento forent, adducẽs. Ibi poſtq; de pace locuti ſunt, Herodes eis tetratcha conuiuiũ in loco medio præparat, tabernaculũ ex uelamẽtis preciosis exornãs. Tũc Artabanus dat obſidẽ Tiberio Dariũ filiũ ſuũ, cum quo etiã munera magna multaq; trãſmit-

Herodes cõuiuium Artabano et Vitellio præparat

tit. In quibus etiã hominẽ magnitudine ſeptem cubitorũ, genere Iudæum, nomine Lazarum, miſit, qui propter corporis uaſtitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiã, Artabanus aũt in Babyloniam reuertitur. Herodes aũt uolens ſemetipſum Cæſari tali nuncio cõmendare, literas per huiuſmodi deſtinat portitores, in quibus intimat pacem factam, obſidemq; ſuſceptũ: poſtremo cuncta denunciat, quæ ad negocium pertinebant, nihil penitus prætermittẽs. Poſtea uero cum à Vitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ, reſcribitur à Cæſare, quod cuncta iam ante cognouerit, Herode de omnib. edocẽte. Ex hoc Vitellius ſupra quàm quiſquam ratus erat, indignatione turbatur: non tamen ſuum animum aperit, ſed iram mente ſeruabat, donec reuerteretur, Caio ſumente regimen principatus.

Lazarus a Septem cubitorũ longitudinem habebat

De bello inter Herodẽ & Aretam propter Herodiadem Cap. IX

TVnc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uiceſimo quidem ſecũdo anno imperante Tiberio: ipſe autem per uiginti duos annos rectus adhuixit, ſub ſuo iure poſſidens Trachonitidis & Gaulanitidis regionẽ. Ad hæc etiam Bathaneorum uniuerſam gentẽ ſuo regimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cũctis quibus imperabat exhibuit, nullas oppreſsiones aliquibus imponens: nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat in itinere cum paucis electis, ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta iudicia proferebat: occurſantibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac ſi forte oppreſsionem ſenſerat alicuius, ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat, iuſtæ parti adiutor, iniuſtæ aũt punitor exiſtens. Hic ergo moritur in Iuliada: unde magnis exequijs in monumentũ defertur, quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum, iuſtaq; ſunt illi magnifice celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæſar aſſumens, ſiquidem nullum reliquerat filium, diſpenſationi Syriæ regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petræum, & Herodem regem ſimultas magna contigit, propter huiuſmodi cauſam: Herodes Tetrarches uxorem habuit, Aretę filiam, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, trãſiens in domo Herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe, ſed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi eſſet, Herodiadis amore captus eſt, uxoris alterius Herodis: filia enim erat iſta Ariſtobuli, ſoror autem Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptijs ineundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiente, pacta firmantur: ut cũ Roma reuerſus fuiſſet, illa cõnubij iura ſuſciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretę regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuerſus fuiſſet, peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoſcens, quæ inter eum fuerant Herodiademq; compoſita: anteq; eam ille cuncta cognouiſſe ſentiret, rogat uirum ut in Machęrunta, ubi limes erat Aretę Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil ſuæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiẽs, mittit uxorem, nihil eam ſenſiſſe penitus arbitratus. Illa uero (præmiſerat enim ante multũ tempus ad patrẽ, ut ei apud Machærunta omnia pararentur, quæ itineris uſus expoſceret) à ductoribus Aretę ſuſcipitur: cõfeſtimq; intrat Arabiã, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa, cum ſumma celeritate patri perducitur, cui cunctam Herodis aperit uoluntatem. Ille uero exhinc inimicitiarũ ſumpſit initium, atq; ab utroq; exercitu congregato, in regione Gamalica bello confligitur

Herodes capitur amore Herodiadis

non

nō quidē ipſis præſentibus, ſed ductoribus ab utraq; parte trāſmiſsis. Pugna itaq; facta, & exercitu Herodis afflicto, proditiōe perfugarū, qui de Philippi tetrarchia ad Herodē quaſi auxiliandi cauſa cōuenerant. Hæc Herodes ſcribit ad Tiberium. Ille autem indignatus, quod Aretas talia perpetrauerit, ſcribit Vitellio, ut ei bellum incunctanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret, aut certe mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, rectori Syriæ demandabat.

De Ioanne Baptiſta Cap. X

QVibuſdam autem Iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitū, quod in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptiſta. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonū: qui præcipiebat Iudæis, uirtuti operam dare, iuſtitiam colere, in deum ſeruare pietatem, & per baptiſmum in unum coire. Tum demum enim baptiſmum acceptabile fore, ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur, uerumetiam ad caſtimoniam corporis, atque ad animæ iuſtitiam, purificationemq; ſeruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quędam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo prędicta huiuſmodi docerentur, atq; ad audiendum eum perplurima multitudo cōcurreret, uetitus Herodes, ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi à ſuo regno diſcederent (uidebat enim quod præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire) melius credidit priuſquam noui aliquid fieret, prędicere hominem nece, quàm poſt modum turbatis rebus ſeram pœnitudinem gerere. Ex ſola hac ſuſpicione Herodis, uinctus in caſtellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem, ſicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importaſſe, quo Herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia.

De morte Tiberij, & Herodis progenie uniuerſa Cap. XI

VItellius uero cœpit omnia prępparare, ut bellum cum Areta perageret. Sumēs igitur duas legiōes, & peditū & equitum uniuerſam manum, cunctoſq; auxiliatios ex regibus qui ſub Romanis erant, ſimul adducens, pergebat per Iudęā tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum, poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerentur cōtra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus, mutata ſententia, quam ante cōſulto prouiderat, per campum magnū ire præcepit exercitū: ipſe autem cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit in Hieroſolymam, deo hoſtias immolaturus. Nam dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quā feſtiuitatē occurrens, fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine Iudæorū exceptus eſt: ibiq; peragens dies tres, Ionathan pontificali remouit officio, quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto aūt die allatæ ſunt illi literæ, in quibus ſignificabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinē congregans, ad deuotionē Caij iurare cōpelleret: milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria demittebat, quod bellū iam gerere non ualeret, neſciens Caij propoſitū, in quem poteſtas rerum translata conſtaret. Dicebatur etiā, quod hoc Aretas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum Vitellius nuncium belli miſiſſet, fertur Vitellij militibus reſpondiſſe, impoſsibile prorſus, ut ad Petræos Romanus exercitus adueniret: antea enim unum ex principibus moriturū, uel eum qui bellum imperauiſſet, uel illum qui imperantis propoſito miniſtraret, uel illum aduerſus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repędauit. Agrippa uero Ariſtobuli filius, anno antecē Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens

Mors Tiberij

apud imperatorem agere, ut ſibi aliquam tribueret poteſtatē. Volo igitur plenius explicare de uniuerſo Herodis genere, qualiter fuerit propagatū: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens, amplius eniteſcet: & nihil prodeſſe, uel exercitus, aut uim corporis, uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda, ſine pietate qua colitur deus. Siquidem intra centum annorū ſpacium, præter paucos (nam admodum plures erant) cuncta Herodis origo conſumpta eſt. Super hæc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanū genus adducitur, cum illius familiæ calamitates audierit. Poſtremo etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore miraculo, qualiter ex priuato & abiecto, ad tantam magnitudinē poteſtatis aſcenderit, quod nullus de illo homine, aut ſperare poſſet, aut credere. Dixi quidem & antea de his, tamen nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mariamme Hyrcani filiæ duæ: ex quibus una, id eſt, Salome, nupta fuerat Phaſeli nepoti ſuo, filio Phaſeli fratris Herodis: hāc enim pater ipſe tradiderat: altera uero, id eſt, Cypris, Antipatro, & ipſa nepoti quidem Herodis, filio autē ſororis eius Salomes. Et Phaſelo quidem ex Salome procreantur liberi quinq;: Antipater, Herodes, & Alexander: filiæ autem, Alexandra, & Cypris: quam in coniugium acceperat Agrippa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem: ſed nullos ſuſcipiens filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procreantur duo, filiæ autem tres: Beronice, Mariamme, Druſilla: Agrippa autem & Druſus pueri uocabātur: quorum Druſus, antequā ad adoleſcentiam ueniret, emoritur: Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem & Ariſtobulus, & Beronice, etiam hi quoq; filij fuerunt filij Herodis maioris: Beronice autem Cuſtobari, fuit Salomes filia, ſororis Herodis. Hos Ariſtobulus infantulos de reliquerat, occiſus à patre cū Alexandro fratre, ſicut ante iam diximus. Sed hi poſtq; adoleuerunt, ducunt: Herodes quidē iſte Agrippę frater, Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filiæ, & Ioſippi, qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filium Ariſtobulum. Tertius autem Agrippæ frater Ariſtobulus ducit Iotopalam, Sigerammi filiam, Emeſorum regis: ex quibus naſcitur puella, cuius audiendi ſenſus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et iſte quidem maſculorū filij fuere. Herodias quoq; erat his ſoror progenita, quę Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme ſuſceperat, Simonis pontificis filia. Ex iſtis etiam Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam tranſgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri ſui, ex uno patre progeniti, uiuum deſerēs uirum. Hic autem cui coniuncta eſt, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uero eius Salome, Philippo filio Herodis nupta eſt, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed iſto ſine filijs morīente, Ariſtobulus eam in coniugem ſuſcepit, filius Herodis, fratris Agrippę. Ex quibus filij quoq; naſcūtur tres: Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et Salomes quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aūt ex Antipatro filia procreat Cypris, quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alexæ uero huiusq; mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem & Alexander, quos fratres diximus Antipatri, ſine filijs moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander & Trigranes filij gēnerātur, ex Archelai Cappadocum regis filia: & Tigranes quidam cum regnaret in Armenia, accuſatus in Roma, ſine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iſte Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Leſidi Ciliciæ

De uniuerſo Herodis genere

ciuitati

tinitatis à Vespasiano rex efficitur. Et Alexãdri quidem origo confestim ut pullulauit, culturam gentis suæ dereliquit, ad ritus transiens moresq; gentilium: cæteræ uero filiæ Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memorauimus prosapia, permansit usq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

I. Agrippæ fortunæ in Iudæa & cum Cæsare Cap. XII

HIs itaq; de Herodis genere declaratis, nũc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita discederet, Agrippa apud Romam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druso Tiberij filio conquisierat, & cum Antonia Drusi maioris coniuge: eo quod hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agippa uero magnanimus & natura largus existens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostendere, ueritus ne illam in aliquo cõtristaret. Mortua uero matre, & proprij factus arbitrij, cœpit opes suas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus indiuersos expendere, plurima uero libertis Cæsaris dare, quod ipse per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens, breui ad magnam penuriam egestatemq; peruenit. Accessit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filiũ mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij sui, omnesq; familiares ante faciẽ suam accedere: ne illis uisis, recordatiõe filij facta, dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in Iudæam Agrippa nauigãdo perrexit, uidens se apud Romam miserabiliter uiuere, eo quod omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset, unde posset aliquos quæstus habere: nam multas etiam ibi pecunias sub fœnore acceperat, à quibus cum urgeretur, unde debitum consolueret nõ habebat. Defectu igitur consilij, & confusione, quod se taliter uideret, discessit in quandam turrim, quæ in Malathoes fuerat constituta: addicens semetipsum, ut hac luce defungeretur. Quæ cum uxor eius Cypris ita esse sentiret, cœpit omnibus modis laborare, ut eũ à morte prohiberet. Inuenit ergo consilium, ut ad suam sororem Herodiadem scriberet, quam Herodes tetrarcha uxorẽ acceperat, intimans ei in quibus Agrippa esset constitutus, uel qualiter se uellet morte damnare, oportere illam propter cõsanguinitatem auxilium ferre. Illi uero euocãtes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem construunt, & aliquantum æris per singulos dies, quod ad uictum eis subministraretur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perseuerat, licet etiam ipsa quæ daret sufficientia non essent. Nam cũ aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abscessit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum consulatẽ, cum quo Romæ amicitiã non parua induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ dispensabat. Cũq; susceptus esset à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Aristobulum fratrẽ Agrippæ, sed simultate diuersum: haud sanè per hoc in aliquo præpedieban-

Nauigatio Agrippæ

tur, quo minus amicitiam consulis honoremq; meterentur. Sed non tamen Aristobulus aduersando cessauit, donec eũ Flacco quoq; reddidisset inuisum, huiusmodi causam offensionis inueniens: Damasceni cũ Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoscẽtes Agrippam, quod apud eum plurimum posset, rogabant ut partis eorum fautor existeret; argentum

ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiose gerebat, quod Damascenis suffragaretur auxilium. Aristobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promissio) causam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret examinatione manifestior, à sua gratia repellit Agrippam. Ille autē extrema penuria circunseptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi necessitate rei familiaris astrictus, consilium capit in Italiā nauigādi. Sed cum eum sumptuū prohiberet inopia, Marsyam libertum suum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor existeret, ab aliquibus pecunias mutuando. Et Marsyas primum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, sed iure testamenti eius factum ditionis Antoniæ, postulat ut ei aliquas pecunias daret, scriptura & fide mediāte. Ille uero querebatur de Agrippa, pro cuiusdā fraude pecuniæ: & cōpellit Marsyam, cautionem dare III. millium Atticarū, faceręq; ut duo millia minus quingenis acciperet. Ille porrò cōcessit, quia nō erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia, Agrippa Anthedonem uenit, & reperiens nauim, iter propositū peragebat. Hoc agnoscens Herennius Capito, Iamniæ curator milites mittit, ut ab eo argēti triginta myriadas exigerēt, quæ Rhomę thesauris Cęsaris debebantur. Qui uenientes Agrippam pecuniam dare cōpellunt. Ille uero facturum se quod iubebatur assimulans, nocte Alexandriam profugit, ubi Alexandrum deprecatur Alabarchū, ut ei uiginti myriades mutuans largiretur. At ille ipsi quidem daturum se non promisit, Cypridi autem similia postulanti nō abnuit, obstupescens studium dilectionis eius erga propriū uirum, & quod eam uidebat honestatis cuncto genere decoratā. Alexāder igitur quinq; illis talenta in Alexandria mutuatur, promittens ut cū in Dicæarchiam ueniret, ibi reliquū daret: timēs Agrippam, quod esset in expensis profusior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens, ipsa cum filijs in Iudęam reuertitur. Agrippa uero Puteolos appulsus, epistolā ad Tiberium Cæsarem scribit, qui nunc Capreis agebat, præsentiam suā significans, ut dignus fieret uultui Cæsaris apparere, quo continentiam ab eo mereretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tiberius aūt nihil dilatione producēs, clemēter illi & humane rescripsit: inter alia gaudere se quoq; significans, illum ad se sospitē repedare. Cumq; ille Capreas aduenisset, nihil minus ei Cæsar alacritatis exhibuit, cęq; per literas ostenderat. Nam eū & amplexatus est, & magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis literis ab Herēnio Capitone, in quibus significabatur, quod Agrippa triginta myriadas debens, soluendo non esset, & ob id tēpore quo se spopondérat redditurū profugit, exactores euitans, animus Cæsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolā, indignatiōe cōmotus, ingressum ad se interdixit, donec ab eo debitū redderet. Ille aūt nequaq; ex Cęsaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem & Claudij, qui postea Cæsar effectus est, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uero Beronices matris Agrippæ recordatione (nam se hæ mulieres admodū diligebant, siquidem pariter Claudio lac præbuerant, pariterq; illum enutrierāt) argentū quod postulabat impartitur. Quod cū prædebito reddidisset, nullo modo post hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Cæsar eum suo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus processionibus adhęreret. Agrippa uero, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset excęptus, cœpit omni ope niti, ut Caiū eius filiū in omnibus accuraret, qui fauore matris in magnis habebat honoribus. Erat ibi fortè quidā genere Samarēus, libertus Cæsaris, ab

Herennius Agrippæ creditor

Agrippa ad Tiberium properat

Tiberius committit Agrippæ curam sui nepotis

tis,ab eo mutuatur myriadas centū, ex quibus Antoniæ reſtituit quod debebat: ex reliquo aūt Caiū amplius accurabat,unde apud eū maiorē adipiſcit dignitatē.

De moribus & morte Tiberij,deq; captiuitate Agrippæ,& exaltatione eius in regnum Caput XIII

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedente,quodam die ſermo fit de Tiberio. quumq; Agrippa ex affectu uota profunderet,ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorē dignioremq; in omnibus eſſe firmabat:inter auditores horum uerborum fortè fuit quidam Eutychus,Agrippæ libertus & auriga : & tunc quidem ſilētio quod audiuerat tradidit; poſtea uero cum eum Agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus(& reuera aliqua ueſtimēta ſub traxerat)fugiens comprehēditur.Cumq; ad Piſonē duceretur,qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis,cauſam fugæ requiſitus,uerba quædam ſecreta Cæſari ſe nūciare dicit, eius munimini ſalutiq; profutura.Proinde uinctum mandat ad Capreas.Tiberius autem more ſuo utens,habuit eum in uinculis cuſtoditum.Magnam enim ſolicitudinem pro ſemetipſo gerebat, ſuper quemlibet aut imperatorem cogitās aut tyrannum. Nam neq; legationes facile ſuſcipiebat: neq; ducum ſuorum,uel curatorum, uel aliorum in cęteris conſtitutorum officijs remotiones,prouectiōesq; celebrabat: niſi fortè cum quiſquam in aliqua deprehenderetur offenſa. Alioqui nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſor: nam uinctorum aliquas ſecretas denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerēt, reſpondiſſe fertur:legationes quidem ideo nec facile ſuſcipere,nec cito demittere:ne cęteri uidentes alios facilius abſolutos,ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur, & ſibi frequentia legatorum moleſtiam inquietudinis apportaret,præſertim cum neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autem ſemel datos ideo ſe iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere conceſſi :quod intelligeret conſuli per hoc & præſtari ex magna parte ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirendas faceret homines ſtudioſe feſtinare.Cum igitur non ſe aliquis perēnem in officio permanere perſpexerit,manifeſtum quod omne gerat ſtudium ,ut antequam arceatur officio,quàm plurimum poſſit acquirat. Vnde quoq; ad furta & rapinas plurimi concitantur.Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant , licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas.Cum autem celeres ſucceſſiones dantur hominibus, nequaquam ſubiecti ſufficiunt ducibus deprædantibus, quibus largitas temporis non eſt attributa:qui repleti ſi eſſent, ſtudium omne lucrandi deponerēt. Exemplum etiam eis proferebat,quendam uulneratū,ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimę:quem quidam tranſeuntiū cum uidiſſet,miſeratus eſt eius calamitatem : ratusq; quod imbecillitate nimia muſcas illas à ſe non poſſet abijcere, opusq; haberet alterius beneficio,interrogauit eum cauſam, cur ſibimet ipſe nō auxiliaretur, moleſtiam repellendo muſcarū.Cui ille reſpondēs: Amplius,inquit,læſionis importas,ſi has præſentes fugaueris.Iſtę quidem iam repletæ ſanguine, non eo modo moleſtæ ſunt, quin etiam aliquantulū remiſſius inſiſtunt: ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur,ita illud uulnus inuadunt,ut etiāſi intereant, nō uale ant effugari.Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicū fatigatis cōſulere, per hoc quod nō crebro in adminiſtrationib.alios ſubrogaret:qui more muſcarū cū naturaliter ad lucra ferātur, tum etiā remotionis timore amplius incitarentur

Eutychus qui dā furti reus

Magiſtratus perpetuos curuoluerit eſſe Tiberius

tarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni, quod huius esset naturæ Tiberius, ipsum eius opus inspectum: quandoquidem duobus & uiginti annis in imperio actis, duos tantũ dispensatores in Iudæam misit, quorum illa gens gubernatiõe regeretur. Gratum, atq; Pilatum, qui ei successerat: nec in sola Iudæa fortè talis extitit, sed etiam in cæteris regionibus nõ aliter appatuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea se dicebat, quia si condemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorũ imminentiũ illis adesset: cum uero in custodia tenerentur, maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiusmodi causas, etiã Eutychus auditus non fuerat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uero procurrente, Tiberius & Capreis Tusculanũ uenit, distantem à Roma interuallo stadiorũ centũ. Agrippa uero rogabat Antoniã, ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tiberiũ habebatur Antonia, & cognationis & dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor extiterat, tum etiã uirtute pudicitiæ. Ætate nanq; uiridi uiduata, permansit, spernens secũdi uiri cõiugium, cũ etiã ab Augusto cuicunq; nubere iuberetur, omnẽq; suam uitam liberam detractionibus gessit. Tiberio quoq; beneficium grãde præstiterat, cum fuissent à Seiano insidiæ præparatæ, amico uiri sui, & potentiã tunc magnam habente, eo quod multarũ tunc militiarũ ductor existeret, & quod in cõsilium eius perplures ex nobilitate concurrerent, libertorumq; se ad eum magna manus addiderit: sed militia omnis fuerat ante corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insidijs, & penè Seianus totum opus impleuisset, nisi Antonia Seiani malignitate prudentior, suã exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cũ cognouisset quæ de Tiberio tractarentur, scribit ad eum omnia diligenter: & per Pallantẽ quendam seruorum suorũ fidelissimum, literas in Capreas destinat ad Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianũ cum conscijs uniuersis interemit. Antoniam autem, licet etiam ante uenerabilem haberet, uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit, eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut examini daret Eutychũ: Siquidem, inquit, mendacium est aduersus Agrippam quod dicitur, meritũ habebit Eutychus, dignumq; sibi supplicium: si uero in examine quæ dicit uera claruerint, in illum qui causam examinari cõpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationem causæ fieri. Antonia uero (non enim ualebat Agrippam contemnere, quod erat uehemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedente etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe prandi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dñ, quia non ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestum. Hęc dicens, iubet Macronem, qui Seiano successerat, ut adduceret Eutichum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tiberius percontari, quidnam dicendum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem ante pedes eorum assidebam. Et cum multi sermones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mundi tu suscipias principatũ: nihil enim Tiberius filius eius impediet, quod à te facile ualebit occidi. Tũ enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputãs, simul etiam quod iram ueterem reseruaret

Antoniæ dignitas

De insidijs Seiani

Eutychus accusat Agrippam

Agrippæ

Agrippæ,eo quod eum iuſſerat Tiberium nepotem ſuum filium Druſi frequenta re ſuis conuentis & curare,quam iuſſionem Agrippa contemſerat,totũq; ſe Caio dediderat:hunc,inquit,Macro uinciri facito.Sed Macro nõ ſatis intelligens,de quo illud uerius imperaret: nam nec ſperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: interrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnoſceret. Cum quo Cæſar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam,eumq; manu cõprehendens,dixit ei: O Macro, hunc iuſſi uinciri. Illo etiam tum requirente, quemnã præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa ſubito perturbatus, ad deprecationes conuertitur,commemorationem eius filij faciens,cum quo fuiſſet unà nutritus, & Tiberij,cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamen proficiebat aliquid,ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uincula:& erat ardor magnus: nam æſtatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi,cœpit ſiti uehemẽter incendi. Vnde quoq; anxius factus,præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta reſpicere, unde poſſet ſitis inuenire remedium:& conſpiciens quendam ex famulis Caij, Thaumaſtum nomine,aquam in uaſe portantem,petiuit bibere. Illo autem porrigente,ſuſcepit atq; auide bibit:Et ſpero,inquit,ô puer,quod in bono tibi hęc effecta fuerit adminiſtratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri,qui mihi etiam uincto miniſterium præbuiſti:ſicut etiam ante nũquam neglexiſti,cum fuiſſem in dignitate conſtitutus.Neq; hæc dicens, mentitus eſt, ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit.Nam poſtmodum rex effectus Thaumaſto libertatem à Caio promeruit,curatoremq; eum fecit ſuæ ſubſtantiæ:ſed etiam moriens, filio ſuo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem miniſtraturum officio dereliquit:atq; in hoc honore ſenio grandæuus defungitur.Et hæc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium, in quadã arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis, qui ſimul fuerant uincti. & quadam alite conſidente ſuper arborem,in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonẽ Romani uocãt: quidam ex uinctis, Germanus natione,cõtemplatus,interrogauit milites, quiſnam eſſet ille qui oſtro ueſtiretur,& agnoſcens quod Agrippa uocaretur, genere autem eſſet Iudæus,ex his qui in illa gente primates haberentur:petiuit colligatum ſibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quod uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur,acceſſit:& per interpretem, ô iuuenis, inquit,afflígit quidem te repentina mutatio,magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt.Scito ergo,deos tibi tam meę patrię quàm huius loci teſtes inuoco,ex quorum prouidentia hęc nobis uincula prouenerunt,quod neq; cupidíne fallendi, neque uanum tibi gaudium afferre deſiderans dicam, quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes, quæ non ualent ipſis operibus approbari, magis faciunt mœroris augmentum, quàm ſi nihil uerborum aduertas illorum : ideoq; iuſtum putaui hoc deorum præſagio nunciare. Impoſſibile nanq; eſt,non te confeſtim de his uinculis liberari, & ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere:ita ut inuidiã ab uniuerſis habeas,qui te nunc miſeranter attendunt:exitus etiam uitæ in beatitudine te reperiet cõſtitutum:diuitiasq; plurimas,omniaq; quæ prima mortales ducunt,tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem,cum iterum hanc alitem uideris,intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturum. Et hæc quidem tibi cuncta cõplentur,niſi uano hæc à numine diſponũtur,cui placuit prænunciandi

Agrippa apprehenditur

Thaumaſti clementia

Germanus Aegurij & boni ominis interpres

ciandi causa illam alitem destinare. Ego autem iniustum putaui, si talia cognoscens te quoq; cognoscere defraudarem. Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cũcta mortalium bona deuenerint, & omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicens, tantum risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferẽs Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud Tiberium, suspectum esse cernebat: ad hæc etiam infructuosum fore. Sanè inuenti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eũ sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præesset militibus, sed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus est. Lauacra quotidiana cõcedebantur, sed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus solicite curaretur. Intrabant aũt ad eum amicus Sylas, & ex libertis Marsyas, & Stoccheus, cibos afferentes quos libẽter edebat, aliamq; diligentiã, que necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoq; deportantes sub obtentu uẽdendi. Cum aũt noctis adesset aduentus, stramina componebãt, conscijs fauentibusq; militibus. Nam eis Macro commendans ante prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autẽ reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorũ. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat, ut cum eis loqueretur antequam terminum uitæ susciperet. Erant autem illi filij, nõ quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gamellus: & Caius, Germanici fratris filius, iã adolescentulus, & liberalibus apprime disciplinis institutus, qui etiam populo & honorabilis erat & charus, propter Germanici patris eius uirtutẽ. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinẽ morum, & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, nõ se tamen præferebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisque diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibúsque cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarẽt pro eo mori, si ratio postularet, quo ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adolescentes illos adduceret: Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrati desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscẽs, mittit ad nepotis sui pedagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret,

Agrippa uinctus benigne tractatur

Tiberius Cæsar ægritudine corripitur

Germanici laus

putans

putans illa re nominis superare sententiam. Sed deus econtra de imperio decerne-
bat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodū, ut quisquis foris esset
adolescentum, eum ad se primitus euocaret: ille autem egressus, Caium ante taber
naculum reperit: nam Tiberius necdū aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille au-
tem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: ueni, inquit, uocat te
pater. Et cum dicto eum in tabernaculum introduxit. Tiberius aūt ut uidit Caium, *Imperia in*
tum primum intellexit maiestatis supernæ potentiā, & quod non sit in hominū po- *manu dei non*
testate de imperij cōstitutione decernere. Tunc ille primum lamētatur: semetipsum *hominum*
quidem, quod eius consilium fuerat infirmatum, & ei potestas ordinādi quem uel-
let ablata: Tiberium aūt nepotem, quod nō solum de imperio decidisset, sed etiam
ipsam salutem ac uitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hęc etiam inui
diam illi ex cognatione futuram esse. Nam timore uel odio suspectum fieri Caium
rebatur, tam ex eo quod principatum accipere festinauerit, cq; ex eo quod eum insi-
diaturum sibi putaturus esset: quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc
quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei pręsagium fuerat,
quod eius nepos amisisset imperiū. Vnde multum anxius, se quoq; culpabat, quod
illud augurium postulasset accipere: & quod cum liceret de hac uita mœroribus li-
berum abscedere ignoratione futurorū, per suam ipsius imprudentiam factū esset,
ut cū magna infelicitate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet ualde turba
tus, quod imperium ad quos nollet cernebat esse uenturum, pugnauit cum animo
suo, ut huiusmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propin- *Simulatio Ti-*
quiorem Tiberium, tamen ex mea sententia deorumq; decreto, imperij tibi contri- *berij erga*
buo potestatē. Rogo aūt te, ut nihil aduersus aliquem recorderis, qui mihi in prin- *Caium*
cipatu administer extiterit, uel qui mihi beneuolentiā exhibuerit aut fauorem, neq;
aliquem lædas propter me, qui te ad tantam sublimo magnitudinē dignitatis: neq;
circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognatiōi debere co-
gnoscis, & mihi: qui tibi tātorum bonorum autor existo: ut dignam uicissitudinem
meæ circa te beneuolentiæ reddas, & simul Tiberium cures: ut etiam consanguini-
tati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras, cum
tibi eum feceris adiūctum. Nam solitarius quisq; amplius patet periculis, maxime
cum in tanta rerum celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hęc quoq;, quia nec
diu impunitum quicquam relinquunt, quod contra fœdus naturæ fuerit perpetra-
tum. Et hęc quidem Tiberius loquebatur. Caius autē, & si ficta locutum Tiberium
senserat, & ipse longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne respon
dit, & facturum se omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens, & Tiberium
extinxit, & ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hęc postea.
Tunc autem Tiberius Caium successorē in principatu pronuncians, paucis diebus
aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menses sex, annos duos & ui-
ginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audien-
tes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, prospero lætificati nuncio: non tamen
ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nol-
lent (nam multis suis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum esset)
sed timuere, ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent, ab illo cogniti peri-
rent, quod eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorum extinxe-
rat. Nam erat importabilis in ira, irrenocabilis ad quicquid perpetrandū cupiditas

impulisset

impulisset, & sine ratione quoque malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ facienda decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes, suam lætitiã manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippę bonum deportarat nunciũ, quem cũ in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbũ intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiã bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantũ ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippę custodiendo pręerat, intendens tam festinationem Marsyæ qui aduenerat, quam gaudiũ Agrippę, quod ex eius uerbis illi contigerat, ratus nouitatẽ quandam significatam, interrogabat eos quid uellet ille sermo, qui fuisset allatus. Illi tanti sper secretũ efferre trepidabant: sed dũ urgeret, nihil hęsitans indicauit Agrippa. Iã enim amicitiã magnam induxerat. Illc aũt gaudiũ magnũ illo sermone percipiens, quod etiã prosperitatẽ ex hoc Agrippę euenire cernebat, conuiuiũ ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberiũ, & intra paucos dies in ciuitatẽ uenturũ. Tunc centurio aspere ualde illo sermone turbatus eo quod cernebat morte digna quę gesserat, quod morte Cęsaris audita cũ illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere festinasti, mortem imperatoris falso denuncians: sed scito hunc sermonem pœna tui capitis expiandũ. Hæc dicẽs, cõfestim ligare iubet Agrippam, & cõstringi arctiore custodia. Et nocte quidẽ illa, Agrippa in malis fuerat cõstitutus: sequẽti uero die, per omnẽ ciuitatẽ de morte Tiberij sermo firmatur, & iam iamq; homines illum sermonem cõfidenter ac publice proferebant. A Caio quoq; destinantur epistolę, una quidem ad senatũ, mortẽ Tiberij nuncians: altera uero ad Pisonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri custodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequã haberetur in uinculis: & ibi tunc interim erat in remissiore custodia. Sed Caius postq; Romã uenit, Tiberij corpus secum adducens, iusta ei secundum morem patriũ opulẽter magnificeq; celebrauit. Agrippam uero, cum ipso die cuperet absoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctũ, sed opinioni consulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, si eum tam celeriter absoluisset, quẽ ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accersiuit in domũ, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiã Lysaniæ alterã tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quã gerebat, aureã ei parem pondere condonauit. Magistrum aũt equitum in Iudæa constitutorũ Maxillũ destinat. Verũ secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciã sibi cõmissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriã: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cũctis apparebat, quantã habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, cõparantes penuriã hominis, in quam tẽpore priori deciderat, & prosperitatẽ præsentem, qua fuerat sublimatus. Pleriq; etiam beatificabant hominem, quod non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Agrippæ mutatio cernitur mors Tiberij

Herodes

Herodes qua ratione miſſus in exilium Lugdunum Galliæ Cap. XIIII

HErodias aũt ſoror Agrippę,quæ Herodi cõiuncta fuerat(tetrarcha enim erat iſte Galilææ prouincię & trans Iordanem)poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat,quod eũ in maiore dignitate cerneret quàm maritum,& quod de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit, debitum non ualens reſoluere, reuerſus aũt eſſet cum ampliſsima dignitate. Contriſtabatur igitur,grauiterq; portabat tantam mutationem fratris:maxime aũt,quãdo eum intuebatur cum regalibus inſignibus incedentem,atq; hinc inde circunferri multitudine populorum, infelicitatẽ ſuæ non tolerabat inuidiæ.Sed & uiri animum concitabat,exhortãdo ut Romam nauigaret,ſimilemq; ſibi dignitatẽ imploraret à Cæſare. Intolerabilem nanq; ſibimetipſis uitam eſſe firmabat,ſi Agrippa filius Ariſtobuli, qui culpatus à patre mori meruerit,inopia magna cõpreſſus,ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores,niſi nauigatione diffugeret, atq; hoc modo patria decedens,cũ regali fuiſſet dignitate reuerſus:ipſe uero cum eſſet filius regis, & frater eius qui tetrarchiam illam ante poſsederat, unde magis ei cognatiõis iure deberetur, ſederet in humilitate priuatæ degẽs uitę. Quod ſi antea nihil Herodem contriſtabat,quod minorem honorẽ parente proprio poſſideret,ſaltem tunc excitari debere conſanguinei tam præclariſsima dignitate:neq; ſe pati debere ſuperari ab eo,cui pecunia ſua ſubuentum eſt: cõfuſionemq; debere putare,ut ille præiret honoribus, qui anteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia. Verum Romã,inquit,pergamus,nec labori parcentes,nec ſumptibus:nõ enim pro auro re peritura debemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores aſcẽdere: ſed omne quicquid nobis eſt expendamus, ut regnũ ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat, ocium diligens & quietem : & moleſtiã Romæ declinans,moliebatur eam ratione deplacare. At illa quanto uidebat eum quieſcere cupientem,tanto amplius inſtabat:iubens ne aliquid agendũ prætermitteret, quo poſſet regnum à Cæſare promereri. His igitur illa mulier nullo modo ceſſabat donec ſæpius fatigando, in ſuam eum fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuerſa, & nihil ſumptibus parcens,nauigat Romã,ſimul ſecum Herodiadẽ adducens. Agrippa uero intentionẽ eorum intelligens,uel qualiter præparabantur attendens,etiam ipſe ſeipſum prępарat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret,mittit etiam ipſe Romam quendam ex libertis ſuis,nomine Fortunatũ, plurima Cæſari munera deportantẽ,& epiſtolas aduerſus Herodem. Ipſum etiã inſtruit,quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem,epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicęarchiam uenientes,Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas eſt parua Campaniæ, quinq; ſtadiorum interuallo diſtans à Dicæarchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulẽter cõſtructa ſunt,opibus diuerſorum per tempora principũ magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultro manantibus, aptis ſaluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem,mox ut Herodem ſuſcepit,& primum ſermonẽ cum eo commiſcuit,conſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas, quibus accuſationes continebantur Herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi : conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tiberium,& cum Artabano Partho aduerſus Caium. Probamentũ autem huius rei dicebatur,quod haberet Herodes cõſtructionem immenſam armorum, quæ ſeptuaginta milibus pugnatorum ſuffeciſſet : hanc in armamentario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem,ſi

Accuſationes Agrippæ aduerſus Herodem

T uerum

uerum esset quod de armis nunciaretur. Ille uero cum aliter dicere nō posset, ne ue-
ritate conuinceretur, respondit esse arma. Tunc Cæsar ueram credēs accusationem,
tetrarchiam eius abstulit, & Agrippæ regno coniunxit: sed etiam omnes opes simi-
liter Agrippæ contribuit: ipsum autem æterno condemnauit exilio, habitaculū illi
constituens in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Cognoscens uero Herodiadem A-
grippæ esse sororem, opes & alia quæcunq; propria esse probarentur, ei restituit,
arbitrans in consilio uiri conscium non fuisse: tutabatur enim etiam eam quod soro-
rem Agrippæ cognouerat. At illa: tu quidem, inquit, imperator magnifice satis, si-
cut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti nō possum be-
neficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo constringor: cui so-
cia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna dere-
linquam. Tum ille magnitudinē animi eius indigne susципiens, simul eam cum He-
rode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi qui-
dem pro inuidia, quam circa fratrē gerebat, & Herodi ob id quod muliebres horta-
tiones & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidētia diuinitatis illatū est. Caius
autem primo quidem ac sequenti anno magnifice rebus utebatur, & mediocrem
semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud cæteros subiectos
amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, hu-
manum perdidit intellectum, & sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatē quæ
uera est inhonorans.

De statua Caij Cæsaris impedita ne statueretur in templo Cap. xv

ILlo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudæos ibidē habitan-
tes atq; paganos: terni ex unaquaq; parte legati mittuntur ad Caium. Erat uero
inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudæos plurimū blasphe-
mabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accusabat, quoni-
am Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio
subiectos, templa Caio fundare, altaria cōstruere, atque alia sicuti diis celebrare fir-
maret, à solis Iudæis duci proclamabat ingloriū: debere quoq; istos simulacris ho-
norare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huius
Philo modi durissima prolocuto, quibus eum in superbiam eleuari posse censebat: Phi-
lo econtra suscepit, qui præerat legationi Iudęorum, uir in omnibus quidē magnæ
gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philosophiæ quoq; nō ex-
pers: idoneus etiam defendere causas, & purgare quæcūq; accusationibus subiace-
bant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indi-
gnatione succensus est, ut crederetur aliquid sæuissimū perpetrare. Tū Philo egre-
diens è secretario, dicit ad Iudæos, qui forte circa illū fuerant, ut animo confidentes
existerent, neq; Caij furore terrerentur: nam propè esse, ut ipsis operibus deū repu-
gnare clarescceret. Interea Caius grauiter ferens, quod in tanto despectu apud Iudę-
os solos existeret, legatū in Syriam mittit Petroniū, successorem Vitellio, iubens ut
cum numerosa manu Iudæam inuaderet, & si quidē susciperent sponte eius simula-
crum, erigeretur in templo dei: si uero resistere molirentur, pugnando superans idi-
psum incunctanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæsaris exigēs,
pergebat, ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quan-
ta potuit congregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones assumeret, Ptolemaidem
uenit: ut ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore prælium posset agere

cum

cum Iudæis:inde quoq; consilium suum Cęsari per literas intimauit.Ille autem lau dabat eius sententiam, iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obedien tes essent,præliũ Iudæis intentius importaret.Interea Iudæorum multa milia uenì unt ad Petronium in Ptolemaidem,deprecantes,ne ad solutionem & ad transgres sionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulacrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus si placeret interimi postulabãt.Neq; enim possumus,inquiunt, quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne fieret interdicta est ab eo legislatore,cuius autoritatem non ualemus omnino contemnere:neq; illas constitutiones patuipendere possumus, quas proa ui maioresq; nostri usq; ad suum interitũ seruauere.Petronius autem respondit:Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret cõsilijs, & iusta uobis ad me hæc esset oratio:nunc autẽ Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi:ne si cõtempsero,aliud periculum maius incurram.Tunc Iudęi: quoniã, inquiunt, ita sapis ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neq; nos legis diuinæ præcepta transgredimur,qui uirtute maiorum nostrorũ & la boribus instituti, huc usq; sine transgressione uiuimus:neq; in tantã ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam,ut quę à deo interdicta sunt fecerimus,uel aliquibus bo nis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixũ animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus,spem gerentes fortissimam,deum nobis auxilia turum in præsentia,& mercedẽ postea reddituru m, si pro eius cultura fuerimus ali qua mala perpessi.Si uero tibi uoluerimus obedire,non solum infamiam debilitatis incurrimus,quod timore transgressores legis efficimur, uerumetiam immaniter of fendimus deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; pro positum,& sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simu lacro,nec sine multa cæde negotiũ illud euadere:assumẽs omnes amicos, & cuncta sua seruitia,in Tiberiadem pergit,uolens Iudæorum instituta cognoscere,uel cuius modi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudæi uero magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant immminere periculum, sed magis iudicabant subi gi,quàm impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia Petronio in occursum uenì unt,ad Tiberiadem undiq; confluentes:& supplicationibus utebantur, ne cogeren tur ad talia,ut pollueretur ciuitas erectione simulacri.Ad hęc Petronius:Et pugna bitis,inquit,cõtra Cæsarem,neq; illius potentiam,neq; uestram putantes infirmita tem? At illi: Minime nos,inquiunt,pugnare disponimus,uerumetiam sumus mori parati,antequam legis nostræ mandata soluamus.Simulq; in faciem prostrati,pe rimi se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, cul turam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigetet. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terrę mandari. Tantus quippe eos morien di feruor accenderat,ne simulacrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elicias maior, alij quoq; optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsenti cõsuleret, neq; de tantæ multitudinis per ditione cogitaret:quin potius scribendum Caio decerneret,significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulacri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere,sed & in occursum suũ uenisse:& pugnare quidem

Mittitur Petronius cõtra Iudæos

Constantia Iudæorum

Modestia Petronij & prudentia

nec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores suę legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrẽtur: fortasis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, necp talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijcp qui cũ illo erant, talibus Petroniũ deprecabantur. Petronius uero instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiã Iudæorum constantiã: sæuum quocp ratus, ut multa milia hominum per ipsum darentur in mortẽ, si uellet Caij furię ministrare: simul etiã se deũ offensurũ, & cum pessimis postea spebus aduiuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio, ut eius animo mitigato, nihil per eũ iniquũ contingeret: aut si forsitan indignatione cõmoueretur, quod eius mãdata minime compleuerit, & aduersus eũ aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominũ multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudæorum (nam multa milia illic fuerant congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primo non suam, sed Cæsaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat, qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verũ non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremcp meum nõ pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam ut per me paternæ legis uestręq instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanacp uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestræ protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quod si etiam exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, summam omne periculum, omnẽ miseriam, quæcũcp corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereuntes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestræ culturam impendite. Ego uero Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tam per me quàm per amicos, quæ rei cõueniant agere nõ omittam. Hęc dicẽs, Iudæorũ dimitti congregationẽ iubet, ut culturæ terræ diligentiam exhiberent. Omnes aũt alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spẽ meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repente præsentiam, & adiutoriũ suum in omnibus fore Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens descendit pluuia

Pluuia inſperata

præter spem omnium. Nã illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullumcp signũ pluuiæ in cœlo fuerat uisum: sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, nõ solũ pluuiæ, sed etiam si unquam posset cœlum tectũ nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinẽ tanta inundatio uenit aquarũ, ut Iudæis spes magna fieret, in nullo frustratũ iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius aũt amplius obstupuerat, uidens manifestissime deum Iudæorum se consolatorem ostendere, & multum suam declarasse sententiã, ita ut nec illi forte contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caiũ, postulans ne tanta milia homi-

num contemneret,quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde ad tranſgreſsionem ſuæ religionis impelli: peritura quoq; tanta tributa, quæ ab illa gente darentur:memoriam etiam non bonam Romani nominis in poſteriora tempora relinqui: ſuper hoc quoq; uirtutem diuinam Iudæis præbere præſidium. Nam exploratũ eſſe firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiuſmodi literas deſtinauit. Agrippa uero rex(iam enim tũc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaq; Caij creſcebat. Et forte quadã die epulũ præparauerat Cæſari, ubi magnam impenderat diligentiam,ut omnium in cibis elegantiam uinceret,omnesq; ſuauitates & delicias ſtudioſius prouideret, ita ut non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus epularum,ſed nec ipſe Caius multum cupiens ei poſſet æquari. Tunc Caius admodum admiratus tam ingenium eius, quàm magnificentiã animi, quod ſuper uirtutem ſuam ſumptus expenderet ut ſibi placeret,uoluit munificentiam Agrippę remunerare. Tũ itaq; ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus,cũ ab Agrippa ad potum inuitaretur: & primum,inquit,quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore,quem circa me ſemper habuiſti,ut etiã apud Tiberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute prędituṁ, & nos amore ſuperantem,indecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaque,quod antea minus feci,modo perficere,& tantas tibi munerum copias attribuere,ut magnum momentũ tuis opibus,& tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, exiſtimans quod poſceret aliquos reditus ſibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat timens, haud ſuam uoluit aperire ſententiam: ſed reſpõdens confeſtim Caio,quia neq; primo lucro,ſed eius gratia delectatus, ut contra Tiberij præceptum ſtudium accurationis ei impenderet, neq; modo ſe aliquid agere intentione lucri, ſed ſola eius gratia ſemper ſe fuiſſe contentum aiebat: nam & multa ſibi ab eo & maiora fuiſſe donata: quæ ſi tua,inquit,uirtute tuaq; potentia minora ſunt,meo tamen,hoc eſt, accipientis merito & dignitate mea multum conſtat eſſe maiora. Caius autem obſtupeſcens eius continentiam, magis inſtabat ut diceret, quid ſibi cuperet donari. Ille quoniam,inquit, ô domine,magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exiſtimas,poſtulo nihil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat,nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto, quod tibi & opinionem pietatis efficiat, & diuinitatis mereatur auxilium, unà etiam mihi glorię fuerit apud audientes: quod nihil à te petierim, ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur, ut erectionem ſtatuæ, quam in templo Iudæorũ faciendam Petronio præcepiſti, ultra nolis effici. Et ille quidem, licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur iudicaret Cæſar, nihil aliud niſi mortem afferret illa petitio: ergo quamuis periculoſum eſſe cenſeret,tamen cõtemptis alijs ſibi neceſſarijs & utilibus,illud Cæſarem poſtulauit. Caius autem,tum eo quod ab Agrippa taliter fuerit accuratus,tum quia indignum exiſtimabat mendax coram tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expetere, paululũ ſui pœnitens, mox uero uirtutem Agrippæ miratus, quod ſuum regnum non reditibus,nõ pecunijs, nõ alio quocunq; munere amplificari cupiuerit,ſed pro conſeruanda lege,culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit,conceſſit: ac ſcribit ad Petroniũ, laudans quidem eum,quod exercitus inſtruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus,& omni niſu laborauerit in- *Literæ Caij ad Petronium*

iuncta perficere. Verum ſtatuam, inquit, ſi contigerit erexiſſe, ut conſtituta eſt per ſeueret: ſi uero necdum erecta eſt, nihil ultrà fatigandus exercitus, & auxilia dimittenda: teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda, cõuenit proficiſci: nam ultrà iam opus non habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo, uiro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Caius quidem talia ſcribit Petronio, antequã ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mẽtes omnium tumebant, atq; talia uoluntatum eorum indicia monſtrabantur, ut ſi forte contrarium nuncium adueniret, parati eſſent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari ſe nullo modo ſciens: ſed beatitudinem iudicans, ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret: poſtea ſcribit Petronio huiuſmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quę tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, & cuncta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipſum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam cõcitaſti: ut exemplum efficiare cunctis, & præſentibus, & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem Petronio, non tamen ipſo uiuente perlata eſt. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantũ ut etiam ante hanc epiſtolam alias literas accepiſſet, in quibus de morte Cæſaris certior redderetur. Non enim obliuiſci poterat deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna ſubierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præſtitiſſet: & Caium de medio auferens, mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit, cooperatus eſt autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata eſt, tam Romæ, quàm in unoquoque regno: ut dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ nanq; ſenatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt non poſt multum temporis, quàm fuerat epiſtola ſcripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Cauſam autem per quam extinctus eſt, & totum ordinem inſidiarum, narrabo procedente ſermone. Petronio uero prima uenit epiſtola, mortem indicãs Caij: poſt aliquantum uero temporis ea, in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur: ubi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit, pro honore quem exhibuit templo dei, & pro adiutorio quod Iudæis præſtitit, ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Prouidentia dei erga Petronium

De actis Aſinei & Anilei fratrũ, & maxima ſtrage Iudæorum in Babylonia & Seleucia. Cap. XVI

COntigit etiã per idem tempus Iudæis illis, qui in Meſopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoq; multa cædes accidit, quanta nunq; ante refertur in hiſtoria: de qua cuncta diligenter abſoluam, ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuẽ. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodũ populoſa, habens circa ſe plurimã fœcundamq; regionẽ: quæ cum alijs plurimis bonis, tum etiã hominibus ipſa referta eſt, hoſtibus quoq; inadibilis. Nam eã Euphrates undiq; circumiens, in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiã mœnibus eſt munita ſublimiſſimis. Eſt aũt alia ciuitas, cuius Niſibis uocabulum, circa eiuſdem fluminis fluenta con

Neerda oppidum

Niſibis oppidum

ta conſtructa: unde Iudęi quoq; natura confidentes locorum, cenſum quē ſolent in honorem dei tribuere, ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebāt. Sed etiam alia munera decora tēplorum illis ciuitatibus habuere: nā eis ueluti penu, uel promptuario munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc aūt in Hieroſolymam, cū tempus exposceret, pecunias dirigebant. Plurima quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaque duo quidam homines, Aſineus & Anileus nomine, Neerdatenſes quidem genere, & inter ſe germani fratres. His præceperat mater (nā patre orbati fuere) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiā plures apud eos uirorū, eis exerceantur operibus, quæ uſui marino proficiāt. Hos quadā die magiſter, qui eidē operi pręerat, apud quem etiā ipſam artē didicerant, de aduentu & tarditate culpauit, eosq; uerberibus ultus eſt. illi uero grauiter hoc ferentes, arma quantacūq; in eius domo ſeruabantur, abripiunt: & pergunt in quendā uicum, qui diruptio fluminū uocatur, ubi optima ſolebant paſcua germinari, ibiq; ea repoſuerunt. Quo facto, cōgregantur ad eos plurimi iuuenes, quotquot egeſtate laborabant. Hos armis inſtruūt, ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandā ſibi extruentes arcē, demandant uniuerſis, qui per illa paſcua armenta ductabant, ut illis cenſum redderēt, atq; ex hoc & cū eis amicitiam haberent: & aduerſus hoſtem qui depopulatū forte prorumperet, auxilio fore ſe firmabant. Illi uero dicto audientes fuere, nō enim aliter facere ualebant, & ex pecoribus mittebāt quantacūq; iubebantur: ac proinde manus & uirtus illis amplior accedebat, & poteſtatē habebant quæcūq; animus uellet efficere, alios fugare uel lædere, alios regere uel curare, nō ſolū incolas regionis, ſed etiā quos forte tranſire cōtingeret, nomenq; eorum formidoloſum ſatis habebat, & per ſingulos dies de eis ſermo creſcebat: donec ad regem Parthorū uſq; peruenit tumor. Satrapa uero Babyloniæ, poſtquam iſta cognouit, uoluit eos in ipſis initijs reprimere, antequam eis licentia creſcente malum amplius oriretur. Et congregans manū quamplurimā potuit, ſed etiam ex Parthis Babylonijsq; quàmplurimos, aduerſum eos repente tendebat, nolens eos nunciū ſui antequam ueniret, accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, & ueniens in quendam nemoroſum locū, ibidem latitabat. Et ſequenti die (illuceſcebat nanq; ſabbatum, in quo Iudæi nihil operantur) ratus eſt reſiſtere non auſuros, atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſe abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locū, ut cum proximus fieret, ſtatim in eos irrueret. Sed Aſineus, ſic ut forte cum alijs nonnullis cōſederat, ante quos arma fuere iacentia: ô uiri, inquit, hinnitus equorū meas aures allapſus eſt, non equarū amor: ſed equorum uiros uehentiū hinnitus ſcio exiſtere: nam etiā ſtrepitum frenorū ſimul aduerto. Vereor itaq;, ne nos circumfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiā ex uobis ſpectatum procurrat, qui nobis quidnā iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutū fuiſſe, & deceptum potius ueriſimilitudine ſonitus, quàm uera ſentiſſe. Et ille quidē huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce ſimul quidam adueniunt ſpeculati negocium: & celeriter accurrentes, neque tu, inquiunt, falleris, ſed integre coniectaſti, quæ aduerſus nos geruntur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eo præſertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Aſineus porrò, non ſecundum ſpeculatoris ſententiam quid deberet fieri decernebat; ſed legale magis exiſtimans, ne de-

missis manibus pereuntes, lætitiam hostibus exhiberent, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illū erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerūt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cūcta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupefactus super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium, & mittit ex armigeris fidelissimum, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læsus à uobis, & quamuis sua prouincia deprædata, tamen nulla circa uos indignatione, qua debebat, accensus est: sed consideratione uirtutis uestrę, magis in uestram gratiam factus attonitus, misit me dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniatis, & eius habeatis amicitiam, nullum dolum aut insidias formidantes: dona etiam se daturū promittit, & honoribus sublimare, ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum muneribus mittit, quæ prępparare potuerūt. Et ille quidem ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens Anileū uenisse, interrogabat causam, cur etiā Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quod timore suū aduentū subtraxerit, cœpit per deos patrios obtestari, nihil se malifacturum in eos, si se eius cōmitterent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam quisquam inter eos, postquam dextram præbuerit, mentiatur: nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidē ista gerens, mittit Anileū persuasurum fratri, ut ad eum etiam pariter ipse aduenire t. Agebat aūt hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eo quod in aliena regiōe facile possent ab imperio suo decedere, ut anteq; tale aliquid contingeret, ipse illos per amicitiā occuparet. Timebat etiā ne in Babylonia plurimi se Asineo cōiungerent, & ille manu ualida congregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facile se à Persarū imperio defensaret. Et ille quidē talia reputās, mandabat Asineo. Anileus aūt persuasit fratri, intimans ei munificentiā & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebant. Ille autē eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur Asineum, quod ita magnanimus extitisset, cū corpus possideret ad uidendum breue, & quod contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatēq; considerās, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendēteq; Asineū uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomen indicante, omnemque uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi contribui, ut eum occideret, atque iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus est, ut Pathorum iniurias ulciscaris: discedentem uero, si cupis, insequere: eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaq; facto accersiri iubet Asineum, Tempus tibi est, inquit, ô iuuenis ad propria discedendi, ne forte plurimos ad te ductorum irites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionē, ut eam lædi à latronibus nō permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine

hanc

hanc reciprocationē accipere, qui tibi fideles animos omnino ſeruauerim: neq; ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitū iritati, ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus cōpetentibus, in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus, oppida conſtituit, & caſtella quæ primo fuere reſtaurando confirmat, atq; ita breui magnus effectus eſt: tantaq; per eum negocia gerebantur, quāta nunquam ab alio ante ipſum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiā ab ipſis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebātur. Nam ſolam Babyloniorum honorificentiam habere minorem ducebat, quàm ſuæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Meſopotamia gerebantur, ex eius poteſtate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata creſcebat, & bonorum omniū uigore ac flore pollebat. Sed dū tali proſperitate fruerentur, ſubito malorū illos occupauere principia, quæ huiuſmodi cauſis occipiunt. Poſtquam enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnā peruenere potentiam, cōuertuntur ad iniurias perpetrandas, & tranſgreſsiones paternarū legum, cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq; Parthorum quendā ductorem inuadunt, qui ad gubernādam illam miſſus fuerat regionem, quē etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculū ſpectantibus apportaret. Hanc Anileus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens, ſiue proprio uiſu conſpiciens, adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare, eumq; hoſtiliter inuadens interemit, illam autē abripiens ſibi coniunxit. Quę mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus Anilei domum ingreſſa eſt, ſed tam ipſi quàm Aſineo fratri, magnorū malorū deportauit aggeriem, per huiuſmodi cauſam: Cum enim illa poſt mortem uiri, deorū ſuorum ſimulacra ſumpſiſſet, quæ more paterno tam ab ipſa quàm à uiro eius religioſe colebantur: cœpit ea domi habere, & ſimili cultu uenerari, ſed etiā eū alicubi forte pergebant in exteras regiones, ſecum illa ſimulacra portabat. Et primo quidē latenter hunc ritū religionis exercebat, poſtea cœpit etiā marito monſtrare, quali modo uel lege deos illos cum primo ſuo coniuge coleret. Tunc ſocij eorū, qui ab eis inter primos honorabantur, primū quidem ad ipſum Anileum locuti ſunt, quia nō deberet Hebraico ritu contempto, & neglectis ſuis legibus, eam mulierē accipere, quę cōtrario ritu aliam religionem habens, interdicta ſibi ſacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illū aiebant rebus ſuis bene conſulere, ne forte amore mulieris, & uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens ſeq; regnumq; ſuum peſſundaret. Sed cū nihil proficerent talia cōmonentes, uirum etiam quendam illorū, qui maxime inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus ſit, interemit. Ille uero moriens, maledixit ipſi Anileo fratriq; ipſi Aſineo, cunctisq; ſocijs, ut ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidem, quod tale in ſe facinus perpetraret: illis autē, quod non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, niſi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audiſſent, ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus Anilei, quod in legem patriam iniuria gerebatur. Itaq; plurimi cōgregati, ad Aſineum accedunt, & eum magnis uocibus increpabāt, dicentes: Bene quidem eſſet, ſi neq; primum tale aliquid fieret: ſed quia iam factum eſt,

ſaltem

ſaltem nunc correctio conſequatur, antequàm illud peccatū illi cum cæteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra conſuetudinem legis ipſorum: & ſuperſtitionē mulieris, quę in iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognoſceret magnorum malorū fuiſſe cauſam & fore, uerūtamen uictus conſanguinitatis fauore tolerabat: ueniāq; fratri dabat, quod fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eum in dies accuſationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compulſus eſt, increpans eum, & quieſcere de cætero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad ſua propria parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumultū, quí propter ſe populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Aſineo. Quo ille accepto, defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit, ſolū ſui iudicem habens, quem ſentiebat ſuo amore conſtrictū. Portò Anileus ſolus regni moderamina excipiens, exercitum ſumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco conſtituti, & regis Artabani filiā in coniugio poſſidentis. Vbi cū irrumperet, omnia prædæ dedit & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numeroſum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias opulentiāq; pertinere noſcuntur. Sed cum hęc Mithridates audiſſet, quod talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta, graui ter tulit, quod ipſe ante nihil læſiſſet Anileū. Anileus uero quod exordium tantæ ſumpſiſſet iniuriæ, tanta in ſe dignitate cōtempta: congregansq; cū plurimū potuit equitatū, ſed etiam ętate feruentiū non minimā manum, aduerſus Anileum uenit, & cōtendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antequàm ad eum ueniſſet, in quodam uico occulte caſtra cōſtituit, ut inde proxima die in hoſtes irrūperet: quoniam ſabbatū illuceſcebat, cum à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus aūt iſta cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cum alia integre nunciaret, tum etiā uicum intimabat, ubi Mithridates manſionē fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, caſtris egreſſus eſt, cunctis ignorantibus, quod aduerſus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartā uigiliam, hoſtes inuadit, alios dormientes obtruncat, pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, ſecum ducebat, ſuper aſinum nudum imponens, quod ualde ignominioſiſſimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum propriū peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contrà ipſe conſilium aliud dicebat, non rectum eſſe dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & neceſſitudine connubij apud regem Artabanū magnifice honorabilem: nunc autem utcunq; tolerabile cēſeatur eſſe quod factū eſt: quoniā & ſi iniuratus eſt Mithridates, uerum tamē beneficio ſalutis erit ſe liberātibus gratiā debiturus: ſi uero quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanū patienter laturum, ſed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia conſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter cōſanguinitatem qua regi coniunctus eſt, & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, cius mulier exprobrabat, niſi feſtinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate cōſtitutus, ſupplicia ſumere de his qui contumeliā ingeſſiſſent. Turpe nanq; illa eſſe dicebat, ut ſalutem eligeret poſtquam captiuus in manus Iudæi hominis fuiſſet: & nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet, aut ſe per deos iurare coniugij fœdera ſoluturam. Has

Anileus ſuperat Mithridatem

ille

ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferens, magnanimitatẽ etiam mulieris metuens,ne inter eos cõiugium ſolueretur, non ſponte quidem neq; uolens congregans manũ quàmplurimam potuit aduerſus Iudæos tendebat,intolerãdam & ipſe ſalutem æſtimans,ſi Parthus impune fuiſſet à Iudæis repulſus belli certamine. Anileus aũt,ut cognouit ad ſe tendentem cum multa manu Mithridatem,inglorium iudicauit ſi in locis ſuis maneret, & non magis anteueniens hoſtes,occurreret, ex proſperitate prima confidens iterum ſe pugnaturũ, credens audentibus uirtutis etiam robur accreſcere. Multi itaq; illi ſuperiorum exercitus ſe coniunxere, ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos, & in ipſa prima facie terrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaq; illo die ſtadia nonaginta, per loca uaſta & inaquoſa iter facientes:ſed medio die, ardore ſolis ingenti,ſitis Iudæos occupat.Mithridates autem apparens cõtinuo,feſſos itinere,ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec æſtũ nec arma ferre ualentes,profugiunt,Parthi uero inſequentes,magnam cædem faciunt,Iudęorũ multæ myriades occumbunt.Anileus aũt,& quotquot circa eum erant, in ſyluam ſe recipiunt. Mithridates uero magnam uictoriam ſumens,magno gaudio cœpit exul- *Victoria Mithridatis*
tare. Congregatur autem ad Anileũ infinita multitudo hominũ peſſimorũ, & ſuam ſalutẽ paruipendentiũ, quos Anileus ſuſcipiebat,uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat:ſed haud ſanè ſimiles illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum.Sed etiã cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorũ,eoſq; paſſim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati,mittunt tamen in Neerdam ad Iudęos qui ibidem habitabant,tradi ſibi Anileum expetentes.Illi uero nequaquam illorum ſermonem accipiẽtes, neq; cum traditione Anilei pacẽ facere uolentes, prouocabãt eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiſere, ut ad Anileũ uenirent, & cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur.Babylonij locum integre ſpeculantes quo ſe cõſtituerat Anileus, & cuncta diligenter inſpicientes,occulte nocte ſomno oppreſſos inuadunt,necantq; quantoſcunq; reperiũt, ipſumq; Anileum obtruncant,atq; hoc modo Babylonij iniurijs Anilei,& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magno conſtabat odio,quod circa eos detinebatur: Nã penè ſemper inimicitias exercebant.Cauſa uero huius iræ fuit,lex eorũ paterna, quam ille oppugnabat: & propterea ſibi ſemper inuicẽ æmulabantur:unde ſi eorum quiſquam opportunitatẽ inuenerat,ab iniurijs nõ parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereũte Anileo,cœpere Babylonij Iudæis inſtare.Illi uero & grauiter ferentes impreſſionem Babyloniorũ, & repugnare penitus nõ ualentes,in Seleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt.Seleu- *Seleucia*
cia ciuitas eſt admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabricatus eſt. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantiſſimi. Eſt ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinq; quidem annos illæſi,& expertes malorũ fuere.Sexto uero anno(nam Babylonię corruptio eorũ magna contigit & ruina,& ob hoc plurimi in Seleuciam magis magisq; cõfugiunt)eos amplior ibi clades ſuſcepit,propter cauſam quã breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduerſus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebantur,ſed Græci ſemper ſuperiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudæi,qui aduenerant.Syri aũt ſeditionem mouentes,cœperunt ſuperiores exiſtere, ex cõſenſu & auxilio Iudæorum, hominum inconſiderate ſe in pericula præcipitantium, & intentionem ſolam ad bellum gerendum habentium.

Tunc

Tunc Græci hac ſeditione ſuperantur. Illi uero nullam aliam rationem cernebant, qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum, & dignitatem reformare, niſi Syros à Iudæis ſepararẽt. Vnuſquiſq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cũ quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem inter ſe, amicitiamq; cõponunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte, pacta quibus pax & concordia ſeruaretur, inſtituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur, ut cũ Iudæis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuãdunt: interimũtq; ſuper quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur oẽs præter admodum paucos, qui forte aut amicorũ, aut uicinorũ miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, diſcedunt exin de Cteſiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi conſuetus eſt Parthorũ rex per ſingulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudęorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudęis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam, & in Niſibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos acta ſunt, huiuſmodi fuere.

Cedes quinquagies mille Iudęorum

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER DECIMVSNONVS

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidijs extinctus ſit. Cap. I

CAius autem non in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabãt, iniuſtitię ſuæ demonſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat quaquauerſum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales ante nunquam hiſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omniũ Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus æſtimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſe natum, & omnes quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi cõſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduerſus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus autẽ penè pares ſenatoribus exiſtebant: propter quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos ualde inhonoros habuit: plurimoſq; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uero ſibi cultum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: ſed etiam in templum Iouis ueniens, quod Capitolium quidem uocant, magis aũt uenerabile illis eſt omnium templorũ, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania cõſtituta eſt, ad Meſſanam, quæ alia quoq; maritima ciuitas eſt, graue putans uti remis tranſitumq; facere, putansq; ſibi ſubijcere etiã hoc elementum poſſe, uelut domino maris exiſtenti, talia etiã uolebat in fluctibus gerere, qualia

Caij crudelitas & arrogantia

qualia ſolet terrę natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia fermè trecenta in medio mari, & intra tam uaſtum ſinum, pontem conſtruere, ſuper quē carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorū paganorū nullū non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra ſimulacra, atque omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchriori loco. hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolum autē ſuam domū, ſed etiam hortos, aliaq; ſua habitacula, ubicūq; terrarum Italiæ cōſtabant, ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiam Iouē Olympiū, qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur, quē Phidias Athenienſis fecerat, auſus eſt in Romanā transferre ciuitatem: non tamen ad effectū res perducta eſt, architectis dicentibus ad Menniū Regulum, cui res illa fuerat imperata, quod ſi illud ſimulacrū moueretur, aliquod malum poſſet accidere. Fertur autem Mennius, etiā prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negociū. Veruntamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Caiū, unde periculū mortis illi protinus imminebat: euaſit tamē, quoniā Caius morte præuentus eſt. Intantū etiam proruperat eius inſania, ut cū ei filia fuiſſet exorta, eam perducēs in Capitoliū, ſuper genua ſimulacri cōſtitueret, cōmunē ſibi natā Iouiq; cōfirmans, duos patres uni proli cōſtituens. Et hęc illum etiam talia perpetrantē, prò nefas, homines tolerabāt. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationē excitare dominorū, quęcūq; uellent in publicū crimina deportare. Illi autē, quæcunq; illis peſſima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernētes gratū illi fore, quicquid mali dixiſſent: ita ut etiā Claudium auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur, aduerſus patruū ſuum geri capitale iudiciū: ſperans etiā ipſum, quo faciliorē potētiam aduerſus cæteros adipiſceretur, extinguere: non tamen aſſecutus eſt quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa repub. diuerſis malis, diuerſisq; calūnijs, ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubiq; inſidiæ gerebātur: ab alijs quidē, ut ſuas iniurias quas paſſi ſunt ulciſcerentur: ab alijs autē, præuenire dominos cupiētibus, cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniā corruptis legibus, & hominibus in afflictione cōſtitutis, nō paruū beatitudinis momentū mors illius hominis apportauit: ſed etiam genti noſtræ, quæ breui iam omnis interiiſſet, niſi mors illū celeriter occupaſſet: uolo ſuper eo cūcta diſſerere. Nā aliàs quoq; magnā felicitatē confert hominibus, & ſolatiū in calamitatibus cōſtitutis: ac etiā correctionem his, qui putant proſperitatē eſſe perpetuā: docetq;, ne rebus ſecundis quiſque peſſime cōmutetur, ſed uirtutis ſtudiū eſſe percolendū. Vias equidē tres mors illa parauerat: & harū uniuſcuiuſq; uiri boni primatū in conſilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hiſpanię ciuitate originē ducēs, cōgregauit plurimos, ut ſiue per illos, ſiue per ſemetipſum alacriter Caiū interimeret: alterius autē principatū gerebat Caſſius Chærea tribunus: ſed & Minutianus non paruā partem hominū ad hoc opus aggregauerat. Cauſa autē erat illis odiū, quo circa Caium uniuerſi tenebātur. Et Regulus quidem iracundiā eius, & iniuſtitiā, qua in cūctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cū multis aduerſus Caium cōſilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebātur ad cauſam: Minutianus autē, ut Lepidū ulciſceretur amicum ſuū, hunc enim cum aliquibus ſuis cōciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat, ne à Caio ſimiliter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis ſibi

Cōſpiratio aduerſus Caligulam

mortem imminere,festinabat suũ præuenire periculũ. Chæreas uero confusionem suam,& Caij opprobria nõ ferebat,quibus eũ arguebat,quod quasi nihil in se fortitudinis haberet,insuper etiã periculum sibi per singulas dies imminere cernebat.

Mors Caij omnibus optabilis Mortẽ quoq; Caij,omnes honestũ opus & liberũ libẽter excipere reputabant:cæteri uero cupiebant super hoc habere cõmune consiliũ: uidentes tantas iniurias,& exemplũ prauum dari cupientibus principatũ. Omnes ergo,ut tantis cladibus liberarentur,desiderabãt aduersus Caium aliquid geri:decere nãq; ad talia negocia bonos uiros accedere,pro salute pietatis,& imperij macula auferenda etiã cum suo discrimine. Super omnia autẽ Chæreã ad opus gerendũ excitabat melioris famæ cupiditas:& quia cernebat facilẽ sibi aditum fore ad Caiũ: tribunus nãq; erat,& per hoc se opportunitatem repertutum putabat,quia perimeret Caiũ. Interea ludi Curules agebantur,circa quæ spectacula magnũ geritur à Romanis studium. Cõcurrunt enim alacriter ad circũ:& pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus cõgregatione facta,deposcunt. Illi uero,quod multitudini nõ iudicant resistendum,confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium,cũ omni intentione postulationibus utentes,ut cẽsuum releuationes efficeret, & grauedines cunctas auferret. Ille uero nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens,iubet clamantes abripi,& sine ulla dilatione cõfestim interimi. Et ille quidem talia iusserat:quibus autẽ præceptũ erat,iussa complebant. Plurimis itaq; pro hac causa morientibus,populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt,uidentibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæreã excitabant,ut magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio perficeret, & eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij,rem uoluit aggredi,& tamen cõsideratione reuocabatur:non se cernẽs inuenire opportunitatẽ,qualem negotio aptam esse iudicabat: uerens, ne frustra ad tantum opus accederet:sed ita rem moderabatur,ut consilium animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat,non libẽter conuersationem sustinens Caij. Cum autem eũ constituisset Caius super omnes publicas functiones,& cætera alia quæ Cæsaris erant inferenda thesauris,per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorem sibi uirtutem implendi operis aggregabat,quod more suo magis rebus utebatur,cui Caij obediebat imperio:parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiam prouocauit Caium,ita ut eum de mollitie & de socordia criminaretur,nõ ualentem sicut ipse uellet, pecunias cõgregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina,omni cõfusione plenissima. Et hæc quidẽ cum alijs increparet,ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorũ,quas ipse cõstituerat. Stolas nãq;

Mollities Caligulæ muliebres induebatur,& circumpositionẽ crinium complicatorum adhibẽs, aliaq; quæ ad ornamentũ cultumq; muliebrẽ pertinent,ipse sustinens,huius cõfusionem criminis audebat alijs exprobrare. Chærea autẽ,quando hæc uestimenta Cęsar sumebat,indignatione ferebatur:maxime autẽ,cum illa uestimenta ministris irridentibus redderet,ita ut etiã tribuni in derisionem eum haberent & opprobriũ. Nam cũ sumpturi essent ministri à Cæsare muliebria uestimenta, prædicabãt aliquas ut cõsueti erãt,ad lusum illũ proferre facetias. Propter hoc etiã ei fiducia maior accessit,ut socios quosdã acciperet,quibus se ostenderet,non pro causis minoribus indignari

gnari. Nam erat etiam Pompidius ſenatorius, qui penè per omnes ordines & gradus adminiſtrationis tranſierat. Epicureus autem erat, & propter hoc otij & quietis ſtudioſus. Hunc Timidius inimicus eius accuſauit, quod poſſet Caium maleficijs turpibus infamare, eo aſſumens Quintiliam mulierẽ, quæ in rebus ſcenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat & ſtudium: nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur: accuſatio autem erat falſa. Illa uero graue iudicante, teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chæream ſine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunque tormentis opus eſſet, eodem Chærea utebatur: eo quod eum crudelius arbitrabatur miniſterium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & ſocordia culparetur. Quintilia itaque dum ad tormenta duceretur, conſciorum cuiuſdam pedem calce deprimens, ſignificauit eos debere cõfidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen & ſi nolens, tormentis eam adegit: timens propter illam ipſe ſubire periculum. Et nihil differens, eam in conſpectum Caij deducit, fœdatam tormentis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illam ſpeciem non ſuſtinens, ſed admodum compaſſus Quintiliæ, eo quod grauiter tormẽtis fuiſſet affecta, liberam crimine abſolutamq; pronunciat, & cum ea ſimul Pompidiũ. Ipſam tamen etiam pecuniarum dono munerator: unde illi ſolatium eſſet, propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non ſolum ſanitas eius corporis ex ſupplicijs corrupta erat, ſed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt, quod per eum homines torquerentur. Vnde quoq; ſuam iracundiam non ſuſtinẽs, dixit ad Clementem atq; Papinium: quorũ Clemens quidem ſuper militiam cõſtitutus erat, Papinius ſuper eos qui Caij fuere cuſtodes: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore conſtabant. Nam etiam eos, qui aduerſus eius principatũ coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus deſudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantũ, ut etiã ipſi Caio miſerabiles uideantur. Ita noſtram militiam cum nimia ſeueritate tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem ſe ferre quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu & colore manifeſtus: uerbis autem inſaniam imperatoris aperire, iniuſtum eſſe iudicauit. Chæreas autem cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti ſermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum eſſe cauſa malorum diceretur; ſi uero quiſquam rem, inquit, cum ueritate diſcutiat, inueniet ô Clemens, quod ego ſim totius mali cauſa, & hic Papinius, & tu qui Romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulſi Caij, ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ciues ſuos omnesq; ſubiectos, cui nos miniſteriũ exhibemus: & ueluti ſatellites atq; carnifices, ad eius crudelitates explẽdas extamus: & arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus, in noſtros ciues conuertimus, nõ pro libertate, nõ pro imperio Romano: ſed pro ſalute eius, qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubijcere. Nam ſimul & noſtra corpora, & noſtras conſcientias, per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio miniſterium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit,

Quintilia mima

cum fauore circa nos conuerſabitur,magis autem cũ ſuſpicione.Ad hęc etiam cum pereuntium multam ſtragem fecerit(non enim poterit Caĳ unquam ſæuitia termi nari,quoniam non iudicio in talibus cauſis intendit, ſed ſola libidine ad hominum cædem impellitur)tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget.Ad hæc Clemens conſilium Chæreæ manifeſtius approbabat:taceri autem iubebat,ne in plures ſermo ferretur:& diffuſis paſſim rebus quæ gerebantur,anteq́ res cõſequa tur effectũ,ſecreto prodito,& inſidĳs propalatis,ipſi ducerentur ad pœnã:ſed tem pore procedente,rem ſpei permittere,ut opportunitatẽ fortuna tribuẽte,opus gna uiter adimpleretur:ſe tamẽ dicebat per ſenectutẽ non poſſe audaciã gerere,ad tan tum negociũ inchoandum.His uero quę à te ô Chærea tractata dictaq́ ſunt, cau tius aliquid fortaſſis inueniã:decentius autẽ quis poterit inuenire?Et Clemens qui dem cõtinuo mutare ſententiam,omniaq́ quæ audierat,quæq́ ipſe dixerat, cœpit efferre per plurimos.Chæreas autẽ formidans,pertexit ad Sabinũ,exiſtentem ui rum dignum,quem etiam libertatis cognouerat amatorem,& propterea diſpoſitio nes illorũ temporum hoſtiliter abhorrentẽ.Opus itaq́ putans,ut celeriter quæ co gitabat inciperet,opportunũ ratus eſt,ut cum eorum cõmunicarent maximo timo re,ne à Clemente ſecreta proderentur. Super hæc etiã dilationes temporũ aliquid contrariũ reputabat allaturas.Cum autẽ libenter Sabinus tali cogitationi,taliq́ uo luntati cõſentiret,tũc quidem tacere ſe dixit,& ad nullũ de tali re ſuam proferre uo luntatem:ſi uero tempus & hominẽ nanciſceretur,tunc nõ ſolum ſilentiũ abiectu rum,ſed etiã ſuam uoluntatẽ manifeſtaturũ eſſe firmabat:ſed ſi aliquid utiliter uo lumus efficere,nihil dilationis penitus detur.His igitur dictis, exinde conuertuntur ad Minutianum,ipſis quidem ſtudĳs & uirtute parẽ,& ſimilia ex animi magnitudi ne cupientem:conſanguineum tamẽ Caĳ,ſed ſuſpectũ propter mortẽ Lepidi.Mul tam namq́ inter ſe amicitiam Minutianus Lepidusq́ poſſidebant:& propterea e tiam ipſe timore periclitabatur,ne ſimiliter eũ perire cõtingeret.Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis,ut putaretur aduerſus unumquemq́ ſingulari inſania pro rupturus.Propter hoc enim alterutri ſibimet erant pro rerũ neceſſitate formidini & uoluntatẽ,quam circa odiũ Caĳ gerebant,indicare nõ poterant.Ob huius utiq́ ſuſpicionẽ,nec deuotionem ſibimet aperte impendere præſumebãt.Dũ igitur con ueniſſent,& Minutiano honorem ſicuti prius exhibuiſſent. erat enim dignitate pręclarus,& cunctorum ore laudatus,inter principia ſermonum, præcedens ille uerba fecit ad Chęream:requirens quod ſignum illa die perceperit.Per totam namq́ ciui tatem grata Chæreæ uidebatur iniuria,quam per ſignorum dationem ipſe porta bat.Et ille inter uerba iucunda nihil motus,Minutiano reſpondit,eiq́ ſermonẽ de rebus talibus faciendum eſſe cõmiſit:& tu mihi,inquit,da libertatis ſignum,gratias agenti tibi,qui me amplius acuiſti,quàm egomet implere conſueui. Neq́ mihi ſer monibus iam pluribus opus erit,ſed hoc ſufficiet iudicio,ſi etiam tibi idem placeat, quod & mihi:quãdo & priuſquam cõueniremus,eiuſdem cognoſcimur fuiſſe com munionis.Vno itaq́ gladio ſum accinctus,qui ſufficere poſſit ambobus,in quo cõ ſenti fortiter,& accedamus ad opus.Princeps autem ſi uis,ipſe conſiſto,iubens ope ribus imminere.Quod ſi cepero tui cooperationẽ ſolatĳ,perſequar graſſatione ſer ri,conceſſa mihi te confirmante fiducia:per hoc enim ipſum quoq́ ferrum efficaci us ſolet exiſtere.Impellor enim ad actum non pro his quę patior ego,dum ſpe ipſe circumferar.Non enim hæc lenitas,mea pericula tantummodo me cõſiderare per mittit

Chereas Mi nutianum ſibi aſſociat

mittit:dum & liberæ patriæ atq; legibus, & ademptæ uirtuti, & tantæ condoleam peſti,quæ cunctos ſimul propter Caiũ apprehendit.Dignus enim ſum apud te iudicem fide rerũ huiuſmodi,quando etiam tu ſapere talia comprobaris.Tunc Minutianus conſiderans ardorem ſermonum eius,libenter amplexus eſt, & eius audaciam approbauit atque laudauit:& uale dicto,cũ uotis eum precibusq; dimiſit. Quidam enim aſſeuerabant,ea quæ contingebant quodã auſpicio fuiſſe firmata.Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam,uox cuiuſdam de populo fertur emiſſa,quę quaſi admoneret,dicens:Perfice quod agendum eſt,opitulante diuinitate.Quo facto,primum quidem Chæreas expauit,ne quis coniuratorum uideretur prodidiſſe ſecretum:nouiſſime uero conſiderando,quia hęc pro inuitatione dicerentur,ſiue commonente aliquo ſociorum,ſeu certe deo(qui cuncta humana reſpicit) conſulente,omnibus ad cõfortationem inſidiarũ cauſa patuiſſet,uniuerſi ſimul armati ſunt: alij quidem ex ordine ſenatorio,alij uero Romanorum militum qui conſcij eſſe uidebantur.Neque enim erat uir nobilitate ſeu felicitate prædituſ, qui Caij exitium non ardenter appeteret. Quapropter omnes quo poſſent ſtudio, ut uita priuarentur,totaq; confidentia atque uirtute, ad tyrannicidiũ erant & ſermonibus & operibus præparati.Nam & Caliſtus libertus Caij,uir unus potentia ſummi culminis eleuatus,qui nihil aliud poteſtate ſua, quàm tyranno æquus eſſe putaretur, timore cunctorum,& magnitudine pecuniarum,quæ ei nimis acceſſerant,eo quod eſſet in muneribus accipiendis,& iniurijs exercendis acerrimus,& uigorẽ ultra modum haberet,cum naturam Caij inſtabilem eſſe ſciret,& in quibus declinaſſet,nequaquam poſſe reuocari:& multas quidem alias periculi cauſas,necnon & magnitudinẽ pecuniarũ haberet,accedens latenter ad Claudiũ,ſperans quia ſi ei cederet principatus, deficiente Caio,honorẽ ſimilẽ ei præberet,eo quod illi gratiam & uerba clementiæ impẽdiſſet primitus,ait,quia iuſſus à Caio Claudiũ ueneno petimere,crebras huius rei dilationes quęſiſſet,ne talia perpetraret.Sed mihi uidetur,quia fingebat hęc Caliſtus,uolens capere Claudiũ.Nã neq; Caius ſtudẽs interfici Claudium honeſtas poterat occaſiones exquirere,neq; Caliſtus iuſſus optabilẽ rem Caio perpetrare, ſi diſtuliſſet mandata domini ſui,pericula potuit declinare.Sed Claudium quidem diuinitas à Caij ueſania liberauit.Caliſtus autem pro cõmendatione finxit hãc gratiam,quæ ei nequaquã probabatur iniuncta.Hi quidẽ,qui circa Chæreã erant,diferebãt quotidie, dum multos ſegnicies detineret:Chæreas autẽ nullã moram gerebat,ſed omne tempus ad agendũ opportuniſſimũ iudicabat. Nam dum Caius in Capitoliũ aſcendiſſet,ut pro filia ſacrificaret,uenit frequenter ad eum,& in imperialis loci culmine ſtantẽ,ac populo auri & argenti pecunias diſpergẽtem,dum hæc miniſteria gererentur,pręcipitẽ ex eminenti loco cogitauit impellere:cum ſe à nullo uideri putaret,nec inſidias feciſſe crederetur.Et licet nõ optata mors eueniſſet, ipſi tamẽ acceſſiſſet audacia,ut etiã præter ferrũ perimeret Caiũ.Tantũ habuit cũ coniuratis Chęreas ardorem,metuens,ne tempora opportuna diffluerẽt.Illi uero uidebant quidẽ eum pro ſua libertate ſolicitũ:poſcebant autẽ,ut paucum tẽpus uſq; ad ſolennitatẽ ſpectaculorum differret:ne dum conamen nequiuerit impleri,turba fieret ciuitati,dum conſcij requirerentur à Caio:& inſidiarum non ualeret utilitas in futuro:ſed hoc utile fore,ut in celebratione ſpectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc ſpectacula in palatio ob honorem Cæſaris,in paruo eius rotundo templo aguntur,qui primus poteſtatem populi cõuertit in ſeipſum,quæ ſcilicet Romani no-

Vox emiſſa in curia coniuratos exagitat

De Caliſto Caij liberto

biles cum filijs simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita facilis erat incursus, quando multa milia hominũ patuo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoq; custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facile deportarent. Expectabat ergo Chæreas, & ueniẽtibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, sine dilatione fortunę solatijs adimpleret: à quo tamẽ tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaq; Chæreas aduocans coniuratos, satis, inquit, ô uiri præteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiem, pro his quæ cum tanta uirtute tractata sunt, & neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, & potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum & nos de cætero debeamus esse liberi, & alijs causam præbere felicitatis, præteriti seculi honorem & miracula reparare. Illis uero nequaquam contradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neque actum hunc aduerse suscipiẽtibus, sed potius conticescentibus: cur, inquit, ô fortissimi, segnes sumus? An non uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum contempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanæ gloriæ auferatis opprobrium, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuste erimus confusioni obnoxij, si quis eum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppressæ? Ego siquidem nequaquã cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet constitens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipse audacius armatus est, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata conuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quod ei competebat, ut signum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo loca sibimet occuparent. Cumq; multa plebe atque cõpressione Caius exultaret, ita ut præ multitudine, neque senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unà cum seruis, Caius processu sibimet facto, Diuo Cæsari solenniter immolabat: cuius etiã spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quod factum Caio quidem præbuit risum, Asprenati uero augurium fuit apertum, qui scilicet unà cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caium ultra suam naturam illa die fuisse mitissimum, ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, præsidebat: & circa eum primi procerũ. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atrium, altera uero ad porticum, ingressibus & egressibus apta, quatenus non turbẽtur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic & alia cella, ubi lusores exerceri solent, atque cantores. Residente itaque populo, & Chærea cum tribunis non procul à Caio, (dextrum namque cornu Cæsar tenebat) quidam Batibius ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum consularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nuntiatum, ô Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, ô fortissime, inquit,

tace

tace: & mox uerſum Homeri ſubiecit, dicens: nequis alius maleuolus ſermonem exaudiat. Cumq; multa poma in Theatro ſpectãtibus ſpargerẽtur, & pariter aues innumeræ, & quæ pro raritate ſua ſunt comparantibus precioſæ, Caius lites & rapinas propter hæc actas libenter inſpiciebat. In illo ſiquidem ſpectaculo, duo ei augu*In ſpectaculo duo auguria Caio prouenerunt*
ria prouenerunt. Mimus namq; introducitur, quo actum eſt, ut iudex deprehenſus crucifigeretur, & pantomimus fabulam ſaltauit Cynaræ, in qua & ipſe occiſus, & eius filia Myrrha uidebatur: atque ſanguis mimica arte diffuſus, & circa iudicem crucifixum, & circa Cynaram & Myrrham. Conſtat autem, quoniam dies ipſe fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in ſpectaculum ingredientem, unus ſociorum ſuſtineret in ſpectaculo, uſque in finem, eo quod nouiſſimus erat dies, aut certe uſus balneis, atque cibis illic, deinde remearet, ſicut & prius. Minutianus iuxta Caium ſedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, ſurgens, cum etiam Chæream uideret egreſſum, pergebat ut confortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueſte, & quaſi per amicitiam, quò, inquit, pergis ô beatiſſime? At ille reueritus Cæſarem, cum timore reſedit, & paululum quieſcens, denuo ſurrexit, & abijt. Cui egredienti non impediuit iter Caius, credens eum ad neceſſaria progredi. Aſprenas quoque, cum eſſet & ipſe particeps operis, admonebat Caium, ſicut & prius, ut ingreſſus ad balneas atque prandium, ad ſpectacula remearet: quærens ut ad finem ſua tractata perducerentur. Illi ſiquidem, qui circa Chæream erant, exacuebant alterutros, quaſi tempus eſſet ſingulos præparari, ne ad opus abſentes inuenirentur, & negligentes opportunum tempus amitterent. Erat namque etiam dies, iam circa horam nonam. Chæreas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad ſedem eius: præſcius tamen, quia illic necem principis cum multo ſanguine ſenatorum, & ſimul equeſtrium adimpleret: licetq; arderet, melius tamen eſſe iudicauit, omnium tutamen libertatemq; ſeruari. Cumq; eſſent omnes ad ſpectaculorum uota conuerſi, Caius ſignum ſurgendi fecit: turbaq; repente facta, conuerſi ſunt coniurati, & populos impellebant, ut quaſi Caio ſecreti officium præberent, opere uero uolentes habere licentiam, ut eum in ſilentio trucidarent. Præcedebant itaque Claudius patruus eius & M. Minutianus ſororis coniunx, & Valerius Aſiaticus: quos etiam ſi uoluiſſent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uero ſequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam eſſet intra regalia, rectum dimiſit iter, ubi conſtituti erant famuli, qui ei gratifice miniſtrabant, Claudio ſcilicet præcedente. Et conuerſus eſt ad locum quendam anguſtum, ſilentio iturus ad balneas, ſimul & pueros qui uenerant ex Aſia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos myſteriorum, quæ erat celebrare conſuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti eſſe uiderentur. Tunc itaque occurrit ei Chæreas, ut ſignum peteret. Quo quaſi ad illuſionem eius ſignum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduerſus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Chærea de induſtria factum: ne Caius unius plagæ uulnere moreretur, ſed plagarum multitudine ſauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic ſermo credibilis, eo quod in huiuſmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam ſi Chæreas ita cogitauit, omnes ſtulticia præceſſiſſe credendus eſt, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem ſibi & coniuratis periculorum euaſionem acquirens, dum poſſent multæ machi*Chereas gladio Caium appetit*

nationes auxilium Caio conferre, antequam potuisset mori. Vnde certum est, quia Chæreas non circa supplicia Cæsarem restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiam acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & qua tenus res gesta cœlaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tempus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuique tractare. Caius itaque uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retentus, ne ulterius posset accedere. Quo facto, neque clamauit, neque uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, & ipse iam sua mente præstructus, impulit. Tum genu flexo cadentem, multi circumastantes, singuli adinuicem gladijs, & quasi ad certamina discerpserunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaque causa, Chæreæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit, primus tamen cogitauit quemadmodū gereretur, & primus cæteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipiētibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: necnon necessitatem suæ præsumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoque rem prior aggressus est, & uirtutem illius necis impleuit: atque nisum facilem Caio iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quæcunque cæteri gesserunt, Chæreæ cogitationi & labori manuum ac uirtutibus applicentur. Caius itaque hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas autem & cæteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter hæc utique, quæ fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi sæpius honoratum: cum & à militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustæ uiæ, in quibus hoc opus effectum est, & maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenere Germanici patris Cæsaris. Erat enim domus coniuncta regalibus, eo quod hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suæ potentiæ in talibus habitare noscuntur: & declinantes multitudinis inuasionē, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret adhuc pestis illata Caio, primum Germanis est agnita. Erant enim armigeri, æquiuocum gentis suæ Celticę habētes tagma, quorum patriæ mos est, importabili uti furore, sicut Hispanis, aut cæteris Barbaris: eo quod omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisque robusti: & impetu primo, quibuscunque congressi hostibus, prævalentes: cum non haberent uirtutis discretionem, pro utilitate cunctorum, sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quod pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginatis ergo gladijs, ingressi sunt domum, perscrutantes Cæsaris peremptores, quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantū uirtute & fortitudine maiorū quantum suo robore, cum monomachus esset, hanc obtinuerat dignitatem. His itaque requirentibus Asprenas primus occurrens exoluit pœnas: cuius uestem sacrificiorum sanguis, sicut prædiximus, cruētauerat, & non ei bonū feciſſe uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non ignorabāt. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibimet occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs cōtendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum

Caius confoditur

Chæreas conspirationis princeps

Germani ad ulciscendum Cæsarem armantur

agmine

agmine cõstipatus,frequentium uulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Anteius,ex ordine senatorio,Germanis sicuti priores occurrit.Is ut uideret Caium iacentem,& lætaretur,aduenerat:quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat: eumq; nec sic satiatus,militibus destinatis,occiderat.Aderat ergo Anteius,ut Caij uideret funus,turbataq; subito domo,dum se uellet occulere,furentes Germanos, & tunc subtiliter inquirentes qui Caium occiderant,etiã innoxios unà perimentes, latere nõ potuit.Et illi quidem ita sunt mortui.Cum igitur in theatrũ de Caij morte uenisset sermo,admiratio & incredulitas facta est.Alij namq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudum scirent sibimet utilem fore,hoc non sinebantur credere per timorem.Quibusdam uero hoc in desperatione erat,cũ neq; uellent circa Caium huiusmodi aliquid prouenire,nec uere hoc crederent, quasi non posset aliquis hominũ,opus huius uirtutis implere.Erant enim,quibus non erat grata mors Caij,mulieres & infantes,& quidam militum:alij propter mercedem,& qui ad nihil aliud,quàm tyranno cõueniente ad iniurias potentissimorum ciuium,illius ministerio erant præparati:mulieres autem ac iuuenes,propter spectaculorum & gladiatorum munera,in quibus solet uulgo delectatio ministrari,& propter carnium dilacerationes,quas in ludis agebat Caius,ut quasi populo uoluptatem exhiberet:propter ueritate autem ad satiandam suæ crudelitatis insaniã.Serui autem dominos cõtemnebant,& ad iniuriandum eos,eius fulciebantur auxilio.Facile namq; eis mentientibus contra dominos credebatur:eorumq; pecunias ostendentibus, & libertas & diuitiæ succedebant:nec accusationis metuebant pœnam, quibus erant proposita præmia,octaua pars substantiæ senatorũ.Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Caij peremptione sermo,eo quod aut præsciissent insidias aut optassent,de his quæ nunciabantur non solum gaudia retinebant,sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant,metuentes,ne cum uerum non appareret, pœnæ succũberent, quasi uota suæ uoluntatis aperientes.Illi uero qui insidias præsciebãt,amplius se cælabant:formidantes ne dum alicui amatori tyrannidis hoc panderẽt,proditi uiuente Caio punirẽtur. Nam & alius sermo fuerat dispersus in populo,quia res quidem à coniuratis fuisset tentata,non tamen Caius extinctus, sed ablatus à medicis, ductus fuisset ad curam:nullusq; erat uerax,cui se quicunq; cõmitteret,aut suam panderet uoluntatem. Nam & si quis amicus erat,propter fauorem tyranni uidebatur esse suspectus,& multo magis odiosus nõ poterat credi.Dicebatur autem senatoribus,à quibusdam eorum animos perturbantibus,quod inter ipsa pericula atq; uulnera,ut erat sanguine cruentus,uenisset in forum , & concionẽ habuisset ad populum:quæ reficiebant eorum mentes,neq; loca suæ custodiæ relinquebãt,formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa:quando nõ qua uoluntate discederẽt accusari poterant aut damnari:sed quemadmodũ uellent accusatores aut iudices.Cum itaque turba Germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedisset,cunctis spectãtibus metus suæ perditionis accessit:& ex omnibus aditibus terror erat, quasi repente ingredientium gladijs caperentur:& neque discedendi securitatem habebant,neq; in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruentibus,in theatro fragor eruptus est,supplicantium atq; dicentiũ,quia & quæ cogitata fuissent,(si tamen aliquid prouenisset)& quæ dicebantur gesta,nescirent:& deberent parcere, nec alienam præsumptionem eis,qui non essent culpabiles, irrogarent:sed exquirerent cõmissores,si tamen aliquod scelus probaretur esse commissum.Et illi quidem

Impetus Germanorum irruentium in theatrum

hæc

hæc & his potiora cum lachrymis & percuſſione uultus ſæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira ceſſauit & poenitentia ducti ſunt, in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exaſperati: portabant enim capita Aſprenatis & eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent in ſpectaculo poſiti, amplius ſunt concuſſi, pro dignitate uirorum, & miſericordia huiuſmodi caſuum. Quapropter & ſemetipſos à talibus ærumnis euadere non credebant: & incertum ſibi fore, ſi tanta pericula poſſent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuſte odiũ circa Caium habuiſſent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenirent, & ſpe totius cecidiſſent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenalium, & propterea magnitudine uocis utebatur, indutus ueſtibus diuerſi coloris, ad inſtar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & poſtea gerebantur. Is aptauit ſemetipſum uelut lugẽtem, licet & ipſe odio Caium haberet: eratq; timore ſuperior eius concio, atque militia, qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparare: & omnem ornatum, quaſi de chariſſimi principis morte amiſiſſe confingens, progreſſus eſt in theatrum, ut mortem Caij denunciaret. Quo facto, quies omnibus affuit, ne poſſent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde ſtatuas etiam Aruntius, & loca ſingula circuibat, reuocans Germanos, & cum eo tribuni, iubentes recondi ferrũ, atq; manifeſtantes Caiũ fuiſſe defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuerſos qui furorem incurrerant Germanorum, à morte ſeruauit: nam prius ſpem habentes uiuere Caium, à nulla factione penitus abſtinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent. Quem dum aperte mortuum cognouiſſent, ab iracundia diuerſorum & ſupplicio quieuerunt, eo quod uindicta illis utilis iam non eſſet: nec foret, qui eis pro talibus recompenſaret: deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere, ne ſenatum contra ſe prouocarẽt, ſi ad eos imperij ſumma deueniret. Igitur Germani à ſua rabie, quæ eos inuaſerat pro Caij morte, quieuerunt. Chæreas autem cum nimis eſſet de Minutiano ſollicitus, ne Germanorum fuiſſet inſania extinctus, ſingulos militum de eius ſalute requirebat, & Minutianum quidem Clemens adduxit in medium: ad Chæream uero conuerſus, cum multis alijs ſenatoribus, iuſticiæ & uirtuti teſtabatur, eius laudans cogitatum. & actum ſine formidine completũ, tyrannidem dicens ad nihilum fuiſſe perductam, eo quod iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non poſſet felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, ſed cum talica lamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum conſenſum, proprium facinus ſibi conſtituit inimicum, agendo iniurias diuerſorum, & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, ſibi hoſtes efficeret, & ſermone quidẽ alios eius eſſe peremptores, opere uero ſemetipſum ſine dubio perdidiſſe. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant, quando omnes abſcedere feſtinabant. Cuius mali tũc cauſa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quaſi ad curam aliquorum uulneratorũ, & mittẽs qui cum eo erant, ut quaſi ad medicinam neceſſaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur ſenatorum & plebis in foro. Et populus quidẽ inquiſitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & ſenatus: inter quos Aſiaticus Valerius, uir conſularis, ſtans in populo tumultuantibus illis &

Germani ab iracundia & furore quieſcunt

Alcion medicus

Valerius Aſiaticus

dirum

dirum esse clamãtibus,eo quod imperator eis ignorãtibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent:qui sunt qui Caiũ interemerunt? Vtinã,inquit,ego. Ad hęc autẽ & consules edicta proposuerunt,accusantes Caiũ:atq; iubentes populo simul & militibus,ut ad propria remearent:populo quidem multã requiem promittẽtes, militibus autẽ honores,si tamen solita disciplina cõsisterent,& nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus,ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent,& ad rapinas aut ad templorum spolia uerterentur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorũ,& maxime cõsentientes aduersus Caium:fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti,quasi in eis respublica resideret.

Sentij oratio pro libertate Romana,& mors uxoris filiæq; Caij. Cap. II

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio,alteruter de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore,ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret:nec sibi utile, si quis illorũ qui cooperatores in nece Caij fuerunt,ad imperium peruenireti:sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerẽt,defuncti patruum, & omnium senatoria dignitate præcipuum,uirtute maiorum fultum,militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt,in medio statuentes,imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaq; Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum,& quasi pro laude fugientem,qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere,non tamen declinabat integra uoluntate,stans in medio senatus, nihilq; metuens,apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens: Licet incredibile sit ò Romani,libertatis nos acquisisse dignitatem,eo quod longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem,quantum ad magnitudinẽ pristinæ seruitutis:sed tamen alacritatem ferre possibile est,si eius felicitatẽ nequiuerimus amittere. Satis est enim,& una hora sensum uirtutis habentibus,cum secura uoluntate in libera patria uitam degere,& legibus florentibus aliquando cõmunicare. Ego siquidem iam prioris libertatis oblitus,quã olim quidem amisimus,nunc autem magna beatitudine retinemus,reuerentiam exhibẽdam his,qui geniti in ea atque nutriti sunt,& non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo eius præmia teneamus. Sufficiet itaque etiam hæc dies,& iuuenibus nostris, & quicũq; senuimus:senibus quidem,quando eius cõspicientes libertatem,cum dulcedine moriemur:iunioribus autem,eo quod sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uiros esse istos,quorum labore consistimus,propter hæc quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius est,de qua consueuit libertas humana solum modo cogitare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens:quę uero uisu conspexi,ualde sunt grauia. Malis enim ingentibus inuaserunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem: eo quod principum uoluntati cuncta subijciuntur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit,& ornamenta legum comprimens,rempublicam conturbauit, iustitiam præuaricatus, & sua delectatione uictus,nihil est mali quod non irruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret,arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus,& uirtute præcelsos, non solum

Qualiter Claudius susceperit imperium

Oratio Sentij ad senatum

lum gloriæ immanitate priuarent,ſed etiam ad mortem uſq; perducerent. Singuli namq; regnantium quæq; ſunt grauia commiſerũt.Quorũ Caius,qui hodie mortuus eſt,amplius extitit ſæuior uniuerſis,qui non ſolum in ciues, ſed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit ſuæ ferocitatis inſaniam,iniuſte pœnas exigens,& ueluti furioſus in homines atq; deos ferus exiſtens. Nihil etenim tyrannus ſuauitatis habere poteſt. Nónne cum iniuria uobis abuſus eſt? Nónne in pecunijs uos & coniugibus contriſtauit? Nónne omne uotum ueſtrum precibus angebatur inſiſtentibus inimicis? Aduerſa quidem tyrannis cũcta libertas eſt, nec eis unquam faueri poteſt:ſed nec ipſi,qui conſentiunt eis,patiuntur turpia ſuſtinere. Sentientes namq; tyranni quibus malis inſignes uiros affligant,& eos uidentes patienter talia ſuſtinere,nec tamen ignorare quod geritur,ſed ſolatium expectare,hoc ſolummodo ſuam credunt cõparare ſecuritatem,ſi eos potuerint penitus amputare.His igitur erepti malis,& ſub alterutra ueſtri ditione conſtituti, quod reipublicæ maxime prodeſt,& ad præſentem reſpicit deuotionẽ,inſidijs amputatis,& reſtituta republica,iuſtum eſt utilitati cõmuni prouideatis,& quod placet non imminente periculo cenſeatis:quando non erit dominus,qui rempublicã gubernaturus eligitur, ut ciuitatem lędere,& imperiali iure cuilibet loquenti pœnarũ multa genera poſſit inferre, Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt,nec diuerſa ſententia reluctari.Hactenus igitur amittentes delectationẽ pacis,& cõſueti degere modo ſeruili,importabiles incurrentes ærumnas,etiam proximis malorum uidebamur autores:fugientesq; cum uirtute mori,nouiſſima cõfuſione peribimus. Quapropter primitus tyrãnicidis decernite honores egregios,& maxime Caſſium Chæreã principem fortium uirorũ annunciate,qui cum alijs uir unus & conſilio & opere acquiſitor noſtræ libertatis apparuit:cuius nunquã dignum eſt obliuiſci,qui contrà tyrannidem noſtrã pro libertate primus conſiliũ ſumpſit,& ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit.Opus eſt enim optimũ,& uiris liberis beneficium opportunũ præſtãtibus,aliquid recõpenſare dignũ: qualis ſcilicet uir iſte circa uos extitit,non ſimilis Caſſio & Bruto,qui Caiũ Iulium peremerũt. Illi namq; ſeditionis principia bellorũq; ciuilium,ſubuerſionẽ ciuitatis excitauerũt:hic autem cũ tyrannicidij graſſatione,etiã malis eius priuauit urbem.Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt,ſenatu delectabiliter audiente,& equitibus Romanis,qui præſentes erant. Quo facto quidam Trebellius Maximus inſiliens, anulum de digito traxit, habentem lapidẽ clauſum,in quo forma Caij cælata uidebatur:quem ille ſibimet ſtudio dicendi,quæ ſuadebat impleri,fuerat oblitus auferre.Et cælatura quidem eſt agnita,nox autem cõtinuo ſubſecuta.Chæreas uero cum ſignum à cõſulibus petiſſet:& illi libertatẽ ei dediſſent,miraculũ fuit cũctis, & ueluti incredulitas, quia reuerſa uideretur ad cõſules hęc poteſtas.Hi ſiquidem,antequã tyrannus inuaderet ciuitatẽ, rebus militaribus ciuilibusq; præſidebant,qui ſenatui cõſentiebant. Chæreas uero percepto ſigno militantibus prędidebat.Erant autẽ cohortes quatuor, quibus uiuere ſine principe magis q; ſub tyrannide cõplacebat.Milites itaq; cum tribunis abibant, & populi diſcedebant læti,hanc ſpem habẽtes atq; cogitationẽ,quaſi ipſi gubernationem reipublicę rurſus acquirerent,& nequaquã alij ſubiacerent:inter quos Chæreas præcipuus exiſtebat.Igitur Chæreas periculũ credens, ſi Caij uxor & filia ſupereſſent,& non omnis domus eius pariter deperiret:quando ſi quis ex eis derelinqueretur,nõ hoc ſine peſte ciuitatis lethoq; cõſtaret:inſuper & propoſitũ ſuũ

perficere

perficere, & odiū quod circa Caium habebat, explere festinans, misit Lupū, unum tribunorū, qui uxorem Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clementis, cui hoc officium tradiderunt, quatenus uel hoc opere & uirtute tyrannicidij particeps esset, & quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus cōsensisse. Quibusdam uero coniuratorum crudele uidebatur, ut contra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quàm uxoris consilio facinora molitum, quibus & ciuitas uexata esset, & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorū quæ à Caio gesta fuerant, hæc erat caput. Caio namq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amori: & incantationibus ad uesaniam trāsformatum ita sibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorum, & totius urbis cui præsidebat, ei subditæ uiderentur, nihilq; defensores eius ualere potuerūt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministeriū eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: ueniensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij cōiugem, iuxtà uiri corpus humi prostratam, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus, eratq; sanguine uulnerū eius plena, & maxima calamitate circundata: nection & filia iacebat simul; nihil illic aliud audiebatur, nisi culpa Caij, tanquā nō bene gubernantis, & quia uxor eius frequenter talia uentura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc & nūc similiter æstimatur, & in omnium mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant, quia suasisset Caio, ut recedens à seuitia & crudelitate ciuium, humiliter & cum uirtute rempub. gubernaret; qui cum in sua seueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uero, quia cum sermo de cōiuratis peruenisset ad Caium, suasisset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cūctos placaret, quia licet nihil iniuste tentasse aliqui probarentur, tamē hoc agens cūcta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebant, hæc sunt. At illa cum uidisset uenientem Lupum, corpus Caij monstrabat, & ut ad proximum ueniret, eum cum lachrymis exorabat. Cumq; eum uidisset mente attonitum, & nulla compassione motum, cognoscens ad quod uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uitæ desperatione constituūtur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo perempta est; & super eam filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & pro hæ semper auidus potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atq; uideri uolens. Is fauore populi sæpe deceptus, quæcunq; leges tanquā turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quādo contra hæc cum illatione supplicij frequenter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptissimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime cœpit habere, eo quod simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem præsentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, nisi quod circa Rhegiū & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter instituit.

Cæsonia

Vxor & filia Caij occisæ

hoc enim conſtat maximum,& nauigãtibus utiliſſimum, quod tamen nõ uenit ad effectum:ſed ſemiplenum ab eo,dum ſegnius conſtruitur,derelictũ eſt. Cuius mo ræ hæc cauſa fuit,eo quod rebus inutilibus,ſibiq; placitis uoluptatibus ſtudens,& illic expenſas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Inſuper fuit & rhetor optimus,Græca pariter & Latina lingua,ad dicẽdum uelociſſimus, & ad intelligẽ dum aliena opera præparatus:ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis,& acerrimo ingenio,meditationisq; labore,ſuum magis opus excellere dictionis fo/ titudine comprobaret.Hunc namq; Tiberius,tanquam fratris nepotem,quem eti/ am habuit ſucceſſorem,magna neceſſitate ſtuduit erudiri,cũ ipſe eiſdem annis pri/ mo floruerit.Caius itaq; puer colebat hæc,quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere,quod non tamen obtinere prævaluit, neq; ex eruditionis opere bona cõgregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate,peruenit ad mortẽ. Difficile namq; eſt,ut illis poſſit acquiri uirtus,quibus facile uidetur agere quòd ui/ huntur.Initio ſiquidẽ,faciẽte eruditionis cauſa,amicis ſtudebat dignis zelo melio/ rum rerũ:poſtea perductus ad iniuriã, omus & odiũ quod citra eũ homines omiſſa priori deuotiõe gerebãt,ad id uſq; deſcẽdit,ut ab eiſdẽ paſſus inſidias extingueret.

Caij eruditio

Claudius in imperium à militibus uocatus,à ſenatu rogatur miſſis le/ gatis,ſi cedere imperio noluerit, id eorum potius quàm militum au/ toritate uſurpet. Cap. III

CLaudius igitur,ſicut dixi ſuperius, interruptione facta uiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo,& domo Cęſaris nece turbata,in anguſtia pro ſalute conſiſtens propria,& in quodam arctiſſimo loco deueniens ſe celabat: nul/ lam periculorũ cauſam,niſi ruborem formidans. Is enim cum priuatus eſſet, ſe me/ diocriter tractabat inter omnes,ſufficiẽter doctus,& diſciplina maxime Græca cõ/ poſitus,qui etiã ſe ab omni turbarũ inquietudine ſubtrahebat. Tũc itaq;, dum tre/ pidatio populos obtineret,& omne palatiũ ferocitate militum plenũ eſſet,& terror atq; indiſciplinatio cunctos apprehendiſſet,ſummi duces in curia de his quæ forẽt agenda tractabãt.Et Caij quidem interitũ paruipẽdentes, eo quod iuſte uiderentur extinctus,quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabãt:quemadmodũ bene cuncta diſpo nerentur.Cumq; Germani ad necem peremptores Caij requirentes,quæ magis cõ cunctorũ utilitati conſulerent,Claudius turbatus,& nequaquam de ſalute ſua ſecu rus,maxime quia capita ferri uiderat Aſprenatis,& quos cum eo cõſtabat occiſos: ſtabat in quodã loco ſuper paucos gradus,obſcuritate cælatos. Tunc Gratus qui/ dam militum in palatio uidens eum,nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens, cre/ dens hominẽ eſſe,qui magis in eo loco inſidias faceret:proxime ueniens, eumq; ap prehendens agnouit,ſecq; requirẽtibus ait:Iſte Germanicus eſt,eum conſtituamus imperatorẽ. Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos, & metuens ne propter Caium ipſe quoq; moreretur,parcendum ſibi eſſe poſcebat,eiſq; ſua facta cõme/ morabat. Tunc Gratus ſubridens,dexteram ei porrexit:& noli,inquit,de tua ſalute puſillanimis eſſe,cũ te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare:quod dij auferentes Caiũ,mũdoq; proſpicientes,tuę cõceſſere uirtuti. Perge nunc,& maiorũ tuorũ recipe ſoliũ.Supportabatq; eum,nequaquã ualentẽ pedibus ambulare, pro pter timorẽ ſcilicet,gaudiũq; dictorum. Concurrebãt autem circa Gratũ etiã multi militum,& uidentes Claudiũ duci quaſi ad ſupplicium rerũ geſtarum,tanq; pro ui ro ſuaui ac quieto,& multa pericula in imperio Caij perpeſſo, dolebant. Pluribus autem

Turbatio Claudij

De Grato milite

Claudius in imperatorem à militibus de ligitur

autē militibus aggregatis, factaq; turba, fugę totius plebis exortę sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatē fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate solliciti, cū fuga ad palatiū deuenerūt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam remp. tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utique aspectum Claudij libenter inspicientibus, eumq; principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnā gloriam suæ uitæ reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriæ potestatis, & quæ pridem suo principatu deliquerant. Inter hæc etiam rursus cogitabant, quia imperium deductū ad unum, periculo non careret: quando quodcūq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter altetutroſq; cogitabant, & quæ solent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuisæ hæ sententiæ populi atque senatus. Hi quidem dignitatē pristinam appetebāt, & onerosum seruitiū pro tyrannorū iniuria declinabant: populus autē inuidiam circa senatū habens, & auaritiam eius effugiēs, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamē imperatore constituto sedatū est. Inter hæc senatus agnoscēs Claudiū à militibus abreptum, misit ad eum de suo cœtu uiros uirtute claros, qui eū admonerēt, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uirorū unus cederet, & communē utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quotum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati, & quę sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, spōte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorem uirtutē suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorū ciuium, & legum decreto succederēt: quo facto, fauorē imperantium & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet autoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, & armatorum copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterētur: maximum uero sibimet esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnarent. Et legati quidem Verannius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati Claudium suppliciter exorabāt, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utique eum multitudine militum circunseptū, & in cōparatione illius exercitus consulis nihil esse. Suadebantq; simul, ut si appeteret principatum, à senatu magis sibi datum acciperet, quod esset prosperius atq; felicius, si nō cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogātia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippę præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Claudius à militibus imperator cōstituitur

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum. Caput IIII

IGitur Agrippa, cōpletis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscēs Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratū ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperiū sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum se-

Callidi-tas Agrippæ

natus euocaſſet ad curiam,unguens caput unguentis,quaſi ab ſcorto remearet,ſe/ natum interrogabat quid de Claudio gereretur.Illis autem quæ geſta fuerant di/ centibus & cõſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret,paratum quidem ſe mo/ ri pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt,& tractandũ ſuaſit de utilitate cũctorum: opus eſſe dicens,ſi reſiſtere Claudio uellent,armis atq; militibus,quibus eum uiriliter expugnarent:ne forſitan imparati incidere uiderentur in malis.Reſpõdente uero ſenatu,armorum copiam & pecunias abũdare,ſed etiam militũ copiã aliquam partem congregandam,quatenus libertas ſeruis emergeret,opto, inquit Agrippa, ô curia,peragere uos quæ deſiderij ueſtri ſunt:dicendum tamen eſt indubitanter, quod credo fore pro ueſtra ſalute.Scitis militiam,quæ pro Claudio pugnat,longo tempore armis imbutam:noſtra uero pars hominum eſt incerta fluctuatio & turba multorum,& ſeruitute inopinabiliter liberata,retineri difficilis.Nos uero aduerſus expertos bella ſuſcipimus,producentes uiros neq; gladios ſciẽtes educere. Quapropter mihi uidetur eſſe mittendum ad Claudium qui ſuadeant componendam eſſe huiuſmodi cauſam.Si cenſetis etiã me legatione fungi paratus ſum.Hæc cum dixiſſet,cunctis conſentientibus,miſſus cum alijs,Claudio tumultum ſenatus expoſuit:eumq; magis latenter exacuit,imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait,non mirabile,ſi imperatorem non libenter exciperet curia,quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata.Sed dum eius manſuetudinẽ præguſtaret,cum nomine tantum ipſe princeps foret,opere uero communitas imperaret,eo quod multarum uariarumq; rerum uideretur expertus,proſpere eius imperium ſibimet obueniſſe gauderet.Et legati quidem hęc audiẽtes uerba,reuerſi ſunt ad ſenatum.Claudius autem congregato exercitu loquebatur,ab eis iuſiurandum ſecum permanendi accipiens,donauitq; ſingulos cuſtodum corporis ſui quinq; milibus drachmis,& ducibus numerorum promeritam portionẽ largitus eſt: ſed militibus abſentibus ſimilia compromiſit.Conſules itaq; cõuocauere ſenatum ad templum Triumphatoris,adhuc exiſtente nocte:quorum alij quidem ſemetipſos in ciuitate cœlarunt,conſultationem refugiẽtes eorum:alij uero in agros proprios ſunt egreſſi,proſpicientes,quoniam ſi res ad effectum ueniret,in libertatis deſperatione conſiſterent,præſtantius iudicantes,ſine periculo ſeruiendi cum ſegnitie uiuere,q; poſſidentes dignitatem patrum,ſub ſalute dubia commanere. Veruntamen nõ amplius centum collecti ſunt:quibus in commune de præſenti ſtatu tractantibus,repente clamor congregati exercitus eſt emiſſus,petentium ut militaris imperator eligeretur,& nequaquã principatus Romanus multis ſolueretur.Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerant,ne cunctis ſimul,ſed uni traderetur imperiũ:hoc tantum ſenatui concedentes,ut ipſi qui dignus uideretur eligerent. Ob quam rem contraria erant uota ſenatus & populi:multo magis autem tam pro amiſſione gloriæ libertatis,quã pro formidine Claudij.Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobilium, dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus namq; Marcum fortitudine dignum,qui Iuliam Caij ſororem habebat uxorem, ſtudebat eligere,ut rerum culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant.Sed etiam Valerium Aſiaticum Minutianus anteponebat,& penè homicidia facta ſunt deſiderantiũ principatum,ut Claudio quoquo modo repugnaretur.Monomachorum uero turba non patua militum,per noctem ad ciuitatis cuſtodiam poſitorum,cõcurrebat ad Claudium.Quapropter alij nouam urbis liber/

Diſſenſio populi et ſenatus in eligẽdo imperatore

tatem

tatem,alij quoque Claudium metuentes,à consulibus abscesserũt.Diluculo autem Chæreas cum socijs adueniens,& ad medium transeuntes uerba facere nitebantur ad milites.Quos dum multitudo uidisset silentium postulantes,& dicendi initia faci entes,continuo disturbauit:non acquiescens eis ut aliquid allegarent,eo quod ipsi ad monarchiam pariter conspirassent.Tum regnaturo fauebant,tanquam non patientes senatui cedere potestatem,qui etiam si imperare niterentur, milites non sinerent interfectores Caij regnare.Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens,imperatorem poscenti populo daturum se promisit ducem,qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic Ethicus, agitator prasinus, Caio & militibus circa solennitates Circensium & seditiones atq; opera inhonesta deuotus:multaq; Chæreas opprobria sibi reluctãtibus inferebat,sed & Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima namq; est insipientia cum furore.Milites ergo non reuerentes uerba Chæreæ, sed euaginantes gladios,& signa tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam præbuerãt iusiurãdum.Consules autẽ & senatus in desolatione relicti sunt,non differentes aliquid à priuatis:eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus quid passuri forent,dum Claudius præualeret:& sibimetipsi adinuicem derogabant,& pœnitentiam facti gerebãt.Sabinus autem unus interfectorũ Caij,transiens ad medium,prius semetipsum interficere minatus est, q̃ Claudium principem constitui,& seruitute se damnari uideret.Sed & Chæream hãc magna nimitatem assequi compulit:qui dum contempsisset Caium,& primus autor bonæ fuisset uitæ, neq; sic patriæ uindicare potuit libertatem. Chæreas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandũ,uelle tamen mentẽ Claudij trutinare.& illi quidẽ in his erant:ad milites autẽ omnis undiq; populus cõcurrebat.Interea Q; Pompeius dũ accusãret milites,& pro libertate senatus supplicaret,impetu facto euaginatis gladijs,nisi mitis Claudius prohibuisset,opus in eum necis impleuerant. Tũc Claudius ereptum consulẽ à periculo,fecit sibi assidere.Senatores autẽ qui cũ Quinto fuerãt,non simili honore susceperunt.Nam quidã eorũ etiã plagis affecti sunt, & ad eum uenire cõpulsi.Apronius autẽ uulneratus effugit,eratq; periculũ uniuersis.Tunc rex Agrippa accedẽs ad Claudium,postulauit ut circa senatũ mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia,non esset super quos eius cõsisteret iam potestas.Claudius autẽ his flexus,senatũ ad curiã cõuocauit. Cũq; de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus, cũ multo nimis impetu atq; ridiculo Caij interfectores in publicũ proruperũt,Chæreas & Sabinus,prohibentes eum mandato Pollionis,quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat.Claudius itaque dum ad palatiũ denuo ueniisset congregans alios,protulit sententiã in Chæream:quibus opus quidẽ uidebatur esse præclarũ. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabãt,qui tantum opus fieri persuaserat:& ut ipse pariter pro metu futuri tẽporis deperiret, iustũ esse clamabant.Ducebatur itaq; Chæreas ad mortem,& cum eo Lupus,sequebãturq; multi Romanorũ.Dicitur autẽ quia Chæreas magnanimiter hanc cladẽ exceperit, nõ solũ uultu nequaq; deposito,sed etiã Lupum resolutũ in lachrymas obiurgando.Cumq; turba ad uidendũ prosequeretur,dum uenisset ad locũ, requirebat militem,si interficiendi meditationẽ haberet:rogauitq; ut gladiũ ad necem suam deferret,quo Caiũ ipse uidebatur occidisse.Et feliciter ergo mortuus est Chæreas,unius uulneris percussione finitus:Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu

Chæreæ Claudio inimicus

Militum impetus in Põpeiũ

Chæreas & Lupus morte multati

plagarum,eo quod ceruicē mollius præparaſſet ad necē.Poſt paucos uero dies imminente feſtiuitate,Romani honorauerunt facta Chæreæ, petentes expiationem fieri,eo quod eius memoriæ fuiſſent ingrati.Hoc itaq; modo Chærea uita priuatus eſt.Sabinus autē,dum eum Claudius non ſolum abſoluiſſet à culpa,ſed etiam dignitatē quam habuerat remiſiſſet,iniuſtū credens ut relinqueret cōiuratos,ſemet ipſum occidit gladio:ſic incumbens,ut eum uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Mors Sabini

De Agrippa honorato à Claudio & edictis pro Iudæis. Cap. V

CLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens, edicta propoſuit: & principatum Agrippæ,quē Caius ei præſtiterat,ipſe cōfirmans,regem quoq; collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis,quod auus eius ſuper Iudæos & Samaritas habuerat:Et hæc quidem tanquam debitum proprij generis ei reſtituit. Abelan uero Lyſaniæ,& quæcunque in Libano ſunt monte,ei de ſuo pariter adiecit imperio: & publice in media ciuitate Romana, cū Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uero regnum auferens,quod habebat,Ciliciam & Comagenen donauit ei. Diſtinxit autem Lyſimachum,antiquo ſibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antoniæ matris eius tutor extiterat,& circa Caium deuinctus erat:cuius filius, Beronicen Agrippæ filiā duxit uxorem:Quam,dum Marcus Alexander filius fuiſſet mortuus, reſumens uirginem fratri ſuo Herodi Agrippa coniunxit,petens ei regnum Chalcidis à Claudio.Hoc itaq; tēpore,ſeditio inter Iudæos atq; paganos in Alexandrina ciuitate ſurrexit.Moriente namq; Caio,ſub cuius principatu ab Alexādrinis uidebatur afflicta Iudæorum gens,recepta fiducia,repente ueniunt ad prælia. Claudius autē Aegypti præfecto mandauit,ut ſeditionem amoueret.Et ſupplicantibus ſibi regibus,Agrippa pariter & Herode,edictum miſit in Alexandriā,atq; Syriam, huiuſmodi oratione conſcriptum:Tiberius Claudius Cæſar, Pius,Germanicus:tribunitiæ poteſtatis dicit:Notum eſt, Iudæos in Alexandria cōſtitutos,qui etiam Alexandrini uocantur,cohabitaſſe temporibus priſcis Alexandrinis:& paria ciuitatis iura à principibus impetraſſe. Quod palàm eſt ex reſcriptis eorum, pariter & edictis.Sed poſtquam noſtro imperio Alexandria per Auguſtum noſcitur ſubiugata,ſeruata ſunt eis iura ſua,à præfectis per diuerſa tempora deſtinatis:& nulla de legibus eorum mutatio facta eſt,tempore quo Aquila in Alexandria fuit.Moriente uero Auguſto principe,ut fuerunt ſinguli eorum in ſuis ſolennitatibus permanſerunt,neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexādrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos,qui temporibus C.Cęſaris,pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia, quod nollet gens Iudæorum patriam religionem tranſcēdere,& illum deum appellare,humiliati ſunt:præcipio,ut nequaquam propter impudentiam Caij,de iure Iudæorum aliquid auferre nitantur: ſed ſeruanda eis iura priora,manentibus utique in ſuis ſolennitatibus:quamobrem patrem utranque præcipio magnam habere curam, ut poſtquam fuerint hæc edicta propoſita,nulla de cætero turba fiat.Edictum ſiquidem in Alexandria pro Iudæis miſſum,huiuſmodi eſſe dinoſcitur.Quod uero in omni orbe directum eſt,his continetur eloquijs:Tiberius Claudius,Pius,Germanicus,tribunitiæ poteſtatis,conſul ordinarius ſecundo,dicit: Petentibus me regibus Agrippa & Herode chariſſimis, quatenus eadem Iudæis iura concederem,in omni imperio Romanorū,quæ in Alexandria conſtitutis,libenter hoc præbui:non ſolum petentibus hoc concedens,ſed etiam ipſos,pro quibus rogatus ſum,dignos exiſtimās,propter fidem et amicitiam

Edictū Claudij pro Iudæis

Romanis

Romanis impensam:præcipue iustum esse decernens,ut neque Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur,quoniam ad dei culturam hęc facere noscuntur. Optimũ ergo iudico, Iudæos in omni orbe sub nobis constituto,paternas solennitates sine prohibitione celebrare:quibus iam nunc præcipio,ut hanc meam clementiam manuete custodiãt:& ipsi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertententent,sed suas leges obseruent.Hoc igitur edictum meum,iudices ciuitatum atq; coloniarum,& municipiorum,intra Italiam & extra eam,regesq; paritet & potentes, per proprios legatos transcribere uelint, propositumq; non minus triginta diebus esse in loco, unde ex humili ab omnibus legi possit. His igitur edictis in Alexandriam,& in omnem terrarũ orbem directis,ostẽdit Cæsar Claudius,quam uoluntatem circa Iudæos habuerit. Mox autẽ etiam Agrippã,reddito ei regno,maximis cumulatum donis,remisit ad propria:principibus prouinciarum atque præsidibus, literis suis scribens,ut ei honorem debitum exhiberẽt.Ille uero dum meliori fuisset fortuna prouectus,cum celeritate reuersus est:ueniensq; ad Hierosolymã, gratificas hostias celebrauit,nihil quod erat legitimum derelinquens: unde & multos Nazaræos tonderi præcepit.Auream uero catenã,quam ei dederat Caius,factam ad instar ponderis ferreæ catenæ,in qua manus regiæ fuerãt obligatæ, ut tristis fortunæ memoriã reuocatet,& testimoniũ de rebus melioribus perhiberet,in templo suspendit supra Gazophylacium,ut & maximũ eius indicaret casum, & simul ostenderet,posse eũ qui corruerit,denuo suscitari.Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat:quoniã rex Agrippa ex parua causa,anteq; dignitatem acciperet,fuerat alligatus,& post paululum compedibus absolutus,ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi,quia res hominũ & lapsu faciente corruũt,& inclinatę ad culminis fastigiũ sępius reducũtur. Perfecte igitur Agrippa cultu exhibito deo,Theophilum quidẽ Anni pontificatu semouit: & Boethi Simoni,cui cognomen erat Canthara,honorẽ eius attribuit.Duo etenim erant fratres Simoni,& Boethus pater,cuius filiam habuit rex Herodes uxorem:sicut superius declaratũ est.Cum fratribus ergo sacerdotium habuit.Simonis autẽ Oniæ tres filij,in Macedonum principatu fuerunt,sicut in priori scriptura contradidi.

Nauigatio regis Agrippæ in Iudæam

Catena aurea ab Agrippa in templo suspensa

Iniuria Doritarũ erga Iudæos,quomodo ulta est à Petronio. Cap. VI

REx igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituens,Hierosolymitis compẽsationem eorum deuotioni restituit:& uniuscuiusq; modum bene disponens, affectuosam prębuit largitatem.Præfectũ uero militię totius fecit Sylam,uirum qui multis laboribus ei sæpe cõmunicauerat.Igitur tempore paruo prætereunte,Doritæ iuuenes,præponẽtes ueneration pręsumptionẽ,cum natura uiderẽtur audaces, tollentes Cæsaris simulacrũ,in synagoga statuere Iudęorũ,quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur namq; ad destructionẽ paternarũ legum esse celebratum.Pro qua re ad Publium Petronium præsidem Syriæ festinanter aduenit:& contra Doritas conquestus est eitqui non minus indignatus,cum utiq; & ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret,impietate indisciplinatorum Doritarũ,hæc cum magna indignatione scripta direxit:Publius Petronius,legatus Tiberij Claudij Cęsaris Pij Germanici,primatibus Dorienſium dicit:Audiuimus, quoniam quidam uestrum tanta superbię pręsumptione sint usi,ut nec dictis Cæsaris Claudij Pij Germanici subderentur: quibus sancitũ est,Iudęos obseruationi paternarum legum esse dimittẽdos:uosq; omnia contraria fecisse cognouimus:sy-

Petronij epistola ad Doritenses

nagogam consistere prohibentes Iudæorum,cum in ea posueritis simulacrum Cæsaris,prævaricationem scilicet agentes non solum contra Iudæos,sed contra ipsum imperatorem:cuius simulacrum melius poneretur in omni Iudæorũ templo,quàm in debito loco:cum utiq; decreto Cæsaris sit sancitum,unumquenq; in locis suis habere potestatem. Veruntamen cum edictum imperatoris,præcipientis ut iure solemnitatibus suis utantur,& cum Græcis pariter cõuersentur,contempseritis,risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis immemores:quapropter eos qui contra edictũ Cæsaris talia commiserunt,cum etiam eorum iudices indignentur,quando nõ propria uoluntate asserunt,sed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perduci præcipio,quatenus possint gestorum reddere rationem. Primates uero seu principes moneo,ut si nolint uideri hanc querelam sua uoluntate celebratã,culpabiles personas centurioni demonstrent,nullam seditionis aut litis relinquẽtes occasionem,quam scilicet maleuoli uenari his operibus demonstrantur. Mihi namq; & chariſſimo meo regi Agrippæ,nulla potiòr cura est,quàm ne gens Iudæorũ occasionẽ sumat uindictæ gratia,& ut ad tumultum seditionis accedat. Vt autẽ apertius sciatis,quid & Cæsar ex huiusmodi causa præcepit:edicta eius Alexandriã destinata,huic scripturæ præposui:quæ licet omnibus nota esse uideantur,tum etiam apud tribunal meũ chariſſimus mihi rex Agrippa hæc legit,allegans,ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit siquidem me pronũciante,ut de cætero nulla seditionis aut turbæ quæratur occasio,sed unusquisq; suę religionis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerãt cõmissa,correxit,ut denuo nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex autẽ Agrippa Simonem Cantharã põtificatu priuauit,& denuo Ionam Annæ constituit, eum scilicet existimans digniorẽ: cui tamen gratũ non fuit tantam recipere dignitatẽ,pro qua re supplicabat,hæc dicens: Tu quidem ô rex meo honori congaudens,hanc mihi restituis proprio consilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit deus:semel tamen cũ indutus sim stola sacerdotij,sufficit mihi:prius enim sum dignius indutus,quàm nunc denuo recepturus. Tu uero si modo uis,ut accipiat dignior hũc honorem,agnosce quia omni peccato mũdior est apud deum & apud te rex frater mihi,qui possit ad hũc honorẽ dignus accedere. In his ergo sermonibus rex Agrippa collaudans Ionæ uoluntatem,præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo post tempore,Petronio successit Marsus,qui Syriam gubernabat.

Ionas Annæ pontifex

Quid Agrippa egerit circa Sylam,Hierosolymitas atq; Berytios. Cap. VII

SYlas igitur præfectus regis Agrippæ,quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat,& nec in periculorum eius communione recesserat,sed cum eo in manifestis laboribus atq; necessitatibus succubuerat,circa eum magnã habebat fiduciam: concedereq; sibi petijt apud eum parem honorem,pro amicitiarum pristina firmitate,& nequaquã patiebatur ei legaliter obedire;ita ut maxima ab eo beneficia postulando,onerosus esse uideretur,cum semetipsum immensa arrogantia glorificaret,& regi sæpius ad memoriam causas communis tristitiæ produceret,ut studium quod tunc circa eum gerebat ostenderet. Quod dum crebro faceret, ut mihi uidetur,improperare beneficia noscebatur:cuius rex apertam fiduciam tolerare nõ potuit. Non est enim ignobilium temporum grata memoria: neq; suauis agnoscitur, qui frequenter ea quæ præstat,improperat. Quid plura:dũ frequenter Sylas regis prouocaret iram;& ille plus indignationi quàm rationi tribueret,non eum remouit

à præfectura ſolũmodo,ſed etiam tradẽdum uinculis in patriam deſtinauit. Cũq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata, & perſpecta ratione in memoriã reuocaſſet,quãtos pro eo labores ille pertulerat,eius remiſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ,dum cũcti quibus imperabat in læticia magna conſiſterent, Sylam reuocari iuſſit,ſecũ ſcilicet comeſurũ. Ille uero modum libertatis, quem iuſtum eſſe credebat,uenientibus ad ſe non tacuit,dicens: En ad quem me honorem rex euocat,quẽ denuo poſt paululum ablaturus eſt:quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ cuſtodiuit,qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua conſcientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula ſuſtinui,ut illi ſalus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horũ obliuiſcat malorum: mihi enim pro bonis actionibus,etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens,poſcebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet animo non poſſe mitigari,dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros,qui circa nouam reſpiciũt ciuitatem,publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt: & omni humano reddidiſſet tutamine fortiores, niſi Marſus Syriæ præſes Claudio Cęſari quod agebatur ſuis indicaſſet ſcriptis. Quamobrem Claudius rebellãdi cauſa ſuſpicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit,ut à murorum ædificatione ceſſaret. Qui mox ut agnouit, reluctandũ ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus, & ad beneficia munifica præparatus,& ciuitatem propriis ſumptibus exornare nõ tardus,ita ut ſua claritate muneribuſq; gaudeteret,& fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret,in nullo ſimilis Herodi regi. Illi namq; mens erat callida,& ad ſupplicia præparãda,& aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa,Græcis magis quàm Iudæis familiaris exiſtẽs,& alienigenarum ciuitates ſæpe nobilitans:impenſa magna pecuniarum balneas,theatra, & templa, porticuſq; conſtituens: Iudæorum uero ciuitates nulla fabrica reparauit,nec aliquã eis præbuit impẽſam,unde potuiſſent habere eius memoriã. Motes autem Agrippæ erant manſueti, circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens: circa ſuam gentem pro modo benignus,& potius compaſſione pronus. Grata ſiquidem ei cõmoratio atq; frequens in Hieroſolymis erat,ſecq; in paterna ſolennitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat hoſtijs uiduata ſolennibus. Quidã igitur in Hieroſolymis uir, nomine Simon,qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere, multitudine in eccleſia conuocata,cum rex Cæſaream perrexiſſet,eũ accuſare præſumpſit,quaſi non ſanctum & iuſtum: ſuadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non niſi dignis ingredi liceret. Hęc ergo regi literis indicata ſunt à prefecto,quia Simon talia concionatus eſſet. Quem rex euocatum, dum tunc eſſet in theatro, ſedere iuxta ſe fecit,& ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit: Dic mihi,inquit,quid horum quæ hic aguntur contra legem eſſe noſcitur? Ille uero nihil habens quod reſponderet, ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quàm ab aliquo crederetur, iudicans etiam manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem, muneribus honoratum remiſit ad propria. Cum autem multis multa conceſſerit,præcipue Berytios honorauit. Inſtruxit enim eis theatrũ,amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum,& amphitheatrũ copioſa impenſa conſtructũ. Sed & balneas & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum aut pulchritudinem fœdauit

Sylas in uinculis cõiectus

Clementia Agrippæ erga ſuum detractorem

uit,aut magnitudinē quamlibet imminuit:quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret,muſica quæq; illic inſtrumenta produxit,& uaria delectationum opera affluēter exhibuit. In amphiteatro autem multitudine gladiatorum ſuam largitatem cunctis oſtēdit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationem ſpectantibus exhibere,alios ſeptingentos pugnaturos emiſit:quoſcūq; malignos habuit,in hac actione diſtribuens,ut & illi hoc modo pugnarent,& opus belli uoluptas pacis exiſteret.Hos itaq; paſſim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ & obitu. Cap. VII

HIs ſpectaculis celebratis,in Tiberiadem urbem Galileę migrauit:eratq; inter alios reges ualde conſpicuus:ad quem uenit Comagenēſis rex Antiochus,& Emeſorum Sigerammus,& Cotys minoris Armeniæ,qui etiā in Ponto Polemoniaco regnabat:pariter & Herodes frater eius,qui & ipſe Chalcidis habebat imperium:habuitq; colloquium apud eos,ſuſceptione & amicitijs ualde digniſſimū,ita ut oſtenderet ſuæ ſapiētiæ culmen:& in præſenti eos uideretur regaliter honorare.

De Marſo præſide Syriæ

Sed his apud Agrippam ita degētibus,Marſus Syriæ præſes aduenit. Verum Agrippa rex,ſciens eum honorabilē Romanis eſſe,proceſſit è ciuitate, occurſurus ei, quaſi ab ſtadijs ſeptē.Hoc etenim principiū inimicitiarū circa Marſum fuit.Sedēs enim in tribunali Agrippa,inuitauit alios reges:quorum concordia Marſo,& tanta pariter amicitia in ſuſpicionem repente uenit:nō credenti expedire Romanis,reges huiuſmodi habere cōſeſſum.Mox itaq; ad unumquenq; mittens,mādauit,ut non ſegniter ad propria remearent.Hęc Agrippa dolenter accepit,& propterea Marſo quidē factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato, pro eo conſtituit ſacerdotem Elioneū Cantharæ natū.Igitur cum tertiū annū in Iudææ cōpleſſet regno,

Spectacula Cæſareæ exhibita

uenit in Cæſaream ciuitatem,quæ primitus turris Stratonis appellabatur,ibiq; ſpectaculum ad honorē Cæſaris pro eius ſalute celebrabat:ad quam feſtiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium,ſimul & procerum unà cōuenerat. Secūda uero ſpectaculorum die,ſtola ueſtitus undiq; argento cōtexta,ita ut textus eſſet ualde mirabilis,uenit ad theatrum incipiente die,& primis radijs ſole oriente demiſſis, argenti claritas repercuſſa fulgorē reddidit ualde perſpicuū,& oculis inſpiciētibus formidandū.Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant,quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur,deū ſcilicet appellantes eum,atq; dicētes:Propitius nobis eſto,quia licet hactenus te uelut hominē timuerimus,attamen iam nunc ſuperioris naturæ te eſſe cōſpicimus.Has autē uoces rex nequaquā compeſcuit, nec impia eorum uerba cōpreſſit.Poſt paululū uero reſpiciēs,uidit ſupra ſuum uerticem in quodam funē ſedentem bubonē:quem etiam mox eſſe malorū cauſam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorū.Mox ergo paſſionē mortiferam corde ſuſcipiens,& uehementer uteri dolore percuſſus,reſpiciensq; ſuos amicos:Ego, inquit, ueſter deus

Agrippa dolore corripitur

iam uitam mutare compellor.Repente namq; increpitus ſum,cum mēdaces ad me clamarēt.Nam qui uocabar immortalis à uobis,ecce iam ducor ad mortem. Suſcipienda eſt ſententia,quæ proferturà deo.Viximus etenim nō praue,ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc itaq; cum dixiſſet,creſcente dolore comprimebatur. Tunc cū feſtinatione ad regalia reportatus eſt.Et ſermo eſt apud cūctos egreſſus, quia indubitāter moriturus eſſet.Mox itaq; cuncti cū coniugibus ſimul & liberis, lege patria in ſaccis iacentes,deprecabantur pro rege deū,& omnia luctu gemituq;

complebantur

complebatur. Rex autem cum in domo ſublimiore iaceret, deorſum reſpiciēs, atq; uidens eos proſtratos eſſe, nec ipſe à lachrymis potuit abſtinere. Quinq; uero continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus eſt, habens annū ætatis quartum & quinquageſimum, ſeptimum uero regni. Quatuor namq; ſub Cæſare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartū uero cum Herodis: tres autem reliquos ſub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudęam percepit, & Samariam, atque Cæſaream, & tributa ſui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuerſis mutuum ſumpſit. Nam cum eſſet ualde munificus, ſupplicantibus larga munera conferebat, & dona ſine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis eſſet ignota, conſpirantes ſimul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, & regis amicus, Ariſtonem quendam fideliſſimum miniſtrorum deſtinauerunt: & Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quaſi iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ. Cap. VIII

REx igitur Agrippa hoc modo conuerſatus, diſceſſit à uita: qui de ſuo genere filium dereliquit, Agrippam nomine, agentem ſeptimū & decimum ætatis annum, & filias trés: quarum alia quidem nomine Beronice, ſextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur eſſe coniuncta: uirgines autem duæ erant, Maria & Druſilla, Maria quidē decimū agens annū, Druſilla uero ſextū. Eratq; deſponſata à ſuo patre Maria Archelao Chelciæ filio: Druſilla uero filio Antiochi Comagenenſis regis, qui dicebatur Epiphanes. Cūq; mors Agrippæ tūctis innotuiſſet, Cæſariēſes & Sebaſteni benefactorū eius immemores, peſſimas res egerunt, blaſphemantes uehementer indecenterq; defunctū. Sed & militum quæ tūc aderat multitudo, in domum eius adeuntes, & ſtatuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad loca fornicaria detulerunt: & ſtatuentes eas in publico, reclinantes eis fœdas contumelias inferebāt: & turpiora facinora quàm dici fas eſt, ſceleſtis actibus adimplebant: celebrantes conuiuia publica coronati, & madentes unguētis & oleo, ſacrificia pariter exhibentes: prandiaq; ſibimet alterutri pro regia morte mittentes. Erāt autem immemores non ſolum Agrippæ, qui multas eis præbuerat largitates, ſed etiam aui eius Herodis, qui ipſas ciuitates inſtruxerat, porticuſq; ſimul & templa claris probabatur fabricatus impenſis. Filius uero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & alebatur à Cęſare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuiſſe defunctum, & Sebaſtenos atque Cæſarienſes ei mortuo cōtumelias intuliſſe, graui dolore perculſus eſt: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem, uolens etiam iuſiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat ſuper commendato ſuæ fidei puero: interrogans quid & ipſis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel non, decerneret: qui perſpecto Cæſaris animo, prudentius aliquid conſiliati ſunt, collaudantes quidem benignitatis eius propoſitum, uoluntatem autem eius incautam eſſe dicētes, ut puero, qui nec pueriles annos exceſſerat, magnitudinem tanti regni cōmitteret, cui eſſet impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos recte locutos Cæſar, præfectū in Iudæam totumq; regnum direxit Cuſpium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præſtitit, ne Marſum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, ducheret. Præ omnibus autē Fado præcepit Claudius, ut Cæſarienſes & Sebaſtenos pro defuncti contumeliis coerceret. Cohortem uero Cæſarienſium & Sebaſtenorum, & quinq; numeros in Pontum transferri iuſſit, ut ibidem militarēt: & ex

Proles Agrippæ

Agrippæ iunior

Cuſpius Fadus mittitur in Iudæam

numeris

numeris Romanorum in Syria constitutus, eligerētur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iussione migrati sunt. Mittētes namq; legationem ad Claudium supplicarunt, & in Iudæa consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudæis effecti sunt, sumentes initio semina belli sub Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit, sicut post paulum referemus, eos ex illa regione migrauit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS IVDAICAE LIBER VIGESIMVS

De dissidio Iudæorum, & Philadelphinorum. & de stola sacerdotali.

CAPVT PRIMVM

MORIENTE siquidem Agrippa rege, sicut in libro præcedente narrauimus, Cæsar Claudius misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ cōferens hoc defuncti, à quo uiuente rogatus fuerat, ne Marsus ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudæā uenisset, cōperit Iudæos habitantes trans fluuium, contra Philadelphinos habentes cōtentionem pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illic armatorum plurimi congregati, qui præter uoluntatē primatum suorum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse noscuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eo quod non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis fuisse læsos, sed usque ad arma uenissent: Qui sumens tres priores ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quēdam eorum Antiban nomine iussit occidi: duobus autem reliquis, Amaramao & Eleazaro fugam commisit. Ptolemæus autem princeps latronum, & qui multa mala Idumæis & Arabis frequenter intulerat, non multo post captus, & ad eum deductus, morte mulctatus est. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus est purgata, Fadi prouidentia atque solicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes, & priores Hierosolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicā, & sacerdotalem stolam, qua solus pontifex indui solet, in Antoniæ castro reponerēt: ut sicuti prius, sub Romanorum potestate iaceret. Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum atq; Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat, metuens ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudęorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut sinerent legationē ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotalem uestē haberent in propria potestate: & ipsi sustinerēt, donec Claudij responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obsides præberētur. Quibus obedientibus, filiosq; dantibus, legati sunt missi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduētus eorū (erat namq;, sicut iam prædiximus, apud prædictū Claudiū) Cæsari supplicauit, ut eisdem Iudæis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali uestе poscebāt. Vocās itaq; Claudius legatos Iudæorū, promisit se concedere quæ petebāt: iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrē huiusmodi ad Fadū misit epistolā. Claudius Cæsar, Germanicus, tribunitiæ

tribunitiæ poteſtatis, quinquies conſul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hieroſolymorum principibus, curiæ populoq; Iudæorum, & cunctæ genti ſalutem. Agrippa meo pijſſimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos ueſtros, gratias agente, eo quod habeam gentis ueſtræ ſolicitudinem, & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicãte, ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant: quæ ſunt à me poſtulata concedo, ſicut uir fortiſſimus & mihi chariſsimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati conſenſi, primũ quidẽ propter pietatẽ meam, uolens unumquenq; exhibere ſuam in paterna traditione cultu ram: deinde ſciens, quia dum hæc fecero, & ipſius regis Herodis, & Ariſtobuli iuuenis, potẽtium perſonarũ, quorũ circa me pietatẽ, & circa uos ſtudiũ eſſe cognoſco, ampliſsimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hãc cauſam & Cuſpio Fado, meo procuratori. Nomina uero literas deferentium hæc ſunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Iohannes Iouis panis. data eſt x iii kalendas Iulij, Conſulibus Rufo & Pompeio Syluano. Petijt autẽ à Claudio Cæſare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum, poteſtatẽ templi & ſacerdotũ ordinationẽ: & omnia pariter impetrauit. Ex illo aũt fuit apud oẽs eius liberos hæc poteſtas, uſq; ad belli finẽ. Herodes itaq; à põtificatu remouit Cantharam, & Ioſeph Cami filium ei ſucceſſorem dedit.

Poteſtas inſtituendi pontificem Herodi conceſſa

De Helena regina ad Iudaiſmum conuerſa. Cap. ii

EO ſiquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad ſolennitatẽ Iudæorũ hac cauſa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, ſororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, cõtigit, ut dum cum ea dormiret, ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem, & quandam ſubito uocem audiret, præcipientem ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente deo & principium & finem eſſet feliciſsimum poſſeſſurus. Qua uoce turbatus, repente ſurgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium ſeniorem filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quaſi unigenito Izati deſiderabiliter impẽdebat: pro qua re ille inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium, quando cuncti contriſtabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoſcens, illis quidem ignouit: ſciens quia hoc non agebãt pro malicia, ſed quoniam ſinguli fauorem patris habere deſiderabãt. Izatem uero, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret, multis muneribus farcinatum, in caſtrum Paſini miſit ad Abennerigum regem, commendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, & pro multa deuotione, filiam ſuam Amacos nomine, ei dedit uxorem, donauitq; prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam ſenectute graueretur, & paucum ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret, uoluit aſpectum filij antequam moreretur, inſpicere: & uocans eum, delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur Carrorum, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquiæ ſunt arcæ Noe, quæ ex imbrium diluuio liberata fertur, & hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Commorabatur itaq; Izates in hac regione, & Artabanem Parthicum ad Iudæam deſtinauit. Cumq; legibus crederet Iudæorum, ſtudebat & ipſe conuerti: & credens ſe perfectum non eſſe Iudæum, niſi ſignum circunciſionis acciperet, erat

Terra fertilis amomi, & in qua ſunt reliquiæ arcæ Noe

hoc agere paratus. Quod dum cognouisset mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum esset rex, multorum acquireret inimicitias subiectorum, cum peregrinas solennitates & suæ genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare Iudæum. Et illa quidem hęc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiã uerba referebat: Qui matri dixit, atq; interminatus est, quia nisi acquiesceret, repẽte decederet. Cui mater ait: metuere se, ne causa omnibus indicata, periculum ipse suppli cij sustineret, qui quasi autor & doctor existeret operum indecẽtium apud regem. Tunc ille audiens hæc, respondit, quia posset etiam præter circunciſionem colere diuinitatem, si omnino decerneret apud se leges Iudaicas obseruare: & hoc esse firmius, quàm circunciſionem accipere: ueniamq; illi daturum deum, opus hoc non implenti propter necessitatẽ, subiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex huiusmodi sermonibus acquieuit. Post hæc autẽ cum nequaq; suum desiderium abiecisset, Iudæum quendam alium de Galilæa uenientẽ, Melazarum nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, ut circunciſionis opus impleret. Qui cum intrasset ad eum, & inuenisset legẽ Moseos legentẽ: ignoras, inquit, ô rex Moseos iura, & per hæc deo facere uideris iniuriã. Non enim solum legere, sed primitus facere te oportet quæ præcepta sunt. Quàm diu sine circunciſione permanes, legibus nequaq; noscetis obedire. Sed si nondũ ex hoc legisti legẽ. ut scias, quapropter hoc geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actũ differri non pertulit, sed ad aliam cõuersus est domum, & uocans medicum quod præcipiebatur impleuit. Tunc euocata matre & Ananiæ doctore, eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt territi, ne causa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus subiectis uirum extranei dei cultorẽ sibimet superesse: ipsiq; pariter pericula sustinerent: quasi & huius rei uiderentur autores. Deus aũt præsens erat, qui illorũ metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Izates & eius filij sæpius incurrissent, eum ex ingentibus liberauit angustijs, & salutis dona concessit: ostendens, quia respicientibus ad eum, & ipsi soli credẽtibus, nequaq; fructus pietatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur Helena regis mater, uidens regem pacifice gubernare, & suum filium esse beatũ, & ultra cunctas gentes prouidẽtia diuina religiosum, desiderium habuit Hierosolymitarũ conspicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatũ dei templum supplicíter adorare, & hostias pacificas offerre. Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente, & multam præparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymã, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdã suorum, alios quidem ad Alexãdrinam urbem, ut frumẽta ex eius pecunijs compararent, alios Cyprũ, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorũ suorum maximam memoriã dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt, quę postea declarabimus.

Izates circunciditur

De gestis Izatis regis & obitu Cap. III

ARtabanus itaq; rex Parthorũ, fetiẽs sibimet satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regẽ, salutem

lutem apud eum inuenire se credens,& ita ad regnum proprium remeare.Sumptis ergo cognatorum atq; familiariũ circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum aperte nosset,Izates uero Artabanum penitus ignoraret,inueniens eum in itinere cõstitutum, & astans ei, prior secundum morem patriũ adorauit.Deinde ô rex,inquit,nec me despexeris tuum seruũ, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus,tuum posco solatiũ. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ,& hanc scito esse cõmunem, & uim similem habituram.Nam si me sine uindicta despexeris, erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat,capite reclinato deorsum.Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantẽ,mox ex equo desiliens:habe,inquit,fiduciã ô rex,nec te præsentia fata confundant.Velociter enim erit tibi mutãda tristitia: amicũ nanq; me & auxiliatorem inuenies plus q̃ credis: aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constituam regem. Hæc dicens: Artabanum imposuit equo, ipse uero pedibus sequebatur,honorem tribuens ei,quasi regi maiori.Respiciens igitur hoc Artabanus,graui ter tulit: & per præsentem fortunã honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet atq; præiret. Tunc ille in equũ ascendens, eumq; ad regalia sua perducens,omnem ei honorem libenter exhibuit: & in consessu atq; cõuiuijs primum recubitum ei parauit, non præsentem fortunã intendens, sed eius pristinã dignitatem,eumq; ratione frequenter cõsolatus est, quia cõmunes sunt omnibus fortunæ permutationes hominibus.Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susciperent regem,promittens eum pristinorũ in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uero susciperе quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eo quod Cinnamum iam cõstituissent principem, ne forte certamen inter eos emergeret, agnoscẽs eorum Cinnamus uoluntatem,mandauit ut ueniret Artabanus,regnũ propriũ recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est: occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem simul appellans,auferens de suo capite, imposuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnũ,unde per proceres suos ceciderat,restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorũ, sed Izatem magnis muneribus redonauit.Nam & tiara recta ei permisit uti: & in aureo lecto, quo solis Parthorũ regibus licet dormire, concessit: deditq; ei maximam & optimam regionẽ regis Armeniorum, cuius terræ nomen est Nisibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniã nuncupauerunt. His itaq; muneribus à rege Parthorum Izates honoratus est. Post paululũ uero tempus Artabanus regnũ Bardani filio dereliquit.Is enim ueniens ad Izatem,suadebat ei,ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium,cui tamẽ persuadere nõ potuit,Izates enim Romanorum sciens potentiã atq; fortunã, putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinq; filios ætate nouellos, ut linguam nostræ patriæ & eruditionem sub integritate condiscerent,sed & matrem,ut templum sicut prędiximus adoraret: segnior erat ad bellandum.Sed & Bardanem sæpius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, & credens eum per talia uerba terrere,quatenus à desiderio contra Romanos bellãdi recederet.In his ergo Parthorum rex indignatus,bellum aduersus Izatem repente pronunciauit.Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, deo scilicet spem eius annihilante.Agnoscentes enim Parthi Bardanis uoluntatem,

Artabanus auxilium implorat ab Izate

Bardanes bellum Romanis mouet

& quia contra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet, illum quidem extinxerunt, principatum uero Gotarzi eius germano contradiderũt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato, ſucceſsit frater Vologeſes, qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſeniori Medorum, Tyridati uero iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter & eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt & ipſi deſiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis ſolennitatibus obedirent. Horum niſus fuit ſubiectis ualde ingratus, & in hoc proceres indignati, iram equidem retinebant expectantes oppotunum tempus, ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ ſcripſerunt, multas ſe daturos pecunias promittentes, ſi cõtra eorum regem caſtra moueret: ſimulq; profeſsi ſunt circa primam congreſsionem eum ſe quoque deſerere: quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis, feſtinabãt ad terminum peruenire. His itaq; flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipſa prima congreſsione, antequam ad manus accederent, facto ſigno omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorſum hoſtibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, ſed conſilium proditionis agnoſcens à primatibus factum, & ipſe cum exercitu diſceſsit: cauſamq; requirens, ut agnouit conſtitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uero die cõgreſſus, plurimos occidit, omnes autem ſimul in fugam uertit: ipſumq; regem perſequens, in quodam caſtro Arſanum nomine circumcluſit. Quo tamen forti dimicatione præualuit, captoq; caſtro, dum Abiam regem non inueniſſet uiuum, quoniam ſeipſum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta, in Adiabenorum regreſſus eſt regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non ualentes aduerſus regem, deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente, neq; tunc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt Parthorum regi Vologeſi, rogantes eum ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente conſtitueret: dicentes, ſe odio habere proprium regem, qui iura patriæ deſtruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus eſt ad bellum: & cum iuſtam belli non inueniret occaſionem, datos ei à patre honores repetit, & reſiſtenti bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis, Izates non mediocriter turbatus eſt: & iudicans turpitudinem ſibi fore, ſi propter metũ collatis honoribus cedere uideretur, ſciens inſuper, quia etiam ſi his cederet, Parthorum rex ab eius inimicitijs non ceſſaret, decreuit magis deo curatori omnium, animæ ſuæ pericula committere: eumq; maximũ habere ſe arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis, cunctaq; frumenta & fœnum, & pabula cõgregauit. Quibus geſtis, hoſtium ſuſtinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute, pedeſtrium pariter & equeſtrium, & cum magna uelocitate faciẽte uallum circa fluuiũ, Medorum ſcilicet & Adiabenorum prouinciã terminantẽ, etiam Izates caſtra poſuit non procul ab eo, habens circa ſe equeſtriũ quaſi ſex milia. Quo facto, uenit ad Izatẽ nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorũ uirtutẽ ediſceret, quomodo ab Euphrate fluuio uſq; ad Bactrorum terminos reſideret: ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens: interminatus pariter, quia pœnas Izates exolueret, eo quod circa ſuum dominum eſſet ingratus: à cuius manibus neq; deus eum poſſet quẽ colebat eruere. Hæc

Monobazus ſubit Iudaiſmum

Victoria Izatis de inimicis

dicente

dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitum, suo abundantius potiorem: sciendum tamen quia cūctis hominibus potētior esset deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationē dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens, cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans deum, atq; dicens: Dominator domine, si non frustra me tuæ dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ulturus in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda pręsumptione loci si sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repēte deus exaudiuit. Ea nanq; nocte Vologeses accepit epistolas, in quibus scriptū erat, quia Dacæ & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius absentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deuenissent. Quapropter nihil agens, retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, deo prouidente, Parthici regis interminationem effugit. Post paululum uero tempus, cum quinquagesimum quintum ætatis, & uicesimum quartum regni complesset annum, relinquens filios masculos uigintiquatuor, & filias uigintiquatuor, uita priuatus est. Successionemq; regni fratrem Monobazum habere pręcepit: repensans ei, quia per eius absentiam post mortem patris, regnū ei fideliter conseruasset. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauiter quidem tulit, & sicut potuit mater, quę pīssimū filiū uidebatur amisisse: uerūtamen consolata est, audiēs regni successionem ad seniorē suum filium fuisse perductam; ad quem etiam pergere festinabat. Cumq; uenisset ad regionem Adiabenorum, non multo tempore super filium Izatem uixit. Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens, in Hierosolymis sepelire præcepit in Mausoleis, quæ mater tribus procul stadijs ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uitæ suæ tempore gesserit, postea declarabimus.

Izates mortuus

Izates in Hierosolymis sepultus

De Theoda mago & pseudopropheta. Cap. IIII

IGitur dum Fadus Iudęam prouinciam gubernaret, quidam uir magus, nomine Theodas, populo multa suasit, ut sumentes substātias suas, sequerentur eum ad Iordanem fluuium: semetipsum asserens esse prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facile transitū præberet. Hęc ergo dicens, seduxit quidem multos: non tamen permisit eos Fadus ad experimētum suæ insipientiæ peruenire, sed repente cohortem misit equestriū super eos: quæ inopinabiliter irruens, multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit: ipsumq; Theodam comprehendentes, capitis sectione mulctauerunt. Hæc sunt ergo, quæ Iudæis cōtigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

Theodas à Fado occiditur

De Iudæ Galilæi filijs. Cap. V

VEnitq; Fado successor Tiberius Alexander Alexandri filius, qui etiā in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salis, genere diuitijsq; Alexandrinorum cūctos excellens: sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis solennitatibus non permanserit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Ægypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum atq; Simonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præside, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro

Tiberius Alexandet prælet

Cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctuſq; eſt Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens: Ariſtobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, & ex Beronice fratris filia Beronicianũ & Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæſar Agrippæ iuueni dedit.

De ſeditione orta in diebus azymorum ob impudentiã militis. Ca. VI

Seditio

SEditione igitur incidente in Hieroſolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione conſiſteret, multi Iudæorum perempti ſunt: ſed primitus cauſam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Inſtante feſtiuitate Paſchę, in qua mos eſt nobis azyma offerre: dum undiq; ad feſtiuitatem hanc populus cõueniſſet, metuens Cumanus, ne qua per multitudinẽ turba aut res uel actio naſceretur, iuſsit militibus, ut unam aciem armatorum facientes, circa porticus templi conſiſterent: ut ſi forte aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præſides Iudææ in huiuſmodi feſtiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis exceſsiſſet, quidam militum reuelauit genitalia ſua, & populo demonſtrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti ſunt: non ſemetipſos contumeliam paſſos, ſed in deo impietatem geſtam eſſe dicentes. Quidam uero procaciores, Cumanum blaſphemabant, aſſerentem militem ab eo ſummiſſum. Cumanus autem audiens, & ipſe non mediocriter prouocatus eſt. Veruntamen hortabatur eos à ſeditiõe quieſcere, ne in feſtiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum ſuadere non poſſet, & illi ad blaſphemias magis accederent, iuſsit omnes milites arma ſumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc caſtrum, ſicut prædiximus, ſuprapoſitum templo. Multitudo ſiquidem uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum ſe milites perſequi crederent, per anguſtos egreſſus pariter cum timore fugientes oppreſsi ſunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti milia enim dinumerati ſunt, qui in illa turba defecerunt. quapropter erat eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti orationum atq; ſacrificiorum, ad lamentationes lachrymasq; conuerſi ſunt. Has ergo paſsiones unius militis laſciuia generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuo ſuper eos. Quidã enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, uia publica uenientes, quaſi cẽtum ſtadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæſaris ſeruum iter agentem more latrocinij ſpoliãtes, omnem eius diripuere ſubſtantiã. Audiens hoc Cumanus, milites continuò deſtinauit; præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad ſe uinctos adduci. Igitur uaſtatione facta, quidã militũ leges Moſeos in quodã uico reperiens, easq; ſumens cunctis uidentibus rupit, & multas blaſphemias atq; contumelias eis impoſuit. Iudæi uero hæc audientes & multi pariter conturrentes, in Cæſaream deſcenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem acceſſerunt dicentes: non ſe, ſed deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum: ſe autem nolle uiuere, dum leges patrias ſic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, ſuadentibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, ſecuri percuſſo, occaſionem ſecundæ ſeditionis abrupit.

Impudentia militis

Viginti milia Iudæorũ tempore azymorum oppreſſa

Alia ſeditio orta inter Samaritas & Iudæos. Cap. VII

Seditio Iudæorum contra Samaritas

POſt hęc igitur inter Samaritas atq; Iudæos inimicitiæ huiuſmodi cauſa prouenerunt. Mos erat Galilæis, tempore feſtiuitatum ad ſacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberẽt per uicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximũ conſtitutũ, quidam cõſerentes

litem

litem, multos eorum interemerunt. Primi ſiquidem Galilæorũ audientes quæ geſta fuerant, ad Cumanum uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinem excitauere Iudæorum, ut arma ſumerent, & ſuam defenderent libertatem: ſeruitutem amariſsimam eſſe dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uero eorum, eos compeſcere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus non acquieſcentes, ad arma progreſsi ſunt: & ſumẽtes in auxilium Eleazarum Dinei, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendẽtes, cuncta diripuerunt. Cumanus autem hoc audiens, atq; ſumẽs Sebaſtenorum cohortem, & pedeſtriũ quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, ſuper Iudæos egreſſus eſt: factaq; congreſsione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uero Hieroſolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniſſent, induti ſaccis, & cinere capita ſua cõplentes, omnino eis qui reſultauerant ut quieſcerent ſupplicabãt: ponentes ante oculos eorum ſubuertendam propriam regionem & templum pariter concremandum, uxorum ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proiicentes arma quieſcerent, & de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij receſſerunt, latrones autem ad munitiora loca profecti ſunt. Ex illo omnis Iudæa latrocinijs eſt impleta.

Eleazarus latronum princeps

De diſſentione Iudæorum & Samaritanorum. Cap. VIII

SAmaritanorum uero primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præſidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenſentes, accuſauere Iudæos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipſi paſsi fuerant, non tantum ſe dolere dicebant, niſi quia Romanorum contempſerint poteſtatem: ad quorum iudicium debuerant pro ſua, ſi qua fuiſſet, læſione concurrere. Nunc autem quaſi Romanos iudices non haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictã fieri poſtulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudei uero & ſeditionis & litis autores Samaritas fuiſſe dicebant, & ante omnia Cumanum munerũ oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audiſſet, diſtulit iudicare, dicens tunc ſe ſententiam prolaturum, cum in Iudæam ueniens ueritatem ſubtiliter indagaſſet. Et illi quidem nihil agentes reuertebãtur. Poſt paulum uero tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores ſeditionis audiens, & quoſdam Samaritanorum & Iudæorum indiſciplinatos inueniẽs, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, ſedens in tribunali, & ſecundo Samaritas audiens, à quodam Samaræo didicit, quomodo quidam primus Iudæorum nomine Dortus, & aliqui cum eo iuuenũ, numero quatuor, populo ſuaſiſſent, ut à Romanorum poteſtate recederent. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uero pontificem, & Anianum magiſtrum alligans, Romam direxit, quatenus de his quæ geſta fuerant, redderent Cæſari Claudio rationem: iuſsitq; primatibus Samaritanorum atque Iudæorum, pariter & Cumano, & Celeri tribuno, & uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter ſe quæſtionibus audiendis. Ipſe uero metuens ne multitudo Iudæorum ſeditionem iterum excitaret, Hieroſolymam uenit: inuenitq; urbem in pace degentem, & feſti-

Numidius Quadratus

uitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis gene rari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab im peratore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samaritæ libertorum Cæsaris, & pari ter amicorum, qui scilicet prævalere poterant contra Iudæos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, & primos Iudæorum opprimi uideret, uxorem imperato ris Agrippinam suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audi ens, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstru ctus causam audiens, dum agnouisset malorũ principes fuisse Samaritas, eos qui

Cumani exilium

dem qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autem in exilium egit: Cele rem uero tribunum præcepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per to tam urbem tractum laceratumq; dispergi.

De Agrippa iuniore, qui præside Felice, donatus est à Cæsare tetrarchia Philippi, aliisq; regionibus. Cap. IX

Felix præses Iudææ

MIsit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudæam præsidem, qui rebus in regione Iudææ præsideret. Cumq; decimũ principatus complesset annum, Agrippę Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, una cum Abela, quæ fuerat de tetrarchia Lysaniæ. Chalcidem uero ei abstulit, cui quatuor præfuerat annis. Agrippa uero sumens donationem Cæsa ris, Aziazo regi Emesorum, uolenti se circuncidere, sororem Drusillam dedit uxo rem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolẽs Iudæorum solennitates sequi, licet hoc facturum se eius compromiserit patri. Mariam uero de dit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsata: qui bus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiæ siquidem inter Drusillam & Aziazum celebratæ, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutæ sunt. Dum Felix in Iudæam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudi ne præcellentem, eius speciem cõcupiuit: & quendam Iudæum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittens ad eam suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eum non despiceret thorum. Illa ue ro non benefaciens, & declinare uolẽs inuidiam Beronices sororis propter pulchri tudinem suam, transcendere paternam solennitatem flexa est, & Felicis nuptias est

Drusilla nupta Felici

secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iu uenis cum uxore per incendium Vesuuij montis temporibus Titi Cæsaris deperie rit, postea declarabimus. Beronice uero post Herodis mortem, qui eius fuerat ma ritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasit Polemoni regi Lyciæ, ut circunciſus eam haberet uxorem. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autem flexus est, maxime propter diui tias eius. Non multo tamen post eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice pro pter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, eti am solennitates Iudæorum pariter dereliquit. Eodem uero tempore & Maria repu dians Archelaum, coniuncta est Demetrio Alexandrino, Iudæo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filium, Agrippæ uo cabulo nuncupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

De Nerone

De Nerone ſuffecto & matre occiſa. Cap. x

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt cum imperaſſet annis tribus & decem, & menſibus octo, diebuſq; uiginti. Eſt autē ſermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæſaris frater: uir aūt eius Domitius Ænobarbus nobiliſsimus Romanoū. Quo moriente, uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentē filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelū Agrippinę, Meſſalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octauiam. Erat autem ei & Antonia filia ſenior, quā ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiā itaq; deſponſauit Neroni: ſic enim eum poſtea uocitauit, cum Cęſar eum filium adoptaſſet. Agrippina autē metuens, ne Britānicus creſcens regnū à patre perciperet, & uolens imperium ſuo filio præparare, de morte Claudij, ſicut erat ſermo, tractauit. Quo mortuo, repente miſit principem militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de caſtris Neronem, & eum more principis adorarēt. Nero ſiquidē hoc modo principatu ſumpto, Britānicum quidem ueneno latenter occidit, matrē uero propriā interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non ſolum pro matris officio, ſed etiam quod ei ſuis machinamentis Romanorū præbuerat principatū. Peremit etiam Octauiā ſuam uxorem, multoſq; uiros inſignes, quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare. Multi nanq; de Nerone hiſtoriā conſcripſerunt: quorum quidā pro gratia beneficiorū eius neglexere ueritatem: alij uero propter odium & eius inimicitias, ſic impudenter mendacijs inuoluti ſunt, ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen à me nō ſunt, qui de Nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neq; priorū geſta cōſcribentes, ueritatē uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neq; odiū habuiſſe noſcantur, cum longis poſt eos temporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem hiſtoriæ præuidere nolunt, liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere gratiſsimū. Nos autem propoſitum ueritatis habentes, perfectionem præſentis negotij breuiter cōprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

Obitus Claudij

De crudelitate Neronis

De Iudæa latronibus & ſeductoribus populi referta. Cap. xi

REuertar igitur ad narrationem caſuum gentis noſtræ. Primo itaq; imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emeſorum rege, eius frater ſucceſsit in principatu, & minoris Armeniæ præſulatus Ariſtobulo Herodis regis Chalcidenſis filio à Nerone cōmiſſus eſt. Sed & Agrippæ donauit Cæſar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ, præcipiens, ut ei eſſet ſubiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatē trans fluuium conſtitutam, & uicos circa eam poſitos quatuordecim. Res itaq; Iudęorum crementum ſemper ad peiora ſuſcipiebant, Latronū nanq; denuo & magorum hominū turba populum ſeducentiū eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarū Dinei filium, qui latronum ordinē inſtituerat, per inſidias repit uiuū. Dans enim ei fidem, quia nihil mali ſuſtineret, flexit eum ad ſe uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cæſarem. Habens autem ſimultatem Felix cum pōtifice Ionatha, eo quod eſſe pius ab eo moneretur, ut rebus Iudæorū melius præſideret, ne querelā à plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet à Cæſare, ut ipſe in Iudæā dirigeretur adminiſtrator, occaſionē quærebat per quā remoueret eum, qui uideretur ei ſæpius importunus.

Ariſtobulus Armeniæ præfect Agrippa iunior

Graue nanq; eſt nocere uolentibus, ſi crebrius arceãtur. Pro hac igitur cauſa Felix, fideliſsimum amicorum Ionathę quendam, nomine Ioſeph, genere Hieroſolymitam, multarum pecuniarũ promiſsione flexit, ut ſuper Ionathan latrones induceret, qui eum uita priuarent. Ille autem ſumpto conſilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit: Aſcenderunt quidam eorum ad ciuitatem, quaſi adoraturi deum: gladioſq; ſub ueſte portantes, & permixti populis, peremerunt eum. Cumq; mors eius inulta remanſiſſet, de cætero cum omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcendebant, & gladios abſconſos habentes, quos uolebant inimicorum permixti populis perimebãt, & non ſolum in reliqua ciuitate, ſed etiam in templo quoſdam interimebãt. Nam & ibi ſæpius cædes facere præſumpſerũt, nihil ſe agere impietatis exiſtimantes. Ob quã cauſam arbitror etiã deum auerſatum noſtram urbem & tẽplum, uelut nequaq; ſuo habitaculo mundũ, tradidiſſe Romanis, & ut purgatio fieret ciuitatis, ignem & ſeruitium intuliſſe, dum uellet nos cum uxoribus atq; filijs crebris caſtigare calamitatibus. Opera ſiquidem latronũ hoc implebant ſcelere ciuitatem. Magi uero & ſeductores populo ſuadebant, ut eos in eremum ſequerẽtur, dicentes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia mõſtraturos. Multiq; in hac inſipientia flexi, ſupplicia pertulerũt: quoniã dũ ad hoc acceſsiſſent, à Felice puniti ſunt.

Latrocinia crebra in templo patrata

De Ægyptio quodã propheta, uelut ſeductore populi à Felice occiſo. Ca. XII

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Ægypto ad Hieroſolymam, dicens ſe eſſe prophetam: & populari multitudini perſuaſit, uti cum eo ad mõtem, qui dicitur oliuarũ, poſitum è diuerſo ciuitatis procul ſtadijs quinq; cõſcenderent, uelle ſe dicens eis exinde monſtrare, quia eo iubente Hieroſolymorũ muri corruerent, unde ingreſſum eis faciendum eſſe promittebat. Felix aũt dum hæc audiſſet, iuſsit militibus ut arma ſumerent. Quo facto cum multis equeſtribus impetu facto ab Hieroſolymis, irruit ſuper eos: & quadringentos quidem eorum gladijs interemit, ducentos uero uiuos cepit: ipſe autẽ Ægyptius fuga lapſus diſparuit. Rurſus itaq; latrones populum contra Romanorum prælia concitabant, ſuadentes ne eis ſubiacere deberent, & ſibi reſiſtentium uicos incendebant atq; diripiebant.

De cõtentione Cæſareæ orta inter Iudęos & Syrios, deq; alia inter põtifices & ſacerdotes. Felix etiã à Iudęis accuſatur, ſuccedente illi Portio Feſto. Ca. XIII

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæſareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiuſmodi fecere ſeditionem. Iudæi nanq; primos ſe eſſe dicebant, eo quod conditor Cæſareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uero de Herode quidem ita eſſe profitebantur, dicebant autem Cæſaream Stratonis turrim primitus uocitatam, & tunc nullum habitatorem ipſius ciuitatis fuiſſe Iudæum: Hæc audientes præfecti prouinciæ, ſumenteſq; ex utraq; parte ſeditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempeſtatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere ſedauerunt. Rurſus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, & propterea ſpernentes Syros, blaſphemijs ſtudebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uero pecunijs quidem minores, ſed ſapiẽtia fortiores, dum multi Cæſarienſium & Sebaſtenorum ſub Romanis ibidem militarent, pauco tempore & ipſi Iudæis iniurias ſermonibus inferebant. Poſt alterutros ſe ita lapidauerũt, donec ex utraq; parte uulnerati concideren: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autẽ cum uidiſſet belli modo eorum eſſe certamẽ, metuens petebat Iudæos, ut à lite ceſſarẽt. Quibus non audientibus, milites armatos immiſit, & multos quidem eorum peremit, plurimos

autem

autem uicos cepit,& domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorum uero modestiores, & dignitate nobiliores, metuentes pro semetipsis, rogauere Felicem, ut milites missa tuba reuocaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaeli filio Siab. Exorta est enim & pontificum contentio, contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Vnusquisq; enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conferentes semetipsos ad lites, alterutris derogabãt, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præsule, audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tantã siquidem impudentiã atq; præsumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad areas destinare præsumpserint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrẽt. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent. Sic enim inquietorum uis, oppressa iustitiæ grauitate, prɛualuerat. Portio siquidem Festo directo à Nerone pro successione Felicis, primi Iudæorum Cæsaream habitantes, ascenderunt Romam accusaturi Felicem. Qui sine dubio poterat pœnas exoluere pro læsione Iudæorum, nisi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulsisset, cui tunc honorem maximum impendebat.

Contentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogo, decq; mago quodam seductore populi. Cap. XIIII.

INterea primates Syrorũ Cæsariensium, Beryllo pædagogo Neronis, qui officium super Græcos habebat, per epistolas multis pecunijs suaserunt, ut à Nerone peteret, darer eis epistolam, per quam ius ciuilitatis, quod cum eis habebant Iudæi communiter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo imperatorẽ rogauit, atq; promeruit ut huiusmodi scriberetur epistola, quæ tamen genti nostræ postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes nanq; Iudæi Cɛsarienses, quæ fuerãt scripta pro Syris, tantas susciauere seditiones, donec bella succederent. Festo igitur in Iudæam ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uastaretur, & uici omnes incenderentur: præcipue nanq; sicarij tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine similibus Persicorũ ensium, cum summitatibus obuncis, & quales sunt Romanorum sicæ, à quibus etiam uocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi nanq; latenter permixti, in festiuitatibus populorum, sicut prius diximus, ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant, & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinem destinauit equestrium atq; pedestrium super populos, qui decepti fuerant à quodã mago, salutem eis & malorũ requiem promittente, si eum sequi in desertũ contenderent. Quo facto, & ipsum seductorem & seductos irruentes qui missi sunt, occiderunt. *De mago quodam*

De pariete circa templum ædificato, & Anano sacerdote. Cap. XV

HOc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hierosolymorum, iuxta theatrum. Quod palatiũ factum est olim à filijs Asamonæi, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem despicere, delectabilem conferebat aspectum: unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq; uidentes Hierosolymorum primates, grauiter habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensarentur, aliquis exceptis, sacerdotibus aspiceret. Quapropter

parietem

parietem excelſum ędificauerunt circa exedrā,quæ erat in interiori ſacrario ad occi-
dentem conuerſa.Hic ergo paries non ſolum triclinij regalis aſpectum abſtulit,ſed
etiam occidentalis porticus,quæ erat in exteriori templo, ubi cuſtodias in feſtiuita-
tibus propter templū habere Romani ſolebant.In his igitur indignatus rex Agrip
pa,& præcipue Feſtus præfectus,præcepit eis,ut opus ædificatum repēte deſtrue-
rent. At illi rogauerunt,ut eis poteſtas daretur,quatenus ob hoc legatos dirigerent
ad Neronem, dicentes non ſe uitam habituros, ſi quædā pars templi deſtrueretur.
Tunc permittente Feſto,miſerunt de ſuis primatibus decem,ſimul & Iſmaelem pō
tificem, & Helchiam gazophylacem,Nero autem audiens eos,non ſolum ueniam
geſti operis condonauit, ſed etiam ædificium manere permiſit, hoc beneficiū Pop-
peæ coniugi religioſe pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidem qui
uenerant redire præcepit, Helchiam uero & Iſmaelem obſidum loco retinuit. Rex
igitur hæc agnoſcens, pontificatum dedit Ioſeph, filio Simonis pontificis, qui co-
Albinus præfect gnomen habebat Gaddis. Porrò Cæſar miſit Albinum in Iudæam præfectum,
mortem Feſti cognoſcens.Rex autem denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit,
Ananus pontifex & Anani filio,qui & ipſe Ananus uocabatur,eius ſucceſsionem dedit.Hunc etenim
ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe feliciſsimū:filios nanq; habuit, qui omnes dei pon
tificatu ſunt functi,dum & ipſe primitus hūc honorem plurimis temporibus habu-
iſſet, quod nulli pontificū apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus aūt iunior cum
pontificatum ſuſcepiſſet,erat uehementer aſperrimus & audax,ſecta Sadducęus,
qui circa iudicia ſunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles,ſicut iam declarauimus.

De Iacobo fatre dñi lapidato ſub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus,ſa-
cerdotū decimas rapuit.Deq; Cæſarea illuſtrata,& pontificū diſsidio. Ca. XVI

CVm ergo huius ſectæ Ananus eſſet, credēs ſe inueniſſe tēpus opportunum,
Feſto mortuo,& Albino in itinere conſtituto,cōcilium fecit iudicum,& quoſ-
dam deducēs ad ſemetipſum,inter quos & fratrem IESVM,qui dicitur Chriſtus,no
mine IACOBVM,quaſi cōtra legem agentes accuſans,tradidit lapidādos.Qui au-
tem uidebantur moderatiſsimi eſſe ciuitatis, & circa legis integritatem habere ſoli-
citudinem, grauiter hoc tulere: miſeruntq; latenter ad regem,rogantes eum,ut ſcri-
beret Anano,ne talia perpetraret, cum neque prius recte feciſſet.Quidam uero eo-
rum etiam Albino occurrerunt,ab Alexandria uenienti,eumq; docuerūt,quia non
liceret Anano prætet illius uoluntatem congregare concilium.Albinus autē eorum
ſermonibus flexus, cum iracundia ſcripſit Anano, interminatus eum pœnas exol-
uere. Quapropter & rex Agrippa,ſublato ei pontificatu,quē tribus habuerat men
ſibus,Ieſum Dannei filium in eius locum conſtituit. Cumq; Albinus in Hieroſoly-
mitarum ueniſſet urbem,omni prouidentia niſus eſt, ut prouincia pacem haberet:
& ideo ſicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per ſingulos dies ad melio-
rem gloriam conſcendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat
enim locuples,& quotidie Albinū atq; pontifices muneribus complacabat.Habuit
autē famulos ualde laborioſos, qui cum procacibus conuerſati uiris pergentes ad
areas ſacerdotū,decimas accipiebant,uim facientes & non abſtinentes à cæde non
dantiū.Sed etiam alij pontifices ſimilia ſeruorū illius peragebant, cum nullus utiq;
prohiberet. Qua propter ſacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ
neceſsitate deficiebant. Rurſus igitur ſicarij, feſtiuitatis tempore, noctu ciuitatē in-
gredientes,comprehenderūt unum ſcribam magiſtratus,Eleazarum,filiū Ananiæ

pōtificis

pontificis: & alligantes eduxerunt è ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum, ſi Albino ſuaderet, ut decẽ uiros, quos ex eis ceperat,& uinctos habebat,abſolueret. Ananias autem propter neceſsitatẽ Albino ut hoc faceret perſuaſit,quod opus maximorũ malorũ fuit initium. Latrones nanq; ſemper moliebantur ut aliquos famulorum caperẽt Ananiæ: quos nõ aliter niſi quoſdam ſicariorum reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuiſſet,capta fiducia rurſus prouinciã affligebãt. Hoc itaq; tempore rex Agrippa, Philippi Cæſaream amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit,& Berytijs theatrum pecunijs multis inſtructũ,annalibus ſpectaculis condonauit,innumeras illic expenſas efficiens. Frumenta nanq; populo copioſa, & oleum opulenter exhibuit,& omnem pariter ciuitatem ſtatuarum pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penè omne decus regium ibi migrauit. Quapropter creſcebat aduerſus eum odium ſubiectorũ,eo quod illorum pompam auferens,ornaret extraneam ciuitatem. Ieſus autem Gamalielis filius,à rege ſucceſsionem pontificatus accipit,Ieſu Dannei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Facientes etenim collectionem prauorũ hominum,frequẽter uſq; ad lapides blaſphemijs precedentibus inciderunt. Ananias autem precellebat eos, quando diuitijs ſuis paratos accipere pecunias redimebat. Cuſtobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabãt,cum eſſent genere regio, & propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent, uiolenter ſcilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis,cum utiq; res eius ad peiora proueherentur. *Diſſidium propter pontificatum*

De hymnidicis,& ędificio templi ac ciuitatis. Cap. XVII

ALbinus itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorem Geſsium Florum fuiſſe directum, uolens aliquid Hieroſolymitis præſtare, producens uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere,pecunijs ſumptis abire præcepit.& ita factũ eſt,ut carcer quidem purgaretur à noxijs,ſed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores, perſuaſerunt regi, ut facto concilio eis concederet, quatenus ſtola linea proxime ſacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant, hymnidicis hoc conceſsit,ut poſita ueſte prima,linea ſicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur,quibus ſpretis, non poterant penè non ſolui. Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur eſſe perfectum, & ciues conſpicerent artifices ultra decẽ & octo milia uacantes operibus & labore,indigẽtes unde mercedes acciperẽt, quibus ſcilicet ex opere templi alimẽta miniſtrabãtur,pecuniasq; repoſitas propter timorẽ Romanorũ habere non ualerent, tunc habito concilio, ut cura haberetur artificũ,& eis potius liceret expendi theſauros: quando ſi una hora quilibet operaretur,mercedes acciperet,regi perſuaſerunt,ut orientalẽ porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo poſita, in conualle profunda, quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboq; conſtructos: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti, altitudo uero ſex, opus Salomonis regis, qui primitus templum omne conſtruxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuiſſet cura commiſſa, iudicans quia omnis operis

deſtructio

deſtructio quidem eſſet facilis, inſtructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum, & tempore & copioſis pecunijs opus eſſet: hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autem filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorem Matthiæ Theophili: ſub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudæos ſumpſit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudęorum ab Aaron uſq; ad deſtructionē templi, & de Floro præſide. Cap. XVIII

Ordo et numerus omnium Iudæorum pontificum

NEceſſarium inter hæc credo, & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, & quibus fungi hoc honore permiſſum eſt, & quanti fuerūt uſq; ad belli finem. Primum itaq; omnium dicunt Aaron fratrem Moſeos pontificatum ſumpſiſſe diuinum: quo moriente ſucceſsiſſe mox filios, & alijs eorum denuo liberis honorem unius diſtributum. Vnde legitimū eſt, nullum poſſe pontificatum percipere, niſi de ſanguine fuerit Aaron. Ex alio nanq; genere, neq; ſi in regno conſtitutus ſit, pontificatum poteſt adipiſci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (ſicut diximus) primo, uſq; ad Dinaſum, qui belli tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt, numero octogintatres. Ex quibus, in deſerto temporibus Moſeos conſiſtente tabernaculo, & quod Moſes deo dicauit, uſque dum ad Iudæam populus aduenisſet, ubi Salomon rex deo ædificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanq; donec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorem, poſtea uero etiam uiuentibus ſucceſsio præbebatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron exiſtentes ex genere, per ſucceſsionem ſumebant honorem. Fuit autem Hebræorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate, poſt hoc autem ſub unius principatu ſita, tertio uero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti tredecim habuere principatum, à die qua Ægyptum patres noſtri Moſe duce reliquerunt, uſque ad ædificationem templi, quod Salomon rex Hieroſolymorum in urbe conſtruxit, fuit annorum duodecim & ſexcentorū. Poſt illos itaque tredecim pontifices, decem & octo alij hanc tenuere poteſtatem, à Salomonis regis temporibus Hieroſolymis ſibimet ſuccedentes, uſque ad aduentum Nabuchodonoſor Babyloniorum regis, qui caſtrametatus aduerſus urbem, templum quidem cōcremauit, gentem uero noſtram in Babyloniam migrauit, & pontificem Ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum ſexaginta ſex fuit annorum, menſium ſex, dierumq; uiginti, cum utique iam Iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum ſeptuaginta captiuitatis geſtæ per Babylonios, Cyrus Perſarum rex dimiſit ex Babylonia Iudæos ad propriam remeare terram, atque conceſſit templum ædificare captiuis. His itaq; remeantibus, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſq; ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere pręſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim: primuſq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militiæ eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes eum in Bercœa, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Ægyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & eum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud

Ægyptum

Ægyptum ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus annis habuiſſet pontificatum, defunctus eſt: cui nemo ſucceſsit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonęi, commiſſa ſibimet poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Ionathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus, accepit hunc honorē Simon germanus eius. Huic quoq; per dolum generi in conuiuio morienti, filius ſucceſsit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatū tenuiſſet & regnum, (is nanq; primus uſus eſt anno uno diademate) hæredem fratrem reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt: Alexandræ coniugi præcipiens, ut ipſa pontificē ordinaret. Quæ pontificatum quidem Hyrcano ſuo filio dedit, regnum uero ipſa retinēs annis nouem defuncta eſt. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt mortem nanq; Alexandrę, dimicauit aduerſus eum frater Ariſtobulus, & dum uiciſſet, illum quidem pontificatu remouit: ipſe uero & regnum tenuit, & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, menſe ſimiliter tertio, ueniens Pompeius, & Hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatio[illegible] Æuincens, ipſum quidem Romam cum filijs uinctum miſit, Hyrcanum uero deinuō in pontificatum reſtituit: quem gentis quidem præſidatum habere permiſit, diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores, alios annos uigintitres. Barſafarnes autem & Pacorus Parthiæ potentes tranſeuntes Euphratem, & pugnantes aduerſus Hyrcanum, ipſum quidem ceperunt: Ariſtobuli uero filium Antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſet regnum, Soſius & Herodes obſederunt eum: Antonius autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uero, commiſſo regno ſibimet à Romanis nequaquam conſtituit ex genere Aſamonæi pontifices: ſed quibuſdam ignobilibus, & qui ſolūmodo de ſacerdotibus eſſent, pręter Ariſtobulum tribuit hunc honorem. Ariſtobulū nanq; filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat, pontificem conſtituens, ſororem eius Mariammen duxit uxorem: ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne cuncti ad Ariſtobulum declinarent, eum in Hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum nataret, ſicut iam declarauimus. Poſt hunc autem nequaquam alicui ex genere Aſamonæi pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoq; geſsit in conſtitutione ſacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & Romani, poſtea ſuper Iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, uſq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum, anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt ſub Herodis regno & filij eius Archelai. Poſt horum uero mortem, populi quidem poteſtate cuncta regebantur: præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſsius itaq; Florus, miſſus à Nerone, ſucceſsit Albino, qui plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nanq; genere Claſonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum eſſet amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius inſulas huius dignitatis adeptus

Redit ad Florum malicia inſignem

adeptus est. Sic autē Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinum quasi beneficij largitorem Iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem cœlabat, & ne penitus deprehenderetur à turba quodāmodo prouidebat. Gessius autē Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostrā aperta malignitate portabat, neq; direptioni parcens, neque modū iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanq; multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudei, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogebantur à proprijs solemnitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellū fecit assumere: melius iudicans, citius q; paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem Neronis imperij. Sed ea quidem quæcunq; aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

Peroratio

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historiæ, post quam etiam bellum cœpi conscribere. Continet autē hoc opus à prim[illegible] hominis natiuitate traditionē, usq; ad decimū annum Neronis imperij. Ea siquidem quæ nobis Iudæis prouenerunt in Ægypto, & Syria atq; Palæstina, & quęcunq; perpessi sumus ab Assyrijs & Babylonijs, uel circa nos Persæ seu Macedones egerunt, & post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pōtificum conseruare, qui per annos duo milla cōstituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorū & conuersationes enuncians, & monarchiarū potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio cōtinetur. Hoc enim in principio historiæ me facere cōpromisi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatē habuerit, neque Iudæus, neq; alienigena,

Eruditio Iosephi

potuit hoc negocium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximā eruditionē nostræ prouinciæ, etiam Græcas studui literas adipisci. Artis nanq; grammaticę experimentū sumpsi, integritatem uero pronunciationis uerborū possidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiāt eos, qui elocutionē multarum gentiū didicisse noscuntur, eo quod cōmune putent hoc officium non liberis tantūmodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiā uero illos tantūmodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, & uirtutē sacrarū literarū interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidē aut tres adepti, & laborum fructū repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum, etiam de genere meo & uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habentibus uero sexaginta milia uersuū. Et si diuinitas cōcesserit per di scursum quidem commemorabo rursus & causas belli, & eorum quę ad præsentem pertinent diem, quæ est tertijdecimi quidem anni Domitiani Cæsaris principatus:

Aetas Iosephi dum hæc scriberet

mihi autem à natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoq; uobis conscribere etiam nostras, id est Iudæorum sectas, in quatuor libris: de deo eiusq; substantia, & de legibus, & cur secundum eas aliud facere permittimur, aliud prohibemur.

Flauij Iosephi Librorum x x antiquitatum Iudaicarum, Finis.